

Bromová, Veronika

Nejstarší české listiny

In: Bromová, Veronika. *Textová struktura nejstarších českých listin se zvláštním zřetelem k vývoji formuláře*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2009, pp. 24-366

ISBN 9788021050051

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123906>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

2. NEJSTARŠÍ ČESKÉ LISTINY

2.1. Formulář listin

2.1.0.1.

Ideální skladba listiny (formulář) má dvanáct částí, obvykle v tomto pořadí [HRUBÝ 1930, s. 15–16; KRISTEN 1948, s. 35–41; HLAVÁČEK – KAŠPAR – NOVÝ 1997, s.175–177]:

I. Protokol – úvodní část listiny

1. *invokace* – vzývání jména božího
2. *intitulace* – jméno a titul vydavatele
3. *inscripce se salutací* – jméno příjemce a pozdrav

II. Text (ve starších pracích bývá označován též jako *znění* nebo *kontext*) listiny

4. *arenga* – obecné zdůvodnění, proč byla listina sepsána
5. *promulgace* – ohlášení o rozhodnutí uvést ve známost svou vůli
6. *narace* – konkrétní důvody vzniku listiny, jména osob, které vznik zprostředkovaly
7. *dispozice* – vlastní obsahové jádro listiny
8. *sankce* – hrozba pokutami a tresty všem, kdo by právní počin porušovali, a slib odměny těm, kdo budou práva listiny chránit
9. *koroborace* – oznámení o přivěšení pečeti

III. Eschatokol – závěrečná část listiny

10. *subskripce* – podpisy vydavatelů a jména svědků
11. *datace* – údaj o době a místě vzniku listiny
12. *aprekace* – závěrečná modlitba

Počet ani pevné pořadí listinných formulí nebyly však naprosto závazné, naopak listiny, které obsahují všechny uvedené formule, se objevují jen zcela výjimečně (zpravidla latinské). V našem materiálu převládají listiny složené z pěti až šesti částí, a to intitulace, promulgace, dispozice, sankce, koroborace a datace. Maximum představuje listina z r. 1415 (AČ XIV, s. 405–406, č. 14), která obsahuje devět částí v tomto pořadí: invokaci, arengu, intitulaci, promulgaci, naraci, dispozici, sankci, koroboraci a dataci (viz dále v odstavci 2.1.0.3. a v tabulce 3). Ani zařazení jednotlivých listinných formulí do protokolu, textu a eschatokolu nemusí vždy odpovídat „klasickému“ rozdělení. Promulgace bývá v našich listinách obvykle spojena s intitulací a vytváří s ní úvodní část listiny – protokol. Podobně koroborace tvoří většinou jeden celek s datací listiny,

a řadíme ji proto do eschatokolu.¹ Poslední část formuláře (aprekace) není ve zpracovávaných listinách doložena vůbec, většinou se objevuje jen v listinách do 13. století [KRISTEN 1948, s. 41], pro listiny psané českým jazykem není tedy její zkoumání relevantní. Výskyt jednotlivých listinných formulí podle období znázorňuje následující tabulka:

	počet listin	Protokol				Text				Eschatokol			
		INV	INT	INS	PROM	AREN	NAR	DISP	SAN	SUB	KOR	DAT	APR
1370–1400	72	2	69	3	68	1	5	72	21	11	55	63	
	%	2,8	95,8	4,2	94,4	1,4	6,9	100	29,2	15,3	76,4	87,5	–
1401–1418	216	1	205	17	193	1	23	216	70	22	173	206	
	%	0,5	94,9	7,9	89,4	0,5	10,6	100	32,4	10,2	80,1	95,4	–
1419–1437	194	11	183	5	179	4	29	194	50	8	162	183	
	%	5,7	94,3	2,6	92,3	2,1	14,9	100	25,8	4,1	83,5	94,3	–
celk.	482	14	457	25	440	6	57	482	141	41	390	452	
	%	2,9	94,8	5,2	91,3	1,2	11,8	100	29,3	8,5	80,9	93,8	–

Tab. 1: Zastoupení jednotlivých listinných formulí

(INV = invokace, INT = intitulace, INS = inskripce, PROM = promulgace, AREN = arenga, NAR = narace, DISP = dispozice, SAN = sankce, SUB = subskripce, KOR = koroborace, DAT = datace, APR = aprekace)

Tučně jsou zvýrazněny formule, jejichž zastoupení v listinách přesahuje v celkovém součtu 90 %, jde o intitulaci, promulgaci, dispozici a dataci. Naprosto obligatorní je pouze dispozice, což pochopitelně vyplývá ze samotné povahy této formule: těžko si lze představit, že by listině chybělo vlastní obsahové jádro, tedy to, kvůli čemu byla ve skutečnosti sepsána. Za víceméně povinné součásti listiny lze však považovat i ostatní tři formule, tj. intitulaci, promulgaci a dataci. Obvyklou součástí dokumentu byla ještě koroborace, doložená přibližně v 80 procentech případů. Všechny ostatní formule nedosahují ani třicetiprocentního zastoupení, a jsou tedy pouze fakultativními částmi listiny.

Jak je z tabulky patrné, obliba jednotlivých listinných formulí během let se příliš nemění. Výraznější změny jsou pozorovatelné snad jen u invokace: zatímco v nejstarších listinách z let 1370 – 1400 je doložena pouze dvakrát a v následujícím období (1401 – 1418) jen jednou, v poslední etapě (1419 – 1437) vzrostl počet invokací na jedenáct. Opačný proces lze sledovat u inskripcí: ze sedmnácti v letech 1401 – 1418 klesl jejich počet v závěrečném období na pět. Protože se však jedná jen o jednotlivé kusy (jen tři až pět procent z celkového

¹ Ke stejnému zařazení zmíněných formulí dospívá také Libuše SPÁČILOVÁ ve zmiňované studii *Das Frühneubochdeutsche in der Olmützer Stadtkanzlei. Eine textsortengeschichtliche Untersuchung unter linguistischem Aspekt*. Berlin 2000, s. 111–112. Práce je rozbohem třiačtyřiceti německy psaných listin z olomoucké městské kanceláře z let 1415 – 1548. Třebaže se jedná o jazykově odlišné dokumenty (byť ze stejného prostředí) a časově se s naším materiálem kryjí jen částečně, oba soubory vykazují mnoho společných rysů, zejména ve skladbě formuláře.

počtu listin), nepředpokládáme, že by pro toto kolísání bylo třeba hledat nějaké významné objektivní důvody. Snad jen v případě invokací by bylo možné uvažovat o tom, že válečná léta představovala období větší nejistoty, a tedy většího příklonu k duchovním věcem, proto mohla v této době vzrůst obliba invokací jakožto vzývání božího jména.

2.1.0.2.

Některé úvodní a zejména závěrečné pasáže mohly být i v českých listinách psány latinsky, popřípadě mohly češtinu s latinou kombinovat. Nejoblíbenější byly latinské subskripce – v těchto listinných formulích přesahuje podíl latinsky psaných pasáží na celkovém počtu subskripcí čtyřicet procent; zanedbatelné nejsou ani latinské datace s podílem jedenácti procent na celkovém počtu datací. Z hlediska provenience se latinské pasáže v jinak českých listinách objevují u všech skupin vydavatelů – najdeme je v listinách šlechtických, panovnických, církevních i městských. U různých skupin vydavatelů se však poněkud liší oblíbenost latiny v jednotlivých listinných formulích. Tak například zatímco mezi latinskými a česko-latinskými datacemi jsou poměrně často zastoupeny listiny šlechtické, u subskripcí dávali šlechtičtí vydavatelé přednost češtině. Latinské subskripce pocházejí z velké většiny z kanceláří panovnických, v menší míře také z městských. Zvyk doplňovat jazykově české písemnosti latinskými či hybridními formulami byl (vzhledem k celkovému počtu listin vydaných tímto okruhem vydavatelů) asi nejrozšířenější v kancelářích panovnických.

Počet latinských a česko-latinských formulí zachycuje tabulka č. 2:

		Protokol				Text				Eschatokol			
		INV	INT	INS	PROM	AREN	NAR	DISP	SAN	SUB	KOR	DAT	APR
1370–1400	č.-lat.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3	–
	lat.	–	–	–	–	–	–	–	–	3	–	5	–
	%									27,3		12,7	
1401–1418	č.-lat.	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	4	–
	lat.	–	1	1	–	–	–	–	–	10	1	13	–
	%		1,0	5,9						45,5	0,6	8,3	
1419–1437	č.-lat.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	12	–
	lat.	–	–	–	–	–	–	–	–	4	–	14	–
	%									50,0		14,2	
celk.	č.-lat.	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	19	–
	lat.	–	1	1	–	–	–	–	–	17	1	32	–
	%		0,4	4,0						41,5	0,3	11,3	

Tab. 2: Česko-latinské a latinské formule v českých listinách

(% = podíl latinských a česko-latinských formulí na celkovém počtu příslušných formulí)

2.1.0.3.

V tabulce 3 je znázorněna struktura listin včetně pořadí jednotlivých listinných formulí. V našem souboru čítajícím 482 listin jsme zachytili celkem 71 možných členění dokumentu. O tom, že formulář listiny byl ve sledovaném období už poměrně ustálen, svědčí skutečnost, že 39 procent všech listin (187 kusů) má shodnou pětičlennou strukturu: intitulace – promulgační – dispozice – koroborace – data. Dalších 21 procent (103 listin) obsahuje navíc ještě na čtvrtém místě (mezi dispozicí a koroborací) sankci. Plných 60 procent všech listin tedy odpovídá jedné ze dvou uvedených možností. Naopak jen 48 kombinací (10 %) se neopakuje a zaznamenali jsme je vždy pouze jednou během celého sledovaného období. Zbývajících 30 % tvoří listiny, jejichž struktura je doložena nejméně dvakrát.

pořadí jednotlivých listinných formulí									počet listin s danou strukturou			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	1370	1401	1419	celk.
									-	-	-	
									1400	1418	1437	
INT	PROM	DISP	KOR	DAT					21	83	83	187
INT	PROM	DISP	SAN	KOR	DAT				18	47	38	103
INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT				3	8	15	26
INT	PROM	DISP	SAN	DAT					2	11	4	17
INT	PROM	DISP	DAT						2	6	8	16
INT	PROM	NAR	DISP	SAN	KOR	DAT			1	7	7	15
INT	PROM	DISP	KOR	DAT	SUB				1	8	1	10
INT	PROM	DISP	SUB	KOR	DAT				3	6	1	10
INT	PROM	DISP							4	1	1	6
INT	PROM	DISP	SUB	DAT					2	2	2	6
INV	INT	PROM	DISP	KOR	DAT				1	-	5	6
DISP									1	1	3	5
DISP	DAT								1	3	1	5
INT	INS	DISP							-	2	1	3
DAT	DISP	KOR	DAT						-	-	3	3
INT	PROM	DISP	DAT	SUB					-	3	-	3
NAR	DISP								-	2	-	2
DISP	KOR	DAT							-	-	2	2
INT	PROM	DISP	KOR						1	-	1	2
INS	INT	DISP	DAT						-	1	1	2
PROM	INT	DISP	KOR	DAT					1	1	-	2
INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT				1	1	-	2
DAT	DISP								-	2	-	2
INT	DISP								-	1	-	1
INT	DISP	DAT							1	-	-	1

pořadí jednotlivých listinných formulí										počet listin s danou strukturou			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.		1370	1401	1419	celk.
										-	-	-	
										1400	1418	1437	
INS	DISP	SUB								-	1	-	1
PROM	DISP	DAT								1	-	-	1
INV	INT	PROM	DISP							-	-	1	1
INV	DISP	KOR	DAT							-	-	1	1
INT	INS	PROM	DISP							-	1	-	1
INT	INS	DISP	DAT							-	-	1	1
INT	PROM	DISP	SUB							1	-	-	1
INS	INT	DISP	SUB							-	1	-	1
INS	NAR	DISP	DAT							-	1	-	1
DISP	KOR	SUB	DAT							-	1	-	1
INV	NAR	DISP	DAT	SUB						-	-	1	1
INT	INS	PROM	NAR	DISP						-	-	1	1
INT	INS	PROM	DISP	DAT						-	1	-	1
INT	INS	NAR	DISP	DAT						-	1	-	1
INT	INS	DISP	KOR	DAT						-	1	-	1
INT	PROM	NAR	DISP	SAN						-	-	1	1
INT	PROM	NAR	DISP	DAT						-	-	1	1
INT	PROM	DISP	SUB	DISP						1	-	-	1
INT	PROM	DISP	SUB	KOR						1	-	-	1
INS	INT	DISP	KOR	DAT						-	1	-	1
INS	INT	DISP	DAT	KOR						-	1	-	1
INS	NAR	INT	DISP	DAT						1	-	-	1
INS	DISP	SUB	KOR	DAT						-	1	-	1
PROM	INT	PROM	DISP	DAT						-	-	1	1
PROM	DISP	KOR	INT	DAT						-	1	-	1
NAR	INT	DISP	DAT	SUB						-	-	1	1
DAT	INT	PROM	DISP	SUB						-	-	1	1
INV	INT	PROM	DISP	SAN	DAT					-	-	1	1
INT	PROM	INS	DISP	KOR	DAT					-	1	-	1
INT	PROM	AREN	DISP	SAN	DAT					-	-	1	1
INT	PROM	AREN	DISP	KOR	DAT					-	-	1	1
INT	PROM	NAR	DISP	SAN	DAT					-	1	-	1
INT	PROM	DISP	KOR	SUB	DAT					1	-	-	1
INT	PROM	DISP	KOR	DAT	INS					-	1	-	1
INS	INT	PROM	DISP	KOR	DAT					-	-	1	1
DAT	INT	DISP	SAN	KOR	DAT					-	1	-	1
INV	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT				-	-	1	1
INV	AREN	INT	PROM	DISP	KOR	DAT				1	-	-	1
INT	PROM	AREN	DISP	SAN	KOR	DAT				-	-	1	1
INT	PROM	NAR	DISP	KOR	SAN	DAT				-	1	-	1
INT	PROM	NAR	DAT	DISP	KOR	DAT				-	-	1	1

pořadí jednotlivých listinných formulí									počet listin s danou strukturou			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	1370	1401	1419	celk.
									-	-	-	
									1400	1418	1437	
INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT	SUB			1	-	-	1
INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT		-	-	1	1
INS	INT	INS	NAR	DISP	SAN	DAT	KOR		-	1	-	1
INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	KOR	DAT	-	1	-	1

Tab. 3: Struktura listin

Sledujeme-li rozvržení formuláře v listinách podle jednotlivých časových období, můžeme konstatovat, že zde dochází k určitému posunu směrem k postupnému upevňování listinné struktury. Během let klesá zastoupení listin s takovým rozvržením jednotlivých listinných formulí, jaké se už v žádné další listině neopakovalo (z počátečních 13 % na 10 % a posléze 9 %), i podíl listin, jejichž struktura se opakuje alespoň dvakrát, ale nepatří k těm nejčastějším (z 33 přes 30 k 28 procentům). Naproti tomu podíl listin s nejobvyklejší strukturou intitulace – promulgace – dispozice – koroborace – datace a intitulace – promulgace – dispozice – sankce – koroborace – datace postupně vzrůstá z 54 % v prvním období přes 60 % ve druhém až na 63 % v závěrečné etapě (viz tabulku 4).

	1370 – 1400		1401 – 1418		1419 – 1437		celkem	
1.	39	(54 %)	130	(60 %)	121	(63 %)	290	(60 %)
2.	24	(33 %)	64	(30 %)	55	(28 %)	143	(30 %)
3.	9	(13 %)	22	(10 %)	18	(9 %)	49	(10 %)

Tab. 4: Zastoupení listin podle jejich struktury

1.: listiny s nejčastější strukturou INT – PROM – DISP – KOR – DAT a INT – PROM – DISP – SAN – KOR – DAT

2.: listiny, jejichž struktura se vyskytuje nejméně dvakrát

3.: listiny s ojedinělou strukturou²

2.1.1. Protokol

2.1.1.1. Invokace

Invokace se ve zkoumaném souboru listin vyskytla čtrnáctkrát, z toho jen ve třech případech před rokem 1420 (bylo to v letech 1395, 1398 a 1415), tedy v prvních dvou sledovaných obdobích, jedenáct ostatních spadá do let 1420

² Do této položky jsme zahrnuli listiny, jejichž struktura se vyskytla pouze jednou v celém korpusu listin z let 1370–1437. Listiny se strukturou, která se vyskytla jen jednou v dílčí etapě, ale opakuje se v některém z dalších období, jsou započítány v řádku 2.

– 1436. Pokud se invocace vyskytla, pak stojí vždy na prvním místě a začíná jí protokol listiny:

pořadí jednotlivých listinných formulí									1370	1401	1419	celk.
									–	–	–	
									1400	1418	1437	
INV	INT	PROM	DISP	KOR	DAT				1	–	5	6
INV	INT	PROM	DISP						–	–	1	1
INV	DISP	KOR	DAT						–	–	1	1
INV	NAR	DISP	DAT	SUB					–	–	1	1
INV	INT	PROM	DISP	SAN	DAT				–	–	1	1
INV	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT			–	–	1	1
INV	AREN	INT	PROM	DISP	KOR	DAT			1	–	–	1
INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT		–	–	1	1
INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	KOR	DAT	–	1	–	1

Tab. 5: Struktura listin s invocací

Forma invocace je velmi ustálená: ve dvou nejstarších listinách má podobu *Ve jmě boží / buoží amen*, mladší listiny pouze nahrazují starší tvar *jmě* novějším *jméno* (*Ve jméno božie amen*). Jen dva dokumenty se od tohoto vzoru odchylují. Jedním z nich je rozhodčí výrok vydaný 5. února 1422 dvěma desítkami českých pánů a husitských hejtmanů ve sporu mezi staroměstskými a novoměstskými měšťany; invocace v něm zní:

Pán buoh všemohúci rač býti se všemi svú svatú milostí (VÝBOR II, s. 369–375, č. 3; AC I, s. 136, č. 209).

Druhý dokument z 26. července 1420 se rovněž týká pražských měst a jde o výnos městské rady, která ve prospěch obce zabavuje majetek měšťanů uprchlých z Prahy ve chvíli jejího ohrožení. Tento výnos začíná slovy

Chvála buď na výsosti pánu bohu všemohúciemu z těch ze všech světlých úžitečných a spasitedlných pravd božích, kteréž jest nám z své milosti ráčil zjeviti z zákona svého svatého, a zvláště o velebnú svátost těla jeho svatého a krve jeho svaté (VÝBOR II, s. 365–367, č. 1).³

Z hlediska obsahového rozdělení listin se invocace objevují ve třech závětech, třikrát při darování majetku, třikrát v úvodu rozhodčího výroku, jednou při uzavření příměří, ve sněmovním usnesení, ve výnosu městské rady, v udělení privilegia a v příslibení platu. Jde o dokumenty, kterým byl přisuzován širší společenský dosah (sněmovní usnesení, výnos rady, příměří apod.) a měly mít trvalou platnost (darování majetku nebo platu za prokázané služby, udělení

3 K oběma událostem a jejich historickým souvislostem srov. ŠMAHEL [1996c, s. 49 a 112–114].

privilegií, popř. i závěti). V příručce písaře Prokopa se invokace objevuje jen ve vzoru pro osvobození poddaných od odúmrti (označeném jako *List na zákup s odmrti*), Prokop k tomu nicméně poznamenává, že „všickni listové věční počínají se 'Ve jméno božie Amen'“ (MAREŠ s. 32).

Co se týče proveniencie, převládají listiny s invokací mezi písemnostmi městskými (města nebo jednotliví měšťané se objevují šestkrát mezi vydavateli a devětkrát mezi příjemci těchto listin), následovány dokumenty z prostředí šlechtického a až teprve na třetím místě najdeme písemnosti církevní.

Invokace má konzervativní, tradiční podobu. Latinskému ablativu (*in nomine domini Amen*) neodpovídá však český lokál (*ve jménu božím*), nýbrž akuzativ (*ve jmě / jméno božie*). O archaičnosti této části listiny svědčí i tvary imperativu třetí osoby ve zmíněných dvou invokacích, které se od tradiční formy odlišují (*chvála buď; pán buoh rač býti*). Ani ustálenost formule však na druhou stranu nebránila nahrazení archaické n-kmenové formy *jmě* novější podobou substantiva *jméno*.

2.1.1.2. Intitulace

Intitulací, tj. jménem a tituly vydavatele, popř. vydavatelů, pravidelně začíná většina listin. Pouze pět procent (25 listin) ze zkoumaného korpusu tuto listinnou formuli vůbec neobsahuje. V 93 procentech případů (426 listin) přitom stojí intitulace na prvním místě, v devíti listinách jí předchází invokace, v sedmi inskripce, ve třech případech stojí invokace na druhém místě za promulgací, ve dvou případech předchází invokaci datace, v jednom narace, tři listiny mají intitulaci až na třetím místě za invokací a arengou, v jednom případě zaujímá intitulace třetí místo po inskripci a naraci a v jedné listině stojí intitulace dokonce až na čtvrtém (předposledním) místě za promulgací, dispozicí a koroborací:

pořadí jednotlivých listinných formulí	1370	1401	1419	celk.
	- 1400	- 1418	- 1437	
INT PROM DISP KOR DAT	21	83	83	187
INT PROM DISP SAN KOR DAT	18	47	38	103
INT PROM NAR DISP KOR DAT	3	8	15	26
INT PROM DISP SAN DAT	2	11	4	17
INT PROM DISP DAT	2	6	8	16
INT PROM NAR DISP SAN KOR DAT	1	7	7	15
INT PROM DISP KOR DAT SUB	1	8	1	10
INT PROM DISP SUB KOR DAT	3	6	1	10
INT PROM DISP	4	1	1	6
INT PROM DISP SUB DAT	2	2	2	6
INT INS DISP	-	2	1	3

pořadí jednotlivých listinných formulí						1370 - 1400	1401 - 1418	1419 - 1437	celk.		
	INT	PROM	DISP	DAT	SUB	-	3	-	3		
	INT	PROM	DISP	KOR		1	-	1	2		
	INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT	1	1	-	2	
	INT	DISP					-	1	-	1	
	INT	DISP	DAT				1	-	-	1	
	INT	INS	PROM	DISP			-	1	-	1	
	INT	INS	DISP	DAT			-	-	1	1	
	INT	PROM	DISP	SUB			1	-	-	1	
	INT	INS	PROM	NAR	DISP		-	-	1	1	
	INT	INS	PROM	DISP	DAT		-	1	-	1	
	INT	INS	NAR	DISP	DAT		-	1	-	1	
	INT	INS	DISP	KOR	DAT		-	1	-	1	
	INT	PROM	NAR	DISP	SAN		-	-	1	1	
	INT	PROM	NAR	DISP	DAT		-	-	1	1	
	INT	PROM	DISP	SUB	DISP		1	-	-	1	
	INT	PROM	DISP	SUB	KOR		1	-	-	1	
	INT	PROM	INS	DISP	KOR	DAT	-	1	-	1	
	INT	PROM	AREN	DISP	SAN	DAT	-	-	1	1	
	INT	PROM	AREN	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1	
	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	DAT	-	1	-	1	
	INT	PROM	DISP	KOR	SUB	DAT	1	-	-	1	
	INT	PROM	DISP	KOR	DAT	INS	-	1	-	1	
	INT	PROM	AREN	DISP	SAN	KOR	DAT	-	-	1	1
	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	SAN	DAT	-	1	-	1
	INT	PROM	NAR	DAT	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1
	INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT	SUB	1	-	-	1
INV	INT	PROM	DISP	KOR	DAT		1	-	5	6	
INV	INT	PROM	DISP				-	-	1	1	
INV	INT	PROM	DISP	SAN	DAT		-	-	1	1	
INV	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1	
INS	INT	DISP	DAT				-	1	1	2	
INS	INT	DISP	SUB				-	1	-	1	
INS	INT	DISP	KOR	DAT			-	1	-	1	
INS	INT	DISP	DAT	KOR			-	1	-	1	
INS	INT	PROM	DISP	KOR	DAT		-	-	1	1	
INS	INT	INS	NAR	DISP	SAN	DAT	KOR	-	1	-	1
PROM	INT	DISP	KOR	DAT			1	1	-	2	
PROM	INT	PROM	DISP	DAT			-	-	1	1	
DAT	INT	PROM	DISP	SUB			-	-	1	1	
DAT	INT	DISP	SAN	KOR	DAT		-	1	-	1	
NAR	INT	DISP	DAT	SUB			-	-	1	1	
INV	AREN	INT	PROM	DISP	KOR	DAT	1	-	-	1	

pořadí jednotlivých listinných formulí								1370 – 1400	1401 – 1418	1419 – 1437	celk.	
INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT	–	–	1	1	
INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	KOR	DAT	–	1	–	1
INS	NAR	INT	DISP	DAT				1	–	–	1	
PROM	DISP	KOR	INT	DAT				–	1	–	1	

Tab. 6: Struktura listin s intitulací

Intitulace s promulgací, popř. ještě s invokací a inskripcí, vytvářejí úvodní část listiny – protokol. Nejpevněji je intitulace spjata právě s promulgací: intitulace je subjektem k predikátu, který tvoří jádro promulgace (*já XY vyznávám ...*). Jádrem intitulace je zájmeno *já / my*, následuje jméno (*Lacek z Kravař*) a titul vydavatele (*římského a českého krále hofmistr*). Zatímco písař Prokop připouští či přímo výslovně doporučuje užití plurálu majestatis jen v případě, že vydavatelem je panovník ('My Václav z božie milosti král český etc.' piš in plurali, MAREŠ s. 29), ve starších dokumentech se objevuje běžně i ve šlechtických listinách.

Struktura intitulace je poměrně pevně ustálená a mění se jen v závislosti na osobě vydavatele. Z tohoto hlediska lze intitulace rozdělit do tří základních skupin:

1. intitulace v listinách vydávaných jednotlivci (šlechtici, měšťany, kněžím)
2. intitulace v listinách panovníckých a biskupských
3. intitulace v listinách vydávaných institucemi (městskou radou, klášterem)

Napříč tímto rozdělením je pak možné vyčlenit na jedné straně intitulace, ve kterých vystupuje pouze jeden vydavatel, event. více vydavatelů – nejčastěji rodinných příslušníků – společně, a na straně druhé intitulace s několika vydavateli, z nichž každý vystupuje jako samostatný subjekt (vícenásobné intitulace).

2.1.1.2.1.

Intitulace v listinách vydávaných jednotlivci má obvykle následující strukturu (viz tabulku 7). Zpravidla neobsahuje všechny uvedené položky, jejich ustálené pořadí je ovšem narušeno jen výjimečně. Na podobu intitulace nemá vliv ani to, zda stojí na počátku listiny, či jí předchází jiné listinné formule.

osob. zájm.	jméno	šlecht. přídomek n. přezdívká	titul	určení příbuzen. vztahu	poziče v právním aktu	další osoby zahrnuté do platnosti listiny	ručitelé		
Já	...	bydlem v ...	farář v ...	bratři (vlastní/ jistí/ nerozdielní) z ...	(první/ najprvní/ pravý) jistec (dluhu)	i moji/naši budoucí/ dědici/ děti/erbové	a my ...	rukojmě jeho (s ním/ podle něho a zaň)	společně a nerozdílně
My		jinak z ... odjinad/ odjinud z ...	hauptman/ hejtman v ...						
		pán/paní na/v/z ...	hofmistr	dcera	(první) dlužník	i s mými/ svými/ našimi	rukojmě jeho (s pravědliví) spolulubce	společní a nerozdielnú	
		(tak) řečený ... z ...	městěnin z ...	(někdy) manželka/ paní/žena	(najvyšší) poručník	dědici/ dětmi/ erby		všichni společně/ vespolek	
		seděním na/v ...	mincmajstr na ...	syn	(najvyšší) ubrman				
			najvyšší komorník	vdova		i s svými služebníky/ pomocníky			
			najvyšší maršálek			s mů ženú			
			pergmistr vinic			se všemi našimi			
			podkomoří						
			probošt v ...						
			(najvyšší) purkrabie						
		(najvyšší) správce							
		svrchní podčiešie							

Tab. 7: Struktura intitulací

Podobné vzory nabízí i písař Prokop:

My Jan z B. jistec, Petr z D., Bohuslav z C., rukojmě jeho, i s ním (Na penieze, MAREŠ s. 18);

Já Jindřich z Rad. (List na postavenie vězně, MAREŠ s. 24);

My Petr a Martin bratřie z Dobré (List na zaručení ubrmanuov, MAREŠ s. 27);

My Bohuslav z Krče a Milboh z Týř(ova) rozdielce s strany Janovy z Rad. a Václav a Petr z Duban s strany Mikulášovy vydaní ubrmané, úmluvce a přátelští rozdielce mocní stran svrchupsaných (List na rozdiel bratřie, MAREŠ s. 28);

Já Václav z Michalovic seděním na Strakonicích (Glejt prostý, MAREŠ s. 29);

My Petr a Jan bratřie z Svejšína seděním na Orlíku (Forma na propuštění z počtu, MAREŠ s. 39);

Já Jan z Jablonného purkrabě etc. (List odpovedací, MAREŠ s. 39);
My Jan z Rad., Mikuláš tudíž úmluvce litkupní prošení a povolání s strany Petrovy
z Budan (!) a Oldřich a Václav z Slatiny od Stomíra z Chotěšova s strany druhé (List na
litkup, MAREŠ s. 40).

Příklady konkrétních intitulací od nejjednodušších, obsahujících pouze osobní zájmeno a jméno vydavatele, až po složitější formulace s výčtem rukojmích:

Já	Toma z Ščtného			1373; VĚBORZ z Č. LIT., s. 799; HANUS ČČM, s. 349
Já	Petr z Kravař	pán Plumppovský		1403; CDM XI, č. 431
Já	Jindřich	pán v Mezeříčci		1399; CDM XI, č. 395
Já	Oldřech	řečený Stoss z Bránc		1399; CDM XI, č. 398
Já	Lacek z Kravař	řečený z Helfensteinha		1398; CDM XII, č. 477
My	Jan z Ústie	seděním na Kamenici		1440; AČ VI, s. 20, č. 14m
My	Markwart ze Sternberka	seděním ve Veselí		1404; CDM XIII, č. 314
Já	kněz Jan	farář Velešinský		1405; AČ VII, s. 610, č. 9
	Hynek Krušina z Švenberka	hauptman kraje Plzenského		1436; AČ VI, s. 492–493, č. 45
Jáz	Pešl	tak řečený Neumburger	meščenin Večšieho města pražského	1370; VĚBORZ z Č. LIT., s. 798
My	Herart z Kunštatu	najvyšší komorník Brněnský a pán Bechyňský		1440; AČ VI, s. 17, č. 14a
	Petr z Kravař	pán Plumlovský	najvyšší komorník Olomúcký	1405; CDM XIII, č. 395
Já	Menhart z Hradce	najvyšší purkrabie Pražský		1437; AČ IX, s. 262–263, č. 19
Já	Hynek z Kunina Města	pán na Babštaině a hauptman v Znojmi		1402; CDM XIII, č. 190
Já	Jiřík z Janovic	probošt kostela Pražského dobré paměti		1442; AČ XXI, s. 190, č. 9
Já	Mikěš	řečený Mřáz	purkrabí na Mírově	1402; CDM XIII, č. 234
Já	Jan z Lestkova		purkrabie hradův Žebráka a Dobříšese	1407; AČ VI, s. 12–15, č. 10

My	Jan z Vartenberka	svrchní potčiešie kráľovstvie Českého	1380; HANUS, ČČM, s. 348
Já	knež Jan	řečený Kamenička, tudooba farář v Kaptci	1428; KLIMESCH, č. 144
Já	Jan mlá(z)jší z Hradce	ty časy najvyšší purkrabě Prazský	1399; CDM XII, č. 545
Já	Materna, syn Henzlův	v ta doby pergmistr vnič okolo Prahy	1426; AČ VII, s. 626, č. 32
Já	knež Petr	zakonník kláštera Milevského	1422; AČ XV, s. 295, č. 10
My	Lacek z Kravař	Římského a Českého krále hofmistr, pán a dědic Helfensteinův z Mezeříčci a pán Mezeříčský	1408; CDM XIV, č. 29
Já	Petr z Kompasa	a Jakubek bratr jeho nedielny odtudz	1401; AČ VI, s. 5-6, č. 1
My	pani Elska z Lanšayna	pani v Žluticích Boreš z Řisemburka, syn její, seděním na Žluticích	1414; AČ VI, s. 30, č. 23
My	Jindřich z Rosenberka	a Pet syn jeho odtudz	1401; AČ VII, s. 609, č. 6
My	Sudík z Bozšachova a Odířich Řečice	bratry nerozdielná	1402; AČ IV, s. 224-245, č. 3
Já	Jan a Václav	bratřiz Činovic	1402; CDM XIII, č. 228
My	Bohuslav a Hynek Krušina	bratřie vlastni a ne- dieleň z Svamberka	1424; SPRUNO I, č. 277
Já	Hanušek	Graffluov syn z Budějovic	1431; RWEŠOVÁ I, č. 197
Já	Barbora z Hlavovic	odjinnud z Solopisk manželka Vochkova, a já Vaněk syn její odtudz	1430; DVORSKY, č. 20

Já	Kateřina z Vilhartic	někdy manželka urozeného pana Jana staršího z Hradce	1429; Dvorský č. 19
Já	Václav	někdy Pabíánkuov syn, měštiní mės- ta Nového Plzně	1404; Sřmno I, č. 205
Já	Anna	někdy paní uroze- ného pana Petra ze Šternberka	1398; CDM XII, č. 481
Já	Jan	páně Oldřichov syn ze Hradce	1384; Vřst. I, s. 1011–1014, č. 3
Já	Albrecht ze Šternberka	syn urozeného pána Jeskuov téhož hesla	1402; CDM XIII, č. 232
já	Klára	vdova někdy Krotková bydlející města Rakovnického	1408; Dvorský č. 6
Já	Katheřina z Ličč	vdova po nebožci Arkebovi Vřckovci z Vřckova	1406; CDM XVI, č. 447
Já	Perčhta ze Šternberka	vdova, manželka urozeného pana Petra tudlež ze Šternberka	1421; Dvorský č. 14
My	Bohuřlav z Švamberka, Hřnek řeceny Krušřna z Švamberka	vlastní bratřie	1414; AČ VI, s. 30–31, č. 24
Já	Anna kněžna z Osvěřtina	najvyšší poručníce sirotkuov i všeho zbož dobré paměti urozeného pana Puotly z Častolovic, syna měho	1437; AČ XVI, s. 101–102, č. 44

My Jan a Aláš	strýci z Lichtenburka, páni na Bítově.	poručíci sirotků nebožce paně Albrechtových, strýce našeho z Lichtenburka, někdy seděním na Corensteině	1407; CDM XIII, č. 467
My Chval z Chočce, Otík z Vřesovic, Barton hajtman Brodu Českého, Sigmund hajtman města Slanského, Jan řečený Velvar, Vaněk Pěškovíc, Václav řečený Hedvíka, a Křížek z Koniského trhu	ubírané a přátelské úmluvce od moudrých a opatrných pánuv, purgmistův konselův i obcí Starého i Nového měst Pražských mocně vydání a zvolení	1429; Vřoka II, s. 377-380, č. 5; AČI, s. 144, č. 224	
My Chval z Štrňma a Mikuš	řečený Šlechta	ubíranové ot kněze Pavla opata, Petra řečeného Smolka převora, a ote výseho komentu kláštera Slovanského v Novém Městě Pražském s jedné strany, a ot sirotků Matěrojých z Důbravice, někdy člověka úročného kláštera svrchupsaného, a ot jeho ženy – s druhé strany, o ty o vsácky pře, kteréž sú byly mezi nimi o kteréžkoli věci až do dnešního dne (1) volení	1395; AČVII, s. 607, č. 2

Já	Prech z Kojetic		i moji erbové	1403; CDM XIII, č. 260
Já	Sezema z Kunstatu	odjihad z Jevišovic	i moji erbové	1416; AČ VI, s. 471–472, č. 23
My	Jan z Lomnice		i naši budoucí	1408; CDM XIV, č. 21
Já	Jitřink z Čevřic	seděním v Krasovicích a já Jan syn jeho	i naši budoucí	1420; AČ VII, s. 623–624, č. 28
My	Mikuláš Hynkovic z Nového Pízně	Mabka, žena jeho	i naši budoucí	1419; AČ VII, s. 622–623, č. 26
Já	Jan z Botečkovic	a já Jindřich syn jeho také z Botečkovic	i naši erbové	1409; CDM XIV, č. 64
My	Petr a Ondřej	bratři z Kunina města řečení z Jevišovic jistci	i naši erbové	1402; CDM XIII, č. 175
Já	Vilém z Pernštejna	a já Štěpán také z Pernštejna, syn jeho	i naši erbové nyňější i budoucí	1403; CDM XIII, č. 287
My	Vok stary z Holštejna	a Ondřej syn jeho také z Holštejna	i s našimi dětmi	1404; CDM XIII, č. 311
Já	Oudřich z Hradce		i s svými dětmi i s svými erby budoucími	1411; Dvořskí č. 9
Já	Jan z Lichtenburga	pán na Blieňové	i s svými erby	1408; CDM XIV, č. 24
my	Jan a Přibík	bratři Zajčci z Valdeka	i s svými služebníky	1437; AČ VI, s. 442, č. 44
Já	Arkleb z Řičan		i s mými dědici	1402; CDM XIII, č. 224
Já	Šavel z Srazova	a Barbara manželka jeho	i svými erby	1406; CDM XIII, č. 437
já	Mikš z Lipjan		moji dědici i budoucí	1415; AČ XIV, s. 405–406, č. 14
Já	Vilém z Chlumu	seděním na Kosemberce jistec první	s svými i svých bratřie nedělných jménem	1412; AČ VII, s. 615, č. 15

Já	Boreš z Popovců odjímá z Vilstajnu, Mikuláš Bryl, Jan z Dúbravice, Kliment z Újezda	s našimi se všemi služebníky i pomoc- níky i s těmi se vše- mi. Kterž pro nás chtě učiniti nebo nechat i s těmi, kterž nyníě jsou v naše službě, nebo ještě budú	1400; CDM XVI, č. 405
my	Mikuláš Meznov, Mecz Trojira, Jindřich z Jihvan, Kašek Voda	se všemi našimi	1403; AČVI, s. 6, č. 2a
Já	Ješek řečený Koniáš z Knehic	a Václav syn můj našimi erby	1401; CDM XIII, č. 144
My	Bohuše z Přievozce, Jan a Alíš	všichni tři bratři vlastní tudíž z Přievozce	1404; ACTV, č. 1
Já	Lacek z Kravař	pán na Helfenštejně Elška z Hradce, paní Jitřkova z Bítova	1404; CDM XIII, č. 334
My	Bušek a Bohuslav	bratři Švamberka	1395; CDM XII, č. 251
Já	Jan z Skály	seděním na Švihově nejprvní jistec	1409; AČVI, s. 457–458, č. 7; Domesní č. 8
Já	Markvart z Pořešna	jistec a první dlužník	rukojmé jeho a spoluslibce
Já	Petr z Nekmíře	jistec dluhu pode- psaného	rukojmé jeho i zaň z Bukšic, Václav z Bielě, Zdeněk ze Dvorce

Já	Petr ze Šternberka	odjímud z Konopiště	první jistec	a my Jan ze Šternberka odjímud ze Chvojna, Jaroslav ze Šternberka odjímud z Veselé, Aleš ze Šternberka odjímud z Holic, Oldřich z Ústí, Petr z Štěpanova a Majnuš ze Psar	rukojmě jeho, s ním a za něho	1415; Dvorský č. 12
Já	Hyrčík z Frývalda		prvý dlužník i jstec	a my Heralt řečný Půška z Kunštátu, Vok z Holštejna, Bedřich z Sbišlavic a Felcz z Chafňuk	rukojmě jeho, s ním i zaň	1407; CDM XI, č. 457
Já	Hynek z Milčína		sám dlužník tejto věci podepsanej	Heeš z Trpenovic a Jan ze Ptenie	rukojmě s ním a zaň	1387; CDM XI, č. 443
Já	Jan z Lichtenburka	odjímud z Bítova i s sými erby	první jstec dle-psaných věcí	a my Šňhor z Bohušic, Vlček z Okarce, Kristofor z Rařiboric, Jakubek z Čidliny, Jaroslav z Lesonic, Václav z Martnic	rukojmě jeho a spolustřice s ním a zaň	1419; AČ IX, s. 373–374, č. 4
Já	Mikš	řečný Ohtaň sedě-ním v Předslavicích	jstec a první dlužník	Mikš z Úbivic, Hynek z Konecchlumie, Buzek ze Mstíněví, Janek z Lužan	rukojmě jeho, s ním a zaň	1415; AČ VII, s. 618–619, č. 20
My	Jan z Lomnice		první jstec a dlužník	a já Vilém z Pernstajna, Haralt z Kurnina Města řečný z Skal, Vaněk z Deblína	rukojmě podle něho a zaň	1405; CDM XI, č. 434

Já	Oldřich z Hradce	první jistec dle psaného dluhu	Petr z Kravař, Albrecht z Cimburka, Jan z Lomnice, Artleb z Veteřova odjinud z Drahotuše, Jan z Hořic, Jan Ruspurka	rukojímě s ním a zaň	1406; CDM XVI, č. 442
Já	Jan z Opatovic a z Dluhého vsi	tyto (!) věci jistec	a my rukojímě: Filip z Pačkovíc, Jošt z Šemberka, Mikš z Lilce, Bemeš z Laškova, Frček z Olšan, Artleb z Kunčovic	spolustibce s ním a zaň	1430; AC XVI, s. 98, č. 37
Já	Oldřich z Rozenberka	jistec dluhu dolepsaného	a my Čeněk z Veselého jmak z Varemberka, nejvyšší (!) purkrabie pražský, Jan z Hradce, Matěj z Větríně, purkrabie na Crumplově, a Bohuslav z Petrovic, purkra- bie na Rozenberce	rukojímě jeho s ním a zaň	1418; RWESOVIA I, č. 2
My	Heart a Jirák	bratřívlastní z Kunina Města jistci	a my Jirák z Radkova, Petr Jechanec z Odoince, Vilém z Sobačova, Jakubek z Bohuslavic, Hanusšek Črny od Hory	rukojímě jejich s nimi a za ně	1409; CDM XIV, č. 116

Já	Vilém z Chlumu	seděním na Košmberce	jisté první dluhu dopsaného	a my Vitek z Kunstatu, seděním na Liticích, Havel z Poctavna, Maří Holec z Nemošic, Příbek z Týnce, seděním v Chrústovic (!), Beneš Brázda z Sýbec, Miklas Erjbykař z Knírova	rukojme a společní sliboé za svrchupsa- něho pana Vléma, zaň i s ním	všichni jednú rukú společnú a neroz- dělnú	1423; AČTx, s. 250–251, č. 10; Dvořskí č. 17
My	Matus z Cimburka		první dlužník	a my Albrecht z Cimburka, Bernhart z Cimburka, Jaroš z Cimburka řečeny z Hvézdic, Albrecht z Cimburka řečeny z Sehradíc, Lacek z Kravaří řečeny z Helfinstajna a Vaněk z Boskovic řečeny z Črnej Huory	rukojme s ním a zaň	všichni společně	1396; CDM XII, č. 354
Já	Lewpold z Krajgu	pan z Lanštajna se- děním na Němšči	pravý jistec	a my Jan Sokol z Lamberka, Hejn...	s ním a zaň spra- vedliví spoulslibce	všichni ve spolek	1404; CDM XIII, č. 349

Tab. 8: Intitulace

2.I.1.2.2.

Ještě pevnější strukturu mají intitulace v listinách panovnických a biskupských. Intitulace uherského, později také římského a českého krále a od roku 1433 římského císaře Zikmunda Lucemburského zněla:

osob. zájm.	jméno	devoční formule	přívlastek v antepozici	titul	přívlastek v postpozici	čestné označení plynoucí z předch. titulu	další tituly
My	Sigmund	z božie milosti		král	uherský, dalmacký, charvacký etc.		a markrabě bramburský
My	Zikmund (Sigmund)	z božie milosti	římský	král		po vše časy rozmnožitel říše	a uherský, český, (dalmacký, charvátský etc.) král
My	Zikmund (Sigmund)	z božie milosti	římský	císař		vždy rozmnožitel říše,	uherský, český, (dalmatský, charvatský etc.) král.

V intitulacích jeho předchůdce, českého a římského krále Václava IV., najdeme o něco větší variabilitu, zejména v závěrečné části jeho římského titulu *po vše časy / po všecky časy / vždy rozmnožitel říše / svaté říše rozmnožitel*; ojediněle se setkáme i s označením *množitel říše* (1395, VÝBOR I, s. 1032–1037, č. 10).

My	Václav	z božie milosti	římský	král	(král římský a český král)	po vše/ všechny časy/ vždy rozmnožitel/ množitel říše/ svaté říše rozmnožitel	a český král/ a král v Čechách

České formulace intitulací hlavy Římské říše přesně odpovídají latinskému vzoru, na nějž ostatně můžeme narazit i v jinak české Václavově listině (1405, STRNAD I, č. 208):

Wenceslaus,	dei gracia	Romanorum	rex	semper Augustus	et Boemie rex

Pevnou formu mají rovněž intitulace v listinách dalších světských vládců (moravských markrabat a opavských knížat)

My	Jošt	z božie milosti/ boží milostí	markrabě (a pán)	moravský (a bramburský) /země moravské	
My	Prokop	z božie milosti	markrabě	moravský	
My	Jan	z božie milosti	markrabě	bramburský, lužický,	vévoda gorlický
My	Přemek	z božie milosti	kníže a pán	opavský/ opavské země	

i církevních hodnostářů (pražských arcibiskupů, olomouckých a litomyšlských biskupů):

My	Konrád	z božie milosti/ boží milostí	kostela pražského	arcibiskup	(arcibiskup kostela pražského)	a papežské stolicě legát
My	Lacek/ Konrád/ Jan	z božie milosti/ boží milostí/ z boží vôle		biskup	olomúcký /kostela olomúckého /litomyšlský	

K výčtu všech titulů vydavatele pak může podle potřeby přistupovat definice jeho postavení v rámci právního aktu a vyjmenování rukojmích:

My Jost z božie milosti markrabě a pán moravský, první dlužník, a my Herart z Kunstata, Petr z Sternberga, Petr z Kravář řečený z Plumlova, Lacek z Kravář, Jaroš z Cimburka, Ješek Puška z Kunstata, Jan z Mezeříčie a Jiřík z Bitova rukojmě s ním se panem Jostem markrabí i zaň (1389, CDM XI, č. 545);

My Lacek z boží milosti biskup olomucký, první dlužebník dluhu dolepaného, a my Běta abatyše a všecek konvent kláštera pustiměrského a my rychtář i konšelé a všecka obec měst Vyškova a Mohelnice rukojmí s ním s důstojným v boze otcem knězem Lackem biskupem svrchupsaným, pánem naším milostivým a zaň (1403, CDM XIII, č. 282);

My Konrád, z boží milosti kostela pražského arcibiskup a papežské stolicě legát, první jistec i dlužník, Jan z Sobětic, podkomoří arcibiskupství českého a purkrabie v Týně Horšovském, Beneš z Řepčic, purkrabie na Řečici, Purkarth z Aldenburg[u], měščanin Starého Města pražského, Petr řečený Perc z Perce, purkrabie na Příbramě, Oldřich z Nezvetic seděním tudíž, Racek z Tupadl seděním v Soběticích a Jiřík z Růdné seděním na Břeženech, jeho pravé a jisté rukojmie (1414, AČ VII, s. 618, č. 19).

2.1.1.2.3.

Do poslední skupiny lze zařadit tituly v listinách vydávaných institucemi, zpravidla kláštery:

osob. zájm.	jméno	devoční formule	titul představeného kláštera	jména a tituly dalších hodnostářů	lokalizace kláštera, popř. název řádu	
My	kněz ...	z božie milosti / z milosrdenstvie božieho / z božieho smilovanie / božím zpusobem / z pójčenie milosti božie	(toho času) opat / převor	podpřevoří / podpřevor / subpřevor, probošt klášterský, kazatel, klíčník, pietanciář, kantor, zakřišťan, kněžie starší,	i vešken / veškery konvent / i vsecka jiná kněží a bratřie	kláštera ... (zákona ...) (i naši náměstci a po nás budúci naši)
My	...		abatyše / probošt	převora / prioríše / převoříše, subpřevora, klíčnice, cirkatrix, cantrix, ...	i vešken / veškery konvent / a jiné vsecky sestry	kláštera ... (zákona ...)

a městskými radami:

osob. zájm.	jméno a titul	jméno a titul představitele městské samosprávy	(jméno a titul zástupce vrchnosti)	jména (popř. tituly) dalších členů rady	jméno města
My	(... rychtář)	... (toho času) purkmistr / burgmistr	(...rychtář / fojt)	konšelé / přísežní konšelé / konšelé i přísežní / konšelé přísežní a měštěné	města ... (nynější i budúci všichni vespolek)

Mezi společné znaky obou skupin intitulací patří to, že na prvním místě je vždy jmenován vrchní představitel dané instituce. V mužských klášterech je jím zpravidla opat, případně převor, v ženských abatyše nebo probošt; v městských listinách bývá na prvním místě jmenován rychtář jako zástupce vrchnosti a městského soudu, případně může být rychtář (na východní Moravě se někdy na jeho místě objevuje fojt) uveden až za purkmistrem, voleným funkcionářem stojícím v čele městské rady; výjimkou nejsou ani listiny, v nichž není rychtář zmíněn vůbec. Na dalších místech jsou pak jmenovitě uvedeni další představitelé kláštera nebo městské rady se všemi svými tituly, posléze je platnost listiny vztahena obecně na celou příslušnou klášterní či městskou komunitu (*i vešken konvent / i vsecka obec*), případně může následovat rozšíření závazků ještě i na „budúci“ nástupce.

Také v případě městských a klášterních listin může být v intitulaci specifikována role vydavatele v příslušném právním aktu:

My kněz Petr, z boží milosti toho času probošt, Anna převora, Anna subpřevora, Margareta cantrix i vešken konvent kláštera chotěšovského, jistci a praví prodavači trhu vdolepsaného (1432 AČ VII, s. 633–634, č. 46).

2.1.1.2.4.

Intitulace patří k vůbec nejpevnějším součástem listiny. Tvoří v podstatě téměř obligatorní složku každé listiny, je obsažena v 95 % zkoumaných textů. Dokumenty, v nichž intitulace chybí, představují spíše jen ojedinělé případy vyvolané nahrazením intitulace jinou listinnou formulí, zprav. subskripcí, nebo uvedením vydavatele na jiném místě listiny.⁴

Také forma intitulace je od počátku výskytu česky psaných listin velmi ustálená a během zkoumaného období se nemění. Konkrétní realizace závisí z pochopitelných důvodů na osobě vydavatele, případně počtu vydavatelů a jejich postavení v příslušném právním aktu. Z jednotlivých součástí intitulace je nezbytné jen uvedení jména vydavatele, jen v mizivém procentu případů u něj chybí osobní zájmeno (*já / my*).

V intitulaci mohlo být za určitých okolností i v české listině užito latiny, rozhodně to však nebylo častým jevem. Ve zkoumaném souboru textů jsme na takový případ narazili pouze dvakrát; v prvním případě jde o zmíněnou latinskou intitulaci krále Václava IV. (1405, STRNAD I, č. 208, viz odst. 2.1.1.2.2.), v případě druhém se jedná o makarónskou česko-latinskou formulaci

Já Martin plebanus in Nova ecclesia et altarista v církvi olomúcké, jehož prebenda jest v dotčené vsi Osečku (1403, CDM XIII, č. 298).

2.1.1.3. Inskripce

Inskripce, někdy též označovaná jako adresa, tedy jméno a tituly příjemce listiny⁵, se zpravidla společně se salutací (pozdravem) v ideálním listinném formuláři řadí obvykle na třetí místo – za invokaci a intitulaci. Jak dokládá zkoumaný materiál, nepatří inskripce na rozdíl od intitulace (jmen a titulů vydavatele) k obligatorním listinným formulím. V našem souboru listin jsme ji zaznamenali celkem pětadvacetkrát, tj. jen asi v 5 procentech listin. Inskripce se nikdy nevyskytla v listině, která by zároveň obsahovala invokaci, tudíž se z „ideálního“ třetího místa v listině posunula na druhou pozici za intitulaci,

4 Srov. např. úvodní část jedné z nejstarších dochovaných českých listin, tzv. „práv rychnovských soukeníků“ z roku 1378: Buď svědomo těm všem, kteří tento list budou čísti neb slyšeti, jenž súkenničí mistrové rychnovš(tí) s dobrým rozmyslem dali sú sě ke všiej spravedlnosti (HANKA ČČM, s. 22–24).

5 Za inskripci zde považujeme pouze označení konkrétního příjemce listiny (tzv. *inscriptio specialis*). Obecné označení adresáta, jímž byli v případě veřejného dokumentu zpravidla všichni, „ktež tento list čísti budú“ (tzv. *inscriptio generalis*), řadíme k promulgaci (viz odst. 2.1.1.4.).

kteřou listina začíná. V této pozici se objevuje nejčastěji, celkem dvanáctkrát. Jen o jeden doklad méně (II) mají listiny, v nichž stojí inskripce na prvním místě; intitulace a další listinné formule následují až za ní. Obsahuje-li inskripce také salutaci, stojí obě části zpravidla těsně vedle sebe, jen v jednom případě je vlastní inskripce od salutace oddělena intitulací. V jednom případě předchází inskripci kromě intitulace ještě promulgační a v jedné listině byla inskripce zapsána na rubu, stojí tedy v podstatě mimo vlastní text (v pořadí formulí jsme ji zařadili na konec – viz tabulku 9).

pořadí jednotlivých listinných formulí								I	II	III	c.	
INT	INS	PROM	NAR	DISP				-	-	1	1	
INT	INS	PROM	DISP					-	1	-	1	
INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT			1	1	-	2	
INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT	SUB		1	-	-	1	
INT	INS	PROM	DISP	DAT				-	1	-	1	
INT	INS	DISP	DAT					-	-	1	1	
INT	INS	DISP						-	2	1	3	
INT	INS	DISP	KOR	DAT				-	1	-	1	
INT	INS	NAR	DISP	DAT				-	1	-	1	
	INS	INT	PROM	DISP	KOR	DAT		-	-	1	1	
	INS	INT	INS	NAR	DISP	SAN	DAT	KOR	-	1	-	1
	INS	INT	DISP	DAT				-	1	1	2	
	INS	INT	DISP	KOR	DAT			-	1	-	1	
	INS	INT	DISP	SUB				-	1	-	1	
	INS	INT	DISP	DAT	KOR			-	1	-	1	
	INS	NAR	INT	DISP	DAT			1	-	-	1	
	INS	NAR	DISP	DAT				-	1	-	1	
	INS	DISP	SUB					-	1	-	1	
	INS	DISP	SUB	KOR	DAT			-	1	-	1	
INT	PROM	INS	DISP	KOR	DAT			-	1	-	1	
INT	PROM	DISP	KOR	DAT	INS			-	1	-	1	

Tab. 9: Struktura listin s inskripcí (I = 1370 – 1400; II = 1401 – 1418; III = 1419 – 1437; c. = celkem)

Inskripce bývá zapsána nejčastěji v listinách vydávaných příslušníky šlechty, případně v listinách panovnických. V dokumentech církevních a městských se objevuje jen ojedinele a právě v nich bývá doplněna salutací.

Z hlediska rozdělení listin podle obsahu se inskripce objevuje nejčastěji v odpovědním listu, jímž se vyhlášovalo nepřátelství (13 listin), nechybí však ani jiné textové druhy: rozhodčí výrok, kupní smlouva, závěť, darování a navrácení majetku, poskytnutí věna, potvrzení ad. Pro inskripce v odpovědním – u Prokopa *odpoviedacím* – listu najdeme vzor i v *Ars dictandi*:

proti tobě pane Jane z Svejšina i proti všem tvým i tvému všemu zboží (MAREŠ s. 39).

Vzhledem k nevelkému počtu inskripcí nelze vysledovat nějaký vývoj této listinné formule během zkoumaného období. Inskripce zpravidla obsahuje pouze jméno a titul příjemce, případně doplněné osobním zájmenem, nejčastěji v dativu, popř. ve vokativu:

Osviecenému kniežeti a pánu p. Vilémovi markrabí míšenskému (1403, AČ VI, s. 6, č. 2a);

Vám úradníkuom, panu Herartovi z Kunina Města komorníkovi, Herartovi z Skal sudímu, a písarovi, najvyšším úradníkom desk brněnských, našim věrným a milým (1398, CDM XIII, č. 474);

vám, páni konšelé, rychtáři i všé obci Nového Města pražského (1402, CDM XIII, č. 206; VÝBOR I, s. 1060, č. 23);

vám páni, purkmistrovi i konšelóm města Českých Budějic (1412, AČ XXI, s. 190, č. 9);
Tvé Milosti, mistře Kbele (1407, AČ VI, s. 15, č. 11b).

V několika listinách obsahuje inskripce sloveso v imperativu a vokativ:

Račte věděti urození páni, pane Smile a pane Jane Bietovščí (1400, CDM XV, č. 405);

Věz to, markrabě míšenský (1403, AČ VI, s. 7, č. 2h);

Vězte, vysoce urozená kniežata a páni, páni Fridrichu, Sigmunde i Viléme, bratřie vévodů saské, lankrabě durynské a markrabě míšenské (1437, AČ VI, s. 442, č. 44).

V těchto případech stojí vždy inskripce na počátku listiny, jinak však zpravidla nemělo pořadí listinných formulí na podobu inskripce vliv.

Složitější inskripce jsou zpravidla doplněny ještě salutací:

Všelikému i každému, kohož tento list dojde, a zvláště urozeným pánóm, slovútným panošem i všem jiným úředníkom desk zemských Královstvie českého, pánóm nám příznivým službu naši vzkazujem (1437, DVORSKÝ č. 25);

Páni a bratřie v pánu bohu milí, vzkazujem službu svú a žádost statečnú setrvání v zákoně božiem a v jeho svatých pravdách (1423, AČ VI, s. 410–411, č. 13);

Všem vóbec věrným křesťanóm i každému zvláště. [odděleno intitulací: Jan Kardinal, mistr sedmera umění a v práviech bakalář, a vešken zbor mistrský slavné obce učenie pražského], pozdravenie a ku poznání pravdy ustavičně se přidržeti, a v milém božiem poslužení horlivě a žádostivě usilovati (1417, AČ III, s. 203–205, č. 11).

Jedna z listin (potvrzení panských nálezů, vydané králem Václavem IV. pro město Plzeň v roce 1405, viz též odst. 2.1.1.2.2.) obsahuje inskripci latinskou:

Magistro ciuium, consulibus iuratis et communitati nostre civitatis Pilsnensis, fidelibus nostris dilectis, graciam regiam et omne bonum (STRNAD I, č. 208).

2.1.1.4. *Promulgace*

Promulgace, neboli ohlášení o rozhodnutí uvést ve známost svou vůli, reprezentuje poslední listinnou formuli náležející do protokolu – úvodní části listiny. Patří k „povinným“ součástem listiny, z těchto čtyř formulí (intitulace, promulgace, dispozice a datace, viz odst. 2.1.0.1.) je však zastoupena relativně nejméně: objevuje se jen v 91 % listin, chybí celkem ve 42 listinách.

Promulgace, nejtěsněji spjatá s intitulací, tvoří vlastní jádro protokolu, někdy doplněné ještě invokací nebo inskripcí. Protokol listin obsahujících promulgaci v 94 procentech (u 414 kusů) odpovídá právě této struktuře: 1. intitulace, 2. promulgace. V devíti listinách je intitulaci předřazena ještě invokace, v jednom případě datace a v jednom inskripce. V šesti listinách inskripce odděluje od sebe intitulaci a promulgaci, v jednom dokumentu následuje inskripce až za těmito dvěma listinnými formulemi. Pět listin promulgací začíná a tři listiny mají před intitulací a promulgací ještě invokaci a arengu.

pořadí jednotlivých listinných formulí						1370 - 1400	1401 - 1418	1419 - 1437	celk.	
INT	PROM	DISP				4	1	1	6	
INT	PROM	DISP	KOR			1	-	1	2	
INT	PROM	DISP	KOR	SUB	DAT	1	-	-	1	
INT	PROM	DISP	KOR	DAT		21	83	83	187	
INT	PROM	DISP	KOR	DAT	SUB	1	8	1	10	
INT	PROM	DISP	KOR	DAT	INS	-	1	-	1	
INT	PROM	DISP	SAN	KOR	DAT	18	47	38	103	
INT	PROM	DISP	SAN	DAT		2	11	4	17	
INT	PROM	DISP	SUB			1	-	-	1	
INT	PROM	DISP	SUB	KOR		1	-	-	1	
INT	PROM	DISP	SUB	KOR	DAT	3	6	1	10	
INT	PROM	DISP	SUB	DAT		2	2	2	6	
INT	PROM	DISP	SUB	DISP		1	-	-	1	
INT	PROM	DISP	DAT			2	6	8	16	
INT	PROM	DISP	DAT	SUB		-	3	-	3	
INT	PROM	INS	DISP	KOR	DAT	-	1	-	1	
INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT	3	8	15	26	
INT	PROM	NAR	DISP	SAN	KOR	DAT	1	7	7	15
INT	PROM	NAR	DISP	SAN		-	-	1	1	
INT	PROM	NAR	DISP	DAT		-	-	1	1	
INT	PROM	NAR	DISP	SAN	DAT	-	1	-	1	
INT	PROM	NAR	DISP	KOR	SAN	DAT	-	1	-	1
INT	PROM	NAR	DAT	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1
INT	PROM	AREN	DISP	SAN	DAT	-	-	1	1	
INT	PROM	AREN	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1	
INT	PROM	AREN	DISP	SAN	KOR	DAT	-	-	1	1
INV	INT	PROM	DISP	KOR	DAT	1	-	5	6	
INV	INT	PROM	DISP			-	-	1	1	
INV	INT	PROM	DISP	SAN	DAT	-	-	1	1	
INV	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1
INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT	1	1	-	2	
INT	INS	PROM	DISP			-	1	-	1	

pořadí jednotlivých listinných formulí								1370	1401	1419	celk.	
								-	-	-		
								1400	1418	1437		
INT	INS	PROM	DISP	DAT				-	1	-	1	
INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT	SUB		1	-	-	1	
INT	INS	PROM	NAR	DISP				-	-	1	1	
DAT	INT	PROM	DISP	SUB				-	-	1	1	
INS	INT	PROM	DISP	KOR	DAT			-	-	1	1	
		PROM	INT	PROM	DISP	DAT		-	-	1	1	
		PROM	INT	DISP	KOR	DAT		1	1	-	2	
		PROM	DISP	DAT				1	-	-	1	
		PROM	DISP	KOR	INT	DAT		-	1	-	1	
INV	AREN	INT	PROM	DISP	KOR	DAT		1	-	-	1	
INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1	
INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	KOR	DAT	-	1	-	1

Tab. 10: Struktura listin s promulgací

Jádrem promulgace je vždy sloveso, zpravidla v první osobě singuláru nebo plurálu (duál jsme nezaznamenali), zvýrazňující deklarativní funkci listiny. Ve většině případů se jedná o sloveso *vyznávám* (-e, -y), jen 10 % (46) listin má na jeho místě jiný výraz (nejčastěji *dávám věděti / na vědomie*, méně často *známo činím*, dále *oznamuji*, *přiznávám se*, *buď svědomo* apod.). Promulgaci mohlo tvořit jen samotné sloveso, s takovými případy se však setkáme spíše výjimečně. Zpravidla mívá tato listinná formule další součásti, podle toho je pak možné rozdělit promulgace na několik typů. Slovesem téměř vždy promulgace začíná a všechna další doplnění stojí až za ním, občas se však setkáme i se slovosledem opačným.

2.1.1.4.1.

Promulgace tvořené jen slovesem, případně ekvivalentní vazbou se substantivem (typ *vyznáváme*) nejsou příliš časté, v našem materiálu se objevily v patnácti listinách.⁶ Kromě zmíněného slovesa *vyznávati* se právě v této skupině častěji setkáme s variantami *dávám(e) věděti*, *dávám(e) na vědomie*, *přiznávám se*. Radíme sem i listiny, jejichž promulgace obsahuje dvě či tři určitá slovesa v synonymní řadě:

slíbili sme i slibujem (Joštův dlužní úpis z r. 1389, CDM XI, č. 545),
vypoviedáme i prikazujem a ukládáme (rozhodčí výrok ve sporu Starého a Nového
Města pražského z r. 1429, VÝBOR II, s. 377–380, č. 5; AČ I, s. 144, č. 224).

6 Některé edice (týká se to zejména listin otištěných v VII. svazku Archivu českého, ojedinele i jinde) neuvádějí plné znění listin a obvyklé formule zkracují vypuštěním opakujících se pasáží, v případě promulgací všech ostatních součástí kromě slovesa. Aby nedošlo ke zkreslení, nejsou tyto formule v následujícím přehledu započítány.

2.I.I.4.2.

Ještě menší počet listin (13) obsahuje promulgaci, v níž je sloveso doplněno pouze označením prostředku (typ *vyznáváme tiemto listem*). Další doplnění představuje případně způsobové adverbium *obecně / jednostajně a zjevně*. Ve dvou listinách z této skupiny promulgace nezačíná slovesem, ale předřazuje mu adverbiální výrazy.

			počet listin
	vyznávám(e)	tiemto listem	7
	vyznávám	tiemto zápisem	2
	vyznávám	těmito kniehami	1
	vyznáváme	obecně tiemto listem	1
jednostajně a zjevně	listem tiemto	vyznáváme	2

2.I.I.4.3.

Značný posun v počtu listin zaznamenáme, přidáme-li ke slovesu a prostředku všeobecné označení adresáta, tzv. *inscriptio generalis*, viz odst. 2.I.I.3. (typ *vyznáváme tiemto listem přede všemi*). Takových promulgací jsme zachytili celkem 84, což představuje necelou čtvrtinu z jejich celkového počtu. Toto označení adresáta bývá nejčastěji ve formě předložkového pádu *přede všemi*, velmi často se objevuje pouhé zájmeno *všem*. Méně často se setkáme s formulacemi *každému / před každým (živým) člověkem* a spíše ojedinělé jsou další možnosti (*všelikému, všem lidem*). Opět může být promulgace doplněna adverbiálními určeními *obecně / zjevně / zjevně / vůbec*, která zpravidla stojí mezi označením prostředku a adresáta (*vyznáváme tiemto listem obecně přede všemi*), není to však nutné. V několika listinách rozšiřuje promulgaci ještě nt-ové participium *svědčice* (*vyznáváme tiemto listem obecně svědčice*). V jednom případě místo něj stojí sloveso v přítomnosti (*vyznáváme tiemto listem obecně přede všemi a svědčíme*). Jde o celkem ojedinělou formulaci, na kterou jsme narazili jen u sedmi listin v této skupině, u jiných typů promulgací se neobjevuje.

				počet listin
dávám všem věděti	tiemto listem			1
vyznáváme/y	tiemto listem	obecně	každému	2
vyznávámy	obecně tiemto listem		před každým živým člověkem	1
vyznávám	tiemto listem		před každým člověkem	1
vyznáváme	tiemto listem	obecně	před každým člověkem	1
vyznáváme	tiemto listem	obecně	před každým živým člověkem i svědčice	1
vyznávám/e/y	tiemto listem		přede všemi	10
vyznáváme			přede všemi tiemto listem	1

vyznáváme	tiemto listem		přede všemi	svědčiece	1
známo činíme	tiemto listem		přede všemi	svědčiece	1
vyznávám/e	tiemto listem	obecně	přede všemi		22
vyznáváme		obecně	přede všemi	tiemto listem	1
vyznáváme	tiemto listem	obecně	přede všemi	a svědčíme	1
vyznáváme	tiemto listem	obecně	přede všemi	svědčiece	1
vyznáváme	tiemto listem	obecně	přede všemi a svědčiece		1
vyznáváme	tiemto listem	svědčiece	přede všemi		1
vyznávám	tiemto listem	vóbec	přede všemi		1
vyznávám	tiemto listem	zevně	přede všemi		1
vyznávámý	tiemto listem		všelikému		1
vyznávám/e/y(f)	tiemto listem		všem		13
vyznáváme a dáváme vědět			všem	tiemto listem	1
známo činíme	tiemto listem		všem		1

U dvanácti listin je zájmeno zastupující označení adresáta rozvíto shodnými přívlaskty [*všem*] *nynějším i budúcím* / [*přede všemi*] *nynějšími i budúcími*.

					počet listin
vyznáváme	tiemto listem	obecně	všem	nynějším i (potom věčně) budúcím	2
známo činím	tiemto listem		všem	nynějším i budúcím	1
vyznávám	tiemto listem			nynějším i budúcím <i>všem</i>	1
Na vědomie dávámý			všem	nynějším i budúcím	1
poznávámý	tejmto listem		všem	nynějším i budúcím	1
oznamuji	tiemto listem		všem lidem	nynějším i budúcím a na vědomie dávám	1
oznamuji	tiemto listem		všem lidem	nynějším i budúcím	1
vyznáváme	tiemto listem	obecně	přede všemi	nynějšími i budúcími	1
vyznáváme	tiemto listem		všem	nynějším (!) i budúcím	1
vyznáváme	tiemto listem		všem	tak nynějším jakožto budúcím	2

Jen sedm promulgací z této skupiny nezačíná určitým slovesným tvarem a předřazuje mu označení adresáta nebo prostředku (popř. obojí). Ve dvou listinách je adresát zdánlivě specifikován konkrétněji než pouhým totalizátorem *všem* (*všemu Království českému* v prohlášení Mistra Jana Husa z roku 1414, že bude obhajovat své názory před pražským arcibiskupem, DOC. Hus, s. 67, č. 34; a *Všem pánóm, rytieřóm, panošem, měščanóm i všelikakým lidem obecným, kdež by se koli ve jméno božie shledali* v listině Oldřicha z Rožmberka z roku 1421, kterou uznává platnost čtyř pražských artikulů na svém panství, RYNEŠOVÁ I, č. 53, AČ III, s. 225, č. 22), ve skutečnosti jde však o stejně obecné označení, proto jsme je zařadili k tomuto typu promulgací. Obvyklé podobě promulgací

se vymyká také poslední zde uvedená listinná formule (chtě, aby tiemto listem známo bylo přede všemi, 1404, STRNAD I., č. 205).

				počet listin
Všem pánóm, rytieřóm, panošëm, měščanóm i všelikakým lidem obecným, kdež by sě koli ve jméno božie shledali		... intitulace dávám věděti ...		1
všemu Království českému		ohlašuji		1
všem i každým nynějším i potomním	tiemto zápisem	oznamujeme a na vědomie dáváme		1
	tiemto listem	vyznávám	všem všubec	1
	tiemto listem	zjevně všem	vyznáváme	1
	tiemto listem	zjevně všem	vyznáváme	1
chtě, aby	tiemto listem	známo bylo	přede všemi	1

2.I.I.4.4.

Pro následující typy promulgací je společným rysem všeobecné označení adresáta (*všem / přede všemi*) rozvinuté vztahnou vedlejší větou. Z možností, které se nabízejí pro jejich další třídění, jsme jako první kritérium zvolili počet určitých slovesných tvarů v této vedlejší větě a následně její další syntaktickou strukturu.

K nejjednodušším typům promulgací obsahujících vedlejší větu s jedním VF patří struktura [subjekt + přímý objekt + přezens dokonavého slovesa (s budoucím významem)] (typ *vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej uzří*). Takové formule jsou však velmi ojedinělé, v celém souboru listin se vyskytly jen dvakrát. Do této skupiny řadíme také jednu promulgaci s odlišnou strukturou [objekt v dativu + subjekt + přezens dok. slovesa]; s předchozími dvěma formulami ji spojuje existence pouze jednoho slovesa v budoucím čase (formálně v přítomním tvaru) ve vedlejší větě.

				počet listin
známo činím		všem, ktož tento list uzří		1
vyznáváme	zevně tímto listem	všem, ktož jej uzří	za nás i za naše budoucí	1
listem tiemto	vyznávamy	[všem], k nimž tento list dojde		1

2.I.I.4.5.

Stejně tak ojedinělé jsou formule obsahující přítomní tvar dokonavého slovesa s infinitivní a participiální vazbou [subj. + obj. + inf. + conj. + ptc. + přez.] (typ *vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej čísti neb čtúce uslyšíe*). Tato vazba není pro češtinu typická, zaznamenali jsme ji jen ve dvou listinách (1424,

RYNEŠOVÁ I, č. 96 a 1417, AČ IX, s. 246–247, č. 6). Vzhledem k malému počtu dokladů nelze vyloučit, že tato formulace vznikla pouhým písarským omylem – vypuštěním pomocného slovesa *budú* za infinitivem *čísti*, a že se tedy jedná o pouhou deformaci typu *vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej čísti budú neb čtúce uslyší* (viz odst. 2.1.1.4.12.).

					počet listin
vyznávám	tiemto listem	všem,		ktož jej čísti neb čtúce uslyšie	1
vyznávám		všem	tiemto listem,	ktož jej čísti neb čtúce uslyšie	1

2.1.1.4.6.

O něco častější jsou formulace spojující futurum dvou nedokonavých sloves – *čísti* a *slyšeti* (typ *vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej čísti neb slyšeti budú*). Promulgací tohoto typu jsme v našem souboru zaznamenali celkem 22. Zpravidla jsou obě slovesa uvedena ve zmíněném pořadí (*čísti neb slyšeti*), jen ve dvou případech bylo toto pořadí zaměněno. První část promulgace (hlavní věta) bývá podobně jako u předcházejících typů doplněna příslovci *obecně / zjevně / ohlasně*; zájmenný totalizátor *všem* může být doplněn adjektivy *nynějším i budoucím*, která v jednom případě stojí až na konci promulgace (*tak nynější jakžto budoucí*). V hlavní větě převažuje opět sloveso *vyznávati*, objevují se však i jiná (*oznamujem, příznávám se*).

							počet listin
vyznávám/e	tiemto listem	všem		ktož / ježto	jej	čísti (a)nebo budú slyšeti	6
vyznávám/e/y zjevně	tiemto listem	všem		ktož	jej	čísti (a)nebo budú slyšeti	3
oznamujem	tiemto listem	všem těm		kteří	jej	slyšeti aneb budou čísti	1
příznávám se	tiemto listem	všem		ktož	jej	čísti neb budú slyšeti	1
vyznávám	tiemto listem	obecně před každým		ktož	jej	čísti neb slyšeti [budú]	1
vyznávám		každému		ktož	tento listčísti	nebo budú slyšeti tak nynější jakžto budoucí	1
vyznávám	tiemto listem	obecně přede všemi nynějšími i budoucími		ježto	tento listčísti	nebo budú slyšeti	1
vyznáváme		všem nynějším i budoucím	tímto listem	ktož	jej	čísti nebo slyšeti	1
vyznáváme	tiemto listem	obecně všem		ktož	jej	čísti neb budú slyšeti	1

vyznáváme	tiemto listem	zjevně všem	ktož	jej	čísti aneb slyšeti	budú	1
vyznáváme	tiemto listem	všem obecně	ktož	jej	čísti neb slyšeti	budú	1
vyznáváme	tiemto listem	všem ohlasně	ktož	jej	čísti nebo slyšeti	budú	1
vyznávámy		všem	tiemto listem	ktož	jej	čísti neb slyšeti	1
Bud' svědomo		těm všem	ktož	tento list	budú čísti neb slyšeti		1

Jen v jedné listině u tohoto typu předchází slovesu označení adresáta (*všem nynějším i budúcím vyznáváme*).

všem nynějším i budúcím vyznáváme tiemto listem ktož jej slyšeti nebo čísti budú

2.I.I.4.7.

Následující typ je velmi podobný typu předchozímu, liší se od něj jen tím, že místo futura dvou sloves obsahuje tři (typ *vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej čísti, slyšeti neb viděti budú*). Takové promulgace se v našem souboru vyskytly jen dvě.

							počet listin
vyznáváme	tiemto listem	všem, kteřížto	jej	viděti, čísti	nebo slyšeti	budú	1
vyznávám	tímto listem	všem, ježto	ten list	čísti, slyšeti	nebo viděti	budú	1

2.I.I.4.8.

Početně silně zastoupen (49 listinami) je typ s participiální vazbou [subj. + obj. + inf. + conj. + ptc. + inf. + fut. pomoc. slovesa] (typ *vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej čísti neb čtúce slyšeti budú*). Z promulgací obsahujících ve vedlejší větě jen jeden určitý slovesný tvar (typy popsané v odstavcích 2.I.I.4.4. až 2.I.I.4.8.) je to nejrozšířenější typ, ze všech promulgací vůbec čtvrtý nejčastější. Patnáct listin přímo odpovídá vzoru použitému pro označení typu, u ostatních najdeme odchylky zejména v první části promulgace počínaje slovesem *vyznáváme / známo činíme / oznamuji tiemto listem / zápisem / těmito knihami (obecně / zjevně) všem / přede všemi / každému / před každým člověkem (nynějším i budúcím)* atd.

Participium od slovesa *čísti* se objevuje vždy buď ve formě odpovídající plurálu *čtúce* nebo s odpadlým koncovým *-e čtúc*. Nejsou zde tak jako u typů ..., *ktož jej uzří neb čtúce uslyší a ...*, *ktož jej uzří neb čtúce slyšeti budú* další varianty *čtúcí / čtený* (viz odst. 2.I.I.4.IO. a 2.I.I.4.II.).

								počet listin	
vyznávám/e/y	tiemto listem	všem	ktož	jej	čísti	neb(o)	čtúc/e slyšeti	budú	15

vyznávám/e/y	tiemto listem	přede všemi	ktož	jej	čísti	(a)nebo	čtúc/e slyšeti	budú	5
vyznávám/e	tiemto listem	obecně všem	ktož	jej	čísti	(a)neb	čtúc/e slyšeti	budú	4
vyznávám/e/y	tiemto listem /zápisem	obecně přede všemi	ktož	jej/ tento list	čísti	nebo	čtúc/e slyšeti	budú	4
vyznáváme	tiemto listem	všem nynějším i budúcím	ktož	jej	čísti	neb	čtúce slyšeti	budú	3
vyznáváme	tiemto listem	všem obecně	ktož	jej	čísti	nebo	čtúce slyšeti	budú	3
vyznáváme za sě i za své budúci	tiemto listem	všem	ktož	jej	čísti	neb	čtúce slyšeti	budú	1
známo činíme	tiemto zápisem a těmito knihami	obecně před každým člověkem nenějšieho i budúcieho věku lidmi	ktož	tento zápis	čísti	neb	čtúce slyšeti	budú	1
vyznávám	těmito knihami i tiemto zápisem	obecně před každým člověkem nynějšieho i budúcieho věku	ktož	tento zápis	čísti	nebo	čtúc slyšeti	budú	1
vyznáváme	tiemto listem	zevně a obecně přede všemi	ktož	jej	čísti	anebo	čtúce slyšeti	budú	1
oznamuji	tiemto listem	obecně všem	ktož	jej	čísti	nebo	čtúce slyšeti	budú	1
vyznávám	tiemto listem	obecně před každým člověkem	ktož	jej	čísti	aneb	čtúc slyšeti	budú	1
vyznáváme	tiemto listem	každému	ktož	jej	čísti	nebo	čtúc slyšeti	bude	1
vyznáváme	tiemto listem	před každým člověkem	ktož	jej	čísti	neb	čtúc slyšeti	budú	1
vyznáváme	tiemto listem	přede všemi těmi	ktož	jej	čísti	anebo	čtúc slyšeti	budú	1
tiemto listem	zevně před každým	vyznáváme	ktož	jej	čísti	nebo	čtúce slyšeti	budú	1
vyznávám	tiemto listem	obecně přede všemi	kteří	jej	čísti	anebo	slyšeti čtúc	budú	1
vyznávám	tiemto listem	obecně všem	ktož	jej	čísti	nebo	slyšeti budú čtúc	1	1

Ustálený slovosled druhé části promulgace s určitým slovesným tvarem *budú* (pouze v jednom případě je zde singulár *bude*) na konci větného celku je narušen jen ve třech listinách. Pomocné sloveso se v nich přesouvá za první infinitiv: *čísti budú neb čtúce slyšeti*.

vyznávám	tiemto listem	přede všemi	ktož	jej	čísti budú	nebo	čtúc slyšeti	1
známo činím		všem nynějším i budúcím	ktož	tento list	čísti budú	neb	čtúce slyšeti	1
známo (!)		všem tiemto listem	ktož	jej	čísti budú	neb	čtúc slyšeti nynějším i budúcím	1

2.I.I.4.9.

Následující typy promulgací (odst. 2.I.I.4.9. až 2.I.I.4.13.) zahrnují takové formulace, které ve vedlejší větě obsahují dva určité slovesné tvary. V našem souboru se vyskytlo celkem 164 listin s takovými promulgacemi, což představuje více než dvojnásobné množství oproti promulgacím s jedním určitým slovesem ve vedlejší větě a téměř 45 % z celkového počtu formulí. Promulgace se dvěma VF ve vedlejší větě je opět možno rozdělit do pěti typů.

První z nich představuje struktura [subj. + obj. + přez. + conj. + inf. + fut. pomoc. slovesa] (typ *vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej uzří neb čísti budú*). Listin, které jí odpovídají, je pouze jedenáct a každá představuje samostatnou, neopakující se, od ostatních vždy něčím odlišnou variantu. Čtyři z nich naplňují syntaktický vzorec s prvním slovesem v přítomnosti nejen po stránce formální, ale i významové, neboť mají na tomto místě nedokonavé sloveso: *slyší / vidí*. Jedná se o dost ojedinělý jev, který se vyskytuje jen v několika málo listinách. Ostatní formule obsahují přezens dokonavého slovesa (*uzříe / uslyšie*), významově futurum.

								počet listin
vyznávám	tiemto listem	obecně přede všemi	ktož	jej	slyší	neb	budú čísti	1
vyznávámý	tiemto listem	přede všemi	ktož	jej	slyší	nebo	budú čísti	1
vyznávámý	tiemto listem	všem	ktož	jej	slyší	neb	čísti budú	1
vyznávámý	v tomto listu	všem	ktož	tento list	uslyšie	neb	čísti bude	1
vyznávámý	tiemto listem	každému	ktož	jej	uzří	nebo	čísti bude	1
vyznávám	tiemto listem	všem nenějším i budúcím	kteríž	jej	uzříe	nebo	čísti budú	1
vyznávámý a známý zjevně činímy	tiemto listem	přede všemi	ktož	jej	uzříe	neb	čísti budú	1
vyznávámě (!)	tiemto listem	všem	ktož	jej	uzříe	neb	čísti budú	1
vyznávám	tiemto listem	všem	ktož	jej	uzříe	nebo	slyšeti budú	1
vyznávámý		všem	ktož	tento list	čísti budú	nebo	uslyšie	1

tiemto listem vyznáváme obecně všem	ktož	jej	vidí	neb	čísti budú	nynie i napotom budúci časy	1

2.I.I.4.IO.

Druhý z typů promulgací se dvěma určitými slovesy ve vedlejší větě je naproti tomu velmi silně zastoupen, odpovídá mu 76 promulgací. Jedná se opět o typ s „oblíbenou“ participiální konstrukcí a dvěma dokonavými slovesy v přezentním tvaru [subj. + obj. + přez. + conj. + ptc. + přez.] (typ *vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej uzří neb čtúce uslyší*). K tomuto typu patří nejvíce promulgací rozšířených vedlejší větou, početní převahu nad ním má už jen typ bez vedlejší věty (*vyznáváme tiemto listem přede všemi*, viz odst. 2.I.I.4.3.). Jednadvacet listin má zcela shodnou strukturu promulgace (*vyznáváme tiemto listem obecně všem, ktož jej uzří neb čtúce uslyší*) a dalších 21 se liší jen v obecném označení adresáta (*přede všemi / obecně přede všemi / všem*), v ostatních listinách tohoto typu pak najdeme další varianty především v první části promulgace.

							počet listin
vyznávám/e/y	tiemto listem	obecně všem	ktož	jej	uzří/ie (a)neb(o)	čtúc/e uslyší/ie	21
vyznávám/e/y	tiemto listem	přede všemi	ktož	jej/tento list	uzří/ie (a)nebo(li)	čtúc/e uslyší/ie	9
vyznávám/e/y	tiemto listem	obecně přede všemi	ktož	jej	uzří/ie (a)neb(o)	čtúc/e uslyší/ie	7
vyznávám/e/y	tiemto listem	všem	ktož	jej	uzří/ie neb(o)	čtúc/e uslyší/ie	5
vyznáváme	tiemto listem	všem obecně	ktož	jej	uzříe (a)nebo	čtúce uslyšie	2
vyznáváme/y	tiemto listem	obecně	ktož	jej	uzří/ie aneb	čtúc/e uslyší/ie	2
vyznávám	tiemto listem	před každým	ktož	jej	uzříe neb	čtúc uslyšie	1
vyznávám	tímtó listem	všem nynějším i budoucím lidóm	ktož	jej	uzří aneb	čtúc uslyší	1
vyznávám a známo činíme zjevně	tiemto listem	všem těm	kteríž	jej	uzříe neb	čtúc uslyšie	1
vyznávám zjevně		všem tiemto listem	ktož	jej	uzříe nebo	čtúce uslyšie	1
vyznáváme	tiemto listem	přede všemi	ktož	jej	uzříe anebo	čtúce jej uslyšie	1
vyznáváme obecně	tímtó listem	všem	kdož	jej	uzříe nebo	čtúc uslyšie	1
vyznáváme oznamujíc	tímtó listem	všem	ktož	jej	uzří anebo	čtúc uslyšie	1

vyznáváme vedle naše víry i naše cti		přede všemi		ktož	tento list	uzříe	anebo	čtúc	uslyšie	1
vyznávámy	tiemto listem	obecně každému		ktož	jej	uzříe	neb	čtúc	uslyšie	1
vyznávámy		všem	tímtó listem	ktož	jej	uzří	neboli	čtúce	uslyší	1
přiznávám obecně před každým	tiemto listem			ktož	jej	uzří	neb	čtúce	uslyší	1
svědomo činím		všem		kdož	tento list	uzříe	neb	čtúc	uslyšie	1
známo činím zjevně		přede všemi	tiemto listem	ktož	jej	uzříe	anebo	čtúce	uslyšie	1

Participium může stát až na konci větného celku (*ktož jej uzří neb uslyší čtúce*), je tomu tak ve třinácti promulgacích. Jedna z nich se odlišuje ještě tím, že obsahuje prézens nedokonavých sloves (i významově tedy v přítomném čase, srov. odst. 2.1.1.4.9.): *Veďte to všickni, ktož vidie tento list anebo slyšie čtúce*. Jedná se o nejstarší dochovanou česky psanou listinu novoměstského měšťana Pešla z Neumburgu z roku 1370 (VÝBOR z č. LIT., s. 798).

									počet listin	
vyznávám/e/y	tiemto listem	všem		ktož	jej	uzří/ie	neb(o)	uslyší/ie	čtúc/e	5
vyznávám/e/y	tiemto listem	obecně předě všemi		ktož	jej	uzří/ie	aneb	uslyší/ie	čtúc/e	4
vyznávám	tiemto listem	každému		ktož	jej	uzří	nebo	uslyší	čtúce	1
vyznávámy	tiemto listem	všem		ktož	jej	uzříe	neb	uslyšie	čtúce	1
tiemto listem	všem	zjevně	vyznáváme	ktož	tento list	uzří	nebo	uslyší	čtúce	1
Veďte to		všickni		ktož		vidie tento list	anebo	slyšie	čtúce	1

Třebaže ze sémantického hlediska by se v promulgacích přímo nabízelo užití kondicionálu, téměř se s ním v těchto formulích nesetkáme. I když jsou adresáti listin zpravidla označeni jen velmi všeobecně, vydavatelé písemností či jejich písaři měli patrně na mysli okruh konkrétních osob, jimž se dokument *reálně* „dostane do rukou“, a užití podmiňovacího způsobu se proto vyhýbali. Jedna z mála listin, v níž na tomto místě najdeme kondicionál, pochází z ostrovského kláštera (I419, VÝBOR II, s. 349–350, č. 2).

vyznáváme tiemto listem obecně každému ktož by jej četl anebo čtúce slyšal

K tomuto typu promulgací jsme zařadili ještě tři formule, které neobsahují participiální konstrukci a nahrazují ji vazbou s infinitivem (ktož jej uzří aneb / nebo čísti uslyšíe; 1413, AČ XXVIII, s. 243, č. 2 a 1414, AČ VI, s. 30–31, č. 24) nebo s adjektivizovaným pasívním (n-ovým) patriciíem (ktož by jej čtli nebo čtený slyšeli; 1389, VÝBOR I, s. 1024–1025, č. 6). Tato listina zároveň dokládá druhý případ užití kondicionálu v této části promulgace.

							počet listin
vyznávám se	tiemto listem všem	ktož by jej čtli	nebo	čtený	slyšeli		1
vyznáváme zjevně	tiemto listem všem	ktož jej uzříe	aneb/nebo	čísti	uslyšíe		2

2.1.1.4.II.

Předchozímu typu je velmi podobná následující skupina promulgací se strukturou [subj. + obj. + prez. + conj. + ptc. + inf. + fut. pomoc. slovesa] (typ *vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej uzří neb čtúce slyšeti budú*). Také tyto promulgace jsou velmi početné, v našem souboru listin jsme jich zaznamenali 52.

							počet listin
vyznávám/e/y	tiemto obecně listem přede všemi	ktož jej / tento list	uzří/ie (a)nebo	čtúc/e	slyšeti budú		20
vyznávám/e/y	tiemto obecně listem všem	ktož jej	uzří/ie anebo	čtúc/e	slyšeti budú		9
vyznávám	tiemto přede listem všemi	ktož jej	uzří/ie (a)nebo	čtúc/e	slyšeti budú		4
vyznávám	tiemto obecně listem před každým (živým) člověkem	ktož jej	uzříe (a)nebo	čtúce	slyšeti budú		2
vyznáváme/y	tiemto všem listem vuobec	ktož jej	uzříe nebo	čtúc	slyšeti budú		2
vyznávám	tiemto obecně listem každému	ktož jej	uzříe nebo	čtúc	slyšeti budú		1
vyznávám	tiemto před listem každým	ktož jej	uzříe neb	čtúc	slyšeti budú		1
vyznávám	tiemto před listem každým živým člověkem	ktož tento list	uzříe nebo	čtúce	slyšeti budú		1
vyznávám	tiemto přede listem všemi obecně	ktož jej	uzří	anebo	čtúce	slyšeti budú	1
vyznávám	tiemto všem listem obecně	kdož jej	uzří	nebo	čtúce	slyšeti budou	1

vyznávám	tiemto vuobec listem přede všemi	ktož jej	uzrie	nebo	čtúc	slyšeti budú	1	
vyznáváme	tiemto obecně listem všem lidem	ježto jej	uzří	anebo	čtúce	slyšeti budú	1	
vyznáváme	tiemto všem listem	ktož jej	uzrie	neb	čtúce	slyšeti budú	1	
vyznávámy	tiemto vóbec listem	ktož jej	uzrie	nebo	čtúc	slyšeti budú	1	
známo činíme	před každým člověkem živým	tiemto ktož jej listem	uzrie	nebo	čtúce	slyšeti budú	tak budúcieho jakožto nynějšíeho věku	1
tiemto listem obecně vyznáváme	přede všemi	ktož jej	uzrie	neb	čtúce	slyšeti budú	1	

Participiální konstrukce může být opět nahrazena vazbou s infinitivem (I412, AČ III, s. 276–277, č. 10), ve třech listinách se na místě participia setkáme s jeho adjektivizovanou podobou *čtúci / čtúcie* (I406, CDM XV, č. 447; I437, STRNAD I, č. 352 a 353). Tyto adjektivizované přechodníky mívají obvykle význam vlastnosti plynoucí z aktivního vykonávání děje, zde se však s nimi setkáváme ve významu vlastnosti vyplývající ze zasažení dějem, jemuž přesně odpovídá pasivní význam adjektiva *čtenýj*, které se objevilo u promulgací předchozího typu (odst. 2.I.I.4.10.).

							počet listin	
vyznávám/e	tiemto listem	obecně přede všemi	ktož jej	uzří/ie	(a)nebo	čtúci/ie	slyšeti budú	3
vyznávám	tímto listem	každému	ktož jej	uzří	nebo	čísti	slyšeti bude	1

2.I.I.4.12.

Menší počet listin (18) jsme zaznamenali u následujících promulgací se strukturou [subj. + obj. + inf. + fut. pomoc. slovesa + conj. + ptc. + prez.] (typ *vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej čísti budú neb čtúce uslyší*), které opět představují variantu k předchozím dvěma typům (ve vedlejší větě futurum nedokonavého slovesa a následně prezenní tvar dokonavého slovesa s participiální vazbou).

							počet listin
vyznávám/e	tiemto listem	všem	ktož jej	čísti budú	(a)nebo	čtúce uslyšie	4

vyznávamy	tiemto listem	obecně přede všemi	ktož	jej	čísti budú	(a)nebo	čtúce uslyšie	3
vyznávame/y	tiemto listem	všem nynějším i budúcím	ktož	jej	čísti budú	nebo	čtúce uslyšie	2
vyznávame	tiemto listem	obecně všem	ktož	jej	čísti budú	aneb	čtúce uslyšé nynějším i potom věčně budúcím	1
vyznávám	tiemto listem	před každým člověkem zjevně	ktož	jej	čísti bude	neb	čtúce uslyší	1
vyznávame	tiemto listem	před každým člověkem	ktož	jej	čísti bude	neb	čtúce uslyší	1
vyznávám	tiemto listem	přede všemi	ktož	jej	čísti budú	neb	čtúce uslyšie	1
vyznávám obecně	tímto listem	všem	ktož	jej	čísti budú	neb	čtúc uslyší	1
vyznávám	tiemto listem	obecně všem	ktož	jej	čísti budú	neb	čtúce uslyšie	1
dávám věděti všem	tímto listem		ktož	jej	čísti budú	anebo	uslyší čtúce	1
známy	listem tiemto	obecně před každým	ktož	jej	čísti budú	aneb	uslyšie čtúce	1
vyznávám	tiemto listem	obecně přede všemi	ktož	jej	čísti budú	anebo	uslyší čtúce	1

2.I.I.4.I3.

Poslední skupina promulgací se dvěma určitými slovesy ve vedlejší větě má v našem souboru jen šest exemplářů. Tento typ se strukturou [subj. + obj. + prez. (+ conj.) + inf. + conj. + ptc. + inf. + fut. pomoc. slovesa] spojuje užití přítomného tvaru dokonavého slovesa s futurem dvou sloves nedokonavých a participiální konstrukcí (*vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej uzří a čísti neb čtúce slyšeti budú*). Tato interpretace je však jednoznačná pouze u dvou promulgací, které obsahují první spojku *a*, ostatní formulace připouštějí také druhý možný výklad: infinitivní konstrukce se slovesem v přítomnu (*uzříe čísti*) a participiální konstrukce se slovesem ve future (*čtúce slyšeti budú*). U poslední listiny pak slovosled ani jinou možnost výkladu nenabízí (*ktož jej uzří čísti neb čtúc bude slyšeti*, I424, STRNAD I, č. 277).

								počet listin	
vyznávame	tiemto listem	obecně	přede všemi	ktož	jej	uzříe (a) čísti	aneb(oli)	čtúc/e slyšeti budú	2
vyznávame	tiemto listem	společně	přede všemi	ktož	jej	uzříe a čísti	nebo	čtúce slyšeti budú	1
vyznávám	tiemto listem	sjevně a obecně	přede všemi	ktož	jej	uzříe čísti	neb	čtúc slyšeti budú	1

vyznávám	tiemto listem	obecně	všem	ktož	jej	uzříe	čísti	nebo	čtúce slyšeti budú	1
vyznáváme	tiemto listem	obecně	před každým živým člověkem	ktož	jej	uzří	čísti	neb	čtúc bude slyšeti	1

2.I.I.4.I4.

Jen nevelký počet promulgací (celkem 15) má ve vedlejší větě tři určité slovesné tvary. Podle přítomnosti nebo nepřítomnosti participiální konstrukce je možné je rozdělit na dva typy.

Prvnímu typu s participiální vazbou a strukturou [subj. + obj. + prez. + inf. + fut. pomoc. slovesa + conj. + prez. + ptc.] (*vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej uzří, čísti budú nebo uslyšie čtúce*) odpovídá devět formulí. Jedna z nich má ovšem na místě participia opět jeho zpřídavnělou podobu *čtúcie* (I4I2, AČ VI, s. 23–25, č. 18; viz též odst. 2.I.I.4.II.).

										počet listin
vyznávám/e	tiemto listem	všem		ktož	jej	uzří (a)	čísti budú	nebo	uslyší/ie čtúce	6
vyznáváme	tiemto listem	obecně přede všemi		ktož	jej	uzříe a	čísti budú	neboli	čtúce uslyšie	1
vyznáváme	tiemto listem	obecně přede všemi		ktož	jej	uzříe	čísti budú	neb	uslyšie čtúce	1
vyznáváme i svědčíme		přede všemi	listem tiemto	ktož	jej	uzříe	čísti budú	aneb	uslyšie čtúcie	1

2.I.I.4.I5.

Ke druhému typu bez participiální konstrukce patří šest promulgací se strukturou [subj. + obj. + prez. + prez. + conj. + inf. + fut. pomoc. slovesa] (*vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej uzří, uslyší nebo čísti budú*). V jednom případě se zde opět setkáme s prezენტním tvarem nedokonavého slovesa (*slyš*), všude jinde stojí prezენტní forma perfektiv (*uzří, uslyší*).

										počet listin
vyznávám/y	tiemto listem	všem		ktož	jej	uzří/ie	uslyší/ie	aneb(oli)	čísti budú	4
dávám věděti		všem		ktož	tento list	uzří	uslyší	nebo	čísti bude	1
vyznávamy	tiemto listem	obecně všem		ktož	jej	uzří	slyší	nebo	budú čísti	1

2.I.I.4.I6.

Promulgate patří k listinným formulím, pro něž neexistoval zcela jednotný vzor, jehož konkrétní realizaci s většími či menšími odchylkami by bylo možné sledovat. Potvrzují to i promulgate v Prokopově *Ars dictandi*: zde uváděné

vzory pro tuto formuli (nejsou-li ovšem zkráceny na pouhé *vyznáváme etc.*) patří nejčastěji k typu *vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej uzří neb čtúce uslyší*. Na rozdíl od listin je v nich však pravidelně užito kondicionálu:

vyznávám tiemto listem obecně přede všemi, ktož by jej čtli aneb čtúce slyšeli (List na postavenie vězně, MAREŠ s. 24);
 vyznáváme a svědčíme tiemto listem před (!), ktož by jej čtli aneb čtúce slyšeli (List na rozdiel bratří, MAREŠ s. 28);
 vyznávám tiemto listem obecně přede všemi, ktož by jej čtli neb čtúce slyšeli (Glejt prostý, MAREŠ s. 29).

Jedna z Prokopových promulgací by pak patřila k typu *vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej uzří neb čísti budú* (ovšem opět s kondicionálem):

vyznáváme tiemto listem obecně přede všemi, ktož by jej čtli neb slyšeli (Na penieze, MAREŠ s. 18),

dvakrát se objevuje typ bez vedlejší věty:

vyznáváme tiemto listem všickni jednotajně a svorně (List na litkup, MAREŠ s. 40);
 vyznáváme tiemto listem obecně všem nynějšího i budúcieho věku (List na zákup s odmrli, MAREŠ s. 32).

Tato určitá nejednotnost nicméně neznamená, že by podoba promulgací nebyla ustálená. V předcházející kapitole jsme se pokusili podat rozbor 368 promulgací, které bylo možné podle jejich struktury přiřadit k některému z patnácti typů. Nezařaditelných formulí se vyskytlo jen mizivé množství, patří k nim např. tato úvodní formule:

V známosti všech lidí tyto věci buďte přivedeny (1408, DVORSKÝ č. 6).

Přehled jednotlivých typů je uveden v následující tabulce.

odstavec	typ	počet listin
	promulgace bez vedlejší věty	112
2.1.1.4.1.	<i>vyznáváme</i>	15
2.1.1.4.2.	<i>vyznáváme tiemto listem</i>	13
2.1.1.4.3.	<i>vyznáváme tiemto listem přede všemi</i>	84
	promulgace s vedlejší větou s jedním VF	78
2.1.1.4.4.	<i>vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej uzří</i>	3
2.1.1.4.5.	<i>vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej čísti neb čtúce uslyšie</i>	2
2.1.1.4.6.	<i>vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej čísti neb slyšeti budú</i>	22
2.1.1.4.7.	<i>vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej čísti, slyšeti nebo viděti budú</i>	2
2.1.1.4.8.	<i>vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej čísti neb čtúce slyšeti budú</i>	49
	promulgace s vedlejší větou se dvěma VF	163
2.1.1.4.9.	<i>vyznáváme tiemto listem všem, ktož jej uzří neb čísti budú</i>	11

odstavce	typ	počet listin
2.1.1.4.10.	<i>vyznávame tiemto listem všem, ktož jej uzří neb čtúce uslyší</i>	76
2.1.1.4.11.	<i>vyznávame tiemto listem všem, ktož jej uzří neb čtúce slyšeti budú</i>	52
2.1.1.4.12.	<i>vyznávame tiemto listem všem, ktož jej čistí budú neb čtúce uslyší</i>	18
2.1.1.4.13.	<i>vyznávame tiemto listem všem, ktož jej uzří a čistí neb čtúce slyšeti budú</i>	6
	promulgace s vedlejší větou se třemi VF	15
2.1.1.4.14.	<i>vyznávame tiemto listem všem, ktož jej uzří, čistí budú nebo uslyšie čtúce</i>	9
2.1.1.4.15.	<i>vyznávame tiemto listem všem, ktož jej uzří, uslyší nebo čistí budú</i>	6

Tab. II: Typy promulgací

Téměř sedmdesát procent promulgací obsahuje zájmenný totalizátor rozvité vztahnou vedlejší větou, ve zbylých třiceti procentech se tato vedlejší věta nevyskytuje. K nejrozšířenějším typům patří promulgace se dvěma určitými slovesnými tvary ve vedlejší větě, takových formulí je téměř čtyřicet pět procent. Asi jednadvacet procent promulgací obsahuje vedlejší větu s jedním VF a jen ve zbylých čtyřech procentech je vedlejší věta se třemi určitými slovesnými tvary.

Napříč jednotlivými typy je možné sledovat užívání participiální konstrukce *uslyší / slyšeti budú čtúce*. Tuto vazbu obsahuje téměř osmdesát tři procent promulgací s vedlejší větou, byla tedy velmi oblíbená. Její časté užití v promulgacích a absence podobných konstrukcí v jiných pasážích textů (zejména v samostatně formulovaných dispozicích) je svědectvím o ustálené přejímané podobě této části listiny [srov. GEBAUER 1929, s. 601–602].

2.1.2. Eschatokol

Eschatokol je závěrečná část listiny. Mohou ji tvořit až čtyři listinné formule – subskripce (podpisy vydavatelů a jména svědků), koroborace (oznámení o přivěšení pečeti), datace (údaj o době a místě vzniku listiny) a apreakce (závěrečná modlitba). Posledně zmíněná formule se ovšem ve zkoumaných listinách nevyskytla ani jednou, budeme se tedy zabývat pouze prvními třemi.

2.1.2.1. Subskripce

Subskripce, tedy jména a podpisy vydavatelů a svědků, se jako samostatná listinná formule neobjevuje příliš často – zaznamenali jsme ji jen v 8,5 procentech listin. Její nejobvyklejší postavení je na konci listiny až za datační formulí (tak tomu bylo ve dvaceti listinách), může ovšem stát také hned za dispozicí, v takovém případě tvoří první část eschatokolu (19 listin). Jen ve dvou dokumentech byla subskripce zapsána mezi koroboraci a dataci (viz tabulku 12).

pořadí jednotlivých listinných formulí							1370 – 1400	1401 – 1418	1419 – 1437	celk.				
INT	PROM	DISP	KOR	DAT	SUB		1	8	1	10				
	INT	PROM	DISP	DAT	SUB		–	3	–	3				
			INS	DISP	SUB		–	1	–	1				
		INT	PROM	DISP	SUB		1	–	–	1				
			INS	INT	DISP	SUB		–	1	–	1			
	INV	NAR	DISP	DAT	SUB		–	–	1	1				
	NAR	INT	DISP	DAT	SUB		–	–	1	1				
	DAT	INT	PROM	DISP	SUB		–	–	1	1				
INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT	SUB		1	–	–	1			
			INT	PROM	DISP	SUB		DAT	2	2	2	6		
			INT	PROM	DISP	SUB		KOR	1	–	–	1		
			INT	PROM	DISP	SUB		KOR	DAT	3	6	1	10	
					INS	DISP	SUB		KOR	DAT	–	1	–	1
			INT	PROM	DISP	SUB		DISP	1	–	–	1		
					DISP	KOR	SUB		DAT	–	1	–	1	
	INT	PROM	DISP	KOR	SUB		DAT	1	–	–	1			

Tab. 12: Struktura listin se subscriptí

Na rozdíl od ostatních listinných formulí je u subscriptí v mnohem větší míře zastoupena (i v listinách jinak jazykově českých) latina. Zatímco v případě intulací a koroborací nedosahuje počet latinských formulí ani poloviny procenta, u inskripcí jsou to čtyři procenta a jen latinské datace s jedenácti procenty představují významnější podíl na jejich celkovém počtu, latinsky psané subscriptce však zaujímají více než 40 procent ze všech těchto listinných formulí. Pravidelně stojí na posledním místě formuláře a zpravidla jde o podpisy kanclářských úředníků zodpovědných za správné zlistinění právního počínu:

Ad relationem D. Ducis Johannis: Franciscus praepositus Northus (1395, VÝBOR I, s. 1032–1037, č. 10);

Ad mandatum domini marchionis Andreas decanus (1398, CDM XIII, č. 474);

De mandato domini marchionis Stephanus prothonotarius (1410, CDM XIV, č. 148);

Ad mandatum domini regis Caspar Slišk (1431, RYNEŠOVÁ I, č. 182; AČ XV, s. 297, č. 12).

Tyto subscriptce byly běžné zejména v panovnických listinách.

Mezi latinskými subscriptcemi se setkáme i se jmény a podpisy svědků

Testes: Hereš Smetana z Modřic, Markvart z Modřic, Licek z Ruského (1400, CDM XIII, č. 73);

Thomassko iudex, Laurentius Claudus magister civium, assessores, Beness de Gradu et Paulus Kabath cingulator consules (1420, VÝBOR II, s. 365–367, č. 1),

tento typ subscriptce byl však mnohem častěji formulován česky:

A při tom byli urozený pán Lacek z Cravař odjinud z Helfenstaina a slovutný Hereš Smetana z Modřic odjinud z Záhlenic a Cunz z Libentála naši věrní manové (1397–1403, CDM XV, č. 423);

Při kterémžto mém vyrčení byli sú slovutní panoše k tomu zvláště prošení s obů stranů: Odolen z Vepic, Diviš z Zahradky, Mareš z Kovářova a Jan Holeška z Holešic, jenž sú také o to dřieve pracovali a těch mezi svědomi byli; a také při tom sú byli poctiví a nábožní lidé k tomu zvláště poslaní, kněz Zibřid probošt, kněz Vít farář z Nezamyslic, kněz farář kostelecký a bratr Svatobor konvrš, zákonníci kláštera břevnovského svrchu psaného, i také slavné panoše Matěj Brus z Kovářova, Kuneš z Holešic, Vilém a Jan z Předbořic, Martin z Chotýřiny, Ondřej z Holešic, Orzyk panoše, Vilém Krásný, Jindřich z Ruzyně, Jan Hruška z Třebovízka, Valús a Martin z Velislavína, Ctibor z Liboce, Jan Kadeřábek z Kamenice, Vítek z Svrkyň, Jan řečený Slatina starosta a Mikeš služebník z Kostelee (1407, AČ VI, s. 12–15, č. 10);

a my Jan z Hradce, Ondřej z Dubé, Petr z Děvína, Benešek z Vinařic, Václav z Leštna, Herart z Kunstata, Jindřich z Plumlova, Smil z Bietova, Šenk z Zejdv, Lifcht hofmistr Saského, Jan z Košmberka, Ješek Rotštejn a mnoho jiných dobrých, byli sme při tom (1411, Doc. Hus, s. 437–439, č. 41);

Při kteréžto smlůvě byli jsů: svrchupsaní purkmistr, rychtář a konšelé, a Jan starší z Běšin, purkrabie toho času na Vilharticích, a slovutné panoše Všeslav z Jindřichovic, Jan Nosek z Němčic, Mikuláš ze Lhoty, Zdeněk z Němčic, Otík z Myslovic, Oldřich Chuchel z Obytec, Alexí z Nové vsi, Oldřich z Přestaníc a Bohuslav Chuchel z Obytec, i jiných mnoho obecních a dobrých lidí (1433, AČ IV, s. 248–249, č. 5).

První ze zmíněných typů subskripce (připis úředníka kanceláře) naopak česky nikdy formulován nebyl.

V příručce písaře Prokopa se objevuje jen jeden vzor pro samostatnou subskripci, a to v listině označené jako *Quitancie s svědomím*:

A pro lepšie svědomie toho quitování a propuštění prosil sem na svědomie slovutných A. de B., C. de D., E. de F. a my A. C. E. při tom quitování sme byli (Mareš s. 25).

Jinde jsou (podobně jako v listinách) jména svědků součástí další listinné formule – koroborace.

2.1.2.2. Koroborace

Koroborace (oznámení o přivěšení pečeti) rovněž nepatří mezi obligatorní součásti listiny, přesto je možné počítat ji mezi obvyklé formule eschatokolu. Vyskytuje se v 81 % listin. Zpravidla stojí v eschatokolu na prvním místě za poslední částí textu listiny (dispozicí nebo sankcí); jen ve čtrnácti případech z 390 jí předchází subskripce nebo datace (viz tabulku 13).

Na rozdíl od ostatních součástí eschatokolu se v koroboracích setkáme jen zcela výjimečně s latinou. Ve zkoumaném souboru listin se jednalo pouze o jeden případ za celé sledované období.⁷ Pro srovnání latinských subskripcí bylo sedmnáct, což představuje 41,5 % těchto formulí (viz odst. 2.1.2.1.); latinsky

7 Jde o česko-latinskou listinu krále Václava IV. z roku 1405 (STRNAD I, č. 208), v níž je česky psána pouze část dispozice, všechny úvodní i závěrečné formule (intitulace, inskripce, koroborace a datace) jsou latinské.

psané datace se podílejí na celkovém počtu těchto formulí 11,3 % (jednapadesát kusy; viz odst. 2.1.2.3.).

pořadí jednotlivých listinných formulí								1370 - 1400	1401 - 1418	1419 - 1437	celk.				
			INT	PROM	DISP	KOR	DAT	21	83	83	187				
			INT	PROM	DISP	SAN	KOR	DAT	18	47	38	103			
			INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT	3	8	15	26			
		INT	PROM	NAR	DISP	SAN	KOR	DAT	1	7	7	15			
			INV	INT	PROM	DISP	KOR	DAT	1	-	5	6			
					DAT	DISP	KOR	DAT	-	-	3	3			
						DISP	KOR	DAT	-	-	2	2			
				PROM	INT	DISP	KOR	DAT	1	1	-	2			
			INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT	1	1	-	2			
					INV	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1			
				INT	INS	DISP	KOR	DAT	-	1	-	1			
				INS	INT	DISP	KOR	DAT	-	1	-	1			
				INT	PROM	INS	DISP	KOR	DAT	-	1	-	1		
				INT	PROM	AREN	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1		
				INS	INT	PROM	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1		
				DAT	INT	DISP	SAN	KOR	DAT	-	1	-	1		
				INV	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1	
				INV	AREN	INT	PROM	DISP	KOR	DAT	1	-	-	1	
				INT	PROM	AREN	DISP	SAN	KOR	DAT	-	-	1	1	
				INT	PROM	NAR	DAT	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1	
				INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1
		INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	KOR	DAT	-	1	-	1	
					INT	PROM	DISP	KOR	DAT	SUB	1	8	1	10	
					INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT	SUB	1	-	-	1
								DISP	KOR	SUB	DAT	-	1	-	1
						INT	PROM	DISP	KOR	SUB	DAT	1	-	-	1
							PROM	DISP	KOR	INT	DAT	-	1	-	1
					INT	PROM	NAR	DISP	KOR	SAN	DAT	-	1	-	1
						INT	PROM	DISP	KOR	DAT	INS	-	1	-	1
						INT	PROM	DISP	KOR			1	-	1	2
					INT	PROM	DISP	SUB	KOR	DAT		3	6	1	10
						INS	DISP	SUB	KOR	DAT		-	1	-	1
					INT	PROM	DISP	SUB	KOR			1	-	-	1
					INS	INT	DISP	DAT	KOR			-	1	-	1
		INS	INT	INS	NAR	DISP	SAN	DAT	KOR			-	1	-	1

Tab. 13: Struktura listin s koroborací

2.I.2.2.1.

Koroborace obsahuje zmínku o přivěšení pečeti, již se stvrzuje platnost listiny. Obvykle je formulována jako samostatná věta, event. souvětí, jejímž jádrem je sloveso *přivésiti*, *přitisknutí*, *přidáviti*, *přiložiti* apod. Substantivum *pečet* pak představuje zpravidla objekt k tomuto slovesu. Takovou podobu mají koroborace hned od počátku výskytu česky psaných listin, srov. např. její znění v listině Pešla z Neumburgu z roku 1370:

A té věci svedečstvie a na jistějšíe potvrzenie k tomuto listu pečet moji a pečeti páne Vítkovu z Žehušic, Matějovu tak řečeného od veže a Bernhartovu tak řečeného z Pieska, meščan Vetšieho mesta pražského, kázal i prosil na svedečstvie přivesiti (VÝBOR z Č. LIT., s. 798).

Jen zcela výjimečně – v nejstarší fázi výskytu českých listin do roku 1400 – v koroboraci výslovná zmínka o přivěšení pečeti chybí, jak tomu bylo např. v nejstarší dochované české listině pocházející z Moravy, jejímž vydavatelem byl Zdeněk ze Šternberka:

A toho se já pamatuji a tento list dávám na svědomie toho pravého nálezu, jakož se jest dále před markrabí i před pány, jež sú těm bratří podlé jich pravdy tu při přísúdili a Sazemě otsúdili (CDM XI, č. 403; AČ I, 138–139, č. 1).

2.I.2.2.2.

V nejjednodušších koroboracích není zmínka o pečeti formulována jako samostatná věta, ale jen jako větný člen, který může být případně připojen k předcházející nebo následující listinné formuli, zpravidla dataci (tento typ jsme podle nejčastějšího znění formule označili jako *pod pečeti*). Takové koroborace se však objevují velmi sporadicky, spíše ještě ve čtrnáctém století nebo v prvních letech století patnáctého, častější jsou přitom v listinách panovnických.

V listině markraběte Jošta z roku 1398 bezprostředně po koroboraci následuje datace

Pod přitisknutú naší pečeti (ten list dán v Praze den svatého Víta v sobotu, anno domini etc. LXXXXVIII) (CDM XIII, č. 474).

Podobně, jen v obráceném pořadí datace a koroborace, je formulován eschatokol listiny, již rektor pražského vysokého učení, Mistr Jan Kardinal, a univerzitní sbor schvalují přijímání podobojí:

Dán v Praze, léta od narozenie božieho tisícieho čtyřstého a sedmnáctého, den desátý měsiece března, v plném svolání mistrském, pod pečeti učenie obecného (1417, AČ III, s. 203–205, č. 11).

Koroborace tohoto typu najdeme ještě v odpovědních listech několika českých šlechticů míšeňskému markraběti Vilémovi:

pod Ustského pečeti a pod Hložkovú, (v úterý před sv. Prokopem léta božieho po čtrnácti stech třetieho) (1403, AČ VI, s. 6, č. 2c);
(Dán v úterý před sv. Prokopem léta po čtrnácti stech třetieho,) pod Mikulášovou Meznovou pečeti (1403, AČ VI, s. 6, č. 2a).

Právě v odpovědním („*odpovedacím*“) listu najdeme podobně formulovaný vzor pro koroboraci i u písaře Prokopa:

Dán pod mú pečeti (MAREŠ s. 39).

Chybí zde však datace, a koroborace tedy stojí samostatně.

V dalším odpovědním listu, vydaném při stejné příležitosti jako předchozí dva, se objevuje sice samostatná koroborace, nicméně svou formou od obvyklých koroborací značně odlišná a se specifickým zdůvodněním:

A svých sme pečeti při sobě neměli: protož sme všickni pod Janovou pečeti z Bartúšova (1403, AČ VI, s. 6, č. 2b).

Z roku 1437 pochází listina císaře Zikmunda, jíž panovník potvrzuje dvě starší privilegia krále Václava IV. z roku 1410; tento dokument obsahuje tři velmi podobné koroborace, které se liší jen v detailech. Ve dvou starších potvrzených listinách krále Václava zní

S vědomiem toho listu zapečetěného našeho královského majestátu pečeti;
S vědomiem tohoto listu spečetěného našeho královského majestátu pečeti.

V listině císaře Zikmunda je pak tato podoba:

s svědomím tohoto listu zapečetěného našeho majestátu pečeti (všechny tři koroborace DVORSKÝ č. 27).

K tomuto typu koroborací můžeme přiřadit rovněž již zmíněnou latinskou formuli v listině krále Václava:

Presencium sub regie nostre majestatis sigillo testimonio literarum (1405, STRNAD I, č. 208).

2.1.2.2.3.

Další typy koroborací jsou formulovány jako samostatné větné celky, jejichž jádrem je vždy sloveso v určitém tvaru, zpravidla v prostém indikativu (*přivěsil jsem*), případně ve vazbě infinitivu se slovesem vyjadřujícím uplatnění vůle (*kázal jsem přivěsiti*) nebo jako pasivní konstrukce ([*pečet*] *jest přivěšena*). Výjimečně se objevuje i vazba s podstatným jménem slovesným: *Těch věcí na pamět a pevnější utvrzení ... tento list přivěšením větší pečeti našeho města řečeného utvrdili sme* (1408, DVORSKÝ č. 6). Jinak formulované koroborace se objevují spíše výjimečně, viz např. tuto listinu císaře Zikmunda, vydanou v posledním

roce jeho vlády: *A tobo na svědomí kázali sme obojí straně takový list dáti pod naším císařským majestátem* (1437, AČ VII, s. 625–626, č. 31).

Nejčastěji užívaným slovesem (s velkou převahou 83 %) je právě zmiňovaná *přivěsiti*, dále se objevuje *přitisknutí* (ve 12 %) a o zbývajících 5 % se dělí jen sporadicky užívaná slovesa *přiložiti*, *zavěsiti*, *přidáviti* a případně jejich nedokonavé protějšky *přivěšovati*, *přidavovati* (ty se vyskytují obvykle v přítomnosti – *přivěšujem*, *přidávujem*). Substantivum *pečet* představuje obligatorní pravovalenční doplnění (objekt) těchto sloves, případně je subjektem v pasívních konstrukcích.

Nejjednodušší typ samostatně stojících koroborací rozšiřuje tento základní vzorec ještě o adverbialní určení *na svědomie*, *na svědectvie* apod. (typ *na svědomie – svú pečet’ – jsem přivěsil*):

Kterémuž svědectví a k větčíemu ujisčení	naší pečet	smy přivěsili		1380, HANUS ČČM, s. 348
A na svědomí těch všech úmluv	pečeti naše	přivěsili jsme	a konventskou pečet z Dúbravníka, páně Vilémovú pečet z Prnstayna, dědice kostela oleského, a ctného panoše rytířského Ctibora z Litavy	1395, CDM XII, č. 286
A na svědomí toho svrchupsaného	svú smy pečet’	přitiskli		1398, CDM XII, č. 472
Tomu všemu na svědomí	svú pečet	sem přivěsil		1403, CDM XIII, č. 260
Čehož na svědomí a potvrzení věcí nahořepsaných	pečet’ má vlastní	přivěšena jest		1403, CDM XIII, č. 298

Tyto koroborace jsou v listinách dost ojedinělé a pocházejí ze staršího období – tři z první etapy výskytu českých listin a dvě z počátku etapy druhé. Podobný vzor však najdeme mezi koroboracemi zaznamenanými v polovině patnáctého století písařem Prokopem:

A toho na jistotu svú sem pečet přitiskl (MAREŠ s. 29).

2.I.2.2.4.

Kromě výrazu *na svědomie* a dalších s podobným významem, které chybí jen v malém množství koroborací, mohla být tato formule rozšířena ještě o další části:

- vydavatele – většina listin je psána v první osobě, jméno vydavatele se objevuje v intitulaci a další části listiny už ho neuvádějí. I v koroboraci bývá často nevyjádřený podmět vypuštěno, může však být případně zopakováno, nebo ho zastupuje osobní zájmeno (*já / my*), či osobní zájmeno s bližším určením role vydavatele v právním aktu (*my*)

úmluvce naboře jmenovaní; my jistec i rukojmě apod.). Konkrétní jména pečetitelů se naproti tomu někdy objevují ve formě přivlastňovacích adjektiv či jako genitiv posesivní u substantiva *pečet* (*pečet má Perchtina; pečeti páně Vítkovu z Žehušic, Matějovu tak řečeného od veže a Bernbartovu tak řečeného z Pieska, měšťan Většieho mesta pražského; pečet obce táboorské apod.*);

- pokud vydavatel listiny vlastní pečeti nedisponoval (byla to poměrně nákladná záležitost, kterou si každý měšťan či nižší šlechtic nemohl z finančních důvodů dovolit),⁸ nebo bylo potřeba, aby se za něj zaručily další osoby, bývají tito další pečetitelé vyjmenováni v koroboraci vedle nebo místo vydavatele, obvykle se zmínkou, že je vydavatel prosí, aby také přivěsili k listině svou pečet. Tato prosba může být realizována buď jen vazbou *k mej / naší prosbě ...*, nebo určitým tvarem slovesa *prositi*, či jeho odvozenin, a vedlejší větou (*prosil sem múdrých a opatrných mužův, Janka z Krajnic rychtáře, Jíry Domažlického a Martina Vlašimského, konšeluov přísežných Starého Města pražského, že sú své pečeti vlastnie k tomuto listu přivěsili*);
- opačnou strategii představují koroborace, kdy naopak vydavatel přivěšuje svou pečet k listině na prosbu další osoby, v jejíž prospěch byla listina vydána (*ku prosbě Jana Chudoby pečeti naše k tomuto listu sme přivěsili*);
- poměrně častá bývá v koroboracích také klauzule o tom, že pečet byla přivěšena *s vědomím a dobrú vůlí* vydavatele, jíž se dává najevo, že listina byla skutečně pořízena s vědomím a souhlasem vydavatele a ke zlistinění nedošlo pod nátlakem či za jiných nepříznivých okolností;
- jak je patrné i z předchozích citací, velmi frekventovanou, nikoli však zcela nezbytnou součástí koroborace je adverbialní určení *k tomuto listu*. Jde o druhé obligatorní doplnění sloves *přivěsiti*, *přitisknutí* ad., které bylo v některých typech koroborací vypuštěno, protože se dobře vyzrozumívá z kontextu, obvykle však k jeho vynechání nedocházelo;
- nepřilíš častá je pak v koroboracích formulace závazku, že vydavatel dodrží a splní vše tak, jak je v listině psáno (*Já Barbara svurchupsaná zavazují se pod jich pečeti to vše ctně zadržeti, což svurchupsáno stojí*).

8 Osoby, které nevlastnily pečet, měly v podstatě dvě možnosti, jak dosáhnout zlistinění právního počínu: buď mohly listinu vydat samy a nechat k ní přivěsit pečet někoho jiného, nebo vůbec v celém právním aktu vystupuje jako vydavatel jiná osoba (či instituce), která vlastní pečeti disponovala [ERNST 2001, s. 21]. V našem materiálu se s oběma situacemi setkáme nejčastěji mezi městskými písemnostmi (listiny ve prospěch jednotlivých měšťanů vydává nebo pečeti městská rada), výjimkou však nejsou ani podobné případy z prostředí šlechtického.

2.I.2.2.5.

V teoretické rovině se tedy koroborace mohla skládat z těchto devíti součástí: (1) *na svědomie* – (2) *já X* – (3) *k mej prosbě Y* – (4) *ku prosbě Z* – (5) *svú pečet* – (6) *jsem přivěsil* – (7) *s vědomím a dobrú vólí* – (8) *k tomuto listu* – (9) *a to sľibuji zdržeti*. Pochopitelně v žádné z dochovaných koroborací nejsou zastoupeny úplně všechny tyto součásti, na druhou stranu některé z nich se mohou v jedné formulaci opakovat i na různých místech. Jejich pořadí je také závislé až na konkrétní realizaci příslušné listiny.

Podoba koroborace závisela také na tom, zda byl vydavatel jeden, či jich bylo několik, a zda se na zpečetění listiny podílely další osoby (svědkové). V případě více účastníků tohoto právního aktu mohli tito vystupovat společně a koroborace má pak pouze jeden oddíl složený z výše zmíněných součástí, ať už jde z formálního hlediska o jednoduchou větu či souvětí:

(1) Na svědomie toho	(2) my kněz Rudolf, vévoda saský etc., kněz Václav, patriarcha antiochenský etc., kněz Konrad, biskup olomúcký etc., Stibor, vévoda sedmihradský, Lacek z Kravař, hofmistr etc., kněz Sulek, probošt Chotěšovský, Václav z Donína, Bohuše, komendor z Manetiněj, Zmrzlík míncaistr, Nikolaj z Vožic,	(5) své pečetí sme	(6) přidávali listu,	(8) k tomu králova	1411, Doc. Hus, s. 437–439, č. 41
(1) A tomu na svědomie	(3) prosila sem urozeného pána, na Václava z Michalovic seděním Strakonických, a slovutných panoší Jana Koce z Dobrše, tehďáž purkrabie Strakonického, Janka z Dlhé Vsi odjinud ze Lhoty, Buška z Komonice a Zibřida ze Srdova,	(1) že sú na svědomie	(5) své pečetí	(6) přivěsili	1426, AČ III, s. 283–284, č. 18
(1) A na svědomie a potvrzenie toho všeho	(5) pečet má, pečet města Kúřimského, a pečetí slovutných a udatných mužuoov, pana Vrbíka z Tismic a Petra z Tucharaz	(8) k tomuto listu	(6) jsú přivěšeny		1415, AČ XIV, s. 405–406, č. 14

Druhou možností představují koroborace, v nichž každý vydavatel nebo svědek vystupuje sám za sebe (případně vystupuje zvlášť vydavatel a zvlášť svědkové) a každý oddíl koroborace je formulován samostatně. Jednotlivé oddíly jsou ve vzájemném slučovací poměru v souvětí nebo tvoří samostatné věty:

(1) Všem věcem svrchupsaným na pevnost, jistost i potvrzení	(7) s svým dobrým vědomím	(5) svú jsem pečť	1414, Dvorský č. 10
(2) a my Čeněk z Veselé řečený z Vartenberka, mocný poručník urozených srotkuov a panství z Rožmberka (4) ku prosbě poctivé panie Peitraty svrchupsané, znamenajíce jejíe žádost	(7) těm všem věcem svrchupsaným svú dobřú přidali jsme vůli i přivolenie,	(5) svú jsme pečť	(8) k tomuto listu.
(1) Na kterážto věcí potvrzení a bezpečenství (2) já dřeve psaný Hroch z Maršovic, seděním na Pořešíně, (3) prosil sem urozeného muže pana Beneše ze Chrovic, Jana, syna svého staršího z Maršovic, Hrocha, syna svého mladšího také z Maršovic, a Jana řečeného Ktyle z Velenov,	(5) svú vlastní pečť (7) svým dobrým vědomím (8) k tomuto listu	(6) přivěsili (8) k tomuto listu	1415, KLIMESCH č. 131
(1) A na stvrzení tej věci (3) připrosila jsem osvícených knížat, markrabě Prokopa dřeveřečeného, a kněze Přemka, kněze opavského, bratruov mých milostivých, a urozených pánuov, pana Petra z Kravař, jinde z Plumlova, a pana Heralta z Kunina Města, (2) A my knížata již menovaní a páni dřeveřečení, připrosění i přivolaní k tej věci svrchupsanej	(5) svú pečť (1) podle mne na svědomí (7) našim jistým vědomím (8) k tomuto listu	(6) kázala jsem přivěsti (8) k tomuto listu	1398, CDM XII, č. 481
(1) na svědomí a páni dřeveřečení, připrosění i přivolaní k tej věci svrchupsanej	(5) naše vlastní pečť	(6) přivěsili jsme	(8) k tomuto listu.

(1) A na potvrzení této řeči, smlúvy i také trhu i tohoto listu, a což jest v něm napsáno.	(5) pečet svú (7) dobrovolně sem vlastní	(8) k tomuto listu	(6) přivěsil;	1389, Výbor I, s. 1024– 1025, č. 6
(1) k témuž (3) připrosil svých dobrých přátel, Zbyhňeva z Robús a Mikuláše Húsete z Ljezdce,	(5) aby také své pečeti	(8) k témuž (6) zavěsili listu	(8) podle mé pečeti.	
(2) A vě také již řečená (4) ku prosbě Zbyhňev a Mikuláš, Epíkově,	(1) na potvrzení a na svědomie jeho pečeti	(4) k jeho(5) prosbě	(7) dobrovolně	(6) také své zavěsila.

Struktura koroborací se jeví na první pohled jako docela složitá. Přestože dvě totožné či velmi podobné koroborace najdeme jen výjimečně (a to ještě zpravidla v případech listin, které byly vydány v jedné záležitosti ve stejný den nebo velmi brzy po sobě, a byly tedy psány stejným písařem při jedné příležitosti), lze mezi těmito formullemi sledovat určité typy.

2.1.2.2.6.

Nejčastějším typem je struktura zmíněná výše (v odst. 2.1.2.2.3.), doplněná o adverbialní určení *k tomuto listu*: (1) *na svědomie* – (5) *svú pečet'* – (6) *jsem přivěsil* – (8) *k tomuto listu*. Najdeme ji celkem v jednaosmdesáti listinách a rovněž mezi vzory v příručce písaře Prokopa:

A toho ku potvrzení k tomuto listu svú sem pečet' přitiskl (MAREŠ s. 25).

Víceméně volný slovosled české věty umožňuje řadit jednotlivé součásti v různém sledu, ve více než polovině formulí je však zachováno právě to pořadí, které jsme zvolili pro označení typu. Všechny koroborace zařazené k tomuto typu, až na jednu výjimku, kterou je listina z benediktinského kláštera v Postoloprtech,

k němuž pečetí, totiž opatova a konventu na svědomie jsú přivěšeny 1412, AČ VI, s. 23–25, č. 18 kláštera našeho svrchupsaného

začínají vazbou *a toho na svědomie*. Vedle substantiva *svědomie* se můžeme setkat i s dalšími výrazy, které zde plní úlohu jeho synonym – *svědectvie*, *jistost*, *jistota*, *pevnost*, *tvrdość*, *potvrzenie*, *paměť*, doplněné občas komparativem *větší* či *lepší*.

A toho na svědomie	své sme pečetí	přivěsili	k tomuto listu	1397, CDM XV, č. 373
A na svědectví toho všeho	pečeť naši	sme přivěsili	k tomuto listu	1401, CDM XIII, č. 155
A pro věcí (!) svědomie	svú jsme pečet	přivěsili	k tomuto listu	1401, CDM XV, č. 411
A na věcí jistost i svědomí	svú sme pečet	přivěsili	k tomuto listu	1402, CDM XIII, č. 202
A tomu na svědomí	svú vlastní pečet	přivěsil jsem	k tomuto listu	1402, CDM XIII, č. 232
A toho na svědomie	svú sme pečet	přivěsili	k tomuto listu	1402, CDM XV, č. 413
A na to svědomie	svú sme pečet	přivěsili	k tomuto listu	1402, CDM XV, č. 416
a na to	své pečetí	přidávujem	k tomuto listu	1402 VÝBOR I, s. 1060, č. 22

A toho na svědomí	naši pečet	kázali sme přivěsiti	k tomuto listu	1403, CDM XIII, č. 252
A na svědomí a pro větší jistost	naši pečet	přivěsili sme	k tomuto listu	1403, CDM XV, č. 427
A toho na svědomí	svú sme pečet	kázali přivěsiti	k tomuto listu	1404, CDM XIII, č. 316
A tomu všemu na svědomí a pro lepší jistost	své jsmo vlastnie pečeti	přivěsili	k tomuto listu	1405, CDM XV, č. 434
A na svědomí toho	pečet naši	přivěsili sme	k tomuto listu	1406, CDM XIII, č. 406
A toho na svědomí	pečet naši	kázali sme přivěsiti	k tomuto listu	1406, CDM XIII, č. 448
A toho na svědomie	naši pečet	jsme přivěsili	k tomuto listu	1406, CDM XV, č. 448
A na svědomí toho	naši pečet	přivěsili sme	k tomuto listu	1407, CDM XIII, č. 460
A toho na svědomí	naši pečet	kázali sme přivěsiti	k tomuto listu	1407, CDM XIII, č. 462
A na svědomí toho všeho	své jsmo vlastní pečeti	přivěsili	k tomuto listu	1407, CDM XV, č. 453
A toho na svědomie	pečet naši	kázali sme přivěsti	k tomuto listu	1407, CDM XV, č. 454
A toho na svědomie	pečet naši	kázali sme přivěsiti	k tomuto listu	1408, CDM XIV, č. 10
Na kteréžto svědomie	sme své pečeti	přivěsili	k tomuto listu	1409, AČ VI, s. 16, č. 12
A pro větší jistost	naši pečet vlastní	kázali sme přitisknutí	k tomuto listu	1410, AČ VI, s. 17, č. 14a
A na svědomie toho	svú pečet	sem kázal přidáviti	k tomuto listu	1410, AČ VI, s. 20, č. 14n
A na svědomie toho	svú pečet	sem kázal přidáviti	k tomuto listu	1410, AČ VI, s. 20, č. 14o
A na svědomie toho	svú pečet	kázal sem přidáviti	k tomuto listu	1410, AČ VI, s. 21, č. 14q
A tomu na svědomí	opatovu a konventskú pečeti	přivěsili sme	k tomuto listu	1410, CDM XIV, č. 129
A tomu našemu svrchupsanému vyřčení na svědomie a pro lepší jistotu	své vlastnie pečeti	přivěsili jsme	k tomuto listu	1412, AČ IX, s. 372, č. 2
A tomu na svědomí a pro lepší jistotu	svou sem vlastní pečet	přivěsil	k tomuto listu	1414, AČ XVI, s. 93–94, č. 32
A toho na svědomie	pečet obce Táborské polnie, jiežto nynie všickni užíváme,	kázali sme přitisknutí	k tomuto listu	1428, AČ III, s. 284, č. 19
Tomu na svědomie	své jsmo pečeti	přivěsili	k tomuto listu	1430, DVORSKÝ č. 21
Toho na svědomie	pečet města našeho svrchupsaného	přitištěna jest	k tomuto listu	1431, RYNEŠOVÁ I, č. 179
A toho na svědomie	pečet našeho královského majestátu	kázali sme přivěsiti	k tomuto listu	1431, RYNEŠOVÁ I, č. 182

A toho na svědomie	své pečeti	sme přítiskli	k tomuto listu	1432, RYNEŠOVÁ I, č. 215
Toho na svědomí	naši jsme pečet	přivěsili	k tomuto listu	1433, RYNEŠOVÁ I, č. 224
Tomu na pevnost	svú sme pečet	přivěsili	k tomuto listu	1433, RYNEŠOVÁ I, č. 232
A toho na svědomie a jistotu	náš vlastnie majestát	kázali jsme přivěsiti	k tomuto listu	1436, AČ XVI, s. 99–100, č. 40
A toho na svědomí	náš císařský majestát	kázali jsme přivěsiti	k tomuto listu	1436, AČ VI, s. 436–437, č. 40
Toho na svědomie	pečeti naše	дали sme пřitискнүти	k tomuto listu	1437, DVORSKÝ č. 25
Na potvrzení toho	náš císařský majestát	kázali jsme přivěsiti	k tomuto listu	1437, STRNAD I, č. 356
Na potvrzení toho	náš císařský majestát	kázali jsme přivěsiti	k tomuto listu	1437, AČ IX, s. 265–266, č. 22
Na svědomie toho	náš císařský majestát	kázali jsme přivěsiti	k tomuto listu	1437, AČ VI, s. 443, č. 45
Na svědomie toho	náš císařský majestát	kázali jsme přivěsiti	k tomuto listu	1437, STRNAD I, č. 360
A na svědomie a na tvrdost tej věci a toho psanie	sej pečeti sme	k tomuto listu	přivěsili	1389, CDM XI, č. 545
A na potvrzení toho všeho svrchupsaného a pro větší jistotu	naši pečeť větší	k tomuto jsme listu	přivěsili	1398, CDM XII, č. 465
A toho na potvrzení	naši pečet větší	k tomuto listu	kázali jsme přivěsiti	1401, CDM XIII, č. 94
A na svědomie tych věcí	svú jsem pečet	tomuto listu	přivěsil	1401, CDM XV 410
A na potvrzení všeho svrchupsaného a pro větší jistotu	naši pečeť	k tomu listu	smy přivěsili	1403, CDM XIII, č. 297
A k té lepší jistotě	sme svú pečet městskú	k tomuto listu	přivěsili	1406, CDM XIII, č. 423
A pro lepší jistost a svědomie	svú sem pečet	k tomuto listu	dal přivěsiti	1408, CDM XIV, č. 15
A toho na svědomí	své smy pečeti	k tomuto listu	přivěsili	1409, CDM XIV, č. 64
A tomu na svědomie a na věčie potvrzenie	pečeti naše	k tomuto listu	jsú přivěšeny	1410, AČ VI, s. 459–460, č. 10
Tej všie naše výpovědi nahoře psané na svědomie	své sme pečeti	k tomuto listu	přivěsiti kázali	1411, AČ VI, s. 461–462, č. 12
A tomu na potvrzenie	pečeti své	k tomuto listu	sme přivěsili	1414, AČ VI, s. 30, č. 23
A na svědomie a potvrzenie toho všeho	pečeť má, pečeť města Kúřimského, a pečeti slovutných a udatných	k tomuto listu	jsú přivěšeny	1415, AČ XIV, s. 405–406, č. 14

	mužuov, pana Vrbíka z Tismic a Petra z Tuchoraz				
Tomu na jistost	svú sme pečť	k tomuto listu	přivěsili		1419, RYNEŠOVÁ I, č. 18
A k tomu ke všemu na potvrzení	své sme pečeti	k tomuto listu	přivěsili		1420, AČ III, s. 280, č. 14
Tomu na svědomie	pečeti má Perchtina, Divišova a Mysliborova i Benešovská, pod níž i my Divišovští i Janovičtí se k tomu zápisu známe,	k tomu listu	jsú přivěšeny		1421, DVORSKÝ č. 14
a pro svědomie toho	i pečeti naše	k tomuto listu	přitiskli jsmý		1427, RYNEŠOVÁ I, č. 141
Toho na svědomie a lepší jistotu	pečeti naše	k tomuto listu	jsú přitíščeny		1433, AČ VI, s. 429, č. 32
A toho na svědomie i potvrzení	svú sem pečť	k tomuto listu	přitiskl		1433, RYNEŠOVÁ I, č. 238
A toho na svědomie	svú sem pečť	k tomu listu	přivěsil		1434, AČ VI, s. 431–432, č. 35
A toho na potvrzení a pro budoucí pamět	pečť naši přirozenú	k tomuto listu	kázali sme přivěsiti		1435, AČ VI, s. 433–434, č. 37
Tomu všemu na jistotu a pevnost	svú sme pečť	k tomuto listu	přivěsiti velikú kázali		1437, RYNEŠOVÁ I, č. 347
Toho na svědomie	pečť naši městskú	k tomuto listu	jsmé přivěsiti dali		1437, STRNAD I, č. 358
A na potvrzení toho všeho svrchupsaného	přivěsili smý naši pečť větší	k tomuto listu			1399, CDM XII, č. 515
A na svědomí toho	přivěšujem svú pečť	k tomuto listu			1399, CDM XV, č. 391
A toho všeho svrchupsaného na větší jistost	přivěsil sem svú pečť	k tomuto listu			1400, CDM XIII, č. 44
A na svědomí toho a na potvrzení	přivěšujem svú pečť	k tomuto listu			1400, CDM XIII, č. 45
a na svědomí toho	přidavil jsem pečť svú	k tomuto listu			1405, CDM XIII, č. 395
Tomu na svědomí	kázal sem svú pečť	k tomuto listu	přitisknúti		1437, RYNEŠOVÁ I, č. 343
A toho všeho svrchupsaného k lepší jistotě a potvrzení tohoto listu,	kázali sme náš králový majestát	přivěsiti	k tomuto listu		1401, VÝBOR I, s. 1049–1053, č. 16
A na svědomí toho	kázali sme pečť naši	přivěsiti	k tomuto listu		1405, CDM XIII, č. 386
A na svědomie toho	kázali sme pečť naši	přivěsiti	k tomuto listu		1405, CDM XV, č. 439

A na svědomie toho	kázali sme	pečet naši	přivěsiti	k tomuto listu	1406, CDM XV, č. 443
A pro lepší pamět svého jistého vědomie		k tomuto listu	sem svú pečet	přidával	1407, AČ VI, s. 15, č. 11b
A na toho všeho potvrzení		k tomuto listu	naše vlastní pečeti	přivěšujem	1407, CDM XIII, č. 497
Toho jich vyznání na svědomie		k tomuto listu	jsme naše vlastnie pečeti	přitiskli	1437, DVORSKÝ č. 26

Výjimečně je (asi spíše omylem) spojení *k tomuto listu* zopakováno v jedné koroboraci dvakrát:

A toho na svědomí naši sme pečet k tomuto listu kázali přivěsiti k tomuto listu 1407, CDM XIII,
č. 473

K tomuto typu lze zařadit také koroboraci obsaženou v nejstarší dochované české listině Pešla z Neumburgu. V ní se zase dvakrát opakuje spojení *na svedečstvie*.

A té věci k tomuto pečet moji a pečeti páně kázal na svedečstvie přivesiti 1370, VÝBOR
svedečstvie listu Vítkovu z Žehušic, Matějovu tak i prosil z č. LIT.,
a na jistější řečeného od veže a Bernhartovu s. 798
potvrzení tak řečeného z Pieska, meščan
Většieho Mesta pražského

Podobně je strukturována i koroborace v listině dalšího staroměstského měštana Šimona od Bílého Lva, která je ovšem o více než šedesát let mladší:

Toho všeho na pečet má a pro další pečeti opatrných mužův: přivěšeny sú k tomuto 1433, VÝBOR
potvrzení vlastní, svědomie Vaňka od Pěti Korun listu II, s. 360–
a Ondráčka uzdáře, 364, č. 8
přísežných konšelův Starého
Města pražského,

2.1.2.2.7.

Je o několik listin méně (74) zahrnuje struktura doplněná o klauzuli *s vědomím a dobrú vůlí*: (1) *na svědomie* – (5) *svú pečet* – (6) *jsem přivěsil* – (7) *s vědomím a dobrú vůlí* – (8) *k tomuto listu*. Je tak zároveň nejrozšířenějším typem pětičlenných koroborací a také písař Prokop ji nabízí mezi svými vzory:

A ku potvrzení těch všech úmluv a toho listu naše vlastnie pečeti s naší dobrú volí i s přiznáním k tomuto listu sú přivěšeny (MAREŠ s. 18–19).

Vedle substantiv *vědomie* a *vôle* se objevují také synonyma *věděnie*, *přiznání*, *povolenie*, *svolenie*, *přivolenie*, *rozmysl* a *svedečstvie* s přívlastky (vedle přívlastňovacího zájmena *naše*) *dobré*, *dobrovolné*, *jisté*, *plné*, *pravé*, *jednostajné*.

A těch svrchopsaných věcí na větší svědomí	své pečeti	s našim dobrým věděním	přivěsili jsme	k tomuto listu	1396, CDM XII, č. 354
A na svědomie	pečet naši a pečet urozeného pana Erharta z Kunina Města	našim dobrým vědomím	kázali jsme přivěsiti	k tomuto listu	1403, CDM XV, č. 428
A pro lepší svědomí, jistost a pevnost,	naše vlastní pečeti	s našim dobrým svědomím	kázali jsme přivěsiti	k tomuto listu	1404, CDM XIII, č. 328
Tomu na svědomie a pro lepší jistotu	své vlastní pečeti	s našim dobrým vědomiem a vuoli	přivěsili jsme	k tomuto listu	1406, CDM XV, č. 447
kteřejžo věci na svědomí pro větší jistotu	naše vlastní pečeti	s naši dobrú vůlí a s našim věděním	přivěšeny	k tomuto listu	1407, CDM XV, č. 457
A pro lepší jistost našeho slibu	pečeti naše vlastní	našim vědomím a dobrú vuolí	přivěšeny jsou	k tomuto listu	1409, CDM XIV, č. 116
A na větší svědomie	naše vlastní pečeti	s našim dobrým vědomiem	přivěsili jsme	k tomuto listu	1409, CDM XIV, č. 82
A na svědomie a na potvrzenie tej věci	pečet naši	s našim dobrým vědomím	kázali sme přivěsiti	k tomuto listu	1410, CDM XIV, č. 148
A toho na svědomie, pevnost a potvrzenie	pečet naši	s našim dobrým vědomím	kázali sme přivěsiti	k tomuto listu	1410, CDM XIV, č. 171
A na potvrzenie těch věcí svrchopsaných i na svědomie	své sme pečeti vlastníe	s naši dobrú vůlí s věděním	přivěsiti kázali sme	k tomuto listu	1410, AČ VI, s. 458, č. 8
A těch věch svrchopsaných věcí na potvrzení	pečeti naše	s vědomím našim	přivěsili jsme	k tomuto listu	1412, Kn. Tovač., s. 25-28
A na svědomie a na pevnú jistost toho	pečeti své vlastníe	s naši dobrú vůlí a s našim vědomím	přivěsili sme	k tomuto listu	1418, AČ VI, s. 472-475, č. 25
A na potvrzenie toho	své sme vlastníe pečeti	s naši dobrú vůlí a s našim vědomím	přivěsili	k tomuto listu	1418, AČ IX, s. 247-249, č. 8
A na potvrzenie toho	své vlastníe pečeti	s naši dobrú vůlí a s našim vědomím	přivěsili jsme	k tomuto listu	1419, AČ IX, s. 249-250, č. 9

A toho všeho na jistost a na pevnost	pečet našī městskū	s našī dobř volī	přivěsili sme	k tomuto listu	1420, RvNEŠOVÁ I, č. 23
A těch všech svrchupsaných věcí na potvrzení	pečetī naše	s vědomím našīm	přivěsili sme	k tomuto listu	1421, AČ X, s. 246–250, č. 5
A teĵ všīe našīe výpovědi svrchupsané na svědomie a na potvrzení	svě sme pečetī	s našīm vědomím dobrovolně	přivěsili	k tomuto listu	1422, VřBOR II, s. 369–375, č. 3
Toho na svědomie a pevnost věčnū	pečetī měst našīch svrchupsaných	s našīm vědomím	přivěšeny jsū	k tomuto listu	1422, VřBOR II, s. 350–351, č. 3
Tomu na potvrzení	svou jsme pečet	s našīm dobřým vědomím	přivěsili	k tomuto listu	1424, RvNEŠOVÁ I, č. 100
A tomu všemu na svědomie a většī jistotu	pečetī své vlastnie	s našīm vědomím a přiznáním dobrovolně	přivěsili sme	k tomuto listu	1424, AČ III, s. 245–248, č. 32
A toho všeho pro lepší jistotu a ku potvrzení	pečetī své vlastnie	s jistým vědomím a přiznáním	přivěsili sme	k tomuto listu	1428, RvNEŠOVÁ I, č. 151
Toho na jistotu, potvrzení a na zdržení,	pečetī sme naše vlastnie	s dobřým a jednostajným vědomím	přitiskli	k tomuto listu	1429, VřBOR II, s. 377–380, č. 5
Tomu na svědomie	svě jsme pečetī	s našīm dobřým vědomím	přivěsili	k tomuto listu	1432, RvNEŠOVÁ I, č. 208
Tomu na svědomie	svū (!) jsme pečetī	s našīm dobřým vědomím	přivěsili	k tomuto listu	1433, RvNEŠOVÁ I, č. 233
A těch všech svrchupsaných věcí na potvrzení	pečetī naše	s vědomím našīm	přivěsili sme	k tomuto listu	1434, AČ X, s. 250–254, č. 6
Na kteréžto zředlné svědeckvie a potvrzení všech svrchupsaných věcí,	pečetī naše	s našīm jistým věděním a s dobřým povolením	k tomuto listu sme přivěsili		1388, VřBOR I, s. 1015–1023, č. 5

Tomu na svědomí	pečetí naše vlastní	s naším jistým vědomím	k tomuto listu	jsú přivěšeny.	1392, CDM XII, č. 109
A tej věci na lepší svědomie	naše pečeti	s naším dobrým vědomím	k tomu listu	privěšili jsme	1397, CDM XV, č. 371 SCL 66
A pro potvrzení těch všech svrchupsaných věcí a na větší svědomí	své sme pečeti	naši dobrou volí a s dobrým rozmyslem	k tomuto listu	privěšili	1400, CDM XIII, č. 5 SCL 89
A těm všem svrchupsaným věcem na potvrzení i větší jistotu	pečetí naše	s naší dobrou volí	k tomuto listu	sú zavěšeny	1400, CDM XIII, č. 74
A na svědomí těch věcí, aby pevno drženo bylo,	své pečeti	s naší dobrou vůlí jsme	k tomuto listu	privěšili	1401, CDM XIII, č. 119
A na svědomí této věci	pečetí naše vlastní	s naším dobrým vědomím	k tomuto listu	jsú přivěšeny	1402, CDM XIII, č. 224
Na věčtie potvrzénie	naše pečeti	s naším plným věděním	k tomuto listu	sú přivěšeny	1402, AČ IX, s. 224–245, č. 3
A toho na svědomie	své jsme pečeti	s dobrým naším svědomím	k tomuto listu	privěšili	1403, CDM XV, č. 431
A na svědomí toho a jistost lepší	pečetí své vlastní	s naší dobrou volí	k tomuto listu	sme přivěšili	1404, CDM XIII, č. 340
A na lepší jistost a potvrzenie svrchupsaných věcí	pečetí své vlastné	s naší dobrou vůlí a s naším vědomím	k tomuto listu	j sme přivěšili	1408, CDM XIV, č. 23
A toho na svědomie věčné pevnosti i potvrzenie	jsem svou pečeti	s mů dobrou volí	k tomu listu	privěšil	1408, AČ XXII, s. 8–9, č. 10
A toho na svědomie a na jistost	pečetí naše zvlastnie	s naším vědomím a naší dobrou volí	k tomuto listu	kázali jsme přivěšiti	1409, AČ VI, s. 457–458, č. 7
A toho na svědomie a pro větší jistost svrchupsaných věcí	své sme vlastnie pečeti	s dobrým naším vědomím	k tomuto listu	privěšili	1410, CDM XIV, č. 146
Toho všeho ku pevnosti	naše jsme pečeti vlastnie	s naší dobrou volí i s příznáním	k tomuto listu	privěšili	1411, STRNAD I, č. 232

Toho všeho ku pevnosti i na potvrzení	naše sme pečeti vlastnie	s naší dobrou volí i s přiznáním volí	k tomuto listu	přivěsili	1413, AČ VI, s. 466–467, č. 18
Tomu všemu na jistosti i potvrzení	svú sem pečet	s mým dobrým vědomím a s mů dobrou volí	k tomuto listu	přitiskl	1414, AČ III, s. 278–279, č. 12
A na větší jistotu toho	vlastnie své pečeti	s naším vědomím a s naší dobrou volí	k tomuto listu	přivěsili smy	1416, AČ VI, s. 471–472, č. 23
A na lepší potvrzení a na pevnější jistotu toho všeho	pečeti své vlastnie	svým vědomím a svú dobrou volí	k tomuto listu	jsme přivěsili	1418, KLIMESCH č. 136
A tomu všemu na potvrzení a lepší jistotu	pečeti sme naše vlastnie	s naším dobrým vědomím	k tomuto listu	přivěsili	1421, VBOBK II, s. 384–391, č. 2
Toho na svědomie	pečeti naše	s naší volí, s vědomím	k tomuto listu	jsme přivěsili	1428, STRNAD I, č. 295
A toho na potvrzení i pro lepší jistotu	pečeti svrchupsaných obcí polních	s pravým vědomím dobrovolně	k tomuto listu	přivěsili smy	1428, AČ VI, s. 420, č. 24
A pro lepší svědomí i pro dobrou pamět	své pečeti	přivěsili sme	k tomuto listu	s naším dobrým vědomím	1404, CDM XIII, č. 314
A toho pro větší jistotu	svú městskú pečet	přiložili sme	k tomuto listu	s naším vědomím	1410, AČ VI, s. 17, č. 14b
Tomu na pevnost a další pamět i jistotu	naše pečeti	přivěsili sme	k tomuto listu	s naším přiznáním	1419, AČ XV, s. 292–293, č. 7
A pro lepší jistotu a pevnost	své sme pečeti vlastnie	přivěsili	k tomuto listu	s dobrovolným přiznáním	1428, AČ VI, s. 482, č. 34
A pro lepší svědomie i jistost	sme své vlastnie pečeti	přitiskli	k tomuto listu	s naší dobrou volí i s přiznáním	1428, AČ III, s. 267–268, č. 40
A tomu všemu na potvrzení	pečeti naši	jsmy k tomuto listu	přivěsili	s naším dobrým vědomím	1403, CDM XIII, č. 282
A té věci svrchupsané na lepší potvrzení a svědomie	naše jsem vlastnie pečeti	k tomuto listu	přivěsili	s naším vědomím, k nim jsé (!) přiznáváme	1408, CDM XIV, č. 24
A toho na lepší svědomie	naše pečeti vlastnie	jsú k tomuto listu	přivěšeny	s naší dobrou volí	1415, Dvorský č. 12

A tej vši řeči na svědomí	jsmy své pečeti	k tomuto listu	naší dobrou vůlí a svědomím	privěšili	1399, CDM XV, č. 395
K tomu všemu na jistotu	své jsme pečeti, totiž opatskú a konventskú,	k tomuto listu	s dobrým našim vědomím	privěšili	1413, AČ XXVIII, s. 243, č. 2
A těchto všech umlův a zápisův na potvrzení a pro lepší svědomie	pečet obce a vojška našeho předeepsaného vlastnie a hlavnie	k tomuto listu	s našim plným vědomím a plným svolením	jest přivášena	1432, AČ IX, s. 259–261, č. 17
A toho všeho na větší svědomí	svú pečet sme kázali s našim dobrým rozmyslem	privěšili k tomuto listu	privěšiti k tomuto listu		1401, CDM XIII, č. 116
A tomu na svědomie	svú sem pečet přivěšil	s svým dobrým vědomím	k tomuto listu		1410, AČ VI, s. 21, č. 15
A těm všem věcem svrchupsaným na potvrzení	k tomuto listu pečet	z své dobré vůle	sem přivěšil		1402, CDM XIII, č. 234
A toho na svědomí	k tomuto listu naši pečet městskú	s našim dobrým svědomím	privěšujemy		1403, CDM XIII, č. 261
A toho na svědomí	k tomuto listu svú pečet klášterskú	privěšily sme	našim dobrým svědomím		1405, CDM XIII, č. 351
A na lepší bezpečenství a potvrzení této jisté věci	k tomuto listu	privěšili sme	své pečeti s naší dobrou vůlí		1399, CDM XII, č. 545
A toho na dobré potvrzenie a svědomie	privěšili jsmo naše vlastnie pečeti	k tomuto listu	našim vědomím, k nimž se přiznávamy		1406, CDM XV, č. 442
A pro lepší jistost a pro potvrzení těch všech věcí i našich slibuov	privěšili sme své pečeti	k tomuto listu	s naší dobrou vůlí		1407, CDM XIII, č. 481

A na lepšie svedomie a potvrzenie týchto vecí svrchupsaných	s naším dobrým vedomím a s naší vuolí	naše vlastnie pečeti	1411, AČ VI, s. 463–464, č. 14
A pro lepší jistotu a svědomie	s naší dobrú vuolí s příznáním	pečetí našich vlastních	1433, AČ IX, s. 256–258, č. 15
A na toho na všeho jistost a na potvrzenie,	z našeho pravého vedomie,	své smy pečeti	1399, Výbor I, s. 1040–1044, č. 13
A pro potvrzení svrchupsaných	s naším dobrým vedomím a prívolením plné obce	svú vlastnú městskú pečet,	1392, CDM XVI, č. 340
budúcích věčných věcí a smlúvy věčný	naší z Kojetina i s jejich dobrú vuolí	j sme kterúž máme od starodávna listu	

Za určitý podtyp v této skupině koroborací lze považovat následující dvě velmi podobné formule v listinách Viléma z Chlumu a Košmberka a Oldřicha z Rožmberka, které k už zmiňovaným součastem připojují ještě dodatek *k nimž* [= pečetím] *sě dobrovolně přiznáváme*. Jeho funkce je stejná jako v případě klauzule *s vědomím a dobrou vůlí*, proto řadíme tyto dvě koroborace rovněž k tomuto typu.

A těch všech věcí svrchupsaných pro lepší jistotu a svědomie	své vlastnie pečeti	s naší dobrou vůlí přivěsili a naším dobrým svědomím	k tomuto listu,	k nimž se dobrovolně přiznáváme	1423, AČ IX, s. 250–251, č. 10
A toho všeho pro lepší jistotu a potvrzení	své vlastnie pečeti	s naší dobrou vůlí a s naším dobrým svědomím	přivěsili sme	k tomuto listu,	1435, RYNEŠOVÁ I, č. 276

Zajímavé je srovnání první části koroborací – *na svědomie* – u obou nejčastějších typů (odst. 2.1.2.2.6. a 2.1.2.2.7.). S rozšířením koroborace o klauzuli *s vědomím a dobrou vůlí* se totiž rozrostla také tato úvodní pasáž. Zatímco v typu *na svědomie – svou pečeti – jsem přivěsil – k tomuto listu* (odst. 2.1.2.2.6.) převládají koroborace jen s jedním substantivem nad dvojicemi synonym (A na potvrzení toho všeho svrchupsaného a pro větší jistotu apod.) – z jednaosmdesáti koroborací je takových dvojic jen sedmáct, v následujícím typu *na svědomie – svou pečeti – jsem přivěsil – s vědomím a dobrou vůlí – k tomuto listu* už jen menšina koroborací (ze sedmdesáti čtyř jen 29) takovou dvojicí nezačíná a výjimečné nejsou ani tříčlenné řady (A pro lepší svědomí, jistost a pevnost; A toho na svědomie, pevnost a potvrzení).

Naproti tomu v dalších třech listinách, které sice obsahují dodatek *s vědomím a dobrou vůlí*, avšak chybí v nich adverbialní určení *k tomuto listu* (typ (I) *na svědomie* – (5) *svou pečeti* – (6) *jsem přivěsil* – (7) *s vědomím a dobrou vůlí*) se v první části *na svědomie* se synonymními dvojicemi či trojicemi nesetkáme:

A tak jim toho na potvrzení	tento list kázali napísať	a můj vlastní pečeti	na svědomie jim toho všeho	i pečeti dobrých panošů Amchovu z Luzan, Voyslavovu z Knyegye	s naším dobrým povolením i přiznáním	mali sme přivěsiti	1397, DVORSKÝ č. 4
Tomu na svědomí	přivěsili sme	své pečeti			naším vědomím a naší dobrou vůlí		1399, CDM XV, č. 398
A na lepší svědomie		pečeti naše			s naší dobrou vůlí i s přiznáním	jsú přivěšeny pro ujištění	1413, AČ XV, s. 292, č. 6

2.I.2.2.8.

V devatenácti koroboracích je k základní čtyřčlenné struktuře připojeno označení vydavatele: (1) *na svědomie* – (2) *já X* – (5) *svú pečeť* – (6) *jsem přivěsil* – (8) *k tomuto listu*. Jeho konkrétní realizace nabývá podob od pouhého osobního zájmena (*já*), doplněného případně adjektivem naznačujícím souvislost s předchozím textem (*my svrchupsaní*), přes označení právního postavení vydavatele a svědků (*my nahořepsaný úmluvce; my jistec i rukojmě jmenovaní*) či uvedení křestního jména, opět s odkazem na dřívější zmínku (*já Jan svrchupsaný a rukojmě jeho*), až po plný výčet všech vydavatelů a svědků s jejich plnými jmény a tituly (*my Oldřich z Rosenberka, Přibík z Klenového, úmluvce věci svrchupsaných, kněz Bedřich ze Strážnice, purkmistr a konšel bory Tábor; já napředřečený Herart z Lesnice a my Boček z Kunstata řečený z Lesnice, Soběn z Boronice a Beněš z Chudobína*).

A pro lepší paměť a svědomie té smlúvy mezi pány poručníky a purkrabími těch sirotkóv	já Hostislav děkan krumlovský, Diviš z Talberka jinak z Miličina, Ondřej Zásmuk na Krumlově, Jan Smrčka na většiem hradě v Příbenicích, Jindřich na menšiem hradě tudiež, Heřman z Kuřieho na Zrubku, Jan Rús na Zbiroze, Vojtěch z Kraselova na Helfenburce, Jan z Kraselova na Chusnice, Lipolt z Kraselova na Novém hradě, Bohuslav z Petrovic na většiem hradě na Rosenberce, Petr z Mladotíc na druhém hradě tudiež, Matěj Višně na Meidšteinu, Petr Liška na Velešíně, Wolfart z Černic na Boru, Jaroš z Libře na Hradištku, Petr Haracheř na Vítkově hradě, Vilém z Petrovic na Hrádku, Matěj z Třebče na Leděnicích, Drkule ze Lhoty na Poděhúsech, Ojěř na Tiché, Jan z Hodonic na Lutové, Štpice na Čechovicích, Jan na Třeboni, Jan ze Štítného na Soběslavi, purkrabie sirotkóv nebožce páně Jindřichových z Rosenberka,	své sme k tomuto pečeťi listu	přivěsili	1412, AČ VI, s. 26–27, č. 20
A toho na svědomiejá Jan svrchupsaný a rukojmě jeho	své sme k tomuto pečeťi listu	přivěsili	1423, AČ VI, s. 409–410, č. 12	
A toho na svědomiemy nahořepsaný úmluvce a pro další paměť	své jsmek tomuto pečeťi listu	přítiskli	1437, RYNEŠOVÁ I, č. 324	
Těch věcí na potvrzenie a pro lepší jistost	my jistec i rukojmě jmenovaní	pečeťi smy své	přivěsili k tomuto listu	1409, CDM XIV, č. 111

Na svědomie toho	my kněz Rudolf, vévoda saský etc., kněz Václav patriarcha antiochenský etc., kněz Konrad biskup olomúcký etc., Stibor vévoda sedmíhradský, Lacek z Kravař hofmistr etc., kněz Sulek probošt Chotěšovský, Václav z Donína, Bohuše komendor z Manetiněj, Zmrzlík mincmaistr, Nikolaj z Vožic,	své pečeti	přidávali k tomu listu, rada sme	králova	1411, Doc. Hus, s. 437–439, č. 41
A protož na svědomie a na potvrzení toho	já	sem pečet svú	kázal k tomuto přivěsiti listu		1419, RYNEŠOVÁ I, č. 19
Tomu na pevnost a svědomie	my jistec i rukojmie	své jsme pečeti	přitiskli k tomuto listu		1433, RYNEŠOVÁ I, č. 221
Tomu na svědomie	my Oldřich z Rosenberka, Svojše s Zahrádky, Jindřich Švajda s Sedlce, Matěj Višně z Větrnie a Brus s Zahrádky, kteříž jsme to umlúvali,	své jsme pečeti	přitiskli k tomuto listu		1435, RYNEŠOVÁ I, č. 284
Tomu na svědomie	my Oldřich z Rosenberka, Přibík z Klenového, úmluvce věcí svrchupsaných, kněz Bedřich ze Strážnice, purkmistr a konšelé hory Tábor,	své sme pečeti	přitiskli k tomuto listu		1436, AČ III, s. 450–451, č. 23
A všech na svědomie umluv a věcí svrchupsaných,	my umluvce nahoře jmenovaní	naše pečeti vlastnie	dali sme k tomuto přivěsiti listu		1436, AČ VI, s. 437–438, č. 41
A na svědomie toho všeho	my svrchupsaní Menhart z Hradce a Jan z Hradce, Mikuláš z Lantšteina a z Borotína, Jan Drha z Dolan a z Kněžic, Václav z Leskovce, Mareš z Vydříe, Petr z Újezda, Markvart z Vojslavic, a Jan z Lipníka,	své vlastnie pečeti	přivěsili k tomuto sme listu		1437, AČ IX, s. 262–263, č. 19
A toho na svědomie	já kněz Matěj převor,	svého úřadu svú jsem pečeť a kláštera našeho	přivěsil k tomuto listu		1437, STRNAD I, č. 354
A na to svědomí	já napředřečený Herart z Lesnice a Boček z Kunstata z Boronice a Beneš z Chudobína	řečený z Lesnice, Soběn	přivěsili jsme své pečeti	tomuto listu	1399, CDM XII, č. 509

A toho k lepší jistotě a ku potvrzení	my svrchupsaní		přivěsili sme	své pečeti	k tomuto listu	1405, CDM XIII, č. 365
Tomu na jistost a pevnost	a podle nás urozený pan Čeněk z Veselé jinak z Vartenberka	všem věcem svrchupsaným na svědomie	své jsme pečeti	k tomuto listu	přivěsili	1418, RYNEŠOVÁ I, č. 5
Tomu všemu na jistost a na pevnost	a podle nás urozený pan Čeněk z Veselé jinak z Vartenberka	všem věcem nahořepsaným na svědomie	své jsme pečeti	k tomuto listu	přivěsili	1419, RYNEŠOVÁ I, č. 22
Tomu my na jistotu	k tomuto listu	a podle nás urozený pan Čeněk z Veselé jinak z Vartenberka	na svědomie všem svrchupsaným věcem	své jsme pečeti	přivěsili	1418, RYNEŠOVÁ I, č. 7
Tomu všemu na jistost	my svú pečť a podle nás urozený pan Čeněk z Veselé jinak z Vartenberka	na svědomie	svú pečť	k tomuto jsme listu	přivěsili	1418, RYNEŠOVÁ I, č. 8

K tomuto typu jsme zařadili také jednu koroboraci, která se od ostatních poněkud odlišuje – místo vazby *přivěsili jsme pečť k listu* je v ní užito jinak ne-příliš častého spojení *utvrdili jsme list přivěšením pečeti*. O „*pevnějším utvrzení*“ se přitom mluví už v první části koroborace, jde tedy v jistém smyslu o tautologii.

Těch věcí na paměť a pevnější utvrzení	my Mikuláš Ceteř, toho času rychtář, Jíra Kožišník, tehdáž purkmistr, Petr Koreš, Petr Sumoř, Petr Pureš, Hlaváč Petr, pekař, Hosten Lorenz, Henzel Černý, Jokeš Škopek, Jan Lapicus, Mikuláš Lišanský, přísežní, konšelé řečeného města	tento list	přivěšením našeho města řečeného	větší pečeti utvrdili sme	1408, DVORSKÝ č. 6

Chybějící adverbialní určení *k tomuto listu* jsme zaznamenali pouze v jednom případě (typ (1) *na svědomie* – (2) *já X* – (5) *svú pečť* – (6) *jsem přivěsil*):

Toho všeho a pro lepší jistotu	na svědomie my nadepsaní, k tomu rozkázání přivolání a připrošení,	své jsme pečeti	přivěsili	1437, ŠTRNAD I, č. 357

2.1.2.2.9.

Početnější je následující typ koroborací, který k předchozí struktuře přidává opět ještě klauzuli *s vědomím a dobrú vůlí*: (1) *na svědomie* – (2) *já X* – (5) *svú pečť* – (6) *jsem přivěsil* – (7) *s vědomím a dobrú vůlí* – (8) *k tomuto listu*. Listin tohoto typu je v našem materiálu dvacet šest.

Toho všeho na svědomí a pro lepší jistotu	svrchupsaného my svrchupsaní jistec a rukojmě	pečetě své vlastní	přivěsili smy	s naší dobrú vůlí	k tomuto listu	1404, CDM XIII, č. 349

A tomu na svědomie a pro lepší jistotu	my nahoře psaní jistci i rukojmie	své vlastní pečeti	kázali jsme	k tomuto listu	naší dobrou vůlí	přivěsiti	1430, RYNEŠOVÁ I, č. 176
A tohoto všeho na jistost a na pevnost i na potvrzení	my všickni jmenovaní	napřed své pečeti	s naším plným věděním a s naší dobrou vůlí	k tomuto listu	naší dobrou vůlí	přivěsili sme	1394, CDM XII, č. 193
A tohoto všeho na jistost a na pevnost i na potvrzení	my všickni napřed jmenovaní	své pečeti	s naším plným věděním a s naší všech dobrou vůlí	k tomuto listu	naší dobrou vůlí	přivěsili sme	1395, CDM XII, č. 229
A tohoto všeho na jistost a na pevnost a na potvrzení	my	své pečeti	s naším plným věděním a s naší dobrou vůlí	k tomuto listu	naší dobrou vůlí	přivěsili sme	1395, CDM XII, č. 266
A toho všeho na jistost a pevnost i na potvrzení	my	svou pečet	s naším plným věděním a s naší dobrou vůlí	k tomuto listu	naší dobrou vůlí	přivěsili sme	1395, CDM XII, č. 269
A tohoto listu na větší svědomí a jistost	my svrchupsaní jistci i rukojmí	své sme pečeti	s naším svědomím	k tomuto listu	naší dobrou vůlí	kázali přivěsiti.	1404, CDM XIII, č. 334
A tohoto listu na větší svědomí a jistost	my svrchupsaní jistci i rukojmí	své sme pečeti	s naším dobrým svědomím	k tomuto listu	naší dobrou vůlí	kázali přivěsiti	1404, CDM XIII, č. 335
Tomu všemu na potvrzení, pevnost i jistost,	my všichni svrchupsaní	své sme pečeti	s naším dobrým vědomím	k tomuto listu	naší dobrou vůlí	přivěsili	1415, VÝBOR II, s. 379–384, č. 1
A na potvrzení toho všeho	já kněz Franěk, opat svrchupsaný,	pečet svou a pečet konventskú kláštera svrchupsaného	s mú i s jejich všech dobrou vůlí	k tomuto listu	naší dobrou vůlí	sem přivěsiti kázal	1419, VÝBOR II, s. 349–350, č. 2
Tomu všemu na pevnost, jistost i potvrzení	my všickni jistec i rukojmie	své jsme pečeti	s naším dobrým vědomím	k tomuto listu	naší dobrou vůlí	přivěsili	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 135
A toho všeho na svědomie, pro lepší jistotu a potvrzení,	jistec i rukojmě nade psaní	pečeti naše přirozené	s naším čistým vědomím a s dobrou vůlí i s přiznáním	k tomuto listu	naší dobrou vůlí	sme přivěsili	1434, AČ VI, s. 432–433, č. 36
A na svědomí a na svědectví těch všech věcí, ježto sú svrchu psány,	my Ota Bergaw řečený z Biliny, Straš z Bílečova, Jan z Meziříčíc, ježto sme byli při těch úmluvách a při slibech,	své pečeti	s svým dobrým svědomím	přivěsili sme	s pečeti svrchumenovaným markrabínú páně Jostovú pečeti	k tomuto listu	1393, CDM XII, č. 165

Tomu všemu na jistost a pevnost	a podle nás urozený pan Čeněk z Veselé jinak z Vartemberka všem věcem svrchupsaným na svědomie	své jsme z jistého pečeti našeho vlastnie vědomie	kázali přivésiti			k tomuto listu	1418, RYNEŠOVÁ I, č. 10
Tomu všemu na pevnost i jistotu	my všickni, jistec i rukojmie předepsaní,	pečeti naše vlastnie	s dobrým svědomím	přivésili sme		k tomuto listu	1424, RYNEŠOVÁ I, č. 86
Tomu všemu, což v tomto listu psáno stojí,	my jistci i rukojmě svrchupsaní	naše vlastnie pečeti	s naším vědomím i s naší dobrou volí i s přiznáním	přivésili sme	ku pevnosti i pro lepší svědomie	k tomuto listu	1427, AČ VI, s. 477–479, č. 30
A pro lepší bezpečenství a jistotu	my jistec i rukojmie	své vlastní pečeti	s dobrou volí i s přiznáním	přivésili sme		k tomuto listu	1435, RYNEŠOVÁ I, č. 268
A tomu na svědomí a potvrzení a lepší jistotu	my svrchupsaní biskup, hejtman, páni a zemané	své vlastní pečeti	s naším vědomím a vůlí	přivésiti kázali jsme		k tomuto listu	1437, AČ X, s. 254–255, č. 11
Tomu všemu na pevnost, jistost i potvrzení	my všickni napředpsaní jistec i rukojmie	své jsme pečeti	k tomuto listu	přivésili	s naší dobrou volí		1418, RYNEŠOVÁ I, č. 2
A toho všeho na potvrzení	my jistci i rukojmě	své sme vlastnie pečeti	k tomuto listu	přivésili	s naším pravým vědomím i s přiznáním		1432, RYNEŠOVÁ I, č. 217
A pro lepší jistotu a pevnost věcí svrchupsaných	my jistcee (!) i rukojmie	naše vlastní pečeti	k tomuto listu	přivésili jsme	s naším vědomím, k nímž se přiznávámy		1437, AČ IX, s. 261–262, č. 18
A toho všeho na potvrzení	my jistci i rukojmě	své sme vlastnie pečeti	k tomuto listu	dobrovolně a s přiznáním	přivésili		1433, AČ VI, s. 430, č. 33
A toho všeho našeho svrchupsaného slibu i těchto všech věcí na jistost	my všickni svrchujmenovaní	s naším plným svědomím	své vlastní pečeti	přivésili sme		k tomuto listu	1395, CDM XII, č. 251
A na lepší svědomí i potvrzení tohoto zápisu	já Ješík jistec jmenovaný (s) svými rukojměmi tuto jmenovanými	s naším dobrým svědomím	své vlastní pečeti	přivésili smy		k tomuto listu	1404, CDM XIII, č. 331

A toho všeho na svědomie a pro lepší jistotu i pevnost plnú a dokonalú,	my všichni svrchupsaní	s naším dobrým rozmyslem a volí naši vědomě	své pečeti u vosk vdávené, tociž opatovu i konventskú našeho konventa a kláštera Opatovského,	дали sme privěsiti na tohoutvrzenie	k tomuto listu	1420, AČ III, s. 280– 281, č. 15
A k tomu na a potvrzenie	svědomiesvé sme vlastnie pečeti	s naším vědomím	k tomuto listu	privěsili jistec i rukojmě my,	a k nim se přiznáváme	1419, AČ IX, s. 373– 374, č. 4

Spojení *k tomuto listu* je opět vynecháno jen v jednom případě (typ (I) *na svědomie* – (2) *já X* – (5) *svú pečeť* – (6) *jsem přivěsil* – (7) *s vědomím a dobrú vůlí*):

Na svědomie této smlúvy	já Lipolt svrchupsaný	svú sem pečeť	přivěsil	svú dobrú volí, že se to přede mnú dále	že mi jest to svědomo,	1397, STRNAD I, č. 188

Podobně jako v předcházejících dvou skupinách koroborací (odst. 2.I.2.2.6. a 2.I.2.2.7.) i zde můžeme sledovat vztah mezi připojením klauzule *s vědomím a dobrú vůlí* a první částí koroborace *na svědomie*, i když vzájemný poměr už není tak výrazný. V koroboracích bez této klauzule (odst. 2.I.2.2.8.) nacházíme častěji (v polovině těchto formulí) kratší variantu úvodní části jen s jedním substantivem, zatímco v rozšířeném typu koroborací je jich méně než pětina a převládají zde dvou- či tříčlenné skupiny synonym (*A tobo všebo na jistost a pevnost i na potvrzení; A tobo všebo na svědomie, pro lepší jistotu a potvrzenie*). Lze říci, že z čím více částí se koroborace skládá, tím jsou také tyto části bohatší.

2.I.2.2.IO.

Mezi ostatními „jednodílnými“ koroboracemi se už nevyskytují tak výrazné skupiny, většina z nich není příliš početná a další typy jsou zastoupeny spíše jednotlivými listinami. Deset koroborací najdeme mezi formullemi, v nichž není jmenován vydavatel, ale na jeho místě další osoby, které na žádost vydavatele listinu spolupečetily (typ (I) *na svědomie* – (3) *k mej prosbě Y* – (5) *svú pečeť* – (6) *přivěsil* – (8) *k tomuto listu*). Jde buď o případy, kdy vydavatel listiny sám pečeť nevladnil, nebo kdy k jeho pečeti připojují své další svědkové. Výčet těchto osob může být uveden jmenným výrazem *k mé/naší prosbě*,

K tomu na svědomie	i k našie veliké prosbě urození pánové, Herart z Kunina Města, Hynek Berka z Hohenšteinu, Hynek Hlaváč z Lipé, Oldřich Zajiec z Hazemburka, Albrecht Koldic z Bieliny, Petr ze Svojšína muncmistr na Horách, Vilém z Vartenberka a Zvířetic, Jan z Risenberka, Herbort Kolovrat, Vilém z Risenberka, Václav z Vartenberka i Zvířetic a Jindřich z Elsterberka	sú své pečeti	k tomuto listu	přivěsili	1414, AČ VI, s. 30–31, č. 24
A toho na potvrzení a pro lepší jistotu		své vlastnie pečeti uroz. pánóv, pana Mikuláše z Lantštejna odjtinud z Borotína, pana Jana mlazšíeho z Ústie a slovutných panoší Ondřeje z Nemyšle, Chvala z Machovic, Levy z Chřenovic, Jana Rusa z Želče a Václava z Chlumu	jsú k tomuto listu vedle nás	a k prosbě přivěšeny našie	1437, RYNEŠOVÁ I, č. 333
Toho na svědectvie i na potvrzení	pečet' má a na vlastnie svědomie	pečeti opatrných mužuo Frány Hakéře, tehdáž miestorychtáře, Jakše Radčického a Pavla Kunšova, konšeluov přiesežných měšťan města Nového Plzně napřed řečeného,	k mým snažným prosbám	přivěšeny k tomuto listu.	1404, STRNAD I, č. 205
A toho na pevnost	pečet' má a na vlastnie svědomie	pečet' města Nového Plzně	k mé prosbě	k tomuto listu jsú přivěšeny	1414, STRNAD I, č. 241
A na lepší potvrzení těch věcí	svú sem pečet' přivěsil	k tomuto listu, s pečeti urozených pánóv, páně Jindřichová z Rozmberka, páně Heřmanová ze Hradce a páně Jindřichová také ze Hradce	k mej prosbě jedné	na svědectvie toho všeho	1384, VÝBOR I, s. 1011–1014, č. 3

nebo určitým slovesným tvarem (*prosil jsem*). V takovém případě je pak zbyvá-
jící část koroborace připojena jako vedlejší věta:

A toho na svědomí	připrosil jsem Soběně z Stborovic a Jana z Moravan,	že podle mne tomuto listu	své pečeti		přivěsili		1409, CDM XIV, č. 65
A k tomu na svědomie a pro lepší jistotu a zdrženie slibu mého	připrosila jsem slovutných panoší, Jana rytieře z Smolína seděním v Rovném, Maršíka z Kamene, Ondřeje z Lútkova řečeného Šafran, Adama z Lútkova, Václava z Hořepníka řečeného Brodec,		aby své pečeti	k tomuto listu	přivěsili a pamatovali tu jistú úmluvu, kteráž jest sě stala mezi námi.		1430, Dvorský č. 22
A toho všeho na potvrzenie a pevnost	prosíl sem slovutných panoší Jana, řečeného Drochovec z Tříetežě, Jana z Pořešína a Zikmunda z Pořešína,	že jsou na svědomie těch všech svrchupsaných věcí vedle mne	své pečeti		přivěsili jsú	k tomuto listu	1431, KLIMESCH č. 145
Toho na potvrzenie a na svědectvie	prosíl sem múdrých a opatrných mužuov, Janka z Krajnic richtáře, Jíry Domažlického a Martina Vlašimského, konšeluov přísežných Starého města Pražského,	že sú své pečeti vlastnie		k tomuto listu	přivěsili		1436, AČ VI, s. 490– 491, č. 43

V následující listině jsou jednotlivé části koroborace uvedeny v méně ob-
vyklém pořadí, přesto jsme ji zařadili k tomuto typu. První část, obsahující
jména osob podílejících se na zpečetění listiny, svědčí o jistých formulačních
obtížích písaře.⁹

9 Listina potvrzuje městská práva poddanskému městu Dobrušce. Její dispozice je překladem
z latiny staršího privilegia z roku 1364 [BENEŠ – BERÁNEK 1974, č. 706, s. 181].

A když s ty věci tak byly učiněny s tyto věci a pro jich pečeti k tomutosmy 1432, AČ
s vědomím urozených pánův, pana Hlaváče větší toho i také listu přivěsili VI, s. 488,
z Dubé seděním na Třebechovicích, Arnošta svědomie s pečeti naš 40
z Kácova seděním na Risenburce, Jana rytieře
z Veselice, Oldřicha Močihuba z Kralovic, k
tomu prošení a zavolání,

V listině šlechtické vdovy Bětky z Nebřehovic se spojení *na svědomie* opakuje v obou větách, chybí v ní však určení *k tomuto listu* (typ (I) *na svědomie* – (3) *k mej prosbě Y* – (5) *svú pečet'* – (6) *jsem přivěsil*),

A tomu na prosila sem urozeného pána, pana Václava že s ú na pečeti přivěsili 1426, AČ
svědomie z Michalovic seděním na Strakonících, a slovítných svědomie své III, s. 283–
panoš Jana Koce z Dobrše, tehdáž purkrabie 284, č. 18
Strakonického, Janka z Dluhé Vsi odjinud ze Lhoty,
Buška z Komonice a Zibřida ze Srdova,

další koroborace naopak vynechává právě tuto úvodní pasáž (typ (3) *k mej prosbě Y* – (5) *svú pečet'* – (6) *přivěsil* – (8) *k tomuto listu*):

Podlé mne ubrmanové svrchupsaní, točiz mistr Václav, farář své s ú také k tomuto 1412,
z Svinův, a kněz Velislav, farář z Striežova, a také Jan Čauslach pečeti přivěsili listu AČ VII,
z Nežetic jmenovitý panoš, té všie úmluvy rádcie i svědek, k mej s. 615–616,
prosbě 40 č. 16

2.1.2.2.II.

Zatímco předchozí typ koroborací uváděl osoby, které připojovaly své pečeti k listině na prosbu vydavatele, následující koroborace představují opačnou komunikační strategii: uvádí se v nich, na čí prosbu (v čí prospěch) byla listina pořizena a zpečetěna (typ (I) *na svědomie* – (4) *ku prosbě Z* – (5) *svú pečet'* – (6) *jsem přivěsil* – (8) *k tomuto listu*). Důvodem může být opět fakt, že příslušná osoba vlastní pečeti nedisponovala, avšak na rozdíl od předchozího typu koroborací nevystupuje v listině sama jako vydavatel – dokument vydává v její prospěch zpravidla nadřazená instance (nejčastěji městská rada v případě jednotlivých měšťanů, lenní pán pro drobné šlechtice – leníky, vrchnost v případě poddaných). Jinou situaci v rámci tohoto typu představují koroborace v listinách vydávaných např. nezávislým rozhodčím či prostředníkem ve sporu dvou stran.

Opět se zde setkáme s oběma možnostmi realizace prosby – se jmennou podobou *ku prosbě*

Toho na svědečstvie věčné	pečeti naše	ku prosbě paní Žofky Marošově	k tomuto listu	jsú přivěseny	1424, STRNAD I, č. 276
Toho všeho na svědomie		ku prosbě Jana Chudoby	pečeti naše	k tomuto listu	1432, STRNAD I, č. 316

i s určitým tvarem slovesa *prositi*.

Toho všeho na svědomie nás,	Jakeš předpsaný Kabelec prosil nás,	abychom své pečeti	k tomuto listu přivěsili, jehož jsme to učinili	1426, STRNAD I, č. 287
i prosil jest tžž Mikeš,	nás	abychom na svědomie těch všech věcí nadepsaných	své pečeti podle Jiříka úředníka hradu Pražského k tomuto listu	1427, VÝBOR II, s. 351–353, č. 4

Osoby, v jejichž prospěch byla listina vydána, nemusejí být přitom uvedeny jmenovitě, ale může na ně být jen odkázáno, jako v následujícím rozhodčím výroku Jana z Lestkova ve sporu mezi břevnovským klášterem a obcí Zahořany:

A toho všeho na věčnú památku a pevnú tvrdosť	má vlastní pečef	a na svědomie toho	pečeti jmenovitých panoš: Odolenova z Vepic, Divišova z Zahradky, Maršova z Kovářova a Janova Holeškova z Holešic dříve jmenovaných,	k snažnej prosbě obú stranú	k tomuto listu	přivěšeny jsou	1407, AČ VI, s. 12–15, č. 10

Adverbiální určení *k tomuto listu* chybí opět jen v jedné listině (typ (I) *na svědomie* – (4) *ku prosbě Z* – (5) *svú pečef* – (6) *jsem přivěsil*):

Té věci na svědomie	pečeti naše	přivěšeny jsau	prosbau kněze opatovau a konventskau a prosbau Jechy mlynáře dříve psaného	1406, AČ VI, s. 10, č. 6

Další tři listiny, které všechny pocházejí z plzeňské městské kanceláře, připojují ve svých koroboracích k předchozím ještě dovětek *s naší volí a vědomím* (typ (I) *na svědomie* – (4) *ku prosbě Z* – (5) *svú pečef* – (6) *jsem přivěsil* – (7) *s vědomím a dobrú volí* – (8) *k tomuto listu*).

Toho všeho na svědomie	ku prosbě Mikuláše Hynka nadepsaného	pečeti naše	s naší volí a vědomím	k tomuto jsmo listu	přivěsili	1430, STRNAD I, č. 304
Toho všeho na svědomie	ku prozbě nadepsané panie Reginy	pečeti své vlastnie	s naší volí a vědomím	k tomuto listu	jsmo přivěsili	1435, STRNAD I, č. 345
Toho všeho na vědomie	ku prosbě Jana Miličovce	pečeti naše	s naší volí a vědomím	k tomuto listu	jsmo přivěsili	1435, STRNAD I, č. 348

Ve dvou koroboracích jsou zmíněna jak jména pečetitelů, tak i jména osob, na jejichž prosbu byla listina zpečetěna. První z nich obsahuje i součásti *s vědo-*

mím a dobrou vůlí a k tomuto listu (typ (1) na svědomie – (2) já X – (4) ku prosbě Z – (5) svou pečeti – (6) jsem přivěsil – (7) s vědomím a dobrou vůlí – (8) k tomuto listu),

A my Erhart na větš s naším pro prosbu s jeho přivěsili své k tomuto 1398,
z Kunina svědomí těchto dobrým Čenka z Drahotuš Čenkovú sme pečeti listu CDM
Města, Vilémvšech úmluv vědomím svrchujmenovaného pečeti XII,
z Pernsteina svrchupsaných a s dobrým č. 473
a Erhart i také slibuov rozmyslem
z Kunina
Města,
řečený
z Skaly,

kteřé ve druhé listině chybějí (typ (1) na svědomie – (2) já X – (4) ku prosbě Z – (5) svou pečeti – (6) jsem přivěsil).

A na svědomie toho slovnítní mužie Jan k prosbě kázali své přivěsiti 1410, AČ
všeho i pro věčší z Pernartic a Beneda Kuníkově sú pečeti VI, s. 460,
paměť i jistotu z Volstajna seděním na Prostěboři č. 11

2.I.2.2.I2.

Tři listiny obsahují v rámci své koroborace slib splnit všechny závazky z listiny vyplývající. Takový slib býval obvykle součástí dispozice nebo sankce; v koroboracích se objevuje spíše výjimečně. Mohl stát na začátku koroborace (typ (9) a to slibuji zdržeti – (5) svou pečeti – (6) jsem přivěsil – (7) s vědomím a dobrou vůlí – (8) k tomuto listu),

A to slibujeme jim a pečeti naše na ten slib své tomuto listu naší dobrou vůlí smy 1387, CDM
zdržeti přivěsili XI, č. 443

spíše se však objevuje až na jejím konci (typ (1) na svědomie – (5) svou pečeti – (6) jsem přivěsil – (7) s vědomím a dobrou vůlí – (8) k tomuto listu – (9) a to slibuji zdržeti):

A pro lepší pečeti s naším sú k tomuto Já Barbara svrchupsaná 1406, CDM
jistotu té věci naše vědomím přivěšeny listu. zavazuji se pod jich početmi XIII, č. 437
svrchupsané to vše ctně zdržeti, což
svrchupsáno stojí.

Poslední z „jednodílných“ koroborací představuje zároveň v rámci této skupiny formuli s největším počtem částí. Z devíti možných součástí je jich v listině Jana z Újezdce obsaženo osm (typ (1) na svědomie – (2) já X – (4) ku prosbě Z – (5) svou pečeti – (6) jsem přivěsil – (7) s vědomím a dobrou vůlí – (8) k tomuto listu – (9) a to slibuji zdržeti):

A my Jan z Vilhartic na Herštejně, Jan z Skály na Švihově, Jenec z Čáchrova v Střeziměři, Drslav z Čáchrova v Dešenicích, Vilém z Čáchrova, Karel z Cehnic a Jan z Vidovapole,	k jejich seděním prosbě na snažně seděním svrchu, psáno,	na svědomie toho všeho, vlastnie což jest svrchu,	pečeti své dobrú volí	s naší pečeti své dobrú volí	přivěsili sme	k tomuto listu podle jejich pečeti,	slibující svrchu psanému panu Janovi mlazšímu z Hradce naší dobrú věrú beze všie zlé lsti, ež to vše, což svrchupsáno jest, bude úplně na všem bez přerušenie zdržáno	1408, AČ VI, s. 456–457, č. 6

2.I.2.2.I3.

Dosud představené typy koroborací zaujímají v celkovém počtu těchto formulí přibližně dvě třetiny. Tvoří je koroborace, v nichž vystupuje jako pečitel listiny pouze jedna osoba (zpravidla se jedná o vydavatele), případně více osob (vydavatel a svědkové) společně; tyto typy jsme označili jako „jednoduché“. Poslední třetinu koroborací zaujímají takové formule, v nichž kromě vydavatele pečeti listinu také svědkové, a tato skutečnost je formulována v samostatné části.

Oddíly těchto dvou-, tří- či výjimečně i čtyřdílných koroborací bývají obvykle bohatší na jednotlivé součásti než jednoduché formule. I v těch nejjednodušších z nich nechybí označení vydavatele či alespoň svědků (2):

A toho na svědomie a jistost	já nadepsaný Jan Smil	pečť svú	přitiskl sem	také k tomuto listu.	1427, RYNEŠOVÁ I, č. 140
A tej věci na většijistost a svědomí	a podle mne nadepsaný Jan a Racek, tohoto smluvce,	své jsú pečeti	přivěsili	k tomuto listu,	1395, CDM XII, č. 231
a na svědomí	podlé nás urozený pan Ješek z Lukova dřeveřečený	svú pečť	přivěsil	k tomuto listu.	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 129
Tomu na potvrzenie a pro další svědectvie	slovutní panoše Ojief z Čejkov a Jan Slonek z Sedlce	své jsú pečeti	přitiskli	k tomuto listu.	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 128
Tohu na potvrzenie a pro další svědectvie	slovutní Jan z Sedlce a Diviš z Dobeve	své sme pečeti	přitiskli	k tomuto listu.	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 128

Tomu na potvrzení		svú jsem pečet		přítiskl		1426, RYNEŠOVÁ I, č. 133
a pro svědectví další	slovutní Beneš Plachta z Baršov a Diviš z Újezdce	své jsou pečeti		přítiskli k tomuto listu.		
A toho všeho na jistost		své pečeti	s naším věděniem	k tomuto listu	přivěsili jsme,	1394, CDM XII, č. 213
a podlé nás na svědomí	velebný Ruprecht mlazší, vévoda Bavorský, Klem řečený, a Přemyslav, vévoda Těšínský	také pečeti své			přivěsili jsou.	

2.1.2.2.14.

Ke jménům svědků ve druhé části koroborace bývá také připojen dodatek, že svědkové přivěsili své pečeti na prosbu vydavatele. V několika listinách má tento dodatek podobu *k mé / naší (pilné / snažné) prosbě*, podobně jako ve vzorech, které nabízí v *Ars dictandi* písař Prokop:

A na svědomie našeho vyrčenie k tomuto listu své sme pečeti přivěsili a k tomu pro lepší svědomie jiné tři pečeti slovutných A. de B., C. de D., E. de F, kteříž sú při té výpovědi byli, k tomuto listu k prosbě svrchupsaných Bohuslava a Mikuláše a naše prosbě sú přivěšeny (List na rozdiel bratřie, MAREŠ s. 28);

A ku potvrzení toho etc. a k mé prosbě jiné dobré pečeti slovutných A. de B., C. de D. jsou přitřičeny (Glejt pode ctí a pod věrú, MAREŠ s. 29);

A k tomu na potvrzení jeho počtu spravedlivého, přijatého své sme pečeti k tomuto listu přivěsili a jiné tři pečeti slovutných panošů, kteříž jsou při tom počtě byli a jej slyšeli, k naší prosbě pro další svědomie jsou přivěšeny (Forma na propuštění z počtu, MAREŠ s. 39).

I také aby tento zápis a slib peven ostal a beze všeho porušení,		svú jsem vlastní pečet	s svým dobrým vědomím a volí	k tomuto listu	přivěsiti kázal	1402, STRNAD I, č. 201
a pro lepší svědomie	dobře urození lidé Hynek z Chřínova napředpsaný, Martin z Tlucné a Jan z Caltova řečený Balile,	své jsou vlastnie pečeti ku mé prosbě			k tomuto listu přivěsili	
A toho k lepší jistotě		svú sem pečet		k tomuto listu	kázal přivěsiti;	1410, AČ VI, s. 16, č. 13
a na svědomie	duostojný v bože otec kněz Kunrat biskup Olomúcký, Českého království podkomoříe, a slovutný Vítek z Turovic	k mé prosbě	své sú také vedle mne pečeti		přivěsili	

A k tomu na potvrzení		svú sem pečet	svým dobrým svědomím		přitiskl;	1414, AČ III, s. 277–278, č. 11
a k mé prosbě	urození páni Herart z Kunstatu, Moravský hauptman, a Václav ze Zvieřetic	k svědomí své pečeti			k tomuto listu svú přitiskli.	
A tomu na svědomie		má pečet	s mú dobrou volí a vědomím	privěšena jest	k tomuto listu;	1416, AČ VI, s. 35, č. 28
a k mé prosbě na svědomie	slovútní a vzácní mužové a páni, Petr z Svejšína muncaistr na Horách, Henrich z Lažan hauptman Vratislavský a Janek ze Smilkova seděním na Kostelci,	své pečeti		privěsili sú	k tomuto listu.	
Tomu na pevnost	já Jan Kamennička farář napředpsaný			privěsil sem pečet svú	k tomuto listu,	1428, KLIMESCH č. 144
a pro další svědomie	velebný v boze otec kněz Petr, tudoba opat Milevský napředpsaný, a slovutní panoše Jan a Jindřich z Omlenice	své pečeti k mé prosbě	na svědomie	privěsili jsú	k tomuto listu.	
A toho na potvrzení a jistotu		svú sem pečet vlastní	mým pravým vědomím	privěsil,	k tomuto listu	1430, VÝBOR II, s. 358–360, č. 7
a k mé snažné prosbě pro další i větčie svědomie	pečet urozeného pana Jaroslava Zajiece s Hazburka a slovutných panošů Mikše Rysa z Vranieho, Pertolta z Mezného, Jana z Kopaniny a Jana z Přietočna, že sú své pečeti	k mé prosbě		privěsili	k tomuto listu.	
A na věčší svědomí toho našeho věrného oddaní tej chrástiny a tej lúky		privěsili jsme	své vlastní pečeti	s naším dobrým věděním	k tomuto listu	1401, CDM XIII, č. 144
a na věčší svědomí a potvrzení toho našeho oddání svrchupsaného k naší prosbě		privěsili také	sú dobrá družina kněz probošt kláštera vlastní pečeti	Předbor, s svým dobrým věděním	k tomuto listu	
A toho na svědomie			přitiskl sem svú pečet	napřed,	k tomuto listu.	1420, AČ IV, s. 237–238, č. 3
a k mé prosbě	urozený pán Hanuš vedle z Kolovrat	mé pečeti a protaké lepší svědomie		přitiskl jest		

A tomto listu na potvrzení a na lepší jistotu	já Jan z Hradce častořečený	svým dobrým rozmyslem a vědomím	svůj jsem přivěsil pečet	k tomuto listu	1399, CDM XII, č. 525
a k mej pilně prosbě	přítelé moji Jan mlazší z Hradce, Jan starší z Ústí a Jan z Stráže	na svědectví	své jsú přivěsili pečeti	k tomuto listu.	
	A když by koho z svědków svrchupsaných buoh neuchoval, jehož buoh nedaj, tedy aby jeho pečet k tomu listu přivěšená tak úplné a právě svědčila, jako on sám, když by živ ostal.				
	A my svědci svrchupsaní	s naším dobrým svědomím i vědéním	své jsme přivěsili pečeti	jedno na svědomí k tomuto listu.	
Z toho na svědomie a pro lepší jistost			svú sem kázal pečet přivěsiti	k tomuto listu,	1407, CDM XV, č. 459
k tomu také pro lepší bezpečenství	má žena paní Braze		svú pečet	k tomuto listu	
	a pan Hanuš z Przného	k mej prosbě	svú pečet	k tomuto listu.	

Mnohem častěji je však tato prosba vyjádřena pomocí určitého slovesného tvaru (*při*)*prosil/i jsem / jsme* (popř. v prezenní formě *připrosuji*).

Pokračováním koroborace je pak vedlejší věta obsahová žádací připojená spojkou *aby*, nebo častěji (téměř ve dvou třetinách dokladů) spojkou *žē*. Hojně užívání spojky *žē* v těchto typech vět je dáno jednak staročeským rozlišováním mezi dějem reálným a nereálným, hypotetickým, které našlo svůj výraz právě v protikladném užití spojek *žē* a *by* (*aby*) [BAUER 1960, s. 131–152], jednak se zde může projevovat vliv německého *dass* [GEBAUER 1929, s. 696].¹⁰ Pro reálný děj (přivěšení pečeti k listině) se ještě v první třetině patnáctého století mohlo užívat častěji spojky *žē*, a to i v typech vět, které byly jinak doménou spojky *aby*, jak o tom svědčí náš materiál. V případech, kdy bylo na stejném místě užito spojky *aby* – a takové doklady najdeme rovnoměrně zastoupeny během celého sledovaného období – nejde samozřejmě o vnímání totožného děje jako nereálného, ale o prosazování *aby* jako základní spojky v žádací větě. BAUER [1960, s. 178] ovšem věty se spojkou *žē* + indikativ za žádací nepovažuje, spatřuje u nich spíše význam účinkový – mluví se v nich už o výsledku prosby.

¹⁰ Gebauer však považuje užití *žē* na místě *aby* v těchto typech vět za ojedinělé; uváděné doklady jsou spíše mladšího data (16. – 17. stol.).

A na většie potvrzovanie toho A pro lepší svvedomie	naši smy pečť pečťi, aby své přivěsili smy	k tomuto listu k tomuto listu, pečťi listu,	1400, CDM XVI, č. 401 privěsiti.
A toho všeho ku potvrzovanie a na lepší pevnost', aby to mocnost' mělo.	pečť sem své k tomuto vlastni listu, aby pečť vedle mé k městsku většť tomuto listu a prosil sem pilně a snažně pánov mých, purkmistra a konšelův z Nového Plzně, kteříž při tomto času byli, i jiným toto mé rozkazanie opověděv,	jsa zdráv a čil i při dobrém rozumu a při celé paměti, aby mým poručníkóm radni a pomocni, jakož jich milosti toho doufám.	1430, STRNAD I, č. 306 privěsil
A tomuto listujáj dřive řečený Smil na potvrzenni a na většij jistost	s dobrym rozmyslem a s dobrou paměť aby své pečťi podle mne a také připrosuji počestných mužův Mikuláše Mraza, haupmana z Mírova, Olomúckého biskupa bratra; podle toho Vítka řečeného Špiřk, purkrabí z Zábřeha, Pešika z Krumpacha; jimžto jest svědomo o tomto o všem o mém rozkazání, neb jsem jich k tomu byl přivolal, jakož to oni sami vyznají; a prosil jsem jich,	svú k tomuto přivěsují, pečť listu aby své pečťi podle mne privěsili, tomuto všemu, což v tomto listu napsáno jest, na potvrzenni a na svědomi a na jistost.	1398, CDM XII, č. 492
A na věčné potvrzovanie té vsie věci svrchupsané	a prosilí sme také pana Dobrohošta z Mělnic, seděním ve Lštěni, a Bohuše z Štědré, toho času purkrabie v Domažicích, a také ctných pánuv konšelův města Domažického,	privěsili naše vlastnie pečťi své pečťi přivěsili k našim aby na svěductvie k našim	1404, AČ IV, s. 236–237, č. 1 s našim vědomím i s naší dobrú vuoti; k tomuto jim i městu i vsie obci bez škody.

Na pevnost a pro lepší jistost věcí nadepsaných a připrosil sem slovuťných panoši a přátel mých, aby na svědomie Vilema Kozáka z Hlavatec, seděním v Římově, bratra a potvrzení mého vlastního, a Racka z Drahoníc, seděním na svrchupsaného mého Masškovci,	svú sem pečet vlastnie pečeti své k tomuto listu vedle mé k tomuto listu káزال přivěsiti, přiznávám, přivěsili. k níž se dobrovolně přiznávám,	1425, AČ VI, s. 477, č. 29
Na potvrzenie a na zdrízenie toho a prosili sme urozených pana Jindřicha Berky z Dubé, seděním na Hrádku, a pana Vaňka mladšieho Berky z Dubé, strýcuov našich, a k tomu slovuťných panoši, Kašpara z Roztok, seděním na Liblicích, a Pešíka z Mimic,	pečeti naše vlastnie jistým naším vedomím a s plným přiznáním dali sme listu přivěsiti tomuto také k témuž listu. dobrovolně, přivěsiti	1429, AČ VI, s. 485–486, č. 38
Tomu všemu na jistost a pevnost a prosili sme urozeného pana Vilema z Potenstajna seděním na Mainstajně, slovuťného Buzka z Rovného, kteríž jsú na svědomie všech svrchupsaných věcí A toho na pravú pevnost a jistotu a plné potvrzenie a pro lepší svědomie prositi jsme urozených páňov a panoši pana Jana Hanovcie z Švamberka oťjnuud z Tříble, pana Purkarta z Kolovrat oťjnuud z Bezdružic, Protivy z Svejšina a Zbynka z Kocova,	svú jsme pečet své pečeti k tomuto listu k tomuto listu pečeti naše vlastnie pečeti své k tomuto listu k tomuto listu k tomuto listu pečeti s naší dobrú volí s vědomím listu vlastnie i přiznáním pečeti své k tomuto listu pečeti jsme přivěsili	1421, RYNEŠOVA I, č. 57 1424, STRNAD I, č. 277

A pro lepší svědomie i potvrzenie toho všeho svrchupsaného	svú sem pečť svým dobrým rozumyslem i vědomím a prosil sem slovutných panošů Petra z Estrhař řečeného Kovař, seděním v Ošelíně, Zbyňka z Kocova seděním v Chodové Planě, Odolena z Oračova seděním ve Mlýňanech, Petra z Číčova, Jana z Svínavy,	že sú pro lepší svědomie své pečeti k tomuto listu přivěsili. k tomuto listu přivěsili.	1425, AČ VI, s. 476, č. 28
A tomu všemu na svědomí a pro lepší jistost	s naší dobrou vůlí naši vlastní pečť a připrosili jsmý slovutných panošů Jana řečeného Bukovec z Bukovice, Beneše z Přieluka a Hynka z Týnce v ty časy purkrabi na Črnej Hoře,	přivěsili jsmý jenž jsú na také své svědomie pečeti přivěsili k tomuto listu.	1410, CDM XIV, č. 174
A tomu na svědomie	svú sem pečť své pečeti prosil sem slovutných mužův, Mikuláše z Egerberka, nejvyššieho písaře desk zemských království Českého, Henřicha z Lažan, králova komorníka, a Hájka z Hodětína, podkomoříte markrabství Moravského,	přivěsíl k tomuto listu; podlé mé pečeti k tomuto listu	1411, AČ VI, s. 21–22, č. 16
A pro lepší jistotu svrchupsaných věcí	já svrchupsaná Katerína a prosila jsem urozených pánuov pana Vilema z Stráže a pana Mikuláše z Lanšějna, jinak z Borotína a slovutných panošů Dětricha z Újezdce, Soběně z Bozejova a Vikře z Myšlína,	přivěsila jsem že jsú také k tomuto listu přivěsili.	1429, Dvořský č. 19
A toho na potvrzenie a pro lepší jistost	svú pečť vlastní své pečeti a prosila sem urozených pana Haška z Valětajna, paní Anny vdovy z Koldic, někdy manželky svrchupsaného pana Puothy, a slovutných Markvarta z Mezilesí, Jana z Tožice, Pavlika z Chotěčic a Václava Truksy z Dohalic,	kázala sem přivěsili k tomuto listu přivěsiti; k tomuto listu.	1437, AČ XVI, s. 101–102, č. 44

Tomu na svědomie	a prosil jsem urozených mužův Bavora z Švanberka, Hynkaže jsou své Hanovice z Švanberka, Puoty z Blahúst, přivěsil jsem svou pečť přivěsili	k tomu listu podle mne k tomuto listu	1406, STRNAD I, č. 213
A na potvrzení toho všeho, což jest my svrchu psáno, a na větší svědomí	jme své pečeti že jsou také své na svědomí a sobě bez škody listu, prostiti jsme ctných panoš Vilema z Rudolce, Václava z Marýže a Mikše z Mezimostí, těch věcí smlúvci, já dřeve psaný Hroch z Maršovic, seděním na Pořešině, svú vlastní pečť že sú své s jich s dobrú vůlí k tomu listu vlastní pečeti	k tomuto listu k tomuto listu	1405, CDM XIII, č. 373
Na kterážto věcí potvrzenie a bezpečenství a na svědomie (!) tím všem vecom (!)	prosil sem urozeného muže pana Beneše ze Chrovic, Jana syna svého staršího z Maršovic, Hrocha syna svého mlajšího také z Maršovic a Jana řečeného Ktyle z Velenov, naši sme pečets naši dobrú volí k tomuto zvláštní a vědomím že sú své pečeti zvláštnie	k tomuto listu k tomuto listu	1415, KLIMESCH č. 131
A tomu na věčnú pevnost a na věčné potvrzenie	a prostiti sme k lepšímu svědomí urozeného pána, pana Jence z Janovic seděním na Petrsपुरce, a konšeluoiv obce v Tachově, a konšeluoiv obce v Striebrě, a slovútných panoši Petra starého kováře ze podlé nás Strhař, Odolena z Voračova, a Petra z Čicova, já Vaněk svrchupsaný	k tomuto listu k tomuto listu	1418, AČVI, s. 38-39, č. 31
A pro lepší potvrzenie tohoto listu a já svrchupsaná Barbora a Vaněk prostiti jsme urozených a slovútných Jana z Valdeka syn mojí (!) pro další svědomie a potvrzenie toho propuštění i také tohoto listu	svú vlastní pečť aby své pečeti k naší podle nás na svědomie listu odjmund z Třebotína, Ježka z Paříezan odjmund z Solopisk, my Mikuláš Zárobkský a Jan, syn jeho,	k tomuto listu k tomuto listu	1430, DVORSKÝ č. 20
Toho na svědomie a věčné potvrzenie	a prostiti sme mudrých a opatrných purkmistra a konšelův města Nového Plzně, Johanka Odhs a Markusa Czottr, měšťanův Starého města Pražského,	k tomuto listu k tomuto listu	1431, STRNAD I, č. 309

A toho na svědomie všeho	svů sem vlastní pečet	k tomuto listu	přítiskl,	1436, AČ VI, s. 492– 493, č. 45
a pro lepší svědomie	prosil sem urozeného pána, pana Hendřicha mlazšíehože sú své pečetí z Plavna, švagra mého milého, a urozených panoší Kunrata Bormíka ze Štítai, toho času purkrabie na Švanberce, Jana staršíeho z Chříňova, Jindřicha Hvozda z Horušan,	podlé mne na svědomie, sobě bez škody,	přítiskli.	
A tomu na svědomie	svů jšem vlastní pečet a také sem prosila slovutných panoší Jana z Kunratic, aby své pečetí muže svého, a Petra ze Dvorce a Jana Slúpa z Chotěnic,	k tomuto listu	přítiskla	1437, RYNEŠOVÁ I, č. 345
A pro větší svědomí a lepší potvrzení těchto věcí svrchupsaných	své sme pečetí a připrosili sme urozeného pana Albrechta z Cimburku a bratra aby své pečetí našeho Ondřeje z Pavlovíc a Jana z Popúvek,	své sme pečetí na svědomí podle nás přivěsili	přivěsili k tomuto listu	1402, CDM XIII, č. 228
A těch našeho daru a milosti, které jsme jim učinili, jakož jest svrchu řečeno, na svědomí	naše vlastní s naším jistým pečetí připrosili jsme urozených pánoů, přátel našich, pana Petra z Kravař odjinad z Strážnice a pana Albrechta z Sternberka odjinad z Lukova,	kázali jsme přivěsiti na svědomí podle nás na svědomí přivěsili svrchupsaných věcí	k tomuto listu.	1408, CDM XIV, č. 29
A těch všech věcech svrchupsaných mých dluhův, jakož sem je popsal,	svů vlastní pečet připrosil jsem ctných panoší Jakuba Konečka z Pruss, Jindřicha z Trúbek, Michalka z Choryně odjinud z Bařic,	kázal sem přivěsiti na svědomí podle mej přivěsiti.	k tomuto listu,	1410, CDM XIV, č. 139

A tomu pro lepší pevnost a jistotu	své vlastnie pečeti aby své také na svědomí pečeti	své vlastnie vlastní pečet	přivěšili jsme přirozené k tomuto listu, přivěšili k tomuto listu	1410, CDM XVI, č. 175
A pro lepší jistotu	a připrosili jsmu pro lepší svědomí urozeného pána Jana z Bozkovic odjinud z Brandýsa a urozeného rytíře pana Beneše z Libuně a statečných panoší Jiríka z Radkova, Beneše z Opatovic, Vítoslava z Oděrad, Petra Jechance z Odonce,	že sú své na svědomie pečeti	přivěšili k tomuto listu, přivěšili k tomuto listu.	1414, AČ VI, s. 29–30, č. 22
A na další svědomie všech věcí svrchupsaných	a připrosili smy slovuťných a statečných panoší, Hanuše z Vedrevic, ty časy naše hofrichtěře, Prokopa Senkvičara z Pavlikovic, Bohuše z Dobudovic, Sigmunda z Olbramic, Rinharta z Tupanova, našich věrných a milých manuov, prosil jsem urozených páňov, pana Oldřicha z Rozmberka a pana Viléma z Potenštajna, a slovuťného panoše Ktyle z Velenov, k kterémužto i ja	že jsou své s dobrým vědomím pečeti vlastnie pečet svůj s mým dobrým vědomím vlastní pečet má s dobrým vědomím vlastnie že jsou také své pečeti měst St. M. Praž. a Mělníka a slovuťných panoší Ješka z Huorek a Ctibora z Bezna,	přivěšili k tomuto listu, přivěšili k tomuto listu. jsem přivěšil. přivěšena jest přivěšili k téměř listu.	1422, AČ XI, s. 295, č. 10
Toho všeho na jistotu	prosil jsem urozených páňuov pana Alše Škopka z Dubé, seděním na Kokořině, a pana Hynka z Waldštejna, odjinud z Kolštejna, múdrých a opatrných purgistrův a konšelův měst St. M. Praž. a Mělníka a slovuťných panoší Ješka z Huorek a Ctibora z Bezna,	pečet svou vlastní pečet má s dobrým vědomím vlastnie že jsou také své pečeti měst St. M. Praž. a Mělníka a slovuťných panoší Ješka z Huorek a Ctibora z Bezna,	přivěšila k tomuto listu, jest přivěšili k téměř listu.	1426, AČ XXVIII, s. 326, Valovice
A toho na potvrzení	pečet svou vlastní	kázala sem přivěšiti	k tomuto listu; přivěšiti	1437, AČ XVI, s. 102–103, č. 46
a pro lepší svědomie	prosla sem urozených pana Alše z Šternberka a z Holic, pana Mikuláše Zajíce z Hazmburka seděním na Kosti a pana Haška z Walsýtyna, a slovuťných panoší Markvarta z Mezilesi, Jana Črtnína z Vysoké a Zbynka z Kocova,	že sú také na svědomie své pečeti	přivěšili k tomuto listu.	1437, AČ XVI, s. 102–103, č. 46

A pro lepší jistotu i větší bezpečenství a prosili jsme urozených pániů pana Hymka z Kunina města strýce našeho a pana Ludvíka z Bukoviny a Zdícha z Ratišovic,	své vlastní pečeti aby své na svědectví přivěšili k tomuto listu pečeti pečeti	pečeti své svú dobrou volí vlastní pečeti pečeti pečeti	své vlastní pečeti aby své na svědectví přivěšili k tomuto listu pečeti pečeti pečeti	pečeti své svú dobrou volí vlastní pečeti pečeti pečeti	1402, CDM XIII, č. 175
A na lepší jistost toho a věčné potvrzení a prosili jsme urozených pániů bratří svých milých, pana Oldřicha a pana Jana staršího bratří odtudž z Hradce,	pečeti své svú dobrou volí vlastní pečeti pečeti pečeti	pečeti své svú dobrou volí vlastní pečeti pečeti pečeti	pečeti své svú dobrou volí vlastní pečeti pečeti pečeti	pečeti své svú dobrou volí vlastní pečeti pečeti pečeti	1408, AČ IX, s. 245, č. 4
A toho na svědomí i jistost	svú sem vlastní pečeti	svú sem vlastní pečeti	svú sem vlastní pečeti	svú sem vlastní pečeti	1412, AČ III, s. 276–277, č. 10
A pro lepší svědomí tejto věci připrosil sem urozených panuov strýcuov a přátel mých, Hynce a Hanuše bratří vlastních z Lipé, Jana z Lichenburka odjmad z Bietova, Petra z Kravař odjmad z Strážnice, Albechta a Předbora bratří vlastních z Cimburka,	že sú své vlastní pečeti svrchupsané na svědomí	že sú své vlastní pečeti svrchupsané na svědomí	že sú své vlastní pečeti svrchupsané na svědomí	že sú své vlastní pečeti svrchupsané na svědomí	1412, AČ III, s. 276–277, č. 10
Na potvrzení toho všeho	svú vlastní pečeti že sú také pečeti své podlé mne	svú vlastní pečeti že sú také pečeti své podlé mne	svú vlastní pečeti že sú také pečeti své podlé mne	svú vlastní pečeti že sú také pečeti své podlé mne	1423, AČ III, s. 282, č. 16
a pro lepší jistotu připrosil sem urozených panuov, p. Jana z Boskovic odjmad z Brandýsa, p. Jirřika ze Šternberka odjmad z Lukova, p. Jana z Cimburka odjmad ze Slavičína, p. Ctibora z Cimburka odjmad z Křidla, p. Jana z Boskovic odjmad z Lúky, p. Beneše z Boskovic odjmad z Černej Hory, svých přátel milých,	svú vlastní pečeti že sú také pečeti své podlé mne	svú vlastní pečeti že sú také pečeti své podlé mne	svú vlastní pečeti že sú také pečeti své podlé mne	svú vlastní pečeti že sú také pečeti své podlé mne	1423, AČ III, s. 282, č. 16

Tomu na svědomie a na potvrzzenie i na jistotu	já svrchupsaný Menihart	pečet svú vlastnú	vědomě a dobrovolně	přivěsil sem	k tomuto listu;	1424, AČ IX, s. 252– 253, č. 11
a pro lepší svědomie	prosil sem urozených pánov, pana Heřmana z Lantšterna že jsú své a z Borořina, a pana Bohuše z Stráže, a slovutných panošipečeti Arnošta z Leskovce seděním na Humpolci, Markvarta vlastnie z Vojslavic ten čas purkrabí na Hradci, Petra z Újezda podle mne a Jana z Borovné,	na svědomie svrchupsaných věcí k tomuto listu.	na svědomie svrchupsaných věcí k tomuto listu.	přivěsil také	na svědomie svrchupsaných věcí k tomuto listu.	
A tomu všemu na potvrzzenie a lepšie jistotu toho	my Kunrat boží milostí arcibiskup svrchupsaný pečet arcibiskupshvie našeho vlastní a prositi sme urozených pánuov, pana Jana z Michalovic seděním na Bezděze, pana Jindřicha Berku z Dubé seděním na Húsce, pana Jana z Smiřic, pana Jaroslava Berku z Dubé seděním na Milšteně, statečného rytíře pana Albrechta z Běškovíc a Mikše odtudž z Běškovíc,	dali a kázali listu tomuto dobrovolně; sme přivěsiti plným přiznáním svědomie k témužto listu.	jistým naším vědomím a s plným přiznáním svědomie	přivěsili	dali a kázali listu tomuto dobrovolně; sme přivěsiti k témužto listu.	1429, AČ VI, s. 484– 485, č. 37
A toho na svědomí	svú sem pečet také jsem připrosil urozených panuov Viliéma z Pernšteina, Herarta z Kumina Města, Lacka z Kravař řeceného z Helfenšteina, Petra z Kravař řeceného z Plumlova,	přivěsil	svú sem pečet	přivěsili	k tomuto listu, k tomuto listu.	1398, CDM XII, č. 478
A pro lepší svědomí	svě jsmy pečeti a připrosili jsmy urozených pánuov pana Herarta z Kumina Města aby své pečeti svrchního komorníka Brněnského a starosty země Moravskéj, pana Jaska Pušky z Kumina Města svrchního komorníka Olomuckého, pana Viliéma z Pernšteina starosty Znojemského, pana Lacka z Kravař,	přivěsili	svě jsmy pečeti	přivěsili	k tomuto listu, k tomuto listu.	1398, CDM XII, č. 488

A toho na věčné potvrzení té věci svrchupsané a toho na svědomí prosilí jsmě počtívého muže kněze Jana, faráře z Jaroměřic i jiných ctných panošů poručníkův sirotčích Mikšika z Plenkovic, podle našich toho času purkrabí na Corenstaině, Jakúbka u Upolněšic, Bruma z Bestce,	pečetí naše vlastné ež jsou pečetí své podle našich	jsú přivěšeny přivěšili k tomuto listu	1407, CDM XIII, č. 467
A pro lepší svědomie	své sme pečetí že jsou své pečetí také podlé nás	k tomuto přitiskli, přitiskli na svědomie k tomuto listu.	1416, AČ III, s. 279, č. 13
Tomu všemu na potvrzení	svú jsem pečet kterých jsou své pečetí svú vlastní pečet a prosil jsmě urozené pány Viléma z Potenštajna a Mikuláše Zajíce z Valdeka,	přivěšil přivěšili na svědomie k tomuto listu.	1424, RYNEŠOVÁ I, č. 96
A toho všeho, což svrchupsáno jest, pro lepší jistotu	svú vlastní pečet že sú své pečetí a prosil sem statečného rytíře Jana řečeného Drha z Dolan odjinad z Kněžic, a sloutných panošů Arnošta z Leskovce, Milosty z Hersic, Marše z Vydrhie, Jana řečeného Hazl z Přesečného, a Jana z Borovné,	kázal sem přivěšiti přivěšili na svědomie svrchupsaných věcí k tomu listu; k tomuto listu	1428, AČ IX, s. 253– 254, č. 12
Na potvrzení této svrchupsané věci	svú jsme vlastní pečet že jsou své pečetí a připrosili jsmě urozených pánuov, pana Viléma z Pernštajna a pana Heralta z Kumina Města odjinad z Skal,	přivěšili k tomuto listu s naší pečetí na svědomie přivěšili.	1408, CDM XIV, č. 21

A tomu na svědomie a pro lepší jistotu	svůj jsem pečet a bratrance mého pana Jindřicha prosil jsem urozených pánův přátel svých, pana Vítěna z Pernštajna, pana Jana z Bítova, pana Miloty a pana Sigmunda z Křížanova,	k tomu listu přivěsil; privěsili k tomuto listu na podle našich pečeti svědomie. svrchupsaných	1417, AČ IX, s. 372– 373, č. 3
A pro lepší jistotu	své vlastní pečeti aby své pečeti a prosil smy urozených pánův dřeve svrchupsaných,	privěsili smy k tomuto listu privěsili k tomuto listu podle nás na svědomí. privěsil k tomuto listu svú dobrou volí, privěsili vedle mé pečeti aby své pečeti na svědomie k témuž listu.	1398, CDM XII, č. 491 1432, AČ VI, s. 486– 487, č. 39
A tomu na jistost a na utvrzení, což v tomto listu psáno stojí,	A připrosil sem urozených pánuov Jana staršího z Ralska a Beneše z Vartmberka, jinak z Jablonic. Bohuše z Kovaně seděním na Frcšteině, Markvarta z Vartmberka seděním na Děvině, a slovutných panoší Příbrika z Útěchovic seděním v Valtinově, Jana z Butovic a Jindřicha z Viebovic,	jest přivěšena k tomuto listu že jsou pečeti přivěsili k tomuto listu na svědomie. své vlastní pečeti podle mej	1434, Dvořský č. 24
A pro potvrzení a lepší jistost toho všeho A pro lepší svědomí	já svrchupsaný Janek z Tisového za svrchupsaného napředpsaného tovariše svého i sám za se prosil sma oba ze spolku urozených pánuov pana Jana mlažšího z Ústí seděním na Kamenici a pana Petra z Stráže a slovutných panoší Sudřika z Boztěchova a Vintřire z Kadova,	privěsil k tomuto listu. sem privěsili k tomuto listu.	1400, CDM XIII, č. 72

A tomu všemu na potvrzení a pro lepší jistotu a k tomu sme připsali urozeného pana Heralta z Kunštátu, řečeného z Skal a Mikšíka Roženku z Roženky,	pečeti naše aby své pečeti podle našich	dali sme k tomuto listu privěsili.	privěsiti	1403, CDM XIII, č. 287
A toho všeho na potvrzení a pro lepší svědomie prosil sem urozených panoší, tocižto Bohuší z Scedré, toho času purkrabí na Přimdě, a Jindřicha z Sedlce a Jaroše z Blahotic, tej pře mezivedle mne námi smluvci i ubrmanův s obů stranů,	pečet sem svů vlastní že sú své pečeti také k tomuto listu. své sme vlastnie pečeti	k tomuto listu privěsil, také k tomuto listu. privěsili	privěsiti	1413, AČ IV, s. 237, č. 2
A toho všeho na svědomie a na potvrzení řečeny Kolvín, purkmistr a konselé i vseckna obec města Týna Horšovského,	své sme vlastnie pečeti	privádávi k tomuto listu, kázali privěsili k tomuto listu.	privádávi k tomuto listu, kázali	1431, AČ IV, s. 238–239, č. 4
a pro další svědomie těch všech úmluv A toho na svědomie a pro další svědomie prosil jsmé statečného rytieře p. Mikuláše ze Krichleb, purgrabí zviekovského, a sloutných panoší Mateje Višni z Větrmie, Buzka z Rovného a Beneše z Chotěmic,	své jsmé pečeti aby své pečeti podle nás	privěsili k tomuto listu. privěsili k tomuto listu.	privěsiti privěsiti k tomuto listu.	1435, RYNEŠOVÁ I, č. 279
Protož pro lepší jistotu a bezpečeství svrchupsaného našeho dámi A k tomu sme připsali ctných panoší Mikšíka z Roženky, Vojka z Chlevského, Mikšeýky z Janovic,	své sme vlastní pečeti aby s námi a podle nás své pečeti	k tomuto listu k tomuto listu svědomí	dali privěsiti. privěsili.	1412, AČ XVI, s. 92–93, č. 31
Toho na potvrzení a prosil sem sloutných panoší Mateje Višni z Větrmie a Chvala z Chmelného,	svů sem pečet své pečeti podle mne	privěsiti k tomuto listu.	privěsiti k tomuto listu.	1430, RYNEŠOVÁ I, č. 174

A tomu na svědomí a na pevnost	1433, AČ IX, s. 255–256, č. 14
a prosil sem urozených pánův, pana Zbyňka z Důbravice a z Osového, pana Beneše z Bozkovic a z svědomí zapsáme Letovic, pana Jana z Cimburga a z Tovačova, pana Hyncě z Příkřteynu a z Rataj, pana Jana z Perstayna, mne pana Henika z Walsteynu a z Žitlochovic,	pečet svú s jistým mým vlastní vědomím a dobrovolně své vlastnie pečeti že jsou také k dalšímu z svědomí zapsáme svrchupsaného vedle své vlastnie pečeti privěsil sem k tomuto listu privěsili k tomuto listu
A toho na svědomí	1433, RNEŠOVA I, č. 230
A pro lepší svědomí toho mého vyznání, jakož se napřed píše,	svú jsem přitiskl k tomuto listu. vlastní pečet své pečeti přitiskli.
Tomu na svědomie	1405, STRNAD I, č. 212
a prosil jsem urozených mužův Petra Milkovce, strýce svého z Švamberka, Bavora z Vřežky, Puoty z Blahúst,	privěsil k tomuto listu jsem svú listu pečet privěsili k tomuto listu na svědomie
A pro potvrzení toho listu, a pro lepší svědomie	1423, AČ III, s. 283, č. 17
a pro vyššie svědomie toho	svú sem vlastnie pečet své pečeti podle mne aby podle své pečeti mne privěsil k tomuto listu rozmyslem a zdravým životem, privěsili k tomuto listu. urozených pánův, urozeného pana Čenka z Vartenberka odjinud z Veselé, uroz. pana Jindřicha z Vartenberka seděním na Valštejně, uroz. pana Haška z Valdšteina, mincmeistra na Horách, uroz. pana Alše z Dubé seděním na Jenštejně, a uroz. pana Jana Pušky z Kunstatu seděním na Kostomlatech,

A tomu všemu na svědomí	1436, AČ VI, s. 491 – 492, č. 44
a pro lepší jistotu a svědomí	1398, CDM XII, č. 481
a na větší svědomí	1409, STERNAD I, č. 224
A my knížata již menovaní a páni dřevěřečení, připrosení i přivolaní k tej na věci svrchupsanej	1397, CDM XII, č. 382
já Bohuš z Otěšic, seděním na Scocích,	
prosil sem bratra svého Václava z Otěšic seděním v Oosračíně,	
a Markvarda z Buxic,	
a připsostijsem urozených pánův a svých služebníkův,	
A my Albrecht Lichtenburk řečený z Bítova, Petr mladší z Kravař řečený ze Strážnice, pan Jan ze Strakoníc, pan Hereš z Trpenovic, Martin z Drahanovic purkrabí z Sternberka, a Bartsík z Čihovic, purkrabí z Količína, byvše při tom a slyševše jeho rozkázání	

A k tomu pro lepší svědomie	pečet naši aby své pečeti a prositi sme dále přátel našich, urozeného pána, pana Puoty z Skály, v ty časy poručníka našeho, Petra z Švamberka řečeného Milkovec. A to já Puota z Skály, Petr Milkovec z Švamberka	vedle nás k tomuto listu na svědomie přivěsili.	k tomuto listu,	1410, AČ VI, s. 458–459, č. 9
A k tomu pro lepší svědomie	pečet naši aby své pečeti a prositi sme dále přátel našich, urozeného panaše Jana řečeného Hanovce z Švamberka, v ty časy poručníka našeho, a Humprechta z Kocova, A to já Jan řečený Hanovce, a Humprecht z Kocova	na svědomie přivěšujem, přivěsili.	k tomuto listu, k tomuto listu, že nám jest to svědomo, že se jest ten počet stal; a z těch peněz osmi set nemá napomináno více býti.	1412, AČ VI, s. 464, č. 15
A k tomu pro lepší svědomie	pečet naši aby své pečeti své pečeti a prositi sme dále přátel našich, urozeného pana Jana řečeného Hanovce pečovce z Švamberka, v ty časy poručníka našeho, a Humprechta z Kocova, A to já Jan řečený Hanovce, a Humprecht z Kocova	na svědomie přivěšujem, přivěsili.	k tomuto listu, k tomuto listu, že nám jest to svědomo, že sú ti peníze dáni, a z těch peněz dvě stú kop nemá napomináno více býti.	1412, AČ VI, s. 465, č. 16
A k tomu pro lepší svědomie	pečetí sme své aby své pečeti a prositi sme dále přátel našich, urozeného pana Jana řečeného Hanovce pečovce z Švamberka v ty časy poručníka našeho, a pana Alše Kolovrata z Bezdružic, a Petra z Šemvalda, a Póty z Blahust,	přivěsili přivěsili.	k tomuto listu, k tomuto listu,	1412, AČ VI, s. 465, č. 16

A to já Jan řečený Hanovec, a Aleš své na přivšujem, Kolovrat z Bezdrůžic, a Petr z Šemvalda pečeti svědomie a Póta z Blahust pečeti	že nám jest to svědomo, že sú ty peníze dáni; a z těch peněz dvě stú kop nemá napomináno více býti ot nás, ani ot nižádného člověka.
Tomu všemu my svrchupsaní Menhart z Hradce na svědomiea Mikuláš Sokol z Lamberka a na potvrzenie	pečeti k tomuto jsme své listu přitiskli. vlastnie
A my Oldřich, Jan Smil, svrchupsaní,	ke všem úmlouvám a výpovědém nadepsaným, panem Menhartem a panem Mikulášem často jmenovanými mezi námi umluveným a vypovědéným, úplně se přiznáváme, že jsme k těm úmlouvám a výpovědém úplně a dobrovolně svolili i je pode ctí i pod věrú zdržeti i zachovati slíbili.
A tomu také na svědomie	pečeti přitiskli k tomuto své listu. smy
A prositi sme já Oldřich z Rosmberka uroz. pana Vítěna z Vartmberka odjinud z Zákupie a já Jan Smil z Cřemže statečného rytieře pana Albrechta z Běškovíc,	také vedle pečeti naše přitiskli k tomuto své listu. přitiskli

1429,
RVEŠOVÁ I,
č. 163

Několik dalších listin potom kombinuje oba způsoby formulace prosby – substantivní (*k mej prosbě*) i slovesný (*prosil jsem*).

Tomu všemu, my kněz opat což v tomto i vešken konvent listu psáno jest, ku potvrzení i na svědomie,		naše vlastnie pečeti	s naší dobrou vůli	přivěsili sme	k tomuto listu,	1413, AČ VI, s. 27– 28, č. 21
	a prosilí sme urozených Hrdoně z Dubňan a Racka řečeného Švanberk, tehdy purkrabí na Krašově,	že jsou k naší i k Oldřichově prosbě	své vlastnie pečeti	svou dobrou vůli tého umluvě svrchupsané na svědomie	přivěsili k tomuto listu.	
Toho všeho, já Hynek najprvé což v tomto jmenovaný listu psáno jest ku potvrzení a pro lepší svědomie,		mů vlastní pečet	dobrou vůli	přivěsil sem	k tomuto listu,	1416, AČ VI, s. 34, č. 27
	a prosil sem strýce svého Jana z Rabštýna a Hynka a Racka synův svých z Prohoře,	že oni k mé prosbě	své vlastnie pečeti	svou dobrou vůli i s přiznáním sú	přivěsili na svědomie k tomuto listu	
Toho všeho na potvrzení		svůj jsem pečet		přivěsil,		1424, Dvorský č. 16
a pro lepší pevnost	prosil jsem urozeného pana Oldřicha z Rosenberka, pana Jana z Řisenburka, Matěje Višni v tu chvíli purkrabie na Velešíně, Buška z Rovného, v tu chvíli purkrabie na Krumlově, Karla z Čechnic a Alše z Čéhoště,	kteříž jsou k mé prosbě věcem nahore psaným	své pečeti	na svědomie	přivěsili k tomuto listu.	

Tomu na pevnost	svú jsem pečet	prívěsil				1434, RYNEŠOVÁ I, č. 251
a prosil jsem slovutných panoší matěje Višni z Větrnie, Chvala z Chmelného a Marqwart z Bukšic,	kteříž jsú věcem své svrchupsaným na svědomie pečeti	a k mé prozbě	prívěsili	k tomuto listu.		
Toho na pevnost	svú jsem pečet	prítiskl				1431, RYNEŠOVÁ I, č. 197
a prosil jsem Chvala z Chmelné, tu doba purkrabí na Crumplově, a opatrného Vaňka, starého písaře, měšténina crumplovského,	slovutného žeť jsú na své svědomie pečeti	prítiskli	k mé prozbě	k tomuto listu.		
A toho na svědomie	svú sem pečet	svým vědomím a svú dobrou volí				1436, AČ VI, s. 489– 490, č. 42
a prosil sem Jana z Vartmberka řečeného Blankstein, strýce svého, a slovutných panoší Jordana z Húgvic řečeného Ptaček seděním v Želenicích, a Mikoláše ze Lhoty řečeného Masov, ty časy purkrabie na Děčíně,	urozeného pána že sú také pečeti své	k mé prosbě	k tomuto listu	dali vedle mne na svědomie prívěsiti.		
A na potvrzenie toho všeho	svú vlastní pečet	prívěsil sem				1435, AČ IX, s. 259– 261, č. 17
a prosil sem urozených pánov, pana Menharta z Hradce strýce svého, pana Jana z Lichtenburka a z Corsteina, statečného rytieře pana Jana Drhu z Dolan a z Kněžic, a slovutných panoší Marše z Vydříe, Jana z Lipníka, a Oldřicha z Maryže,	že jsú k mé prosbě	své pečeti	na svědomie	prívěsili	k tomuto listu	jim bez škody

Toho na svědomie	my kněz Matěj převor i konuent	své pečeti jsme vlastnie	přivésili	k tomuto listu		1437, STRNAD I, č. 352
a pro další jistotu	prosili sme opatrných mužův Ondráška z Hodušic, richtáře v Novém Plzni, Martina Točníka a Prokopa Fegalíka, měštěnov, téhož města Nového Plzně,	že jsou své pečeti	přivésili	vedle nás k tomuto listu,	k naší prosbě, sobě bez škody	
Toho na svědomie	my kněz Matěj převuor i konvent	své pečeti jsme vlastnie	přivésili	k tomuto listu,		1437, STRNAD I, č. 353
a pro další jistotu	prosili sme opatrných mužův Ondráška z Hodušic, richtáře v Novém Plzni, Martina Točníka a Prokopa Fegalíka, měštěnuov téhož města Nového Plzně,	že jsou své pečeti	přivésili	vedle nás k tomuto listu	k naší prosbě, sobě bez škody	

2.I.2.2.I5.

Jak je zřejmé už z některých uvedených dokladů, může být vedle první části i druhá (či třetí) část koroborace formulována v první osobě se zájmenem *my*, ačkoli se jedná o rozdílné „mluvčí“ – v první části vystupuje vydavatel, ve druhé jsou pak jménem uvedeni svědkové. Tuto změnu perspektivy mluvčího můžeme pozorovat také v následujících dvou koroboracích, doplněných o slib dodržet závazky plynoucí ze zlistiněného právního aktu (9). V prvním případě jde o rozhodčí výrok vydaný Petrem z Kravař ve sporu bratří z Bludova s klášterem v Krasíkově, druhá listina téhož vydavatele obsahuje potvrzení platu šternberskému klášteru:

My svrchupsaný Petr	pro lepší potvrzení a vyrčení svrchupsaného vyrčení	přivěšuji	svou pečet k tomuto listu.	1406, CDM XIII, č. 422

A my Nicek a Hnátek toto svrchupsané bratří z Bludova	vyrčení skrze svrchupsaného pana Petra slibuju svú dobrú jistú věřú ve všech punktech a artykulech ctně držeti a zachovávatí, jakož to svrchu vyrčeno jest skrze svrchupsaného pana Petra.	A na potvrzení přivěšuju své pečeti k tomuto toho všeho svrchupsaného vyrčení	listu,	
Tomu na potvrzenie a věčnú památku	pečet naše vlastní	naším dobrým svědomím	jest přivěšena.	1410, CDM XIV, č. 145
A my Jindřich na svědomie a Beneš bratřie vlastní z Kravař, synové jeho páně Petrovi,	pečeti naše	přivěsili sme	k tomuto listu	a slibuju za nás, za naše erby i budúci, to všecko svrchupsané, jenž otec náš zapsal, ctně zdržeti a toho nezrušiti ani v to sáhati mocí ani žádnú věci

2.I.2.2.I6.

Častým prvku je připojení součásti *ku prosbě* (4) ve druhém nebo třetím oddílu koroborace. Na rozdíl od některých jednodílných listin se však zpravidla nejedná o prosbu dalších osob, v jejichž prospěch byla listina vydána, ale naopak se toto spojení objevuje až v oddíle svědků, kteří přivěšují pečeti na prosbu vydavatele. Tuto strategii můžeme sledovat v jedné z nejstarších českých listin – listině Tomáše ze Štítného,

My pak, Petr a Jan, bratřie z Rožmberka	A tomu na svědečství na svědectvo této smlúvy	a na prosbu dřeveřčeného Tómy	své smy pečeti také smy své pečeti	přiložili. přiložili.	1373, VÝBOR z č. LI., s. 799

i v dalších dokumentech:

Všem věcem svrchupsaným na pevnost, jistost i potvrzenie	s svým dobrým vědomím	svú jsem pečet	přivěsila k tomuto listu,	1414, DVORSKÝ č. 10

	a my Čeněk z Veselé řečený z Vartenberka, mocný poručník urozených sirotkuov a panství z Rožmberka	ku prosbě poctivé panie Peltraty svrchupsané, vóli i přivolenie, znamenajíce jejie žádost	těm všem věcem svrchupsaným svú dobú přidali jsme vóli i přivolenie, k tomu na svědomie	svú přivésili k tomuto listu. jsme pečť		
Na potvrzenie toho	my Kunrat boží milostí arcibiskup Pražský etc. svrchupsaný	pečť arcibiskupstvie našeho,				1428, AČ VI, s. 479–480, č. 31
	a my Jan a Jindřich bratřie z Smiřic	naše pečťi vlastnie	jistým naším vědomím a s plným přiznáním	dali sme listu dobro-přivésiti tomuto volně.		
	A my také Jindřich Berka z Dubé, seděním na Húsce, Mikuláš Zajiec z Hasemburka, seděním na Budyni, Albrecht z Běškovic, Václav z Mačovic, Jan z Račiněvsi, Jan z Řičan, seděním v Bechlíně a Beneš z Vrbna, běhu nadepsaného dobře jsúce svědomi,	ku prosbě najdóst. v boze otce a kněze, kněze Kunrata arcibiskupa etc. a ku prosbě urozených Jana a Jindřicha bratřii z Smiřic, pečťi naše vlastnie	vědomě dali sme i dobrovolně na svědomie	přivésiti k témuž listu.		
A na svědomí toho			svú sem pečť k tomuto listu	přivésil.		1397, CDM XII, č. 415
	A my Erhart z Kunina Města, Lacek z Kravař, Petr z Plumlova a Vilém z Pernstaina	ku prosbě dřeveřečeného Jindřicha z Dambořic	své sme také pečťi	k tomuto listu přivésili	na svědomí toho všeho, což jest svrchupsáno.	

Jehožto na já Oldřich svědomie svrchupsaný a jistotu pevnú		svú pečeť vlastní	dobrovolně	k tomuto listu	kázal jsem přivěsiti,	1411, Dvorský č. 9
a pro další svědomie toho	my Jindřich z Hradce, mistr křížovníčí zákona svrchupsaného, Hrzek Krlín z Zahradky, Bašek z Dubného, Jan Koczka z Miloňovic a Jakub z Moravce také svrchupsaní	prosíbú jeho totiž urozeného pana Oldřicha napřed psaného	své pečeti vlastnie	s naším vědomím	podle jeho k tomuto listu	kázali jsme přidaviti.

A já Vok mladší z Holštejna	prosíbú svého otce	svou pečeť	na svědomí	přivěsil sem	k tomuto listu,	ale tak, že sem od svého otce oddělen a nemám více s nimi činiti, než vše dobré.	1404, CDM XIII, č. 311
A my Aleš z Lysic, řečený z Blanska, a Sulík z Konice, hajtman na Olomouci,	prosíbú pana Voka starého z Holštejna	na větší svědomí pečeti	své svrchupsaných	podle sme	přivěsili k tomuto listu.		

Obě součásti (*při*)*prosil jsem a ku prosbě* se přitom mohly kombinovat, jako tomu bylo v už citované listině Epíka z Boharyně z konce osmdesátých let čtrnáctého století. Druhá část koroborace obsahuje prosbu vydavatele směřovanou ke svědkům právního aktu, ve třetí části pak vystupují tito svědkové jako mluvčí *k jeho prosbě*.

A na potvrzení této řeči, smlúvy i také trhu i tohoto listu, a což jest v něm napsáno,		pečet svú vlastní	dobrovolně sem	přivěsil; k tomuto listu		1389, Výbor I, s. 1024– 1025, č. 6
k těmúž pro další pamět i pro svědomie	připrosil svých dobrých přátel, Zbyhněva z Robús a Mikuláše Húsete z Újezdce,	aby také své pečeti		k těmúž listu	zavěsili podlé mé pečeti.	

A vě také již řečená Zbyhněv a Mikuláš,	ku prosbě Epíkově,	k témužto listu podle jeho pečeti na potvrzení a na svědomie	k jeho prosbě	svoje pečeti	dobrovolně	také své zavěsila.	

Byl-li vydavatelem panovník, nemuselo pak jít o prosbu, nýbrž o jeho příkaz, jak dosvědčuje listina krále Václava IV., kterou spolu s ním pečetil jeho bratr Jan Zhořelecký:

A pro lepší jistost a vyznání, jak smy se pány ostali,		přivěsili náš sme	k tomuto majestát listu,		a podlé nás naš bratr, kněz Jan dřeveřečený.	1395, VÝBOR I, s. 1032– 1037, č. 10
A my Jan z božie milosti markrabě bramburský, vévoda zhořelecký a lužnický, vyznáváme,	že my kázáním pána a bratra našeho, krále Václava římského a českého,	také naši pečet	přivěsili sme	k tomuto listu	ku přiznání; také podle našeho pána a bratra všecky věci svrchupsané úplně držeti a učiniti beze lsti.	

Poslední koroborace, o níž se zmíníme, obsahuje opět prosbu vyjádřenou určitým tvarem slovesa *prostiti*, v tomto případě ji však neformuloval vydavatel listiny, jímž byl Oldřich z Rožmberka, ale osoba, která měla na vydání listiny svůj zájem a pro niž byla listina vydána (Markéta z Doudleb):

Tomu na svědomie	já Oldřich svrchupsaný	svůj jsem pečet	přivěsil k tomuto listu.	1423, DVORSKÝ č. 16
Pro lepší svědomie a pevnost	paní Margreta nahořepsaná prosila jest urozeného pana Mikuláše Zajiece z Valdeka, pana Jana z Řisenburka a Matěje Višni z Větřnie, tu chvíli purkrabí na Velešíně,	kteříž sú své pečeti	věcem nahořepsaným na svědomie	přivěsili k tomuto listu.

2.1.2.2.17.

Koroborace patří k těm částem listinného formuláře, které se vyznačují značnou variabilitou. Ačkoli se tato formule vyskytuje ve značné části listin (chybí pouze v každém pátém dokumentu) a celkový počet analyzovaných koroborací se blíží čtyřem stům, nenajdeme mezi nimi dvě identické formulace. Dokonce ani příručka písaře Prokopa *Ars dictandi* se neopakuje doslovně a v těch vzorech, kde nejsou koroborace zkráceny, nabízí několik různých variant.

Přesto nelze říci, že by byly koroborace vytvářeny zcela volně. Písaři nepochybně dobře znali jejich jinojazyčné, především latinské podoby a byli si vědomi toho, jaké součásti by měla koroborace obsahovat. Konkrétní realizace každé formule potom kromě počtu vydavatelů a svědků a dalších zainteresovaných osob, jejich právního postavení apod. závisela do značné míry na samotných písařích a zvyklostech příslušné kanceláře. Podle přítomnosti či nepřítomnosti jednotlivých součástí bylo možné rozdělit koroborace do několika skupin či typů, jejichž přehled přináší následující tabulka:

odstavec	(1) na svědomie	(2) já X	(3) k mej prosbě Y	(4) ku prosbě Z	(5) svú pečeť	(6) jsem přivěsil	(7) s vědomím a dobrú vůlí	(8) k tomuto listu	(9) a to slibuji zdržeti	počet listin
	jednodílné koroborce									
2.1.2.2.1.					-					246
2.1.2.2.2.					pod pečeť					1
2.1.2.2.3.	na svědomie				svú pečeť	jsem přivěsil				9
2.1.2.2.6.	na svědomie				svú pečeť	jsem přivěsil		k tomuto listu		5
2.1.2.2.7.	na svědomie				svú pečeť	jsem přivěsil	s vědomím a dobrú vůlí	k tomuto listu		81
2.1.2.2.7.	na svědomie				svú pečeť	jsem přivěsil	s vědomím a dobrú vůlí			74
2.1.2.2.7.	na svědomie				svú pečeť	jsem přivěsil	s vědomím a dobrú vůlí			3
2.1.2.2.8.	na svědomie	já X			svú pečeť	jsem přivěsil		k tomuto listu		19
2.1.2.2.8.	na svědomie	já X			svú pečeť	jsem přivěsil				1
2.1.2.2.9.	na svědomie	já X			svú pečeť	jsem přivěsil	s vědomím a dobrú vůlí	k tomuto listu		26
2.1.2.2.9.	na svědomie	já X			svú pečeť	jsem přivěsil	s vědomím a dobrú vůlí			1
2.1.2.2.10.	na svědomie		k mej prosbě Y		svú pečeť	přivěsil		k tomuto listu		10
2.1.2.2.10.	na svědomie		k mej prosbě Y		svú pečeť	přivěsil				1
2.1.2.2.10.			k mej prosbě Y		svú pečeť	přivěsil		k tomuto listu		1
2.1.2.2.11.	na svědomie			ku prosbě Z	svú pečeť	jsem přivěsil		k tomuto listu		5
2.1.2.2.11.	na svědomie			ku prosbě Z	svú pečeť	jsem přivěsil				1
2.1.2.2.11.	na svědomie			ku prosbě Z	svú pečeť	jsem přivěsil	s vědomím a dobrú vůlí	k tomuto listu		3
2.1.2.2.11.	na svědomie	já X		ku prosbě Z	svú pečeť	jsem přivěsil	s vědomím a dobrú vůlí	k tomuto listu		1
2.1.2.2.11.	na svědomie	já X		ku prosbě Z	svú pečeť	jsem přivěsil				1
2.1.2.2.12.					svú pečeť	jsem přivěsil	s vědomím a dobrú vůlí	k tomuto listu	a to slibuji zdržeti	1

2.1.2.2.12.	na svědomie				svú pečeť	jsem přivěsil	s vědomím a dobrú vůlí	k tomuto listu	a to slibuji zdržeti	1
2.1.2.2.12.	na svědomie	já X	ku prosbě Z		svú pečeť	jsem přivěsil	s vědomím a dobrú vůlí	k tomuto listu	a to slibuji zdržeti	1
	víceřádné koroborace									
2.1.2.2.13.	jen s označením vydavatele či svědků (2)									
2.1.2.2.14.	s dodatkem <i>k mej prosbě</i> (3)									
2.1.2.2.14.	s dodatkem <i>prosil jsem</i> (3)									
2.1.2.2.14.	<i>k mej prosbě i prosil jsem</i> (3)									
2.1.2.2.15.	s dodatkem a to slibuji zdržeti (9)									
2.1.2.2.16.	s dodatkem <i>ku prosbě</i> (4)									
										101
										6
										10
										65
										9
										2
										9

Tab. 14: Typy koroboraci

2.1.2.3. *Datace*

Datace je jedna z nejstálenějších součástí listinného formuláře. Obsahuje údaj o datu a místě vydání listiny a patří k obligatorním listinným formulím; chybí jen asi v šesti procentech listin. Zpravidla (v 95 procentech všech listin obsahujících dataci) stojí na posledním místě za koroborací a případně subskripcí, a uzavírá tak eschatokol i celou listinu. Ve dvou případech je datace zapsána ještě před koroborací, v šestnácti listinách se za datací objevuje subskripce, v jedné listině byla na konec textu za datací připsána inskripce. V sedmi případech listina datací začíná, čtyři z nich ovšem mají ještě její druhou část v závěru dokumentu. V jedné z listin byla první část podobně rozdělené datace zapsána doprostřed textu mezi naraci a dispozici (viz tabulku 15).

pořadí jednotlivých listinných formulí							I	II	III	c.
	INT	PROM	DISP	KOR	DAT		21	83	83	187
	INT	PROM	DISP	SAN	KOR	DAT	18	47	38	103
	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT	3	8	15	26
	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	KOR	1	7	7	15
	INT	PROM	DISP	SUB	KOR	DAT	3	6	1	10
	INV	INT	PROM	DISP	KOR	DAT	1	-	5	6
			DISP	KOR	DAT		-	-	2	2
		PROM	INT	DISP	KOR	DAT	1	1	-	2
	INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT	1	1	-	2
			INV	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1
		INT	INS	DISP	KOR	DAT	-	1	-	1
		INS	INT	DISP	KOR	DAT	-	1	-	1
		INS	DISP	SUB	KOR	DAT	-	1	-	1
	INT	PROM	INS	DISP	KOR	DAT	-	1	-	1
	INT	PROM	AREN	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1
	INS	INT	PROM	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1
	INV	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	1	-	-	1
	INV	AREN	INT	PROM	DISP	KOR	1	-	-	1
	INT	PROM	AREN	DISP	SAN	KOR	1	-	-	1
	INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	1	-	-	1
INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	1	-	-	1
		INT	PROM	DISP	SUB	DAT	2	2	2	6
			DISP	KOR	SUB	DAT	-	1	-	1
	INT	PROM	DISP	KOR	SUB	DAT	1	-	-	1
	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	SAN	1	-	-	1
		INT	PROM	DISP	SAN	DAT	2	11	4	17
	INV	INT	PROM	DISP	SAN	DAT	-	-	1	1
	INT	PROM	AREN	DISP	SAN	DAT	-	-	1	1
	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	DAT	-	1	-	1
			INT	PROM	DISP	DAT	2	6	8	16
				DISP	DAT		1	3	1	5
			INS	INT	DISP	DAT	-	1	1	2

pořadí jednotlivých listinných formulí								I	II	III	c.				
			INT	DISP			DAT	1	-	-	1				
			PROM	DISP			DAT	1	-	-	1				
			INT	INS	DISP		DAT	-	-	1	1				
			INS	NAR	DISP		DAT	-	1	-	1				
			INT	INS	PROM	DISP	DAT	-	1	-	1				
			INT	INS	NAR	DISP	DAT	-	1	-	1				
			INT	PROM	NAR	DISP	DAT	-	-	1	1				
			INS	NAR	INT	DISP	DAT	1	-	-	1				
			PROM	INT	PROM	DISP	DAT	-	-	1	1				
			PROM	DISP	KOR	INT	DAT	-	1	-	1				
				DAT	DISP	KOR	DAT	-	-	3	3				
			DAT	INT	DISP	SAN	KOR	DAT	-	1	-	1			
			INT	PROM	NAR	DAT	DISP	KOR	DAT	-	-	1	1		
				INT	PROM	DISP	KOR	DAT	SUB	1	8	1	10		
			INT	PROM	DISP	DAT	SUB	-	3	-	3				
			INV	NAR	DISP	DAT	SUB	-	-	1	1				
				NAR	INT	DISP	DAT	SUB	-	-	1	1			
			INT	INS	PROM	DISP	KOR	DAT	SUB	1	-	-	1		
				INS	INT	DISP	DAT	KOR	-	1	-	1			
			INS	INT	INS	NAR	DISP	SAN	DAT	KOR	-	1	-	1	
				INT	PROM	DISP	KOR	DAT	INS	-	1	-	1		
							DAT	DISP	-	2	-	2			
							DAT	INT	PROM	DISP	SUB	-	-	1	1

Tab. 15: Struktura listin s datací (I = 1370 – 1400; II = 1401 – 1418; III = 1419 – 1437; c. = celkem)

Mezi datacemi zaujímají poměrně významné místo latinsky psané formule. Netvoří sice takový podíl na celkovém počtu formulí jako už zmíněné latinské subskripce (viz odst. 2.1.2.1.), přesto se latina podílí na jejich celkovém množství více než jedenácti procenty (jednapadesát kusů). Do tohoto počtu jsou zahrnuty i formule, v nichž se latina s češtinou kombinuje. Takových datací je devatenáct; zbylých 32 kusů jsou datace celolatinšské.

V datacích, které jsou psány „makarónsky“, je zpravidla latinsky vyjádřeno časové určení, a to buď celé datum:

Jenž jest dán anno XVIII° feria quinta ante octavam Corporis Christi (1419, RYNEŠOVÁ I, č. 18),

nebo (častěji) pouze letopočet:

Dán jest list tento v Brně tu sobotu mezi ochtaby svaté královny veliké, anno domini etc. LXXX° sexto (1386, CDM XI, č. 403);

Jenž jest dán na Crumlově léta od narození syna božieho anno etc. XXXIII° na středopostie (1433, RYNEŠOVÁ I, č. 221);

Jenž dán jest v Praze, v úterý po středěpostnie neděli, datum anno domini milesimo quadringentesimo secundo (1402, CDM XV, č. 416);

Dán na Rabštýně tu neděli po s. Janu anno domini MCCCCII (1402, VÝBOR I, s. 1060, č. 22);

jenž jest dán anno domini M°CCCC°XXXVII°, ten pátek po svatém Jakubu, apoštolu většíem (1437, STRNAD I, č. 358).

Dán v Praze, anno domini M°CCCC° třicátého sedmého, v tu sobotu po s. Pavlu na vieru obrácení, let království našich uherského etc. v padesátém, římského v XXVII, českého v XVII, a ciesařství ve čtvrtém létě (1437, AČ III, s. 451–452, č. 24).

Za česko-latinskou považujeme dataci i v takovém případě, kdy má číslovka jednoznačně latinskou koncovku, i když je zbytek formule český:

Dán na Krumlově ten pátek na s. Marka léta božieho etc. XXI^{mo} (1421, RYNEŠOVÁ I, č. 53).

Setkáme se i s datacemi, v nichž je letopočet psán česky a latina byla použita až pro označení dne:

Jenž jest dán v Kroměříži léta od narození syna božího po čtrnásti stech, dominica post assumptionis Marie (1400, CDM XIII, č. 46);

Jenž jest dán v Vodňanech léta božieho tisícieho čtyřistého dvacátého, dominica, qua canitur Reminiscere (1420, RYNEŠOVÁ I, č. 23);

Jenž jest dán v Krumlově od narození syna božieho 1432, feria quarta ante Valentini (1432, RYNEŠOVÁ I, č. 202).

V jedné z listin (jde o zápis ze sněmu čáslavského v roce 1421) je dokonce ještě i označení dne („*tu sobotu*“) česky; latinsky bylo vyjádřeno až jeho bližší určení („*post Marcelli*“):

Jenž jest dán v Čáslavi na obecném sněmu, léta od narození syna božieho tisícieho čtyři sta v jedenmezciemém létě, tu sobotu post Marcelli (VÝBOR II, s. 384–391, č. 2).

Kuriózní případ představuje naproti tomu datace, která je téměř celá v latině, pouze místní označení s českou předložkou „*v Znojmi*“ napovídá, že její písař měl co do činění s češtinou:

Dt. v Znojmi sabbato post festum s. Georgii anno domini MCCCCII° (1402, CDM XIII, č. 190).

„Makarónské“ datace jsou ovšem oproti jednojazyčným formulím v menšině. Pokud už bylo v dataci užito latiny, pak je mnohem častěji latinsky psána celá formule, a to včetně označení místa, je-li v dataci obsaženo. V některých z následujících dokladů může mít toponymum v takové situaci podobu spíše německojazyčnou:

Datum Chremsir anno domini M°CCCC° tercio die vicesima mensis Septembris (1403, CDM XIII, č. 297);

Datum Mendici anno domini millesimo quadragesimo quinto, die quinta Januarii, regnorum nostrorum anno Boemie quadragesimo secundo, Romanorum vero vicesimo nono (1405, STRNAD I, č. 208);

Scriptum Chremsir, anno domini millesimo quadragesimo, feria secunda ante translationem sancti Wenceslai (1400, CDM XV, č. 401);

Datum Melic anno domini millesimo quadringentesimo primo, feria quinta circumcisi-
onis (1401, CDM XIII, č. 82);
Datum Prage anno domini MCCCCI, feria tertia proximo ante dominicam Palmarum
(1401, VÝBOR I, s. 1047–1049, č. 15);
Datum Budweis Boemicali, anno dominice incarnationis millesimo quadringentesimo
vigesimo quinto, feria sexta post festum sanctorum Procopii et Udalrici confessorum
(1425, AČ VI, s. 477, č. 29);
Datum in Ungaricalibroda feria secunda in die sanctae Barbarae anno domini millesimo
quadringentesimo secundo (1402, CDM XIII, č. 232);
Datum anno domini M^oCCCC^oXXIX^o dominico post Undecim milia virginum (1429
RYNEŠOVÁ I, č. 163);
Datum fer. II. post Reminiscere anno CCCC^o primo (1401, CDM XIII, č. 93);
Datum feria II. post Epiphaniae domini etc. XXXVII (1437, DVORSKÝ č. 25).

I mezi latinskými formullemi se můžeme setkat s datacemi neúplnými,
v nichž chybí buď přesnější určení data v rámci roku:

Datum anno domini M^oCCC^oLXXXIX^o (1399, CDM XV, č. 398),

nebo naopak letopočet:

Dat. in Ponte, dominica qua cantatur Oculi mei (1403, AČ VI, s. 7, č. 2h),
Dat. in Perno, fer. tertia post visitationem b. Virginis (1403, AČ VI, s. 6, č. 2b).

2.1.2.3.I.

Základem česky psaných datací je pasívní n-ové participium *dán*, odpoví-
dající latinskému *datum*, obvykle se sponovým slovesem *jest*. Ve třetině formulí
spona *jest* chybí. Subjektem bývá *tento list*, je-li datace formulována jako samo-
statná hlavní věta, nebo relativum *jenž*, pokud je datace jako vedlejší věta vztaž-
ná připojena k předcházející formulí, zpravidla koroboraci, a v ní obsaženému
substantivu *list*. Přibližně ve čtvrtině datací se objevuje dvojice participií *dán*
a psán, spíše výjimečně narušující uvedené pořadí; jen v ojedinělých případech
také stojí samostatné *psán*.

Tato úvodní část datace bývá jen málokdy formulována odlišným způso-
bem, např. se slovesným tvarem *stalo se*:

Stalo se jest, a toto stvrzenie dáno psané slovo od slova léta od narozenie syna božieho
po tisíc létech po třech stech léta po osmídcát devátého, v středu před s. Martinem
(1389, VÝBOR I, s. 1024–1025, č. 6);
Stalo se v sobotu ten den po s. Jakubu apoštolu, léta páně MCCCCXX^o (1420, VÝBOR
II, s. 365–367, č. 1);
A toto svolenie jeho dobrovolné beze všeho jeho přinucenie stalo se jest u pátek před
svatým Philippem a Jakubem apoštolu, anno domini M.CCCC.XXVIII (1428, VÝBOR II,
s. 353–355, č. 5);
To stalo se v radě [Nového M. pr.] v pátek po sv. Jiří, léta etc. XXXIII (1433, AČ XXVIII,
s. 327, Veleň 1).

Ve třech desítkách listin je úvodní „slovesná“ část vypuštěna zcela a datací
tvoří pouze nevětná konstrukce obsahující časový, případně i místní údaj

o vydání listiny. Tato datace stojí buď samostatně, jako tomu bylo např. ve druhé nejstarší dochované české listině Tomáše ze Štítného:

Léta od narozenie syna božieho po tisíc letech po třech stech po sedmicát třetieho v sobotu první po dni svatého Franciška (1373, VÝBOR z Č. LIT., s. 799),

nebo je zapojena jako větný člen v rámci jiné formule:

tak léta po narození syna božieho po tisíci po čtyřech stech devátéhomezidcietma, ten pátek den sv. Kateřiny, o vsecky věci bez poostavenie ... přátelsky sě a dobrotivě s ním smluvivše, ... ostali sme a ostávame dlužni ... (1429, AČ VI, s. 485–486, č. 38);
 Léta od narozenie syna božieho tisícieho čtyřstého třidcátého šestého, v neděli před sv. Alžbětú v Praze, stala sě jest úmluva o Kolín (1436, AČ VI, s. 437–438, č. 41);
 Léta od narozenie syna božieho tisícieho čtyřstého třidcátého sedmého ten pondělí po Božím těle stala se jest úmluva plná, celá a dobrovolná ... (1437, RYNEŠOVÁ I, č. 324).

Takové datace však obvykle patří k těm, které jsou následovány ještě druhou částí v závěru listiny:

Jenž jest dán na Helfenburce, léta a dne, jakož sě svrchu píše (1429, AČ VI, s. 485–486, č. 38);
 Jenž jest dán v Praze, léta a dne jakož sě svrchu píše (1436, AČ VI, s. 437–438, č. 41);
 Jenž jest dán v Praze let svrchupsaných (1437, RYNEŠOVÁ I, č. 324).

2.1.2.3.2.

Datace by měla kromě časového údaje obsahovat i údaj o místě vydání listiny. V necelé polovině dokumentů však tato informace chybí, častěji v mladších listinách pocházejících až ze třetí etapy zkoumaného období (1419 – 1437). Pokud je lokace uvedena, pak stojí zpravidla hned na prvním místě.

Následuje letopočet, uvedený nejčastěji spojením *léta od narozenie syna božieho*.¹¹ V dalších variantách může být *od* nahrazeno předložkou *po* (*léta po narození syna božieho*) či vynecháno substantivum *syn* (*léta od narozenie božieho*). V některých listinách je tato část datace doplněna ještě participiálními vazbami *počítajíc*, (*pořád*) *čtúc*. Téměř se nevyskytuje v pozdější době obvyklé spojení *léta páně*, odpovídající latinskému *anno domini*. V listinách z konce čtrnáctého a první třetiny patnáctého století jsme zaznamenali jen dvě takové datace. Ani formulace se jménem Kristovým nejsou obvyklé (čtyři případy). Jednotlivé varianty a frekvence jejich výskytu jsou uvedeny v tabulce:

léta	od / ot narození/ie	syna	božieho / buožieho / božího	157
léta	po narození	syna	božieho / božího	15
	od / ot narození/ie	syna	božieho/ božího	10

¹¹ Této formulace užívá i pisář Prokop.

léta	od narození/ie	syna	božího / božího		počítajíc(e)	9
	po narození/ie	syna	božího / božího			5
léta	narození/ie	syna	božího			4
Léta	po narození	syna	božího		počítajíc	2
Léta	po narození	syna	božího		pořad čtúc	2
	čtúce od narozenie	syna	božího			1
léta			božího	syna	narozenie	1
léta			od božie	syna	narozenie	1
léta	od narozenie	syna	božího		anno etc.	1
léta		syna	buožího			1
od narození léta		syna	božího			1
syna (!)	od narození		buožího			1
léta	od / ot narození/ie		božího / božího / buožího			47
léta			od/ot božího / božího / božého / buožieho		narození/ie	39
léta			po božiem / božím / buožím		narození/ie	17
			po božiem / božím		narození/ie	16
			po božiem		narozenie čtúc(e)	7
léta			božího / božího		narození/ie	6
	od narození/ie		božího / božího			5
	čtúce od narozenie		božího			3
léta	po narození		božím / buožiem			3
léta	narození/ie		božího / božího			2
			od božího / buožího		narození/ie	2
léta ješto sé příše			od božího		narození	1
léta	od narození		božího		počítajíc	1
léta	počítajíc		od božího		narozenie	1
			od božího		narozenie léta	1
toho léta, ježto se příše léta			od buožieho		narozenie	1
léta	od narozenie		pána našeho Jezu Krista			1
Léta	po narození		Ihezu Krista pána našeho			1

	po Kristovu	narození	1
	Kristovu		1
	po narození		
léta	páně		2
léta	božieho / božího		20
let	božích		1
ot léta	božieho		1
léta			7

Tab. 16: Datace: *léta od narození syna božieho* a varianty

Samotný letopočet je vyjádřen nejčastěji řadovou číslovkou.¹² Nejběžnější ovšem kupodivu není užití řadových číslovek pro celý časový údaj: *léta tisícého čtyřstého a třicátého pátého, tisícieho čtyřstého dvúdcátého devátého, tisícieho čtyřstého a šestmezciemého, čtyřistého třicátého sedmého, tisícé čtyřisté druhé léto, čtrnáctestého prvého* apod. Třebaže se s takovými formulacemi setkáme poměrně často (asi ve 40 procentech datací), ještě obvyklejší byl způsob kombinování tvarů základních číslovek s řadovými. Zpravidla je v prvních dvou částech číselného údaje (pro tisíce a sta) použito číslovek základních, druhé dvě (desítky a jednotky) jsou vyjádřeny číslovkou řadovou: *tisíce a čtyři sta let léta desátého; po tisíc a po čtyřech stech létech léta patnáctého; tisíc čtyři sta dvadcatého čtvrtého; tisíc čtyři sta osmnáctého; tisíc čtyři sta třicátého pátého léta; tisíc čtyřista třimezciemého; po tisíci po čtyřech stech létech v sedmmezciemém létě; po tisíc po třech stech v devadesátém osmém létě* apod. Setkáme se i s případy, kdy je v základním tvaru pouze číslovka *tisíc*: *tisíc čtyřstého čtrnáctého léta; po tisíci čtyřistého léta osmého; tisíc čtyřstého čtrmezciemého; tisíc třístého a devadesátého pátého*; a naopak s formulacemi, v nichž jsou ještě i desítky vyjádřeny základní číslovkou: *tisíce tři sta osmdesát v sedmém létě; po tisíci po třech stech po devadesáti léta devátého; po tisíc létech po třech stech léta po osmídcát devátého*. Posledně jmenované případy však pocházejí většinou ještě ze čtrnáctého století, stejně jako listina, v níž je základními číslovkami vyjádřen celý letopočet: *tisíc tři sta a devadesát pět* (CDM XII, č. 286).

Další částí datace je v česky psaných listinách zpravidla označení dne v týdnu, ve kterém byla listina vydána, a svátku podle církevního kalendáře, připadajícího buď přímo na tento den, nebo několik dní před ním či po něm: *ten čtvrtek první před svatým Bartolomějem; ten pondělí po všech svatých; ten úterý po sv. Urbanu; tu první neděli před svatými Fabianem a Šebastianem; tu středu po svatých jedenácte tisíc děvic; v neděli ten den sv. Havla zpovědníka božieho; v ten čtvrtek den sv. Václava, českého dědice; v tu sobotu před matky božie Nanebevzetí*.

¹² Stranou nyní necháváme letopočty vyjádřené pomocí římských či arabských číslic, vyskytující se přibližně v 10 % datací, včetně latinských.

Tento způsob datování se objevuje i v datacích latinských nebo česko-latinských: *feria secunda ante translacionem sancti Wenceslai; feria sexta post festum sanctorum Procopii et Udalrici confessorum; feria quarta ante Valentini; feria secunda in die sanctae Barbarae; dominica post assumptionis Marie; sabbato ante festum omnium sanctorum*.¹³ V latinských listinách jinak ovšem bylo běžnější praxí průběžné datování v měsíci [HLAVÁČEK – KAŠPAR – NOVÝ 1997, s. 108–110]. S ním se v našem souboru listin setkáme v několika latinských datacích: *die quinta Januarii; die vicesima mensis Septembris; die XXI Februarii*; proniká však, byť ojediněle, i do datací jazykově českých: *den sedmý měsíce června*;¹⁴ *den desátý měsíce března; osmý den měsíce listopádu*. Tento způsob datování najdeme dokonce v jedné z nejstarších dochovaných českých listin – cechovním řádu, tzv. právech rychnovských soukeníků z roku 1378: *mésiece črvna drubého, třetí den nastalého*¹⁵ (HANKA ČČM, s. 22–24).

2.1.2.3.3.

Výše uvedené pořadí jednotlivých částí datace, *tedy jenž jest dán (psán / dán a psán) / dán jest list tento – v X – léta od narozenie syna božieho – letopočet – den v týdnu – svátek*, je zachováno bezmála ve stovce listin:

13 Latinský úzus označuje dny v týdnu řadovými číslovkami od neděle (*feria prima*), ta však bývá častěji nazývána jako *dies dominica*. Proti slovanskému zvyku je zde tedy posun v počítání (*feria sexta* = pátek apod.).

14 Tato listina krále Václava IV. (1417, AČ IX, s. 247, č. 7) je však současným překladem z latiny.

15 3. července.

Dán jest list tento	v Brně	léta od božího narození	tisíce tři sta osmdesát v sedmém létě,	v ten úterý	před svatú Margaretú	1387, CDM XI, č. 443
Dán	v Brně	léta božího	tisícího třístého devadesátého druhého,	v ten úterý	po svátce svatého Martina spovědníka	1392, CDM XII, č. 109
A dán a psán jest	list tento v Praze	léta božího	tisícího třístého devadesátého čtvrtého	v úterý	den svatého Floriána s velikonoci	1394, CDM XII, č. 193
A dán jest	list tento v Třeboni	léta božího	tisícího třístého devadesátého pátého,	tu neděli nejbližší	po božím křiščením	1395, CDM XII, č. 229
Jenž jest dán a psán	v Ústí v Sezemínu	léta božího	tisícího třístého devadesátého pátého,	ten pátek nejbližší	po s. Marku evangelistě	1395, CDM XII, č. 251
Dán a psán jest	tento list v Sobislavě v městě syna božího	léta od narození syna božího	tisíc tři sta devadesátého pátého	ten čtvrtek	den svatých apoštolův rozeslání hod slavný	1395, CDM XII, č. 266
Dán jest	tento list v Brně	léta od božího narození	tisíc tři sta devadesát sedmého léta,	ten čtvrtek první	před svatým Bartolomějem	1397, CDM XII, č. 415
Jenž jest dán	v Brně	léta od narození syna božího	po tisíc tři sta devadesát osmého,	ten čtvrtek	před letnicemi	1398, CDM XII, č. 465
Jenž dán jest	v Praze	léta po božím narození	tisíc tři sta devadesát osmého,	ten bližní čtvrtek	před svatým Vítem	1398, CDM XII, č. 473
Ježto jest dán	v Jevišovicích	léta od narození božího	po tisíc po třech stích v devadesátém osmém létě,	v ponděli	před svatým Havlem, ježto včile přijíti má tohoto léta	1398, CDM XII, č. 491
Dán	na Hohštáině	léta od božího narození	tisíc tři sta devadesátého osmého,	tu středu	po svatých Jedenácte tisíc devíc	1398, CDM XII, č. 492
Psán jest	v Kroměříži,	léta od božího narození	po třinásti stích devadesátého devátého,	ten pondělí	před svatú Matří Magdalenú	1399, CDM XV, č. 391
Jenž jest dán	v Praze,	léta ot božího narození	tisíce tři sta devatdesátého devátého,	v neděli	den svatého Víta	1399, VřBOR I, s. 1040-1044, č. 13
Dán	v Kroměříži	léta od narození syna božího	po čtrnásti stích	ten úterý	po božím těle	1400, CDM XIII, č. 37

Dán	v Kroměříži	léta od božského narození	po čtrnácti letech	v tu neděli	před svatou Margaretou	1400, CDM XIII, č. 39
Jenž jest psán	v Kroměříži	léta od božského narození	po čtrnácti letech	ten pondělí	před sv. Vavřincem	1400, CDM XIII, č. 44
Jenž jest dán	v Kroměříži	léta od narození syna božského	po čtrnácti letech.	Dominica	post assumptionis Marie	1400, CDM XIII, č. 46
Jenž dán jest	v Jihlavě	po božím narození	tisíc čtyři sta,	tu první neděli	před svatými Fabianem a Sebestianem	1400, CDM XIII, č. 5
List dán	u Brně	let božích	tisícího čtrstého prvého,	v pátek	před narozením pána našeho Jezu Christa	1401, CDM XIII, č. 153
Dán	na Melčicích	od narození božského	po tisíc po čtyřech letech	ten pondělí	po svatém Matěji	1401, CDM XIII, č. 94
	Na Krumlově	I. od nar. syna božského	tisícího čtrstého prvého,	v neděli	ten den sv. Havla zповědníka božského	1401, AČ VII, s. 609, č. 6
Dán a psán	v Brně	léta od narození syna božského	po čtrnácti letech druhého	v tu neděli	před svatým Bartolomějem	1402, CDM XIII, č. 215
Jenž dán jest	v Brně	léta po božím narození	tisíc čtyřista třetího léta,	tu středu první	před letnicemi	1403, CDM XIII, č. 261
Dán	na Holštejně	léta od narození božského	1404	v nedělí	průvodí	1404, CDM XIII, č. 311
Jenž dán	v Olomouci,	léta od narození syna božského	po čtrnácti letech čtvrtého léta,	v ten pondělí	před svatým Janem, křtítky božím	1404, CDM XIII, č. 316
Jenž jest psán	na Vilsteině	od narození léta syna božského	po tisíci po čtyřech letech	v tu neděli	před svatým Havlem	1404, CDM XIII, č. 331
Jenž jest dán a psán	na Krumlově	od božského narození	tisíc čtyři sta čtvrtého	ten pondělí	po všech svatých	1404, CDM XIII, č. 334
Jenž jest dán a psán	v Krumlově	léta od božského narození	tisíc čtyři sta čtvrtého	ten pondělí	po všech svatých	1404, CDM XIII, č. 335
Dán	u Praze	I. ot nar. b.	tisíce čtyřístého čtvrtého,	tu sobotu	po světilém Pavla na vieru obrácenie	1404, AČ VII, s. 609, č. 7

	Na Krumplově	I. od nar. bož.	tisíc čtyřstého čtvrtého,	tu neděli	před sv. Erasimem	1404, AČ VII, s. 609–610, č. 8
Jenž	dán jest v Praze,	od narození božího	tisíciho čtvrtého stého a potom pátého léta,	ten pondělí první	v postě po neděli Oculi	1405, CDM XIII 365
Jenž	jest dán v Praze,	léta od narození syna božího počítajíce	tisíc čtyři sta pátého,	ten čtvrtek	po svätým Vavřinci	1405, CDM XV, č. 439
Jenž	jest psán v Brně	léta od božího narození	po čtrnáctech šestého	v pátek	po svatě Dorotě	1406, CDM XIII, č. 406
Jenž	jest dán v Praze	od narození božího	tisíciho štyřista a šestého léta,	ten první pátek	po božím vstúpením (!)	1406, CDM XIII, č. 423
Jenž	dán v Olomúci	léta od narození božího	tisíc čtyřista šestého,	v sobotu	den svatěj Barbory	1406, CDM XIII, č. 448
Jenž	jest dán v Pražě,	léta od narození syna božího	po čtrnáđ [s]ti stech šestého, v tu sobotu		před matky božie Nanebevzetí	1406, CDM XV, č. 448
Jenž	dán v Brně,	léta narození božího	tisíc čtyřista sedmého,	ten pátek	před druhú nedělí v postě	1407, CDM XIII, č. 462
Dán	v Hradišči	léta po božím narození	tisíc čtyřístého sedmého	v tu sobotu	po svatém Jiří	1407, CDM XIII, č. 473
Jenž	jest psán a dán v Olomúci	léta od narození syna buožího	cišíc čtyři sta sedmého	v tu středu	po svatém Jakubě apoštole většho (!)	1407, CDM XIII, č. 481
jenž	dán v Brně,	léta od narození syna božího	tisíc a čtyři sta počítajíc a osmého léta,	prvý čtvrtek	v postě	1408, CDM XIV, č. 10
Jenž	jest dán a psán na hradě na Lúce,	po božiem narozenietisíc čtyři sta osmého léta,		ten v první pondělí	po svatě Trojici	1408, CDM XIV, č. 21
Dán	list a stalýv Rakovníce se ty věci	léta od narození božího	tisíciho čtyřstého osmého	v středu	mezi ochtábem letničním	1408, Dvořský č. 6
jenž	jest dán a psán v Hradci	léta po narození buoziem	po tisici čtyřsetého osmého,	ten pondělí	po božiem těle	1408, AČ IX, s. 245, č. 4
Jenž	jest dán a psán v našem klášteře velehradském,	léta od narození syna božího	po tisíc čtyřstech let a desátého,	v tu neděli	jesto zpívají Quasimodogeniti	1410, CDM XIV, č. 129

Jenž jest dán list	na hradě na Sternbercě,	létá po narození syna božieho	tisíc čtyři sta desátého,	v neděli	den svatej Margrethy	1410, CDM XIV, č. 145
Jenž dán a psán	v Brně,	léta po božím narození	tisícího čtvrtého sta desátého léta,	ten pondělí	po svatej Margaretě panně dostoynej	1410, CDM XIV, č. 146
Jenž jest psán	v Polnej.	léta od božieho narození	po čtrnácti steh desátého,	tu sobotu	po svatej Margaretě	1410, CDM XIV, č. 148
Jenž jest psán	v Brně,	léta od narození božieho	po čtrnácti steh desátého,	ten pátek	před svatým Ondřejem apoštolem božím	1410, CDM XIV, č. 171
Dán	na Črnej Hoře,	od narození božieho	tisíc čtyři sta desátého léta,	v tu sobotu	den svatej Lucie	1410, CDM XIV, č. 174
jenž jest dán a psán	na Bozkovicích,	léta od narození syna božieho	tisíce čtyrysta desátého léta,	v neděli	den svatého Thómy apoštola	1410, CDM XIV, č. 175
Jenž jest dán	na Krumlově,	léta od narození syna božieho	tisícího čtyrstého desátého,	tu středu	po neděli provodní	1410, AČ VI, s. 458, č. 8
Jenž dán jest	v Praze,	léta od narození syna božieho	tisíc čtyrstého desátého,	tu první sobotu	po ukazování svátosti	1410, AČ VI, s. 16, č. 13
Jenž jest dán	v Praze,	léta od narození syna božieho	tisícího čtyrstého desátého,	ten úterý	po sv. Urbanu	1410, AČ VI, s. 21, č. 15
Dán	v Hradci,	léta božieho narození	tisíc a čtyrstého jedenáctého léta,	tu středu	před svatým Prokopem	1411, AČ VI, s. 461–462, č. 12
Dán	v Hradci	léta od narození syna božieho	po čtrnáctce steh letech léta jedenáctého	v sobotu	den svatého Prokopa	1411, Dvorský č. 9
Jenž jest dán	v Praze,	léta od narození syna božieho	tisícího čtrstého jedenáctého,	ten úterý	před sv. Kateřinú	1411, AČ VI, s. 21–22, č. 16
jenž jest dán	v Brně	po božiem narozeniem (!)	tisíc čtyři sta let potom dvanáctého léta	v tu neděli	před hromnicemi	1412, AČ IX, s. 372, č. 2
Dán a psán	tento list v Teplé,	léta ot narození syna božieho počítajíc	tisícího čtyrstého dvanáctého,	tu druhú neděli	u postě, ježto se zpívá Reminiscere	1412, AČ VI, s. 464, č. 15

Dán	u Praze	l. od nar. b.	tisíc čtyři sta v dvanáctém létě,	ten pátek	před sv. Jiríe	1412, AČ VII, s. 615, č. 15
Jenž jest dán	v Praze,	léta od narození božieho	tisíc čtyřista a čtrnáctého léta,	tu neděli	po sv. Vřtu	1414, AČ VI, s. 30–31, č. 24
Jenž jest dán a psán	na Pořešíně	od narození syna bohého (!)	léta tisício čtyřistého patnáctého,	v tu sobotu	před svatým Duchem	1415, KLIMESCH č. 131
Jenž jest dán	v Praze	léta od narození syna božieho	tisícího čtyřstého patnáctého,	ve čtvrtek	sv. Viktorína	1415, VŘBOR I, s. 1047–1049, č. 15
Jenž jest dán	na Přimďě,	léta od narození božieho	tisíc čtyřista šestnáctého léta,	ve čtvrtek	na božie tělo	1416, AČ III, s. 279, č. 13
Jenž dán	v Praze,	léta od narození syna božieho	tisíc čtyřista v šestnáctém létě,	tu sobotu	den sv. Prokopa	1416, AČ VI, s. 35, č. 28
Jenž jest dán	na Krumlově	léta od narození syna božieho	tisícího čtyřistého osmáctého léta,	tu neděli	po sv. Jakubě	1418, RMEŠOVÁ I, č. 5
jenž jest dán a psán	v Telci	leta po narození buožiem	tisíc čtyry sta devatynástého ten úterý	po Zvěstování matky buožie Anuntiationis		1419, AČ IX, s. 249–250, č. 9
Jenž jest psán a dán	v Ostrově v kláštře	léta od narození božieho	MCCCC bez jednoho dvacátého,	v tu neděli	před masopustem	1419, VŘBOR II, s. 349–350, č. 2
Jenž jest dán	v Vodňanech	léta božieho	tisícího čtyřistého dvacátého,	dominica,	qua canitur Reminiscere	1420, RMEŠOVÁ I, č. 23
Jenž jest dán	v Čáslavi na obecném sněmu,	léta od narození syna božieho	tisícího čtyřista v jedenmezicítmém létě,	tu sobotu	post Marcelli	1421, VŘBOR II, s. 384–391, č. 2
Dán	u Praze,	léta od božieho narození	čtrnácte set let dvamezicítmého léta,	ve čtvrtek	po hromnicích	1422, VŘBOR II, s. 369–375
Jenž jest dán	v Košicích,	léta božieho narození	tisíce čtrstého a v třetiemezicítmém létě,	tu neděli	před božím vstúpením	1423, AČ VI, s. 409–410, č. 12
Jenž jest dán	v Hradci	leta od narození syna božieho	tisíc čtyři sta dvacátého čtvrtého,	ten čtvrtek	na středopostie	1424, AČ IX, s. 252–253, č. 11

Jenž	jest dán	na Crumlově	léta od narození syna božieho	tisícího čtrstého čtrmezciatého,	tu středu	po svatém Havle	1424, RMEŠOVÁ I, č. 96
	Dán	v Strakonících,	léta od naroz. bož.	po čtrnácti stech létech dvadcatého šestého,	tu středu	před s. Tomů	1426, AČ III, s. 283–284, č. 18
Jenž	jest psán	na hradě Pražském	léta od narození syna božieho	po tisíci po čtyrech stech dvadcatého sedmého,	tu neděli	po svatém Martině	1427, VĚBOR II, s. 351–353, č. 4
Jenž	jest dán	na Růdnici,	léta od naroz. božieho	po tisíci po čtyrech stech osmmezciatého léta,	tu neděli	po božiem křtění	1428, AČ VI, s. 479–480, č. 31
Jenž	jest dán a psán	na Růdnici,	léta od narození syna božieho	po tisíci po čtyrech stech dvadcatého a devátého,	v ten čtvrtek	den sv. Václava, českého dědice	1429, AČ VI, s. 484–485, č. 37
Jenž	jest dán	na Crumlově	léta od narození syna božieho	tisícího čtrstého třidcatého,	tu středu	před božím tělem	1430, RMEŠOVÁ I, č. 174
Jenž	dán	v Praze	léta od narození syna božieho	tisíc čtyrstého třidcatého,	v úterý	po svatém Martině	1430, VĚBOR II, s. 358–360, č. 7
Jenž	jest dán	v Krumlově	od narození syna božieho	1432	feria quarta	ante Valentini	1432, RMEŠOVÁ I, č. 202
Jenž	jest dán	v Crumlově	léta od narození syna božieho	tisícího čtrstého třidcatého druhého,	ten pondělí	ve středopostí	1432, RMEŠOVÁ I, č. 208
Jenž	jest dán	na Krumlově	léta od narození syna božieho	tisícího čtyrstého třidcatého třetího,	ten pondělí	před svatým Florianem	1433, RMEŠOVÁ I, č. 224
Jenž	jest psán a dán	v Praze	léta od narození božieho	tisícího čtyrstého třidcatého třetího,	tu neděli	před svatým Janem o sněmu velikém Kristitelem božiem	1433, AČ IX, s. 255–256, č. 14
Jenž	jest dán i psán	na Polici	po narození syna božieho	czisíc čtyři sta třidcatého třetího léta	v ten sobotu	po svatě Margretě	1433, AČ IX, s. 256–258, č. 15
Jenž	jest dán	na Crumlově	léta od narození syna božieho	čtyrstého třidcatého třetího,	ten pondělí	před svatú Maří Mandalenú	1433, RMEŠOVÁ I, č. 232

Jenž	jest dán	v Třeboni	léta od narození syna božího	tisícího čtrstého třicátého třetího,	ten čtvrtek	po světie Martě	1433, RMEŠOVÁ I, č. 233
Jenž	jest dán	v Brně	léta po narození syna božího	po tisíc po čtyřech stích třicátého čtvrtého léta	ten úterý	pamatujícíe den svatého Urbana	1434, DVORSKÝ č. 24
Jenž	jest dán	v Brně	léta od narození syna božího	tisíc čtyry sta třicátého a čtvrtého,	ten čtvrtek	den svatej Gunhuty	1434, AČ X, s. 250–254, č. 6
Jenž	jest dán	na Crumlově	léta od narození syna božího	tisícího čtrstého třidátého čtvrtého,	ten pondělí	po světým Havle	1434, RMEŠOVÁ I, č. 251
Jenž	jest dán	v Telči	po božiem narození	tisíc čtyři sta třicátého pátého léta,	ten čtvrtek	po svatém Bartholomei apostolu božím	1435, AČ IX, s. 259–261, č. 17
Jenž	jest dán	v Třeboni	léta od narození syna božího	tisícího čtyřstého třicátého pátého,	v sobotu	den svatých pěti bratrův, dědicův českých	1435, RMEŠOVÁ I, č. 279
Jenž	jest dán	na Crumlově	léta od narození syna božího	tisícího třicátého pátého,	ten pátek	den sv. Kateríny	1435, RMEŠOVÁ I, č. 284
Jenž	jest dán	na Crumlově	léta od narození syna božího	tisícího čtrstého třicátého šestého,	ten pondělí	před svatým Valentínem	1436, RMEŠOVÁ I, č. 289
Jenž	jest dán	na Kladště	léta od narození syna buožieho	tisícího čtyřstého třicátého sedmého	čtvrtek	den s. Marka evangelisty	1437, AČ XVI, s. 101–102, č. 44
Jenž	jest dán	v Pražě	léta od narození syna buožieho	tisícího čtyřstého třicátého sedmého	středu	den s. Havla	1437, AČ XVI, s. 102–103, č. 46
Jenž	dán	v Brně	syna (!) od narození buožieho	tisícího čtyřstého třicátého sedmého,	v outhy	před svatým Petrem, jenž slove nastolování	1437, AČ X, s. 254–255, č. 11
Jenž	jest dán	v Hradci	léta od narození syna božího	tisícího čtyřstého třicátého sedmého,	tu sobotu	před svatým Jiřím mučedníkem	1437, AČ IX, s. 262–263, č. 19

2.I.2.3.4.

Případl-li svátek přímo na datum vydání listiny, bývá v některých listinách označení dne v týdnu vypuštěno, uvádí se přímo pouze (*na*) *den svatého ...: jenž jest dán / dán jest list tento – v X – léta od narození syna božieho – letopočet – svátek:*

	Dán	v Novém Městě pražském	léta ot nar. božieho	1395,	den svaté Maříe Magdaleny	1395, AČ VII, s. 607, č. 2
	Dán jest a psán	v Lipém	léta od narození syna božieho	tisíc třístého a devadesátého pátého,	den s. Petra vězení, ježto slove latině ad vincula	1395, CDM XII, č. 269
Jenž	jest dán	v Praze	léta ot narození božieho	po tisíc třech stech devadesát devátého,	den svaté Nětíše drahé panny	1399, CDM XII, č. 515
	Dán jest	v Telči,	léta ješto sě píše od božieho narození	tisíc tři sta devadesátého devátého,	den svatého Jakuba	1399, CDM XII, č. 545
Ješto	dán jest	na Náměstčí,	léta počítajíc od božieho narození	po tisíci po třech stech po devadesáti léta devátého,	den svatého Havla	1399, CDM XV, č. 395
Jenž	jest psán	v Kroměříži	léta od božieho narození	po čtrnásti stech	den svatého Vavřince	1400, CDM XIII, č. 45
	D.	na Řiečici,	léta božieho	po tisíci po čtyřech stech létech léta prvého,	den sv. Vavřince mučedníka	1401, AČ VI, s. 5–6, č 1
jenž	jest psán a dán	v Kněhnicích	po božím narození	po čtyřech stech prvého,	den svatého Havla	1401, CDM XIII, č. 144
	Dán	na Melicích	od narození syna božieho	po tisíc po čtyřech stech prvního,	den svatého Valentina	1401, CDM XV, č. 407
Jenž	jest dán a psán	na Bezdězí	letha od božieho narození	tisíc čtyřysta druhého leta,	den po svatém Erasimu	1402, CDM XIII, č. 202
Kterýž list	jest dán	na Pernštejně s dobrým naším vědomím	léta od narození syna božieho	tisíc čtyřista třetího,	den sv. Martina	1403, CDM XIII, č. 287
	Dán	v Olomúci,	léta od narození syna božieho	tisíc čtyři sta třetího,	hod svatého Jakuba apoštola	1403, CDM XV, č. 428
Jenž	jest psán	v Brně	leta od božieho narození	po čtrnácte stech sedmého,	den svatého Blažeje	1407, CDM XIII, č. 460
Jenž	dán	v Úsčí	leta od narození syna božieho	po tisíc po čtyři stech osmého,	ten den na matku boží na nebesa vzetie	1408, AČ XXII, s. 8–9, č. 10
Jenž	jest dán a psán	v Telči,	léta po buoziem narození	po tisíci čtyřístého léta osmého,	den buožieho těla	1408, CDM XIV, č. 23

Jenž	jest dán	na Biethově	léta od božieho narození	tisíc čtyřistého osmého,	den svatého Jana křtitele božieho etc.	1408, CDM XIV, č. 24
	Dán tento a psán list	v Teplé,	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého desátého,	den na svatého Marka evangelisty	1410, AČ VI, s. 458–459, č. 9
	Dán tento a psán list	v Teplé,	léta ot narozenie syna božieho počítajíc	tisícieho čtyřstého dvanáctého,	den a hod počítie matky božie v adventě	1412, AČ VI, s. 465, č. 16
Jenž	jest dán	na Pernštejně	leta od narození syna božieho	čtrnácte set dvanáctého,	den svatého Petra a Pavla Božích apoštoluov	1412, AČ XVI, s. 92– 93, č. 31
Jenž	dán	v Brně	léta od narození božieho počítajíc	tisíc čtyři sta dvanáctého léta	ten den na hrompnice hodu matky boží	1412, Kn. Tovač., s. 25–28
Jenž	jest dán	v Praze na Strahově	leta od narozenie božieho	po tisíc po čtyřech stech třináctého	den sv. Dyonisia biskupa	1413, AČ XXVIII, s. 243, č. 2
Jenž	jest dán	na Šternberce,	léta od narozenie syna božieho	tisíc čtyřista	na sv. Jeronyma	1415, DVORSKÝ č. 12
	Dán a psán	v Telči,	léta božieho	tisíc čtyřista v šestnáctém létě,	den svatého Matěje o masopustě	1416, AČ VI, s. 470–471, č. 22
kterýžto	jest dán	na Jevišovicích,	léta od narozenie božieho	tisíc čtyři sta v šestnáctém létě,	den svatého Benedikta u puostě	1416, AČ VI, s. 471–472, č. 23
	Dán	v Praze,	léta od narozenie božieho	tisícieho čtyřstého a sedmnáctého,	den desátý měsíce března	1417, AČ III, s. 203–205, č. 11
Jenž	jest dán	na Crumplově	léta po narození syna božieho	tisíc čtyři sta osmnáctého,	ten den na středopostie, jakož spievajj Salus populj	1418, RYNEŠOVÁ I, č. 2
	Dán	na Bítově	léta od narozenie syna božieho	tisíc čtyři sta bez jednoho dvadctého	na den sv. Václava českého dědice	1419, AČ IX, s. 373–374, č. 4
Jenž	jest dán	na Krumlově	léta od narozenie syna božieho	MCCCCXXX,	den sv. mládenčuov	1430, DVORSKÝ č. 21
	Dán	na Piesku	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého druhého,	den sv. Petra apoštola božieho	1432, RYNEŠOVÁ I, č. 215
Jenž	jest dán	na Crumlově	léta od narozenie syna božieho anno etc.	XXXIII ^o	na středopostie	1433, RYNEŠOVÁ I, č. 221
	Dán	v Praze	leta božieho	1437,	osmý den měsíce listopádu	1437, DVORSKÝ č. 27

Jenž	jest dán	na Hradišti	léta od narozenie syna božieho	tridcátého sedmého,	tisícieho čtyřstého	sv. Prokopa	1437, RYNEŠOVÁ I, č. 333

2.I.2.3.5.

V královských listinách byl k dataci kromě letopočtu zpravidla připojován ještě i údaj o roce vlády příslušného panovníka; byl-li vládcem ve více zemích, uvádějí se často všechny od nejstarší podle délky vládnutí, nikoli podle významu příslušné funkce (*Jenž jest dán / dán jest list tento – v X – léta od narozenie syna božieho – letopočet – (den v týdnu) – svátek – království našich...*). Tak v listinách krále Václava IV. najdeme na prvním místě údaj o roce vlády v Českém království a posléze v Římské říši.¹⁶

Dán jest a psán	list a psán	v Písku	léta od narození syna božieho	tisíc tridcátého a devadesátého čtvrtého,	ten úterý	na zajitří po svatém Bartoloměji apoštolu slavném,	léta našeho králevství českého tridcátého druhého a římského devátého	1394, CDM XII, č. 213
Dán	na Žebráce,	léta po božiem narození	tisíc tři sta devadesátého pátého léta,			na letnice,	království našich českého XXXII. a římského XIX.	1395, VÝBOR I, s. 1032– 1037, č. 10
A ten jest	dán jest	v Praze	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtvrtého a potom prvního léta,	ten pátek	před matkú boží Nanebevzetie,	království našich českého tridcátého devátého a římského dvadciátého šestého léta	1401, VÝBOR I, s. 1049– 1053, č. 16
Dán	v Praze	po Kristovu narozenie	čtrnácte set let a potom v desátém letě	tu	před svatým sobotu Tiburtí,	království našich českého ve čtyřidcátém a sedmém a římského ve tridcátém a čtvrtém	1410, DVORSKÝ č. 27	
Dán	v Praze	po narozenie Kristovu	čtrnácte set let a potom v desátém letě,	ve čtvrtek	po svaté Margretě,	království našich českého v osmém a ve čtyřidcátém a římského ve tridcátém a v pátém letech	1410, DVORSKÝ č. 27	

16 Údaj o délce vlády se v posledních dvou listinách liší, třebaže jsou vydány ve stejném kalendářním roce; první je z 12. dubna, druhá z 27. července. Obě Václavovy korunovace, česká i říšská, však proběhly právě mezi uvedenými daty (česká 15. června 1363, říšská 6. července 1376), proto je v obou případech údaj ve druhé listině o jednu vyšší.

V listinách Zikmunda Lucemburského jsou uváděna nejprve léta jeho vlády v Uherském království, poté v Římské říši, Českém království, a po císařské korunovaci v Římě (31. května 1433) také zvlášť údaj o císařství:

Jenž	jest dánv Brně	léta po božiem narození	tisícieho čtyřstého a potom v jednomecietmém létě,	ten pondělí	před svatú Alžbětú,	léta královstvie našich Sigmunda svrchupsaného uherského etc. v XXI., římského v XII. a českého v druhém létě	1421, AČ X, s. 246–250, č. 5
Dán	v Prešpurce	po b. nar.	čtrnácte set let a potom ve třidcátém neděli létě,	v tu	před sv. Valentinem,	král. našich uherského etc. v XLIII., řím. ve XX. a českého v desátém (!) létě	1430, AČ VII, s. 628–629, č. 37
jenž	jest dánv Bamberce	léta po božiem narození	tisícieho čtyřstého a potom třidcietého prvnieho,	ten pátek	po sv. Bonifacii,	let královstvie našich uherského etc. XLV., římského v XXI. a českého v jedenáctém létě	1431, AČ XV, s. 297, č. 12
Jenž	jest dánv Praze,	léta od narození syna božího	tisícího čtyřstého třidcátého šestého,	v pondělí	po svatém Václavě,	léta království našich uherského v padesátém, římského v dvacátém sedmém, českého v sedmnáctém a císařství ve čtvrtém létě	1436, AČ VI, s. 436–437, č. 40
Dán	u Praze	l. od naroz. syna b.	tisícieho čtyřstého třidcátého šestého,	ten úterý	po hodu Jedenácti tisícúov sv. děvic,	let království našich uherského etc. v padesátém, římského v XXVII., českého v XVII., a císařství ve čtvrtém létě	1436, AČ VII, s. 635, č. 50
Jenž	jest dánv Bělehradě a psán	léta od narozenie syna božího	tisícího třidcátého šestého		na den svatého Pavla na víru obrácenie,	let královstvie našich uherského čtyřidcátého devátého, římského šestmiezčítmého, českého šestnáctého a císařství v třetím létě etc.	1436, AČ XVI, s. 99–100, č. 40
Dán	v Praze,	anno domini	M ^o CCCC ^o třidcátého sedmého,	v tu sobotu	po s. Pavlu na vieru obrácení,	let království našich uherského etc. v padesátém, římského v XXVII., českého v XVII., a císařství ve čtvrtém létě	1437, AČ III, s. 451–452, č. 24

jenž jest dánv Pražě	leta od narození syna božieho	tisícieho, čtyřstého třidcátého sedmého,	ve čtvrtek u vigílii všech svatých,	let království našich uherského etc. v padesátém prvém, římského v osmizezdciemém, českého v osminadctém a ciesařství v pátém letě	1437, AČ IX, s. 265–266, č. 22
jenž jest dánu Praze,	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého sedmého,	v středu den svatého Linharta,	let království našich uherského etc. v padesátém prvém, římského v osmizezdciemém, českého v osminadctém a ciesařství v pátém letě	1437, AČ VI, s. 443, č. 45
jenž jest dánve Chbě	léta od narozenie syna božieho	tisícího čtyřstého třidcátého sedmého,	v pondělí den svatě Máří Majdaleny,	let království našich uherského v padesátém prvém, římského v XXVII., českého v XVII. a cisařství v pátém letě	1437, STRNAD I, č. 356
jenž jest dánv Praze	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého sedmého,	v středu den svatého Linharta,	let království našich uherského etc. v padesátém prvém, římského v dvadcatém osmém, českého v osmnadctém a ciesařství v pátém letě	1437, STRNAD I, č. 360

2.I.2.3.6.

V osmapadesáti listinách je datum uvedeno v opačném pořadí: za lokaci následuje určení dne, a až teprve poté letopočet (*jenž jest dán / dán jest list tento – v X – den v týdnu – svátek – léta od narozenie syna božieho – letopočet*). Tento způsob, bližší našemu dnešnímu úzu, je ve středověkých listinách méně běžný:

Dálo se to a dáno	v Poděbradích	v pátek	den svatého Jana evanjelisty	léta od narození syna po tisící po třech stech po božieho	1370, VĚBOR Z Č. UT., s. 798
Dán jest list tento	v Brně	tu sobotu	mezi ochtaby svatě královny veliké,	anno domini etc. LXXX ^o sexto	1386, CDM XI, č. 403
Dán jest psán list	v Brně	tu první středu	po tej neděli, jesto zpívají Reminiscere,	léta od božieho narození devátého	1389, CDM XI, č. 545
Tento jest psán list	v Praze u věčím městě	ten pondělí	před svatým Vavřincem	léta od božieho narození tisíc tři sta devadesátého třetího	1393, CDM XII, č. 165
Dán	v Kojecíně,	ten úterý	před svatú Něciš,	léta božieho narození tisíc tři sta devadesát pátého	1395, CDM XII, č. 231
jenž je dán a psán	v Bruně	ten úterý	před svatým Ondřejem	léta od božieho narození tisíc tři sta devadesátého šestého léta	1396, CDM XII, č. 354
Dán a psán	u Veselí	ten pondělí	po tej neděli v puostě Reminiscere,	léta od božieho narození, sedmého	1397, CDM XII, č. 382
Dán	v Brně,	ten čtvrtek první	po narození svatej královny,	léta od božieho narození tisíc tři sta devadesát sedmého léta	1397, CDM XV, č. 371
Dán	v Praze,	ten čtvrtek	v ohtáb božieho těla,	léta od narození tisíc tři set devadesátého božieho	1398, CDM XII, č. 472
Dán	v Olomúci	v pátek	po svatém Prokopu	léta od narození tisíc tři sta devadesátí osmého	1398, CDM XII, č. 477
Jenž jest dán	v Olomúci	v pátek	po svatém Prokopu,	léta od narození tisíc tři sta devadesátí osmého	1398, CDM XII, č. 478
Jenž jest psán a dán	na Šternberce,	tu středu	před svatým Vavřincem,	léta od narození syna tisíc tři sta devadesátí osmého	1398, CDM XII, č. 481
ten list dán	v Praze		den svatého Víta v sobotu, anno domini etc.	LXXXVIII.	1398, CDM XIII, č. 474
Dán	v Olomúci	ve čtvrtek	v ten před svatým Antonínem	léta od narození tisíc po třech stech devadesátého devátého	1399, CDM XII, č. 509
Dán	v Kroměříži	v středu	den svatého Víta	léta od božieho narození tisíc čtyři sta prvního léta	1401, CDM XIII, č. 115
Jenž jest dán	v Kroměříži	ten pátek	po svatém Vítě	léta od narození syna po čtrnácti stech prvního božieho	1401, CDM XIII, č. 116

Jenž jest dán	v Pohořelých, na Tovačově	ten pondělí ten čtvrtek	po svatém Martinu, před sv. Martinem	léta syna buožího léta od narození syna božího počítajíc	tisíc čtyři sta prvního léta tisíc čtyry sta druhého	1401, CDM XV, č. 411 1402, CDM XIII, č. 228
Jenž dán jest	v Brně	v ten pátek	oktáb božího křícenie, božího	léta od narozenie syna božího	po čtrnácti steh druhého léta	1402, CDM XV, č. 413
Jenž dán jest	v Praze, na Rabštyně	v úterý tu neděli	po středěpostnie neděli, po s. Janu	datum anno domini anno domini	milesimo quadringentesimo secundo MCCCCII	1402, VĚBOR I, s. 1060, č. 22
Jenž dán	v Olomúci	tu středu	před Velikonocí	léta po božím narození	tisíc čtyřista třetího	1403, CDM XIII, č. 252
Jenž jest dán	na Mírově na našem hradě,	v neděli	před svatým Jakubem, našem hradě,	léta po božiem narozenie	po čtrnácti steh třetího	1403, CDM XIII, č. 282
Jenž jest dán	na Mírově na našem hradě, v Veselí,	v neděli v úterý	před svatým Jakubem, po božím těle,	léta po božiem narozenie	po čtrnácti steh třetího čtrnácte set a čtvrtého léta	1403, CDM XV, č. 427 1404, CDM XIII, č. 314
Jenž jest dán a napsán	na Lukově, v Telči,	v sobotu v tu sobotu	den sv. Štátného a Zbožného, po sv. Martinu,	léta od božího narození	čtyři sta a čtvrtého léta tisíce čtyři sta čtvrtého	1404, CDM XIII, č. 328 1404, CDM XIII, č. 340
Jenž jest dán	na Krumlově u Praze	v tu neděli ten pátek	před sv. Havlem, na svatého Brikcího	léta od narození syna božího počítajice	tisiciego čtyřistého pátého tisíc čtyři sta pátého	1405, AČ VII, s. 610, č. 9 1405, CDM XIII, č. 386
Jenž jest dán a psán	na hradě na Lúce	v tu sobotu, ten pátek první	den svatého Ambroží, po božím vstúpení	léta od narození syna buožího	tisíc štyry sta pátého léta tisíc čtyry sta šestého	1405, CDM XV, č. 434 1406, CDM XIII, č. 422
Jenž jest dán a psán	v Zábřeze na Plumlově,	ten pátek v úterý	před božiem vstúpením, po božím vstúpení	léta od narození syna božího	tisíc čtyři sta šestého tisícého čtyřistého šestého počítajice etc	1406, CDM XV, č. 447

Ješto jest dán	na Othoslavících,	v ten úterý	před svatú Maří Magdalenú,	léta od narození božího	po štrnásti stech sedmého léta	1407, CDM XV, č. 453
Jenž [jest] dán	v Olomúci,	v sobotu	po matce boží hodu nanebezeží,	léta od narození syna božího	tisíc čtyř set sedmého	1407, CDM XV, č. 454
Dán i psán	tento v Hradci, list	ten úterý prvni po božiem těle,	ten úterý prvni po božiem těle,	léta božího	po tisíci čtyrstého osmého	1408, AČ VI, s. 456– 457, č.
Jenž jest dán	na Fulnece,	ve čtvrtek	po svatém Jakubu,	léta od narození syna božího	tisíc čtyrysta osmého	1408, CDM XIV, č. 29
Jenž jest dán a psán	v Brně,	v středu	den svatej Barbory,	léta od narození božího	tisíc čtyřista a devátého léta	1409, CDM XIV, č. 116
Jenž jest dán	v Ořechovém,	v tu sobotu	před květnú nedělí,	léta od narození syna božího	tisíc čtyři sta devátého	1409, CDM XIV, č. 65
Jenž jest dán	na Sternberce,	ten čtvrtek	den svatého Jakuba apoštola,	léta od narození syna božího	tisíc čtyři sta devátého	1409, CDM XIV, č. 82
Dán	na Bechyni,	tu neděli	den sv. Tiburcí,	léta božího	po čtrnácti stech desátého č. 14a	1410, AČ VI, s. 17, č. 14a
Kterýž psán jest	v Bechyni,	tu neděli	před sv. Tiburcí,	léta božího	po čtrnácti stech desátého č. 14b	1410, AČ VI, s. 17, č. 14b
Dán	na Kamenici	ten pátek	po božiem těle,	léta božího	po čtrnácti stech desátého č. 14m	1410, AČ VI, s. 20, č. 14m
Dán	u Praze	ten pátek	po sv. Jiljí,	léta od naroz. syna božího	tisíc čtyřistého desátého 615, č. 14	1410, AČ VII, s. 612– 615, č. 14
Jenž jest dán a psán	v Kvasicích,	tu neděli	po božím těle,	léta po narození syna božího	cisíc čtyři sta desátého	1410, CDM XIV, č. 139
Dán	v Brně,	ten pondělí	před Hromnicemi,	léta od narození buožího	cisíc čtyry sta dvanáctého č. 17	1412, AČ VI, s. 22–23, č. 17
Jenž jest dán	v Praze,	tu sobotu	po božiem těle,	léta od narození božího	tisíc čtyrstého čtrnáctého léta	1414, AČ III, s. 277– 278, č. 11
Jenž jest dán	na Templstaině	v tu sobotu	na svatého Jirí	léta ot narození božího	tisíc čtyry sta sedmnáctého 373, č. 3	1417, AČ IX, s. 372– 373, č. 3

Psán	ve Domažlicích,	v středu	před svatým Jakubem apoštolem,	léta od božieho narození	tisíc čtyřstého a dvadcatého	1420, AČ IV, s. 237 – 238, č. 3
Dán	na Krumlově	ten pátek	na s. Marka	léta božieho etc.	XXI ^{mo}	1421, RMEŠOVÁ I, č. 53
Jenž	dán u Bechyně	v pondělí	před s. Václavem	léta etc.	XXVIII ^o	1428, AČ III, s. 284, č. 19
Jenž	jest dán a psán	v sobotu	před počtem panny Marie	léta etc.	tisíc čtyřista třicátého počtájíce etc.	1430, AČ XVI, s. 98, č. 37
Jenž	jest dán	v masopustní neděli	na Piesce	léta ot narození syna božieho	tisícího čtyřistého třicátého	1430, RMEŠOVÁ I, č. 169
Dán	a psán	ten pátek	před sv. Lucí,	léta božieho	tisícího čtyřistého třicátého druhého	1432, AČ VI, s. 488, č. 40
To	stalo se	v pátek	po sv. Jirí,	léta etc.	XXXIII.	1433, AČ XXVIII, s. 327, Veleň 1
Jenž	jest psán	ten pátek	před hrompnicemi	léta od božieho narození	tisíc čtyři sta třicátého sedmého léta	1437, AČ IX, s. 261 – 262, č. 18
Jenž	jest dán a psán	v pondělí	po Velikonoci	léta	14XXXVII etc.	1437, AČ XVI, s. 101, č. 43
Jenž	jest dán a psán	v úterý	po sv. Havle,	léta od narození syna božieho	tisícího čtyřistého třicátého sedmého	1437, RMEŠOVÁ I, č. 343
Jenž	jest psán	ten pondělí	na svatého Martina,	léta od narození syna božieho	tisícího čtyřistého třicátého sedmého	1437, RMEŠOVÁ I, č. 345

2.I.2.3.7.

V dalších jedenácti listinách opět chybí označení dne v týdnu, uveden je pouze svátek (*jenž jest dán – v X – svátek – léta od narození syna božieho – letopočet*):

Jenž	jest dán	v Brně,	na svatého Michala,	léta od božieho narození	tisíc tři sta devadesátého sedmého léta	1397, CDM XV, č. 373
kterýž	dán	v Znojmi	den sv. Benedikta	po božím narození	tisíce čtyřísté druhé leto	1402, CDM XIII, č. 175
Jenž	dán jest	v Prostějově,	den svatých Symonis a Jude apostolův,	léta od božie syna narození	tisíc čtyři sta třetího	1403, CDM XV, č. 431
	Dán	na Helfmštaině	den svatého Martina biskupa	od narození božieho	čtrnaste set šestého	1406, CDM XIII, č. 446
Jenž	[jest] dán	v Brně,	den svatě Dorothy,	léta od božieho narození	tisíc čtyři sta šestého	1406, CDM XV, č. 443
Jenž	jest dán a psán	v Mezříčí	den svatého Thomy apostola,	anno domini	M ^o CCCCVII ^o	1407, CDM XV, č. 459
Jenž	jest dán	u Vyškově,	ten den s. Mikuláše,	léta po narození syna božieho	tisíc čtyřista dvanáctého	1412, AČ III, s. 276– 277, č. 10
Jenž	jest dán	na Mezříčí	den sv. Urbana	léta od narození syna Božieho	po tisíc čtyři sta čtrnáctého	1414, AČ XVI, s. 93–94, č. 32
Jenž	dán jest	na Drahotúši,	den ducha s.,	léta narození syna božieho	tisíc čtyřista třimezietmého	1423, AČ III, s. 282, č. 16
	Dán	v Řezně,	ten den sv. Jeronyma,	léta od božieho narození	tisícieho čtyřstého a v xxxiiij. létě	1434, AČ VI, s. 431– 432, č. 35
Jenž	jest dán	v Crumlově	den svatého Ondřeje,	léta od narození syna božieho	čtyřístého třicátého sedmého	1437, RYNEŠOVÁ I, č. 347

Zařazení místa vydání listiny až na konec datace (*jenž jest dán – léta od narození syna božieho – letopočet – (den v týdnu) – svátek – v X*),

Dán	list narození božieho	léta od narození božieho	tisíc tři sta a devadesát pět	den svatého Martina	v Dúbravnice v klášteře.	1395, CDM XII, č. 286
Dán	l. b. n.	1410,	tu sobotu	po ochtábu božieho těla,	v Radomicích.	1410, AČ VI, s. 20, č. 14n

či doprostřed mezi letopočet a označení dne (*jenž jest dán – léta od narození syna božieho – letopočet – v X – (den v týdnu) – svátek*) není častým jevem:

Tyto svrchupsané smlúvy a tento list	dán jest léta od božieho narozenie	tisíc tři sta osmdesát osmého léta; v Budějvicích,	dály sú sě a vypoviedány		den svatého Linhartá.	1388, VÝBOR I, s. 1015–1023, č. 5
Jenž	jest dán léta od buozieho narozenie	čtrnást set šestého,	v Brně,	v pondělí	před hromnicemi.	1406, CDM XV, č. 442
	Léta po naroz. Ihezu Krista pána našeho	po tisíci po třech (!) stech třicátého pátého léta	v Praze,	ten čtvrték na sv. Michala,	archanděla svatého	1435, AČ VII, s. 635, č. 49

Mezi listinami, v nichž je uvedeno místo vydání, tvoří zvláštní skupinu čtyři dokumenty s datací rozdělenou na dvě části. O některých z nich byla již zmínka v odst. 2.1.2.3.1. První část datace je vždy uvedena na začátku obsahového jádra listiny – dispozice, druhá část stojí potom už na obvyklém místě v závěru dokumentu:

tak léta po narození syna božieho	po tisíci po čtyřech devátého	ten pátek	den sv. Kateřiny	--- Jenž jest dán	na Helfenburce jakož sě svrchupíše	léta a dne, jakož sě psáno	1429, AČ VI, s. 485–486, č. 38
Léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třicátého šestého,	den s. Havla	v Třeboni	--- Jenž jest dán,	jakož nahoře psáno		1436, AČ III, s. 450–451, č. 23
Léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třicátého šestého,	v neděli před sv. Alžbětú	v Praze	--- Jenž jest dán	v Praze, jakož sě svrchu píše		1436, AČ VI, s. 437–438, č. 41
Léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třicátého sedmého	ten pondělí	po božím těle	--- Jenž jest dán	v Praze	let svrchupsaných	1437, RYNEŠOVÁ I, č. 324

2.1.2.3.8.

V necelé polovině listin chybí určení místa vydání. K tomuto vynechání docházelo spíše až v mladších dokumentech, téměř dvě třetiny takových listin pocházejí až z poslední zkoumané etapy (1419 – 1437), naopak z prvního období do roku 1400 je jich jen velmi málo. Také písař Prokop v jediném svém vzoru pro dataci (ostatní jsou zkráceny) místo vydání neuvádí:

jenž jest psán a dán od narozenie syna božieho tisícieho čtyřstého padesátého den sobotní v suché dni po povýšení sv. Kříže (MAREŠ s. 19).

Datace bez místa vydání rovněž nejčastěji (ve 128 listinách) zachovávají obvyklé pořadí: nejprve uvádějí letopočet, poté den v týdnu a za ním určení svátku církevního kalendáře (*jenž jest dán / dán jest list tento – léta od narození syna božieho – letopočet – den v týdnu – svátek*):

	Léta od narození syna po tisíc letech po třech stech po božieho	sedmicát třetího	v sobotu	první po dni svatého Franciska	1373, Výbor z Č. lit., s. 799	
Dáno	Dáno	léta ot narození syna božieho	po tisíci po třech stech osmdesátého,	ten den v sobotu	na počítie svaté králevny matky božie	1380, HANUŠ ČDM, s. 348
Dán	Dán	od božieho narození léta	po tisíc tři set osmdesátého čtvrtého,	v úterý	před povýšením svatého kříže	1384, Výbor I, s. 1011–1014, č. 3
Stalo se jest, a toto stvrzienie slova	Dáno psané slovo od slova	léta od narození božieho	syna po tisíc létech po třech stech léta v středu po osmdicát devátého,	před s. Martinem		1389, Výbor I, s. 1024–1025, č. 6
Dán	Dán	ot léta božieho	1391,	v sobotu	před nedělí, jest sluove Oculi	1391, AČ VII, s. 606–607, č. 1
Dán a psán	Dán a psán	ot narozenie s. b.	po tisíci po třech stech po devadesát sedmého,	v ten pondělí	na Próvod	1397, AČ VII, s. 607–608, č. 3
Dán a psán	Dán a psán	L. ot b. nar.	tisíc čtyrstého,	ten pátek	po světie králevně posemennie	1400, AČ VII, s. 608, č. 4
Dán a psán	Dán a psán	l. ot nar. syna b.	po tisíci po čtyrech stech prvého, v úterý	u vígiji sv. Petra a Pavla slavných apošt.		1401, AČ VII, s. 608–609, č. 5
Dán	Dán	léta od božieho narození	syna po tisíc létech po třech stech druhého	ve čtvrtek	v očitab svatého Václava	1402, CDM XIII, č. 224
Jenž jest dán	Jenž jest dán	léta od božieho narození	syna po tisíc čtyřista třetího,	tu sobotu	před nedělí, jest spívají Vocem jouditatis	1403, CDM XIII, č. 260
Jenž jest dán	Jenž jest dán	od narození božieho	syna tisíce a čtyry sta let léta čtvrtého, ten pátek	po svatého Jana i svatého Pavla, jinak řečených svatého Buriana		1404, AČ IV, s. 236–237, č. 1
Jenž jest dán	Jenž jest dán	léta božieho	po tisíc čtyři sta pátého	ve čtvrtek	po novém letě	1405, CDM XIII, č. 351
Jenž jest dán	Jenž jest dán	léta od narození božieho	po tisíc čtyřista sedmého,	ten úterý	u vígiji svatého Urbana papeže	1407, AČ VI, s. 12–15, č. 10
Jenž jest dán	Jenž jest dán	po božím narození léta od narození božieho	po tisíc čtyřista léta sedmého	ten čtvrtek	u puostce o středoposci	1407, CDM XIII, č. 467
Jenž jest dán	Jenž jest dán	léta od narození božieho	syna po tisíci po čtyrech stech sedmého	v tu sobotu	předě všemi svatými	1407, CDM XIII, č. 497
Jenž jest dán	Jenž jest dán	léta po narození božieho	syna tisíc čtvrtého sta sedmého,	v pátek	na svatého Šimona Judy apoštolův našeho milého pána Jhesu Crista	1407, CDM XV, č. 457

Jenž	jest dán a psán	léta od božého narozenie	po tisíc po čtyřech stech léta osmého,	ten pomjeli na svatého Jiří	1408, CDM XIV, č. 15
List	dán	léta narození syna božého	tisícího čtyřístého osmého léta, tu neděli masopustní		1408, CDM XIV, č. 9
jenž	jest psán	ot narozenie syna božého	po tisíci po čtyřech stech devátého,	ten úterý na Letnice	1409, AČ VI, s. 16, č. 12
	Dán	l. b. n.	1410	ten úterý před božím tělem	1410, AČ VI, s. 20, č. 140
	Psán	léta od n. b.	1410,	ten úterý před Letnicemi	1410, AČ VI, s. 21, č. 144
Jenž	dán jest	tento list	tisíce a čtyři sta let léta desátého,	tu sobotu před Letnicí	1410, AČ VI, s. 459– 460, č. 10
Jenž	jest dán	léta ot narozenie syna božého	tisícího čtyřístého desátého,	ten čtvrtek přede všemi svatými	1410, AČ VI, s. 460, č. 11
jenž	jest dán	čtúce od narozenie božého	čtrnáctce set let a jedenáctého léta,	v středu v očitáb svatého Martina	1411, STRNAD I, č. 232
		L. ot nar. bož.	tisícího čtyřístého dvanáctého,	v druhú v advent	1412, AČ VII, s. 615– 616, č. 16
		Po bož. nar.	čtrnáctcet set dvanáctého léta,	před sv. Tomú ap. bož.	1412, AČ VII, s. 616– 617, č. 17
Jenž	jest dán	léta po buožiem narození	tisícího čtyřístého třináctého,	ten první před hromnicemi čtvrtek	1413, AČ IV, s. 237, č. 2
	Psán a dán	léta ot narozenie syna božého	po tisíci a po čtyřech stech třináctého,	tu neděli po všech svatých první	1413, AČ VI, s. 27–28, č. 21
Jenž	jest dán	čtúce od narozenie syna božého	čtrnáctce set let a třináctého léta,	v pondělí den svatého Linharta	1413, AČ VI, s. 466– 467, č. 18
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božého	tisícího čtyřístého čtrnáctého,	tu středu po s. Havle první	1414, AČ III, s. 278– 279, č. 12
Jenž	jest dán	po božím narození	léta tisícího čtyřístého a potom ve čtrnáctém létě,	v puostě, jezto spievaji v kostele Reminiscere	1414, AČ VI, s. 29–30, č. 22

Jenž	dán	léta od narozenie syna božieho	po čtrnácti stech létech čtrnáctého léta,	po svatého Václava přenesení v ten pondělí	1414, AČ VI, s. 30, č. 23
Jenž	jest dán	čtuce od narozenie božieho	čtrnácté set let a čtrnáctého léta,	po hrompnicích přeslavné panny Marie, matky božie	1414, STRNAD I, č. 241
Jenž	jest psán a dán	léta po božiem narození	po tisíc a po čtyřech stech létech léta patnáctého,	tu sobotu před svatým Václavem přenesení	1415, AČ VI, s. 469–470, č. 21
Jenž	jest dán a psán	l. od naroz. syna bož.	po čtrnácti stech létech patnáctého léta,	v pondělí po sv. Jiljí	1415, AČ VII, s. 618–619, č. 20
Jenž	jest dán a psán	léta božieho syna narozenie	tisícího čtyrstého šestnáctého,	ten pátek po hodu těla božieho	1416, AČ VI, s. 34, č. 27
	Jest dán a psán	po b. naroz.	tisícího čtyřstého a šestnáctého léta,	tu středu po sv. Ondřeji ap. bož.	1416, AČ VII, s. 619, č. 22
	Dán a psán	leta od narozenie božieho	po tisící po čtyřech stech létech sedmnáctého léta,	v tu sobotu o suchých dnech před svatú Trojici	1417, AČ IX, s. 246–247, č. 6
A tento zápis	stal se	léta od narozenie božieho	tisícího čtyřstého v sedmnáctém létě,	ten čtvrtek po nalezení sv. Kříže	1417, AČ VI, s. 472, č. 24
Jenž	jest dán a psán	leta od narozenie božieho	tisíc čtyři sta osmnáctého,	ten čtvrtek po svatém Jiříe	1418, AČ IX, s. 247–249, č. 8
Jenž	dán a psán	léta od božieho narozenie	tisíc čtyř set osmnáctého,	ten pátek před svatým Sixtem	1418, AČ VI, s. 38–39, č. 31
Jenž	jest psán a dán	léta od narozenie božieho	tisícího čtyřstého osmnáctého léta,	v tu neděli na svatú Dorotu o masopustě	1418, AČ VI, s. 472–475, č. 25
	Dán	léta ot naroz. b.	po tisící po čtyřech stech osmnáctého,	ten pondělí po sv. Matěji	1418, AČ VII, s. 620–621, č. 23
Jenž	jest dán	léta od narozenie božieho	tisícího čtrstého osmnáctého léta,	v středu na svatého Mikuláše	1418, RYNEŠOVA I, č. 10
Jenž	jest dán	léta od narozenie božieho	tisícího čtrstého osmnáctého léta,	tu středu na svatého Othmara	1418, RYNEŠOVA I, č. 9
	Dán	léta od naroz. b.	po tisíc po čtyřech stech v devatenáctém létě,	v pátek den sv. Šebestiana, Pabiana	1419, AČ VII, s. 621, č. 24

Jenž	jest psán i dán	léta ot narozenie božieho	tisíc čtyři sta devatynáctého	ten čtvrtek před Letnicemi	1419, AČ XV, s. 292–293, č. 7
Jenž	jest dán	anno	XVIII ^o	feria quintaante octavam Corporis Christi	1419, RYMĚŠOVÁ I, č. 18
Jenž	jest dán	léta ot narozenie božieho	tisícíého čtyřstého a dvúdcátého,	ten pondělí oktáv svatého Martina	1420, AČ III, s. 280, č. 14
Jenž	jest psán a učiněn	léta narozenie syna božieho	tisíc čtyři sta ve dvacátém létě,	ten čtvrtek před S. Mikulášem	1420, AČ III, s. 280–281, č. 15
	Dán	léta ot naroz. syna b.	tisícíého čtyřstého ve dvúdcátémve	den sv. Zikmunda	1420, AČ VII, s. 623, č. 27
	Dán	léta od naroz. syna b.	tisíc čtyři sta ve dvúdcátém létě,	po sobotu po hodu Božieho vstúpenie	1420, AČ VII, s. 623–624, č. 28
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícíého čtyřtého jedenmezciétmého léta,	ten pátek před Matkú boží na nebesa vzetie	1421, RYMĚŠOVÁ I, č. 57
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícíého čtyřstého dvamezciétmého léta	ten pátek po Veliké noci	1422, AČ XV, s. 295, č. 10
jenž	dán	léta od narozenie syna božieho	tisíc čtyřista ve dvúmezciétmém létě,	tu středu před svatým Prokopem	1422, Výbor II, s. 350–351, č. 3
Jenž	jest dán	léta naroz. syna bož.	po tisíci po čtyřech stech třimezciétmého,	ten čtvrtek jedenácté tisíc panen svatých	1423, AČ III, s. 283, č. 17
jenž	dán a psán	leta od narozenie syna božieho	po tisíci po čtyř stech třimezciétmého leta,	ten čtvrtek na svatú Kateřinu, pannu slavnú	1423, AČ IX, s. 250–251, č. 10
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	léta MCCCXXIII,	ten pátek přede všemi svatými	1423, DVORSKÝ č. 16
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícíého čtyřstého čtyrmezciétmého,	ten úterý před sv. Klementem	1424 SCL 542 §
Jenž	jest dán	léta ot narozenie syna božieho	tisícíého čtyřstého čtyrmezciétmého,	tu neděli po narození matky božie	1424, AČ III, s. 245–248, č. 32
jenž	jest dán	po božím narozenie	léta tisícého a čtrmezciétmého,	ten pondělí po svatém Jakubu	1424, DVORSKÝ č. 16
Jenž	jest dán	léta od narození syna božieho	tisícíého čtyřstého čtyrmezciétmého,	ten pondělí den svatého Bričí	1424, RYMĚŠOVÁ I, č. 100

Jenž	jest dán	leta od narozenie syna božieho	tisíc čtyřstého čtrmезcietmého,	v sobotu	u vigílii Letnic	1424, RYMEŠOVÁ I, č. 86
[Jenž	jest dán	leta od narozenie syna božieho	tisíc čtyřstého čtrmезcietmého,]	tu středu	na sv. Františka	1424, RYMEŠOVÁ I, č. 91
Jenž	jest dán	po narození syna božieho	tisícieho čtyřstého dvadcatého pátého léta,	tu sobotu	po svatém Vítě	1425, AČ VI, s. 476, č. 28
	Dán	Po b. naroz.	I. tisícieho čtyřstého a šestmезcietmého,	ten úterý	po sv. Bartoloměji	1426, AČ VII, s. 625–626, č. 31
	Dán	léta od naroz. syna b. božieho	tisícieho čtyřstého šestmезcietmého,	tu sobotu	den sv. Tomáše, apošt. bož.	1426, AČ VII, s. 626, č. 32
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	MCCC ^o a šestmезcietmého,	v pátek	před sv. Vavřincem	1426, AČ XXVIII, s. 326, Valovice
Jenž	jest dán	leta od narozenie syna božieho	tisíc čtyři sta šestmезcietmého,	ten pondělí	den svatého Martina	1426, RYMEŠOVÁ I, č. 129
[Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého šestmезcietmého,]	ten úterý	sv. pěti bratří	1426, RYMEŠOVÁ I, č. 130
[Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého šestmезcietmého,]	tu neděli	po světiem Mikuláši	1426, RYMEŠOVÁ I, č. 134
Jenž	jest dán	leta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého šestmезcietmého léta,	v sobotu	na svatého Thomáše apoštola	1426, RYMEŠOVÁ I, č. 135
	Dán	po b. naroz.	léta tisícieho čtyřstého a šestmезcietmého,	ten čtvrtek	po narození matky božie	1426, SRINAD I, č. 287
	Dán	po b. naroz.	léta tisícieho čtyřstého a sedmmezcietmého,	ten čtvrtek	u vigílii sv. Jakuba	1427, AČ VII, s. 626–627, č. 33
Jenž	jest dán	od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého sedmmezcietmého léta,	ten pondělí	před svatým Havlem	1427, RYMEŠOVÁ I, č. 140
Jenž	jest dán	léta po narození syna božieho	tisícieho čtyřstého a osmmezcietmého,	ten čtvrtek	den sv. Kateřiny panny dostoјné etc.	1428, AČ III, s. 267–268, č. 40
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého osmmezcietmého,	ten pátek	po svatém Janu křtiteli božiem	1428, AČ VI, s. 420, č. 24

Dán	léta od nar. s. bož.	tisíc. čtyřstého osmšezicetého,	v pátek nazajtrší svatých jedenácti tisíc děvic	1428, AČ VI, s. 483–484, č. 36
Jenž jest dán	léta od narození syna božieho	tisícího čtyřstého osmšezicetého léta,	u pondělí den svaté Anny	1428, KLIMESCH č. 144
Jenž jest dán	léta ot narození syna božieho	tisícího čtrstého osmšezicetého,	ten pátek den sv. Alžběty	1428, RYNEŠOVÁ I, č. 151
jenž jest dán	léta od narození syna božieho] počítajíc	tisícího čtyřstého a osmšezicetého,	ten pondělí po svatém Jiří	1428, ŠTRNAD I, č. 295
Dán	léta od naroz. syna b.	tisícího čtyřstého dvůdcátého devátého,	ten pondělí před sv. Cecilíí	1429, AČ VII, s. 627, č. 34
Dán	l. od naroz. syna b.	tisícího čtyřstého a dvůdcátého devátého léta,	první před narozením syna b. čtvrtek	1429, AČ VIII, s. 627–628, č. 35
Jenž dán	léta od narození syna božieho	tisícího čtyřstého a devětemšezicetého,	ten úterý po svíčkách	1429, DVORSKÝ č. 19
Jenž jest dán	léta od narození pána našeho Jezu Krista	tisícího čtyřstého třidcátého,	před Hromnicemi	1429, VÝBOR II, s. 377–380, č. 5
	L. od naroz. syna b.	tisícího čtrstého a třidcátého,	tu neděli po svíčkách	1430, AČ VII, s. 628, č. 36
Dán	léta od naroz. syna b. počítajíc	tisícího čtyřstého a třidcátého léta,	ten pondělí po Zvěstování matky božie	1430, AČ VII, s. 629, č. 38
	Léta po naroz. syna b.	tisícího čtyřstého a třidcátého,	tu středu před sv. Václavem českým dědicem	1430, AČ VII, s. 629, č. 39
Jenž jest dán a psán	léta od narození syna božieho	tisícího čtyřstého třidcátého léta,	ten pondělí před svatým Prokopem	1430, DVORSKÝ č. 20
Jenž jest dán	léta od nar. syna božieho,	MCCCCXX,	ten pátek po světým Bartoloměji apoštolu božím	1430, DVORSKÝ č. 22
Jenž dán jest	léta od narození syna božieho	tisícího čtyřstého třidcátého léta,	ve čtvrtek den sv. Margrety etc.	1430, RYNEŠOVÁ I, č. 176
jenž jest dán	po božím narození čtúc	léta tisícího čtyřstého a třidcátého,	tu neděli před svatým Jakubem a Filipem, apoštolův božích	1430, ŠTRNAD I, č. 304

Jenž	jest dán a psán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého,	ten úterý	před božiem Vstupením	1430, STRNAD I, č. 306
		L. ot narozenie syna bož.	tisícieho čtyřstého třidcátého a prvnieho léta,	ten pondělí	po přenesení (!) sv. Václava, dědice českého	1431, AČ VII, s. 629– 630, č. 40
		Léta od naroz. syna b.	tisícieho čtrstého třidcátého a prvnieho	tu sobotu	před sv. Lidimilú, dědicnú českú	1431, AČ VII, s. 630– 631, č. 41
		Léta od naroz. syna b.	tisícieho čtrstého třidcátého prvnieho,	ten pátek	před sv. Martinem	1431, AČ VII, s. 631, č. 42
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého prvnieho,	ten pátek	před svatým Jiří mučedníka božieho (!).	1431, KLUMESCH č. 145
Jenž	dán	léta ot narozenie syna božieho	tisícieho čtrstého třidcátého prvnieho,	v sobotu	den sv. Matěje, apoštola božieho	1431, RMIESOVÁ I, č. 179
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého a prvnieho,	tu neděli	po světie Lucie	1431, RMIESOVÁ I, č. 197
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého prvnieho,	ten pátek	před božiem křtěním	1431, STRNAD I, č. 309
Jenž	jest dán a psán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého druhného,	v pátek	den sv. Petra na stolici	1432, AČ VI, s. 427– 428, č. 30
Jenž	jest dán a psán	léta od narozenie syna božieho	tisíc čtyřsta třidcátého druhného,	v tu sobotu	před božím křtěním	1432, AČ VI, s. 486– 487, č. 39
		Léta po naroz. syna b.	tisícieho čtyřstého a třidcátého druhného,	tu sobotu	den sv. Kříže nalezenie	1432, AČ VII, s. 631– 632, č. 43
		Léta po naroz. syna b.	tisícieho čtyřstého třidcátého druhného,	tu sobotu	po sv. Jakuba, Filípa, apošt. bož.	1432, AČ VII, s. 632– 633, č. 44
		Léta po naroz. syna b. pořad čtúc	tisícieho čtyřstého a třidcátého druhného,	tu středu	před sv. Urbanem	1432, AČ VII, s. 633, č. 45
	Dán a psán	od naroz. syna b.	tisícieho čtyřstého třidcátého druhného,	ten pondělí	před sv. Bartolomějem, ap. bož.	1432, AČ VII, s. 633– 634, č. 46
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého druhného léta,	ten čtvrtek	na den svatého Havla etc.	1432, RMIESOVÁ I, č. 217

	Dán	léta	tisícioho čtyrístého tridsátého druhého,	ten čtvrtek před tú nedělí, jakož se zpívá Judica me deus	1432, SİRINAD I., č. 316
Jenž	jest dán	léta od naroz. syna bož.	1433,	ten pondělí na den s. Václava	1433, AČ VI, s. 430, č. 33
		léta po naroz. syna b. počítajíc	tisícioho čtyřístého tridsátého třetího,	ten úterý po sv. Vítu, muč. bož.	1433, AČ VII, s. 634, č. 47
Jenž	jest dán	léta po narození syna božieho	tisícioho čtyřístého tridsátého třetího léta,	ten čtvrtek po svatě Lucii	1433, RYNEŠOVÁ I, č. 238
Jenž	dán	léta od narozenie syna božieho	tisícioho čtyřístého tridsátého třetího,	ve čtvrtek po svatém Ondřeji	1433, VÝBOR II, s. 360-364, č. 8
Jenž	jest dán a psán	léta po narozenie syna božieho	tisícioho čtyřístého tridsátého čtvrtého,	v pondělí den sv. Lucie	1434, AČ VI, s. 483-484, č. 36
Jenž	jest psán a dán	léta od narozenie božieho	tisíc čtyřístého léta tridsátého pátého,	první pátek u puostě	1435, AČ VI, s. 433-434, č. 37
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícioho čtyřístého tridsátého pátého,	ten úterý po středopostí	1435, RYNEŠOVÁ I, č. 268
Jenž	jest dán a psán	léta od narozenie syna božieho	tisícioho čtyřístého tridsátého pátého,	tu středu po sv. Franciscu	1435, RYNEŠOVÁ I, č. 276
jenž	jest dán	po božím narozenie čtúc	léta tisícioho čtyřístého a tridsátého pátého,	ten pondělí před svatú Dorotú božím	1435, SİRINAD I., č. 345
jenž	jest dán	po božím narozenie čtúc	léta tisícioho čtyřístého a tridsátého pátého,	tu středu před svatým Jakubem, apoštolem božím	1435, SİRINAD I, č. 348
Jenž	jest dán a psán	léta od naroz. s. b.	tisíc čtyřístého šestého léta,	ten pátek před květnú nedělí	1436, AČ VI, s. 489-490, č. 42
Jenž	jest dán a psán	léta po narození syna božieho	tisícioho čtyřístého tridsátého šestého,	ten pátek na svatého Bartoloměje, slavného apoštola božieho	1436, AČ VI, s. 491-492, č. 44
Jenž	jest dán a psán	léta po narození syna božieho	čtyřístého tridsátého šestého,	v sobotu na den matky božie narozenie, slavné děvice	1436, AČ VI, s. 492-493, č. 45
		léta po naroz. syna b. pořád čtúc	tisícioho čtyřístého a tridsátého sedmého,	ten čtvrtek den sv. Prokopa, dědice naše české země	1437, AČ VII, s. 636, č. 51

Jenž	dán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého sedmého,	ve čtvrtek	na den Božieho na nebe vstúpenie	1437, Dvorský č. 26
jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého sedmého,	ten úterý	před svatým Jiřím	1437, STRNAD I, č. 352
jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého sedmého,	ten úterý	před svatým Jiřím	1437, STRNAD I, č. 353
jenž	jest dán a psán	léta od narozenie syna božieho	tisíc čtyři sta třidcátého sedmého,	tu neděli	před svatým Filipem Jakubem	1437, STRNAD I, č. 354
jenž	jest dán a psán	léta od narozenie syna božieho	M ^c CCCC ^x XXXVII ^o ,	ten čtvrtek	na svatého Jakuba, apoštola božieho	1437, STRNAD I, č. 357
jenž	jest dán	anno domini	M ^c CCCC ^x XXXVII ^o ,	ten pátek	po svatém Jakubu, apoštolu většiem	1437, STRNAD I, č. 358

V dalších osmadvaceti datacích chybí označení dne v týdnu (*jenž jest dán – léta od narození syna božího – letopočet – svátek*):

A tento jest psán list		tisícího leta třístého sedmdesátého osmého,	měsíce črvna druhého, třetí den nastalého	1378, HANKA ČČM, s. 22–24
Psán	po narození syna božího	tisíc tři sta devadesát osmého	ten den na svatého Franciška	1398, CDM XII, č. 488
	Léta božího	tisíc čtyři (!) sta druhého	den s. Benedikta	1402, VÝBOR I, s. 1053–1054, č. 17
Jenž jest dán a psán	léta po narození božím	tisícího čtvrtého sta let léta pátého,	den svatého Víta, dědice českého	1405, CDM XIII, č. 373
Jenž dán jest	po božím narození	tisíce čtyřista let po tom v šestém letě	den svatého Michala	1406, CDM XIII, č. 437
Dán	l. od naroz. syna b.	tisícího čtyřstého osmého,	ten den na Hromnice.	1408, AČ VII, s. 611, č. 11
Dán a psán	po božiem nar. čtúce	čtrnádcte set let a osmého léta,	ten den na sv. Řehoře	1408, AČ VII, s. 611–612, č. 12
Jenž dán	po narození syna božího	léta tisícího čtvrtého sta a devátého léta,	den svatého Havla.	1409, CDM XIV, č. 111
jenž jest	čtúce od narození božího	čtrnádset let a devátého,	ten den dán na svatého Prokopa, českého našeho milého dědice	1409, STRNAD I, č. 224
Jenž jest dán a psán	toho léta, ježto se píše léta od boozieho narození	tisíce čtyřstého léta jedenáctého,	den svatě Cecilie	1411, AČ VI, s. 463–464, č. 14
	Léta božího	tisícího CCCC° XII°,	na den s° Víta	1412, AČ VI, s. 25–26, č. 19
Psáno i dáno	léta ot narození božího	tisíce čtr (!) stého třetího	nad czet den sv. Ambrožě	1413, AČ XV, s. 292, č. 6
Jenž jest dán	léta od narození syna božího	tisíc čtyři sta čtrnádstého,	den svatého Tómy apoštola božího	1414, AČ VI, s. 469, č. 20
Jenž jest dán	leta od narození syna božího	tisícího čtyřstého čtrnáctého	na Hromnice	1414, DVORSKÝ č. 10
jenž jest psánod a dán	božieho narození	tisícího čtyřstého osmnádstého léta,	na den svatých Filipa a Jakuba apoštolův	1418, KLIMESCH č. 136
Jenž jest dán	leta od narození syna božího	tisícího čtrstého osmnáctého léta,	na svatého Václava ten den	1418, RYNEŠOVÁ I, č. 7
Jenž jest dán	léta od narození syna božího	tisícího čtrstého osmnáctého léta,	ten den na svatého Havla	1418, RYNEŠOVÁ I, č. 8
Dán	po b. naroz. čtúce	léta tisícího a devadřináctého,	na sv. Marka evang.	1419, AČ VII, s. 621–622, č. 25
Dán	po b. naroz. čtúce	léta tisícího čtyřstého a devadřináctého,	den sv. Havla	1419, AČ VII, s. 622–623, č. 26

Dán	po b. nar. čtúce	léto tisícieho čtrstého a dvacátého	u vigílií sv. Bartoloměje ap. božieho	1420, AČ VII, s. 624, č. 29	
Dán	léta od naroz. syna b.	tisícieho čtyřstého třimezciemého,	den sv. Havla	1423, AČ VII, s. 624, č. 30	
[Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisíc čtyřstého čtrmezciemého,]	ten den na Letnice	1424, RYNEŠOVÁ I, č. 87
jenž	jest dán	léta ot narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého čtyřimezidciemého,	den svatého Brikcie	1424, STRNAD I, č. 277
Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého šestmezidciemého,	den sv. Martina	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 128
[Jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého šestmezidciemého,]	den sv. Kateřiny panny	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 132
Jenž	jest psán a dán	po božiem narození	po tisíci po čtyřech stech létech v sedmmezciemém létě,	den svatého Prokopa dědice českého	1427, AČ VI, s. 477–479, č. 30
jenž	jest dán	léta od narozenie syna božieho	tisíc čtyř sta dvacátého osmého	den svatého Jiříe	1428, AČ IX, s. 253–254, č. 12
	Léta b.	tisícieho čtyřstého třidcátého čtvrtého,	na den sv. Pavla na vieru vobrácení.	1434, AČ VII, s. 634–635, č. 48	

2.I.2.3.9.

Opáčny formát data – nejrve den a poté rok – najdeme v šestadvaceti listinách (*jenž jest dán / dán jest list tento – (den v týdnu) – svátek – léta od narozenie syna božieho – letopočet*):

Jenž	jest dán a psán	ten pátek	po božím těle,	od narození syna božieho	tisícieho třistého devadesátého druhého létha etc.	1392, CDM XV, č. 340
	Dán i psán	v pondělí	po letnicích	léta po božiem narození	tisícieho třistého devadesátého sedmého	1397, DVORSKÝ č. 4
Jenž	jest dán	v neděli	na středopostí, ježto slove Letare,	léta od božieho narození	tisíce tři sta devadesátého devátého	1399, CDM XII, č. 525
Jenž	jest dán a psán		den svatého Prokopa dědice českého,	léta od božieho narození	čtrnástestého prvého	1401, CDM XIII, č. 119
Jenž	jest dán		den svatého Bartholoměje,	léta od božieho narozenie	čtrnáste set prvého	1401, CDM XV, č. 410
	Dán	tento první list sobotu	v postě,	léta ot narozenie božieho	tisície čtyřista druhého	1402, AČ IX, s. 224–245, č. 3
	Psán	ve čtvrtek	před svatú Maří Magdalenú,	anno domini	MCCCCII	1402, CDM XIII, č. 206
jenž	jest dán	v pátek	na vigílii svatých Šimonišem (!) a Judú apoštolúv	léta	tisícieho čtyřstého druhého	1402, STRNAD I, č. 201

	Dán	v úterý	před sv. Prokopemléta	po čtrnácti stech třetího	1403, AČ VI, s. 6, č. 2a	
		v úterý	před sv. Prokopemléta božieho	po čtrnácti stech třetího	1403, AČ VI, s. 6, č. 2c	
	Dán a stalo se	v sobotu	před svatú Nětíší léta božieho	M ^o CCCC ^o čtvrtého	1404, STRNAD I, č. 205	
ježto	dán jest	ten čtvrtek	před novým létem,	léta po božíem narozením (!)	1405, STRNAD I, č. 212	
jenž	dán jest	tu sobotu	po sviečkách,	léta po božíem narození	1406, STRNAD I, č. 213	
Ten	jest psán	tu středu	den s. Tómy apoštola,	léta od narozenie božíeho	1407, AČ VI, s. 15, č. 11b	
Jenž	jest dán a psán	v sobotu	den svatého Václava,	léta od narozenie božieho	1409, AČ VI, s. 457–458, č. 7	
Jenž	jest dán		den svatého Řehoře	léta od narození syna božího	1409, CDM XIV, č. 64	
Jenž	jest dán	ten pondělí	po svatém Prokopě,	léta po božíem narození	1411, Doc. Hus, s. 437–439, č. 41	
	Dán i psán	ten pátek,	v němž jest byl hod přinešení do Prahy těla sv. Václava,	po narozenie syna božieho	1412, AČ VI, s. 23–25, č. 18	
	Dán	ten pátek	před sv. Matějem apoštola (!)	l. od nar. syna b.	1414, AČ VII, s. 618, č. 19	
Kterýž	jest dán	tu středu	po svätým Mikuláší	léta od božieho narozenie	1415, AČ XIV, s. 405–406, č. 14	
	Stalo se	v sobotu	ten den po s. Jakubu apoštola,	léta páně	MCCCCXX ^o	1420, VÝBOR II, s. 365–367, č. 1
A toto svolenie jeho dobrovolné beze všeho jeho přinucenie	stalo se jest	u pátek	před svatým Philippem a Jakubem apoštoly,	anno domini	MCCCCXXVIII	1428, VÝBOR II, s. 353–355, č. 5
Jenž	psán a dán jest		ten den na svatého Jiříe,	léta od narozenie syna božieho počítajice	1431, AČ IV, s. 238–239, č. 4	
Jenž	jest dán	ten pondělí	den sv. Petra a Pavla, apoštolův božích,	anno d. etc.	XXXIII.	1433, RYNEŠOVÁ I, č. 230

jenž	dán	v úterý	před svatým Bartolomějem,	léta od narozenie syna božieho	tisícieho čtyřstého třidcátého šestého	1436, AČ VI, s. 490–491, č. 43
	Dán	tu středu	po sv. Duše,	an. dom.	M ^o cccc ^o xxxvij ^o	1437, AČ VI, s. 442, č. 44

2.I.2.3.IO.

Poslední nepřilíš početnou skupinu datací představují neúplné formule, zpravidla neumožňující přesné datování listiny. Kromě dokumentů, které neobsahovaly dataci vůbec, mohla být případně tato formule – v originálu původně obsažená – vynechána či zkrácena při opisu,¹⁷ anebo byla listina poškozena a přesná datace je dnes už nečitelná.¹⁸ Nalezneme však i takové případy, kdy byla neúplná datace zapsána už v originálu listiny. Příkladem může být listina Petra z Kravař, nejvyššího komorníka olomouckých zemských desk, vydaná přibližně v roce 1405. Tato listina obsahuje v dataci místo vydání i den, neuvádí však rok vydání: *jenž jest dán v Olomúci v sobotu před obrácením svatého Pavla* (CDM XIII, č. 395). Podobnou situaci představuje odpovědní list nižšího šlechtice Borše z Popovce a Vilštejna s datací: *Psán na Vilštajnu na svatého Matěje* (CDM XV, č. 405), která dokonce umožňuje určit přesné denní datum (24. února), zařazení do doby kolem přelomu čtrnáctého a patnáctého století je však pouze přibližné.

Naopak datace v listině olomouckého plebána Martina: *Dán v Olomouci léta páně 1403 na zejtří po s. mučedlníka slavného* (CDM XIII, č. 298) umožňuje sice datování k roku, nikoli však ke dni. Je však možné, že tato trochu kuriózní formulace vznikla teprve při opisu listiny. Datace obsahující pouze rok se ovšem vyskytují jak mezi českými (*Léta narozenie božieho po tisíc létech a po čtyřech stech létech léta šestého*, 1406, AČ VI, s. 10, č. 6; AČ VII, s. 610, č. 10), tak mezi latinskými datacemi (*Datum anno domini M^oCCC^oLXXXIX^o*, 1399, CDM XV, č. 398). Jedna z listin krále Václava IV. také v dataci neobsahuje přímo letopočet, protože však uvádí dobu jeho vlády, je rok vydání poměrně snadno odvoditelný: *Dán u Pražě, den sedmý měsícě června, kralování našeho českého 54. leta, římského 41. leta* (1417, AČ IX, s. 247, č. 7).

17 Na takové případy narazíme např. mezi listinami olomouckého biskupa Jana (1398 – 1403), dochovanými pouze v opisech v knize kroměřížských lenních kvaternů [LECHNER 1902]. Datace zde často byly při opisu zkráceny či vynechány: *Jenž jest dán v Kroměříži leta od narození božieho po tisíc letech etc.* (cca 1401, CDM XIII, č. 155); *Jenž jest dán etc.* (cca 1402, CDM XIII, č. 234) apod.

18 *Jenž jest psán na Lambergu v tu ne[děli léta od narození] syna božieho tisíce čtyři sta čtvrtého* (1404, CDM XIII, č. 349); *Jenž jest dán léta od narozenie syna božieho tisícieho čtyřstého devatynáctého léta, tu sobotu po svatě [.....]* (1419, RYNEŠOVÁ I, č. 22).

2.1.2.3.II.

Datace jako závěrečná formule velké většiny listin představuje společně s úvodní invokací, která se ovšem vyskytuje dost sporadicky, a intitulací jednu z nejstabilnějších částí listinného formuláře. Na rozdíl od předcházející koroborace, s níž bývá datace často spjata, se její forma téměř vůbec nemění a shoduje se také s pozdějším vzorem z poloviny patnáctého století v příručce písaře Prokopa. Rozdíly mezi jednotlivými datacemi zaznamenáme prakticky pouze v tom, zda je či není uvedeno místo vydání listiny, případně v pořadí, v němž je uveden letopočet a denní datum. Konkrétní podoba datace závisí pochopitelně na přesném datu, které je zpravidla vyjádřeno označením příslušného svátku podle církevního kalendáře; ojediněle se však prosazuje i z latiny převzatý způsob počítání dnů v rámci měsíce.

2.1.3. Text listiny

Text, někdy též označovaný jako kontext listiny, je její prostřední část mezi úvodními a závěrečnými pasážemi. Může se skládat ze čtyř listinných formulí: arengy, narace, dispozice a sankce, ve více než šedesáti procentech listin však tvoří text listiny jediná formule – dispozice.

2.1.3.1. Arenga

Arenga – obecně formulované důvody pro sepsání listiny – nabývala velkých rozměrů v listinách od druhé poloviny patnáctého století, ve starších listinách čtrnáctého a počátku patnáctého století se však vyskytuje jen sporadicky. V našem souboru listin jsme ji zaznamenali pouze šestkrát – po jedné v prvních dvou časových obdobích; čtyři arengy pocházejí z poslední etapy. Z hlediska proveniencie převládají písemnosti městské (čtyři případy), jedna arenga je zapsána v listině šlechtického vydavatele a jedna v církevním dokumentu. Ve třech listinách arenga bezprostředně předchází dispozici a tvoří k ní jakýsi úvod, ostatní tři listiny naopak přesouvají arengu do protokolu ještě před intitulací. Arenga pak společně s invokací, která se ve všech třech listinách vyskytuje na prvním místě, představuje obecný úvod k celé listině (viz tabulku 17).

pořadí jednotlivých listinných formulí										1370	1401	1419	celk.
										–	–	–	
										1400	1418	1437	
INT	PROM	AREN	DISP	SAN	DAT					–	–	1	1
INT	PROM	AREN	DISP	KOR	DAT					–	–	1	1
INT	PROM	AREN	DISP	SAN	KOR	DAT				–	–	1	1
	INV	AREN	INT	PROM	DISP	KOR	DAT			1	–	–	1
	INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	DAT		–	–	1	1
	INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	KOR	DAT	–	1	–	1

Tab. 17: Struktura listin s arengou

Co se týče textových druhů, do nichž byla arenga vepsána, jedná se ve dvou případech o slib a přiznání platu ke kostelu, po jednom pak o rozhodčí výrok, udělení milosti a měšťanskou závěť. Arenga tedy nebyla zapisována do listin s „přízemnějším“ obsahem a zejména předpokládanou kratší dobou platnosti (kupní smlouvy, dlužní úpisy, uzavírání příměří), ale spíše do těch druhů listin, u nichž se předpokládala jejich „věčná“ či alespoň dlouhodobá platnost.

Arenga v jednotlivých případech zní:

veliké rady anděl, spravedlivý soudce, jehožto milosrdenstvie nade všecy jeho skutky jest, spravedlivosti své ponechav k milosrdenství a zasě jest sě navrátil, když jest viděl, ano přestupníci hodné pokánie chtie učiniti (1428, VÝBOR II, s. 353–355, č. 5); znamenav neustavičnosť a netrvalosť světa tohoto, váže i rozmietaje na své mysli smrtdelnosť, že vždy umřieti, ale nevěda dne ani hodiny smrti, učiniv potaz sám sebu a s dobrými přátely, kterak bych měl svůj statek, kterýž mi jest na tomto světě pójčen od pána boha, po své smrti zóstaviti k chvále božie a k polechčenie (!) duše mé i mých předkův, a také aby o ten statek izádné róznice ani kteří svárové sě nezdvihli ani byli (1430, STRNAD I, č. 306); vida pád a neustavičnosť tohoto světa a smrtdelnosť lidskú, a že vždy umřieti, ale hodiny ani dne smrti nevěda, sám na své mysli rozmietaje, k tomu s žádostí srdečnú hnut jsa, aby po mé smrti památka věčná za mú duši i mých předkuov, ženy mé i dcery mé, při božiem domu v Novém Plzni, k němuž sem zvláštní milostí k tomu zákonu přichýlen, zuostalo (1431, STRNAD I, č. 309); všeliké věci ješto sě dějí pod časem, čas mine a ty věci také s paměti sejdú, protož múdrymi jest vymyšleno, aby všeliké věci věčně svědky ctnými a písmem zapsány paměti lidské byly zachovány (1395, CDM XII, č. 286); poňavadž každý člověk, maje statek v časných věcech, jest od pána boha nad ním rozdvacem a poručníkem, i povinen jest jej tak rozdati a opatřiti, aby pánu bohu nedal z něho počtu těžkého (1433, VÝBOR II, s. 360–364, č. 8); všelijakých věcí pamět scházie, leč zprávu a obranú písma a svědectvím listovným věci takové byly by potvrzeny (1415, AČ XIV, s. 405–406, č. 14).

Jednotný vzor pro arengu tedy v českých listinách uvedeného období zatím ještě nenajdeme, je to dáno mj. jejich ojedinělým výskytem. Určitou podobnost vykazují pouze dvě formule (STRNAD I, č. 306 a č. 309), obě však pocházejí z plzeňského městského prostředí a je mezi nimi jen krátká časová prodleva, nelze je tedy považovat za počátek ustalování této formule. Poslední citované formulí se naopak blíží arenga v *Listu na zákup s odmrli* (osvobození od odúmrti) z příručky *Ars dictandi* písaře Prokopa:

Aby ty úmluvy, kteréž lidé smrtdelní pod časem běhlým mezi sebu činie, v budúciem času věčnú pamět držely a měly, slušie ty úmluvy svědomím hodných lidí a věrných s pomocí písma k věčné paměti potvrditi (MAREŠ s. 32).

2.1.3.2. *Narace*

Na rozdíl od arengy, která obsahuje všeobecné zdůvodnění vzniku listiny, jsou v naraci formulovány konkrétní důvody vedoucí k jejímu sepsání. Obě listinné formule není vždy snadné od sebe odlišit; v některých případech aren-

ga plynule přechází v naraci (viz např. výše citovaný doklad arengy STRNAD I, č. 306).

Ačkoli ani narace nepatřila k obligatorním listinným formulím, přeci jen se s ní v českých listinách setkáme častěji než s arengou. Vyskytuje se v necelých 12 procentech dokumentů (57 kusech), a to zpravidla jako první formule v textu listiny – úvod k vlastní dispozici. Pouze ve dvou listinách byla narace zařazena do protokolu ještě před intitulací (viz tabulku 18).

pořadí jednotlivých listinných formulí							1370	1401	1419	celk.
							-	-	-	
							1400	1418	1437	
		INT	PROM	NAR	DISP	KOR DAT	3	8	15	26
		INT	PROM	NAR	DISP	SAN KOR DAT	1	7	7	15
		INT	PROM	NAR	DISP	SAN	-	-	1	1
		INT	PROM	NAR	DISP	DAT	-	-	1	1
		INT	PROM	NAR	DISP	SAN DAT	-	1	-	1
INV		INT	PROM	NAR	DISP	KOR DAT	-	-	1	1
		INT	PROM	NAR	DISP	KOR SAN DAT	-	1	-	1
		INT	PROM	NAR	DAT	DISP KOR DAT	-	-	1	1
		INT	INS	NAR	DISP	DAT	-	1	-	1
			INS	NAR	DISP	DAT	-	1	-	1
		INV		NAR	DISP	DAT SUB	-	-	1	1
INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	KOR DAT	-	-	1	1
		INS	INT	INS	NAR	DISP SAN DAT KOR	-	1	-	1
INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	SAN KOR DAT	-	1	-	1
		INT	INS	PROM	NAR	DISP	-	-	1	1
			INS	NAR	INT	DISP DAT	1	-	-	1
				NAR	INT	DISP DAT SUB	-	-	1	1
				NAR	DISP		-	2	-	2

Tab. 18: Struktura listin s narací

Narace se objevuje často v závětech (jedenáctkrát), nejrůznějších slibech (patnáctkrát), dále v potvrzeních (šestkrát), uzavření spolku (čtyřikrát), kupních smlouvách (tříkrát), udělení věna, zástavy, daru a při uzavření příměří (jedenkrát). Protože je úzce spjata s dispozicí, a tedy s vlastním obsahem listiny, bude jí věnována pozornost v rámci jednotlivých textových druhů.

2.1.3.3. Dispozice

Dispozice, neboli vlastní obsahové jádro, je součástí každé listiny. Její forma je vždy úzce spjata s konkrétní zlistiněnou právní situací, proto bude dispozicím věnována širší pozornost dále v kapitole o jednotlivých textových druzích (2.2.)

2.1.3.4. Sankce

Poslední součástí textu listiny je formule nazývaná sankce. Může obsahovat jak hrozbu pokutami či tresty těm, kdo by ustanovení listiny porušovali, tak

také slib odměny každému, kdo bude právní akt dodržovat. Ty se však v našich dokumentech nevyskytují, tato formule obsahuje zpravidla pouze ustanovení o sankcích v případě neplnění závazků plynoucích z listiny.

Sankce rovněž nepatřila k obligatorním listinným formulím, přesto však nelze říci, že by se vyskytovala pouze výjimečně. Najdeme ji téměř ve 30 procentech listin. Pravidelně navazovala na dispozici, pouze v jednom případě byla mezi dispozici a sankci vložena ještě koroborace (viz tabulku 19).

pořadí jednotlivých listinných formulí								1370	1401	1419	celk.	
								-	-	-		
								1400	1418	1437		
		INT	PROM	DISP	SAN	KOR	DAT	18	47	38	103	
		INT	PROM	DISP	SAN	DAT		2	11	4	17	
	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	KOR	DAT	1	7	7	15	
	INT	PROM	NAR	DISP	SAN			-	-	1	1	
	INV	INT	PROM	DISP	SAN	DAT		-	-	1	1	
	INT	PROM	AREN	DISP	SAN	DAT		-	-	1	1	
	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	DAT		-	1	-	1	
		DAT	INT	DISP	SAN	KOR	DAT	-	1	-	1	
	INT	PROM	AREN	DISP	SAN	KOR	DAT	-	-	1	1	
	INS	INT	INS	NAR	DISP	SAN	DAT	KOR	-	1	-	1
INV	AREN	INT	PROM	NAR	DISP	SAN	KOR	DAT	-	1	-	1
	INT	PROM	NAR	DISP	KOR	SAN	DAT	-	1	-	1	

Tab. 19: Struktura listin se sankcí

Sankce se objevují především ve šlechtických listinách; jen výjimečně najdeme mezi vydavatelem příslušníka církve či měšťanského stavu. Při jednání, z něhož vzešly tyto listiny, vystupují obě strany (budoucí vydavatel a příjemce) jako rovnocenní partneři. Listiny vydávané panovníkem nebo církevními hodnostáři mají častěji podobu různých privilegií, udílení lén, zástav či potvrzení. Jejich příjemci jsou obvykle v nějakém podřízeném (často lenním) vztahu k vydavatelům, tyto listiny pak pochopitelně sankční ustanovení neobsahují. Pokud se v panovníckých listinách sankce vyskytnou, pak je to zpravidla v situacích, kdy vydavatel i příjemce stojí na stejné společenské úrovni.¹⁹

Sankční ustanovení byla zapisována především do listin řešících majetkové vztahy – kupních smluv (45krát), dlužních úpisů (20krát), udílení věna (sedmkrát) – či do listin vydávaných při řešení sporů – uzavření příměří (22krát), slibu postavit se za vězně (pětkrát), závazku přijmout rozhodčí výrok (devětkrát) i do rozhodčích výroků samotných (pětkrát). Setkáme se s nimi také při uzavírání spojeneckých smluv (pětkrát) či v dalších slibech (13krát).

19 Příkladem může být dlužní úpis moravského markraběte Jošta vydaný ve prospěch jeho bratra, markraběte Prokopa, (1389, CDM XI, č. 545) či spojenecká smlouva Zikmunda Lucemburského a markraběte Jošta s litomyšlským biskupem a českými pány, namířená naopak proti Joštovu bratrovi (1400, CDM XIII, č. 5).

Sankce mohou být adresovány příjemcům či dalším osobám, takové formulace se však objevují dost výjimečně (např. v některých rozhodcích výrocích či při uzavření příměří):²⁰

Pakli by to učinili, - aby jim - deset kop gr. praž. rázu stříbrných viny a pokuty propadli (1395, AČ VII, s. 607, č. 2);

Také jest vylučeno, ktož by v tom příměří na silnicích překážel neb lúpil, a byl při tom popaden, a nebo to na něho bylo dovedeno, jmá býti pokázán, jakž by ti opravce, kteréž vydáme, řekli a kázali (1431, AČ IV, s. 238–239, č. 4).

Spíše zvláštností je v našem materiálu hrozba posledním soudem v listině Elšky z Hradce, kterou tato paní odkazuje své věno svému bratru Menhartovi z Hradce a činí jej vykonavatelem své poslední vůle:

A jestliže by již ty listy jemu byly vydány a pan Menhart, bratr můj milý, jsa mocen toho mého panství, jakož se svrchu jmenuje, toho všeho neučinil rozkázání, kteréž sem rozkázala z tohož svého panství učiniti; tehdy bych toho chtěla v súdný den žalovati před spravedlivým súdcí živých i mrtvých, to jest před pánem bohem, a z toho aby mi před tím počet učinil, a to takým úmyslem, aby má vuole poslední skutečně byla naplněna (1434, DVORSKÝ č. 24).

Pravidlem však bývají postihy, k nimž se zavazuje sám vydavatel v případě, že nesplní povinnosti dané příslušným právním aktem. K těm nejčastějším patří formule o ležení. Tato část listiny bývá někdy považována za součást dispozice, protože však jde o obvyklou, do značné míry ustálenou formuli, opakující se v různých listinách napříč jednotlivými textovými druhy, pojednáme o ní zvlášť.

2.1.3.3.1.

Sankční ustanovení přesně vymezují, jaké další povinnosti má vydavatel listiny a jeho rukojmí (ručitelé) v případě, že nesplní ve stanovené lhůtě své závazky (nesplatí dlužnou částku, nepřevede kupující straně prodávaný majetek, poruší sjednané příměří apod.), a jaká práva má v takové situaci druhá strana (příjemce listiny). Tato část listiny bývá poměrně rozsáhlá, svou délkou často značně přesahuje i dispozici, tedy vlastní právní ujednání.

Sankce zpravidla začíná formulí o ležení. Vydavatel listiny v ní slibuje, že v případě nesplnění závazků buď on sám, nebo místo něj jeho ručitelé, či jimi vyslané osoby (panoši) nastoupí s příslušným počtem pacholků a koní ležení u určeného hospodáře, kde mají tito lidé prodlévat na útraty dlužníka, dokud nebude dluh zaplacen – dlužná částka se tímto způsobem stále zvyšuje.

V příručce písaře Prokopa tato část listiny zní:

²⁰ I v rozhodcích výrocích a podobných druzích listin je však běžnější spíše způsob, kdy do textu vstupuje příjemce listiny jako mluvčí v první osobě (nebo za něj takto vstupují jeho rukojmí) a sám slibuje splnit závazky a podřídit se sankcím v případě jejich nesplnění.

A pakli bychom svrchu psaných peněz našim věřícím na den napředpsaný nedali a nesplnili, tehda kteráž by dva z nás rukojmí napředpsaných od našich věřících byla napomenuta listem neb poslem, ta dva z nás ihned druhý den po napomenutí beze vše odporu a výmluvy každý s jedním pacholkem a se dvěma koňoma aneb miesto nás jiná dva panoše rytířského řádu v témž počtě v Budyni neb v Budějovicích v ctnú hospodu, kteráž by nám od našich věřících jmenována, v jednom z těch dvou miest máme vléci a tu ležeti a trávit, jakož jest obyčej (MAREŠ s. 18).

Podobně je formulována také v listinách:

a v těch penězích kteréhož by kolivěk z nás upomenula přítelem, poslem nebo listem, ten druha dva s sebou pojma nebo miesto nich dva jímá počestná,	každý se dvěma koňoma a s pacholkem	jímamy vléci v Praze u Věčším městě, kdež by nám hospodu ukázala podlé obyčeje ležákového.	1373, Výbor z č. Lit., s. 799
Pakli bychom toho neučími, jehož buoh nedaj,	ty každý z nás jeden na se dvěma koňoma a s jedním pacholkem ihned nazajtrě,	inhd v ležení pravé a vobyčejné do města do Brna v duom hospodáře csného, kdež by nám ukázali,	1387, CDM XI. č. 443
Pakli bychom toho neučími, kteřížkolivěk třie z nás svrchupsanými Petrem nebo Janem nebo jich jistým poslem budem napomenuti,	ti každý z nás jeden na druha neukazuje ani se druh pacholkem druhem omlívaje, beze všeho prodlenie	do města do v pravé Budějovic k ctnému v české zemi hospodářovi od ležení máme dříve řečených vjeti, Petra a Jana nám ukázanému	1388, Výbor I, s. 1015– 1023, č. 5
Pakli bychom toho neučími, jehož buoh nedaj,	tehda když bychom my rukojmě svrchu psané od markrabi Prokopa nebo jeho jménem neboli od jeho dětí nebo ktož by tento list jměl upomanuti byli,	jímamy poslati do Prahy i slibujem vléci. a pravé ležení k ctenému hospodári, kdež by nám od nich bylo ukázáno,	1389, CDM XI. č. 545

Jestliže bychom pak tomu žádosti napomenuti byli (!) neucínili,	máme a slibujeme hned vjeti a vlehnutí každý s jedním pacholkem a se dvěma koňmi	do města Slavovice v domu ctného hospodáře, kdy by nám od pana Hendrycha neb erbův jeho ukázáno bylo. -	1391, CDM XV, č. 321
Pak-li bychom toho neucínili, jakž je svrchupsáno, dřiveřčeněj paní Agnežky nebo věrnú rukú jejích byli upomenuti,	slibujem každý z nás místo sebe rytířského panoši s jedním pacholkem a se dvěma koňoma	vložiti v pravé a obyčejné ležení do města do Krumlova páně Benešovo k ctnému hospodářovi, kdež nám skrze ně bude ukázáno	1396, CDM XII, č. 354
A jestliže bychom čeho svrchupsaných věcí na všem neboli na dieli neucínili, jehožtoerbuov anebo od buoh nedaj,	jmámy i slibujem každý z nás místo sebe jednoho panoši rytířského řádu s jedním pacholkem a se dvěma koňoma	do města do Brna v pravé a obyčejné ležení poslati do domu ctného hospodáře, kdež by nám skrze ně bylo ukázáno,	1397, CDM XV, č. 371

Pakli bychom toho neučimii,	tehdy my rukojimie, když bychom byli skrzě pana Pušku aneb jeho erby napomenuti,	slibujem do Brna k ctnému hospodáři, kdež by nám bylo ukázáno,	v pravé ležení	každý z nás miesto sebe jednoho rytířského panoši s jedním pacholkem a se dvěma koňoma poslati, aby tu ležeti, jakž právo jest,	1397, CDM XV, č. 373
A když bychom toho neučimii,	tehdy inhed jeden z nás prve řečených rukojimí, kterýž bude od Příbika nebo od jeho erbuov i také od poručníkův upomenut,	s jedním pacholkem a se dvěma koňoma jma vjeti	do města do Telče v duom ctného hospodáře, ktež jemu bude ukázáno	a tu ležeti obecným pravým zemským ležením;	1399, CDM XII, č. 545
Pakli bychom toho neučimii, jehož buoh nedaj,	tehdy dva z nás rukojimí, kteréž by napomenuli prve řečený kněz Mikeš farář, Brikci jeho bratr a Pavel Velikuov syn,	ti ihned na jiné neukazujice ani se jinými vymiluvajice,	do města do Jihlavy v hospodu šlechtného hospodáře, kdež by nám oni často řečeny pacholkem koňoma Brikci bratr jeho i Pavel Velikuov syn ukázali,	tu aby vlehli a vležením věmě drželi	1399, CDM XV, č. 395

Pakli by přes to pan Lacek byl narčen anebo jemu bylo na tom mýlně překáženo pro to věnné Margarety nebo od kterého kolvěk jmého člověka, jehož buoh nedaj, tehdy ihned dva z nás rukojmí, kteříž upomanuti budem od pana Lacka listem neb postem, právo ode pamiej Margarety nebo od kterého kolvěk jmého člověka, jehož buoh nedaj,	mámy a sľubujem ihned jeden druhého nečekaje ani se druhým omlůvaje (mámy) ihned, všickni svými jeden druhého vlastními nečekaje, živity, každý ani se druh druhem pacholkem omlůvaje, ani a se dvěma na druhého koněma, ukazuje, ale my jini tocižto my z Starého města 6 sám svým nás konšel příšežných, z Nového města 4 konšelé příšežní, z Malého pražského 2 konšely příšežná, kteříž v ta doba budú,	každý v pravé miesto sebe a počestného panoši rytířského s jedním pacholkem a se dvěma koňoma poslati na pravé a na obecné ležení. do města do panského ve ctné hospody, kdež nám ukáží v českéj zemi, nebo miesto sebe rytířského panoši poslati, každý s jedním pacholkem a se dvěma koněma,	1399, CDM XV, č. 398 1399, Výbor I, s. 1040–1044, č. 13

Pakli bychom toho neučinili [...]	tehdy, když by mě nebo mé erby upomanul,	hned bez odporu tůž věru, jakož sem svrchu slíbil,	slibujem jednoho cného panoši řádu rytířského a jedním pacholkem a se dvěma koňoma	do města do Proscějova do domu cného hospodáře, kdež by nám bylo ukázáno,	v pravé a v obyčejné ležení místo nás poslati	1401, CDM XV, č. 410
Ač bychom toho neučinili,	tehdy in hed dva z nás rukojmí a zprávcí skrz Štěpána řečeného Holub, dědiče a budující jeho napomenuti budem,	jeden skrz druhého se nevymlúvaje ani jeden na druhého ukazuje,	každý s jedním pacholkem a se dvěma koňoma	anebo místo do města Brna do počestné hospody, ješto nám skrz ně ukázána bude,	poslati máme a (v) obyčejné ležení slibujem vjíti.	1402, CDM XIII, č. 224
Pakli bychom toho neučinili a těch puolčtvrta svrchpsaných byli sta a deset hriven grošů in zaplatili, tak jakož se svrchu píše, anebo-li platu úročního nevydávali, tak jakož se napřed píše, jehož toho bóh nedaj,	tehda kterž by kolvěk z nás rukojmívsech omluv a prodlení napomenuti od napřed psaných naši věřitelův	hned beze a prodlení	mámy vjeti do města do Olomúce v pravé a obecné ležení kažý s jedním pacholkem a se dvěma koňoma	do domu cného hospodáře, kdež nám bude od našich věřitelův ukázáno,	kromě Běty abatyše a konventa z Pustiměře; když by byly ty napomenuty, místo těch dva panoše rytířského řádu každého s jedním pacholkem a se dvěma koňoma slibujem poslati a vložit.	1403, CDM XIII, č. 282

Pakli bychmy toho myjstec i rukojmē neučinili, jehož buoh nedaj,	tehda, kterážkolivěk dva z nás rukojmí budem upomanuta od pana Petra z Kravař,	inhd každý sám s jedním pacholkem a se dvěma koňoma	slibujem vléci v ležení obyčejné v Stražnici v dóm hospodáře ctného, kdež nám skrze pana Petra bude ukázán,	1404, CDM XIII, č. 314
pakli bych toho neučinil a těch peněz pokutných jmenovanému panu Oldřichovi nedal a nesplnil hotovými penězi v tom času, jakž se píše v tomto listu,	tehdy, kteříž by kolivěk z nás rukojmí dřevejmenovaných od svrchupsaných pánuov byli listem jmáme nebo jistým poslem a dužni jsmē napomenuti,	inhd jeden na druhého neukazuje ani se druhým omlúvaje, jmáme	tehdy abych vleh v obyčej(í) nebo místo inhd v Čáslavi né ležení, sám v městě králově svým životem, rvtřského vložil se čtyřmi konmi a se třmi pacholky	1404, CDM XIII, č. 331
Pakli bychom těch svrchupsaných peněz tři tisíce kop grosev základu propadeného v těch čtyrech nedělech nezaplátli,	tehdy, kteříž by kolivěk z nás rukojmí dřevejmenovaných od svrchupsaných pánuov byli listem jmáme nebo jistým poslem a dužni jsmē napomenuti,	každý z nás místo sebe dva rvtřská panose se dvěma pacholkama a se třmi konmi poslati	do města do Krumplova pána ležení Rozenberského v duom ctného hospodáře, kdez by nám od svrchupsaných pánuov bylo ukázáno	1404, CDM XIII, č. 334

Pakli bychme toho neučimili, tedhy inhed, kdyz upomenuti budem,	každý z nás s jedním pacholkem a se dvěma koňma	do Slavonic	abychme vlehli, anebo místo sebe rytířského panoši poslali a tu bychme leželi ve ctné hospodě, od nich nám ukázané	1405, CDM XIII, č. 373
Pakli bychom toho neučimili, jehož buoh nedaj, a jí těch štyr kop svrchupsanej jie svrchupsanej panie Bonuši ve dsky nevložili,	ten má miesto sebe poslali hospodári, panoši rytířského řádu se dvěma koňoma a s pacholkem v ležení poslali	do města do Brna k čsnému hospodári, kdež nám bude od nich ukázano skrzeni svrchupsanu ni svrchupsanu panie Bonuši neb od její věřitelov	1405, CDM XVI, č. 434	
pakli bychme toho neučimili, což svrchupsáno stoj, jehož buoh nedaj,	tedhy dva z nás svrchupsaní, kteráz by upomenuti byli od prvepsaneho faráte druhým a jeho budúcích listy neb jich jistými posly,	jeden na druhého neukazuje, ani se jeden ani se jeden vymluvaje,	než máme ihned vléci	1406, CDM XIII, č. 437

Pakli bychom toho neučinili a těch peněz na ty roky, jakož svrchu psáno stoj, nespínil, jehožto buoh nedaj,	tehdy kteříž bychom z nás svrchupsaných rukojmí od dřive psané panie Anny z Hradcé Stadykarové neb od druhem jejich erbów neb od vymlúvaje, toho, ktož by tento list měl s její dobrú vůli,	druh na druhu neukazuje, když bychom byli napomanuti, ani s druh vymlúvaje,	každý z nás má vléci	anebo miesto sebe poslati rytieřského panoš se dvěma pacholkama a s čtřmi koňmi	do města do Jihlavy do hospody ctného a v pravé ležení hospodáře, kdeždržeti podle psané panie Anny z Hradcé i jeje erbów anebo od jejich jistých posłów ukázáno bude,	a tu mámy i slíbujem ležeti a v pravé ležení kdeždržeti podle obyčeje země moravské	1406, CDM XV, č. 442
Pakli bychom toho všeho neučinili, jehož buoh nedaj,	tehdy inhed dva z nás rukojmí, kteříž najdřive od svrchupsaných, od panie Elišky aneb od pana Jana mlazšího z Hradce budem napomenuti poslem nebo listem,	jeden na druhého neukazuje, ani se druh druhým vymlúvaje,	každý s jedním pacholkem a se dvěma koněma má vjeti	aneb panoš v pravé a v rytieřského obecné ležení miesto sebe do města poslati do Telče do hospody ctné nám od svrchupsaných ukázané	a tu ustavičně ležeti máme.	Pakli by tu bezeisti ležeti nemohli kteréž věci, jehož buoh nedaj, tehdy odtud ve třech mléech počítajce, kdežkolivěk od svrchupsaných, od panie Elišky aneb od věrněj ruky od pana Jana bude ukázáno, mají ležeti podle obyčeje zemského.	1408, CDM XIV, č. 23

Pakli bychom toho všeho neučinili, jehož buoh nedaj,	tehdy hned, když bychom byli napomenuti od častopsaného knězeani jsě jeden Michala anebo od druhým vladarě toho špitálu vymlúvaje, anebo jich posluov,	jmáme a slibujem vlěci	anebo každý do města z nás miesto do Znojma sebe poslati do hospody jednoho tstného ryciarského hospodáře, panoše gdež nám s jedním bude od pacholkem svrchupsaných a se dvěma ukázáno, koňma	a tu jmáme a slibujem ležeti	1408, CDM XIV, č. 24
Pakli bychom toho všeho neučinili,	když nás napomenú čtrnácte dní napřed,	tehdy inhed máme a slibujeme jim vlěci	anebo místo do města do sebe poslati Moravských každý Budějovic do jednoho ctné hospody, panoše kdež nám od rytířského rádu s jedním pacholkem a se dvěma koňma	a tu máme ležeti v pravém ležení jakož země moravská za právo má	1409, CDM XIV, č. 64
Pakli bychom toho neučinili,	tehdy inhed druhedy den ot roku upomenute my rukojmě oba,	jeden druhého každý s jedním pacholkem a se dvěma koňma	k ctnému hospodári v dóm do města a obecné ležení do Teplé, kteréž držeti a plniti, by nám byl skrze naše věřicé ukázán,	tu máme vjeti a tu pravé a obecné ležení	1410, AČ VI, s. 459–460, č. 10

Pakli bychom těch jistých peněz totižto tisíc kop grošiev v tom městci neb v těch čtyřech nedělech po napomenutí nedali a nezaplátli markrabí Joštovi svrchupsanému, pánu našemu, neboli tomu, komuž káže jeho milost,	tehdy inhed z nás rukojmí svrchupsaných, kteřížkoli napomenuti budem od svrchupsaného pána našého neb jeho jménem,	se čtyřmi koňmi a se čtyřmi pacholky	máme i slibujemvléci v pravé a v obycejné ležení do města do Brna ke cnému hospodáři	aneboli miesto sebe poslati každý panoši rytieřského tež se čtyřmi koňmi a s tolikéz pacholky v to ležení beze všech odpor, odmluv i prodlemie.	1410, CDM XIV, č. 146
Pakli bychom toho neučimili, že bychom na který rok z svrchupsaných rokov peněz tehdy dlužných nezaplátli ani platu, jakoz jest předeapsáno, nepostúpili a nezapsali,	tehdy inhed po každém z těch rokov my rukojmě napředpsamí, když bychom kolivék od našich věřících jednoho aneb jich poslem napomenuti byli,	jeden na druhého neukazuje ani pacholkem jeden druhého a se dvěma koňoma čekaje ani se kterak vymlúvajíć,	v městě v Novém Plzni neb v Rokycanech do počestné hospody, kteráž by nám od nich aneb jich poslem jmenována byla,	vléci mámy a slibujeme a tu ležení obecné a obycejné v české zemi držeti, každý sám svým životem aby ležal,	1411, ŠTRNAD I, č. 232

Pakli bychom toho neučinili,	tehdy inhed potom my rukojmě druhého svrchupsaní, když neukazuje ani pacholkem bychom kolivěk od našich věřících jednoho anebo jich poslem napomenuti vymlúvajíć,	každý s jedním druhého se dvěma čekaje, ani se koňoma kterak jinak,	v jednom z těchto měst, to jest v Novém Plzni neb v Žatci, kteréž by nám od našich věřících jednoho aneb jich poslem jmenováno bylo, do počestné hospody, kteréž by nám také od nich anebo jich poslem jmenována byla,	každý sám svým životem aby miesto budeme moci každý z nás panóši rytířského řádu v to ležení postaviti a vložití,	1413, AČ VI, s. 466–467, č. 18
Pakli bychom toho neučinili pod tu chvíli, tehdá inhed, kdyby jim ten plat nevyšel, neb řečená smlúva byla kterak proměněna aneb nezdržána,	ihned (!) od upomenuti prvního dlužni sme i máme ve dvou nedělí počítajíć	vléci na ležení s jedním u Milévště, u počestného hospodáře, kdež nám bude ukázáno,	vléci mámy a slibujeme, v české zemi obyčej a právo jest,	koněm, jeden z nás, ktož bude upomenut,	1413, AČ XVI, s. 292, č. 6

Pakli bych těch peněz nespínil svým věřitelom, jako svrchu psano stojí:	tehda slibuji do města a mám do Prahy do a tu ležeti mají obyčejným hospody od nichleženim, podlé ukázané, obyčejje země české a listu obecného, rytířského pachtolky řádu s pěti a s deseti koňmi	1414, AČ III, s. 277 – 278, č. 11
pakli bychom i toho neučimili, jehož buože nedaj, tehdy ihned jeden z nás, který by najprv od svrchupsaného Marše aneb od jeho erbuo v listem aneb poslem napomanut byl, ten má i slibuje,	na jiné neukazuje ani se jímými kterakzkoli koňoma vjeti, s jedním pachtolkem a se dvěma koňoma vjeti, aneb miesto v pravé sebe panoši a vobyčejné ležení do města do Telče, do hospody ctné, nám od častopsaného Marše listem aneb poslem ukázané,	1418, AČ IX, s. 247 – 249, č. 8
Pakli bychom i toho neučimili, jehož bože nedaj: jedyn z nás rukojmí svrchupsaných od pana Jana listem nebo poslem napomenut byl, máme i slibujem,	jedyn na druhého neukazuje, ani se jeden svrchupsaného druhým a se dvěma kterakkoli omlúvaje, všichni, každý s jedním pachtolkem a se dvěma koňoma vjeti, aneb panoši u pravé a v rytířského obyčejné miesto sebe ležení, do města do Telče, aneb do Hradce, do hospody ctné nám od svrchupsaného pana Jana listem aneb poslem ukázané,	1418, AČ VI, s. 472 – 475, č. 25

Pakli bychom těch předpsanychz nás, kteříž sto kop grošův Kamarětovi a Zbyňkovi otci jeho svrchupsaným na ten čas, jakož jsme dlužni, nesplnili a nebo deset kop grošův stříbrných prazských platu na svobodných dědinách neukázali,	tehdy inhed dva se druhého nebytím vymlúvaje, jeden druhéhojmáme nečekaje, ani s jedním pacholkem a se dvěma koňoma	a nebo každýv ležení poslata tu obyčejné místo do Třeboně sebe panoši rytířského řádu s jedním také pacholkem a se dvěma koňoma	1418, KLUMESCH č. 136
Pakli bychom toho neucimili,	tehdy kterýž by z nás rukojmí čtyřie byli napomanuti od toho, komuž by těch sto kop grošův pamí Elzka odkázala, buď jeho poslem neb listem,	má poslata město do Třeboně sebe panoši dobrého řádu rytířského s jedním pacholkem a se dvěma koňoma	1418, RYMĚŠOVÁ I, č. 2

v ležení do města Benešova obyčejné v české zemi ležení v pravé a v město v hospodu poctivého hospodáře, kterýž nám bude naším věřitelem ukázána, koňoma

Pakli bychom i toho neučimili, jehož bože uchovaj,	tehdy ihned tři z nás rukojmí, kteříž by najdríeve od častopsaného pana Jana aneb od jeho erbuov listem napomenuti byli, máme i sítbujem	jeden na druhého neukazuje ani sě jeden od druhým omlúvaje, listem aneb poslem napomenuti byli, máme i sítbujem	každý s jedním pacholkem a se dvěma koňoma vjeti	aneb panoši v pravé rytířského řádu místo sebe poslati do hospody ctné nám od častopsaného pana Jana aneb od jeho erbuov listem aneb poslem ukázané,	a tu ustavičně ležeti máme.	1419, AČ IX, s. 249–250, č. 9
Pakli bychom toho neučimili, což tento list svědčí,	tehdy kterýkolivěk beze vše z nás rukojmí by byl odmluvy, ani napomenut, na druhého,	má vléci s jedním pacholkem a se dvěma koňoma	v hospodu ctného hospodáře v Sedlčanech, kdež jemu bylo ukázáno věřiteli napřed psanými anebo jích poslem,	v ležení obyčené (!)		1419, AČ XV, s. 292–293, č. 7
Pakli bychom toho neučimili a základu prvěpsaného věřitelóm našim na čas svrchupsany nesplnili:	tehdy ihned my rukojmě již jmenovani, když bychom ot věřitelov sě věci které našich listem neboli poslem byli upomenuti,	jeden na druhého neukazuje ani pacholkem a se dvěma koňoma má vjeti	každý z nás s jedním pacholkem a se dvěma koňoma má vjeti	do města Krumlova neb do Třeboně k hospodári do ctné hospody, tu kdež nám ot věřitelov našich nadepsaných bude ukázáno;	a tu máme pravé ležení držeti řádem a obyčejem této české země;	1424, AČ III, s. 245–248, č. 32

Pakli bychom toho neučinili,	tehda, když bychom najprv upomenuti byli ode pana Oldřicha z Rožemberka předepsaného listem neb poslem jeho,	beze všech omluv a všelikakého prodlení my všechny rukojmie předepsaní máme a sřibujem	každý sám svým životem s jedním pacholkem a se dvěma koňoma vjeti	aneb každý místo sebe panoši řádu rytířského poslati	do města Crumplova, pakli by to kterak ztraceno bylo k nepřítelóm, jehož bože stráž buď, ale do města do Třeboně do domu ctného hospodáře, kdež by nám od častopsaného pana Oldřicha listem neb poslem jeho bylo pokázáno,	v to obecné ležení, kteréž země česká za právo má,	1424, RWESOVÁ I, č. 86
A jestliže bychom toho opět neučinili,	tehda ihned z nás rukojmí, kteříž od kněze Mikuláše neb toho, kdož by list měl, poslem neb listem napomenuti budem, máme a sřibujem,	jeden na druhého neukazuje ani se druhým, jichvymlouvaje,	každý s jedním pacholkem a se dvěma koňoma vjeti	aneb místo sebe panoši rytířského řádu poslati	v pravé i v obyčejné české zemi ležení do města do Budějovic Českých, do hospody ctného hospodáře nám od kněze Mikuláše neb toho, kdož by list měl, ukázané	a tu ústavně ležeti do splnění peněz svrchupsaných;	1426, RWESOVÁ I, č. 135

A když by dvě neděli minule po seznaní toho základu urozeného pána pana Hynka z Švanberka řečeného Krušina, tehdy my svrchupsaní rukojmě slibujem společně jednú rukú nerozdielnú tak, aby se jeden od druhého svým díelem nedělil ani se dělití mohl, ani žádnú řečť mohl se vymlúvati,	ale slibujem přijeti do Nového Plzně neb do Tachova, pacholkem neb do toho města, kteréž by s královy strany bylo, do ctné hospody, kteréž by nám byla ukázána od Frídricha předpsaného z Kolovrat seděním na Libštejně, neb ot toho, ktož by měl tento list s jeho dobrú volí, tu každý z nás sea nebo každý dvěma koňoma a s jedním ležení panoši řádu a obyčejie země, místo sebe vložití s jedním pacholkem a se dvěma koňoma,	1427, AČ VI, s. 477–479, č. 30
Pakli bychom toho neučímii, což jest svrchu psáno, tehdy ihned my rukojmie a zprávce nadepsaní všichni, když bychom a kteřížkolivěk napomenuti byli od věřiteluov našich svrchupsaných, jedn na druhého neukazuje ani se kterakkolivěk v ležení ale beze vše odpory každý z nás s jedním pacholkem a se dvěma koňoma poslati a vložití do města do Jindřichova Hradce anebo mílech od téhož Hradce v české zemi anebo blíže do hospody ctné, kdež nám našich listem anebo poslem bude ukázáno,	do města do Jindřichova Hradce anebo mílech od téhož Hradce v české zemi anebo blíže do hospody ctné, kdež nám našich listem anebo poslem bude ukázáno,	1428, RYNEŠOVÁ I, č. 151

Pakli bychom toho neučinili, jehož bože nedaj,	jeden na druhého neukazuje ani vlehnúti se druhým v obyčejné vymlouvaje, máme a slibujem	každý svým životem v obyčejné ležení	aneb miesto kdež nám od sebe poslati našeho věřitele a obyčejné panoši řádu bude ukázáno, ležení, dokudž rytířského v ctnú hospodu všech jistinných se čtyřmi v městě peněz i se všemi koňmi a s škodami věřiteli tolikéž v Jindřichově nadepsanému osobami, Hradci	1430, RWNEŠOVÁ I, č. 176
Pakli bych toho všeho neukázal a neučinil, což jest svrchupsanému dřevěpsanému Šimkovi, jehož bože nedaj,	tehdy mám a slibuji pode ctí a pod věru vjíti a vni knúti v ležení české země obyčejné na svú škodu	do města do Kaplice k poctivému hospodáři, tu kdež by mi bylo od mých věřiteluov ukázáno,	do města do Kaplice k poctivému hospodáři, tu kdež by mi bylo od mých věřiteluov ukázáno,	1431, KLIMESCH č. 145
Pakli bychom toho nečinili,	tehdy hned z nás dva, kteráž bychme Ondřeje Kerského aneb od jeho úředníka napomenuti byli,	a každý z nás s jedním pacholkem a se svěma koněma	ne každý a tu mámy z nás muož v to leženci a pravé ležení poslaczi ležení miesto sebe jakož obyčejj panoši řádu rytířského jest v zemi s jedním pacholkem a se dvěma koněma,	1433, AČ IX, s. 256– 258, č. 15

Pakli bychom toho ne učinili i všeho, což svrchu psáno stojí,	tehdy inhed, kterýž beze výše výmluvy napomenuti budem od našich věřitelův svrchupsaných listem aneb poslem jich, máme a slibujem	jieti v lezenie,	aneb miesto do města do Hradce Jindřichova aneb do jiného města v Čechách jest, rytejského v čtyřech milích poslati s jedním pacholkem a se dvěma koňoma,	do města do Hradce Jindřichova aneb do jiného města v Čechách jest, rytejského v čtyřech milích poslati s jedním pacholkem a se dvěma koňoma, hospodáře, tu, kdež nám bude od našich věřitelův nadepsaných ukázáno,	a tu máme ležeti, jakož obyčej a právo v české zemi	1435, RWESOVÁ I, č. 276
A jestliže já jístec i my rukojmě přvepsané dřívepsanému Alšovi že bychom jemu na ten jistý ukázaný čas peněz těch nezaplátli a úplně neodčítli penězi hotovými, jakož napřed jest psáno, beze lsti,	tehda kterýž kolvěk jeden na z nás svrchupsaného Alše nebo jeho posla jistého s jeho listem otevřeným ani bychom napomenuti,	než svými vlastními životy, nebo každý místo sebe poslati jedním pacholkem a se dvěma koňoma	do města do Evančic do hospody ctného tu, kde nám od svrchupsaného Alše ukázáno bude,	a kdybychom tu ležeti od dne prvního napomenuti bychom já jístec i my rukojmě v pravé a v obyčklé ležení, moravská za právo má	tehda inhed druhá dva napomenuta budem	1404, CDM XIII, č. 349

Pakli bychom toho neučimí, jakož svrchu sľubujem v tomto listu, jehož buoh nedaj,	tehda my rukojmí, kteráž by dva z nás byla napomenuta od dřevěčeného Maršika, od paní Margrety jeho ženy, nebo od jích dětí, nebo od jích věrných rukú svrchupsaných,	do Olomúce do každého domu cného hospodáře, kteréhož by oni nám ukázali, a my ještě svrchupsaných věcí nedokonali a nesplnili našiem věřitelóm svrchupsaným, jakož svrchupsáno stojí,	tehdy my ostatní máme rukojmí	1406, CDM XIII, č. 446
Pakli bychom toho neučimí, jehož pán buoh nedaj,	tehda ihned, kteráž jeden na druhého neukazuje, najprv napomenuta ani se jeden budem od naštech věřiteluv svrchupsaných,	do města Olomúce v duom ctiného hospodáře, tu kdež nám bude od miesto sebe svrchupsaných panoši řadu věřiteluv ryřřského naštech s jedním pacholkem a se dvěma koňma postlati v pravé a obyčejné ležení	tehda ihned druhá dva z nás rukojmie svrchupsaných, kteráž budem napomenuta od naštech věřiteluv svrchupsaných,	1406, CDM XV, č. 447

Pakli bychom toho neučimili a těch peněz našim věřitelům na věřitelův svrchupsaných jehož bože nedá,	tehdy hned z nás rukojmí, kterákoli budeta upomanuta od našich věřitelův svrchupsaných	nečekaje ani jeden na druhého se čekaje na druhého neodkazuje ani se čím vymlúvaje	každý s jedním pacholkem a se dvěma kuñooma	do města do Olomúce do domu csného hospodáre, kteréhož by nám Jan Salcar, Klara jeho žena nebo jích erbové neboli jejich věrna ruka Janek z Loděnice svrchupsaný ukázali	v pravé a obyčejné ležení máta vléci, nebo místo sebe panoši rytířského řádu s jedním pacholkem a se dvěma kuñooma poslati.	A po dvou nedělí, kteráž by opět dva z nás rukojmí byla napomenuta,	aby také vlehla jako první dva v též ležení do téhož města i k témuž hospodáři.	A tak od prvního až do posledního jmámy vléci a tu ležeti pravým a obyčejným ležením tak dlouho, až bychom to jisté zboží svrchujmenované se vším příslušenstvím dřívěřčenému Janu Salcarovi, Klare jeho ženě a jích erbóm ve dsky zemské vložili, zpravili i osvobodili a sobě z desk vyložili	1407, CDM XIII, č. 481
Pakli bychom toho neučimili a těch peněz našim věřitelům na věřitelův svrchupsaných jehož bože nedá,	tehdy hned dva z nás rukojmí, kterákoli budeta upomanuta od našich věřitelův svrchupsaných	jeden druhého nečekaje ani sebe mámy s druhým se čekaje na druhého neodkazuje ani na druhu ukazuje,	každý místo a slibujem poslati jednoho panoši rytířského řádu s jedním pacholkem a se dvěma koñooma	v obecné ležení do Kroměříže do města v dom csného hospodáre, tu kdež ním bude od nich ukázáno.	A jestiže bychom v tom ležení strnáste dní leželi a peněz svrchupsaných nezaplátli,	tehdy hned po čtrnásti dnech druhá dva rukojmie	mámy a slibujem miesto sebe poslati každý jednoho panoši rytířského řádu ... v též ležení k prvníma dvěma, tak aby leželi čtyřie panoši se čtyřmi pacholky a s osmi koňmi	1407, CDM XV, č. 457	

Pakli bychom toho všeho neučinili, jehož napomenutí nás rukojmí buoh nedaj, Sudky, jeje erbův na druhého nebo od věrných rukneukazuje častopsaných, ani sě jeden druhým vymlúvaje	tehdy která bychom prvnie dva dva byli napomenutí nás rukojmí ihned jeden na druhého	mámy a slijujemnebo sebe naši dobrú a čistú verú slijujem beze lti u pravé poslati a přivýklé ležení vléci rytiřského vjetí do města do Brna s jedním pacholkem hospodáře skroza se dvěma naše súkupy koňoma. jmenované nám ukázaného	A jestiže bychom v tom ležení čtrnáste dní pořád leželi a svrchupsany peníze devadesát častopsaných sůkupův, a dvacet hriven povýšenie svrchupsaným sůkupům nebyly navráceny a zaplacený.	tehdy druhá dva z nás rukojmí, kteráž budú z ležení napomenuta od častopsaných sůkupův,	také slijujem vléci a vjeti do téhož města v tuž hospodu ku prvnie dva	1409, CDM XIV, č. 111	a tak až do posledních rukojmí.
Pakli bychom toho neučinili, jehož buoh nedaj,	tehdy tři z nás slijujem ihned, když bychom upomanuti byli,	každý do domu místo sebe jednoho panoši rytiřského řádu s jedním pacholkem	poslati a vložití bezední minulo a my všech omluv svrchupsaných věcí ješče nesplnili a pana Lacka od dřeveřčeného Kunatha neodvadili,	tehdy ostatní tři rukojmě ihned slijujem	ku prvnie třem tím obyčejem v též ležení, jako prvnie tři, vložití beze všiej odpory;	1409, CDM XIV, č. 82	ku prvnie třem tím obyčejem v též ležení, jako prvnie tři, vložití beze všiej odpory;
Pak-li bychom toho neučinili, tak jako svrchupsáno stojí, jehož boh nedaj,	tehdy in hed kteráž by kolivěk dva z nás rukojmí napomenutí luvy máta jeti budem od našich věřitelův,	anebo místo sebe každý panoši s pacholkem a se dvěma koňoma	do města do Hradce, anebo kdež by nám bylo ukázáno město v šesti mílech od Hradce v Čechách, v ležení do hospody ctné, tu kdež nám bude ukázáno od svrchupsaných našich věřitelův,	a po dvě nedělí	druhá dva, kteřížta dva máta napomenuti (!) budem, a týmž obyčejem jako prvnie dva,	1423, AČIX, s. 250–251, č. 10	a tak až do poslední dvě, a tu všech nás šest s tolikž pacholky a se dvanádsti koňmi mámy ležeti a ležení plniti, jakož obyčej a právo v české zemi jest,

A pakli bychom toho neučinili na všem nebo na diele, jehož buoh nedaj,	tehda kterážkoli dva z nás rukojmí z svrchu psaných byla bychva napomenuta od dřeve řečených Mikschíka, Alsché, kněže Petra, Václava, Bernharta bratří nebo od jejich erbův anebo od jejich věrných ruk svrchu psaných,	ten každý jednoho panoši rytířského s pacholkem a se dvěma koněma	do města do Mohelnic a v obyčejné ležení hospodáře, jimáme od nich ukázáno,	a po dvě nedělí, jestliže dva z nás by se to nestalo, což je svrchu psáno, od dřeve řečených našich kupitelův,	každý jednoho panoši rytířského týmž řádem jakož prvá dva ležie, k nim silbujem	každý jednoho panoši rytířského týmž řádem jakož prvá dva ležie, k nim silbujem	každý jednoho panoši rytířského týmž řádem jakož prvá dva ležie, k nim silbujem	poslednie dva rukojmie napomanuta od dřeve řečených našich kuptelův nebo od jejich erbův anebo od jejich věrných ruk svrchu psaných,	slibujem jednoho panoši rytířského ku prvím ležákům týmž řádem, jakož se jejich erbův svrchu píše, anebo od jejich věrných ruk svrchu psaných,	1403, CDM XV, č. 431
Pakli bychom toho neučinili, byla napomenuta od svrchupsaného pana Herarta nebo jeho erbův nebo stupníkův,	každý z nás silbuje jednoho panoši rytířského rádu s jedním pacholkem a se dvěma koňma	do města do Olomúče a v duom svého hospodáře, kdež nám od sebe bude ukázáno,	I když by se nám událo uobyčejněv tom ležení štrnáste dní ležeti ode dne prvního napomenutí a my dřieve řečenému panu Herarťhovi nebo jeho erbům neboli jeho stupníkům úplně ještě nezpravili a neskonali, jakož se svrchu píše,	tehdy druhá rukojmí, kteríž bychom byli napomenuti od dřieve řečeného pana Herartha nebo jeho erbův neboli jeho stupníkův,	slibujev v též město a s tolika koňmi v týž štrnáste dní duom i v též minulo a my ležení jako prví dva poslati a my dřieve řečenému panu Herarťhovi nebo jeho erbům neboli jeho stupníkům, jakož se svrchu píše,	tehdy ostatní v též město dva silbujeva a týmž obyčejm jako prví čtyři poslati a vložit. A v tom ležení my všichni rukojmie silbujem ležeti tak dlouho, až bychom to vše, což se svrchu píše, učinili, skonali i zpravili,	1407, CDM XV, č. 453			

Pakli bychom toho neučíniši, jehož ostrež,	tehdy kteražkoiivěk dva z nás rukojmí budem svrchupsaných našich věřiteluov nebo od toho, ktož by tento list jiměť s jich dobrú volí,	ta nemeskajíce jeden na druhého neukazuje ani se druh druhem vymlúvaje, svrchupsaných věřiteluov naše nám ukázaného	jmáme a slobujem každý sebe miesto panoši řádu ryčského s skrze pacholkem a se dvěma koňoma	do města Prostějova do domu csného hospodáře skrze věřitele naše nám ukázaného	v pravé a v obyčejné ležení poslati a vložití.	A když by minulo dní čtrnáste po jich najprvním napomanutí a my těch peněz nesplniti,	tehdy druhá dva z nás rukojmí, kteříž budem napomanuti,	také jmáme a slobujem bez meškání a obyčejem, a my ještě jakož svrchupsaných napřed psáno, do téhož města a k témuz hospodáři jako první dva ležáky poslati a vložití.	tehdy pátý rukojmie, když napomanut bude,	inhed má a slobuje týmž řádem a obyčejem do téhož města k témuz hospodáři jako první čtyři poslati a vložití,	1409, CDM XIV, č. 116

K formulí o ležení bývá ještě někdy připojen dodatek o tom, že ležáci nesmějí ležení za žádných podmínek opustit. Písař Prokop uvádí k němu vzorů hned několik:

a odtud na nižádné právo nikam nevyjížděti ani kterak vyniknutí tak dlúho, dokudž bychom toho všeho, což ten list svědčí, nesplnili (Na peníze, MAREŠ s. 18);
 A z toho ležení nikam nemáme vyježděti etc. tak dlúho, dokudž bychom svrchupsaného zboží v zemské dsky nevložili, tak jakož svrchupsáno stojí (List do desk zemských dědin a platu vloženie, MAREŠ s. 19);
 A z toho ležení nikam nemáme vyléci ani kterak vyniknutí tak dlúho, dokudž bychom toho všeho, což tímto listem máme učiniti, neučinili a nesplnili (List věna protivného neb otporného, MAREŠ s. 22);
 A z toho ležení nikam nevyježděti ani kterak vyniknutí tak dlúho, dokudž bychom toho úroku nesplnili (List na věno milostivé, MAREŠ s. 22);
 A odtud nikam nevyježděti tak dlúho, dokudž bychom toho platu v zemské dsky nevložili aneb řádem znova vyzdvíženým nezapsali (List na komorní plat, MAREŠ s. 23);
 a tu tak dlúho ležeti, dokudž bychom těch všech úmluv aneb základuov nesplnili (List od toho, ktož najímá, MAREŠ s. 31).

Jim odpovídají v listinách formulace:

a tu ležel tak dlúho a nikam z toho ležení na žádné právo nevyjížděl tak dlúho,	dokad bychom toho věnného práva úplně neodvadili	1387, CDM XI, č. 443
odtud nikam nevyježdějíc na ižádné právo,	jeliž tisíce kop svrchupsaného základu hotovými penězi Petrovi a Janovi ze Stráže úplně zaplatíme	1388, VÝBOR I, s. 1015–1023, č. 5
A z toho jistého ležení nemají vyjítí naši panoše ižádným právem ani ižádným činem tak dlúho,	doněvadž bychom hlavních peněz se všemi s jedněmi i s druhými škodami kterakžkolivěk vzatyými pro nezaplacenie svrchupsaných peněz, ješto by svědomě byly ukázány bez přísahy, napřed jmenovanému markrabí neboli jeho dětóm neboli ktož by tento list jměl, zaplatili a zpravili úplně a cele bez odpory a bez sídu	1389, CDM XI, č. 545
a z toho ležení nemáme vyjeti ani vynítí nižádným právem ani obyčejem,	je-li bychom dřívěřečených pět a sedmdesát kop grošuov platu úročného dřívěřečenej paní Agnežce nebo věrným rukám ukázali, zvedli a ve dcky vložili, tak jakž se svrcho jmenují	1396, CDM XII, č. 354
A z toho ležení nej mámy vyjeti nižádným právem ani obyčejem,	doňovad by to svrchu jmenované zboží zpraveno nebylo, osvobozeno i ve dsky vloženo, jakožto svrchupsáno jest	1397, CDM XV, č. 371
a odtad nikam nej mají vyjeti	až by těch tisíc kop grošuov základu i se všemi škodami, což by na to zběhly a podobně ukázány byly, úplně zaplacený byly	1397, CDM XV, č. 373
a přes to vždy ustavičně máme ležení plniti a odtud na žádné právo nevyjeti,	ež bychom často řečenú jistinu a třetinu výše se všemi škodami, kteréž oni by skrze to poselstvím, jézdami nebo kterakžkolivěk jinak vzeli a spravedlivě ukázati mohli, jim splnili, zpravili a úplně zaplatili	1399, CDM XII, č. 545
a odtad aby nevyjeli na žádné právo,	až prve ta ves Rohy menovaná bude ve dcky vložena, zpravena i vysvobozena, jakož svrchupsáno jest i jmenováno.	1399, CDM XV, č. 395

a odtud nemáme vyjeti žádným obyčejem ani na naše právo,	dokavad bychom tych všech věcí svrchupsaných nesplnili panu Lackovi dřeveřečenému	1399, CDM XV, č. 398
a my nebo za nás vždy máme to ležení plniti a z něho nikam a na žádné právo nevyjieti	dokudž bychom svrchupsaným pánóm a mužóm těch peněz, jistiny i se všemi škodami, kteréž by proto kterakžkoli vzeli, ježto by dobrým svědomím ukázati mohli, bezevšeho otvolávání i proti tomu otlmúváníe úplně a docela nesplnili	1399, VÝBOR I, s. 1040–1044, č. 13
a z toho ležení ten jistý nikam nemá vyléci ani vyjeti na žádné právo ani kterým obyčejem tak dlúho,	doniž by dřeveřečený pan Petr z tych škod pro dřeveřečené rukojemstvie vzatých úplně byl odvazen	1401, CDM XV, č. 410
a my vždy, ježto v ležení budem, nevyjížděti z toho ležení žádným právem ani kterým obyčejem	až do plného skonání všech věcí a kusuov svrchupsaných	1403, CDM XIII, č. 282
a z toho ležení jeden od druhého nikam na žádné právo ani kterým obyčejem slibujem nevléci ani vyjeti tak dlúho,	doniž by to vše, což je svrchu psáno, skrzě nás rukojmie dřeve menovaným našim kupitelóm bylo sdrženo, splněno a učiněno	1403, CDM XV, č. 431
a otdad slibujem nevyjeti žádným právem ani obyčejem,	dokovadž bychmy dvě stě hřiven grošuov panu Petrovi nepoložili a nedali	1404, CDM XIII, č. 314
a odtud na nižádné právo nevyjezditi,	dokudž by se nesmluvil	1404, CDM XIII, č. 331
a tu jmáme ležeti a odtovad na žádné právo ani kterým obyčejem nevyjížděti,	jeliž bychom svrchupsané peníze tři tisíce kop grošev základ propadený dali, zaplatili úplně a docela	1404, CDM XIII, č. 334
A my rukojmě nemáme jeden) od druhého vyniti ani vyléci žádným právem ani obyčejem tak dlúho,	dokovad bychom našemu věřitelovi svrchupsanému Alšovi těch peněz prvé psaných hlavních a jistiny úplně nedali, nezaplatili až do celosti	1404, CDM XIII, č. 349
a odtud nikam nevyjížděti,	až bychme jistinu i vseckny škody, kteréž by s dobrým svědomím ukázati mohli, jim splnili a úplně zpravili	1405, CDM XIII, č. 373
a otdad nemáme vyjížděti na žádné právo,	dokadž bychom jie těch štyr kop platu ve dsky nevložili, jakož svrchupsáno	1405, CDM XV, č. 434
a odtud všechni nejmáme vyjeti ani vyjiti žádným během ani na své právo,	ač bychom vždy své sliby, jakož jsme slíbili v tomto listě, splnili	1406, CDM XIII, č. 446
a odtud na ižádné právo nevyjezděti tak dlúho,	až bychom svrchupsané peníze na každé své roky rozdělené, jako svrchu psáno stojí, jistinu i /s/ škodami úplně a docela splnili a zaplatili	1406, CDM XV, č. 442
a z toho ležení nás všech VI rukojmie s tolikéž pacholky a se dvanácti koňmi máme a slibujem z toho ležení nikam nevyjížděti ani vychoditi žádným obyčejem ani kterým právem tak dlúho,	dokovadž bychom svrchupsaných věcí nesplnili a nedokonali úplně a docela	1406, CDM XV, č. 447
a z toho ležení ... naši ležáci nemáme aniž chcme na ižádného právo ...	aniž dřieve řečených peněz jistinu i s škodami nezaplatíme	1407, CDM XV, č. 457
a přesto vždy ležeti máme a na ižádné právo nevyjezděti,	jeliž by ty peniezi hlavní i s třetinú výše i také se všemi škodami, kteréž by svrchupsaní paní Elška aneb pan Jan mlázší z Hradce proto vzeli a dobrým svědomím pokázali, byly jim zpraveny a zaplaceny úplně a docela	1408, CDM XIV, č. 23

A z toho lezenie na žiadné právo ani doněvad bychom jmenovaným súkupóm kterým obyčejem nemáme vyjeti ani dřieveřečených devadesát hřiven jistiny a dvacet vyníti všech nás šest šesti pacholky hřiven povýšení nezapltili, jako sme slibili a se dvanácti koňmi,		1409, CDM XIV, č. 111
a z toho lezenie ti všichni, ktož v něm budú a lehú, nemají vyjeti vyníti žádným právem ani obyčejem bez našich věřiteluov vuole,	tak dlouho tak dlouho donidž bychom jim peníze anisvrchupsané se všemi škodami, skrže naše nesplnění vzatyými, kterakžkolivěk a dobrým svědomím bez přísah a bez věrování ukázanými nedali, nezapltili a neodložili našim věřitelóm svrchupsaným úplně a docela	1409, CDM XIV, č. 116
a otdad nevyjžděti na žiadné právo,	až bychme jim dřieveřečené zboží spravili i vysvobodili anebo jich peníze zase navrátili úplně o třetinu více i s škodami	1409, CDM XIV, č. 64
a z toho lezenie slibujem a nejmámy vyjeti ani vyníti žádným obyčejem ani na naše právo, než tak dlouho v tom ležeti,	yaž bychom všechny svrchupsané kusy úplně učinili a splnili	1409, CDM XIV, č. 82
A přesto my, kteříž v tom ležení budem a lehmem, nemáme z toho lezenie vyjeti ani vyléci na ižadné právo ni na který obyčej tak dlouho,	doniž bychom peněz svrchupsaných, totižto tisíce kop grošiev svrchupsanému markrabí Joštovi, neb tomu, komuž jeho milost káže, i s škodami, kteréž by koli pro nezaplacení těch peněz vzali a ještě by jě svědomím ukázati mohli, bez věrování docela a úplně nezapltili	1410, CDM XIV, č. 146
a ottud nikam na ižadné právo nevyjžděti, tak dlouho,	až bychom našim věřícím svrchupsané peníze úplně zaplatili, a beze všech otvolávání na panskeych i na královeych dvořiech	1410, AČ VI, s. 459–460, č. 10
a přes to vždy ještě lezenie toto plniti slibujeme a z něho na nižadné právo nevyjžděti ani vycházeti máme		1411, STRNAD I, č. 232
a otdud nevycházeti,	jeliž se ot nás pravd (!) stane řečenému zapsání na naši škodu	1413, AČ XV, s. 292, č. 6
a z toho lezenie nemáme na nižadné právo vyjžděti ani vycházeti, ani kterak vyniknutí,	edoňavadž bychme svrchupsaných našich věřících, Humprechta a Jana, a jich pečeti z toho rukojemství a z toho slibu již jmenovaného nevypravili a nevyvadili v plně hotovými penězi beze vše jich škody, a nezastúpili jich v plně, ač by je co proto rukojemství a pro ten slib od kohožkoli potkalo	1413, AČ VI, s. 466–467, č. 18
a otdud nemáme na nižadné právo vyjeti,	donvadž jistina i s škodami našemu věřiteli nebude úplně splněna	1418, RYNEŠOVÁ I, č. 2
A přes to vždy ustavičně ležeti máme, a na ižadné právo nevyjžděti z toho lezenie,	jeliž by ti hlavní peníze svrchupsaní i s třetinú výšě i se všemi škodami, kteréž by on Mareš proto vzal a dobrým svědomím prokázal aneb jeho erbové, jim byli zaplacení úplně a docěla	1418, AČ IX, s. 247–249, č. 8
a slibujem z toho lezenie na nižadné právo nevyjžděti ani vychoditi,	dokudž bychom těch sto kop grošív nesplnili i těch všech škod nezapltili	1418, KLIMESCH č. 136
A přes to vždy ustavičně ležeti máme, a z toho lezenie na ižadné právo nevyjžděti ani vyjeti,	jeliž by svrchupsaní peníze i s třetinú výšě i se všemi škodami, kteréž by on pan Jan z Hradce aneb jeho erbuové proto vzěli a to dobrým svědomím bez věrování a bez přísah pokázali, jim byli zaplacení úplně a docěla	1419, AČ IX, s. 249–250, č. 9

a odtud nemá vyjeti ani vyjítí na ižádné právo	dokudž by se jim úplně neskonalo to vše, což tento list svědčí, i s škodami, které by proto vzeli svědomě	1419, AČ XV, s. 292–293, č. 7
a tu ležeti a odtud na ižádné právo nevyjjezděti ani kterakkolivěk vyniknutí,	jeliž bychme skutečně to vše učinili, což jest předešáno	1424, RYNEŠOVÁ I, č. 86
a odtud z toho leženie nemůžem na nižádné právo vyjeti ani vynítí,	doniž bychom věřitelóm našim peněz svrchupsaných úplně nezaplatili i s škodami	1424, AČ III, s. 245–248, č. 32
a přes to vždy ústavně ležeti máme a na žádná práva nevyjjezděti ani vychoditi,	jeliž by ti jistí penězi hlavní s třetinú výše i také se všemi škodami, kteréž by proto kněz Mikuláš nebo ten, ktož by list měl, vzeli a dobrým svědomiem ukázali, zaplacení byli jim úplně a docela	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 135
a tu máme ležeti a pravě leženie držeti řádem a obyčejem země české a odsud z toho leženie nemáme vyjeti ani kterak vyniknutí na ižádné právo tak dlúho,	dokudž bychme neučinili toho všeho, což jest svrchu psáno	1428, RYNEŠOVÁ I, č. 151
a odtud na nižádné právo ani potřěbu vycházeti nemám,	leč bych to vše splnil, což svrchupsáno stojí	1431, KLIMESCH č. 145
a z toho leženie nevyjjezděti ani kterým kusem a obyčejem vyniknutí		1433, AČ IX, s. 256–258, č. 15
a odtud nemáme na nižádné právo vyjeti ani vyniknutí tak dlúho,	až bychom svrchupsaných dvě stě kop gr. a k tomu třetinu výše nadepsaným věřitelóm našim úplně splnili a docela zaplatili	1435, RYNEŠOVÁ I, č. 276

Tento dodatek nemusí však vždy nezbytně následovat bezprostředně po formulí o ležení, může se v listině objevit i později, zpravidla pak následuje po ustanovení o možnosti „dobyti“ dlužné částky „v židech i křesťanech“ či po zmínce o uhrazení všech škod. Výjimečně se může tato část sankce objevit v jedné listině i dvakrát. Poprvé vždy navazuje na formulí o ležení, podruhé je připojena k „dobyti dluhu v židech i křesťanech“.

a na žádná práva nevyjjezditi tak dlúho,	leč bychom to vše učinili, což svrchupsáno stojí	1408, CDM XIV, č. 24
a přes to vždy nej máme na žádná práva z ležení vyjeti,	leč bychom to vše učinili, což svrchupsáno stojí.	
a tu ústavičně ležeti máme, a na ižádné právo nevyjjezditi		1418, AČ VI, s. 472–475, č. 25
a přes to vždy ústavičně ležeti máme i slibujem, a na ižádné právo nevyjjezditi,	jeliž by ti jistí penězi, tisíc kop grošív svrchupsaných, i se všemi škodami, kteréž by kolivěk a kterakkolivěk on pan Jan svrchupsaný proto vzal, a to sprostným slovem, bez přiesah a bez věrování ukázal, jemu byli zaplacení úplně a docela	

a z toho ležení na žádném právo nevyjezděti ani kterak vyniknutí žádným obyčejem jakžkoli jmenovaným tak dlouho,	až bychom to všechno splnili i učinili úplně tak, jakož svrchupsáno stojí	1423, AČ IX, s. 250– 251, č. 10
a z toho ležení přes to nevyjezděti,	až bychme to všecko učinili, jakož svrchupsáno stojí	
a z toho ležení nemáme vyjeti i žádném právo tak dlouho,	najeliž bychom prvé napředpsaným Frídřichovi z Kolovrat, nebo tomu, ktož by měl tento list s jeho dobrou volí, hotovými penězi šest set kop základu groši stříbrnými napřed menovanými zaplatiti úplně docela	1427, AČ VI, s. 477– 479, č. 30
a přes to vždy ležeti máme, a na i žádném právo nevyjížděti,	doněvadž bychom toho všeho nesplnili, což v tomto listu psáno stojí	

2.1.3.3.2.

Na druhém místě se v sankci obvykle objevuje už zmíněné ustanovení o tom, že nebudou-li ani po určité lhůtě (zpravidla po čtrnácti dnech), ať už bylo ležení nastoupeno či nikoli, splněny všechny pohledávky, má věřitel právo „dobýti“ dlužnou částku „v křesťanech i židech“ – tedy vlastně vypůjčit si ji u křesťanů či židů. Splácet ji ovšem musel i s úroky, které mohly být zvláště v případech půjčky od židů dost vysoké, opět původní dlužník.

U Prokopa má tato část následující podobu:

a po čtrnácti dnech ode dne napomenutí toho ležení, buď ležáno nebo nebuď, ač bychom svrchupsaných peněz našim věřícím napředpsaným nesplnili, tehdy oni tiemto listem plnú moc i právo mieti budú, jistinu peněz svrchupsaných v křesťanech aneb v židech optati a vzieti na našech všech společní škodu. A kdež by ty peníze v české zemi optali, tu my je hned k napomenutí jich slibujem i dlužní sme sami sebu aneb jinými rukojměmi aneb našimi dobrými základy v těch peniezech optalých zastúpiti a jim ty peníze beze vsie jich škody vypraviti (Na peníze, MAREŠ s. 18);
a po čtrnácti dnech od stavení toho trhu buď ležáno aneb nebuď a my ještě svrchupsané jistiny i s třetinú výše našim věřícím nedali, tehdy oni naši věřící plnú moc i právo mieti budú a mají napředpsané peníze jistinu s třetinú v křesťanech neb v židech aneb v křesťanech i v židech etc. ut supra (List do desk zemských dědin a platu vloženie, MAREŠ s. 19–20);
a po čtrnácti dnech jestliže bychom našim věřícím kterého úroku z úrokuov svrchupsaných nevydali, tehdy oni etc. mají plnú moc ten úrok v křesťanech neb v židech optati neb vzieti etc. ut supra (List věna protivného neb otporného, MAREŠ s. 22);
A po XIII dnech, buď ležáno neb nebuď, ač bychom těch základuov peněžitých neb úrokuov neb šacunku toho nábytku nesplnili, tehdy oni naši věřící budú mieti plnú moc i právo tiemto listem svrchu psané peníze základu, úrokuov, šacunku v křesťanech neb v židech na naši všech společní škodu optati etc. (List od toho, ktož najímá, MAREŠ s. 31).

Pakli bychom nepřeželi neděle čtyři a nebo snad i neleželi, ale po upomenutí spravedlivém z ležení,	tehdy řečená paní Dorota a neb muž jejie v židech i v křesťanech móż na naši škodu ty jisté peníze vzieti a my proto vždy abychom předse leželi,	1373, VÝBOR z Č. LIT., s. 799
A po dvě neděle, ležme nebo neležme,	svrchupsaný Petr i Jan vedle toho listu moc mají plnú těch tisíc kop grošiev pražských v židech nebo v křesťanech na nás na všech škodu vzieti;	1388, VÝBOR I, s. 1015– 1023, č. 5

A když by dvě neděli minule od svrchu psaného roku vloženie neboli nevloženie a ti jistí peníze dřeveřečenému markrabí Prokopovi neboli jeho dětóm neboli tomu, ktož by tento list jíměl, úplně nebyli zaplacený,	mohú i dávamy jim plnú moc, těch jistých pět set kop grošov mezi židy neboli křesťany vzíti i dobytí na naši škodu nerozdielnú.	1389, CDM XI, č. 545
a když by po tom upomenutí minulo čtrnácte dní, buď ležáno neb neležáno, a dřiveřečené peníze nebyli by jim od nás ještě zpraveni,	tehdy inhed Příbík z Pičina a jeho erbové i jeho poručníci mají plnú moc, svrchupsanú jistinu a třetinu výš v židech nebo v křesťanech vzíti a dobytí na naši na všech škodu	1399, CDM XII, č. 545
A jestliže bychom v tom ležení čtrnácte dní leželi a tyh věcí ještě nespĺnili,	tehdy ležmy aneb neležmy dávamy plnú moc panu Lackovi ty všechny škody, kteréž by pro naše nespĺnění vzal buď posly, jízdamy nebo všelikakými jinými náklady vzeti a dobytí mezi židy a křesťany na naši všech škodu. A proto vždy z toho ležení vyjeti nemamy do svrchupsaných věcí napĺnění.	1399, CDM XV, č. 398
A když by bylo ot nás nebo za nás ležáno dvě neděli, a my těch peněz pětinašte tisícov kop grošov jim panu Bočkovi i jiným, ktož jsou podle nich, nespĺnili:	tehdy buď od nás a za nás ležáno neb neležáno, dávamy inhed svrchupsaným pánoóm a mužóm plnú moc i právo, ty jisté peníze vzieti mezi židy nebo křesťany na naši na všech škodu;	1399, VÝBOR I, s. 1040–1044, č. 13
Pakli bychom toho neučinili, jakož jest svrchu psáno, jehož to buoh nedaj,	tehda dávamy plnú moc svrchupsanému panu Janovi i jeho erbóm i tomu, ktož by tento list měl s jeho dobrú vůlí, aby nám brali, nás jímali, stavovali, v židech i v křesťanech vzali na naši nás všech spolek škodu	1403, CDM XIII, č. 261
A nad to ještě ležmy neb neležmy, stavite oni neb nestavite,	dávamy jim našim věřitelóm plnú moc, aby mohli ty peníze jistinu i s úroky vzíti i hledati mezi křesťany nebo židy na naši všech společnú škodu,	1403, CDM XIII, č. 282
Pakli bychom toho neučinili,	tehdy dávamy dřiveřečeným pannám plnú moc, ty úroky kteréž bychom nedali, na nás i na našich dětech i na našich tu v Jedovnicích lidech dobejvati, duchovním právem	1404, CDM XIII, č. 311
ležte aneb neležte, když by po napomanutí minulo čtrnácte dní a my jistec i rukojmě těch dvě stě hřiven grošov nepoložili ani dali panu Petrovi,	tehda dávamy jemu panu Petrovi plnú moc tímto listem, ty peníze dvě stě hřiven vzíti a dobytí mezi židy aneb křesťany na naši všech společnú škodu.	1404, CDM XIII, č. 314
A když by my jistec a rukojmě častopsaní napředpsanému věřitelovi našemu těch peněz svrchupsaných úplně nespĺnili a nezaplatili,	tehda buď leženo nebo nebuď, já jistec i my rukojmě svrchupsaní našemu častomenovanému věřitelovi a jeho věrným rukám dávamy plnú moc, ty peníze častopsané vzíti a dobytí v židech nebo v křesťanech na naši na všech společnú a nerozdielnú škodu.	1404, CDM XIII, č. 349
A přesto, my ležme nebo neležme,	dávamy plnú moc dřiveřečenému Maršíkovi, ženě jeho i jich dětóm i jich věrným rukám svrchupsaných (!), padesát hřiven grošov vzíti a dobytí mezi křesťany aneb mezi židy na naši a na všech společnú škodu.	1406, CDM XIII, č. 446
A tu my ležmy neb neležmy po dvě neděli po napomanutí	dávamy plnú moc často psané peníze vzieti v křesťanech i v židech na naše všech škody.	1406, CDM XV, č. 442

a po čtrnásti dnech těch lezenie, vlehu neb nevhlu ... peněz ještě nezaplátivše,	dávamy našim věřitelóm svrchupsaným plnú moc mocí tohoto lista ty peníze držeti a dobytí mezi křesťany neb mezi židy na naši všech škodu ...	1407, CDM XV, č. 457
A když by čtrnácte dní po napomenutí pořád minulo a my, ležme aneb neležme, a ty peniezi hlavní i s třetinú výše nebyly by ještě zaplacený úplně a docela,	tehdy inhed svrchupsaní paní Elška aneb pan Jan mlazší z Hradce mají plnú moc, těch puolodruhého sta kop grošóv i s třetinú výše vzieti a jich dobytí v židech anebo v křesťanech na naši na všech škodu	1408, CDM XIV, č. 23
Také, ležme nebo neležme,	dáváme plnú moc svrchujmenovaným našim věřitelóm i tomu, ktož by tento list jměl s jejich dobrú vuolí, peníze svrchupsané vzíti a dobytí mezi křesťany nebo mezi židy na všech společní naši škodu.	1409, CDM XIV, č. 116
a když bude čtrnácte dní po napomenutí, ležmy nebo neležmy,	dáváme jim plnú moc dřevěřečené peníze, jistinu i s škodami, kteréž by spravedlivě vzali, vzíti v křesťanech i v židech na naši všech škodu.	1409, CDM XIV, č. 64
A když čtrnácte dní ote dne napomenutí mine pořád počítajíc, a my ležme neb neležme a ješče svrchupsaných peněz markrabině milostí svrchupsanému, neboli komuž jeho milost káže na svém místě, nezaplátíli,	tehda my dáváme plnú moc tiemto listem markrabí svrchupsanému, pánu našému, aneb tomu, komuž jeho milost káže, svrchupsané peníze, totižto tisíce kop grošiev, vzieti a dobytí v křesťanech i v židech na naši na všech rukojmí svrchupsaných společní škodu.	1410, CDM XIV, č. 146
A ušlo-li by čtrnádcste dní ot roku upomenutie, a my lezenie plnili anebo neplnili, a těch svrchupsaných našim věřícím nezaplátíli:	tehdy jim plnú moc držením tohoto listu dávamy, aby ty peníze svrchupsané sebrali mezi křesťany anebo mezi židy, naše na všechny škody,	1410, AČ VI, s. 459–460, č. 10
A po dvě neděli ote dne napomenutie v toto lezenie, jeden po druhém čtúce, a my ješče svrchupsaných našich věřících a jich pečeti z toho rukojemství a z toho slibu nevyvadili a nevypravili, i také všech škod nezaplátíli,	tehdy ležme my nebo neležme, věřící naši tiemto listem mají plnú moc i plné právo ty jisté peníze jistinné i se všemi škodami v křesťanech vzieti nebo v židech na naše na všech škody. A kdež by je koli optali v české zemi, tu my je zastúpiti a jim je vypraviti slibujeme sami seub neb našimi dobrými základy, neb jistými rukojmími beze všie jich škody.	1413, AČ VI, s. 466–467, č. 18
A když by čtrnácte dní po napomenutí pořád minulo, a ti jistí peniezi nebudúli ješče zaplacení úplně a docela,	tehdy inhed dáváme jemu plnú moc panu Janovi z Hradce, těch tisíc kop grošóv svrchupsaných vzieti v křesťanech aneb v židech a jich dobytí na naši na všech škodu;	1418, AČ VI, s. 472–475, č. 25
Pakli vyndeta dvě neděli ode dne napomanutie počtájíc, buď ležáno nebo neležáno, nebudú-li peníze svrchupsaných sto kop grošóv i s škodami našemu věřiteli úplně dány,	tehda on věřitel náš shledaj je mezi křesťany neb mezi židy, a kdež je kolivěk shledá, tu my je máme zastúpiti našimi náklady i sliby bez jeho škody.	1418, RYNESOVÁ I, č. 2
A když by čtrnácte dní po napomenutí pořád minulo, a my ležme aneb neležme, a svrchupsaní hlavní peniezi i s třetinú výše nebudú-li ješče zaplacení úplně a docela,	tehdy inhed dáváme svrchupsanému Maršovi plnú moc i jeho erbuom, těch patnácte kop grošóv i s třetinú výše vzieti a dobytí v křesťanech aneb v židech na naše na všech škody.	1418, AČ IX, s. 247–249, č. 8
Pak po čtrnádsti dnech, leč my ležme, leč neležme, když bychom těch sto kop grošóv předpsaných nesplnili, ani jakož jsme na ten čas dlužní, nezaplátíli,	tehdy inhed naši předpsaní věřitelé jmají naši plnú moc tiemto listem jim danú i povolenie, kterúžto jim tiemto listem dáváme, ty svrchupsané peníze vzieti v židech nebo v křesťanech na naši společnú na všech škodu,	1418, KLIMESCH č. 136

A když by čtrnácte dní po napomanutí pořád minulo, a my ležme aneb neležme, a svrchupsaní peniezi i s třetinú výše nebudú-li ještě zaplacený úplně a docěla,	tehdy inhed dáváme jemu panu Janovi a jeho erbuom tiemto listem plnú moc, svrchupsaných sto a dvadčeti kop grošóv i s třetinú výše vzieti a dobytí v křesťanech aneb v židech na naši na všech škodu.	1419, AČ IX, s. 249–250, č. 9	
A jestliže bychom my svrchupsaní opat a vešken konvent těch peněz úročných puol druhého sta kop grošouov našim věřiteluom i jich budúcím, na ty roky, totiž na s. Jiříe nebo na s. Havla, nedali a penězi hotovými nezaplátili, jehož bože nedaj:	tehdy jim svrchupsaným pánuom i jich budúcím dáváme tiemto listem plnú moc i plné právo, ty penieze vzieti v křesťanech nebo v židech na naši na všech škodu,	1420, AČ III, s. 280–281, č. 15	
A když by najprv minule dvě neděli od napomenutíe k tomu ležení, ležme my neb neležme, a když bychme my všech věcí napředpsaných nesplnili skutečně,	tehda inhed častopsanému panu Oldřichovi z Roseberka dáváme plnú moc a právo tiemto listem tisíc kop grošouov předepsaných vzieti v křesťanech neb v židech na naši všech škodu i na naše zbožie společně,	1424, RYNEŠOVÁ I, č. 86	
A když by minulo čtrnádcete dní otedne napomenutíe, ležme my neb neležme,	tehdy my rukojmě všichni jmenovaní dáváme tiemto listem plnú moc i právo věřitelóm našim již nadepsaným těch peněz svrchupsaných optati, dobytí a vzieti v křesťanech i v židech kdežkoli v české zemi, na naši všech škodu.	1424, AČ III, s. 245–248, č. 32	
a po čtrnádsti dnech po napomenutíe k tomu ležení, bud' ležáno neb neležáno,	a ti jistí penězi hlavní s třetinú výše vzieti v židech neb v křesťanech na naši na všech škodu,	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 135	
jestliže bychom toho všeho neučinili,	tehdy jim dáváme plnú moc mocí listu tohoto těch dvacetí kop grošouov vzieti v křesťanech nebo v židech na naši na všech škodu společnú.	1428, STRNAD I, č. 295	
Pakli bychom toho všeho neučinili a úrok i pokut nesplnili, jakož svrchupsáno stojí,	tehdy naši věřitelé s pomocí rychtářóvú, purkmistra a konšelóv, ježto při tom času tu v Praze v Starém Měště budú, mohú nás na našem sboží fentovati a základy vzieti a ty mezi křesťany nebo židy zastaviti a úroka i s pokutami tady dobytí	1431, STRNAD I, č. 309	
	Také my svrchupsaní rukojmie dáváme tiemto listem věřitelóm našim plnú moc, aby svrchupsané penieze mohli dobytí a vzieti v křesťanech neb v židech i škodami na naši na všech společnú škodu.	1433, AČ IX, s. 256–258, č. 15	
A po dvě neděli ote dne napomenutíe v toto ležení jeden den po druhém čtúce a my ještě peněz svrchupsaných tehdy dlužných nezaplátili, ležme my anebo neležme,	tehdy věřící naši plnú moc mají i plné právo penieze tehdy dlužné v křesťanech i v židech optati a vzieti na naše na všech škody,	a kdež by jě kolí optali, tu my je slibujem zastúpiti a jim je vypravití sami sebú anebo dobrými základy anebo jistými rukojměmi beze všie jich škody,	1411, STRNAD I, č. 232
Také jestliže bychom těch šest set kop grošóv svrchujmenovaných i se všemi škodami nesplnili, ležme my neb neležme,	tehdy napřed psanému Fridrichovi neb tomu, ktož by měl tento list s jeho dobrú volí, dáváme plnú moc, svrchu menované penieze vzieti mezi křesťany neb mezi židy na naši na všech společnú škodu;	a kdež by je kolívek v české zemi optali a vzali, tu my je máme zastúpiti a je vypravití sami sebú, neb našimi dobrými základy, neb jistými rukojměmi,	1427, AČ VI, s. 477–479, č. 30

A když by minulo čtrnácte dní po napomenutí tak, jakož jest svrchu psáno, buď ležáno neb neležáno, a my těch peněz hlavních nadepsaných a třetinu výše věřitelóm našim svrchupsaným nezaplátili i se všemi škodami,	tehdy týmž věřitelóm našim dáváme plnú moc a právo těch peněz optati, dobytí a vzieti v křesťanech i v židech, kdežkoli v české zemi na naši na všech škodu,	a kdežjichkolivěk optají, dobudú anebo vezmú, tu my je sľibujem a máme zastúpiti sami sebú nebo našimi dobrými rukojmíemi anebo našimi jistými základy v těch penězích	1428, RYNEŠOVÁ I, č. 151
A když by čtrnácte dní pořád po tom napomenutí minulo a my svrchupsaných peněz jistiny i s škodami ješče nesplnili,	tehdy svrchumenovaným pánóm, panu Oldřichovi, panu Janovi bratru jeho staršimu z Hradce, panu Janovi mladšimu z Hradce, panu Janovi staršimu z Ústí a panu Petrovi z Stráže dáváme tímto listem plnú moc, svrchupsané peníze tři tisíce kop grošev vziti i v křesťanech i v židech na naši na všech společní škodu.	A my přesto vždy jmáme ležeti, dokudž bychom všej jistiny i se všemi škodami nezaplátili docela.	1404, CDM XIII, č. 334
A po dvě měsíce, buď ležáno neb neležáno,	mají plnú moc, ty jisté peníze i s škodami v židech i v křesťanech vziti a dobytí na naše škody	a my ješče vždy ležme, dokadž vši jistiny i všech škod nesplníme.	1405, CDM XIII, č. 373

Místo dobývání dluhu u křesťanů a židů se někdy na tomto místě objevuje podobné ustanovení o dobývání „právem duchovním i světským“. V obou případech jde o příjemce z církevních kruhů:

Pakli bychom neplnili anebo neleželi podle listu, jakž list svědšie,	tehdy častopsanému knězi Michalovi anebo tomu vladaři špitálskému dáváme tímto listem plnú moc i právo na nás i na našich lidech dobývati právem duchovním i světským, jakž budú moci,	1408, CDM XIV, č. 24
Pakli bychom toho neučinili a jim neplnili nebo jim překáželi,	tehda plnú moc dáváme bratřim a kněžim dřeve řečeným, aby tím listem toho jistého platu mohli dobývati duchovním i světským právem	1409, STRNAD I, č. 224

Domoci se zpět dlužné částky, pakliže dlužník řádně svůj dluh nesplácel, bylo možné též „stavováním“ – braním majetku dlužníka nebo jeho poddáných do zástavy:

Pakli by náš rychtář nebo ti naši lidé z Únanova obmeškali jim úrok vydávati na ty uložené dny a ustavené roky, jehož bože nedaj,	tehdy dáváme plnú moc svrchupsaným ardiánovi i všemu konventu, aby mohli toho našeho rychtáře i ty naše lidi z Únanova stavovati, jímati i jejich zboží zapověděti, kdež je kolivěk budú moci nadjíti a svého na nich dobývati světským i duchovním právem, jakž najlépe budú moci.	1402, CDM XIII, č. 175
A když by štrnácte dní od napomenutí minulo a peníze svrchupsané i s úroky zadržnými ješče zaplacené nebyly,	tehda, buď ležáno nebo nebud, dávamy tímto listem jim našim věřitelóm plnú a všecku moc, aby mohli nás lidí našich měst a obce i jich zboží stavovati v městech ve všech neb kdežkolivěk tak dlúho, dokavadž bychom jim našim věřitelóm často psaným jistiny i s úroky zadržnými	1403, CDM XIII, č. 282

Pakli bychom toho neučinili,	tehdy dáváme jim plnú moc mocí lista tohoto, aby mohli nás, naše lidi životnie, naše i těch našich lidí zboží a statky všady po městech, ve vsích i po cestách stavovati, hindrovati, meškati tolikrát a tak dlouho, dokudž by na nás svrchupsaného základu propadených peněz všech nedosáhli aneb nevybrali až do plnosti,	1412, AČ VI, s. 23–25, č. 18
	a potom dávám jim tiemto listem plnú moc a plné právo, mě i mé všecky stavovati, kdežkoli budú moci, a mně proti tomu ižádné právo nejímá spomoci.	1420, AČ IV, s. 237–238, č. 3
Pakli bychom základu svrchupsaného v měsíci nesplnili,	tehdy jim dáváme plnú moc svrchupsaným, urozenému pánu Oldřichovi z Rozmberka neb jeho purkrabíem, aby mohli napřed nám i našim všem láti, přimlúvati, stavovati, jímati, šacovati tak dlouho, dokudž bychom jim svrchupsaného základu nevyplnili.	1420, AČ III, s. 280, č. 14
	a naše lidi, kteréž máme a k našemu klášteru příslušejí, nebo ještě mieti budem, nebo naši budúci mieti budú, mají moc je jímati, stavovati v městech hrazených i nehrazených, ve vsech i na cestách, i jim zjímati, i také se v lidi i ve vsi i ve dvory i v dědiny mohú se a mají uvázati dotud,	1420, AČ III, s. 280–281, č. 15
A když bychom my purkrabie těch úřadův nesstúpili a my obce měst svrchupsaných od placenie úrokův se neodtrhli pro panie naše od těch pravd svatých ústúpenie:	tehdy pan purkrabie i jich pomocníci moc mají nás i naše zboží kdežkolivěk nalezená stavovati a v ta sie (!) uvazovati a těch nepostupovati aniž navrátiti, doníž bychom pánu Bohu a jim toho nenašli a nenahradili, což by kolivěk skrze naše nezdrzenie bylo obmeškáno, chtiece vám proto obmeškánie urozených pánův Petra ze Strážnice a Oldřicha z Hradce nálezu obyknúti.	1421, DVORSKÝ č. 14
Pakli bychom - toho všeho nezdrželi, -	tehda - dáváme - plnú moc i právo, - aby toho ke všemu našemu zboží movitému i k nemovitému - věřící náš častojmenovaný hleděl a k našim lidem úročním, a naše lidi i našich budúcích bude jmieti plné právo tiemto listem stavovati, jim zajímati i bráti po městech králových, panských i duchovních v české zemi, i vezde jinde; a to což staví neb vezme svrchupsaný náš věřící, to nám jmá sraziti na svých škodách; a tak dlouho má stavovati, zajímati a bráti, - doněvadž bychom my - toho všeho neučinili, což jest svrchu psáno.	1431, AČ VII, s. 630–631, č. 41
	a nadepsaný pan Menhart a Hradečtí páni i jich dědicové a budúci proto, kdež by mě našli kolivěk, dávám jim tiemto listem plnú moc i právo, aby mě mohli staviti i vzieti bez všeliké otpornosti, a se mnú učiniti, jakž by se jim kolivěk zdálo,	1433, AČ IX, s. 255–256, č. 14

či nakonec pohoněním k právu:

A jestliže by kdy my svrchupsaní měšťané nebo potomkové naši, jehož pan buoh nedaj, ty svrchupsané smlúvy zrušili a nezdrželi, jakož jsme se svrchu zapsali a všeckny věci od nás neb na nás shledáno bylo, nebo potomkové naši toho zdržeti nechtěli,	tehdy my svrchupsaní měšťané i obec z Kojetína i budúci potomkové dáváme plnú moc tímto listem svrchupsaným kněze manóm i jich erbóm nebo jejich potomkóm i jich obci z Popovic, aby nás i potomky naše připohnali a pohnali mocí tohoto listu veřej od veřeje duchovním právem před našeho pana arcibiskupa pražského a před jeho úřad i před kapitolu [...] a kněze milost náš pán arcibiskup nebo kapitola má k nám toho popraviti	1392, CDM XV, č. 340

	a prikázati, abychme ty svrchupsané smlúvy věčne zdrželi obapolně i potomkové naši, tak jakož jsme se svrchupsaným kněze manuom zapsali i potomky naše	
Pakli bychom kterakkolivěk plniti nechtěli neb zmeškali,	tehdy dřeve psaná kněž, kněz opat, konvent i jich budúci mohú a mají nás pro zmeškání i neplnění právem duchovním a klatbú všelijakú přihnati a připuditi k dostiučinění všech svrchupsaných věcí, kteréžto aktami potvrzeny mají ode mne býti.	1415, AČ XIV, s. 405–406, č. 14
A když bych já Hynek svrchupsaný těch dvě kop na ty roky napřed psané zmeškal dáti, nebo moji budúci nedali opatovi a jeho konventu kláštera plaského,	tehdy oni moc mají tímto listem mě i mé budúcie k duchovnímu právu pohnati, a s jich pomocí duchovních súdci mě i mé budúcie k placení pripraviti;	1416, AČ VI, s. 34, č. 27

2.I.3.3.3.

Na třetím místě se zpravidla setkáme se zmínkou o uhrazení všech škod, které by věřiteli vznikly kvůli nesplnění závazků či při jejich vymáhání. Ta mohla být formulována jako víceméně samostatná část:

Pakli by ti penieze hlavní mezi židy neboli mezi křesťany nemohli na škody dobytí býti, tehdy ot nezaplacenie svrchu psaného času kdež by jinde na též penieze škody vzešly, ješto by byly podobně ukázány, aby skrze nás byly úplně zaplacený.		1389, CDM XI, č. 545
A což by ztrávil svrchupsaný kněze manové nebo kderé škody vzali jezdcí nebo přátely vodíc před kněze milost nebo před jeho úřad pro naše nezdržení svrchupsaných věcí, a ty škody sľubujem my svrchupsaný měšťané i potomkové naši mají též činiti a platiti ty škody, kderěz by vzali a dokázali svědomím bez přísah a bez věrování.		1392, CDM XV, č. 340
a také až bychom jí nebo věrným rukám svrchupsaným všecy škody, kteréž by pro neučinění svrchupsaných našich sľubuov ona paní Agnežka aneb její věrná ruka vzely kterakžkolivěk, buďto jízdami, poselstvím, nákladem, kteréž by škody bez přísahy dobrým svědomím mohly ukázati, úplně zaplatili i doložili až docela.		1396, CDM XII, č. 354
Pakli by oni často řečený kněz Mikeš, farář, Brikcí, jeho bratr, Pavel, Velikuov syn, které škody skrze to vzali, nakládajíc na jiezdy, na posly neb které jiné škody, ješto by ukázati mohli svědomiem a bez přísahy i bez věrování, ty jisté škody jim sľubujem tú vierú úplně zaplatiti.		1399, CDM XV, č. 395
Pakli bychom toho neučinili a dříveřečený pan Petr kderé škody vzal pro to rukojemstvie, ješto by jě mohl podobně ukázati z přísach a bez věrovanie,		1401, CDM XV, č. 410
A škody i náklady, kteréž by pro nezaplacení těch úrokův vzaly, ješto by dobrým svědomím bez věrování mohly ukázati, sľubujem zaplatiti.		1404, CDM XIII, č. 311
A jestli by které škody věřitel náš často psaný vzal pro nezaplacení těch peněz jízdami, nálohem, částými posly, nebo kterakkoli, ješto by je svědomím mohl dověsti dobrým bez přísahy i bez věrování		1404, CDM XIII, č. 349
A kteréž by kolvěk škody vzali skrze naše neplnění, ješto by mohli podobně ukázati a s dobrým svědomím, to jim všicko mámy a sľubujem navrátiti a zaplatiti.		1405, CDM XV, č. 434
A ty všecy škody, ješto by oni vzeli jiezdami, posly neb jinými náklady kterakžkoli pro neplacenie těch peněz, ty všecy škody mámy a sľubujem jim úplně zaplatiti a navrátiti, ješto by s dobrým svědomím bez věrování a bez přísah mohli ukázati.		1407, CDM XV, č. 457
A což by proto nevypravenie škod vzali, jezdic, trávíec, upomínajíc, listy a posly posielajíc, anebo kdež by kolivěk a kterakžkolivěk jinak vzešly, ješto by je naši věřící každý sám za svůj díel právem bez zmatku ukázali: ty všecy škody mají naše býti, a nic našich věřících svrchupsaných.		1413, AČ VI, s. 466–467, č. 18

A což pro naše nesplnění toho platu nákladů by učinili neb které škody vzali, ty náklady anebo škody slibují jim otložit a zaplatiti, i moji budoucí, tak, jakož by ten duchovní sůdce vypověděl, takové náklady aneb škody, ješto by je okazali dobrým svědomím.	1416, AČ VI, s. 34, č. 27
Neb všechny škody, kteréž by náš věřitel vzal pro naše nesplnění, jezde, posielaje neb kterakolivěk pracuje, ty všechny mají býti naše a nic jeho, kteréž by škody mohl dobrým svědomím ukázati bez přísah a bez věrování.	1418, RYNEŠOVÁ I, č. 2
A jestliže by které škody vzali naši věřitelé svrchupsaní, buďto v křesťanech anebo v židech neb jakž by se jim kolivěk staly pro nesplnění toho všeho, což svrchupsáno stojí v kterémžkolivěk kusu, ješto by je ukázali dobrým svědomím bez přísah a bez věrování: ty všechny škody slibujem jim zaplatiti beze všie odpory penězi hotovými i bez prodlení,	1423, AČ IX, s. 250–251, č. 10
a všechny škody pro to naše nesplnění kterakolivěk vzaté, dobrým svědomím pokázané, zaplatiti slibujem i předepsanými penězi hlavními s jistinami, z ležení nevyježdějící ani kterakolivěk vynikující, penězi hotovými.	1424, RYNEŠOVÁ I, č. 86
A což by proto škod vzali, ty mají naše býti a slibujem jim i s jistinú splniti bez odpory.	1428, STRNAD I, č. 295

Podobně je tomu i u písaře Prokopa:

Pakli by které škody oni naši věřící pro naše neplnění vzali kterakoli a ty jeden z nich právem bez zmatku pokázal, ty všechny mají naše býti a nic našich věřících (Na peníze, MAREŠ s. 18);

A kteréž by koli škody naši věřící proto nevloženie do desk a pro ten trh vzali a ty jeden z nich právem bez zmatku pokázal, ty všechny škody mají naše býti a nic jich (List do desk zemských dědin a platu vloženie, MAREŠ s. 19).

V listinách však častěji bývá dovětek o škodách součástí formule o ležení nebo o plné moci dobytí dlužnou částku „v křesťanech i židech“ –

až by jim jistina i ty škody, což by na ně skrze to přišlo, byla zaplacená.	1373, VÝBOR z č. LT., s. 799
se všemi škodami, kteréžto škody pro nezaplacenie těch tisíc kop svrchupsaní Petr a Jan kterakžtokolivěk vezmú, a kteréžto škody, ež sú je vzeli, na kříži právem bez zmatku ukáží, jim Petrovi a Janovi úplně zaplatíme.	1388, VÝBOR I, s. 1015–1023, č. 5
a dokavadž by všechny škody i s náklady, kteréž by pro nesplnění vzeli, ješto by mohli dobrým svědomiem ukázány býti, nebyly úplně a docela zaplacený.	1397, CDM XV, č. 371
až by těch tisíc kop grošuo v základu i se všemi škodami, což by na to zběhly a podobně ukázány byly, úplně zaplacený byly.	1397, CDM XV, č. 373
se všemi škodami, kteréž oni by skrze to poselstvím, jézdami nebo kterakolivěk jinak vzeli a spravedlivě ukázati mohli, jim splnili, zpravili a úplně zaplatili.	1399, CDM XII, č. 545
dokudž bychom svrchupsaným pánóm a mužóm těch peněz, jistiny i se všemi škodami, kteréž by proto kterakžkoli vzeli, ješto by dobrým svědomím ukázati mohli, bezevšeho otvolávání i proti tomu omlouvání úplně a docela nesplnili.	1399, VÝBOR I, s. 1040–1044, č. 13
i také, doniž by jemu tyto škody, ješto by proto kterakžkoli vzal a podobně jě bez přísah a bez věrování ukázal, jemu od nás úplně byly odloženy.	1401, CDM XV, č. 410
doniž bychom těch peněz svrchupsaných jistiny (s) škodami i s náklady, kterakolivěk skrze to vzatými, což by dobrým svědomím ukázáno bylo bez přísah a bez věrování úplně nezaplatili.	1403, CDM XIII, č. 261
i se všemi škodami, ješto by je pro nezaplacení těch peněz kterakžkolivěk vzali, ješto by je všakž mohli dobrým svědomím bez přísah a věrování ukázati.	1403, CDM XIII, č. 282

a doniž bychy všechny škody jjezdami, posly, cestami, ztravami, náklady nebo kterakzkoli vzaté pro ty jisté věci, ješto mohly dobrým svědomím bez přísah a bez věrování ukázány býti, byly jim od nás odloženy a zaplacený úplně.	1403, CDM XV, č. 431
i všechny škody, ježto by byl vzal pro nepoložení těch peněz, úplně nezaplatili,	1404, CDM XIII, č. 314
i se všemi škodami, což by jich proto vzeli a dobrým svědomím ukázati mohli.	1404, CDM XIII, č. 334
až bychme jistinu i všechny škody, kteréž by s dobrým svědomím ukázati mohli, jim splnili a úplně zpravili.	1405, CDM XIII, č. 373
i se všemi škodami, kteréž by proto vzali buďto jízdami nebo poselstvím, ježto by je dobrým svědomím mohli ukázati, ty jim slibujem zase navrátiti úplně až docela.	1406, CDM XIII, č. 437
a všechny škody, kteréž by pro naše nesplnění vzali a ješto by dobrým svědomím bez věrování mohli ukázati, úplně odložili.	1406, CDM XIII, č. 446
a také až bychmy jim všechny škody, kteréž by pro nesplnění svrchupsaných věcí vzali, kteréž by mohli dobrým svědomím ukázati bez věrování a bez sůduov, úplně zaplatili a odložili.	1407, CDM XIII, č. 481
také až bychom ty všechny škody, kteréž by vzali pro nesplnění těch svrchu psaných věcí, buď na všem nebo na díle, ješto by mohli dobrým svědomím bez věrování a bez přísah ukázati svrchu psanému panu Herarthovi, jeho erbóm, jeho stupníkóm odložiti a zaplatiti.	1407, CDM XV, č. 453
aniž dříve řečených peněz jistinu i s škodami nezaplatíme	1407, CDM XV, č. 457
jelíž by ty peníze hlavní i s třetinú výš i také se všemi škodami, kteréž by svrchupsaní paní Elška aneb pan Jan mlazší z Hradce proto vzeli a dobrým svědomím pokázali, byly jim zpraveny a zaplacený úplně a docela.	1408, CDM XIV, č. 23
dokudž by napřed psanému základu i se všemi škodami, kteréž by kolivěk a kterakž by kolivěk proto vzal, na nich a na jich zboží nedobl (!) úplně a docela.	1408, AČ VI, s. 456–457, č. 6
doniž bychom jim peníze svrchupsané se všemi škodami, skrze naše nesplnění vzatými, kterakžkolivěk a dobrým svědomím bez přísah a bez věrování ukázanými nedali, nezaplatili a neodložili našim věřitelóm svrchupsaným úplně a docela.	1409, CDM XIV, č. 116
i s škodami, kteréž by pro to jisté zboží vzali a dobrým svědomím ukázati mohli, ty jim slibujem zase navrátiti úplně.	1409, CDM XIV, č. 64
a také až bychom všechny škody, kteréž by dříveřečený pán Lacek nebli jeho věřitelé svrchupsaní pro nesplnění svrchupsaných věcí vzali, ježto by mohli dobrým svědomím bez věrování i bez přísah a bez sůduov ukázati, úplně zaplatili a odložili.	1409, CDM XIV, č. 82
doniž bychom peněz svrchupsaných, totižto tisíce kop grošiev svrchupsanému markrabí Joštovi, neb tomu, komuž jeho milost káže, i s škodami, kteréž by koli pro nezaplacení těch peněz vzali a ješto by je svědomím ukázati mohli, bez věrování docela a úplně nezaplatili.	1410, CDM XIV, č. 146
a my vzdy ležení plnili tak dlúho, až bychom všechny škody našim věřícím, kteréž by oni pro nezaplacení těch peněz vzeli, kterak by koli přišly, buďto jízdami anebo posly selíce, kteréžto škody jeden z nich mohl by právem bez zmatku ukázati, až bychom je zaplatili úplně i s náklady.	1410, AČ VI, s. 459–460, č. 10
doňavadž bychom jim peněz svrchupsaných tehdy dlužných i všech škod, kteréž by pro to neplnění naše kdežkolivěk anebo kterakžkolivěk vzešly, ježto by je jeden z našich věřících právem bez zmatka ukázal, doňavadž bychom nezaplatili hotovými penězi úplně.	1411, STRNAD I, č. 232
i také (s) škodami se všemi, kteréž by kolivěk proto vzeli.	1412, AČ VI, s. 23–25, č. 18
dokudž by jistina i s škodami zaplacený nebyly.	1414, AČ III, s. 277–278, č. 11

jeliž by ti jistí penězi, tisíc kop grošův svrchupsaných, i se všemi škodami, kteréž by kolivěk a kterakkolivěk on pan Jan svrchupsaný proto vzal, a to sprostným slovem, bez přísah a bez věrovánie ukázal, jemu byli zaplacení úplně a docela.	1418, AČ VI, s. 472–475, č. 25
donvadž jistina i s škodami našemu věřiteli nebude úplně splněna.	1418, RYNEŠOVÁ I, č. 2
jeliž by ti hlavní peníze svrchupsaní i s třetinú výše i se všemi škodami, kteréž by on Mareš proto vzal a dobrým svědomím prokázal aneb jeho erbové, jim byli zaplacení úplně a docěla.	1418, AČ IX, s. 247–249, č. 8
dokudž bychom těch sto kop grošův nesplnili i těch všech škod nezaplatili, kteréž by kolivěk pro nezaplacenie a nesplnění těch peněz vzeli a dobrým svědomím pokázati mohli.	1418, KLIMESCH č. 136
jeliž by svrchupsaní peníze i s třetinú výše i se všemi škodami, kteréž by on pan Jan z Hradce aneb jeho erbuvové proto vzeli a to dobrým svědomím bez věrovánie a bez přísah pokázali, jim byli zaplacení úplně a docěla.	1419, AČ IX, s. 249–250, č. 9
dokudž by se jim úplně neskonalo to vše, což tento list svědčí, i s škodami, které by proto vzeli svědomě.	1419, AČ XV, s. 292–293, č. 7
dokud by svých zadržených úrokuov nevybrali v plně až docela i se všemi škodami, kteréž by vzeli a je ukázati mohli dobrým svědomím.	1420, AČ III, s. 280–281, č. 15
jeliž by ti jistí penězi hlavní s třetinú výše i také se všemi škodami, kteréž by proto kněz Mikuláš nebo ten, ktož by list měl, vzeli a dobrým svědomiem ukázali, zaplacení byli jim úplně a docela.	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 135

případně písař kombinuje oba způsoby:

až bychom svrchupsané peníze na každé své roky rozdělené, jako svrchu psáno stojí, jistinu i (s) škodami úplně a docěla splnili a zaplatili, kteréž by škody skrzé nezaplacenie svrchu psaných peněz vzali, ješto by dobrým svědomím byly ukázány,	ty všechny škody i s jistinú slibujem jim zase navrátiti a úplně zaplatiti pod ležením svrchu psaným.	1406, CDM XV, č. 442
i se všemi škodami, kteréž by naši věřitelé častopsaní pro nesplnění a nedokonanie věcí svchupsaných kterakkolivěk vzali, ješto by je dobrým svědomiem bez věrovánie a bez přísah ukázati mohli,	ty všichni škody slibujem jim zaplatiti a odložiti úplně a docela a dokonce.	1406, CDM XV, č. 447
dokudž bychom jiscinu a třetinú vieše i se všemi škodami úplně nezaplatili, kteréž by škody pro nezaplacení svrchupsaných peněz vzali, ješto by byly dobrým svědomím ukázány,	ty všechny škody slibujem jim beze vší omluvy navrátiti a odložiti.	1408, CDM XIV, č. 24
a dokud dosti neučinímy za všicki škody našim súkupóm, které by vzeli pro častopsaného zboží nezpravenie a ve dcky nevloženie, budto ztrava, náklad, poselstvie, jiezdy nebo kterakkolvěk jinak, ješto by to mohli spravedlivě ukázati bez súdu a bez věrovánie,	ty všichni škody jim slibujem zaplatiti až do plnosti.	1409, CDM XIV, č. 111
A kdež jich oni koli optají, dobudú a vezmú, na tom miestě my slibujem je zastúpiti sami sebú aneboli našimi dobrými základy neb jistými rukojměmi v těch penězích i ve všech škodách, kteréž by škody věřitelé naši častopsaní vzeli pro naše neplnění, jiezdami, poselstvím, napomínáním, nebo kterakkolivěk jinak,	ty všechny škody mají naše býti, ale nic věřitelův našich nadepsaných. A z těch ze všech škod slibujem vypraviti věřitele naše nadepsané bezevsie jich škody.	1424, AČ III, s. 245–248, č. 32

ježto by ty škody věřitelé naši častopsaní dobrým svědomím pokázali;		
i se všemi škodami, kteréž by škody svrchupsaný Fridrich neb ten, ktož by měl tento list s jeho dobrú volí, jezdiec, tráviac, posly listy šeliac, pro naše nesplnění vzeli, ježto by ty škody často menovaný Fridrich, neb ten, kdož by měl tento list s jeho dobrú volí, mohl pokázati právem bez zmatku,	tak okázané škody mají býti naše, jich nic.	1427, AČ VI, s. 477–479, č. 30
i ve všech škodách, kteréžto by pro naše nesplnění vzeli, buďto jézdami, poselstvím, napomínáním anebo kterakolivěk jinak, ježto by ty škody věřitel náš nadepsaný právem bez zmatku pokázal,	z těch ze všech škod slibujem vypraviti věřitele naše svrchupsané beze všie jich škody.	1428, RYNEŠOVÁ I, č. 151
jelíž bychom svrchupsaný základ splnili nadepsanému Ondřejovi Kerskému aneb jeho úředníku penězi hotovými úplně až docela i se všemi škodami, kteréž by napředpsaní věřitelé naši pro nesplnění vzali, ješto by to dobrým svědomím ukázali bez přísah a věrovanie,	ty všiecky škody slibujem jim, věřitelóm našim nadepsaným, plniti a zaplaciti beze všech odporností, jim plnú moc tímto listem dávajíce, nás napomínaci bezz tiech škod a tím obyčejem i tím vším právem, jakož z peněz hlavních svrchupsaných, tak jakož svrchupsáno stojí.	1433, AČ IX, s. 256–258, č. 15
i se všemi škodami, které by kolivěk vzali i jakž by se jim staly buďto v křesťanech i v židech, jakž by se jim kolivěk staly pro nesplnění svrchupsaných peněz, ježto by je dobrým svědomím pokázati mohli,	ty všiecky škody slibujem jim dáti a zaplatiti úplně a docela beze všie odpornosti i bez zmatku.	1435, RYNEŠOVÁ I, č. 276

2.I.3.3.4.

Včasné neplnění závazků bývalo potrestáno také finančně. V případě neuskutečněního prodeje musel prodávající vrátit kupci nejen příslušný již zaplacený obnos („jistinu“, „*blavné penieze*“), ale také smluvní pokutu, zpravidla ve výši jedné třetiny ze sjednané ceny. U písaře Prokopa najdeme vzor i pro tento případ:

Pakli bychom svrchupsaného zbožie a trhu pro některakú jistú přiekazu aneb stavením toho trhu právem zemským buďto listy nebo zápisy v zemské dcky na svrchupsané suché dni nemohli vložit, tehdy slibujem napředpsaným slibem i dlužni sme našim věřícím svrchupsaným napředpsanú jistinu peněz a k tomu třetinu výše, tak jakož obyčej jest, ihned po stavení trhu toho dáti a plniti pod ležením svrchupsaným (MAREŠ s. 19).

V českých listinách mu už od počátku jejich výskytu odpovídají tyto formulace:

Pakli bychme jie podlé zemského běhu nezpravili,	vši se známy, že ty jisté penieze jich a s třetinu viece jsmý jí dlužni,	1373, VÝBOR z č. LIT., s. 799
Pakli bychom kterých kolivěk těch věcí neučinili neb učiniti nemohli,	tehdy v měsíci propadli jsme dřívěřečenému Příbíkovi z Pičina, jeho erbuom i jeho poručníkom prvejmenovaných devadesát kop a puol třetí kopy grošův a třetinu výše nad to, jenž jim je hotovými penězi máme zpraviti.	1399, CDM XII, č. 545

Pakli bychom toho neučinili neb učiniti nemohli,	tehdy ihned máme i sľubujem svrchupsaným panie Elšce a k věrnej ruce panu Janovi mlazšiemu z Hradce ty jisté hlavné penieze, točičto puoldruhého sta kop grošův i s třetinú výše nad to v jednom měsieci potom dáti a penezi hotovými zaplaciti beze všeho odtažení i protivenství.	1408, CDM XIV, č. 23
Pakli by svrchupsaný pan Jan anebo jeho erbové nespravili anebo spraviti nemohli,	tehdy sľubujem my všěchni svrchupsaní rukojmie společnú rukú nerozdielnú, svrchupsané penieze bez jedné třidceti kop grošův jistinu hotovými penězi navrátiti a zaplaciti ve dvú měsíci pořád od napomenutí tčtúce a třecinu vieše (!) bez prodlenie.	1408, CDM XIV, č. 24
A jestliže bychom my jistec a rukojmie jmenovaní toho zbožie nemohli zpraviti a vysvoboditi, jakož již psáno stojí,	tehdy sľubujem dřieveřečeným súkupóm jich penieze devadesát hřiven a dvadčět hřiven za povýšenie ve čtvrti léta navrátiti a dáti podle obyčeje země moravskej a práva.	1409, CDM XIV, č. 111
Pakli bychom toho neučinili, čehož buoh nedaj, a jim toho nevysvobodili a ve dsky nevložili,	tehdy jim máme i sľubujem jich peníze zase vrátiti a třetinu více	1409, CDM XIV, č. 64
Pakli bychom toho neučinili, neb učiniti nemohli,	tehdy ihned máme a sľubujem svrchupsanému Hanzlovi a jeho erbóm ty jisté hlavné penieze, točičto tři kopy a čtyřidceti grošův i s třetinú výše nadto dáti a penězi hotovými zaplatiti v jednom měsieci potom beze všeho protivenství.	1411, AČ VI, s. 463–464, č. 14
Pakli bychom toho neučinili aneb učiniti nemohli, kterúzkoli přičinú,	tehdy my všěchni svrchupsaní máme i sľubujem svrchupsanému Maršovi a jeho erbuom, ty jisté hlavné penieze, totiž patnáste kop grošův, i s třetinú výše, dáti a penězi hotovými zaplatiti ve dvú měsíci potom beze všeho prodlenie a proti tomu mluvenie;	1418, AČ IX, s. 247–249, č. 8
Pakli bychom toho neučinili, jehož buože nedaj,	tehdy máme i sľubujem svrchupsané penieze, točičto sto a dvaceti kop grošův svrchupsaných a třetinu výše, svrchupsanému panu Janovi a jeho erbuom, i se všěmi škodami, kteréž by oni proto vzěli, dáti a zaplatiti hotovými penězi v jednom měsieci beze všeho prodlenie a proti tomu mluvenie.	1419, AČ IX, s. 249–250, č. 9
Pakli bychom toho napředpsaného platu knězi Mikulášovi neb tomu, ktož by tento list měl, ve dcky zemské nevložili na roky svrchupsané aneb zpraviti nemohli, jakož svrchu psáno stojí,	tehda ihned máme, povinni jsme a sľubujem dobrou naši věrú ty penieze hlavnie i s třetinú výše penězi hotovými knězi Mikulášovi neb tomu, ktož by list měl tento, cele a úplně zaplatiti beze všie odpory a prodlenie.	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 135
A jestliže bychme zboží svrchupsaných anebo kterého z nich tak, jakož svrchu psáno jest, věřitelóm našim nadepsaným očistiti a zpraviti nemohli,	tehdy jim sľubujem a jmáme na svých svobodných a osedých platných a čistých dědinách tolikěz, čehož bychom nezpravili, a třetinu výše ihned postúpiti a to také zpraviti a očistiti i ve dcky zemské vložití i utvrditi tak, jakož jest svrchu psáno, anebo svrchupsané penieze a třetinu výše proti tomu, což bychom nezpravili, dáti a zaplatiti věřitelóm našim nadepsaným penězi hotovými ihned po napomenutí toho ležení ve čtvrti léta pod pokutú ležení svrchupsaného.	1428, RYNEŠOVÁ I, č. 151
Pakli bychom platu svrchupsaného ve dcky zemské nevložili neb neosvobodili a neočistili tak, jakož svrchu psáno stojí,	tehdy máme a sľubujem nadepsaným Albrechtovi a panně Margrethě těch dvě stě kop gr. svrchupsaných a k tomu třetinu výše ihned dáti a splniti úplně a docela penězi hotovými.	1435, RYNEŠOVÁ I, č. 276

Navrácení jistiny „s třetinú výše“ se týkalo jen prodeje, zmíněné formulace tedy najdeme jen v kupních smlouvách, v příručce písaře Prokopa označených jako „List do desk zemských dědin a platu vložené“. V ostatních druzích listin byla stanovena pokuta, kterou vydavatel listiny v případě nesplnění závazků musel zaplatit svému věřiteli. Písař Prokop ji formuluje takto:

Pakli bychom toho všeho aneb něčeho z toho, což by oni naši ubrmané mezi námi vypověděli, nezdrželi a nepřijali, tehdy sme propadli k straně držicie CC kop grošuov základu svrchupsaného (List na zaručení ubrmanuov, MAREŠ s. 27);
 Pakli by to přímířie s strany jistce našeho bylo přerušeno a svrchupsaní vyznávající se toho uptajíc duvodně, ten základ na naši ztrátu vyznali, tak jakož svrchu psáno stojí, tehdy sme propadli CC kop grošuov k svrchupsanému panu Janovi etc. a ten jemu slibujem plniti ve čtrnácti dnech ode dne vyřčení toho základu (List přímířie, MAREŠ s. 27).

Kdež bych toho neučinil, a oni na mě vyznali neposlušensvie:	tehdy mám inhed tři sta kop základu propasti,	a ty inhed hotovými penězi zaplatiti, od toho dne, jakž by na mě vyznáno bylo, ve dvou neděli.	1384, VÝBOR I, s. 1011–1014, č. 3
Pakli by to učinili, -	aby jim - desetě (!) kop gr. praž. rázu stříbrných viny a pokuty propadli.		1395, AČ VII, s. 607, č. 2
A kdež by to vyřčení nebylo úplně drženo a splněno,	tehdy těch tisíc kop grošův propadli sme	a ty slibujem dobrou věru beze lsti platiti a v Brně položiti v čtyrech nedělech od toho času, jakž by to vyřčení nebylo drženo podle jich kázanie.	1397, CDM XV, č. 373
Pakli bych toho nezdržal a to zvrhl, jehož buoh nedaj,		tehdy slibují panu Petrovi svrchupsanému dvě stě hřiven grošuov pražských peněz, počtu a poplatka moravského, dáti a položiti v Strážnici ve čtyrech nedělech.	1404, CDM XIII, č. 314
Pakli bychom čeho nezdrželi na kusu neb na všem,	tehdy jsme svrchuřečeným pánóm tři tisíce kop grošev stříbrných rázu pražského základu propadli a svú při ztratili	a když by svrchupsaný pan Jindřich z Rozenberka ztracení základu na nás vyznal, tehdy my svrchupsaní rukojmí po tom vyznání napomenuti slibujem ve čtyrech nedělích svrchupsaný základ tři tisíce kop grošev svrchupsaným pánóm panu Oldřichovi, panu Janovi staršímu z Hradce, panu Janovi mladšímu z Hradce, panu Janovi staršímu z Ústí a panu Petrovi z Stráže zaplatiti a splniti hotovými penězi úplně a docela.	1404, CDM XIII, č. 334
Pakli bychom toho nesdrželi na kusu nebo na všem,	tehdy jsme svrchu řečeným pánóm tři tisíce kop grošův stříbrných rázu	A když by svrchupsaný pan Jindřich z Rožmberka ztracení základu na nás vyznal, tehdy my svrchupsaní rukojmí po	1404, CDM XIII, č. 335

	pražského a základu propadli a svú při ztratili.	tom vyznání napomenuti sľibujem ve čtyřech nedělech svrchupsaný základ, tři tisíce kop grošův svrchu řečeným pánóm panu Lackovi, panu Petrovi z Kravař, panu Litoltovi a panu Jiříkovi z Bítova zaplatiti a splniti hotovými penězi úplně a docela.	
A pakli by oni toho držeti nechtěli, nebo jimi sešlo:	tehdy sme my svrchupsaný Jan z Švamberka a Hynek z Jevišovic, jakožto jich rukojmě, inhed Králově Milosti pól druhého tisíce kop grošův dobrých stříbrných pražského rázu propadli pravého základu;	a ty sľibujem pod věrú a pode ctí naší JM ^{ti} inhed dáti a zaplatiti penězi hotovými.	1405, CDM XIII, č. 365
jestliže by dřeveřečený Proček který škodu komukolivěk zde v moravskej zemi neb v českěj zemi neb v uherskej zemi, neb z těch svrchupsaných zemí do jiných zemí okolních učinil, buď komuž buď, neb kterýmkoli lidem, ješto by se toho markrabina milost jistě zeptal aneboli z těch zboží a z toho, což na něm dobyto, upomínal, tehdy my rukojmie svrchupsaní, když by se kolí stalo, že by uškodil, jakož navrchu psáno, a markrabina milost nás upomanul,	tehdy vyznávamy všichni na se, že smy tisíce kop grošiev pražského rázu pravého základu propadli osvícenému kniežeti a pánu panu Joštovi, markrabí bramburskému a moravskému.	A těch jistých tisíc kop grošiev sľibujem markrabíně milosti inhed po napomanuti, když bychom od jeho milosti napomenuti byli neb jeho ménem, v jednom měsíci dáti a hotovými penězi zaplatiti v Brně beze vsie odpory, odmluvy i prodlenie.	1410, CDM XIV, č. 146
Pakli bychom vyrčenie těch našich ubrmanův a sjednání nedrželi a neplnili všeho aneb jednoho kteréhokoli kusu, a to na ny těmi našimi tudiež i druhé strany spolkem ubrmany před panem podkomořiem listem nebo životně seznanó bylo:		tehdy sľibujem jim, to jest richtáři, purkmistru, konšelóm i vsie obci města Lúnského svrchupsaným dáti i plniti polovici peněz těch pěti set grošův, a druhú polovici do KM ^{ti} komory inhed v měsíci, ten mesíc počítajíc ote dne toho, v němž by se to seznaníe nedrženie ubrmanství na ny stalo.	1412, AČ VI, s. 23–25, č. 18
Pakli bychom nezdrželi příměříe svrchupsaného, jehož bože nedaj:		tehdy máme i sľibujem základ svrchupsaný ot napomenutie v měsíci splniti na Krumlově neb na Novém hradě, kdež nám naši věřitelové ukáží.	1420, AČ III, s. 280, č. 14
Pakli bychom toho neucinili, jehož bože nedaj, a to na ny urozenými pány Petrem ze Kravař odjinud ze Strážnice a Oldřichem	tehdy sme my dva tisíce kop gr. dobrých stříbrných rázu pražského základu	a ten jí a rukojmíem jejím v listu nám zasie (!) učiněném jmenovaným v měsíci ode dne seznaníe toho základu	1421, DVORSKÝ č. 15

ze Hradce jednostajně bylo shledáno:	spravedlivého propadli	propadeného dáti a splniti máme penězi hotovými, beze všeho dalšího prodlévání.	
Pakli by toho neučinil,	tehda sme tisíc kop grošuoov stříbrných základ napředpsaný propadli,	kterýž máme, dlužni jseme (!) a slibujem splniti a zaplatiti v jednom měsíci najbliším po napomenutí pana Oldřicha z Rosenberka penězi hotovými.	1424, RYNEŠOVÁ I, č. 86
pakli bychom nemohli toho zpravití,		tehda máme naším věřitelóm dvadcti kop grošuoov ve čtvrti léta po napomenutí jich dáti a hotovými penězi zaplatiti.	1428, ŠTRNAD I, č. 295
Pakli bychom toho všeho neučinili, což by nám od svrchupsaných opravcí bylo rozkázáno:	tehdy sme svrchupsaný základ tři tisíce kop grošuoov propadli naším věřícím svrchupsaným.	kterýžto základ svrchupsaný jmáme a slibujem ve čtyřech nedělích od seznání svrchupsaných opravcí pořád čtúve v městě v Domažlicích svrchupsaným naším věřícím plniti bez odpory všelikteraky, kdežby nám ukázáno bylo u ctného hospodáře našimi věřícími aneboli svrchupsanými opravcemi, tak jakož základnie právo v české zemi běží.	1428, AČ III, s. 267–268, č. 40
Pakli by to kterak přestúpili a toho, což by se v přímíří stalo, po opravcích neopravili tak, jakož jest svrchu psáno,	tehdy se známy, že jsme základ tři tisíce kop grošuoov dobrých stříbrných rázu pražského propadli.	Kteréžto penieze rukú společnú a nerozdielnú máme a slibujem dáti a zaplatiti svrchupsanému věřiteli našemu a na Krumplově v jeho moc položiti penieze hotové.	1430, RYNEŠOVÁ I, č. 176
Pakli bychom platu toho nevydávali, ani vydávati tballi kterého léta na svrchupsané časy my nebo naši dědici nebo poručníci,	tehdy se dobrovolně mocí listu tohoto v pokutu podáváme,	aby z každé kopy grošuoov platu vždy čtyři groše pokuty naším věřitelóm bez odpory v témdni při každém roce od nás i našich budúcích bez odpory všelikteraké byly knězi faráři a budúcím farářům (!) z Nového Plzně dány a splněny penězi hotovými i také ten úrok při každém času vždy i s pokutú máme i slibujem splniti bez odpory.	1431, ŠTRNAD I, č. 309
Pakli bychom v těch dvú nedělí úroka i s pokutú nadepsanú naším věřitelóm nedali a nesplnili penězi hotovými,	tehdy po těch dvú nedělí opět ve dvú nedělí máme jim v túž pokutu z každé kopy grošuoov po čtyřech groších upadnutí	a tu pokutu i s úrokem při tom času dlužniem konečně dáti a splniti v těch dvú nedělích.	
a jestliže by se toho nestalo a opraveno nebylo,	tehdy známe se, že jsme základ nadepsaný čtyři tisíce kop grošóv propadli dobrých stříbrných nadepsaných,	kteréžto penieze tak propadené jmáme i slibujem plniti vším týmž obyčejem a právem, jakož list přímířný první pána nadepsaného svědčí.	1432, RYNEŠOVÁ I, č. 217

pakli by se toho nestalo a opraveno nebylo,	tehdy se známe, že sme základ čtyři tisíce kop grošův dobrých stříbrných rázu pražského propadli,	kteréžto peníze tak propadené máme i slibujem plniti tímž vším obyčejem a právem, jakožto list náš prvotní svědčí.	1433, AČ VI, s. 430, č. 33
A přihodilo-li by se, jehož bože rač ostříeci, že by rozkázanie, výpovědi i vyrčenie často jmenovaným p. Alšem učiněné a vypověděné všechny, neb jedna kterákoli z nich, v čemby byly aneb byla přestúpena aneb přestúpeny, nezachována aneb nezachovány, a to týmž p. Alšem na nás bylo seznáno podlé svědomie řádného, kteréž by p. Aleš svrchupsaný přijal:	tehdy já svrchupsaný jistec znám, že sem propadl svrchupsaný základ věřiteli našemu nadepsanému,	a my rukojmě svrchupsaní deset tisíc kop grošův dobrých stříbrných rázu pražského a čísla českého, polovici ku p. Alšovi zprávci, a k stranám polovici, beze všeho na nás seznávání dalšího. Kteréžto již jmenovaný základ mámy i slibujem plniti hotovými penězi od seznání páně Alšova v šesti nedělích pořad počítajíc.	1434, AČ VI, s. 432–433, č. 36

Peníze ovšem nebyly tím jediným, co mohl člověk při nedodržení smluv ztratit neboli „propásti“. V závažnějších případech, zejména při porušení uzavřeného příměří či spojenecké smlouvy, ztrácel viník také „čest a vieru“. Ztráta cti přitom nebyla pouhým bezobsažným pojmem či otázkou vlastního svědomí, ale měla praktické – a poměrně závažné – důsledky pro právní postavení bezectného člověka: taková osoba nesměla vykonávat různé veřejné funkce, nemohla se stát svědkem v právním jednání či soudním procesu, nesměl jí být zapisován majetek do zemských desk a městských knih apod., a v určitých případech mohla vést ztráta cti až ke ztrátě hrdla [VANĚČEK 1976, s. 102]:

Pakli bychme proti tomu zapsáni co se přešli aneb jeho neplnili,	to sami známe, že bychom to protiv své cti děli.		1373, VÝBOR z č. LIT., s. 799
A jestliže bychom kdy, jehožto pan buoh nedaj, my svrchupsaní měšťané neboli obec z Kojetina a potomkové naši proti tomuto listu mluvili a proti těm smlouvám svrchupsaným, jakož jsme se svrchu zapsali a potomky naše,	abychme proti své cti mluvili i proti své víře		1392, CDM XV, č. 340
Pakli bychme jim to jinak proměnili,	tehdy bychme proti své cti i proti své víře učinili.		1397, DVORSKÝ č. 4
Pakli by kto mezi námi jeden druhého kdy v těchto bězích odstúpil a jemu nepomohl a s námi toho nevedl, aby ty zápisy i listy zdržány byly a země při svém právě ostala, jehož bůh nedaj:	ten jímá cti i víry i zboží odsúzen býti a nejímá nikdy mezi zemany ani mezi dobrými přijíti, než jímá mezi námi a mezi všemi zemany zavřen býti jako ten, ježto se sám cti i víry odsúdil.		1400, CDM XIII, č. 5
Pakli by na čem nebylo sdrženo, tak ež bychom proti napředpsanému panu Janovi z Hradce aneb proti jeho erbuom, aneb proti jich komu svěckému aneb duchovnímu aneb proti jich kterému zboží kdy co protivného učinili bud skutkem aneb radú, čehož buoh nedaj a to bylo	tehdy ihned my svrchupsaní Janek a Pecha propadli sme svú víru a čest a i hned potom účinku odsuzujem se sami cti i hrdel jakožto odsúzení lidé, tak kdež bychom popadeni byli, aby s námi učinili, jakžto s vodsúzenými lidmi podle své vuole.		1400, CDM XIII, č. 72

na nás ukázáno na poli člověkem jedním, a v městě aneb ve vsi dvěma člověkama aneb třmi,		
A kdož by se tomuto listu protivil,	aby sám proti sobě a proti své cti mluvil.	1404, CDM XIII, č. 331
Pakli bych proti tomu co kdy učinil, -	tehdy proši uroz. pánov Ondřeje staršího z Dubé seděním na Zlenicích a Jindřicha z Dubé seděním na Humpolci, aby - dali k jich přěvořišě a konventa sv. Anny prosbě - listy na vyznání a na svědomie pod svými pečetmi, že sem smlúvy té ujednané nezdržal a proto ztratil čest a vieru.	1404, AČ VII, s. 609, č. 7
Pakli bych komuzkolivěk v moravskej zemi neb v Českém králevství neb v Uherském králevství, buď ktož buď, žádného nevymienějíc, buď chudý neb bohatý, neboli z těch zemí svrchupsaných které škodu učinil do jiných zemí, neb uskodil, neboli z toho, což jest na mně dobyto, upomínal, jehož buoh nedaj,	tehdy se odsuzuji cti a viery.	1410, CDM XIV, č. 146
Pakli bych to jim neb jich přátelóm, nebli jich pomocníkóm anebo služebníkóm čím zlým spomínal, kterakžkoli radú nebo skutkem, a byl usvědčen, že bych toho nezdržel, jakož svrchu psáno stojí:	tehdy znám tímto listem, že sem čest a víru ztratil.	1412, AČ III, s. 276–277, č. 10
A jestliže by to svrchupsané příměrie mnú nebo mú stranú bylo kterakžkolivěk rušeno a nezdržáno, a to na mě urozený pán Čeněk z Veselé jinak z Vartenberka, najvyšší purkrabie pražský, vyznal:	tehda vyznávám, že sem základ svrchupsaný, čest a vieru, propadl a ztratil.	1414, AČ III, s. 278–279, č. 12
Pakli by jim který pán budoucí, ten ježtoby Kaplice držal, chtěl učiniti nebo učinil co jiného, než co je svrchu psáno,	ten by také učinil proti své cti i proti své vieře, neb by to učinil mocí a bezprávně mimo všecko právo, i byl by krív před bohem i před lidmi.	1415, KLIMESCH č. 131
Pakli bych co více na nich žádal té jisté berni,	toť bych učinil proti své cti i proti své vieře i proti všie pravdě i proti řádu.	
Pakli bychom toho zápisu neplnili nebo nezdrželi,	tehda sme ihned propadli základ, totiž naši čest a naši vieru.	1419, RYNEŠOVÁ I, č. 19
Pakli bych toho neučinil,	tehdy se napřed odsuzuji viery a cti.	1420, AČ IV, s. 237–238, č. 3
pakli bychom co mluvili,	to bychom učinili proti své cti a proti svému zápisu.	1420, AČ III, s. 280–281, č. 15
Pakli bych co učinil proti úmluvě předešpané,	to bych učinil proti vieře i cti své i proti cti svého zákona.	1422, AČ XV, s. 295, č. 10
Pakli bych na čem nezdržel,	tehdy sem proti svej cti i vieře učinil.	1423, AČ III, s. 282, č. 16
Pakli bychom na čem přestúpili nebo nedrželi, anebo kto z nás přestúpil a nedržal, jehož pane bože nedaj, a toho vedlé nálezu zprávci a hauptmanuov svrchupsaných anebo většie	tehdy každý z těch přestupujících a nedržících čest, vieru a právo řádu svého beze všeho naň vyznání jest ztratil a propadl, a zboží takových statkové jich	1423, VÝBOR II, s. 391–402, č. 3

strany obapolně opravití nechtěli anebo nechtěl, a to naň anebo na ně očitě hodným a řádným svědomím bylo dolíčeno a světle dokázáno:	jim odjati mají býti a na obecné dobré připadnutí, jakoby v zemských dskách bylo zapsáno, a k tomu z země české věčně mají nebo má vypovědieni býti beze všeho prodlévání.			
A protivil-li by se kto z nás v čem tomuto listu,	to má býti proti cti i vieře jeho, ale ne ku pohoršení tohoto listu.			1424, RYNEŠOVÁ I, č. 86
A jestliže bychom co mluvili proti věřitelóm naším nadepsaným, kdyžby nám pro přerušenie a nezdrzenie příměrie svrchupsaného anebo pro neplnění, jakož tento list svědčí, láli a přimlúvali:	to bychme učinili proti své cti a vieře, a nám žádné právo proti nim a proti listu tomuto nemá spomocno býti.			1424, AČ III, s. 245–248, č. 32
Pakli bychom proti tomu kterou oporu listu měli, řečí neb kterakkolivěk,	tehdy bychom ji učinili proti své cti i proti vieře.			1427, AČ VI, s. 477–479, č. 30
Pakli by co učinil mimo toto podvolenie, anebo učiniti mienil, a to naň bylo osvědčeno,	tehda se ihned mocí tohoto zápisu odsuzuje hrdla i statku svého.			1428, VÝBOR II, s. 353–355, č. 5
Pakli bychom toho neučinili,	tehdy se známe, že sme svú vieru, čest i základ ztratili vedle jeho na nás seznánie.			1430, RYNEŠOVÁ I, č. 169
Pakli bych toho úplně nezdržal, jakož tento list svědčí,	tehdy bych víru i čest	a pět set kop grošív inhed propadl i ztratil řečenému panu Oldřichovi	a ty peníze abych inhed od vyrčení páně Bočkova, když bych nebyl poslušen a toho vyrčení nesdržal, abych v tém (!) dni dal a zaplatil řečenému panu Oldřichovi hotovými penězi beze všeho jeho nakládání i obeslání i škod;	1404, CDM XIII, č. 331
Pakli by ta umluva příměrie, dalšíe ujiščenje a poslušenství, jakož svrchu psáno stojí, Králové Milostí svrchupsané, anebo jejími služebníky nebo pomocníky, neboli těmi ktož sú podlé J ^{le} M ^{ti} neb pro J ^t M ^t zašli v této válce, kterak rušeno	tehdy já svrchupsaný Jan ze Zásady vyznávám na se, že sem ztratil základu svrchupsaného, svú vieru a svú čest	a dva tisíce kop grošiev stříbrných rázu pražského;	a těch dva tisíce kop grošiev stříbrných pražského rázu slíbil sem a slibuji tiemto listem svrchupsanému p. Hynkoví Krušině dáti a zaplatiti po seznánie svrchupsaných ubrmanóv ve čtyřech nedělách hotovými penězi beze všeho prodlenie,	1414, AČ III, s. 277–278, č. 11

neb nezdržáno bylo, jehož bože nedaj, a to svrchupsaní ubrmané seznaži:				
Pakli bychom toho neučinili a jich výpověď nezdrželi a skutečně nedokonalí, jenž toho pán buah nedaj, a to seznaži dostožný kněz Konrad arcibiskup pražský a pan Čeněk z Vartenberka purkrabie pražský svrchupsaný:	tehdy se známe, že jsme základ svrchupsaný ztratili, totiž čest, vieru i svůj panský rytířský řád proti Král. Milosti i každému živému člověku,	a proti JM^{ti} všechno naše zbožie dědičné, kterěz máme nebo mieti budem, kromě hradu Krasikova,	a v to se JM^t uvázati může právem nebo svú mocí beze všie přiekazy,	1414, AČ VI, s. 30– 31, č. 24
Pakli by na kterej věci, a nebo na kterém kusu zdržáno nebylo, na mále aneb na mnoze, tak jakož se svrchupíše,	tehdy ihned já Odolen svrchupsaný propadl sem svú vieru a svú čest, a k tej se odsuzuji tiemto listem proti všem lidem, kteréhožkoli řádu, tak abych hoden nebyl žádného dobrého, a všech běhóv rytierských se odřieci, jakožto člověk v šranciech o čest ubitý, a nadto i hrdla se odsuzuji, byl-li bych kde popaden neb usvědčen, na poli dvěma člověkoma usědlýma, a ve vsi neb u městě třmi člověky usedlými, ež bych co učinil proti tomu, což tento zápis svědčí, aby se mnú bylo učiněno, jakožto s člověkem na hrdlo odsúzeným.	A my rukojmě jeho svrchupsaní propadli sme tisíc kop grošóv svrchupsaných,	a ty jemu svrchupsanému panu Janovi mlazšiemu z Hradce máme i slibujem naší dobrú věrú beze všie zlé lsti, rukú společnú nerozdielnú dáti a penězi hotovými v jednom měsieci po napomenutí zaplatiti beze všeho prodlenie i proti tomu mluvenie.	1418, AČ VI, s. 472– 475, č. 25

Pakli bychom toho neučinili:	tehdy my všichni nadepsaní pro přerušenie toho přímírie a pro neodčiněnie, jakož jest svrchu psáno, bezevšeho na nás seznánie, ztratili sme svú čest a vieru,	a k tomu k věřitelóm našim nadepsaným propadli sme osm tisícov grošiev stříbrných dobrých rázu pražského základu svrchupsaného.	Kterézto penieze věřitelóm našim častopsaným plniti jmáme i sľubujem dobrú naši věrú, rukú nedielnú, ihned ve dvú měsieci pořád počítajíc po přerušeni přímírie svrchupsaného.	1424, AČ III, s. 245–248, č. 32
A toho jestliže bychom neučinili,	tehdy jsme čest a vieru napřed ztratili	a pět tisíc kop grošív dobrých stříbrných rázu pražského propadli;	a ty sľubujem pode ctí a pod věrú splniti svrchupsanému.	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 129
a jestliže bychom toho neučinili,	tehdy sme čest a vieru napřed ztratili	a pět tisíc kop grošív dobrých stříbrných rázu pražského propadli;	a ty sľubujem pode ctí a pod věrú splniti pánu nahořepsanému.	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 128
A jestliže by často jmenovaní Ondřej neb Hrdoň, neb jich služebníci neb pomocníci, neb jich poddaní neb ti, ktož by chtěli pro ně učiniti neb nechati, to přímírie kterak zrušili a nesdrželi tak, jakž to svrchu psáno stojí, ježto by toho přímírie pro nesdrženie neb přerušenie urozený pán, pan Hynek z Švamberka řečený Krušina na ně seznal:	tehdy předpsaní Ondřej a Hrdoň propadli sú napřed čest a vieru,	a my svrchupsaní rukojmě jich propadli sme základ šest set kop grošív peněz napřed jmenovaných.		1427, AČ VI, s. 477–479, č. 30
Pakli bychom toho všeho neučinili, což by nám od svrchupsaných opravci bylo rozkázáno,	tehdy sme napřed čest a vieru ztratili,	a k tomu základ tisíce kop grošív nadepsaných sme propadli věřitelóm našim svrchupsaným,	kterýžto základ tisíce kop grošív ihned potom od seznánie svrchupsaných opravci ve čtyrech nedělích pořád čtúce jmáme a sľubujeme do svrchupsaného	1431, AČ IV, s. 238–239, č. 4

			města do Domažlic výšepsaným naším věřícím plniti bez odpory všelikeraké, kdežby nám ukázáno bylo u ctného hospodáře našimi věřícími aneboli opravcemi nahofepsanými, tak jakož základnie právo v české zemi běží.		
Pakli bych toho všeho, což jest svrchupsáno, nezdržel aneboli co proti tomu učinil v kterémkoli kusu, jehož pane bože rač ostřieci,	tehdy sem propadl čest a vieru	i to vŕsecko, což jmám i jmieti budu, movité i nemovité, svrchupsaným pánóm z Hradcě,	a toho všeho svého sbožie jmám i sľubuji také pode ctí a pod věrú postúpiti i stúpiti beze všie otpornosti i beze všie nesnáže a vymľúvámie jim svrchupsaným pánóm, od kteréhož aneb od kterýchž byl bych z nich o to napomenut,	a také sě sám pro nezdrzenie odsuzuji svě cti a viery i všie hodnosti řádu panského a rytieřského, jako bych v šranciech ubit byl, i také jakož bych z boje ot dobrých lidí i ot korúhve utekl.	1433, AČ IX, s. 255– 256, č. 14

Průručka písáře Prokopa poskytuje také pro tento případ svůj vzor:

A pakli bych já neb kto z svrchupsaných mým vědomím svrchupsané příměří napřed psanému panu Janovi, zboží jeho aneb komu z jeho, ješto v tom přímířij stojie, kterakkoli přerušil a nezdržal a to bylo uptáno, shledáno, dovedeno, a s mé strany panem Bavorem z Znikov a Janem z Raystejna s strany druhé jednostajně vyznáno, tehdy sem propadl čest a vieru a CC kop grošuov základu svrchupsaného ku panu Janovi napředpsanému (MAREŠ s. 27).

2.I.3.3.5.

Následující částí sankce bývá záruka:

A umřel-li by který z nás, jehož to bože nedaj, tehdy my živí zuostalí sľubujem pod ležením svrchupsaným jiného tak dobrého a tak movitého ve dvú nedělí po jeho smrti k nám přistaviti v týž sľib a tento list v táž slova obnoviti, kolikokrátkoli bylo by toho potřebie (MAREŠ s. 18).

A bylo-li by to, ež v tej chvíle který z nás dřevěčených (!) rukojmí umřel, jehož bože ostřež,	tehdy my, kteríž (!) zuostanem máme a sľubujem jiného tak jistého tak dobrého v měsíci postaviti	list obnovující (!) pod tím ležením, jakožto svrchupsáno.	1399, CDM XII, č. 545

pakli by k tej chvíli který z nás rukojmí sšel, jehož buoh uchovaj,	tehdy my, což nás rukojmí ostane, sľubujem ve dvú měsíci jiného rukojmie miesto toho postaviti tak hodného	a tento list zasě obnoviti.	1399, CDM XV, č. 395
A jestliže by buoh z nás rukojmí koho neuchoval,	tehdy druží, ješto živi ostanem, sľubujem v měsíci jiného tak dobrého miesto toho umrlého rukojmě postaviti pod ležením dřeveřečeným.		1399, CDM XV, č. 398
A bylo-li by, že by který z nás umřel, -	tehdy my zóstalí mámy a sľbili sme v najbližšiem měsíci po smrti jeho jiného k sobě rukojmí postaviti tak dobrého a tak bohatého,	a jiný list týmiž slovy obnoviti, a to pod dřieveřečeným ležením.	1401, AČ VII, s. 608–609, č. 5
A když by z nás některého rukojmí a zprávcí buoh neuchoval,	tehdy my Arkleb i s rukojměmi i zprávcí napřed menovanými, ješto ostanem zdrávi, místo toho umrlého jiného rukojmí a zprávcí tak dobrého naší dobrú věrú v jednom měsíci ode dne napomenutí, když se nám stane skrz Štěpána, dědice neb budúci jeho, sľubujem postaviti	a list tento ve všech jeho kusích zámcích a položení slovo od slova máme obnoviti pod pokutú ležení svrchupsaného.	1402, CDM XIII, č. 224
Pakli by v tom času který z nás rukojmí umřel, jehož buoh nedaj,	tehdy my živi sľubujem jiného tak dobrého a movitého na místo umrlého v měsíci postaviti	a tento list v táž slova obnoviti pod ležením svrchupsaným	1404, CDM XIII, č. 334
Pakli by který z nás rukojmí svrchu psaných v tom času umřel, jehož buože nedaj,	tehdy my svrchu psaní ostalí a živi po napomanutí svrchu psané panie Anny neb od nie jistým poslem neb ktož by tento list měl s její dobrou vól jímámy i sľubujem v měsíci tak urozeného i movitého postaviti miesto toho umrlého	a list obnoviti týmiž slovy, těmi všemi puntý a ležením svrchupsaným.	1406, CDM XV, č. 442
A neuchoval-li by pán buoh v tom času kterého z nás rukojmí smrti, dokudž se tyto věci svrchupsané neskonají, jehož bože ostřez,	tehda my zústalí živi rukojmie sľubujem jiného tak vzáctného a tak mohovitého místo toho umrlého v jednom měsíci, čtúc od napomenutie, k sobě v rukojemství přistaviti	a list tento v táž slova obnoviti a jej věřitelóm našiem svrchupsaným v jich moc dáti pod ležením svrchupsaným.	1406, CDM XV, č. 447
A jestliže by z nás rukojmí buoh kterého nezachoval,	tehdy my rukojmě svrchujmenovaní sľubujemy a sľbili smy naší	a listy obnoviti, kolikrát by potřebí bylo pod tůž pokutú	1407, CDM XIII, č. 481

dřeve než by to jisté zboží nebylo zpraveno a ve dsky zemské vlozeno,	dobru a čistú věru beze vší zlé lsti, místo toho umrlého tak movitého a tak dostalého v měsici postaviti	jako svrchupsáno jest.	
A jestliže by kterého z nás rukojmí buoh neuchoval od dání toho lista ve třech letech,	slibujem my, kteříž ostanem ve čtyrech nedělech hodného rukojmí místo toho umrlého postaviti	a list obnoviti slovo od slova, jakož jest psáno svrchu.	1407, CDM XV, č. 453
A jestliže by v tom času kterého z nás rukojmí bóh neuchoval, jehož bože ostrěz,	tehdy my živí mámy a slabujem v jednom měsici místo toho umrlého jiného postaviti živého tak dobrého a movitého	a list obnoviti těmito ... slovo od slova, kolikrátkoli toho potřebí bylo pod ležením svrchupsaným	1407, CDM XV, č. 457
A neuchoval-li by buoh z nás rukojmí napředpsaných v tom času kterého, jehož buoh stráž buď,	tehdy my, kteříž živi zuostanem, máme i slabujem tak jistého a movitého na místě toho umrlého v jednom měsici přistaviti	a list tento slovy týmiž obnoviti pod ležením svrchupsaným.	1408, CDM XIV, č. 23
A jestliže by z nás rukojmí častopsaných v tej mieře který sšel a jmenované věci dokonány nebyly,	tehdy my ostatní rukojmie slabujem místo toho umrlého jiného živého tak dobrého a dostalého v měsici od obeslání k sobě přistaviti	a list slovo od slova obnoviti podle lezenie svrchupsaného.	1409, CDM XIV, č. 111
A umřel-li by kto z nás v tu chvíli, jehož bože uchovaj!	tehdy my zuostalí u měsici jiného tak urozeného a movitého místo toho umrlého postaviti (!),	a list bez škody obnoviti, pod základem lezenie svrchupsaného.	1410, AČ VI, s. 459– 460, č. 10
Také jestliže by kto z nás v tej mieře umřel a my ještě všeho nesplnili, což tento list svědčí,	tehdy my zuostalí živi slabujeme jiného tak jistého a jmovitého toho umrlého místo ve dvě nedělí od té smrti prvú k nám postaviti,	list tento obnoviec pod pokutú napředpsaného lezenie, a to slabujem učiniti, kolikrát by kolivěk toho potřebie bylo,	1411, STRNAD I, č. 232
Jedno samo to vynímáme: umřel-li by který z ubrmanóv našich v tej mieře, anebo beze lsti pro kterúkoli věc nemohl na roce býti na kterémkolivěk,	že budem moci bez prodaje jiného spôsobili na místo jeho.		1412, AČ VI, s. 23– 25, č. 18
Také jestliže by kto z nás v tom času umřel a my ještě našich věřících a jich pečeti z toho rukojemství	tehdy my zuostalí živi slabujeme jiného tak jistého a jmovitého (!), toho umrlého místo, v jednom měsici od té smrti prvém počítajíce postaviti,	list tento obnoviece, bez škody našich věřících, pod pokutú napředpsaného lezenie, tolikrát, kolikrát by toho	1413, AČ VI, s. 466– 467, č. 18

a z toho sľubu nevypravili a nevyvadili, i také všech škod nezaplátili:		potřebie bylo.	
A neuchoval-li by buoh smrti z nás rukojmí jednoho nebo jich viece až do desietí nebo do jedenácti ostatních,		tehdy těch deset nebo jedenácté z nás ostatních, kteříž živi zuostanem, máme i sľubujem tak jisté a tak movité tolikéž na miesto těch úmrlých v jednom měsieci po napomenutí k nám přistaviti,	a tento list týmiz sľovy obnoviti, pod ležením svrchupsaným beze všeho prodlenie.
A neuchoval-li by buoh z nás kterého svrchupsaného rukojmí v tom času, tak že by umřel,		tehdy my živi zóstalí sľubujem jiného tak jistého a movitého miesto toho umrlého v jednom měsieci k nám přistaviti,	a list tento týmiz sľovy obnoviti pod ležením svrchupsaným.
Také, neuchoval-li by z nás kterého pán buoh v tom času, že by umřel,	tehdy ote dne umřenie jeho v jednom měsieci my po něm zuostalí tento list v táž slova jmáme i sľubujem obnoviti tolikrát, kolikrátkolivěk pro kterého smrt bylo by potřebie,	a jiného tak dobrého, movitého a dosti jmajícího miesto toho umrlého k sobě přistaviti pod předpsaný (!) ležením.	
A neuchoval-li by buoh z nás kterého v tom času, tak ež by umřel,		tehdy my živi zóstalí sľubujem jiného tak jistého a movitého na miesto toho umrlého v jednom měsieci, když bychme napomanuti byli, k nám přistaviti,	a list tento sľovy týmiz obnoviti pod ležením svrchupsaným.
Pakli by, jehož buoh nedaj, že by jístec nebo který rukojmě z nás umřel v tom časě,	tehdy my zuostalí máme i sľubujem u měsieci list obnoviti,	a jiného tak dobrého a urozeného na místě mrtvého postaviti, pod ležením svrchupsaným.	
Také událo-li by sě, že by kdy z nás který rukojmě umřel,		tehdy my, ježto živi ostaneme, sľubujem túž věrú a túž pokutu svrchupsanú jiného živého rukojmě tak dobrého i tak movitého místo toho umrlého v měsieci postaviti po napomenutie,	a tento list slovo od slova obnoviti a našim věřitelóm svrchupsaným v jich moc jej dáti.
A jestliže by z nás rukojmí kterého pan bóh neuchoval, tak že by umřel,		tehdy my zuostalí sľubujem jiného tak dobrého i tak dostalého miesto toho umrlého k sobě za rukojmí přistaviti,	i list obnoviti v táž slova jako tento v jednom měsieci (!) po jeho smrti, a to pod ležením svrchupsaným.

A umřel-li by kto z nás předepsaných v tom času,	tehda my živí zuostalí v jednom měsíci najbliším, ote dne smrti jeho rovně čtúc, k sobě v též rukojemství jiného tak dobrého a tak movitého slibujem přistaviti	a list v táž slova jakožto tento obnoviti pod ležením předepsaným.	1424, RYNEŠOVÁ I, č. 86
A jestliže by který z nás rukojmí nadepsaných v tom času umřel:	tehdy my živí zůstali slibujem jiného tak dobrého a tak bohatého k sobě v to rukojemství přistaviti na místo toho rukojmí umřelého ihned v jednom měsíci pořád počítajíc od smrti toho umřelého,	s obnovením listu tohoto v táž slova, kolikrát by toho potřebie bylo, pod pokutú ležení svrchupsaného	1424, AČ III, s. 245–248, č. 32
A neuchoval-li by buoh z nás rukojmí kterého v tom času,	tehda my živí zuostalí máme i slibujem tak jistého a movitého na místo toho umřelého v jednom měsíci ode dne smrti toho umřelého k nám přistaviti	a list tiemto řádem obnoviti, kolikrát by toho potřebie bylo pod ležením svrchupsaným.	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 135
A umřel-li by který z nás rukojmie,	tehdy my živí zuostalí slibujem tak movitého a dostalého k sobě v toto rukojemství ihned v jednom měsíci přistaviti na místo toho umřelého	s obnovením listu tohoto v táž slova pod ležením svrchupsaným.	1428, RYNEŠOVÁ I, č. 151
A jestliže by který z nás rukojmie v tom času umřel, jehož bože nedaj,	tehdy my živí zuostalí máme a slibujeme tak jistého hodného dostalého místo toho umřelého k nám přistaviti od času toho, ješto umřel, počítajíc v měsíci	s uobnovením listu toho slovo od slova, kolikrát toho potřebie bude, pod ležením svrchupsaným, a našim věřitelóm v jich moc zasě dáci.	1433, AČ IX, s. 256–258, č. 15
A jestliže by z nás rukojmí v tom času umřel,	tehdy my živí zuostalí slibujem jiného tak hodného a dostalého v jednom měsíci ode dne toho umřelého pořád zběhlém a po napomenutí k sobě v to rukojemství přistaviti	a list v táž slova obnoviti, jako i tento, a to pod ležením svrchupsaným.	1435, RYNEŠOVÁ I, č. 276

2.I.3.3.6.

Samotný příslib rukojmí zaručujících se za vydavatele listiny stojí zpravidla ještě v dispozici listiny, nejčastěji na jejím konci. Někdy však může být zařazen i do sankce. Písař Prokop jej staví dost často za část věnovanou finanční pokutě:

A pro zdrzenie toho přímířie a základu, ač by buoh neuchoval, plnění, přistavuji k sobě slovné G. de H., J. de K., L. de M. a my G. J. L. rukojmě slibujem svrchupsaným Janem s ním a zaň etc. i za ty všecy vedle něho pod základem svrchupsaným, že to přímířie v celosti bez přerušenie všelikého do toho roku zdrzíme (List přímířie, MAREŠ s. 27);

A pro zdrzenie toho vyrčenie a základu splnění, ač bychom nezdrželi, přistavujem k sobě slovné A. de B., C. de D., E. de F. a my A. C. E. slibujem s svrchupsaným Petrem a Martinem i za ně zdrzenie výpovědi ubrmanské pod CC kopami grošuov svrchupsaných (List na zaručenie ubrmanuov, MAREŠ s. 27);

A pro jistotu toho glejtu zdrzenie a základu, ač by buoh neuchoval, plnění přistavuji k sobě slovné A. de B., C. de D., E. de F. a my A. C. E. rukojmě svrchupsaného G. de H. slibujem naší dobrú věru křesťanskú, rukú společní a nerozdielnú za zdrzenie svrchupsaného glejtu (Glejt pod základem, MAREŠ s. 29);

A pro zdrzenie toho nájmu a základu plnění, ač bych jím hnul, přistavuji k sobě slovné A. de B., C. de D., E. de F. a my A. C. E. slibujem s svrchupsaným Erazimem i zaň naší dobrú věru křesťanskú rukú společní a nerozdielnú za zdrzenie svrchupsaného nájmu pod XV kopami grošuov do těch let svrchupsaných (List na nájmu (!) tvrže, MAREŠ s. 30–31);

A pro pevnost toho nájmu zdrzenie, úroku vydanie, zase týchž nábytkuov aneb šacunky svrchupoložené na vrácenie přistavuji k sobě slovné A. de B., C. de D., E. de F. a my A. C. E. rukojmě jeho i zaň slibujem etc. za zdrzenie toho nájmu, za úroku vydanie a za nábytku nebo pošacování zase vrácenie za každé vedle svrchupsaného základu a pokuty tak, jestliže by Jan svrchupsaný z toho nájmu zběhl a jím zvrhl, tehdy sme propadli XV kop grošuov a ty máme dáti v jednom měsieci od toho dne (List od toho, ktož najímá, MAREŠ s. 31);

A pro jistotu našeho slibu a základu zdrzenie přistavujem k sobě slovné A. de B., C. de D., E. de F. a my svrchupsaní A. C. E. slibujem rukú nerozdielnú věru naší dobrú etc. napředpsaný základ, jestliže by byl propaden, v jednom měsieci plniti (List na odbytie sirotkuov, MAREŠ s. 33).

V listinách se však setkáme se slibem rukojmí v sankci jen výjimečně:

Za kteréž vinu a pokutu Mikeš řečený Lolek z Nechanic a Jan řečený Chval z Otic, přátelé a poručníci těch sirotkův a jich mateře, a za ně za sdrzenie našeho vyrčenie sú sě rukojmie postavili.	1395, AČ VII, s. 607, č. 2
A my Hereš z Stehelčevsi, tu dobu purkrabí v Veselí, Jan řečený Chabřec, Jan z Miličina řečený Liška a Niklas z Aibrdorfa, rukojmě s ním a zaň za pana Markvarta i spoluslibce, slibujem naší dobrú věru čistú beze vsí zlej lsti, těch dvě stě hřiven grošuov dáti a položití panu Petrovi v Strážnici pod tím rokem, jakož svrchu psáno stojí.	1404, CDM XIII, č. 314
A my Frencl z Popovce seděním v Čevicích, Jetřich z Orle seděním na Rabstejně, Trojan z Ostružna seděním v Běstvině a Vavřinec z Bezděkova seděním (v) Vícemilicích rukojmí s Ješíkem i zaň jednotně slibujem svú dobrú čistú věru i ctí a pod jmenovaným základem pod pěti sty kop grošův, že to vše úplně bude sdržáno bez přerušeni panu Oldřichovi jmenovanému, jakž tento list svědčí.	1404, CDM XIII, č. 331
A my Přemek z božiej milosti vévoda Opavský, Lacek z Kravar, Petr z Strážnicé, Albrecht z Lukova, Hanuš z Lippé odjinad z Templstajna, Hlaváč z Lippé, Václav z Lippé, Albrecht z Tovačova, Vaněk z Črné Hory, Jošt Hecht z Rosic, Mikuláš Mochovský, Smil z Kunstata odjinad z Lučan, Jan Zajec z Tremšína, Hašek z Valštýna, Heral z Kunstata odjinad z Slestnice (!), Jan mladší z Boskovic, Jan z Boskovic odjinad z Brandýsa, Petr z Damboric odjinad z Rokytnicé, rukojmie za svrchupsaného Pročka z Búzova, slibujem naší dobrú čistú věru osvícenému kniežeti a pánu panu Joštovi markrabí bramburskému a moravskému, pánu našemu milostivému, za svrchupsaného Pročka z Búzova	1410, CDM XIV, č. 146

Pravidelně stává tato formule v dispozi.

2.I.3.3.7.

Další z formulí, která nemá vlastně obsahově se sankcemi mnoho společného, přesto však bývá do této části listiny velmi často zapisována, je zaručení případným dalším vlastníčkům listiny, že také na ně se vztahují všechna práva z listiny plynoucí. To mohlo být formulováno buď samostatně, jako je tomu v jednom případě v Prokopově příručce –

A ktož by tento list měl s volí dobrou bez odpory našeho věřícíeho svrchupsaného, ten též právo mieti bude k tomuto listu jako on (List od toho, ktož najímá, MAREŠ s. 31),

nebo pouze bylo připojeno k některé předcházející formulí, zpravidla pokutě:

([...] sem propadl čest a vieru a CC kop grošuov [...] ku panu Janovi napředpsanému) i k tomu každému, ktož by tento list měl s jeho dobrou volí bez odpory (List přímířie, MAREŠ s. 27);

([...] sme propadli beze všech súduov ubrmanstvie sto kop grošuov základ svrchupsaný našim věřícím napředpsaným) i tomu každému, ktož by tento list měl s jich dobrou volí bez odpory (List na postavenie vězně, MAREŠ s. 24);

([...] sme propadli základ svrchupsaný a ten sľubujem našemu věřícíemu) i tomu každému, ktož by tento list měl s jeho dobrou volí bez odpory, (v jednom měsíci od toho pohnutie a nezdrženie dáti a zaplatiti) (List na nájmu tvrze, MAREŠ s. 31).

V listinách stojí mnohem častěji tato formule jako samostatná část na konci sankce:

Také jestliže by dřevěčeného Alše v tej chvíli buoh neuchoval, tehdy ktož by tento list jměl s jeho dobrou volí,	tomu také sľubujem to zbožie svrchupsané zpraviti i ve dsky vložit, jakož svrchu psáno jest a jakož země za právo jmá.	1397, CDM XV, č. 371
A ktož by tento list měl s jich dobrou volí,	ten má též právo k všem věcem míti jakožto oni sami.	1399, CDM XII, č. 545
A kdož tento list náš bude jmieti s jich dobrou volí i svědomím,	ten jmá též právo jako oni sami.	1399, CDM XV, č. 395
A ktož by tento list jměl s jich dobrou volí,	ten má též právo jako ony samy. -	1401, AČ VII, s. 608–609, č. 5
a ktož by tento list s často jmenovaných pánuov páně Oldřichovú, páně Janovú staršího, páně Janovú mladšího z Hradce, páně Janovú staršího z Ústí a páně Petrovú z Stráže dobrou volí jměl,	ten by ke všem svrchupsaným věcem jměl i jmá míti též právo jako oni sami.	1404, CDM XIII, č. 334
A ktož by list tento s svrchupsaného pana Oldřicha a jeho erbův dobrou volí jměl,	ten jmá i jmíti bude plné právo ke všem věcem svrchupsaným, jako oni sami.	1404, CDM XIII, č. 340
a také ktož kolvěk mělby nebo míti bude tento list s dobrou volí našeho častopsaného věřitele,	tomu já jistec i my rukojmě prve psaní sľubujeme beze lsti i bez zmatku všechno plniti, co list tento obsahuje jako jemu samému věřitelovi častopsanému.	1404, CDM XIII, č. 349
A ktož tento list s jich dobrou volí míti bude,	ten má ke všemu, což jest svrchu psáno, tak dobré právo, jako my sami.	1405, CDM XIII, č. 373

A ktož tento list svrchupsaného kněze Michala a jeho budúcích dobrú volí bude míti,	tomu dáváme plnú moc, upomínati o vsecky svrchupsané kusy, konati k tomu záduší k špitáli též jako jim samým.	1406, CDM XIII, č. 437
A ktož tento list bude mieti se panie Anninú dobrú volí,	ten má též právo nás upomínati a my jim plniti to vše, což svrchu psáno stojí, jako jiej samej.	1406, CDM XV, č. 442
Také ktož by tento list jměl s dobrú vuolí dřeveřečeného Jana Salcara, Klary jeho ženy, nebo jich erbův,	ten jmá túž moc a též právo úplně jako oni sami a my jemu slibujemy držeti i plniti všicky věci svrchupsané.	1407, CDM XIII, č. 481
A ktož by tento list s panie Elscínú a se páně Janovú mlazšieho z Hradce s jich dobrú vuolí jměl,	ten má i jmieti bude tež právo a plnú moc ke všem věcem svrchupsaným, jako oni sami.	1408, CDM XIV, č. 23
A ktož tento list bude jmieti s knězi Michalovú anebo toho vladaře špitálského dobrú volí,	těm dáváme plnú moc i právo k tomu ke všemu, čsož svrchupsáno stojí, jako jim jsamým.	1408, CDM XIV, č. 24
A ktož by kolivěk tento list jměl s napřed psaného pana Jana dobrú volí,	ten má i mieti bude plné právo ke všem věcem svrchupsaným, jako on sám.	1408, AČ VI, s. 456–457, č. 6
A kto by tento list měl s dobrú a znamenitú volí panie Sudky, jiejie erbův nebo věrných ruk častopsaných,	ten má moc i právo upomínati i učiniti to všě, což svrchu tohto lista psáno stojí.	1409, CDM XIV, č. 111
A ktož tento list bude míti s jejich dobrú volí nebo jich erbuov,	ten má míti plnú moc i právo k tomu ke všemu, což v tomto listě psáno stojí.	1409, CDM XIV, č. 64
a ktož by tento list jměl s dobrú naši volí,	ten má plné právo k němu.	1409, STRNAD I, č. 224
A ktož by kolivěk s dřevěpsaného pana Oldřicha nebo jeho erbuov tento list dobrú volí jměl,	ten aby teež právo jměl ke všem svrchupsaným věcem, jakožto on sám.	1409, DVORSKY č. 8
A ktož tento list bude jmieti s svrchupsaného markrabie Jošta dobrú volí,	ten má též právo úplně ke všem svrchupsaným věcem, jakož tento list svědčí, jakoli jeho milost sám, a tomu jistému ty věci úplně máme a slibujem plniti a držeti, jakoli markrabí svrchupsanému, ve všech kusiech.	1410, CDM XIV, č. 146
A ktož tento list mieti bude z řečeného faráře volí,	tomu neb těm všie právo příslušetí bude, jakšto i jemu.	1413, AČ XV, s. 292, č. 6
A ktož by tento list s svrchupsaného pana Jana dobrú volí jměl,	ten má i mieti bude plné právo ke všem věcem svrchupsaným, jakžto on sám.	1418, AČ VI, s. 472–475, č. 25
A ktož tento list (s) svrchupsaného Marše aneb jeho erbuov dobrú volí jmieti bude,	ten má jmieti plné právo a plnú moc ke všem věcom (!) svrchupsaným, jako oni sami.	1418, AČ IX, s. 247–249, č. 8
A ktož by kolivěk tento list s jich předpsaných věřitelův dobrú volí jměl,	ten jmá jmieti plné právo toho všeho, což v tomto listu jest svrchupsáno.	1418, KLIMESCH č. 136
A ktož by tento list s svrchupsaného pana Jana dobrú volí měl,	ten má i mieti bude plnú moc a plné právo ke všem věcem svrchupsaným, jako on sám.	1419, AČ IX, s. 249–250, č. 9
A ktož by tento list měl s jich dobrú volí,	ten má i mieti bude tež právo a túž moc ke všem věcem svrchupsaným, jakožto oni sami.	1419, AČ XV, s. 292–293, č. 7

A také k tomu, ktož tento list bude mieti s ten má mieti též právo i túž moc jako oni sami ke našich věřitelův dobrú volí,	všemu svrchupsanému.	1419, AČ IX, s. 373–374, č. 4
A ktož by tento list jměl s našich věřiteluov nebo s jich budúcími (!) dobrú volí:	tomu dáváme túž moc i plné právo, což tento list svědčí.	1420, AČ III, s. 280–281, č. 15
A ktož by tento list měl s dobrú volí svrchupsané panie Margrety anebo s jejich bratří vlastních svrchupsaných,	tomu smy dlužni, i slibujem všecko splniti i učiniti úplně beze všie odpory, což svrchupsáno stojí, jako jim samým.	1423, AČ IX, s. 250–251, č. 10
A ktož by kolivěk list tento měl dobrú volí pana Oldřicha napředpsaného,	ten má túž moc i právo ke všem věcem předepsaným jakožto on sám.	1424, RYNEŠOVÁ I, č. 86
a ktož by tento list měl s dobrú volí věřitelův našich nadepsaných,	ten má také právo plné ke všemu tomu, což jest psáno v tomto listu, jakož věřitelé naši nadepsaní.	1424, AČ III, s. 245–248, č. 32
A kto by tento list měl z dobrú volí kněze Mikuláše svrchupsaného,	ten má i mieti bude plné právo ke všem věcem nahořepsaným, jakožto on sám.	1426, RYNEŠOVÁ I, č. 135
A ktož tento list s jich dobrú volí bude mieti,	ten má tuž moc a právo k tomu ke všemu, jako oni sami.	1428, STRNAD I, č. 295
A ktož by tento list jměl s dobrú volí věřiteluov našich svrchupsaných,	ten má též plné právo ke všemu, což jest práno v tomto listu, a tomu slibujem a máme učiniti to všecko, což jest svrchu psáno, jakož věřitelóm našim svrchupsaným.	1428, RYNEŠOVÁ I, č. 151
A ktož tento list bude mítí svrchupsaného Ondřeje Kerského dobrú vuolí,	ten má i mítí bude túž moc i též všecko plné právo ke všem věcem, což svrchupsáno stojí, jako on sám svrchupsaný věřitel náš.	1433, AČ IX, s. 256–258, č. 15
A ktož by tento list jměl s dobrú volí svrchupsaných našich věřitelův,	tomu sme dlužni i slibujem všecko zdržeti, splniti i učiniti, což v tomto listu psáno jest, jako jim samým.	1435, RYNEŠOVÁ I, č. 276
A ktož by tento list jměl z dobrú vuolí svrchupsaných kupiteluov našich neb s jich erbuov,	tomu jsmy dlužni i slibujem všecko splniti i učiniti úplně, tcož svrchupsáno jest, jako jim samým našim věřitelóm a kupitelóm.	1437, AČ IX, s. 261–262, č. 18

2.I.3.3.8.

Další formule, které můžeme najít v této části listiny, se už objevují spíše ojediněle. Patří k nim např. slib nestavět se na odpor slovem ani skutkem, pokud se věřitel rozhodne v případě nesplnění pohledávek domoci zpět dlužné částky některým z výše uvedených způsobů, a pokud by přece k nějakému sporu došlo, pak dlužník dopředu přiznává, že právo je na straně věřitele. K tomuto slibu poskytuje vzor opět i písař Prokop:

A jestliže bychom toho všeho aneb ničehož z toho, což svrchupsáno stojí, neučinili, tehdy naši věřící častopsaní tímto listem plnú moc i právo mieti budú nám láti a přimlúvati, jakož by se jim líbilo vedle tohoto listu, a my nemáme odmlúvati než vsudy znáti, že sú oni právi a my proti nim křivi (MAREŠ s. 18).

a my proti tomu nemámy nic řeći ani činiti ni radú, ni skutkem, ani mocí ani s zadny (!) pomocí

1403, CDM XIII, č. 261

A což budú oni naši věřitelé napředpsaní nás stavovati anebo našich měst lidí neb jich zboží pro těch peněz nezaplacení,	protiv tomu sľubujem a nejmámy mľuviti ani jim toho víc horším zpomínati než praviti, že spravdivě činí a stavují.	1403, CDM XIII, č. 282
	a protiv tomu nejmámy i sľubujem žádnou mocí ani mľuviti ani odpírati, než to jim ctně svou dobrou vírú držeti a plniti	1404, CDM XIII, č. 311
	a proti tomu nejmáme nic řeči	1408, CDM XIV, č. 24
	a proti tomu nemáme sobě hledati žádně pomoci ani slovem ani skutkem, ani kteréú jinú pomoci sobě pomáhati, kterak by kolivěk ta mohla vymyšlena býti; ani nám kto jmá toho pomocen býti, ani pomáhati proti tomuto našemu zápisu, ani právem ani mocí, pod základem svrchupsaným	1414, AČ VI, s. 30–31, č. 24
Item, vyznávám před každým dobrým, že sem tuto smlúvu dobrovolně a s dobrým rozmyslem učinil;	a pakli bych kde mľuvil, že bych od toho k tomu tištěn anebo puzen, aby mi v tom ižádný nevěřil	1418, VÝBOR II, s. 347–349, č. 1
	A my proti tomu nemáme mľuviti ani otpierati	1420, AČ III, s. 280–281, č. 15
a přimľúvali-li by nám co naši věřící pro toto nesplněnie naše,	to my mámy všudy znáti, že jsú oni právi a my proti nim křivi	1411, STRNAD I, č. 232
Pakľiby nám naši věřící výšepsaní pro naše neplněnie přimľúvali anebo láli:	tehdy jsme my proti nim křivi a oni proti nám pravi	1428, AČ III, s. 267–268, č. 40

2.I.3.3.9.

V několika listinách je na závěr sankce znovu zopakován sľib vše, co se v listině píše, splnit a dodržet:

A to všicko, což jest svrchupsáno, sľubujem svú dobřú věřú beze vsí zlej lsti všě zdržeti.		1405, CDM XV, č. 434
A to všecko, což v tomto listě svrchupsáno stojí, sľubujeme naší dobřú věřú ctně zdržeti bezelsti.		1409, CDM XIV, č. 64
Těž má každý zdržeti budúcí pán, ktož kolivěk bude Kaplice držeti, ty všechny úmlvy svrchupsané.		1415, KLIMESCH č. 131
Sľubující všechny kusy v úmlvě svrchupsané položené i každý z nich věsti, držeti a skutečně zachovati úplně a docela, pod ztracením cti a viery našich, kteréž se tiemto listem beze všeho na nás vyznání odsuzujem, a aby zboží i statkové naši na obecně dobré připadli, jako by v zemských dskách byli zapsáni, a pod věčným vypověděním z kráľovství Českého,		1421, VÝBOR II, s. 384–391, č. 2
A sľubujem za ně za všechny k věřitelóm našim nadepsaným, pode cti a pod věřú a pod základem peněz svrchupsaných, že to přimířie nadepsané věřitelóm našim nadepsaným úplně zdržie a zachovají, věrně, ctně a křesťansky, se všemi svými, jakož jest svrchupsáno.		1424, AČ III, s. 245–248, č. 32
A to všecko, což svrchupsáno stojí, sľubujem pode cti a pod věřú a křesťansky zdržeti.		1428, AČ III, s. 267–268, č. 40

A to všetko, čo svrchupsáno stojí, my Mikuláš Zárobský a Jan, syn jeho, sľubujeme mocí listu tohoto i naši dobrú vĕrú křesťanskú i pode ctí s našemi dědici i poručníky ctně, vĕrně držeti a plniti.	1431, STRNAD I, č. 309

2.I.3.3.IO.

Další formule jsou vázány na konkrétní druh listiny. Uzavření příměří může kromě výše zmíněných hrozeb pokutami a ztrátou cti v případě jeho porušení obsahovat také další ustanovení o tom, jak se má s narušiteli příměří naložit:

A jestliže by urozený Čeněk z Ronova, že k tomu mej vuole nenie, ani má býti, ani jemu mám, bratr muoj vlastní, kdy se panem Erhartem nebo s jeho přáteli nebli s jich služebníky i pomocníky který ustrk učinil, neb který řeč měl o ty věci,	i sľubuji v tej věci nepomáhati.	1412, AČ III, s. 276–277, č. 10
A potom jestliže bychom jej čím rozhněvali anebo které škody z toho města na panstvie anebo pánu dály sě,	tehdy sľubujem jemu pravé čľovččenstvie a kmetstvie ve všech těch kusiech, jakož sme na sě byli dali list otci jeho a jiným pánóm, kteříž jsú byli s ním v té válce, jakožto list náš toho mají, ješto šíře svěčí.	1420, RYNEŠOVÁ I, č. 23
Pakli bychom co proti tomu příměří, my, anebo naše panoše, služebníci a poddaní, nebo ti, kteréž sme v to příměří k sobě přijali, co učinili, jehož pane bože nedaj:	tehdy jmáme my z své strany vydati prietela jednoho, a oni naši věřící druhého, a což nám ti společně a jednostajně rozkáží, jmámy i sľubujeme jich poslušni býti jakožto mocných opravci, a to opraviti ve čtyřech nedělách pořad zběhlých, pod základem svrchupsaným.	1431, AČ IV, s. 238–239, č. 4
Také jest vymluveno, ktož by v tom příměří na silniciech překážel neb lúpil, a byl při tom popaden, a nebo to na něho bylo dovedeno,	jmá býti pokázán, jakž by ti opravce, kteréž vydáme, řekli a kázali.	
Pakli by kterak to přímířie přerušeno bylo a nezdržáno, jehož bože nedaj,	tehdy po opravci, kterýž jest v prvniem listu přímířiem zapsán, po jeho rozkázání aby opraveno bylo	1432, RYNEŠOVÁ I, č. 217
A jestliže by kterak to přímířie přerušeno bylo a nezdržáno, jehož bože nedaj:	tehdy po opravci, kterýž jest v prvniem listu zapsán, po jeho rozkázání aby opraveno bylo	1433, AČ VI, s. 430, č. 33

Také k tomuto ustanovení nabízí svůj vzor příručka písaře Prokopa:

Pakli by který z nich aneb kteří vědomě neb nevědomě to přímířie přerušili, nad těmi má pomštěno býti a to odloženo, jakož by svrchupsaní seznávající vyřkli a vypověděli (MAREŠ s. 27).

Prokop naopak v „*Listu přímířie*“ neuvádí vzor pro jinou formuli, která se objevuje v několika listinách, a tou je zaručení bezpečného příjezdu i odjezdu těm, kteří by jeli plnit ležení:

A k tomu mají nám dosti bezpečenstvie učiniti, abychom mohli bezpečně přijeti, ležeti i otjeti, když bychom sě vyvadili.	1399, VÝBOR I, s. 1040–1044, č. 13

A když budem k ležení napomenutí my rukojmě svrchupsaní, tehdy otevšie strany věřitelův našich nadepsaných máme gleitování býti, abychme bezpečně v svrchupsaných městech mohli ležeti a plniti.	1424, AČ III, s. 245–248, č. 32
A ktož by jeli ku plnění našim věřícím do svrchupsaného města do Domažlic, jmají bezpečně gleitování býti s těmi se všemi, ktož by s nimi jeli, aby mohli bezpečně přijeti a zase odjeti na svá obydlá.	1428, AČ III, s. 267–268, č. 40
A ktož by jeli ku plnění, jmají bezpečně glejtování býti, aby mohli bezpečně do Domažlic přijeti i zasě na svá bydla odjeti bez úrazu svých osob, statkův a koní.	1431, AČ IV, s. 238–239, č. 4

2.1.4.

Formulář staročeských listin tvořily jednotlivé součásti, jejichž přehled jsme podali na předcházejících stránkách. Členění textu na jednotlivé listinné formule bylo převzato z propracované podoby latinské listiny a v českých textech docházelo k jeho dalšímu samostatnému rozvíjení. Ustalování jednotlivých formulí probíhalo již od prvního výskytu nejstarších česky psaných dokumentů a během dalšího vývoje byla forma textového typu listina postupně zdokonalována.

Jako nejzastávenější se jeví formule stojící na samém počátku a konci textu, tedy invocace, intitulace a datace. Invokace nepatřila k příliš často se vyskytujícím součástem listiny, pokud se však v listině objevila, pak vždy stála na prvním místě, zpravidla v podobě (*ve jmě / jméno božie amen*). Intitulace, tedy jméno a tituly vydavatele, svou formu měnila vždy v závislosti na osobě tohoto vydavatele, pořadí jednotlivých součástí však nebylo náhodné. Intitulace zpravidla začíná osobním zájmenem *já / my*, následuje jméno, šlechtický přídomek či přezdívka a titul vydavatele. Dále může být uveden příbuzenský vztah k jiné osobě (zpravidla otci nebo manželovi), případně je definován tento vztah mezi dvěma či více vydavateli jedné listiny. Následuje vymezení pozice vydavatele v příslušném právním pořízení a výčet (konkrétní i zcela obecný) dalších osob, které měly k listině a její platnosti nějaký vztah. Intitulaci pak běžně uzavírá výčet svědků a ručitelů. V případě listin panovnických či biskupských přistupuje před výčet titulů zpravidla ještě devoční formule (*z božie milosti*).

Závěr listiny byl obvykle vyhrazen dataci, obsahující vedle časového údaje o vydání listiny rovněž údaj místní. Podoba datace se jen výjimečně odchyluje od ustálené formy, takovou odchylku představuje např. počítání denního data podle dnů v měsíci, oproti běžnějšímu způsobu označení podle příslušného církevního svátku.

Větší variabilitu ve formulacích najdeme u těch součástí listiny, které stojí blíže k vlastnímu obsahovému jádru dokumentu – dispozici –, tedy v promulgaci a koroboraci. Pro obě tyto listinné formule je typická existence řady variant od běžné a často užívaných až po spíše výjimečné.

Další listinné formule (inscripce, subskripce, arenga, narace) nepatřily (na rozdíl od intitulace, promulgace a datace; částečně též koroborace) k pravidelně se vyskytujícím součástem listiny, objevují se jen ojediněle a tomu do určité míry odpovídá rovněž míra jejich ustálení.

Zmínku si zaslouží ještě jedna část listiny, a tou je sankce. Jde o formuli náležející k textu listiny (ve smyslu vlastního jádra dokumentu), a tedy bezprostředněji související s jejím obsahem. Sankce se objevuje zpravidla jen v určitých textových druzích, obvykle tam, kde obě strany právního jednání (typicky vydavatel a příjemce listiny) vystupují jako rovnocenní partneři. Sankce vymezuje nejrůznější formu postihů za neplnění závazků a dává vymahateli pohledávek do rukou prostředek, jak se domoci svých práv. Jde o zpravidla dost rozsáhlou formuli, skládající se z několika po formální stránce poměrně ustálených součástí o ležení, možnosti získání dlužné částky výpůjčkou u jiných osob na účet dlužníka („dobyti v křestanech i židech“), o uhrazení případných škod, o vrácení peněžního základu („jistiny“) a pokutách apod. Některé další součásti sankce mohou být vázány už přímo na konkrétní textový druh. Sankce tak představuje určitý přechod od formulí náležejících k formálnímu rámci každé listiny bez ohledu na její obsah k vlastnímu jádru dokumentu – dispozici.

2.2. Textové druhy

2.2.0.1.

Příručka *Ars dictandi* novoměstského písaře Prokopa, sepsaná v polovině patnáctého století, tedy v době, kdy už je koncepce listiny pevně daná a její formulář ustálený, poskytuje návod pro zlistinění různých právních aktů. Své vzory rozděluje písař Prokop do jednadvaceti skupin podle obsahu. Pochopitelně nenabízí předlohu pro všechny textové druhy, které připadaly v úvahu – ze zkoumaných listin lze k Prokopovým skupinám přiřadit přibližně polovinu.

Podíváme-li se na tyto listiny z hlediska „stavovské“ příslušnosti jejich vydavatelů, zjistíme, že písař Prokop koncipoval svoji příručku především pro uživatele z řad šlechty, respektive pro písaře jejich kancelářů, a pro kanceláře městské (srov. přílohu 9). V jeho díle najdeme vzory pro dlužní úpis (*List na penieze*), kupní smlouvu (*List do desk zemských dědin a platu vloženie*), půjčku s úroky (*List na komornie platy*),²¹ zajištění věna (*List věna protivného neb otporné-*

21 Šlo o legální způsob půjčování peněz. Zatímco křesťanům byla ve středověku lichva – tedy jakékoli půjčování na úrok – zapovídána (běžně byl tento způsob obživy dovolen pouze židům), kupování tzv. věčných či komorních platů bylo z hlediska křesťanské morálky docela nezávadné. „Věřitel“ si od „dlužníka“ zakoupil za sjednanou částku plat, zpravidla vázaný na nemovitost, který mu pak měl být vyplácen po stanovenou dobu nebo „věčně“, respektive do případného zpětného odkoupení – bez ohledu na to, kdo se v budoucnu stal vlastníkem

bo²² a *List na véno milostivé*),²³ propuštění z dluhu a tzv. „umrtvení listu“, tedy potvrzení, že závazky byly splněny a listina již nemá právní platnost (*Quitancie prostá, Quitancie s svědomím, Quitancie s rukojměmi* a *Quitancie na umrtvení listu*), dále např. pro pronájem (*List na nájem* a *List od tobo, ktož najímá*), glejt (*Glejt prostý, Glejt pode ctí a pod věrú, Glejt pod základem*), uzavření příměří (*List příměříe*), vyhlášení nepřítelství (*List odpoviedací*), jmenování rozhodčích ve sporu (*List na zaručenie ubrmanuov*) i samotný rozhodčí výrok (*List na rozdiel*), slib postavit se za vězně (*List na postavenie věžně*)²⁴ i s ním související výzvu dostavit se do „vězení“ (*List napomínající věžně*) a další.

V příručce však chybí vzory pro listiny např. k propůjčování léna nebo zástavy, udílení nejruznějších privilegií či potvrzení (jediné privilegium, které Prokopova příručka obsahuje, je osvobození od odúmrti – *List na zákup s odmrli*), které se vyskytují především mezi panovnickými a církevními písemnostmi. Zajímavý je ovšem rovněž ten fakt, že písař Prokop neuvádí ani vzor pro listinu veskrze soukromého charakteru, běžnou právě mezi šlechtickými a měšťanskými dokumenty, jakou byla závět.

2.2.1. *Kupní smlouva*

Nejrozšířenějším textovým druhem v našem souboru listin z konce čtrnáctého a první třetiny patnáctého století je smlouva o prodeji majetku. Svým počtem přesahujícím sedmdesát kusů značně převyšuje ostatní druhy listin,

nemovitosti [VANĚČEK 1976, s. 188–189, 192; MEZNÍK 1999, s. 86]. Obchod s platy byl v zemském i městském právu běžný ve 14. - 16. století, avšak o tom, že i tento způsob půjček mohl být vnímán jako poněkud sporný, podává svědectví i sám písař Prokop, který vzor svého *Listu na komornie platy* uvádí těmito slovy: „*Pak o listech na komornie platy nezdá mi se těch forem psáti, protože někteří doktorové nazývají ten plat lichvú, a to proto, neb toliko s peněz bře výše a bráti výše s peněz lichva jest. Jiní pak pravie doktorové, že sú některé osoby, kteréž sobě mobú kúpiti komorní plat, jakož ti, jichž rád meče nepožívá a panstvie tohoto světa pustili, a to, jakož dějí ti doktorové, nenie lichva; neb ten, ktož kupuje, kúpi sobe diel nějaký tobo zbožie a některaké právo, jako by sobe kúpil oděv a ztravu do své smrti. A on tobo dielu požívaje i platí jemu z tobo určenie plat; nebo, poněvadž nenie lichva najieti sobe ztravu za tři léta neb viece, tak také pravie, že nenie lichva kúpiti sobe plat komorní, to jest bez panstvie, aby z tobo mohł ztravu mieti a oděv. Také někto muože chudým pannám, vdovám, žákuom, kněžím plat suvoj dáti a sobe panstvie ostaviti. A ti berúce, nebrěšie lichvú, neb almužnu berú; ale já tobo súdci nechci býti. Avšak prosím, nepiš listuov na komorní plat ižádnyým těm osobám, ješto slúšejí ku panování světskému, nebo ti nesnadně bez lichvy takové platy mobú držeti; ale duchovním osobám, ješto panstvie pro buob opustiece v službu se bobu oddadie, těm snad muožeš psáti.*“ (MAREŠ s. 22–23).

22 Peněžní částka přislíbená nevěstě jejím budoucím manželem pro případ, že by manžel zemřel dříve než ona, tak aby byla žena hmotně zabezpečena ve svém případném vdovství, tzv. véno vdovské [VANĚČEK 1976, s. 109].

23 Véno nevěstino, které si žena přinášela do manželství ze své rodiny (od rodičů).

24 Tzv. vynučení – slib provinilců nebo zajatců v době válečného konfliktu, kteří zůstávají na svobodě (vězení bylo ve středověku poměrně nákladnou záležitostí, proto se jako forma trestu obvykle nepoužívalo), avšak poskytují záruku, že se dostaví k soudnímu jednání nebo zpět do zajetí, jakmile k tomu budou vyzváni.

kteře se vyskytují maximálně ve třiceti exemplářích. V rámci kupních smluv je ještě možné vyčlenit dva více či méně samostatné podtypy – smlouvu o prodeji platu, zpravidla vázaného na nějakou nemovitost (viz dále odst. 2.2.I.2.), a smlouvu o prodeji vlastní nemovitosti (odst. 2.2.I.1.).²⁵

2.2.I.1. *Kupní smlouva – prodej nemovitosti*

2.2.I.1.1.

Příručka písaře Prokopa poskytuje pro druhý z těchto podtypů – smlouvu o prodeji nemovitého zboží – dva vzory, nazvané podle jedné z nejdůležitějších částí celého právního aktu – zápisu (vložení) zakoupeného majetku do zemských desk *List do desk zemských dědin a platu vloženie*. Druhý vzor, koncipovaný pro případ, kdy v zemi probíhala válka a zemské desky se proto neotevíraly (tedy se do nich nezapisovalo), nese název *List na zpravu do desk neb list na vloženie trbu a zbožie vedle nynějšího času, ješto desky nejdú*.²⁶ Prokop sám obsah těchto listin shrnuje do následujících osmi částí (MAREŠ s. 20):

jednotlivé části	Prokopovo shrnutí
1. prodávající	Kto
2. právní akt (prodej)	(prodal)
3. objekt prodeje	co (lán)
4. kupec	komu
5. cena	zač
6. vložení do desk	vlož (to zboží)
7. sankce – ležení	lehni (pod ležením)
8. sankce – vrácení jistiny „s třetinú výše“	staven (pakli by byl staven) trh třetinu (peněz) výš (k jistině) daj

²⁵ V některých listinách mohlo být předmětem prodeje obojí, tedy jak nemovitý majetek, tak plat. V takových případech nelze potom jednoznačně přiřadit listinu k jednomu nebo druhému podtypu; zpravidla jsme se zde tedy řídili formální strukturou listiny.

²⁶ Třetí vzor příslušející k této skupině listin – *List na zpravu bez vedenie na jiné zbožie a bez třetiny výše peněz s jistinú navrácenie* (MAREŠ s. 20–21) – je věnován poměrně specifickému případu (sám písař Prokop ho označuje jako „*neobyčejný*“), kdy kupec na nově nabytém pozemku, ještě před tím, než zboží bude zapsáno do desk, zamýšlí vynaložit své prostředky na stavební či hospodářskou činnost (písař Prokop zde přímo zmiňuje založení rybníka či vinice nebo stavění tvrže). Nedošlo-li by poté z různých důvodů k zápisu do desk a sjednaný prodej by se tudíž po právní stránce neuskutečnil, je třeba zajistit, aby kupec nebyl finančně poškozen a byla mu vrácena nejen částka zaplacená za vlastní pozemek „s třetinú výše“, jak bylo obvyklé, ale také náklady vynaložené na zmíněnou činnost. Tento zvláštní typ kupní smlouvy se však mezi naším materiálem nevyskytl.

Konkrétní realizace zmíněných listin v Prokopově příručce poskytují tyto vzory pro prodej nemovitého majetku:

		<i>List do desk zemských dědin a platu vloženie</i> (MAREŠ S. 19–20)	<i>List na zprávu do desk</i> (MAREŠ S. 20)
INT	prodávající	Já Jan de B.	Já A. de B.
PROM		vyznávám etc.,	vyznávám etc.,
DISP	právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem a opatrnú radú přátel svých i s povolením prodal sem trhem pravým	že s dobrým rozmyslem etc. prodal sem etc.
	objekt prodeje + pertinenční formule	tvrz svú poplužní v Rad. s dědinami vornými i nevornými, s rybníky, s lukami, s lesy, s platem X kop grošuov ročnieho na jmenovaných lídech i na jich budúcích tudiež v té vsi i s tiem se vším, co sem sám tu spravdivlivě držal, s plným právem a panstvím, tu sobě ani svým budúcím nic nepozuostavuje,	
	kupec	slovutnému C. de D., jeho dědicóm i tomu každému, ktož by tento list měl jich dobrou volí bez odpory,	
	cena	za tři sta kop grošuov etc. rázu a čísla pražského, kteréž sem od něho úplně a docela vzal.	
	vložení do desk	A to zboží svrchupsané sľubuji očistiti a v zemské dsky vložiti vedle úmluv dolepopсанých.	a to zboží svrchupsané sľubuji očistiti a v zemské dsky vložiti vedle úmluv dolepsaných jemu i jeho budúcím.
	ustanovení nahrazující vložení do desk		A pakli by zemské dsky nešly vedle moci a řádu svého, ale tiem obyčejem a řádem, k němuž by se páni zemané a obce české jednostajně svolili a na tom zuostali. To zboží sľubuji zapsati, očistiti a zpraviti.
	ručitelé	A pro jistotu lepší svrchupsaného zboží do desk vloženie přistavuji k sobě slovutné E. z F., G. z H., J. z K.,	A pro jistotu lepší svrchupsaného zboží do desk vjitie aneb řádu znova ustaveného zapsanie a potvrzenie přistavuji k sobě slovutné E. de F., G. de H., J. de K.
	sľib ručitelů	a my E. G. J. svrchupsaní rukojmě svrchupsaného A. de B. sľubujem naší dobrou věru ut supra svrchupsané zboží vedle trhu napřed psaného po dání tohoto listu prvnie, druhé a konečně třetie suché dni v zemské dsky vložiti a zprávce jistě neb sami se přistaviti, tak jakož jest právo a obyčej české země.	A my E. G. J. sľubujem naší dobrou věru etc. svrchupsané zboží vedle trhu svrchupsaného, jestliže by zemské dsky šly v své moci a, pakli by zemské dsky nešly a který jiný řád znova zdvižen v české zemi a ohlášen byl, tehdy inhed od času navrácenie zemských desk k své moci neb od toho řádu ohlášenie, vyzdviženie a ustavenie prvnie, druhé a konečně třetie suché dni zboží svrchupsané sľibem napředpsaným vložiti, zapsati a zprávce jistě neb sami se vedle toho řádu přistaviti.

	<i>List do desk zemských dědin a platu vloženie</i> (MAREŠ S. 19–20)	<i>List na zprávu do desk</i> (MAREŠ S. 20)
SAN	Pakli bychom toho zbožie na svrchu psané suché dni v zemské dsky nevložili [...]	Pakli bychom toho zbožie svrchupsaného na čas svrchupsaný do desk nevložili [...]
KOR	A ku potvrzení těch všech úmluv naše vlastnie pečeti etc.	
DAT	Jenž jest dán etc.	

2.2.I.I.2.

Ze čtyřiceti osmi kupních smluv, týkajících se prodeje nemovitosti, jen velmi malý počet odpovídá přesně tomuto formuláři. Jsou to většinou listiny až z pozdějšího období od konce dvacátých let patnáctého století, mezi něž patří např. kupní smlouva uzavřená mezi Oldřichem z Rožmberka a Menhartem z Hradce:

1.

DISP	právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem a s přátelskú radú prodal sem
	objekt prodeje + pertinenční formule	svě vlastnie zbožie a dědictvie, tyto vsi vdolepsané celé i druhé, což v nich mám: Konino, Stanikov, Chotěšov, Častonice, Hodkovice, Konkovice, Dobřemilice, Zahrádku, Jarkovice, Svinnú, Hlavněvice, Petrovice, Vojetice, Trsice, Světlú, Smrčnú, Bošov, Hartmanice, Těšov, Částkov, Zviekov, Konratice, Zamyšle, Sobíkov, Předvojovice, Brod, Vlkonice, Kašovice, Břetěvice, Budětice, Stojanovice s podaciami všemi, s poplužími, se dvory, s dědinami osedlými i neosedlými i s pustými, s ornými i neornými, s lidmi platnými, se všemi platy, poplatky a robotami i se všemi puožitky, jakžkolivěk jmenovanými, i se všemi k tomu panství a vsem v tomto listu psaným příslušieci lesy, luky, chrastmi, horami, doly, jakožkolivěk jmenovanými, i s rybníky, potoky, mlýny, stavy i se všemi puožitky vodními i s lukami, pastvami, obcemi i s mezemi hraničními, jakž v nich záleží spravedlivě, i se vším plným panstvím a právem tak, jakož jsem sám držal, nic sobě ani svým budúcím na tom nezuostavuje, než úplně to všecko svrchupsané zbožie prodal sem
	kupec	uroz. p. Meinhartovi z Hradce i jeho budúcím
	objekt prodeje	i také všecko právo mé dědičné i výplatu, jakož jmám na zboží i na vseh na Vlkonicích, na Buděticích a v Čermné i kdežkolivěk jinde na kterýchkolivěk vseh bylo by na věně dobré paměti panie Žofky z Opočna, manželky dobré paměti páně Janovy z Vilhartic, kteréžto věno a vsi svrchupsaný pan Meinhart k Vilharticóm drží, prodal jsem i mocně sstúpil
	kupec	témuž panu Meinhartovi i jeho budúcím
	objekt prodeje	s tím se všiem, což k tomu příslušie, nic sobě také na tom nezuostavuje ani kterého práva ani svým budúcím, kromě výplaty v Boru téhož věna.
	cena	A ta všecka svrchupsaná zbožie a dědictvie i výplatu prodal sem nadepsanému panu Meinhartovi za čtrnácte set kop grošuov a za třinácte kop grošuov stříbrných dobrých rázu pražského, kteréžto mi jest úplně zaplatil penězi hotovými.
	vložení do desk	A ta jistá svrchupsaná zbožie a dědictvie slibuji a jmám již jmenovanému p. Meinhartovi i jeho budúcím očistiti a zpravit i ve dcky zemské vložiti vedle řádu a obyčeje této země české čistě beze všeho zmatku.

ručitelé	A pro lepšie jistotu postavuji rukojmie a zprávce Matěje Višni z Větřnie, Buzka z Rovného, v tu chvíli purkrabie na Crumlově, Duce z Vařin, v tu chvíli purkrabie na Meinštejně, Petra z Dlúhé, v tu chvíli purkrabie na Velešíně, Štěpána Prieška z Češtic a Marquarda z Bukšic.
slib ručitelů	A my již jmenovaní rukojmie a zprávce zboží a dědin svrchupsaných slibujem dobrou naši věru, rukú společnú a nerozdielnú zboží svrchupsaná napředpsanému panu Meinhartovi a jeho erbuom i budícím očistiti a zpravití před sirotky, před věny, před zápisy křesťanskými i židovskými i před každým živým člověkem světským i duchovním i přede všemi právy jakžkolivěk jmenovanými, řádem a obyčejem země této české i ve dcky zemské vložiti a zprávce dobré postaviti a to na prvnie nebo na druhé nebo konečně na třetie suché dny, když by dcky zemské obecně byly otevřeny.
ustanovení nahrazující vložení do desk	Pakli by zapisování ve dcky zemské nemohlo jíti a který jiný řád zapisování zboží v této zemi šel, ježto by jej páni a lidé řádu rytieřského o zprávy a dědictvie obecnie za obyčej jměli a poživali, též my napředpsanému věřiteli našemu učiniti slibujem a jmáme.

(1428, RYNEŠOVÁ I, č. 151)

Typická je zde rozsáhlá pertinenční formule (*s podaciami všemi, s poplužými, se dvory, s dědinami osedlými i neosedlými i s pustými, s ornými i neornými, ... atd.*), vypočítávající veškerý majetek, který přísluší k prodávaným vsím. Pertinenční formule však nemá, podobně jako úvodní právní formule (*s dobrým rozmyslem a s přátelskou radou*), velký význam pro vlastní obsah listiny, ale patří jako obvyklá součást kupní smlouvy spíše k prostředkům stylistickým [SPÁČILOVÁ 2000b, s. 182]. Písařovou snahou je dosažení maximální přesnosti a úplnosti při výčtu prodávaného majetku, což se projevuje častým vymezením myslitelných eventualit pomocí částice *-koli(věk)* (*jakžkolivěk jmenovanými, kdežkolivěk jinde na kterýchkolivěk vesech*) i využitím antonymie (*s dědinami osedlými i neosedlými, s ornými i neornými*, v dalších listinách podobně např. ještě *s rolí klučovanú i neklučovanú, s vodami tekúcími i netekúcími, s opravami vysokými i nízkými, s potoky tekúcími i vodami stojitými, s borami i s doby* apod.).

Oproti vzoru písaře Prokopa se zde mnohem častěji opakuje jméno kupujícího (v jedné dispozici celkem pětkrát), což také souvisí se zmíněným úsilím o přesnost.

2.2.1.1.3.

Listiny ze starších období zpravidla neobsahují explicitně formulovanou pasáž o přistavení rukojmí; s tou se setkáme spíše výjimečně, vedle výše zmíněné listiny Oldřicha z Rožmberka ještě v kupní smlouvě vydané plzeňským měšťanem Petrem Čermenským:

2.

DISP právní akt
(prodej)

že jsem prodal i mocí listu tohoto prodávám

objekt prodeje + pertinenci formule	dědinu, chmelnici a lúku, ješto spolkem leží vedle řeky pod Lobzy vsí a vedle Třepňovy tu z Lobez dědiny z druhé strany, se vším plným právem a panstvím, ve vsí též mieře, jakož sem sám držal, nic sobě ani dědicóm a budúcím tu nepoostavuje
cena kupce	za patnacet kop grošuov dobrých stříbrných, pražského rázu, robotným lidem Matějovi z Lobez a Maretě ženě jeho a po jich smrti Janovi, synu Hniličovu z Nového Plzně,
cena právní akt (prodej)	kterěžto peníze úplně dali jsú mi i splnili penězi hotovými, protož mocí listu tohoto těch dědin, chmelnice, lúky s příslušenstvím předpsaným věřitelóm sstupuji k držení a k věčnému vládnutí, to držeti a požívat i učiniti, což se jim zdá, jako s svým vlastním, bez mé i mých dědicuov i budúcích beze všie přiekazy.
ručitelé	A toho na lepší jistotu postavuji vedle sebe tyto správce a rukojmie, Petra Hniliči a Jakuba Černocho z Nového Plzně
slib ručitelů	a my tepruv jmenované rukojmie nadepsané Petra Čermenského slibujem zaň i s ním naší dobrou věru, rukú ovšem společnú a nerozdílnú, ty dědiny, chmelnici a lúku u Lobez, kteréž jest Matějovi a Maretě z Lobez a Janovi synu Hniličovu prodal a peníze vzal, zpravití, očistiti, osvoboditi před každým živým člověkem, ač by kto na to právem sáhl
vložení do desk	i ve dsky zemské prvé suché dni po dání listu tohoto najprvé příštie, nebo druhé suché dni, nebo konečně třetí suché dni, ač dsky zemské budú otevřeny, vložití; pakli by dcky zemské zrušeny byly, ale která se jistota v zemi české pánóm, rytieřóm, panošem, zemanóm bude dieti, též my slibujem jim učiniti.

(1428, STRNAD I, č. 295)

V ostatních listinách bývá slib ručitelů zařazen buď přímo za pasáž o vložení prodávaného majetku do zemských desk,

3.

NAR	že smy s dobrým rozmyslem a tehdy, ješto sme to dobře a spravedlivě mohli učiniti takové, že jakož nebožčík pan Heřman zboží, totiž Bílkov hrad a hrad Šternberk, ješto blíž Telče leží i s jich příslušenstvím vložil ve dsky panu Janovi dobréj paměti z Kravař jinde z Krumlova a svéj dceři paní Elšce a jich dětóm,	
DISP	objekt prodeje	tak to jisté zboží, svrchupsané hrady Bílkov a Šternbrk s jich příslušenstvím a to právo, což paní Elška ze Hradce a Benešek sirotek, syn nebožce páně Januov, ve dskách jmají ode pana Heřmana podlé posledního rozkázání nebožce paně Heřmanova a to vše právo, ješto podlé vyrčení urozeného pana Jindřicha z Rosenberka to zboží svrchupsané po smrti sirotkově Beneškově na pana Oldřicha a na pana Jana, starší pány ze Hradce a na jich erby spásti mělo,
	právní akt (prodej)	prodali smy i mocí tohoto listu prodávámy
	kupec	urozenému panu Oldřichovi ze Hradce a jeho erbuom
	vložení do desk	a to zboží Bílkov hrad a hrad Šternberk svrchupsané slíbili smy a mocí tohoto listu slibujem na prvním neb na druhém panském seňmu, když by zemské dsky v Brně byly otevřeny, paní Elšce ze Hradce a sirotkovi Beneškově z desk vyložiti a vypsati a urozenému panu Oldřichovi ze Hradce a jeho erbóm ve dsky vložití.

slib ručitelů A protož my Lacek a Jiřík svrchupsaní první jstící a my Petr z Kravař, pán z Plumlova, Litolt z Lichtemburka, pan na Bítově, Albrecht ze Šternberka jinde z Lukova a Albrecht z Lichtemburka jinde z Bítova, rukojmě a spoluslibce za ně za pány Lacka a Jiříka, my s nimi a oni s námi, slibujem všickni naši dobrou věru beze lsti, rukú spolní a nerozdílně, svrchupsanému panu Oldřichovi a jeho erbóm, aby bylo to zboží svrchupsané, jakož se napřed jmenuje, ve dsky vloženo.

(1404, CDM XIII, č. 340)

4.

DISP	právní akt (prodej)	ež jsem s dobrým rozmyslem a svých přátel zvlastních radú prodal a tiemto listem mocně prodávám
	objekt prodeje + pertinenční formule	vsi své vlastnie, točíš Urbanov s kostelním poddacím, s rybníky, s platy i s tiem se vším, což k tomu příslušie, a s plným panstvím, a Ořechovú s platem, s lukami s potoky, s rolí ornú i neornú, s lesy, s chrastinami, s pastvami, s horami i s doly, i se vším panstvím a s tiem, což k těm všem příslušie, sobě ani svým erbuom na tom žádného pravého (!) nezóstavujúce, ku pravému dědicství, jakož sem sám držal,
	kupec	urozenému pánu, panu Janovi z Hradcě a jeho erbuom,
	cena	za sto a za dvaceti kop grošóv dobrých stříbrných rázu pražského; kteřížto peniezi zaplacení jsú mi úplně a docěla.
	vložení do desk	Kteréžto vsi svrchupsané i se vším, což k tomu příslušie, jakož svrchupsáno stojí, já Mareš napředpsaný mám i slibuji svrchupsanému panu Janovi a jeho erbuom ve dsky zemské vložiti a zapsati ku pravému dědicství o prvniem senmu v Brně, aneb beze lsti o druhém, aneb konečně o třetiem, jakož země moravská za právo má, beze všeho prodlenie a proti tomu mluvenie.
	slib ručitelů	A my Jan Trpiš z Opatova, Příbík z Palupína, Bohunek z Maršova, Jan z Lipníka a Zaviš z Kostelcě, rukojmie jeho a zprávcě toho sbožie svrchupsaného, s ním a zaň slibujem všichni společnú rukú nerozdielnú, svú dobrou věru, beze všie zlé lsti, svrchupsané vsi, točíš Urbanov a Ořechovú, s kostelním poddacím i s tiem se vším, což k tomu příslušie, jakož svrchu menováno jest, napřed menovanému panu Janovi z Hradcě a jeho erbuom zpravití a vysvoboditi před věny, před sirotky, před židy i před každým živým člověkem, a ve dsky zemské v Brně vložiti a zapsati na prvniem senmu, aneb na druhém a konečně na třetiem, tak jakož země moravská za právo má, beze všeho prodlenie a proti tomu mluvenie.

(1419, AČ IX, s. 249–250, č. 9)

ještě častěji je však formule o vložení do desk přímo součástí slibu ručitelů, kteří se zpravidla společně s prodávajícím (vydavatelem listiny) zavazují zápis do desk a další s ním spojené právní úkony zajistit:

5.

DISP	právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem také radú přátel našich k tomu času což sme dobře učiniti mohli právě a spravedlivě prodali sme
	objekt prodeje + pertinenční formule	naši ves v Hermanczi i vsecko to, což sme tu sami měli čínžemi, robotami, rybníky s rybami, pastvami, lesy, háji, křovinami v poli a při vsi vohledanými a také neohledanými se všemi právy, aužitky a se vším a všelijakým příslušenstvím a svobodami, také se vším plným panstvím nic sobě tu nevymieňující ani pozústavující (!), než jakž sme my to sami drželi a užívali

kupec	urozenému pánu panu Hendrychovi z Hradce a erbóm jeho i tomu každému, ktož by tento list s jejich dobrou a svobodnú vůli (!) měl,
cena	za dvaceti a sto kop grošů (!) českých pražské peníze té mince a verunku, kterouž jest nám zouplna a docela zaplatil.
slib ručitelů	A protož já napředpsaný Kunrat z Krejku se všemi mými erby a k tomu pro lepší jistotu slibujeme my Markwart z Ponešinu a já Urlich (!) z Maviže a já Niupolín toho času purgrabie na Landštejně a já Jan z Mušpach seděním v Urbančí a ja Štěpán z Peče jednostejnú o (!) nerozdílnú rukú za svrchupsaného pana Kunráda a za jeho erby
vložení do desk	za svrchupsaný statek a což k němu přísluší osvoboditi, ve dsky vložití a z desk vymazati ode všeho naříkání před židy také křesťany, obzvláštěně před věnným právem, tak jakž země moravská za právo má.

(1391, CDM XV, č. 321)

6.

DISP	právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem a přátelskú radú tehdy, když sem toho dobře mocen byl, prodal jsem od sebe i od svých všech erbuov
	objekt prodeje + pertinenční formule	tu ves a to zboží, ješto sluove Rohy, se všiem panstvím i s tím se všiem, což k tej vsi slušie, se všemi lukami, se všemi pastvy i pastvištěmi i se všemi lidmi platnými, se všie rolí oranů i neoranů, se všemi lesy, kromě toho černého lesu, ješto slove Ochoze, ten sobě erbuom budúciem svým zachovávam; než sice se všemi chrastinami, se všemi potoky, se všemi vodami, se všemi mezmi, nic sobě ani svým erbuom tu žádného práva ani kterého panstvie nezachovávajíc, než tak úplně s tím všiem panstviem a tím právem, jakož sem já Jindřich i moji předkové tu ves drželi až do tejto chvíle. Jedině když bude berně královská volána i obecná v zemi, tehdy z tej vsi mně Jindřichovi jmají dáti čtyři hřivny do mé komory; a tu ves jmenovanú Rohy
	prodávající právní akt (prodej)	já Jindřich prve také jmenovaný prodal sem i listem tiemto prodávám
	kupec	počestnému knězi Mikšovi farářovi z Mezeříčie, Brikćovi jeho bratru a Pavlovi Velikovu synu také z Mezeříčie věčně ku pravému dědicství a k věčnému zádušie a kaplanství k tomu božiemu domu a kostelu tudiež v Mezeříčie
	cena	za třidceti a za sto hřiven grošův. A tyf jsem peníze já Jindřich prve jmenovaný od nich prve jmenovaných od kněze Mikše, od Brikcie jeho bratra i od Pavla Velikova syna hotové vzal a úplně, a tu ves Rohy oni jmenování moji kupci mně Jindřichovi zaplatili penězi hotovými.
	slib ručitelů	Protož já Jindřich často jmenovaný Mezeřícký pravý jistec i za mě i podle mne rukojmie i příslibce urození páni slovutné panoše pan Lacek z Kravař, pan Vaněk z Bozkovic, pan Budiš z Budišova, Sazema z Tasova, Ondřej z Okarcě, Bušek z Nárámčě, my všichni slibujem naší dobrou vírú, rukú společnú nerozdílnú a beze lsti najprve dobytí povolenie od markrabie, aby ta ves věčně udělila (!) tomu zádušie svrchujmenovanému.
	vložení do desk	A potom slibujem túž víerú, když najprvní sněm bude v Brně a dsky zemské budú otevřeny, tu jistú ves Rohy prve jmenovanú ihned ve cky vložití jim našim kubciem a tomu zádušie svrchupsanému a také zpravovati, vysvoboditi od každého člověka od duchovnieho i od světského, od křesťana i od žida, jakož země moravská za právo jmá.

(1399, CDM XV, č. 395)

7.

DISP	objekt prodeje + pertinenční formule	že - dědinu svú u Vesci, šest a sto krošův platu ročního s dvorem, s dědinú, s lukami, s lesy, s potoky, s obcemi a s tím se vším, což k tomu příslušie,
	právní akt (prodej)	prodal sem
	kupec	uroz. pánu, p. Jindřichovi z Rosmberka i jeho dědicóm
	cena	za pětmezcieta kop a pět krošův, a ty peníze od řečeného pána vzal sem všechny úplně penězi hotovými. -
	slib ručitelů	I slíbují s svými rukojmiemi i zprávcemi, s Mikšíkem z Vesce, otcem svým, s Jindřichem řečeným Košovec z Košova, s Mikšíkem z Todně, s Václavem z Chodšě, a my dřeveřečení Mikšík, Jindřich, Mikšík, Václav slíbili sme i slíbujem za dřeveřečeného Divíše i s ním všickni jednu rukú společnú nerozdielně - dřeve řečené dědiny spraviti a osvoboditi zemským právem před každým člověkem. -
	vložení do desk	A ty dědiny ve dsky zemské máme vložiti a dobré správce postaviti na prvnie suché dni; pakli bychme nemohli beze lsti na prvé suché dni, tehdy na druhé etc. -

(1404, AČ VII, s. 609–610, č. 8)

8.

DISP	právní akt (prodej)	že jsem prodal i mocí tohoto lista prodávám ku pravému dědičství
	objekt prodeje + pertinenční formule	ves svú Vícov a to což v Stínavě jmám, s lidmi, s platmi, s požitky, s lesy, s horami, s lukami, s pastvami, s dvory, s rolí oranú i neoranú, s zahradami, s kostelním podacím v Stínavě, s rybníčkem menším za Vícovem, s řekami, s vodami, s mezemi, s hranicemi i se všiem příslušenstvím, s plným právem i panstvím, jako sem sám držal, nic nepoostavuje ani sobě na tom co zachovávaje kromě rybníka vícovského většího a toho výše nemám ztopovati, než jako dřieve najvýše topil za našeho otcě, a také kromě jednoho podsědka, ješto ten rybník s něho hledán jmá býti, na němž nynie Aldík sedí, neb sobě to zachovávám,
	kupec	urozenému panu Herartovi z Kunina Města seděním na Čechách, bratru svému, jeho erbóm a jeho stupníkóm
	cena	za tři sta a za pít (!) a za sedmdesát hřiven grošův pražských stříbrných dobrých.
	slib ručitelů	A proto my Herart z Kunina Města mladší, Mixík z Kokor, Heřman z Rathay, Bukovec z Bukovic, Jan z Dluhéj Vsi a Jakub z Crumsína rukojmie zaň i s ním všickni společně a nerozdílně naší čistú a dobrú věrú slíbujem svrchupsanú ves Vícov a to, což v Stínavě svrchupsaný pan Jan jmá, s požitky, s kostelním podacím i se všiem příslušenstvím, jakož se svrchu píše,
	vložení do desk	na prvním panském senmu, když bude v Olomúci, když dsky zemské budú otevřiny, urozenému panu Herartovi a jeho erbóm nebo jeho stupníkóm ve dsky vložiti a vepsati ku pravému dědičství a svrchu psanému panu Janovi Pustzie z desk vyložiti a zpraviti to od každého člověka duchovního i svěckého i také od žida, ktož by to zemským právem naefkl, tak jakož země moravská za právo jmá, svým nákladem a prací.

(1407, CDM XV, č. 453)

9.

DISP	právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem a mých přátel radú spravedlivým trhem a prodajem prodal sem a prodávám

objekt prodeje + pertinenční formule	puol šesta lánú platného a usedlého ve vsi v Hruškách a čtyři podsedky i s mlýnem, tudíž se vším příslušenstvím a s požitky těch lánův i toho mlýna.
právní akt (prodej)	Také sem prodal a prodávám
objekt prodeje	puol hřivny platu na mlýně ve Sbyšově a ty jisté lány s jich příslušenstvím i také mlýn v Hruškách a puol hřivn platu na druhém mlýně ve Sbyšově
prodávající	já Břeněk jmenovaný
právní akt (prodej)	prodal sem a prodávám ku pravému dědictví, tak jakož sem to držal se vším právem i panstvím,
cena	za devadesát hřiven grošuov pražských stříbrných moravského čísla a pláteže, za každú hřivnu čtyři a šestdesát grošův počítajíc,
kupec	šlechtnej panie Sudců, manželce páně Janově řečeného Puklicě z Čechovic, její erbóm, kteréžto erby s dřevemenovaným panem Janem bude jmieti, a věrným rukám panu Janovi Puklici dřevěřečenému a Bohuši z Habrovan seděním v Říši, strýci panie Sudky prveřečeněj.
právní akt (prodej)	A to jisté zboží, lány, mlýna s druhého mlýna plat, dědictvie i vlastenstvie svrchupsané já Břeněk častopsaný tímto listem odlučuji od sebe i od svých erbův a jmenovanéj panie Sudců, její erbóm a věrným rukám dřevěpsaným to zboží přivlasčiji a jeho postupuji i postúpil sem pravým a věrným prodajem, v tom sobě žádného ústrku nebo nového nálezu nečině.
slib ručitelů	Za kderéhožto zboží, lánův, mlýna i platu puol hřivny zprávu jsme rukojmie podle řečeného Břěnka my Oldřich řečený Stos z Branic, Přibík z Krutyenic, Jan Kužel z Žeravic, Pešík ze Lhoty, Matějek z Zarušic, Arkleb z Řičan, a slibujem zaň za Břěnka a s ním společní rukú nerozdielnú naší dobrou a čistú věrú beze lsti i beze vsiej odpory jim dřevěpsaným súkupóm to zboží jmenované
vložení do desk	na prvni snem panský, když dcky zemské v Brně budú najprve otevřieny, ve dcky vložit i vepsati i přidělit i sobě i svým erbóm nebo ktož by na tom zboží co měl, z desk vyložit, vypsati a vymazati bez svrchupsaných súkupův práce, nákladu a škody.

(1409, CDM XIV, č. 111)

10.

DISP právní akt (prodej)	že jsme s dobrým rozmyslem a radú našich přátel v tu chvíli, ježto jsme to dobře mohli učiniti s právem, prodali sme
objekt prodeje + pertinenční formule	našeho vlastního dědictvie dva lány v Bořečkovicích v té vsi s roli s háji s lukami i se všemi požitky, což k tomu přísluší a s plným panstvím, tu sobě nic neostavujíce ani svým erbům,
kupec	ctným pacholkóm Janovi a Martinovi bratřím z Dešova i jich erbóm
cena	za devět kop groších a za dvacet grošův dobrých stříbrných pražského rázu a moravského čísla, za každú kopu šedesát groších*) počítajíce, také oni moci to dřevěřečené zboží držeti, požívati i vše moci mejti, jako jsme my to sami drželi, a toho pro lepší bezpečenstvie zůstavujem jim rukojmě ke správě a k obrancím toho dřevěřečeného zboží Přecha z Kojetic seděním na Hrádku a Henreicha z Lančova.
slib ručitelů	A my potom menovaní rukojmě za ně a s nimi slibce slibujeme naší dobrou věrú a společní rukú nerozdielnú dřevěřečenému Janovi a Martinovi, bratřím z Dešova i jich erbóm to dřevěřečené zboží s tím se vším, což k tomu přísluší, vysvoboditi před křesťany i před židy i přede věnným právem i před každým živým člověkem podle obyčeje země moravské

vložení do desk na prvním semnu v Brně, když dsky otevřeny budú, a nebo beze lsti na druhém ve dsky vložití, jakož země moravská za právo má.
(1409, CDM XIV, č. 64)

11.

NAR Tak jakož počtivá panna Kateřina z Vrahovic mne a Zdenka z Švabenic a jeho ženu paní Zuzanu i jich děti na pravý spolek dckami přijala na to na všecko, což tu v Vrahovicích jměla dědicství svého:

DISP prodávající protož já svrchupsaný Jan Dítě
právní akt prodal jsem i sstúpil i mocí listu tohoto prodávám i stupuji
(prodej)
objekt prodeje + pertinenční toho všeho svého dielu i dědicství, což mi se jest dostalo mého dielu po smrti svrchupsané panny Kateřiny, to sem vše prodal
formule
kupec slovutným panoším Zdenkovi z Švabenic a jeho erbóm, a k věrným jeho rukám slovutným panoši Heršovi z Švabenic bratru jeho vlastniemu, a Kubovi z Štětkovic,
cena za čtyři a za sto zlatých červených dobrých uherských, kderěz jsem od něho hotové a zaplacené vzal.
slib ručitelů A protož já svrchupsaný Jan Dítě i s svými erby, prvnie jistec nahoře i dole psaných věcí, a my Zich z Wolperka a z Selitek, Jan z Krumsína, Wolf z Žerútek (!), Bernart z Šemíkovic, rukojmie a spoluslibce vespolek, kupitelóm našiem svrchupsaným ten jistý svůj díl v Vrahovicích, tak jakož psáno stojí, sobě ižádneho práva ani kderého vlastenství nezachovávajíc, [...]

vložení do desk na prvním panském sněmu, když dcky zemské v Olomúci otevřeny budú, neb konečně na druhém ve cky vložití a vepsati, tak jako země moravská za právo jmá, a to s svým nákladem a prací sobě z desk vymazati a vypsati a od každého člověka vysvoboditi, ktož by to právem zemským nařkl, tolikrát, kolikrát by toho potřebie bylo.
(1437, AČ XVI, s. 101, č. 43)

Od vzoru písaře Prokopa se některé z těchto listin liší také rozdělením počáteční formule, kterou označujeme jako „právní akt (prodej)“: dispozice bývá zahájena jen obratem *že s dobrým rozmyslem a dobrou / přátelskou radú*; vlastní právní akt realizovaný nejčastěji slovesnými tvary v préteritu a prézentu – *prodal jsem a prodávám / postupuji* – se v listině posouvá až za část obsahující objekt prodeje nebo ještě dále:

12.

DISP právní akt ež sem s dobrým rozmyslem a s dobrou radú
(prodej) (I)
objekt prodeje tři kopy a dvanáct grošův a duor se dvěma poplužima, ježto sem měl a držal v Pičíně, se vším, což k tomu přísluší, tociž s rolí ornú i neornú, s lesy, s křevinami, s lukami, s pastvami, s potoky, s horami, s doly, a hole se vším právem, s plným panstvím, se vším svobodenstvím a se vším, což k tomu sluší
+ pertinenční vší věcí, jakož sem to sám do sjé doby držal, nic sobě na tom nezuostavuje,
formule prodal a tímto listem postúpil
právní akt prodal a tímto listem postúpil
(prodej) (II)

kupec	ctnému panoši Příbíkovi z Pičína a jeho erbuom a k věrné ruce kněží Franciskovi, opatovi z Milevska a Odolenovi z Vepic, jeho bratři,
cena	za devadesát a za puol třetí kopy grošův pražských peněz, jenž jsú mi je hotovými penězi zpravili.
slib ručitelů	Protož já Jan dřeveřečený, první prodajce a my Domaslav z Studené a Jan z Hodic, jeho praví rukojmě a zprávce, slibujem s ním všichni společnú rukú a nerozdílnú, dobrú věrú beze vsí lsti prveřečenému Příbíkovi z Pičína a jeho erbuom a jeho poručníkom to jisté zboží se vsím, což k tomu sluší, před židy, před křestfany i před každým člověkem podle zemského práva zpravití, vyvésti a vsí věcí osvoboditi;
vložení do desk	a to jim máme a slibujem o prvním panském sněmu, ješto v Brně bude, bude-li beze lsti moci býti, nebo konečně o druhém zpravití i ve dsky zemské vložiti beze všeho prodlení i obmeškání.

(1399, CDM XII, č. 545)

13.

DISP právní akt (prodej) (I)	že s dobrým rozmyslem a volí dobrovolnú a s přátelskú radú
objekt prodeje + pertinenční formule	zvláští (!) ves mú Manice tak řečenú tudýž i s dvorem s právem horním i s desátky z vinohradův s rolí oranú i neoranú s lidmi s úroky s pastvami s hajmi s poplatky s užitky i s požitky, na kterýchž kolivěk věcech záleží, aneb kterýmiž kolivěk mény menovány jsú i se vsím, což k tomu sluší, nic mně dědicóm i budúcím mým nezachovávaje práva vlastnosti i panství nad dřeve řečeném zboží (!), jakž to zboží od jiného zboží okolního okrslně jest rozdílnó, s plným právem a panstvím, jakž jsem sám to zboží držel a požíval, pověstnému Štěpánovi řečenému Holub z Modřic, dědicóm i budúcím jeho
kupec	za dvě stě hřiven groší pražského rázu, moravského čísla a placení, za každú hřivnu čtyři a šedesát groší počítájice, kterězto peníze vzal jsem od něho skutečně cele i plně,
cena	prodal sem, vzdal sem, stúpil sem i dal sem i mocí tohoto listu prodávám, vzdávám, stupuji
právní akt (prodej) (II)	dřeve řečené zboží Štěpánovi řečenému Holub, dědicóm i budúcím jeho, aby to zboží měli drželi požívali i zpravovali a právem dědicovým v užitky své vlastní věčně obrátili.
kupec	
slib ručitelů	A my Mikuláš řečený Opat z Rohoře, Petr z Popic, Vaněk řečený Prase z Trčku, Bohuněk z Majetína, Bedřich z Řičan rukojmí a zprávce s ním i za naši dobrú věrú, společní rukú všichni společně a nerozdílně slibujem dřeve menovanému Štěpánovi řečenému Holub, dědicóm i budúcím jeho, dřeve řečené zboží od každého člověka duchovního i světského, od židuov i křestanův, kterýmž kolvěk právem to zboží bylo by narčeno aneb jemu překážino, tři leta, jakož země moravská má za právo, mámy zpravovati a vysvoboditi, totiž jedné v súdě, tolikrát kolikrát potřebí bude.
vložení do desk	A to zboží slibujem beze lsti a bez falše vložiti a vepsati ve dsky země moravskej, když otevřeny budú v Brně na prvním sněmě pánův zemských; ač bychom toho neučinili na prvním sněmě, že bychom jim toho zboží ve dsky nemohli beze lsti vložiti, tehdy inhed na druhém sněmě panském, když dsky otevřity v Brně budú, slibujem to zboží vložiti a vepsati na naši stravu a náklad.

(1402, CDM XIII, č. 224)

14.

DISP právní akt (prodej) (I)	že jsem svých zvlastních (!) přátel s dobrú radú

objekt prodeje + pertinenční formule	Pavlov, tu ves všechnu se vším platem peněžítým ročním a věčným, ježto sem v tej vsi jměl a držal, i se vším, což k tomu příslušie, a zvláště s kostelním podacím a s rychtářstvím i také se všemi užitky, točič s rolí ornú i neornú, s křevinami, s lukami, s pastvami, s vodami tekúcími, s horami, s doly, s hranicemi, s mezami a hole se vším právem, s plným panstvím vsí věci, jakož sem to sám do sie doby držal, sobě na tom práva ani panství izádného nezuostavuje,
právní akt (prodej) (II) kucep	prodal sem i tiemto listem mocně prodávám a postupuji ku pravému dědicství
cena	urozené panie Elšce z Hradce a k věrněj ruce urozenému pánu Janovi mlazšiemu z Hradce
slib ručitelů	za puoldruhého sta kop grošův dobrých stříbrných peněz pražského rázu, kteréžto penězě splnila mi jest úplně a docela.
vložení do desk	Protož já Albrecht svrchupsaný, první prodavce, a my Jan z Hodic, Mareš z Vydříe, Albrecht z Suché, Václav řečený Kadalice z Řečice, rukojmé jeho a zprávce toho zbožie, slibujem s ním i zaň všichni naši dobrú, čistú věrú bezelsti, rukú společnú a nerozdielnú svrchupsaným panie Elšce z Hradce a k věrněj ruce urozenému pánu Janovi mlazšiemu z Hradce
	na prvém senmu, když v Brně bude, bezelsti, aneb konečně na druhém ve dsky zemské vložití a zapsati, ke dskám se přiznati, zpravití a usvobodití před každým člověkem duchovním i svěckým a zvláště před sirotky, před židy i přede všemi věny, jakož země moravská za právo jmá, beze všie odpory. (1408, CDM XIV, č. 23)

15.

DISP právní akt (prodej) (I)	ež sem svých přátel s dobrú radú
objekt prodeje + pertinenční formule	puol lánú s rolí ornú i neornú, s lukami, s plným panstvím, svobodnú vuolí, což k tomu příslušie, jakož sem sám do sie doby držal v Lovkovicích, nic sobě, ani svým erbóm, izádného práva ani panství nezuostavuje,
kupec	ctnému muži Hanslovi řečenému Schelig odtud z Lovkovic a jeho erbóm,
právní akt (prodej) (II)	prodal sem i postúpil sem, i tiemto listem mocně postupuji ku pravému dědicství,
cena	za tři kopy a za čtyřidceti grošův peněz stříbrných pražského rázu, jenž mi jest hotovými penězi úplně a docela splnil a zaplatil.
slib ručitelů	Protož já Václav, první prodávce, a my Petr z Újezda, Jan řečený Lovek bratr Václavův, také z Jablonového, jeho pravé rukojmé a zprávce, slibujem s ním i zaň všichni společnú rukú a nerozdielnú, naši dobrú věrú, beze všie zlé lsti svrchupsanému Hanslovi a jeho erbóm
vložení do desk	toho jistého puol lánú na první snem, když u Brně bude, beze lsti, aneb konečně na druhý, ve dsky zemské vložití a zapsati, ke dskám se přiznati, zpravití před každým člověkem etc., jakožto země moravská za právo jmá, beze všie odpory. (1411, AČ VI, s. 463–464, č. 14)

16.

DISP právní akt (prodej) (I)	že sem s dobrým rozmyslem a s vlastních svých přátel radú
objekt prodeje + pertinenční formule	svú ves vlastní Pec, což sem tu jměl, totiž dvór poplužní se vším, což k tomu příslušie, s platem menovitým, točič patnácte kop, dvamezcieta grošův a pět peněz platu ročního a věčného svobodného na dědinách a na lídech menovitých, jakož sem sám držal, s lukami, s chrastinami, s potoky,

	s pastvami, s rolí ornú i neornú, i se všemi jinými póžitky, s svobodami i se všie zvolí a se vším panstvím, jakož by koli to jmenováno mohlo býti, nic sobě ani svým erbóm a budúciem nezůstavuje na tom práva žádného,
právní akt (prodej) (II)	prodal sem i tímto listem mocně prodávám a ku pravému dědictví
kupec	urozenému pánu Janovi mlazšiemu z Hradce, té chvíle římského a českého krále hofmistru a jeho erbuom,
cena	za dvě stě a za devět kop grošév a za devět groš (!) a za šest peněz, grošév dobrých stříbrných rázu pražského, kteréžto peníze splnili sú mi úplně a docela.
slib ručitelů	A proto já svrchupsaný Václav první prodajce, a my Strnad z Budkova, Bohuše z Habrovan, Jakúbek z Úpolněšic, Pelhřím z Slavětína, Hroch z Pošně, a Jan z Modletic, rukojmě jeho a zpravce toho zboží svrchupsaného, slibujem všichni jemu svrchupsanému panu Janovi z Hradce a jeho erbuom a budúciem rukú společnú, nerozdielnú,
vložení do desk	to zboží svrchupsané i to vše, jakož se svrchu píše, úplně a docela na první snem, když u Brně bude, beze lsti a konečně na druhý, beze všeho prodlení a proti tomu mluvenie ve dsky zemské vložiti a zapsati ku pravému dědictví, a zpraviti a osvoboditi etc.

(1416, AČ VI, s. 470–471, č. 22)

17.

DISP	právní akt (prodej) (I)	ež sem s dobrým rozmyslem a s vlaščních svých přátel radú,
	objekt prodeje + pertinenční formule	svú ves Miletice, což sem tu jměl, i se vším, což k tomu příslušie, s platem menovitým tociž pět kop grošév a tři groše a jeden haléř platu řečeného a věčného svobodného na dědinách, na lídech jmenovaných, jakož sem sám držel, s lukami i s chrastinami, s potoky, s pastvami, i s rolí oranú i neoranú, i se všemi jinými póžitky, s svobodami, i se vší zvolí a se vším panstvím, jakoby koli to jmenováno mohlo býti, nic sobě, ani svým erbóm a budúciem nezůstavuje na tom práva ižádného,
	právní akt (prodej) (II)	prodal sem i tímto listem mocně prodávám a ku pravému dědictví
	kupec	urozenému pánu Janovi mladšímu z Hradce, tej chvíle římského a českého krále hofmistru, a jeho erbóm,
	cena	za padesát kop a za čtyřidceti grošév a za pět peněz, grošév dobrých stříbrných rázu pražského, kteréžto peníze splnili sú mi úplně a docela.
	slib ručitelů	A protož já svrchupsaný Sezema z Kunstatu, odjinad z Jevišovic, první prodajce, a my Zdích z Ratišovic, seděním na Příšovicích, Jan z Tavíkovíc, Předbor řečený Rohožka ze Třtěníce, Kristofor z Ratibořic, a Časlav, seděním v Račicích, rukojmě jeho a zaň, a zpravce toho zboží svrchupsaného, slibujem všichni jemu svrchupsanému pánu Janovi z Hradce a jeho erbóm a budúciem rukú společní, nerozdielnú
	vložení do desk	to zboží svrchupsané, i to vše, jakož se svrchu píše, úplně a docela na první snem, když u Brně bude beze lsti, a konečně na druhý, ve dsky zemské vložiti a zapsati ku pravému dědictví, a zpraviti i osvoboditi etc., jakož země moravská za právo jmá.

(1416, AČ VI, s. 471–472, č. 23)

18.

DISP	právní akt (prodej) (I)	ež sem s dobrým rozmyslem a s vlastních svých přátel radú

objekt prodeje + pertinenční formule	puoldruhého lána v Jihlavce, kterěz sem tu jměl, i s platem jmenovitým, totiž puoldruhé kopy grošův platu ročnieho a věčného a svobodného, a šest kur, i s tím se všiem, jakožť sem sám držal, se všěmi požitky i s plným panstvím, nic sobě na tom ani svým erbuom žádného práva nezůstavuje,
právní akt (prodej) (II)	prodal sem i tiemto listem mocně prodávám ku pravému dědictvie
kupec	slovutnému panoši Maršovi z Racova a jeho erbuom,
cena	za patnáct kop grošův dobrých stříbrných rázu Praského; kterězto penieze splnili sú mi úplně a docěla.
slib ručitelů	A proto já svrchupsaný Hron z Lipnice prvni prodajce, a my Ondrášek odtud z Lipnice syn jeho, Jan z zahrádek, Václav ze Zhorce a Petr ze Zhorce, rukojmí, s ním a zaň slibujem všichni rukú společnú nerozdielnú, svú dobrou věru, beze vše zlé lsti, svrchupsanému Maršovi a jeho erbuom,
vložení do desk	svrchupsanú dědinu i s platem i s kury svrchupsanými, i to vše, což k tomu sluší, na prvni sněm, když v Brně bude, beze lsti a konečně na druhý beze všeho dalšíeho prodlenie a proti tomu mluvenie ve dsky zemské vložiti a zapsati ku pravému dědictví; a spraviti i osvoboditi před sirotky, před věny, před židy i před každým živým člověkem, jakož země moravská za právo má.

(1418, AČ IX, s. 247–249, č. 8)

Kromě vložení zboží do desk jeho kupci se v listinách mluví také o „vymazání“ majetku v zemských deskách straně prodávající a dále o příslibu zajistit „zpravení“ zboží a jeho „vysvobození od každého člověka“, tedy vlastně o jeho právním zajištění proti možným nárokům jiných osob. Zpravidla bývá tato pasáž součástí formule o vložení do desk, v několika listinách – a opět je tomu tak spíše ve starších fázích výskytu česky psaných listin – však stojí více-méně samostatně:

19.

DISP	právní akt (prodej) (I)	že s dobrým rozmyslem i dobrou radú našich přátel
	objekt prodeje + pertinenční formule	to zbožie totiž puol vsi Bosscowicz s vinohradem i se všiem, co k tomu příslušie, a zvlášte s třetinú kostelnieho poddanie, ješto jest naše pravé dědictvie, v Chrzipowie puol vsi a dvour poplužný se všiem, což k tomu příslušie, v Sadkowie ve vsi vinohrad a puol třetie čtvrti také s tiem se všiem, což k tomu příslušie, se vším pravým, plným panstvím, s lidmi, s platem, s rolí klučovanú i neklučovanú, s lesy, s hájji, s chrastmi, s hory i s doly, s rybníky, s potoky, s řekami, s hony i s lvy, s lukami, s pastvami i se všěmi požitky, na kterejž by kolvěk věci byly nebo kterakž by se kolvěk menovaly, se všěmi mezemi i s hranicemi, jakož ta zbožie od staradávna záležie a jakož to urozený pán Stibor dobrej paměti z Čimburka otec náš v drženie byl a jakož smy my Albrecht dřeveřečený po jeho smrti nebožčika pana Stibora dřeveřečeného otce našeho až do těchto časuov v pokojném držení byli,
	právní akt (prodej) (II)	prodali jsmy i prodávámy tiemto listem
	kupec	urozenému panu Alšovi z Kunina Města řečenému z Lissecz i jeho erbuom a k věrným rukám urozeným Pročkovi z Kunina Města řečenému z Lissecz a Heraltovi jeho synu to zbožie svrchupsané u věnné právo

cena	za dvě stě hřiven pražských peněz moravského čísla a poplacenie se vším plným pravým panstvím, nic sobě ani našim budúciem práva ani panstvie na tom zbožie s jich příslušenstvím dále zachovajíc.
vložení do desk	Také sľubujem to zbožie dřeveřečené na prvém senmu panském, když by dsky zemské otevřiny byly, dřeveřečenému Alšovi, erbuom jeho i jeho věrným rukám svrchupsaným zpraviti, osvoboditi i ve dsky vložiti našim úsilím i našim nákladem, jakož to země za právo jímá.
„zpravení“ zboží	Také jestliže by kto to zbožie věnné i to dědicstvie, co jsmy tu jměli, právem našli, to také sľubujem od každého člověka světského i duchovnieho i od židuov naščení vyvaditi i zpraviti od danie tohoto lista po tři léta, jakož to země za právo jímá.
sľib ručitelů	A protož my Albrecht dřeveřečený jistec a my Jaroš z Cimburka, Albrecht z Cimburka řečený z Sehradice, Bernart z Cimburka, Matuš z Cimburka, Lacek z Kravař, Jan z Bohdalic, rukojmě zaň i s ním sľubujem našim dobřím věřúčistím beze vsi zlej lsti, rukú našim společným nerozdielnú ty vsecky věci svrchupsané držeti i učiniti.

(1397, CDM XV, č. 371)

20.

DISP právní akt (prodej) (I)	že s dobrým rozmyslem a s mých věrných plnú radú
objekt prodeje + pertinencií formule	to dědicstvie, ješto Janek z Babice někdy byl kúpil od Závěš z Bohuslavic, to jest role, ješto Rovně slove, blíží vsi Krakovč, ješto Janek dřeveřečený dvůr znovu ustavil, s lukami, s pastvami, s lesy, s chrastmi, s vodami i s jedniem břehem toho potoku a zvláště s všim tiem, což k tej roli a. k tomu dvoru dědiccky příslušie, kterýmiž by koli jmény menovány byly, s plným právem a s panstvím, jakož jsem sám držal, nic sobě ani mým erbóm práva, panstvie ani kterého vlastenstvie zachováváje,
právní akt (prodej) (II)	prodal jsem a mocí tohoto listu prodávám
cena	za třidceti hřiven grošův dobrých pražských českého rázu a moravského počtu, za každú hřivnu čtyři a šedesát grošův pokládajíc,
kupec	slovutným Mikschíkovi, Alschovi, knězi Petrovi, Václavovi a Bernhardovi, bratřím z Rudy odjinud z Rovenského, a jejich erbóm, a k věrným rukám Janovi Črnému z Domamyslic a Petrovi Pruskovi z Opatovic,
vložení do desk	kteréžto zbožie svrchu psané se všim s jeho příslušenstvím sľubuji na prvém panském senmu, když prve dcsky země moravské v Olomúci budú odevřeny, sobě i mým erbóm i od toho, komuž by to jisté zbožie ve dcskách bylo, prve vyložiti a svrchu psaným Mikschíkovi, Alschovi, knězi Petrovi, Václavovi a Bernhardovi bratřím a jejich erbóm ku pravému dědicství ve dcsky vložiti mým nákladem, jakž země za právo jímá
„zpravení“ zboží	a od každého člověka světského, duchovnieho i od židův právem zemským naščení po tři léta pořád jdúc od tohoto listu danie a po sirotčích letech nebožčě Frickových dětí také tři léta sľubuji zpraviti a vysvoboditi mým úsilím i nákladem, jakož země moravská za obyčej má.
sľib ručitelů	A protož já Petr z Kravař dřeveřečený jistec a my Jan z Víckova odjinud z Ptenie, Petr z Mrzlic tehdy purkrabie na Plumpnově, Budivoj z Pnětluk, Jan Biely z Domamyslic, Benesch z Víckova, tehdy purkrabie na Zábřezě a Artleb mladý, Srpík z Obory odjinud z Náměšče rukojmíe a zprávcé i spolusľibčé s dřeveřečeným panem Petrem a zaň všichni společně jednú nerozdielnú rukú, našim dobřím a čistú věřú beze vsie lsti sľubujem dřeveřečeným Mikschíkovi, Alschovi, knězi Petrovi, Václavovi a Bernhardovi bratřím a jejich erbóm a k věrným rukám svrchu psaným to vše, což je svrchu psáno, sdržeti, splniti a učiniti.

(1403, CDM XV, č. 431)

21.

NAR		že jakož nám urozená paní Anna dobrej paměti někdy Sternberská, naše sestra milá, dala duom ten v Olomúci někdy Sternberský u předměstí pravým darem
DISP	objekt prodeje	ten jistý duom
	právní akt (prodej)	my s dobrým rozmyslem i s radú našich věrných prodali jsme i mocí tohoto lista prodávámy věčně v též právo, jakož jest držen od dávna od sternberských pánuov a jakož jsme ten sami držali,
	kupec	statečnému panoši Maršíkovi z Radověšic, paní Margetě ženě jeho i jich dětóm
	cena	za padesát hřiven grošuov pražských peněz moravského čísla a poplatku, kteréžto peníze již jsme od nich úplně pobrali.
	slib ručitelů	A protož my Lacek první, Albrecht z Sternberga odjinad ze Zlína, Ješek z Žirotína, Sbyněk z Straleka a Václav Rus z Doloplaz rukojmě s ním a zaň za pana Lacka všechni společně
	„zpravení“ zboží	slibujem dobrú naši čistú věrú rukú naši společní nerozdílnú dřiveřečenému Maršíkovi paní Margetě, ženě jeho i jich dětóm a k věrným rukám Henzlíkovi z Kovalovic a Znatě z Melic ten jistý duom od narčení každého člověka duchovního i světského, ktož by to právem nařekl, zpravití, rok a den, jakož město Olomúc za právo jmá, naším úsilím i náklady pod takúto úmluvú, jestliže bychom jim toho domu zpravití nemohli, abychom jim jejich peníze, toť jest padesát hřiven grošuov, zase vrátili a dali a nad to patnáste hřiven více proto, aby oni svých nákladuov, kteréž by v tom roce na stavení toho domu naložili, škodní nebyli.

(1406, CDM XIII, č. 446)

22.

DISP	právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem a s radú svých přátel prodala sem i mocí tohoto lista prodávám
	objekt prodeje + pertinenční formule	to své zboží, ješto sem právem a panským nálezem ustála a obdržela tu na vsi v Loděnici i s puol kopcem nebo s tvržiščem, deset hřiven groší platu bez devíti groší na jistých láních i na lidech, se vším právem i s plyným (!) panstvím, se všemi požitky i s roli, s vínami, s odmrtní, s lesy, s pastvami, s lukami, s vodami, s jednú krčmú i s puol rybníkem i s řekú i s mezmi i s tím se vším příslušenstvím, což k tomu zboží přísluší, jakož jsem sama toho v držení byla, nic sobě i svým erbóm i dětóm práva panství neb vlastenství na tom nezachováající
	kupec	csnému muži Janovi řečenému Salczar měščenínu Olomúckému, Klaře jeho ženě i jich erbóm a k věrné ruce Jankovi z Loděnice,
	cena	za sto a za čtyřidseti hřiven groší stříbrných dobrých pražského rázu a moravského čísla, šestdesát a čtyři groší za každú hřivnu počítajic, kteréžto sem peníze již od něho úplně vzala.
	slib ručitelů	Protož já Kateřina svrchupsaná a my Ješek z Sovince seděním v Pňovicích, Pavlík a Petr bratří jeho také z Sovince, Kuník z Drahotuš seděním (v) Vlkoši, Jan z Šonwalda seděním v Stolbachu a Ješek z Dúpova řečený Dúpovec seděním před Uničovem, rukojmí všetcí společně s ní a za ni za paní Kateřinu dřiveřečenú slibujemy i slibili smy svú dobrú věrú čistú, rukú naši společní a nerozdílnú,
	vložení do desk	svrchupsané zboží tu v Loděnici její díl se vším příslušenstvím úplně na prvé m panském semně, když by dsky zemské v Olomúci byly otevřiny, sobě z desk zemských vyložiti neb vymazati a dřiveřečenému Janovi Salczarovi, Klaře jeho ženě i jich erbóm ku pravému panství a dědictví nic nepoostavujíce ani zachováajíce ve dsky vložiti a vepsati.

„zpravení“ zboží A také sľubujeme a sľubili sme od narčeni i od závady každého člověka, svěčského i duchovního a zvlášče od židův i od markrabiny milosti, což by na tom zboží chtěl míti mocí nebo právem židovským, po tři leta svými náklady, snahú i úsilím, zemským právem a řádem bez odpory zpravit i vysvoboditi.
(1407, CDM XIII, č. 481)

23.

DISP	právní akt (prodej) (I)	že jsme s naším dobrým rozmyslem a s vědomím naším
	objekt projeje + pertinenční formule	tvrz naši řečenú Hrádek, ješto leží pod Hryší, se vsí tak řečenú Hrádek i s těmi poplužními role, ješto jsú tu, i také ves řečenú Chotěbudiczie a ve vsi U Vilemčí dva lánče a dva podsědky a dvě popluží tu u Vilemčí s lesy, s rybníky, potoky, s lukami, s pastvami, s horami i s doly i s jiným se vším příslušenstvím, což k tomu příslušie od dávna k tej tvrzi, jakž sme my to drželi, nic tu sobě na tom nezachovávajíc ani co vymieňujíc sobě neb svým budúcím,
	právní akt (prodej) (II)	prodali sme ku pravému dědicství a ku pravé dědině
	kupec	ctnému Petrovi z Kamenicě řečenému Šturm a Václavovi jeho pastorku a jich erbuom
	cena	za pět set kop a za čtyřiceti kop grošuov pražského rázu, a ty nám svrchupsané peníze již svrchupsaný Petr Šturm a Václav jeho pastorek úplně dali a hotovými penězi zaplatili.
	vložení do desk	A my jim tu svrchupsanú tvrz Hrádek i se vším sbožím, čsož k tomu příslušie, jakož jest svrchupsáno, sľubujem ihned na prvni snem v Brně ve dsky zemské vložití,
	sľib ručitelů	a k tomu jsme již posly dali ke dskám urozené pány Alebrechta z Cimburka odjinad z Tovačova a Jaroslava z Šternberka odjinad z Veselé, aby jim to sbožie tvrz Hrádek se vším, což k niej příslušie, jakož jsme my drželi, ve dsky zemské od nás vložili ku pravému dědicství a bez zmatku.
	„zpravení“ zboží	A k tomu ještě sľubujem i s svými budúcími, že tu tvrz Hrádek i s tím sbožím svrchupsaným svrchupsanému Petrovi Šturmovi a Václavovi a jich erbuom dále zpravovati máme úplně, jakož moravská země za právo jmá a to sľubujem beze lsti učiniti.
	zajištění dědických práv	A také ktož by tento list jměl s Petrovú Šturmovú aneboli jeho erbuov dobrú vůli na to jisté sbožie, ten má jmieti tu plnú moc a všecko právo, jako svrchupsáno jest, a to dotad, dokudž jim to svrchupsané sbožie ve dsky nebude vloženo.

(1410, CDM XIV, č. 171)

V některých listinách naopak pasáž o vložení do desk úplně chybí a přísľib „zpravení a vysvobození“ prodávaneého zboží ji zcela nahrazuje. Většinou jde o dokumenty vydané v době, kdy se kvůli válečným událostem nekonaly zemské soudy, zemské desky tak zůstávaly zavřeny a nezapisovalo se do nich. Příslib zápisu majetku do desk mohl tak být úplně vypuštěn:

24.

NAR jakož sme od urozeného pana Albrechta z Lichtenburka odjinud z Cornštejna i od jeho erbuov ves řečenú Dědice s dvorem i s lidmi platnými, s lúku, s háji, jakož od Vranína v těch hranicích záleží, v penězích drželi,

DISP	objekt prodeje + pertinenční formule	v tom ve všem právě dřeveřečenú ves Dědice s dvorem i s lidmi platnýmí kromě jednoho polulání, na němž hajný svrchupsaného pana Albrechta sedí, jehož sobě jest zvláště vymínil, aby mu jeho lesuov stříehl i lúkú s háji, jakož od Vranína v těch hranicích záleží
	právní akt (prodej)	prodal sem mocí listu tohoto, prodáváme ve vsí též míře, jakož sme sami drželi, sobě ani svým erbóm tu nic nezachovajíce,
	cena	za pět a sedmdesát kop grošů dobrých stříberných
	kupec	ctnému knězi Michalovi, farářovi z Budiovic moravských i jeho náměstkóm buducím k špitálu, kterýž nyní tu v Budiovicích ustavuje, kterých peněz sme úplně a docela spraveni a to svurchupané zboží mají držeti a jeho pozívati, jakž najlépe umějí a mohú
	„zpravení“ zboží	a slibujem jim to zboží, ač by co pro nás nebo naše erby, narčeni byly, spraviti před židy i před křesťany, před věnnými právy i před každým člověkem, tak jakož na manství v moravské zemi právo jest.
	slib ručitelů	A za to svurchupsanému knězi Michalovi, farářovi v Budiovicích i jeho náměstkóm buducím zastavujem v rukojemství tyto ctné panoše Mikšíka z Plenkovic, Václava Kadalici z Řečic, Hynka z Lamberka. A my již menovaní rukojmí i s svými erby slibujem za svurchupsaného Šavla a Barboru, manželku jeho společnú rukú nerozdlílnú, tu vše, což svurchupsáno stojí, ctně zdržeti a splniti svurchupsanému knězi Michalovi i jeho náměstkóm buducím věrně bez vsí zlé lsti.

(1406, CDM XIII, č. 437)

25.

DISP	právní akt (prodej)	že jsem s dobrým rozmyslem a tu chvíli, ježto jsem to mohl dobře učiniti, prodal jsem i prodávám mocí tohoto listu
	objekt prodeje + pertinenční formule	dvór svůj ježto nad Budějovice ležie, řečený Kossová s tím se všiem, čsož k tomu příslušie, se vsí rolí, s hranicemi, s lukami okolo dvora a zvláště s tú lukú, ježto ležie v lese na Jaczykovským rybníkem řečená Blatnicze podle rynuolky, na tom dvoru i na tom všem svurchupsanému sobě ani svým erboum nic nezachovajíce, jako jsem já i moji erbové od stara dána držali,
	kupec	potstivému knězi, knězi Michalovi, v tu chvíli farářovi v Budějovicích a zvláště k tomu špitálu, ježto pod Budějovice leží, v němž chudí a nemocní přebývají, ježto je postaven ke cti a chvále pánu bohu a svatému Janu,
	cena	za bez jedné za třidceti kop grošův dobrých stříberných rázu pražského a počtu moravského, za každú kopu šestdesát grošuov počítajíce; a ty mi svurchupsané peníze úplně spravili a zaplacili, a ten svurchupsaný dvór i se všiem příslušenstviem svurchupsaný kněz Michal anebo ktož vladařem bude toho špitálu, a jich buducí jmají pozívati a držati tak úplně, jako jsem já i moji erbové držali;
	„zpravení“ zboží	a já svurchupsaný pán Jan i moji erbové slibujem svurchupsanému knězi Michalovi anebo tomu, ktož tu chvíli bude v drženie toho špitálu a jich buducím ten dvór i se vším příslušenstviem spraviti před křesťany i před židy a zvláště před věnným právem i před každým člověkem, tak jakož naše manství v moravské země za právo jmá.
	slib ručitelů	A za tu jistú správu zastavuji jim v rukojemství urozeného pana Alsche z Lichtenburga, pana na Biethově, strýce svého milého, a sloutné panoše Mikšíka z Plenkovicz toho času purgrabie na Tzornstaině, Stibora z Jackova sedéním na Přiesbě, Krystoffora z Racziboricz a Henreicha sedéním v Bořeckzovicích; a my již všichni svurchupsaní rukojmie i s svými erby slibujem za častopsaného pana Jana, že to zboží svurchujmenované spravie, jakož jest obyčej manský v země moravské.

(1408, CDM XIV, č. 24)

26.

DISP	právní akt (prodej)	že jsem s dobrým rozmyslem i s přátelskou radou prodal
	objekt prodeje	dvůr v Mikolouvo, kterýž jsem držel, i s tím se vším, což jsem koupil a držel od strýce svého Jana, řečeného Kučera tudíž z Mikolouvo, ku pravému dědictví
	kupec	Šimkovi z Hradiště i jeho budúcím,
	pertinenční formule	se vším právem i s panstvím, s lukami, s dědinami, s mezmi, s cestami, s lesy, s potoky i s tím se vším, což k tomu dvoru příslušie, nic sobě na tom nezuostavuje nižádným právem ani mým budúcím,
	cena	za třidceti kop krošuoů rázu pražského, kteréž jsem od něho vzal penězi hotovými bez zmatku.
	„zpravení“ zboží	A ten dvůr dřievepsaný jemu vysvoboditi sľubuji před každým živým člověkem, před sirotky, před věny, před zápisy židovskými nebo křesťanskými i před těmi všemi, ktož by naň sáhl kterým právem duchovním nebo světským, ku pravému dědictví beze všech platuov, tak jakož obyčej a právo česká země jímá. A jestliže bych toho všeho vysvoboditi nemohl, což jest svrchupsáno, dřieveřečenému Šimkovi i jeho budúcím, tehdy sľubuji pode ctí a pod věrú, ty peníze hlavně od dřieveřečeného Šimka vzaté zase navrátiti a vyplniti se všemi škodami, kteréž by vzal pro mé nesplnění, a dobrými svědomími ukázané.

(1431, KLIMESCH č. 145)

Předchozí citovaná listina (č. 26) neobsahuje v dispozici ani výčet a záruku ručitelů. Podobně jsou bez sľubu rukojmí, ač to nebylo právě běžné, formulovány některé další listiny. Ručitelé zde přitom nejsou zmíněni ani v následující části listiny věnované sankcím, kam mohla být tato pasáž – byť spíše ojediněle – přesunuta (viz odst. 2.I.3.3.6.).

27.

DISP	právní akt (prodej)	že - prodal sem a mocí tohoto listu prodávám
	objekt prodeje + pertinenční formule	ves svú vlastní řečenú Valovice s lidmi úročnými tudíž - tak jakož mám ve dskách zemských zapsanu a vloženú -
	cena	za dvě stě kop gr. -
	kupec	slovutnému Mikulášovi z Tuhanče, jeho dědicóm a budúcím -.
	vložení do desk	A když budú dsky zemské odevřieny a úředníky obyčejnými osazeny, tehdy mám a sľubuji svrchupsanú ves - nadepsanému Mikulášovi, jeho dědicóm a budúcím vedle řádu a obyčeje zemského zpravití a osvoboditi, i také ve dsky zemské, tak jakož sem sám měl zapsáno, vložití a zapsati na prvnie, na druhé alebo konečně na třetie suché dni, když bych k tomu od něho aneb od jeho dědicóů a budúcích napomenut byl;
	ustanovení nahrazující vložení do desk	anebo tím řádem a obyčejem zapsati a objistiti a utvrditi, kterýž řád a obyčej miesto desk zemských v zemi české bude uložen a páni rytieři a zemané obyčejně jeho požívati budú. Pakli by dsky zemské v své moci a v svém řádu za mého zdravého života nebyly, ani který řád byl a obyčej miesto desk zemských v zemi české uložen a ustanoven, jehož by páni, rytieři a zemané obyčejně požívali: tehdy aby tento list a zápis plnú moc i plné právo měl a obdržal i zachoval svrchupsanému Mikulášovi, jeho dědicóm a budúcím k nadepsané vsi -.

(1426, AČ XXVIII, s. 326, Valovice)

28.

DISP právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem a s přátelskú radú, když jsem to dobře učiniti mohla, jsúc sebe dobře mocná, jakožto vdova prodala jsem i mocí tohoto listu prodávám
objekt prodeje + pertinenční formule	svá všechna práva i nápady i doživotné zápisy i to všechno, což ve deskách zemských vloženo a zapsáno jmám, na hradě na Velharticích i na tom na všem zboží k Vilharticím příslušném, jakžkolivěk jmenovaném, což by ve deskách zemských mohlo nalezeno býti, ježto bych já právo k tomu měla, i také na Řečici i na Vlasenici i na tom na všem zboží jakžkolivěk jmenovaném k tomu příslušném se všemi s těmi právy, což já ve deskách zemských jmám i s zápisy jakžkolivěk jmenovanými; se vším, k čemuž bych já kolivěk které právo jměla;
kupec	to všechno prodala jsem urozenému panu Menhartovi z Hradce, synu mému i jeho dětem i jich budúcím
cena	za sedmdesát kop grošuvu platu ročního a doživotního,
termíny splátek	tak že mi jmají ten již jmenovaný plat vydávati až do mého života rozdielně na svatý Jiří pět a třidceti kop grošuvu a na svatý Havel tolikéž, a tak na každé léto až do mé smrti; tak jakož mi jest na ten plat svrchupsaný pan Menhart list učinil.
vložení do desk	Protož já svrchupsaná Kateřina ta všechna práva svá i zápisy svrchupsané na zboží svrchupsaných z desk zemských propuštěm svrchupsanému panu Menhartovi i dětem jeho i jich budúcím, i ta všechna zboží jim očiscuji mocí tohoto listu tak mocně, jakobych osobně u desk zemských stojiec propustila a vymazati kázala. A budú-li kdy dsky zemské za mého zdravého života otevřeny, tehdy já častopsaná Kateřina sľubuji svrchupsanému panu Menhartovi, jeho dětem i jich budúcím ty všechny svrchupsané zápisy z desk vymazati a ta všechna svrchupsaná zboží jim očistiti ote všech mých práv, kterýchž bych já kdy a kterakkolivěk mohla požití; nebo já již k těm ke všem zbožím svrchupsaným žádného práva dále nemám. Pakli by mne v té míře pán buoh neuchoval, prvé nežli by dsky zemské otevřeny byly, tehdy prosím pánuov úředníkuov zemských, kteříž by v ty časy u desk zemských byli, aby svrchupsaná práva má i zápisy věřitelóm mým svrchupsaným, když by kolivěk požádali, z desk zemských vymazali tak mocně, jakobych já tu osobně stojiec to učiniti kázala. A to všechno což svrchupsáno jest, já svrchupsaná Kateřina sľubuji svú dobrou a čistú vierú napředpsanému panu Menhartovi, jeho dětem i jich budúcím ctně a křesťansky zdržeti beze všeho pohnutie i bez zmatku.
zajištění dědických práv	A ktož by tento list jměl s dobrou vuolí mých věřiteluov svrchupsaných, ten jmá i jmieti bude též plné právo ke všem svrchupsaným věcem, jako oni sami moji věřitelé svrchupsaní.

(1429, DVORSKÝ Č. 19)

29.

DISP právní akt (prodej)	že sem prodala a mocí tohoto listu prodávám
objekt prodeje	lán dědiny v Vysoce Lhotě, na kterémžto lánu jest 74 gr. platu rozdielně, na sv. Jiříe 37 gr. a na sv. Havla 37 gr.,
kupec	opatrnému muži Jakubovi, tomu člověku, jakož nynie na tom lánu sedí, i jeho dětem i jeho budúcím,
cena	za 14 kop gr. dobrých stříbrných rázu pražského; a ty peníze hned mi je všechny dal a zaplatil hotovými penězi.
právní akt (prodej)	A ten jistý lán svrchupsaný prodala sem jemu se vším právem i se vším panstvím ku pravému dědictví, nic sobě tu nepozuostavujíc, ani svým budúcím, takéž jakož sem sama držela;

vložení do desk	a ten lán prvé psaný mám a slibuji jemu zpraviti a osvoboditi a ve dsky zemské vložití na prvé, nebo na druhé, anebo konečně na třetí suché dni, když by byly otevřeny v zemi české.
„zpravení“ zboží	Pakli by desk nebylo, anebo nebyly otevřeny v zemi české, ale kterýmž jiným řádem páni, rytíři, panoše budou sobě dědictví osvobozovati, týmž řádem mám a slibuji jemu a jeho budícím osvoboditi a zpraviti, tak jakož země česká za právo má neb mieti bude.

(1430, DVORSKÝ č. 22)

Ručitele neuvádí ani následující listina moravského markraběte Jošta, která se ovšem od ostatních dokumentů tohoto druhu poněkud odlišuje svou formou: místo pouhého slibu vložení majetku do zemských desk obsahuje přímo příkaz k zápisu adresovaný úředníkům brněnského zemského soudu:

30.

DISP	objekt prodeje + pertinenční formule	že jsme ves naši Řečkovice s dvorem, tudíž s lidmi, s úroky, s poplatky, s robotami, s dědinami, s rolí oranú i neoranú, s vinohradem, s lesy, s háji, s lukami, s pastvami, s potoky i s kostelním poddačím a se vším příslušenstvím, což k té vsi a k tomu dvoru příslušie a jakož to Fridreich z Czyrchova jměl a držal,
	kupec	poctivému Václavovi Hazovi, Conradovi z Czrnovic otci jeho, měšťenóm brněnským, paní Dorothe Václavově Hazově ženě a jich erbóm
	cena	za tři sta hřiven grošiev stříbrných
	právní akt (prodej)	prodali a mocí tohoto listu prodáváme ku pravému dědictví, aby oni a jich erbové tu ves Řečkovice s dvorem a jiným příslušenstvím jměli, držali, poživali a z toho sboží učinili, jakž se jim zdáti bude, jakti z svého vlastnieho dědictvie, bez naše a všech našich úředníkuov přiekazy všelikaké.
	příkaz k vložení do desk	Protož vám urozeným pánóm komorníkovi, sudiemu a písařovi sídu brněnského, věrným našim milým, prikazujeme velmē pilně a chcem tomu, abyste ves svrchupsanú s dvorem a což k tomu příslušie, jakož svrchupsáno stojí, dřeveřečenému Václavovi Hazovi, Conradovi, otci jeho, panie Dorothe, ženě Václava svrchupsaného, a jich erbóm na prvím senmu, když dcky zemské v Brně otevřeny budou, ve dcky vložili k pravému dědictví beze všeho prodlenie.

(1408, CDM XIV, č. 10)

Z ostatních formulí, doplňujících v případě potřeby kupní smlouvu, které se opakují ve více dokumentech, je možno zmínit slib „nepřekážeti“ novému majiteli na zakoupeném zboží, tedy příslib vzdát se všech případných nároků, jimiž by mohlo být nové vlastnictví majetku zpochybněno.

31.

DISP	právní akt (prodej) (I)	ež jsme s dobrým rozmyslem a s zdravým životem tehdy, ješto jsme to dobře učiniti mohli,
	kupec	múdrému Svachovi měšťenínu z Hradce, anebo erbuom,
	objekt prodeje	břeh svůj, tociš šest jitr lesu svého, v Syrovci u jeho rybníku, ješto pod Syrovcem najbližní leží k tomu rybníku a k Lovětínu jeho vsi,
	právní akt (prodej) (II)	k jeho prosbě prodali jsme i tiemto listem prodáváme mocně a postupujem ku pravému dědictví úplně, jakož sme sami držěli, sobě ani svým erbuom a budícím na tom práva žádného věčně nezostavujice,

nezpochybňování prodeje	a slibujiťe jemu svrchupsanému Svachovi a jeho erbuom na tom menovaném břehu, jakož se svrchu píše, naší dobřú věřú sami za se i za své budúcie, ež jim na tom věčně skrzě nás i naše budúcie nemá žádnú věcí překážěno býti skutkem ani radú.
zajištění dědických práv	A ktož by tento list s napřed jmenovaného Svacha aneb jeho erbuov dobřú volí jměl, ten jmá i mieti bude plně právo ke všemu svrchupsanému, jakožto oni sami.

(1408, AČ IX, s. 245, č. 4)

32.

NAR	že znamenav a spatřiv veliké nedostatky v pastvě mých lidí a kmetův mé vsi Dyšiny, že jsú sůzeni a nemohú próhonu mieti k jiným pastvám, k jich polepšení a rozšíření jich pastvišť,
DISP právní akt (prodej)	s dobrým rozmyslem a s přátelskú radú prodal jsem a prodávám listem tímto,
kupec	těm mým kmetům z Dyšiny i jich dědicům i budúcím
objekt prodeje	lán lesu ten, ježto k Dyšině slušie i se dnem toho lesu ku próhonu a k obci, aby mohli tudy próhon mieti, jakož jest předepsáno, k jiným pastvám i také aby mohli toho lánu lesu i se dnem požívatí k své potřebě
cena	a z toho mně a mým dědicům a budúcím nemají úrokův platiti, neb jsú ten les jmenovaný zaplatili počestně a hotovými penězi úplně;
nezpochybňování prodeje	protož já Johánek svrchupsaný slibuji listem tímto, mým i mých dědicům a budúcích jménem pode ctí a pod vierú ten trh a to prodání mým kmetům té vsi Dyšiny i jich dědicům a budúcím pevně držeti, a tiem jim nehýbati v žádně mieře i nyní na budúcie časy.

(1414, STRNAD I, č. 241)

33.

DISP objekt prodeje	že to své právo, kteréž jest měl dobřé paměti Výšek z Dražovic, otec náš, dané ot nebožky panie Margrety Držkové, na tom domu, kterýž Všeslav z Jindřichovic drží, že my ten jistý dóm
kupec	těmuž Všeslavovi
právní akt (prodej)	dobrovolně prodali sme
cena	za padesát kop grošův dobřých stříbrných pražského rázu, od něhož sme úplně peníze hotové vzeli a zdvihli;
nezpochybňování prodeje	protož my ten jistý dóm propůštieme mocně a konečně, aby jeho svrchupsaný Všeslav požíval i jeho budúci dědičně a věčně, a my se na to nemáme i slibujeme nenavracovati věčné časy, ani jemu na tom překážeti, ani naši budúci.

(1435, AČ IV, s. 250–251, č. 8)

V kupní smlouvě mohly být pochopitelně stanoveny další podmínky prodeje, týkající se případných práv, která si prodávající ke svému původnímu majetku ponechal:

34.

DISP právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem a s přátelskú radú prodal sem
kupec	ctnému muži Otmarovi

objekt prodeje + pertinenční formule	svůj vládyčí dvůr svrchní v Boharyni tudiež, se vším stavením, což jest tu ve čtyřech kolích v zemi i nad zemí, s sady, dědinů s ornů, s lukami; a toho má býti otměřeného pět čtvrtí králevy miery;
kupec	to sem prodal jemu, jeho dětem i jeho budúcím ku pravému purkrechtu,
cena	to mi jest úplně zaplaceno,
nezpochybňování prodeje	tak aby on Otmar, děti jeho i budúcí beze vše mé i mých budúcích přiekazy i bez zápači držel, volně vládl a užíval podle své libosti. Již na tom já ani moji budúcí jemu ani budúcím nemámy překážeti, to sľubuji svú dobřú věřú křesťanskú,
další ustanovení	kromě že s toho dvora a s té prodané dědiny mně a po mně mým budúcím na každé léto v rok platiti jám pravého úroka puoltřetie kopy grošův dobrých střebrných pražského rázu, a ty rozdielně, vždy na s. Jiříe pět a sedmdesát grošův téhož rázu na s. Havla dávající; a když by obecnie berně králova v zemi byla brána, té má dáti s toho jedno mně čtyři groše téhož penieze. A jiných všech podacích, poplatkův, robot, pocty, zápači i obtieženie jiných všech, ode mne i od budúcích má prázdno býti zhola; jedno knězi farářovi tudiež u Boharyni desátek skopný dávati susedsky, jakož jiní susedé té vsi platie a dávají; neb sem desátek pravý kostelní odtad svedl, na jiné své dědiny svobodně převedl, a těmi sem témuž farářovi oddal za to, a on dobrovolně přiněm to propustil. A dále týž Otmar i jeho budúcí téhož všeho práva ve všem i obyčejův má poživati, jakož jiní susedé též vsi Boharyně. Více, pakli by mi se kdy událo prodati, tehdy nemám prodati toho jinak než k těmuž právu; aniž také mám toho splácievati: než volně své můž dáti, zastaviti, směniti, prodati, podlé své vôle, na zisk i na ztrátu.

(1389, VÝBOR I, s. 1024–1025, č. 6)

35.

DISP právní akt (prodej)	že mým dobrým povolením i s dobrými radú prodal sem
objekt prodeje	dom v Radkovicích
kupec	Voytyechovým dětem napřed Bohuslavi (!) i jeho sestřám vlastním
cena	za kopy grošův (!) dobrých střebrných,
další ustanovení	a to pod takovým právem: jakož se to die v zákup, že z toho domu i z té dědiny z podsedsie mají platiti podle susedov každý rok šestnácte grošov; totižto na svatý Jiří ošm (!) grošov, a na svatý Havel ošm (!) grošov. A neuchoval-li by buoh, že by Oytyech prve umřel, nežli jeho žena, aby Bohuslav dřeve řečený dochoval mu ženu paní Margarethu až do smrti.
nezpochybňování prodeje	A protož já Puotha dřeve (!) řečený i s mými budúcími dědicemi, chci jim to držeti a jim toho neproměnití.

(1397, DVORSKÝ č. 4)

36.

DISP právní akt (prodej)	že sem s dobrým rozmyslem a s povolením paniej Margarety ženy svej prodal i prodávám
objekt prodeje	tímto listem svůj mlýn, ježto leží pod rybníkem Velešovským,

kupec	urozenému panu Lackovi řečenému z Helfinstayna
cena	za dvanáct hřiven grošuov, ješto mi jě již úplně zaplatil do jeho života
další ustanovení	pod takú úmluvú, jestliže by buoh pana Lacka neuchoval prve nežli mne, tekdy ten mlýn bez řeči na mě má zase spásti; pakli by buoh mne prve neuchoval než pana Lacka a jakož dřeveřečená paní Margareta má žena své věno má na tom mlýně, tehdy slubují to tak zjednati, že pan Lacek do svého života z toho mlýna ani od ženy mej ani od žádného člověka pro to věnné právo nebud' upomanut ani jemu na tom bude překáženo.
slib ručitelů	A my Sulek z Radkova, Otha Stoss z Bránic, Vaněk řečený Prasse z Trzku rukojmie za dřeveřečeného Oldřicha Stosse, on s námi a my s ním a zaň i za paní Margaretu jeho ženu slubujem svú dobrú vierú čistú, spolní rukú nerozdielnú, jestliže by buoh neuchoval Oldřicha prve nežli pana Lacka, že paní Margareta jeho žena pana Lacka do jeho života z toho mlýna neupomane ani ona ani kto jiný pro jejiej věnné právo na tom překazí ani nařkne. (1399, CDM XV, č. 398)

37.

DISP	objekt prodeje + pertinenční formule	že naše rychtářstvie v naše vsi v Třemošnici, kteréžto mistr Jan Třemošnic a dobré paměti Jan Praček a paní Elška jeho manželka i jich děti měli a drželi jsú, a k tomu čtyři lány pole dědiny a chrastinu, kteráž leží pod Třemošnicí pod rychtářovým záhumním, a pole, ješto slove Rybník i s luhem, i s tú chrastí, kteráž jest pod tiem polem po tu cestu, kteráž vede a káže k Třebokovu a chrastinku pod Hromnicí vedlé Pračkovského pole po tu jámu, a také díel potoka od Žichlické lúky až do Čecinské lúky, v němž ryby k své vuoli svobodně má lovití,
právní akt (prodej)	kupec	prodali sme k věčnosti slovútnému Oldřichovi rychtáři někdy synu Smilovu z Třemošnice
cena		za hotové peníze, kteréžto sme od něho vzeli a na klášterské potřebné a užitečné obrátili a naložili;
další ustanovení		a to rychtářstvie i to zboží jmenované má Oldřich dřeve řečený i jeho děti nebo náměstci budúci držeti a mieti i jeho požívati věčně s tiem právem, jakožto jsú drželi, měli a používali jeho předci, náměstci; a té dědiny menované má mieti tři lány svobodné beze všech poplatkuov, ale s čtvrtého lánu má nám a klášteru našemu plaskému tiemto slúžiti i jeho budúci náměstci v Třemošnici, v Žichlicích a ve dvú mlýnú, ješto k Třemošnici slušejí, má úroky a všechny poplatky na určené, ustavené a obyčejné roky a časy vybierati, nám do kláštera zjednati, přinesti a bez obmeškánie dáti ve třech vseh svrchupsaných a ve dvú mlýnú má úřad rychtářský vésti a působiti jako spravedlivý súdce podlé obyčeje jiných našich rychtářuov na našem opatství, tak že s naším proboštem anebo s jiným, kohož bychom od nás s naší plnú mocí poslali, má na súdě seděti a s ním súditi, nic bez něho. Má také proboštovi a ktož s ním na súd přijedú stravu a koňóm obrok dáti a svým nákladem zjednati, a tuto pomoc susedé k stravě mají rychtáři dáti: z Hromnice tré kur a k tomu zvláště dvě úročních, ovsa z každého lánu po věrteli a po dvú vajcí; z Žichlic čtvero kur

při úroce svatohavelském; z Třemošnice slámy, po věrteli
ovsa a po kuřeti. Neb tak od starodávna dvakrát do roka při
súdu a při posudku pomáhají; a ten týden po súdu a druhý po
posudku bude moci pivo šenkovati rychtář, nic jinak. Má také
Čečinskú lúku opatrovati snažně, aby se na nie škoda ot lidí a ot
dobytky nedála. Dal-li by kto vínu rychtáří z čehožkoli, má se
před knězem opatem ale ne při súdu zpravití každému. A kdyby
bylo toho třeba, s knězem opatem má jieti k jeho libosti, ne
z práva, a to učině, muože slúžiti, kdež se jemu zdá za podobné,
každému dobrému.

A cožkoli vin obecních konšely odsúzených na hospodu by
připadlo, na hospodu dva peníze slušejí a rychtář má třetí
mieti, kromě vin úhlavních, jakožto násilé, vražda, krádež
a zhářství, nebo ty sme k našemu zachovali panství. Ktož
otprodá svůj statek, má dáti groš rychtářovi, a ktož kúpí, druhý,
ostatek na hospodu slušie. Také když by chtěl prodati své
rychtářství, má nás prvé pobuditi a proceniti nám. A nechtěli-
li bychom my kúpiti, tehdy móže jinému prodati, ještoby se nám
hodil i našim lidem a tu seděl bydlem. A přihodilo-li by se, že
by klášter otprodal svrchupsané vsi, neb některú z nich, neb
mlýny, nebo cožkolivěk na tom jistém rychtářství, nebo pronajal
neb zastavil: tehdy rychtář svrchupsaný nemá nížádnému
jinému v službu svrchupsanú zavázán býti, ani jeho náměstci,
než klášteru našemu a tiem snažněji jemu slúžiti. A na smrtelné
posteli nebo i zdrav jsa on i jeho náměstci budúcí každý móže
to rychtářství i všechno své sbožie, což ho buoh nadělí, vzdáti
neb otkázati dětem nebo své mateři nebo milému prieteli,
komuž se jemu hodí.

(1413, AČ VI, s. 27–28, č. 21)

38.

DISP objekt prodeje + pertinenční
formule
právní akt (prodej)
kupec
cena
další ustanovení

že sme dvór náš v Ličově s tiem popluží se všemi dědinami,
s lukami i s chrastmi, kteréž k němu příslušejí,
s dobrým rozmyslem prodali v purkrechtnie právo
opatrným mužóm Byemkovi a Petrovi etc. synóm jeho
za 16 kop gr. dobrých stříbrných rázu pražského, kteréž jsú nám
zaplatili úplně penězi hotovými,
takúto úmluvú, aby nám, našim erbóm i budúcím na vsáký rok
platili z toho dvoru a z těch dědin, jakož svrchu psáno stojí etc.,
80 grošů ročních, 40 grošů na svatého Havla a svatého Jiříe
tolíkéš.
A chtěli-li by oni ten dvór kdy prodati neb odkázati za zdravého
života, to mohú učiniti v též právo, jakož svrchu psáno stojí.

(1419, RYNEŠOVÁ I, č. 18)

39.

DISP právní akt (prodej)
objekt prodeje + pertinenční
formule
kupec

že jsme s dobrým rozmyslem a potazem [prodali]
mlýn náš pod Sepekovem pod Velikým rybníkem s jednú nivú
a se dv[ěma lú]kama, jenž k tomu mlýnu příslušejí, a s tú robotú
žlebuom vezenie, [kterú] k tomu mlýnu jsú měli mlynáří jiní,
dokudž jsú ten mlýn od nás i našich předkuov drželi,
[opa]trnému muži Maršovi z Větších Božetic i jeho budúcím

cena	za sedmdesát kop gr. [do]brých stříbrných rázu pražského, kteréž jest nám dal a zaplatil úplně penězi hoto[vými],
další ustanovení	a to v purkrehtnie právo takúžto úmluvú, že my i naši budúci nahořepsanému Maršovi i jeho budúci k tomu mlýnu les k žlebuom na mlýn, když by bylo potřebie, [povinni] a dlužni jsme z našich lesuov dáti. A napředpsany Mareš i všickni jeho budúci nám i našim budúci mají a dlužni jsú věčně platiti úroka do roka s toho mlýna dvě kopě gr. rozdielně, jednu kopy na svatého Jiřie a druhú na svatého Havla, a k tomu za berni obecnú, když by ta v zemi byla, jednu kopy gr. A chtěl-li by nahořepsany Mareš ten mlýn kdy prodati neb odkázati, to muož učiniti v též právo a tiem řádem, jakož svrchupsáno stojí.

(1419, RYNEŠOVÁ I, č. 22)

40.

DISP právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem a zdravú radú prodal sem i mocí tohoto listu prodávám i sstupuji
objekt prodeje + pertinenční formule	své vlastnie sbožie a dědicství ve vsi v Němčicích u Bielkova, dvuor poplužní dolní s rybníkem i s rybníštěm, jenž slove Harlík, a dvě polúlání pod tiem dvorem na konci vsi, s lidmi platnými a purkrehtními, na nichž nynie sedie a držie Šebfk puol lánú, a Mašek puol lánú, s rolí oranú i neoranú, s chrastmi a s chrastinami, s pastvami, s pastvištěmi, s lukami, s potoky, i ten potok celý vedle luk dvorových, se všemi poplatky a s požitky jakž kolvěk jmenovanými, s mezemi, s hranicemi, v nichž to sbožie nadepsané od staradáva záleží, se všim plným panstvím a příslušenstvím, což k tomu svrchupsanému sboží od staradáva příslušie ve vsi i na poli, nic sobě ani svým erbóm a budúci na tom sboží nadepsaném práva, panství ani kterého zvláštenství ovšem nezachovávajíc,
kupec	pocitivému muži Štěpánovi Krajčiemu i jeho erbóm a budúci kmu pravému dědicství;
cena	kteréžto zbožie zaplatil mi jest úplně a docela.
„zpravení“ zboží	A protož já svrchupsany Menhart i s svými erby a budúci slihuji a mám nadepsanému Štěpánovi i jeho všem budúci to svrchupsané sbožie se všim jeho příslušenstvím zpravití, očistiti a vysvoboditi před každým živým člověkem i přede všemi právy duchovními i světskými jakžkoli jmenovanými ku pravému dědicství, tak jakož země moravská za právo má, kolikrac (!) by toho potřebie bylo beze vše odpornosti,
nezpochybňování prodeje	a na tom sboží jim nepřekážeti svrchupsanému Štěpánovi i jeho všem budúci, ani na ně sáhati obyčejem nížádným, tak aby oni to sbožie svrchupsané dědicky a svobodně měli, drželi a poživali beze vše přiekazy mé i mých erbuov a budúci, a beze všeho zmatku.
další ustanovení	A když by berně králova zemská byla, tehdy mají dáti puol hřivny úkola (!) na Bielkov k mé summě, a nic více, s toho se všeho sbožie svrchupsaného. A bylo-li by také kdy potřebie svrchupsanému Štěpánovi aneb jeho budúci které odměny od mých lidí v rolí, v lukách neb v obci v Němčicích aneb kde jinde, a kdež by se o to umluvil sými lidmi podlé jich dobré vóle a bez jich škody, k tomu

		já svrchupsaný Menhart i s svými erby a budúciemi svoluji dobrovolně, a nemám toho rušiti obyčejem nižádným. A ktož by tento list jměl s nadepsaného Štěpána aneb jeho budúcích dobrú vůli, ten má i bude jmieti plnú moc i právo ke všem věcem v tomto listu položeným a zapsaným, jako oni sami. (1424, AČ IX, s. 252–253, č. 11)
	zajištění dědických práv	
41.		
DISP	právní akt (prodej)	žě s dobrým rozmyslem prodal sem i mocí listu tohoto prodávám i sstupuji
	objekt prodeje + pertinenční formule	své vlastnie sbožie a dědicstvie, kteréž příslušie k Bielkovu ve vsi v Němčicích, čtyři polúlanie a pět čtvrtí, s lidmi platnými a purgrechtními, na nichž nynie sedie a držie Bláha puol lánu, Chlupáčková puol lánu, Mikuš puol lánu pustého, Jakl puol lánu, Kraff čtvrt, Crlík čtvrt, Thuoma čtvrt pustú, Matěj starý čtvrt a Kučka čtvrt; a v Hostkovicích lán, jakož nynie na něm sedí Šartl; se vším plným panstvím a příslušenstvím, což k tomu svrchupsanému zboží příslušie ve vsehch i na poli, i se všemi poplatky i požitky jakžkolvěk menovanými, na tom sobě ani svým budúcím nižádného práva ani zvlasčienstvie nezachováva; kromě berně královy, když by zemská byla, tu sobě zachováám na tom zboží k Bielkovu, aby dána byla podle jiných mých platných lidí v těch vsehch.
	kupec	To svrchupsané zboží prodal sem poctivému muži Ščepanovi Krajčiemu z Němčic i jeho budúcím ku pravému dědicství,
	cena	za pět a za osmdesát kop grošuov dobrých stříbrných rázu a čísla pražského, v každú kopu šedesát grošuov počítajíc, které sem od něho hotové již vzal.
	„zpravení“ zboží	A to jisté svrchupsané zboží já svrchupsaný Menhart i s svými budúcími sľubuji svrchupsanému Ščepánovi i jeho budúcím zpravit i vysvoboditi před každým živým člověkem i přede všemi právy jakžkolvěk menovanými ku pravému dědicství, jakož země moravská za právo má;
	nezpochybňování prodeje	a na tom svrchupsaném zboží jemu i jeho budúcím sľubuji nepřekážeti já i moji budúcí, ani na to svrchupsané zboží sáhati žádným obyčejem, aby oni to zboží dědičsky a svobodně měli a držěli bez přiekazy i beze všeho zmatku.
SAN	vrácení jistiny „s třetinú výše“	Pakli bych já svrchupsaný Menhart i moji budúcí nezpravit ani zpravit mohli beze lsti toho napřed psaného zboží svrchupsanému Ščepánovi a jeho budúcím, což v tomto listu psáno jest v kterémkolvěk kusu, tehdy inhed potom nezpravení ve čtvrti leta, pořád čtúce od nezpravenie, beze všie odpory a dalšíeh prodlenie máme i sľubujem naším věřitelóm svrchupsaným napředpsaných pět a osmdesát kop grošuov dáti a hotovými dobrými groši zaplatiti i s třetinú výše, i se všemi škodami, ač by které vzali pro nesplnění svrchupsaných věcí, jesto by je dobrým svědomím pokázati mohli, ty jim sľubujem zaplatiti beze všie odpory i bez zmatku. A ty peníze svrchupsané máme plniti a položit i naším věřitelóm svrchupsaným, kdež by nám bylo okázáno miesto ve dvú míli od Bielkova od našich věřiteluov svrchupsaných.
DISP	další ustanovení	A také toto jest vmluveno, aby svrchupsaný Ščepán i s svými budúcími na ten úrok nesáhli, což paní Oldřichova věnného

zajištění dědických práv	práva svého na těch lidech svrchupsaných má, dokudž by od nie to věno vyplaceno nebylo, kteréž tu i na jiném zboží k Bielkovu příslušném ve dskách zemských zapsáno má. A také jestliže by svrchupsanému Ščepánovi neb jeho budoucím bylo potřebie odměny které od mých lidí v rolí, v lukách neb v obci v Němčicích, v Hostkovicích neb jinde, a kdyby se o to umluvil a smluvil s mými lidmi podle jich dobré vůle a bez jich škody, k tomu já svrchupsaný Menhart i s svými budoucími svoluji dobrovolně a nemám toho rušiti. A ktož by tento list měl s našich věřiteluov svrchupsaných dobrú vůlí, ten má i mieti bude též plné právo a moc k tomu ke všemu, což v tomto listu psáno stojí, jako oni sami naši věřitelé svrchupsaní. (1428, AČ IX, s. 253–254, č. 12)

42.

DISP právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem dobrovolně a s přátelskú radú prodal sem a mocí tohoto listu prodávám
objekt prodeje + pertinenční formule	hrad Stohánek, se vsí Svebořicemi i s podacím kostelním, s Plúznicí vsí, s Ostrovem vsí, i se všemi úroky a poplatky, i s robotami, v čemž od staradávna ti lidé sedie, s poplužím tu, kteréž jest na Ostrově,
další ustanovení	ale to s takovou výmienkú, že to poplužie má držáno býti a požíváno do let sirotka toho, kterémuž jest přisvědčeno, dokavadž by ten sirotek nedorostl, a když sirotek léta mieti bude, tehdá to svrchupsané poplužie má jemu vráceno býti pod úrok ten, kterýž jest od staradávna z toho usazen,
objekt prodeje + pertinenční formule	a to s rybníky, s potoky, s vodotečmi, s horami, s skalím, s lesy, v týchž mezích, v kterýchž sem sám měl od bratří svých v rozdielu s plným panstvím i s plnú vsí zvolí, kteréž k tomu již psanému hradu příslušie, a k těm třem vsem již jmenovaným tak úplně a cele, jakž sem sám držal, tu sobě nic nepoostavuje ani svým budoucím,
kupec	urozenému pánu Zdeňkovi z Valšteina i jeho budoucím,
cena	jež mi úplně a docela penězi hotovými zaplatil.
vložení do desk	A to jemu mám i slibuji svú dobrou čistú věru křesťanskú ve dsky zemské vložiti, tak jakož tato česká země za právo má nebo mieti bude, a to když najprvé dsky zemské otevřieny budú, a to mám učiniti na prvé, na druhé, na třetie nebo konečně na čtvrté suché dni věřiteli svému anebo jeho budoucím tiem řádem, kteréhož páni, rytieři a panoše v tejto českéj zemi užívati budú, svá zboží prodávajíc neb kupujíc.
ustanovení nahrazující vložení do desk	Pakli by desk zemských v tejto zemi nebylo, neb řádové nešli, ježto bych já pro neřád země této nemohl toho tak utvrditi a ujistiti, jakož svrchupsáno stojí: tehda dávám tomuto listu plnú moc i plné právo, aby tak pevno a tak jisto bylo, jakoby dskami zemskými za úřadu a za pokoje zapsáno bylo, anebo jakoby tímž řádem utvrzeno bylo, kteréhož země česká budoucne požívati bude.
„zpravení“ zboží	Pakli by na ten kus svrchupsaný, kterýž sem svrchupsanému panu Zdeňkovi odprodal i jeho budoucím, dědicky kdo kdy sáhl a nebo sáhli právem a řádem na to zboží již jmenované, tehda miesto zprávch (!) mají tu moji budoucí zpraviti Zdeři,

zajištění dědických práv

Pertoltici, Březinú, aby jemu a jeho budúcím očistěno bez zmatku bylo, bez jeho škody i jeho budúcích. A to mám i slibuji zdržeti a očistiti i moji budúcí, tak jakož nahoře psáno stojí.

A ktož tento list mieti bude s dobrou volí věřitele mého svrchupsaného, ten má i mieti bude tůž moc i ta všecka práva, což v tomto listě psáno stojí, jako on sám.

(1432, AČ VI, s. 486–487, č. 39)

43.

DISP právní akt (prodej)
objekt prodeje
kupec

že jsme prodali a mocí listu tohoto prodáváme lúku u Zdiekuov, kteráž leží nad lomem, kaufrechtním právem robotnému Kuboví z Tiché, Sytovu zeti, i jeho budúcím

cena

za čtyry phunty peněz, kteréž jsou nám úplně vyplnili penězi hotovými

další ustanovení

takově, že nám a našim erbům i budúcím s té lúky mají platiti rozdílně, na svatý Havel dva groše a na svatý Jiří dva groše úroku ročního a věčného bez prodlévání.

zajištění dědických práv

A kdož by tento list měl s nahořepsaného Kubovú a jeho budúcích dobrou volí, ten též právo má i míti bude ke všemu, což jest svrchu psáno.

(1433, RYNEŠOVÁ I, č. 224)

44.

DISP právní akt (prodej)
objekt prodeje + pertinenční formule

že z dobrým rozmyslem prodali sme naši ves Chrustow pustú s lukami, s úlehlemi, s porostlinami kromě lesuov těch, ješto při blatě ležie, a tiemto listem prodáváme

kupec

robotným lidem nynějším i budúcím jich z Borkovic

cena

za pět a za třidceti kop grošův, kteréž sú nám úplně zaplatili penězi hotovými,

další ustanovení

khauffrechtoým právem takově, že všichni vespolek z té vsi z Borkovic mají nám a našim budúcím za tu ves Chrustow pustú platiti dvě kopě platu rozdielně, jednu kopu grošův to jest na svatý Havel najprv příští a druhú kopu na svatý Jiří potom příští, a tak na každý rok. A jestliže by se biskupští lidé s našimi lidmi v té vsi v Borkovicích spolusedícím (!) o ten plat nemohli smluviti aneb o to, což sú zespolka na plat dali, tehdy aby jie naši lidé mohli splatiti, když by se jim zdálo.

(1433, RYNEŠOVÁ I, č. 232)

45.

DISP právní akt (prodej)
objekt prodeje + pertinenční formule

že z dobrým rozmyslem a radú svých přátel prodali jsme své vlastní zboží a dědictví, osm lánou a s jedním podsedkem, s lidmi platnými a usedlymi, v naší vsi v Římově, s rolí oranú i neoranú, s pastvami, s křovinami, s potoky, i s hranicemi, i se všim plným panstvím, i s užitky, tcož (!) k těm osmi lánóm a k jednomu podsedku příslušie, nic tu sobě nezachovávejíc, ani svým erbóm, práva ani kterého vlastenství, prodali jsme

kupec

slovutným panošim Mikulášovi a Stiborovi bratřim vlastním z Okrašovic, a k jich věrné ruce slovutnému panoši Ondřejovi z Bakovice seděním v Střížově i jich erbóm

cena	za šedesát kop grošuov dobrých stříbrných rázu praského a čísla za každú kopu šedesát grošuov počítajíc, kterážto svrchupsané peníze jsou nám již hotovými penězi zaplatili úplně a docela.
„zpravení“ zboží	A to svrchu jmenované zboží my svrchupsaní jistci i s našimi erby svrchupsaným Mikulášovi a Stiborovi a jich věrné ruce i jich erbóm mámy zpravit i vysvoboditi před každým živým člověkem světským i duchovním, i před židy, a zvláště před věnným právem.
další ustanovení	Také jestliže bychom my svrchupsaní jistci nebo naši erbi svrchujmenované zboží chtěli zasě odkúpit i do čtyř let od dání tohoto listu, tehdy mámy napředpsaným našim kupitelóm nebo jejich erbóm dáti puol leta napřed věděti, a oni nám mají to jisté zboží svrchujmenované za toz (!) peníze odprodati, točiz za šedesát kop grošuov, a v tom polúročí těch svrchupsaných šedesát kop grošuov mámy jim Mikulášovi a Stiborovi a jich věrné ruce i jich erbóm dáti a hotovými penězi zaplatiti úplně a docela beze všeho zmatku.
vložení do desk	Pakli bychom do těch čtyř let od dání tohoto listu svrchupsaného zboží zasě neodkúpili penězi hotovými, jakož svrchupsáno stojí, tehdy po těch čtyřech letech, když by minula od tohoto listu dání, nemámy žádného práva k uodkúpení toho svrchupsaného zboží, než mámy ihned po těch čtyřech letech svrchujmenovaným našim věřitelóm i jich erbóm to svrchupsané zboží ve dsky zemské vložiti k pravému dědictví, se všim s tiem příslušenstvím čistě bez zmatku na prvním panském senmu, aneb beze lsti na druhém, když dsky zemské v Brně otevřiny budú.
slib ručitelů	A pro lepší jistotu svrchupsaných věcí [. . .]ali jsmy rukojmie a zprávce slovatné panoše Časlava z [. . .], Dobeše z Uopatova, Alše z Kracovic, Hrona z Čechočovic, Getru z Ratišovic, Viléma z Bolikovic; a my již jmenovaní rukojmie a zprávce za svrchupsaného pana Zdeňka a pana Vaňka i za jich erby, za ně i s nimi všeckny, rukú společnú a nerozdílnú slibujem svú dobrou čistú věrú svrchupsaným Mikulášovi a Stiborovi a jich věrné ruce i jich erbóm to všechno splniti i učiniti úplně, tak jakož svrchupsáno jest, beze vší odpory.

(1437, RYNEŠOVÁ I, č. 251)

Jiná ustanovení naopak mohla ještě zvlášť vymezovat další práva kupujícího,

46.

DISP	právní akt (prodej) (I)	že sme s dobrým rozmyslem, radú přátelskú i naší dobrou vůli
	objekt prodeje	les náš i se dnem, řečený Tomin háj,
	právní akt (prodej) (II)	prodali věčně
	cena	za jisté i hotové peníze ovšem a úplně vybrané i nám v celo zaplacené, ničehož sobě na tom lesu i na tom dnu zachovávající,
	právní akt (prodej) (III)	i prodali sme i prodáváme tiemto listem v pravé dědictví

kupec	naším šlechetnými i ctným lidem i kmetóm, jich dětem nynějším i budoucím, i jich potomním, a všem vuobec, chudému i bohatému věky věkoma tu v naší vsi u Milavcích;
nezpochybňování prodeje	i slibujem pod naší věrů i při naší cti, beze vsie zlé lsti, jim všem vuobec naším kmetóm, jich dětem nynějším i jich potomním i všem budoucím, na tom jich lesu i na dnu toho lesu nepřekážeti, ani jim dáti překážeti, ale že oni mají v něm, i ve dnu, i na dnu, plnú vuoli jmieti, oholiti jej, porubiti, prodati, vykopati nebo zkopati, orati, a s tiem učiniti s lesem i se dnem, jakožto s svými vlastními zbožimi, a obrátiti tu nebo tam, kdež se jim, nebo každému jich jednomu, bude zdáti za podobné.
další ustanovení	A nadto slibujeme jim, aby tento list jměl túž moc, jakožto jiní hantfestové i listy mají moc, ježto oni naši kmetové jmají na naši dřeveřečenú ves Milavce.

(1404, AČ IV, s. 236–237, č. 1)

47.

DISP právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem a svobodů (!) volí i také s radů mých přátel jsem prodal i mocí tohoto listu prodávám
objekt prodeje	zboží své v Švábenicích dvanáste hřiven grošiv úročného platu s puoldesátým grošem a k tomu, což v Šebořicích pustého mám
cena	za sto a třidceti hřiven grošov rázu pražského, čísla moravského, za každú hřivnu šestdesát čtyři groše počítajce,
kupec	pocitivým pannám paní Elžce abatyši a konventu kláštera pusciměřského, řádu svatého Benedikta, nynějším i budoucím k věčnému panství s tím se vším právem, což k tomu zboží sluší dřeveřečenému v Švábenicích i v Šebořicích, se všemi požitky, sobě tu nic nezachovajce nižádného práva panského ni mým erbóm, s rychtářstvím, s vodami i s jich východy, s řekami, s potoky tekúcími i vodami stojitými, s horami, s doly, s cestami, s stezkami, s lukami, s pastvami, s hranicemi i také mezemi úplně tak jakožto jsem sám držel až do toho času.
další ustanovení	To všecko svrchupsané mé panství právo i vladařství od sebe tímto listem odlučuji a na svrchupsanú pannu Elžku abatyši a její konvent nynější i budoucí přenášuji i postupuji, nic sobě v tom žádného nového nálezu nečiníce.
slib ručitelů	A my rukojmí a správce svrchupsaného zboží pan Petr z Plumlova, pan Herart z Kunina města, pan Sulík z Konice, pan Herart Puška z Kunina města, Brázda z Srbec man na Melicích, Vícek z Opatovic slibujem zaň i s ním s panem Bočkem nerozdílně společnú rukú naší dobrů ctnů a čistů věrů beze lsti i beze vsí odpory jim pannám dřeve psaným svrchupsané zboží
vložení do desk	ve dsky vložiti na prvém semnu panském, když v Olomúci najprvé dsky otevřeny budů.
„zpravení“ zboží	A jestliže by to zboží komu jinému bylo vloženo ve dsky úplně tak jakž země moravská za právo má, slibujem všichni společnú rukú to zboží svrchupsané zpravití kolikrát kolvěk nebo kdy potřeba bude pannám svrchupsaným od dání tohoto listu až do tří let, ktož by je právem zemským nařekl, od každého člověka světského i duchovního, židuov, věna i sirotkuov, kterým by kolvěk právem narčeno bylo, naší stravů nákladem i prací. Jestli také, že by kteří potom z mých erbuov, totiž děti moji, o to se pokúšeli, chtíc to zboží ssúti, já Boček napředpsaný i my rukojmí dřevemenovatí slibujem též zpravití i odvaditi, aby vždy ty pocitivé panny častořečené při tom zboží ostaly.

(1407, CDM XIII, č. 497)

případně práva a povinnosti obou zúčastněných stran:

48.

DISP	právní akt (prodej)	že s naším dobrým rozmyslem a s našich věrných věrnú radú prodali jsme a mocí tohoto listu prodávámy
	objekt prodeje + pertinenční formule	dvuor náš v Sudičích, jakož otec náš, nebožčík pan Herart, kúpil jej byl u pana Tasa z Brandýsa, s rolí oranú i neoranú a s lukú někakú, ješto smy ji ukázali oddiělně pod horú pod Vajščíci v našich bozkovských hradských lukách, ku pravému purgkrechtu
	kupec	pocitivému muži Hanušovi Šumpokovi, soukeníkovi našemu z Bozkovic, i jeho ženě paní Anně i jeho dětem i jeho budúcim i potomkóm
	cena	za devadesát kop grošie dobrých stříbrných pražského rázu i čísla
	další ustanovení	a což dlužní smy jemu, ješto dal za nás, ten dluh, totiž sedmdesat kop groší, ten také jmá za to snieti, tak aby on Hanuš Šumpok, náš sukeník, i jeho žena paní Anna i jeho děti i budoucí i potomci toho dvoru již psaného užívali a jej drželi, dali směnili, prodali a s ním učinili podle své vůle, jakž by chtěli, jakožto s svým vlastním purgkrechtem, a na tom jim nemá překážino býti žádným útiškem ani žádnú věc od nás, ani od našich erbú (!), ani od budúcích našich, ani potomkuov; než překázel-li by jim kto na tom, mámy o ně státi, jakož o své lidi purkrechtní i naši potomci, tudíž brániti jich mají. A na to tak úmluva má jíti, že oni kupitelé naši Hanuš Šumpok nebo jeho žena, paní Anna, nebo děti jeho, nebo budúci i potomci, nebo ktož by koli to držel, má nám i našim erbúm i budúcim pánuom na Bozkovicích z toho dvora v Sudičích platiti věčně čtyry kopy dobrých stříbrných groší do roka pravého úročného platu a to rozdiělně, dvě kopy groší na svatého Jiříe a dvě kopy groší na svatého Václava, bez všeho prodávání i omluvy i odporu. A k tomu dvoru my prodavce svrchu psanie (!) našim kupitelóm již psaným přidávámy věčně, aby sobě rúbali drev dosti v našich lesiech ku palivu i k stavenie, kdež jim našimi úředníky ukázáno bude, a s jinú žádnú věc, ani s robotami, ani s poplatky, ani s žádnú berní nemají nic věčně činiti dadouce plat úroční již psaný, a to my mámy i slibujem i s našimi erby i s budúcimi s našimi čstně sdržeti bez pruoměny, jakož již psáno stojie. Také když by naši kupitelové ten dvuor již psaný chtěli prodati nebo směniti nebo odprodati čtvrt tej roli nebo puol lánú nebo lán celý nebo čoš by se jim zdálo, tehdy to mohú učiniti tím právem purkrechtním, jakož sami drží a v týž plat a v též věci, jakož svrchu psány stojí.
	zajištění dědických práv	A ktož by tento list jměl s jich dobrú vůlí našich kupiteluov již psaných, ten má též právo jmieti, jakožto oni sami bez všeho umenšenie.
	další ustanovení	Také oni naši kupitelové, nebo ktož to držeti bude, muož v tom dvoře sobě pivo vařiti k svéj potřebě, totižto ku pití sobě a svéj čeledi v tom dvoře, jedno bez šeňku a bez prodaje všelikého, a na tom jim nemá překáženo býti.

(1410, CDM XIV, č. 175)

2.2.1.2. *Kupní smlouva – prodej platu*

2.2.1.2.1.

Druhou velkou skupinu v rámci kupních smluv představují dokumenty zlis-tiňující prodej platu (renty). Renty byly vázány na nemovitý majetek a za nemovitost byly také pokládány [MEZNÍK 1999, s. 86], jejich prodej nebyl proto považován za půjčování peněz na úrok, zakázaný církevními předpisy, i když ve skutečnosti právě takovou půjčkou byly (viz odst. 2.2.0.1., pozn. 21).

Písař Prokop shrnuje ve své příručce jednotlivé části tohoto druhu listiny v kapitole věnované obecně prodeji (*List do desk zemských dědin a platu vloženie* – MAREŠ s. 20):

jednotlivé části	Prokopovo shrnutí
1. prodávající	<i>Kto</i>
2. právní akt (prodej)	<i>(dlužen)</i>
3. částka	<i>co (kolik kop)</i>
4. kupec	<i>komu (Anně)</i>
5. vložení do desk	<i>vlož (ve dsky řádem novým)</i> <i>kdy (první suché dni)</i>
6. sankce – ležení	<i>pokuta (pod ležením)</i>
7. obnovení listu	<i>obnov (list, umřel-li by kto)</i>
8. koroborace – přivěšení pečeti	<i>pečeti (naše vlastnie)</i>
9. datace	<i>léto (psán jest).</i>

Konkrétní realizaci tohoto druhu listiny uvádí potom pod názvem *List na komornie platy* jako samostatný vzor:

<i>List na komornie platy</i> (MAREŠ s. 22–23)		
INT	prodávající („dlužník“)	Já Jan z Rad. etc.,
PROM		-
DISP	právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem prodal sem
	objekt prodeje (plat)	pět kop platu holého komornieho na mé tvrzi poplužně v Rad. i na tom na všem, což k tomu příslušie,
	kupec („věřitel“)	poctivé paní Alžbětě z N. i tomu každému, ktož by tento list měl s její dobrou volí bez odpory,
	cena	za padesáte kop grošuov, kteréž sem od nich úplně vzal.
	termíny splátek	A ten plat pět kop grošuov svrchupsaných já svrchupsaný Jan jménem svým a mých dědicuov a budoucích slibuji dobrou věru beze všie zlé lsti svrchupsaným našim věřícím na každý rok rozdielně s svrchupsaného zbožie vydávati, to jest na s. Jiříe nyní nejprve po dání listu tohoto přieštíeho II ½ kopy grošuov svrchupsaných a na s. Havla ihned potom tolikéž II ½ kopy grošuov beze všeho prodlenie a odpory a tak jiná léta budoucie věčná.
	vložení do desk	Dále slibuji slibem svrchupsaným i tiemto listem napředpsaný plat komorní, když by najprve dsky zemské v své moci šly aneb který řád znova ustaven v české zemi od zeman byl a vyzdvižen, ihned potom, kdyby ty zemské dsky šly aneb ten řád nový byl vyzdvižen a prohlášen, prvnie, druhé a konečně třetie suché dni v zemské dsky vložiti a tiem řádem novým zapsati.
	ručitelé	A pro lepší jistotu toho platu v zemské dsky vloženie aneb tiem řádem novým zapsanie přistavuji k sobě slovutné A. de B., C. de D., E. de F.,
	slib ručitelů	a my A. C. E. slibujeme s svrchupsaným Janem i za našu dobrou věru křesťanskú etc. napředpsaný plat, když by zemské dsky šly aneb ten řád nový v zemi svolený vyzdvižen byl, ihned potom, jakož svrchupsáno stojí, prvnie, druhé a konečně třetie suché dni našim věřícím svrchupsaným v zemské dsky vložiti aneb tiem řádem znova vyzdviženým zapsati, tak jakož by tehdy obyčej v české zemi a práv(o) šlo.

List na komornie platy (MAREŠ s. 22–23)

SAN	Pakli bychom toho neučinili, [...] A umřel-li by který z nás etc. A pakli bychom toho všeho aneb nečeho (!) z toho etc.
KOR	A ku potvrzení etc.
DAT	Jenž jest dán.

2.2.I.2.2.

Mezi šestadvaceti listinami náležejícími k tomuto textovému druhu opět jen málokteré obsahují všechny Prokopem uváděné části. Podobně jako v případě smlouvy o prodeji nemovitosti většinou chybí explicitně vyjádřené přistavení ručitelů, nahrazuje ho obvykle pouze jejich slib. Na rozdíl od Prokopova vzoru najdeme jen v menšině listin přesné stanovení termínů splátek:

49.

DISP	právní akt (prodej)	že sme prodali
	objekt prodeje	ostatnie tři kopy platu peněžitého, každú kopy 60 grošov počítajíc, na těch purkrehtiech, ježto sú ve vsi v Radojové tu povstaly, s plným panstviem, jakož sme sami držali, tu sobě již nic nepoostavujíc,
	kupec	Janovi řečenému Hřiz z Temechova, ženě i dětem jeho, kteříž nyní jsou aneb potom budú,
	cena	za osmmezicietma kop a bez dvú za padesát grošov;
	termín splátek	na kterýchžto purkrehtiech ostatnie ty tři kopy platu shledati má Jan Hřiz na každý rok na sv. Havla pól druhé kopy a na sv. Jiříe pól druhé kopy grošov.
	slib ručitelů	A my Markvart řečený Hřeblo z Otročic, Sigmund z Kramolína, Beneš ze Stojslavic, rukojmě jich, za ně i podlé nich slibujem naši čistú dobrou věrú, beze všie zlé lsti, všickni jednu rukú pospolnú a nerozdielnú vespolek, tak aby jeden od druhého nikterakž se nemohl odlúčiti ani oddělití, že mají i dlužni jsou Petr a Jakúbek bratřie, a my rukojmě za ně, Janovi Hřizovi, ženě i dětem jeho, těch tří kop platu ostatniech inhed postúpiti beze všie omluvy i beze všeho prodlenie, jakž penieze vezmem, pod ležením dolepsaným.
	vložení do desk	A také to všecko, což k tomu trhu příslušie, my jistci i rukojmě podlé Hříza slibujem Kapšícovi Lovečkovi z Hórky a Kotíkovi z Kyj, aby Petr a Jakúbek Janovi Hřizovi ve dsky vložil ty tři kopy platu vedle práva i obyčeje země české do sv. Havla, jakož nyní přide,
	„zpravení“ zboží	a podlé toho - slibujem - ty tři kopy platu zpraviti - dobrými zprávciemi atd. - (1401, AČ VI, s. 5–6, č 1)

50.

DISP	prodávající	že řečený Bolesud
	právní akt (prodej)	prodal
	objekt prodeje	čtyřidceti gr. a puol páta
	cena	za devět kop a za pět gr. a za tři halěře
	kupec	knězi Mikšovi Custrovi i faráři kláštera a fary milévské,
	cena	a ten plat kúpiv, zaplatil penězi hotovými rázu grošovu pražských;

termíny splátek	a ten plat má býti placen na sv. Jiří berúce jedenmezciéma gr., a na sv. Havel po něm jdúcí opět jedenmezciéma gr. platu, a tré kur k tomu platu na ten rok s tím platem, a na vánoce dvě kur na člověku řečeném Král v Plešticích i na tom sedlišti i dědinách, ktož tu sedí neb seděti bude, s plným panstvím, nic nezostavujúce.
slib ručitelů	A my rukojmie jeho napřed psaní i s ním sľubujeme všickni jednu rukú nerozdělnú
„zpravení“ zboží	zpravití řečený plat a z dedcek (!) zemských podle obyčeje a práva zemského ve dvě a do dvě let;
vložení do desk	a potom také sľubujeme znáti, že má vždycky bez pochybenie ve dcky vníti řečený plat.

(1413, AČ XV, s. 292, č. 6)

51.

NAR	že Jan Střelec z Cunratce před nás přišel a dobrovolně vyznal,
DISP	právní akt (prodej) (I) že z dobrým rozmyslem
	objekt prodeje na svém dvoře v Cunratci
	právní akt (prodej) (II) zavázal jest i zavazuje tak, aby on i jeho budúcí, aneb ktož by ten dvuor od nich kúpil, z toho dvoru věčně
	kupec faráři nynějšímu i budúciemu a měšťanom v Svínech
termíny splátek	kopu platu do roka vydávali, puol kopy na svatý Jiří a puol kopy na svatého Havla.
vložení do desk	Kteréžto vyznání chtěl jest dckami zemskými ujistiti a utvrditi, ale protože jsú otevřeny nebyly aniž k nim pro búrú a pro nepokoj v zemi přístup mohl býti, sľíbil jest, když by dcky zemské v české zemi otevřeny byly a úředníky řádně osazeno bylo, to vyznání svrchupsané dckami právem zemským ujistiti.
ustanovení nahrazující vložení do desk	Pakli by který jiný řád a obyčej místo desk zemských v zemi byl, jehož by páni a zemané obecně požívali, tím řádem a obyčejem sľíbil jest ujistiti. Pakli by dcky zemské za jeho zdravého života nebyly otevřeny ani který jiný řád místo desk byl uložen a ustanoven, tehda tento zápis a list plnú moc a plné právo aby měl, obdržal i zachoval ke všem věcem svrchupsaným tak úplně, cele a pravě, jakož by to všecko Jan Střelec svrchupsaný i s svými budúcí (!) osobně stoje u desk zemských před úředníky k tomu usazenými se vsí opatrností i ohradú, kteráž při tom z práva i z obyčeje má zachována býti, aneboli tím řádem, kterýž by v zemi byl, zapsal a utvrdil.

(1436, RYNEŠOVÁ I, č. 289)

Termíny odvádění platů nebo i jiných dávek, které probíhalo dvakrát do roka, byly však zpravidla pevně spojeny právě se zmíněnými svátky – na jaře se sv. Jiřím (což tehdy bylo už 23. dubna) a na podzim nejčastěji se sv. Havlem (16. října), případně se sv. Václavem (28. září) nebo sv. Michalem (29. září) [MEZNÍK 1999, s. 148] – proto mohlo být v textu listiny jejich stanovení vynecháno:

52.

DISP	právní akt (prodej)	že - prodal sem
	objekt prodeje	kopu platu ročního a osmero kur ve vsi Krašejově, tu kdež sedí Dorota vdova, s dvorem, s dědinú, s lukami, s lesy etc. - i s plným panstvím -

kupec	duchovníe panně, panně abatyši Krumlovské a jejie konventu
cena	za třinácte kop gr. praž[s]kého rázu. A ty sem peníze od nich úplně vzal hotovými penězi, a těch dědin sem jim k pravému dědictví postúpil.
„zpravení“ zboží	I slibuji já dřieveřečený Jan a podle mne a za mě, a my Mikuláš z Vesce, Diviš odtudž z Vesce a Václav z Chotče slíbili sme i slibujem všichni jednu rukú nerozdielně dřeve řečené dědiny opravití etc. - A to sme slíbili dřieveřečeným pannám a k ruce uroz. pána, p. Jindřicha z Rozumberka. - (1397, AČ VII, s. 607–608, č. 3)

53.

DISP

právní akt (prodej)	že - prodal sem
objekt prodeje	42 gr. platu ve vsi v Miliovicích na člověku řečeném Jakub, jenž v tu dobu seděl,
cena	bez věrdunka za deset kop
objekt prodeje	se vším panstvím, se vši volí, s tiem se vším, což k tomu příslušie –
kupec	duchovníe panně abatyši Krumlovské a jejie konventu; -
„zpravení“ zboží	a slibuji já dřieveřečený Mach z Holkova, a podle mne a za mě Bohuslav z Keblan a Oldřich z Glazar - všichni jednu rukú nerozdielně, dřieveřečené dědiny spraviti a osvoboditi zemským právem před každým člověkem. - (1401, AČ VII, s. 608–609, č. 5)

54.

DISP

právní akt (prodej)	že - prodal sem -
objekt prodeje	jednu kopu gr. platu ročního ve vsi v Napajedlech na podepsaných lidech i na jich budúcích, na Šimonovi 22 gr. a jeden peniez, na Jílkovi 26 gr. bez dvú peněz, na Jiechovi 12 gr. a 7 hal. -
kupec	bohobojným pannám, panně Anně abatyši i všemu konventu panen zákona sv. Kláry kláštera Krumlovského - ku pravému dědictví, se vším k té kopě platu příslušenstvím -
cena	za 12 kop gr. dobrých stř. rázu praž.; kterézto peníze daly a zaplatily sú mi vsecky úplně penězi hotovými.
slib ručitelů	A my Valkún z Dúdleb seděním v Světlíku, Vojtěch z Jivovice, Vaněk z Trojan, rukojmie a zprávce Petříka, jistce napřed psaného, s ním i zaň
„zpravení“ zboží	slibujem všichni - rukú společnú dřieve řečené dědiny - pannám předepsaným spraviti a vysvoboditi před věny atd. -
vložení do desk	a prvé suché dni, druhé beze lsti a konečně třetí suché dni od napomenutie předepsaných panen - často psaný plat - jim pannám častojmenovaným ve dcky zemské ku pravému dědictví vložiti a zprávce dobré postaviti. -
ustanovení nahrazující vložení do desk	Pakli by dcky zemské kterak v tom času minuly aneb ztraceny byly, tehdy máme a slibujem jim pannám častopsaným dědiny předepsané se vším příslušenstvím tak utvrditi a upevniti, jakož tu doba obyčej a právo bude mezi pány a panošemi této země české. - (1408, AČ VII, s. 611, č. 11)

55.

DISP

právní akt (prodej)	že jsem dobrovolně

objekt prodeje	na svých dědinách na Chvalovicích a Vlkanči i na tej vsi zvolí, což tu mám a což k tomu přísluší, deset kop gr. platu ročního, holého a věčného
kupec	prodal uroz. panně Agnežce z Šternberka, převořiši kláštera sv. Anny jinak sv. Vavřínce v Starém Městě pražském i její konventu tudíž,
cena	za sto kop gr. mně od nie i od jejíe konventa hotovými penězi úplně zaplacených.
vložení do desk	A ten plat na svých i na svých bratříe dědinách svobodných ve dsky zemské obyčejem práva zemského, jakož ve dsky plat holý kladú, na póli sv. Jiříe a sv. Havla placenie vložiti slibují, když by mi čtyři neděle napřed dali věděti.
„zpravení“ zboží	A mám jje panně neb jejíe budúcie převořiši a konventu kláštera dřeveřečeného s dobrými správci spraviti před každým člověkem právem zemským. -
slib ručitelů	A to slibují já sám napřed a podlé něho s ním a zaň my Jan Puška z Kunstáta seděním na Otoslavcích z Kováně a Ctibor z Bohdanče rukojmie jeho - k ní ku panně Agnežce převořiši, k její budúcie i k konventu dřeveřečenému, a podlé nich k slovutným mužóm Víkeřovi z Myšlína a k Václavovi z Kozmic, písaři desk zemských, ty všechny věci napředpsané věrně dokonati a skutečně beze všeho protivenství.

(1412, AČ VII, s. 615, č. 15)

56.

NAR	že přišedše před nás do plné rady Tomík řezník a Šebek Katřin, sousedé naši, i seznali se dobrovolně,
DISP právní akt (prodej)	že jsou prodali
objekt prodeje	dvě kopě gr. platu komornieho na domiech na svých, jenž Tomikův leží mezi domem Šimonovým Zúvačovým s jedné a mezi Haškovým konieřovým s druhé strany, a Šebkův, jenž leží mezi domem Zderázkovým s jedné a mezi Bušínovým s druhé strany, i na dědinách svých, na vinicích, na zahradách i na nábytcích svých, kteréž mají nebo mieti budú,
kupec	poctivým kněžím střiedníkom svatojirským na Hradě na pražském i jich budúcím. -

(1419, AČ VII, s. 621, č. 24)

57.

DISP kupec	že sem slovútnému panoši Ojjeřovi Kabátovi z Hřieškova, jeho dědicím (!) a budúcím,
objekt prodeje	kopu grošův platu ročního svobodnieho se vším panstvím na člověku mém Václavovi řečeném Švec tudiež v Hřieškově, nic sobě panstvie tudiež ani které svobody anebo práva poostavuje,
cena	za jmenovité penieze
právní akt (prodej)	pravým spravedlivým trhem prodal a tiemto listem prodávám,
cena	přijav od něho ty jisté penieze, mně za ten plat úplně a v cele zaplacené, sstúpiv jemu v jeho moc k dědicnému držení a vladení; a svrchupsaný člověk k němu dobrovolně se sezna.
vložení do desk	Kterýž plat tak u mne kúpený a zaplacený se vším panstvím a právem slibuji svú dobrú křesťanskú věru, ač by kdy dsky zemské, kteréž nynie pro válku v této zemi české nejdú, v svoúj řád vešly, o prvniech nebo o druhých suchých dnech k jich napomenutí jim jej řádně ve dsky zemské vložiti a jej zapsati a ujistiti, jakož toho obyčej a běh v zemi byl anebo bude etc.

slib ručitelů	A aby toho platu u mne kúpeného a zaplaceného vždy jisti byli, já svrchupsaný Bičen jistec, a my Protivec řečený Dlask z Razic a Jan Skubele z Jímlína, rukojmě jeho, s ním a zaň slibujem rukú společnú a nerozdielnú
„zpravení“ zboží	jim to zpravití a očistiti před listy, před židy, před věny, před sirotky i před všelikterakými jinými zástavami vedle řádu zemského, kterýž by byl anebo bude etc.

(1428, AČ VI, s. 483–484, č. 36)

58.

DISP právní akt (prodej)	že jsem sstúpil a mocí tohoto listu sstupuji
objekt prodeje	sedm kop platu úročního ve vsi Smržovicích ku pravému věnnému právu, tak jako sem sám držal,
kupec	slovutným Arklebovi Víckovcovi, Filipovi Smirzicovým, bratřím vlastním z Víckova i jich erbóm
cena	v sedmdesáti kopách groších dobrých stříbrných rázu pražského a moravského čísla, za každú kopu šedesáte grošuov počítajíce.
vložení do desk	A těch jistých sedm kop grošuov platu svrchupsaného máme a slibujem naší dobrou a čistú vierú na prvniem snému panském, když dcky zemské budú odevřeny v Olomúci, ve cky vložiti a vepsati jim našiem věřitelóm svrchupsaným k věnnému právu,
„zpravení“ zboží	zpravití a to osvoboditi před každým člověkem duchovním i svědským i od židů (!), kdož by to právem zemským narkl, jakož práva zemská záleží, naším nákladem a prací naší.

(1430, AČ XVI, s. 98, č. 37)

59.

DISP právní akt (prodej)	že - prodali jsme, -
objekt prodeje	jedenmezcieta kop gr. a šestnádcet gr. platu ročního a věčného na našich lídech ve vsi naší jménem v Hrobčicích, kteréž jsme byli v držení, s dědinami oranými i neoranými, s lukami, s robotami, s pastvami, s uobcemi a s jedniem poplužím, s rybníčkem a s šesti lány lesu u Malinci, i s hory i s doly i se vším příslušenstvím, i s plným panstvím -
kupec	uroz. panoši Amchovi z Veselé, paní Elšcě, manželcě jeho, a Habartovi, synu jeho, i tomu každému, ktož by tento list jměl s jich dobrou volí, avšak s takovou volí, ktož by list náš jměl otevřený na svědomie pod našimi pečeti, tehdyf jmá volí k tomuto listu,
cena	za tři sta kop gr. a šestmezcieta kop gr. a za dvadciť gr. peněz dob. stříieb. rázu starého praž., kteréžto peníze svrchupsané od nich jsme vzeli a přijeli úplně. -
slib ručitelů	A my svrchupsaní kněz Petr probošt i vešken konvent kláštera chotěšovského, jistci, zprávcě i rukojmie, zapisujem ves naši jménem Šlovicě místo zprávcí a rukojmie vedle sebe, jestliže bychme my svrchupsaní probošt i vešken konvent toho nemohli zpravití, ale jmají se věřící naši v tu ves jménem Šlovice uvázati. -

(1432, AČ VII, s. 633–634, č. 46)

K dalším podmínkám, které mohly být v textu listiny stanoveny, patřilo zejména právo na zpětné odkoupení platu. To se mohlo stát případně i povinností, byl-li k tomu dlužník (prodávající) věřitelem (kupcem) vyzván:

60.

DISP	právní akt (prodej)	že s dobrým rozmyslem prodali smy
	objekt prodeje	kopu platu grošův ročnieho [na] Vavřincovi v Višnovém s plným právem, jako smy sami drželi,
	cena	za deset kop grošův pražského rázu,
	kupec	Matějovi řečenému Oráčěk z Heřmaně i jeho dětem.
	„zpravení“ zboží	A já Oldřich řečený Babka z Kvasejovic rukojmie a zprávcě, sľubujem všickni čistú věřú, společnú rukú, tu kopu platu Matějovi i jeho budúcím zpravovatí před každým člověkem podle práva země české.
	podmínky zpětného odkoupení	Pakli by buoh nám pomohl deset kop dobytí a dáti Matějovi neb jeho budúcím v polúročí, tehdy má nám ta kopa platu zase býti prodána i postúpena. Pakli by opět Matějovi bylo třeba peněz neb jeho budúcím, a upomene nás, tehdy ote dne upomenutíe v polúročí mámy a sľubujem jemu deset kop grošův zaplatiti beze lsti a bez pomčenie.
	zajištění dědických práv	A ktož by tento list měl s jeho dobřú volí, ten má plné právo v tom ve všěm, což jest na tomto listu psáno.

(1402, AČ IX, s. 224–245, č. 3)

61.

DISP	cena	že sem vzal tříděti kop a pět kop grošův peněz rázu pražského kostelních peněz z Kostelce
	kupec	s volí dobřú farářovú kněze Vítovú ottudž farářovú,
	právní akt (prodej)	v kterýchto penězích svrchu psaných stúpil sem
	objekt prodeje	platu ve vsi tudiež v Kostelci na lidech menovaných: na Kláskovi XX grošův a tolkéž (!) na svatého Havla, na Bonce na svatého Jiříe XXXV grošův a na svatého Havla XXXVIII grošův, na Vítovi mlynářovi XVIII grošův a na svatého Havla tolikéž a na Hladičovu mlýnu XVI grošův a na svatého Havla tolikéž,
	podmínky zpětného odkoupení	aby ten plat svrchu psaný kněz Vít farář bral a jeho požíval do toho času, dokavadž bych peněz svrchu psaných zase nevrátil k tomu kostelu anebo na jiný plat převedl. A kdybych peníze zase vrátil anebo plat na jiné převedl sbožie, tehdy svrchu psaný kněz Vít farář má mi toho platu zase stúpiti anebo jeho budúcí a mně list vrátiti.

(1408, CDM XIV, č. 15)

62.

DISP	právní akt (prodej)	že sem učinil s dobrým rozmyslem i s přátelskú radú, nikterakž k tomu nejša přinucen ani připuzen, než dobrovolně, že sem prodal
	objekt prodeje	puol druhé kopy platu jmenem ve vsi v Chotějevíčkách na kmetiech jmenem na Mikulášovi kopu grošův, a na Matějovi puol kopy grošův platu,
	cena	za patnadcet kop grošův dobrých stříbrných peněz,
	kupec	urozenému muži Zbyňkovi seděním na Mířkově, i tomu každému, ktož by tento list měl s jeho dobřú volí,
	podmínky zpětného odkoupení	a to takúto úmluvú: že já Radslav dřeve psaný budu-li ten jistý plat moci vyplatiti, a splatiti jej zase v třech letech o světiem Jiří najprvé přištiem od tohoto listu vydáníe počítajíc (!);
	sľib ručitelů	pakli bych toho zase nemohl splatiti, tehdy já Radslav svrchupsaný, a podlé mne rukojmě mé i za mě, urození muže Jan řečený Bělúšek z Svržna, a Bohuše z Tasnovic, sľubujem našim věřijícím (!) našú dobřú věřú křesťanskú všickni jednú rukú nedielnú ale společnú,

vložení do desk té puol druhé kopy platu ve dsky vložiti i zpraviti prvé suché dni po těch třech létech od listu vydání počítajíc, anebo druhé beze lsti, anebo třetí konečně.

(1415, AČ VI, s. 457–458, č. 7; DVORSKÝ č. 8)

63.

DISP právní akt (prodej) že sem svú dobrou volí a svým dobrým rozmyslem a s přátelskú (!) radú velebnému knězi Svathomírovi opatovi a jeho konventu kláštera milévského řádu premonstratckého

kupec

objekt prodeje prodal kopu plata na tom na všem sboží, což já mám,

termíny splátek totižto puol kopy na sv. Jiří a puol kopy na sv. Havla, aby oni dřeve řečení beze vsí otpory i beze všeho zmatku brali úrok dřeve řečený.

podmínky zpětného odkoupení Ale že já Havel dřeve řečený mám otkúpiti kopu plata dobrého a osedlého, kdež bych mohl najblíž ot města Milévská beze lsti; pakli bych nemohl blíž, ale u míli a nic dál. A když bych otkúpil dobře osedlý plat, tehdy kněz opat a jeho konvent kláštera napřed psaného mají ten plat přijíti a mně mého postúpiti. A to mám učiniti v jednom roce a nic dál.

vložení do desk Pakli bych v tom času nemohl otkúpiti, tehdy jmám jim na tom na všem, což já mám, ve dcky zemské i v akta věčně, prvé nebo druhé nebo posledně třetí Suché dni ot dání tohoto listu vložiti.

slib ručitelů Aby to bylo jisto a pevno, já Havel dřeve řečený a Bohuslav řečený Žáček z Nechvalic a Jíra z Přědbořic slibujuem dobrou i plnú věrú a rukú nerozdielnú,

„zpravení“ zboží na tom platu nepřekázeti, ale ot každého člověka brániti, zpraviti, vysvoboditi, jakož tato země za právo má.

(1419, AČ XV, s. 292–293, č. 7)

64.

DISP právní akt (prodej) že jsme prodali pravým trhem a prodáním i mocí listu tohoto prodáváme třidcieti kop a puol sedmý kopy grošův dobrých sřiebrných (!) rázu pražského platu ročního na městě Tachově, kterýž jest někdy děd [...] náš dobré paměti císaře Karla a dále ot slavné paměti krále Václava syna jeho, s plným právem a se vším plným panstvím, jakož jsme sami drželi a jměli a jakož jsú naši předci od staradávna drželi a jměli, tu sobě nic ani svým budúcím nepoostavujíce,

objekt prodeje

kupec slovútnému panoši Amchovi z Veselé i jeho budúcím i tomu každému, ktož by tento list jměl s jeho dobrou volí, aby také jměl tuž moc i právo i jeho budúcí ke všem úmluvám, kteréž jsú v tomto listu podepsány, jakož on sám,

cena za tři sta kop a za šestdasat (!) kop a za pět kop grošův, kteréž jsme ot svrchupsaného Amchy vzíeli docěla a úplně,

podmínky zpětného odkoupení avšak pod takúto výmluvú, že my svrchupsaní bratřie Bohuslav a Hynek Krušina muožem a mocí budem ten svrchupsaný plat ot svrchupsaného Amchy i ot jeho budúcích zasě otkúpiti v těch penězích do čtyř let ot dání tohoto listu; pakli bychme toho platu my v těch čtyřech létech zasě neotkúpili ani otkúpiti mohli, tehdy po těch čtyřech létech svrchupsaný Amcha i jeho budúcí ten plat mohú i mocí budú prodati, dáti a k svému užitku obráti[ti], jakož najlep budú uměti,

nezpochybňování prodeje a my svrchupsaní bratřie Bohuslav a Hynek Krušina slibujuem pode ctí a pod vierú svrchupsanému Amchovi i jeho budúcím na tom nepřekázeti ani na to věčně sáhati kterým právem světským anebo duchovním ani naši budúcí; pakli by kto jemu anebo jeho budúcím pro nás kterým

právem na to s[a]hal, tehdy my jemu anebo jeho budúcím jmáme proti tomu radní i pomocní býti.

(1424, STRNAD I, č. 277)

65.

DISP	právní akt (prodej) objekt prodeje	že jsem z dobrým rozmyslem a potazem prodal a tietmo listem prodávám osm kop platu ročního grošuv dobrých stříbrných rázu pražského ve vsi řečené Triesov nad Maidštainem i na tom na všem, což k té vsi příslušie, se všiem panstvím i se všie volí, nic sobě práva ani svým budúcím na tom nezuostavuje, ale tak úplně, jakož sem sám držal,
	cena kupec	za šest a za devadesát kop grošuv dobrých stříbrných rázu pražského poctivému a nábožnému knězi Mikulášovi z Prahy, strýci Ondřejovu Zavrtařovu;
	cena	kterěz mi peníze dal úplně penězi hotovými.
	podmínky zpětného odkoupení	Avšak řečený kněz Mikuláš nebo ten, ktož by tento list měl, neuchoval-li by jeho buoh v tom času, má mně nebo mým budúcím zasě zstúpiti toho platu svrchupsaného osmi kop v těch penězích, tociž v šesti a v devadesáti kopách, kdybychme jeho nebo toho, ktož by ten list měl, těmi upomínali a jemu nebo toho, ktož by list tento měl, ty dali úplně od dání listu tohoto ve třech letech najbliž pořad přieštích takové, abychme jemu, knězi Mikulášovi neb tomu, ktož by list měl tento, dva měsiece před svatým Havlem neb před svatým Jiřím v těch třech letech peníze napřed dali; a když to učiníme, tehdy mně nebo mým budúcím toho platu úplně nahořepsaný kněz Mikuláš [má] zasě zstúpiti.
	slib ručitelů	Pakli bychme v tom času toho platu zasě neodkúpili, tehda já Oldřich svrchupsaný, jistec, a my Matěj z Větrnie řečený Višně, v tu dobu purkrabie na Krumplově, Bohuslav z Petrovic, Petr z Dlúhé, rukojmie jeho i zprávce toho zbožie svrchupsaného, s ním a zaň sľubujem společní rukú nerozdielnú, naší dobrú čistú věřú,
	„zpravení“ zboží	svrchupsanému knězi Mikulášovi nebo tomu, ktož by tento list měl, ten nahořepsaný plat a zbožie před každým člověkem zpravití a zvláště před sirotky, před věny i před všelikakými zápisy křesťanskými, židovskými i jakož země česká za právo jmá,
	vložení do desk	a na prvé suché dny neb konečně na druhé po těch třech letech, jestliže bychom toho platu zasě neodkúpili, ten plat jemu knězi Mikulášovi neb tomu, ktož by tento list měl, ve dcky zemské ku pravému dědictvie vložití a zprávce dobré postaviti, jakož země česká za právo jmá.

(1426, RYNEŠOVÁ I, č. 135)

66.

DISP	právní akt (prodej) objekt prodeje	že sme dobrým rozmyslem prodali a tietmo listem prodáváme osmnácte kop sedm a čtyřidceti gr. dobrých stříbrných rázu pražského a puol páta peníze platu ročního ve vsi v Lippy na dědinách, na lukách, na pastvách, na potociích, na chrastech, na lesích, na robotách i na všem jiném k té vsi příslušenství se vším panstvím, jakož sme sami drželi, nic sobě ani naším budúcím práva nezuostavuje kromě samé obrany,
	kupec	opatrnému Jakubovi rychtáři Svinów, měštěninu budějov[skému], a poctivé ženě paní Markretě, cti jeho, řečené Bedřichova,
	cena	za sto kop a za osmdesáte kop gr. dobrých stříbrných rázu pražského, kterěz sú mi zaplatili úplně penězi hotovými,

podmínky zpětného odkoupení	takúžto úmluvú, že sem sobě zachoval plnú moc tento plat svrchupsaný odkúpiti sto kopami a osmdesáte kopami v devieti letech po dání lista tohoto najbliž pořád přístích takové: ktyžkolivěk v těch devieti letech před kterýmžkolivěk svatým Jiřím nebo svatým Havlem svrchupsaným věřitelóm naším těch sto kop gr. dobrých stříbrných rázu pražského dám, to jest na dva měsiece, tehda mně neb mým buducím těch dědin i toho platu mají zase stúpiti i s úrokem beze všie nesnáze.
vložení do desk	Pakli bych toho platu v devieti letech najbližích po dání tohoto listu zase neodkúpil, jakož napřed psáno stojí, tehdy mám a slibuji napředpsaný plat i dědinu svrchupsaným věřitelóm mým po těch devieti letech k jich napomenutí na prvnie neb konečně na třetie (!) suché dny v zemské dcky vložiti a dobré zprávce postaviti vedle obyčje a řádu země české.
slib ručitelů	A my Matěj Višně z Větřnie, Chval z Chmelného, v tu chvíli purkrabie na Krumlově, Brus s Zahrádky, v tu chvíli purkrabie a hajtman v Třeboni, a Ctibor Sásruk, v tu chvíli purkrabie na Mejnštejně, rukojmie a zprávce dědin a platu svrchupsaných, slibujem dobrou naši věru atd. pod základem 180 kop gr.

(1432, RYNEŠOVÁ I, č. 202)

67.

DISP právní akt (prodej)	že s naším dobrým rozmyslem prodali sme a mocí listu tohoto prodáváme
objekt prodeje	dvadeti kop platu ročního ve vsi celé v Homolách, jenž osmnácte lánův dědin zadrží, na lidech tu osedlých,
termíny splátek	kteréžto X kop bez VIII a puol groše na svatého Jiříe mají dáti a tolikéž na svatého Havla a tak na každý rok platiti
kupec	opatrně ženě paní Katherině Jehlově od Hory a Prokopovi, synu jejíemu vlastniemu, i jich buducím
objekt prodeje	se vším panstvím, s lúkami, s potoky, s chrastmi, pastvami, vinnami (!), odúmrti i se všemi jinými požitky, jakož sme sami držali a požívali, tu sobě ani svým buducím shola nic nezuostavující,
cena	za puol páta sta zlatých, za jedenácte zlatých dobrých uherských dobře vážených a za čtrnácte grošův, které sme zlatě od nie vzeli úplně a docela, každý v šestmecieta grošův počítající; a jestliže by při času odkúpenie zlatý toliko neplatily, tehda máme jim přidati groši dobrými stříbrnými tak, aby se počet dvú stú kop docela vyplnil, takové na odkúpenie od dání listu tohoto až za tři léta.
podmínky zpětného odkoupení	A kdyžkolivěk v těch třech letech napředpsaným věřitelóm naším svrchupsané peníze dáme, před kterýmžkolivěk svatým Jiříe neb svatým Havle (!) čtvrt léta napřed, tehdy toho platu i s úrokem mají nám postúpiti; pakli po svatém Jiříe neb po svatým Havle, tehda bez úroku mají postúpiti.
slib ručitelů	A my Matěj Višně z Větřnie, Chval z Chmelného, Vaněk z Radenína, v ta doba purgrabie na Crumlově, Brus s Zahrádky, v tu chvíli hajtman na Třeboni, Mikulášek Přiešek z Češtic a Odolen z Komářic, rukojmie a zprávce s ním i zaň, všickni rukú společnú a nerozdílnú, beze všie zlé lsti
„zpravení“ zboží	slibujem často jmenované paní Katherině a Procopovi, synu jejíemu, i jich buducím ten napředpsaný plat očistiti, osvoboditi a zpravití přede všemi věnný, před sirotky i před všelikakými zápisy i obecně před každým člověkem, kteréhož by kolivěk řádu neb stavu byl, světského neboli duchovníeho.

vložení do desk Také jestliže bychom toho platu v těch třech letech neodkúpili, tehdy máme a sľubujem jim ten plat, když by řádové v zemi sľi, prvnie, nebo beze lsti druhé, neb konečně třetie suché dny ve dcky zemské vložiti a zpravití ku pravému dědictví tak, jakož jest řád a obyčej země české. Pakli by desk zemských nebylo, tehdy sľubujem věřitelóm našim ten plat tak zpravití a utvrditi, jakož v ty časy páni a zemané země české sobě budú tvrže a zápisy k zprávě dědin dělati.

(1435, RYNEŠOVÁ I, č. 268)

68.

DISP	právní akt (prodej) objekt prodeje	že jsme prodali a mocí tohoto listu prodáváme na našich vlastních a svobodných dědinách ve vsi v Svíněch dvadcti kop platu ročního na lidech vdolepsaných: najprve na Maršovi Petrákovi, s lánú platí po jednu šest a padesát gr. a druhé tolikéž, na Šavlovi, s polulánu platí po jednu osmmezcieta gr. a druhé tolikéž; na Jiesíkovi, stvrtí (!) platí po jednu čtrnácte gr. a druhé tolikéž; na Chymrovi, ze čtvrti platí po jednu čtrnácte gr. a druhé tolikéž; na Beranci, z dvou lánú platí po jednu šest a padesát gr. a druhé tolikéž; na Onšovi, ze tří čtvrtí platí po jednu dva a čtyřidceti gr. a druhé tolikéž; na Linhartovi Beránkovi, z pól pátý čtvrti platí po jednu kopy a tři gr. a druhé tolikéž; na Jakubovi Čaplovi, z polulánu platí po jednu osmmezcieta gr. a druhé tolikéž; na Jírovi Valovském, z tří čtvrtí platí po jednu dva a čtyřidceti gr. a druhé tolikéž; na Jírovi Zeleném, s jedné čtvrti platí po jednu čtrnácte gr. a druhé tolikéž; na Ščepánovi, z polulánu platí po jednu osmmezcieta gr. a druhé tolikéž; na Michalovi, z polulánu platí po jednu osmmezcieta gr. a druhé tolikéž; na Klíchovi, z polulánu platí po jednu šestmezcieta gr. a druhé tolikéž; na těch lidech i na jiných budících, na dědinách orných i neorných i na tom na všem, což k tomu platu příslušie, úplně, jakož sme sami drželi se všim plným panstvím, sobě tu nic nepozuostavujíc ižádného práva,
cena	za dvě stě kop grošův dobrých stříbrných, rázu a čísla pražského, nám úplně zaplacených,	
kupec	slovutnému panoši Albrechtovi z Vydrěie a poctivé panně Margretě z Vlčetína.	
termíny splátek	A ten svrchupsaný plat nadepsaný Albrecht a panna Margreta mají vybierati rozdielně, počnúc na sv. Havla nynie najprv příštíieho deset kop gr. a na sv. Jiříie potom příštíieho deset kop gr. a tak vždy až do tří let pořád zběhlých mají sobě vybierati v svrchupsané vsi na lidech našich platných kmetičních.	
podmínky zpětného odkoupení	A jestliže by v té mieře nadepsaný Albrecht a panna Margretha chtěli peníze své zasě mieti, tehdy mají nám puol léta dáti napřed věděti a my jim též, kdybychom jim chtěli peníze svrchupsané dáti a zaplatiti, tehdy jim také máme napřed puol léta dáti věděti. A když bychom nadepsaným Albrechtovi a panně Margretě zasě dali dvě stě kop gr. svrchupsaných, to jest na sv. Havla neb na sv. Jiříie, tehdy máme jim i úrok toho poluletie dáti také. A když to učiníme, tehdy nám mají nadepsaný Albrecht a panna Margreta těch lidí postúpiti, a list tento zasě vrátiti beze všie otpornosti.	
„zpravení“ zboží	Pakli bychom my nadepsaný Oldřich z Rozemberka v těch třech létech svrchních dvě stě kop gr. nadepsaným Albrechtovi a panně Margrethě nedali a nezaplatili úplně a docela, tehdy sľubujeme jim ten jistý plat nadepsaný, se všim plným panstvím, což k tomu platu na těch dědinách příslušie, zpravití a vysvoboditi před každým živým člověkem i přede	

vložení do desk	všemi právy světskými i duchovními i zápisy, jakžkolivěk jmenovanými, ktož by na to právem a řádem sáhl, máme i slibujeme na prvnie, na druhé i konečně na třetie suché dny jim ku pravému dědicství ve dcky zemské české vložiti čistě beze všeho zmatku podle obyčejie a řádu země české, pakli by desk zemských nebylo, ale kteréhož by práva páni, rytíři a panošě, zemané české země poživali, i tiem máme jim i slibujeme ujistiti, aby oni to vždy svobodno a čisto měli.
slib ručitelů	A my Petr od Dubu, purgrabie na Chúsnice (!), a Brus z Zahradky, v ta doba hautman na Třeboni, Petr z Dlúhé, ta doba purgrabí na Velešíně, Mikuláš z Čestíc, Jan Konyata z Olešné, Vilém z Dúdleb, ta doba purgrabie na Majštajně, rukojmie a zprávcie za svrchupsaného pana Oldřicha z Rozemberka, s ním i za všichni rukú společnú a nerozdielnú slibujeme svú dobrou a čistú věru křesťanskú beze všie zlé lsti, že to má všecko učiniti a skutečně splniti nadepsanému Albrechtovi a panně Margrethě tak, jakož svrchu psáno stojí, beze všeho zmatku.

(1435, RYNEŠOVÁ I, č. 276)

Jiná podmínka, řešící situaci, za níž by sjednaný plat přestal být řádně vyplácen, je formulována v jedné z nejstarších dochovaných českých listin, listině Tomáše ze Štítného z roku 1373, a v mladším textu z roku 1417:

69.

DISP	právní akt (prodej)	že sem prodal
	cena	za padesát kop grošův pražských
	kupec	sestře své paní Dorotě, (manželce) Odolenově z Chluma v Žirovnici,
	objekt prodeje	pól šesty kopy plata do života i s tú dědinú, s niežto těch jistých pól šesta kop plata bráti jmají.
	cena	A ty jisté peníze vzal sem od nie jménem plata od toho lánu, jehožto jest Tropouš, tak řečený sedlák, držitelem lána až do Andrle, ješto tři čtvrti jmá a devět lán;
	další ustanovení	sešlo-li by co té pól šesty kopy počtem na těch lánech počnúc od toho láně Tropoušova, aby na tom jistém Andrlovi dobývali; aby ona, donidž jest živa, i jejie muž s ní za života jejie tej dědině i tomu platu mocně panovali a po jejie životě by se mým dětem vrátila opěť. Než deset kop, kamž by koliv ukázala, já neb mé děti v roce vydati jmají
	„zpravení“ zboží	a té jisté dědiny dnes jí sstupuji a slibuji jí zpravovati zemským právem s těmi přáteli mými.
	slib ručitelů	My také, Ješek z Kosovy Hory, a my, Herbor z Otradovic, všichni jednu rukú s dřeveřečeným Tómu zpravujem tu dědinu a dlužni smy zpravovati, i známy se, že smy zprávce té dědiny právem zemským před každým člověkem.

(1373, VÝBOR Z Č. LIT., s. 799; HANUŠ ČČM, s. 349)

70.

DISP	právní akt (prodej)	že sem postúpil
	kupec	Bětě, mateři své,
	objekt prodeje	lúky pod Práchní na břehu, ve čtyřech kopách úroka ročního,

termíny splátek	kterých jje mám vydati rozdielně: na svatého Jiříe 2 kopě a na sv. Havla tolikěž, tak jakož Matiaš dobré paměti, otec můj, rozkázal jest.
další ustanovení	A jestliže bych já úroka svrchupsaného který rok z rokův předpsaných buďto na svatého Jiříe neb sv. Havla, nevydal, a neměl-li bych ten den, ale prvníe dvě neděli potom, tehdy do tej lúky k úžitkóm nemám nižádného práva mieti tak dlúho, dokudž bych jje mateři své jinde na tak dobrém úroku neukázal, aneb třidcieti kop nevydal vedle rozkázanie kšaftního otce mého a muže jejieho.
podmínky zpětného odkoupení	A na to ku potvrzení list kaufrechtní na tu lúku položil sem v konšelskú moc měštěnin Horaždějovských, takú věcí, že když bych mateři své předpsané jinde jejie úrok, jakož předpsáno jest, ukázal, aneb jje třidceti kop, tak jakož rozkázáno jest, vydal, aby můj list byl mi vrácen a lúka svobodna. Také když by buoh v tom času mateře mé neuchoval, tehdy lúka má mi svobodna býti, a ke mně se navrátiti i s listem kaufrechtním, a tento zápis nemá nižádné více moci mieti.

(1417, AČ VI, s. 472, č. 24)

Výše zmíněná listina (č. 70), v níž vydavatel postupuje plat své matce v návaznosti na ustanovení v závěti jejího manžela, svědčí o tom, že převedení platu se nemuselo dít vždy formou kupní smlouvy – prodeje renty za sjednanou částku. Plat mohl být poskytnut také jako náhrada za dřívější dluh (v tomto bodě pak dochází k určitému obsahovému stýkání s následujícím textovým druhem – dlužními úpisy, viz odst. 2.2.2.) či odměna za sjednané služby – nejčastěji se jednalo o příslibení renty kněžím za sloužení mší. Nejde tedy o kupní smlouvy ve vlastním slova smyslu, přesto je struktura dispozic v těchto listinách podobná:

71.

NAR	žeť jest test muoj Martin řečený z Horaždějovic slíbil za mě za dvě a za třidceti kop grošuov k Drslavovi z Jindřichovic, tehdy purkrabí z Vilhartic, tuť jest sám dal,
DISP	prodávající a já
kupec	jemu
právní akt (prodej)	na tom stupuji
objekt prodeje	na Práchni tři kopy platu a dvanádst grošuov,
další podmínky	pod takú úmluvú, aby já Oldřich svrchupsaný, nebo moji děti měli výplatu od něho, nebo od jeho dětí. Pakli bych já Oldřich předepsaný prodal to zboží, jeho peníze mají napřed býti bez otpory, totižto třidceti kop a dvě kopě grošuov. Pakli by Martin měštěnin z Horaždějovic svrchupsaný v svú potřebu zastavil v též právo, jakož jest svrchupsáno, a on Martin po své smrti má obrátiti kam chce, vedle své vôle.
objekt prodeje	A ten jistý plat má bráti na Tomáškovi, a na Martinovi, a na Vavřincovi, a na Ješkovi rybářovi tudiež na Práchni, a na Janovcovi.

(1418, AČ VI, s. 475–476, č. 27)

72.

DISP	právní akt (prodej)	že z dobré vôle, s dobrým rozmyslem, zdravú radú i s povolením svých přátel dávám i dal sem
objekt prodeje	jedenmezcieta grošův pražského rázu, dobrého platu, čistého stříebra,	

kupec	ctným a nobožným (!) bratřím a kněžím svatého Dominika, zákona kazatelového v Novém Plzni, u svatého Ducha,
sjednání služeb za plat	za tyto milé duše jmenované: najprvé za Harbartovy, řečeného Hedvábný, za páně Otíkovy, za Bohuslavovu, za Bohušovu řečeného Ryněř, za panie Katrušinu, za páně Stupkovu i z[a] naše všeckny přejší (!) pod túto výmluvu: Aby dřeve řečení bratřie a knězie zpievali u večer svatě vigilie a na zajtřie svatú mši zádušní ten den octáb božieho těla za ty milé duše a za to mají mieti ten den na božie tělo bratřie a knězie ku polepšení nebo na pitancí sedmnaceth (!) grošův a kazatelovi čtyři groše, aby on za ty duše prosil na každú neděli a těch jedenmezciatma grošův platu mají počieti bráti na svatého Jiřie nynie přístieho a tak mají na každé léto bráti ten čas.
podmínky zpětného odkoupení	A těch peněz a toho platu stupujem v Skocích wnelychb (u Nelíchby?) na našem kmeti Havlovi tak řečenému (!) Luňák a toho jistého platu na tom jistém kmethu sľubuji já Bohušě i všickni přítelē nenější (!) i budúci pode ctí i pod věru nepfekážeti na věky, leč bych na tak dobrém jistém místě ukázal nebo moji přítelē ukázali, neb peněz pól čtvrtý kopy grošův dali, aby opět ten plat jinde kúpen byl.

(1409, STRNAD I, č. 224)

73.

DISP	prodávající právní akt (prodej)	protož já, Mikuláš Zárobský nadepsaný a Jan, syn jeho, mocí listu tohoto odkázali sme i odkazujem
kupec	objekt prodeje	k tomu božiemu domu i faráři nynějšiemu i budúcim farářóm desět kop grošuov platu věčného, dobrých stříbrných rázu pražského, na našem na všem zbožie, na mlýně u velikého svatého kříže, kterýž jest byl někdy Olframův, na domu, kterýž leží na rínku Starého města pražského mezi domy staré mieny (!) s jedné strany a Rudolba s druhé strany, na Hradištku tvrzí, kteráž leží mezi Břevněvem klášterem a jedné strany a mezi Hostovici vsí s druhé strany, na vinicích i na všm jiném našem zboží, kteréž nynie máme nebo jmieti budem,
termíny splátek		sľubujíc naši dobrú věru i ctí těch desět kop grošuov věčného (!), když do Prahy k svému sboží s pomoci boží se navrátíme, od toho dne v roce počieti knězi faráři nynějšiemu z Nového Plzně i budúcim farářóm věčně rozdielně, pět kop grošuov na svatého Jiřie a druhých pět kop grošuov na svatého Havla toho léta i potom věčně po těch časích každého léta máme i sľubujem s našemi budúciemi beze všeho prodlenie i beze všie odpory z našeho sbožie vydávati a platiti.
další ustanovení		Pakli bychom v té mieře které sbožie prodali, tehdy máme jim sto kop grošuov dáti, aby desět kop grošuov platu věčného za ně kúpili, anebo sami sľubujem jim tu v Plzni nebo okolo Plzně desět kop grošuov platu věčného a jistého za těch sto kop grošuov kúpiti. Pakli bychom my z tohoto světa sešli prve nežli bychom to učinili, ale naši poručníci a ktož by našim sbožím vládlí, mají miesto nás to z našeho sbožie vždy učiniti.
sjednání služeb za plat		za kterýžto plat kněz farář nynější i budúci faráři mají za naše duše i za naše předky čtyři sľužby každého léta při každých suchých dnech sľužbu vigiliní, mši zádušní zpíevanú svými náklady činiti a na každé ponděli každého téhodne mši zádušní čtenú na oltáři svatého Mikuláše věčně zjednati a to činiti bez opuštění.
sankce za neplacení		Pakli bychom platu toho nevydávali, ani vydávati tbalí kterého léta na svrchupsané časy my nebo naši dědici nebo poručníci, tehdy se dobrovolně mocí listu tohoto v pokutu podáváme, aby z každé kopy grošuov platu vždy čtyři groše pokuty našim věřitelóm bez odpory v tém dni při každém roce od nás i našich budúcích bez odpory všelikteraké byly knězi faráři a budúcim

farářům (!) z Nového Plzně dány a splněny penězi hotovými i také ten úrok při každém času vždy i s pokutů máme i slibujem splniti bez odpory. Pakli bychom v těch dvou nedělích úroka i s pokutů nadepsanů našim věřitelům nedali a nesplnili penězi hotovými, tehdy po těch dvou nedělích opět ve dvou nedělích máme jim v túž pokutu z každé kopy grošuov po čtyřech groších upadnutí a tu pokutu i s úrokiem při tom času dlužniem konečně dáti a splniti v těch dvou nedělích. Pakli bychom toho všeho neučinili a úrok i pokut nesplnili, jakož svrchupsáno stojí, tehdy naši věřitelé s pomocí rychtářovu, purkmistra a konšelův, ježto při tom času tu v Praze v Starém městě budů, mohů nás na našem sboží fentovati a základy vzieti a ty mezi křesťany nebo židy zastaviti a úroka i s pokutami tady dobytí a z těch deseti kop grošuov platu každého léta věčně kněžím a bratřím zákona i kazateli, kteříž s farářem chlebie a práci v kostele vedů, kněz farář nynější i budúci faráři každému vždy při světím (!) Jiří deset grošuov a při světím (!) Havle opět deset grošuov dávati věčně, aby tiem pilněji ty služby vedle faráře činili za naše i našich předkův duši.

další ustanovení

Také jest umluveno, že jmám s knězem farářem nynějším i budúcími faráři já, Mikuláš Zárobský, doněvadž sem živ, chlebiti s ním a s jeho kněží za stolem sedati, a tu potřebu přijěti, co jiným svým kněžím a bratřím bude dávati, a k tomu jmám tu ve dvoře bydleti a komoru jmieti též do mého života anebo doněvadž mi se líbilo a z té komory nejmám ižádnů věcí knězem farářem ani budúcími faráři hnut býti.

slib ručitelů

A to všecko, co svrchupsáno stojí, my Mikuláš Zárobský a Jan, syn jeho, slibujeme mocí listu tohoto i naší dobrů věrů křesťansků i pode ctí s našemi dědici i poručníky ctně, věrně držeti a plniti.

(1431, STRNAD I, č. 309)

74.

NAR

jakož dobré paměti urozená paní Elžka z Hradce, sestra má milá, rozkázala těch sto kop grošův faráři a kostelu tu v Želetavě, kteréžto peníze urozený pan Jan z Hradce, otec můj milý dobré paměti, a já po něm dlužni sme byli; tak já svrchupsaný Jan z Hradce i s svými erby

DISP prodávající právní akt (prodej)

sstúpil sem a tiemto listem sstupuji

objekt prodeje kupec

v těch sto kopách grošův, deset kop grošův platu ročního a věčného, poctivému knězi Erhartovi nyní faráři našemu v Želetavě i jeho budúcím farářům,

objekt prodeje

na svém vlastním dědictví, na své vsi v Jindřichovicích, na platných a na osedlých lidech, zejména na Václavovi puol kopy a dva groše, na Hladkém šestnáct groší, na Matějovi puol kopy a dva groše, na Martinovi puol kopy a dva groše, na Martinovi Kacmanovi šestnáct grošův, na Vaňkovi šestnáct grošův, na Blažkovi puol kopy a dva groše, na Petrovi Czasmovi šestnáct groší, na Peškovi osm groš., na Jindrákovi šestnáct grošův, na Jindroví šestnáct grošův, na Vackovi šestnáct grošův, na Petrovi Koncovi šestnáct grošův, na Thomašově šestnáct grošův, na Petr (!) Čáslavovi šestnáct grošův, na Janovi šestnáct grošův, na Kubovi šestnáct grošův, na Vávrovi puol kopy a dva groše, na Vlachovi puol kopy a dva groše, na Čáslavovi osm grošův, a na Fridlovi osm grošův, a na jich budúcích. A ostatek jim sstupuji na své na druhé vsi v Markvarticích, na osedlých lidech dolepsaných: na Mojslovi puol kopy a groš, na Štefloví puol kopy a groš, na Tomanovi puol kopy a groš, na Hanzlovi puol šestnácte grošův, na Mertovi puol šestnácte grošův, na Klainovi a na Waiglovi puol šestnácte grošův, na Wainochtovi puol šestnácte groš., na Hanušovi puol kopy a groš, a na Stramanovi šest grošův, tak aby svrchupsaný farář a jeho budúci faráři tu v Želetavě těch deset kop grošův platu svrchupsaného na již jmenovaných lidech a na jich budúcích, ještoť na těch sedliščích sedů, na wassky (!) rok věčně vybierali beze vsí přiekazy a bez zmatku.

slib ručitelů	A protože já svrchupsaný Jan z Hradce slibuji svú dobrou a čistú věru za se, za své erby a za své budúcí, již jmenovanému farářovi a jeho budúcím farářóm na tom neprekážeti ani jim v to sáhnúti žádnú věc, ani k kteréj (!) přičinú, skrzě své služebníky ani skrzě koho jiného, než věrně a ctně to i svými budúciemi zdržeti a zachovati máme bez přerušení všelikakého.
sjednání služeb za plat	A za to svrchupsaný farář i jeho budúcí farářii za svrchupsané paní Elzsczynu duši, i za našich všech předkův duši, že na vsáký rok a věčně na den svatě Petronelly večer wigiljí (!) o devieti lekcí spievati mají, a pak druhý den ráno mšě zádušnie slúžiti mají, bez opuštění. Pakli by svrchupsaný farář aneb jeho budúcí farářii toho tak neučinili, jakož svrchupsáno jest, tehdy ten svrchupsaný plat ode mne aneb od mých budúcích má staven býti, a nemá jim vydán býti tak dlúho, dokudž by ty dřevěpsané služby božie nevedli a nečinili úplně. A když by oni farářii ty svrchupsané mše a služby za duše zase činili a vedli, tak jakož svrchupsáno jest, tehdy ten svrchupsaný plat má jim hned zase propuštěn a sstúpen býti beze všeho zmatku, aby oni ten plat jměli a drželi bez přiekazu jako svrchupsáno stojí.
podmínky zpětného odkoupení	Pakli bych já aneb moji erbové a budúcí, deset kop grošův platu ročnieho a věčného kúpili jinde na jiném hodném a osedlém zboží, a toho knězi Erhartovi a jeho budúcím farářóm sstúpili, a takovú jistotu jim na to učinili, aneb že bychom jim a kostelu v Želetavě sto kop grošův dobrých peněz položili a dali, tehdy častopsaný farář a jeho budúcí farářii mají to přijjeti, a mají nám toho svrchupsaného zbožie našeho zassě sstúpiti, a tento list nám vrátiti bez otpornosti a bez zmatku.

(1435, AČ IX, s. 259–261, č. 17)

2.2.1.3.

Kupní smlouvy představují nejpočetnější textový druh, který se v našem souboru českých listin z přelomu čtrnáctého a patnáctého století vyskytl. Dva podtypy – prodej nemovitosti a prodej platu – zahrnují celkem 74 listin, což je počet, který téměř dvaapůlkrát přesahuje druhý nejpočetnější textový druh – uzavření příměří, který máme doložen třiceti kusy.

Příručka novoměstského písaře Prokopa nabízí pro zlistinění tohoto právního aktu celkem tři vzory, z nichž každý obsahuje v dispozici sedm až osm částí. Jejich přehled, doplněný o části vyskytující se v dochovaných listinách, přináší následující tabulka:

části dispozice	Prokop: List do desk zemských dědin a platu vloženie	Prokop: List na zprávu do desk	Kupní smlouvy: prodej nemovitosti (48 listin)	Prokop: List na komarnie platy	Kupní smlouvy: prodej platu (26 listin)
prodávající			3		4
právní akt (prodej)	•	•	48	•	26
objekt prodeje + pertinenční formule	•	–	48	•	26
kupec	•	–	48	•	26
cena	•	–	46	•	19

části dispozice	Prokop: List do desk zemských dědín a platu vložení	Prokop: List na zprávu do desk	Kupní smlouvy: prodej nemovitosti (48 listin)	Prokop: List na komornie pláty	Kupní smlouvy: prodej platu (26 listin)
termíny splátek			1	•	8
vložení do desk	•	•	28	•	13
ustanovení nahrazující vložení do desk		•	3		2
<i>příkaz k vložení do desk</i>			1		
zpravení zboží			14		14
nezpochybňování prodeje			8		1
<i>sjednání služeb za plat</i>					3
<i>sankce za neplacení</i>					1
<i>podmínky zpětného odkoupení platu</i>					12
ručitelé	•	•	2	•	
slib ručitelů	•	•	28	•	15
zajištění dědických práv			8		1
další ustanovení			15		5

Tab. 20: Struktura kupních smluv

Ze srovnání je patrné, že pouze tři části – právní akt (prodej), objekt prodeje s pertinenční formulí a kupec – patří k obligatorním součástem kupních smluv²⁷ (v tabulce jsou vytiskněny tučně). Ani cena za uskutečněnou transakci k povinným údajům nepatří, vyskytuje se přitom častěji ve smlouvách o prodeji nemovitosti (96 %) než při prodeji platu (73 %). Absenci tohoto údaje nezaznamenáme přitom pouze u listin týkajících se převedení platu jako náhrady či odměny za prokázané služby, ale také při skutečném prodeji za finanční náhradu.

K obvyklým součástem patřil také příslib zápisu majetku či platu do zemských desk, případně ustanovení tento zápis nahrazující za situace, kdy zemské desky nebyly otevřeny. Tato pasáž se vyskytuje téměř ve třech čtvrtinách listin (67 % u prodeje majetku, 58 % u prodeje platu). Ve více než polovině listin (58 % u obou podtypů) nechybí ani záruka svědků.

Ostatní části kupní smlouvy patří už k méně obvyklým údajům (ty, které se vyskytly pouze v jednom z podtypů, jsou v tabulce vyznačeny kurzívou). Identifikace prodávajícího je pravidelně obsažena v intitulaci (je-li prodejce totožný s vydavatelem listiny, což bylo obvyklé), proto se v textu listiny setkáme opakovaním jeho jména jen ojedinele; spíše se může na jeho místě vyskytnout osobní zájmeno, ale ani to není zcela běžné. Závazné nebyly ani údaje

27 Označení prodávajícího je za běžných okolností shodné s vydavatelem listiny, a je tudíž obsaženo v intitulaci; v dispozici se opakuje jen ojedinele. V případě, že vydavatel se s prodávajícím neshoduje, je pak nezbytné jeho uvedení v dispozici, k takové situaci dochází však jen výjimečně.

uváděné ve vzorech písaře Prokopa – termíny splátek, a to ani v případě platu, a samostatné vyjmenování ručitelů.

2.2.2. *Dlužní úpis*

2.2.2.1.

Dalším rozšířeným textovým druhem mezi českými listinami z přelomu čtrnáctého a patnáctého století jsou dlužní úpisy. V našem souboru se jich objevilo šestadvacet a také pro ně nabízí písař Prokop svůj vzor, nazvaný *Na penieze*. Kromě konkrétní realizace listiny uvádí Prokop opět přehled jednotlivých částí, tentokrát dokonce několikerý – hned za vzorem listiny dvojí, stručnější (I) a podrobnější (II) (MAREŠ s. 19), a v závěru celé příručky se pak k tomuto textovému druhu znovu vrací s dalším výkladem a shrnutím (III) (MAREŠ s. 40):

	jednotlivé části			Prokopovo shrnutí		
		(I)	(II)	(III)		
			<i>Summa listu na penieze, sunt 8 partes:</i>		<i>List na penieze osm kusuo má mieti:</i>	
1.	intitulace (dlužník) + promulgace	<i>Kto</i>	<i>Já Jan z D. vyznávám etc.</i>		<i>kto (jistec, rukojmě)</i>	
2.	právní akt (stvrzení dluhu)	<i>(dlužen)</i>	<i>že sem dlužen</i>			
	dlužná částka	<i>co (kolik kop)</i>	<i>deset kop grošuov dobrých etc.</i>		<i>co (dlužen peněz X kop)</i>	
3.	věřitel	<i>komu (dlužen)</i>	<i>slovutnému Erazimovi z B. i tomu každému.</i>		<i>komu (Erazimovi, věřícím)</i>	
4.	termín splacení	<i>kdy (má dáti)</i>	<i>a ty jemu sľibuji dáti na sv. Jiřie etc.</i>		<i>kdy (plnění)</i>	
5.	sankce	<i>pokuta (lehni)</i>	<i>Pakli bychom toho neučinili, tehdy máme ležeti etc. mohú na nás v židech vzieti etc. nám láti mohú.</i>		<i>pokuta (pod ležením, v židech vzetím, láním, listy, bitím)</i>	
6.	obnovení listiny	<i>obnov (list, umřel-li by kto)</i>	<i>Také umřel-li by kto z nás, máme jiného etc.</i>		<i>obnov (list umřel-li by který)</i>	
7.	koroborace	<i>pečeti (naše vlastní)</i>	<i>A ku potvrzení toho své pečeti etc.</i>		<i>pečeti (přivěsiti)</i>	
8.	datace	<i>léto (od narozenie).</i>	<i>Jenž jest dán a psán léta od narozenie.</i>		<i>léto (kterěz jest dán)</i>	

Písař Prokop řadí do jedné části vlastní jádro celé dispozice – vyjádření právního aktu (*dlužen sem*) – s dlužnou částkou; na rozdíl od něj tyto dvě položky od sebe oddělujeme. Rovněž část zde označená jako „termín splacení“ se zpravidla neomezuje na prosté konstatování *a ty jemu sľibuji dáti na sv. Jiřie*, ale bývá rozvinuta dalšími formulami obvyklými pro sliby (viz níže i u samot-

ného Prokopova vzoru: *a proto sľubujem tiemto listem a našu dobrú vĕrú křestanskú upriemĕ beže všie zľe lsti rukú nerozdielnú*), proto ji také vyčleňujeme zvlášť jako „slib splacení“ vedle samostatného „termínu splacení“.

Dispozice dlužních úpisů mívá potom obvykle pět částí: 1. právní akt (stvrzení dluhu), 2. dlužnou částku, 3. věřitele, 4. sľib splacení a 5. termín splacení. (K sankcím za nedodržení smlouvy srov. kapitolu 2.1.3.3.; ke sľibu obnovit listinu a postavit nové ručitele pro případ úmrtí některého z dosavadních rukojmí srov. odst. 2.1.3.3.5.)

Konkrétní realizace dlužního úpisu v Prokopově *Ars dictandi* má následující podobu:

<i>List na penieze</i> (MAREŠ s. 18–19)		
INT	dlužník	My Jan z B. jistec, Petr z D., Bohuslav z C., rukojmĕ jeho, i s nĕm
PROM		vyznáваме tiemto listem obecnĕ přede všemi, ktož by jej čtli neb slyšeli,
DISP	právní akt (stvrzení dluhu)	že sme dlužni i plniti máme dľuhu spravdivĕho
	dlužná částka	XL kop grošov dobrých stříbrných ráza pražského
	věřitel	slovutnému Somirovi z Sedlce i tomu každĕmu, ktož by tento list mĕl s jeho dobrú volí bez odpory.
	sľib splacení	A proto sľubujem tiemto listem a našu dobrú vĕrú křestanskú upriemĕ beže všie zľe lsti rukú nerozdielnú, ale společní
	termín splacení	svrchupsané penieze našim věřicím svrchupsaným na s. Havla po psání tohoto listu najprv přistieho dáti a zaplatiti bez dalšího prodľenie.
SAN		A pakli bychom svrchu psaných penĕz našim věřicím na den napředpsaný nedali a nesplnili, [...]
		A umĕl-li by který z nás, [...]
KOR		A ku potvrzení tĕch všech úľluv a toho listu naše vlastnie pečeti s našu dobrú volí i s přiznáním k tomuto listu sľ přivĕšeny,
DAT		jenž jest psán a dán od narozenie syna božieho tisícieho čtyřstĕho padesátĕho den sobotni v suchĕ dni po povýšení sv. Křieze (19. září 1450).

2.2.2.2.

Prokopovu formuláři odpovídá třináct listin, tedy polovina z našeho souboru. Patří mezi ně i nejstarší známá česká panovnická listina, dlužní úpis na pět set kop grošů pro markrabĕte Prokopa z roku 1389, vydaný jeho bratrem, moravským markrabĕtem Joštem Lucemburským. Od ostatních listin i od vzoru písaře Prokopa se liší formulací právního aktu – místo později obvyklého *jsme dlužni (pravĕho / spravdivĕho dľuhu)* má *sľbili sme i sľubujem*:

1.

DISP	právní akt (stvrzení dluhu)	sľbili sme i sľubujem
	věřitel	osvícenĕmu kniežeti panu Prokopovi markrabí moravskĕmu a jeho dětóm nebolí tomu, ktož by tento list jmĕl s jeho dobrú volí markrabí Prokopa,
	dlužná částka	pĕt set kop grošov pražských čisla moravskĕho i poplacenie,

termín splacení	od tohoto svatého Juříe, ješto jmá najprvé přijíti přes celý rok čtúce
slib splacení	dáti i hotovými dobrými peniezi úplně zaplatiti beze všeho prodlenie i bez omluvy bez súdu i beze všie odpory i příkazy.

(1389, CDM XI, č. 545)

V dalších listinách je pak už tato část formulována shodně s Prokopovým vzorem, jemuž víceméně odpovídají i další pasáže včetně termínu splacení, ať už dlužník slibuje uhradit dlužnou částku naráz či ve více termínech, případně mohl být dluh splácen i formou pravidelného platu (viz č. II a I3) až do uhrazení celého obnosu. Ojedinele může být datum splacení doplněno i místem, kde má dojít k předání peněz (č. 2):

2.

DISP	právní akt (stvrzení dluhu)	že sme dlužni spravedlivého dluhu
	věřitel	urozenému panu Janovi řečenému Puška z Kunina Města a jeho erbóm a tomu, ktož by tento list měl s jeho dobrú vůlí
	dlužná částka	tři sta zhřiven (!) grošów a pět a dvadceťi zhřiven grošów pražského razu a moravského čísla a zaplatiti za každú hřivnu čtyři a šedesát grošów počítajéc,
	slib splacení	kterězto peníze svrchupsané my měščené napřed menovaní z obce všichni společně a nerozdílně slibujem svú dobrú vírú a čistú beze lsti splňiti a zaplatiti dáti a položití
	termín splacení	na hradě na Othaslavicích ménem na svatý Václab (!) jakož po dání tohoto lista najprve přijde.

(1403, CDM XIII, č. 261)

3.

DISP	právní akt (stvrzení dluhu)	že jsme dlužni i povinovati
	věřitel	důstojným u boze pannám přeoryši a konventu kláštera svaté Kateřiny v Olomouci
	dlužná částka	padesát hřiven grošów pražských moravského čísla a poplatku.
	slib splacení	A protož my Vokk starší a Ondřej syn jeho i s našimi dětmi, nynějšimi i budoucími slíbili jsme i mocí tohoto listu slibujem, ukazujem i ukázali smy dřeveřečeným pannám na našem zboží na městečku na Jedovnicích i tu na lídech věčného platu pět hřiven grošów dřeveřečených
	termín splacení	a ty jim jmáme a slibujem vydávati půl třetí hřivny grošów na svatý Jiří, ješto nyní přijde, až přes tři leta, a půl třetí hřivny grošów na sv. Václava, ješto potom přijíti má po třetí letě a tak počna leta věčně platiti a cinžovati dřeveřečeným pannám slibujem i jmáme a jim po svém poslu do jich kláštera sláti a úplně zaplatiti.

(1404, CDM XIII, č. 311)

4.

DISP	právní akt (stvrzení dluhu)	že jsmy [dlužni]
	věřitel	slovutnému panoši Alšovi z Modřejevic

dlužná částka	padesát kop grošev peněz dobrých stříbrných rázu pravého pražského sedm peněz na jeden groš čítajíce, kterých to padesát kop grošev já jistec i my rukojmě napředpsaní prvepsanému Alšovi rukú společnú a nerozdielnú
slib splacení	slibujem beze vsí zlé lsti dáti a zaplatiti a hotovými penězi odčísti
termín splacení	na svatého

(1404, CDM XIII, č. 349)

5.

DISP právní akt (stvrzení dluhu)	že jsmy dlužni pravého peněžitého dluhu
dlužná částka	šest set kop grošův stříbrných dobrých rázu prazského počtu moravského, šestdesát grošův za každú kopu počítajíc,
věřitel	urozenej paniej Anně Hradeckej Stadekarovej i jejie erbóm a tomu, ktož tento list s její dobrou vůlí bude mieti,
slib splacení	kterězto penieze já Oldřich z Hradcě a rukojmie dřevepsaní všichni slibujemy společně rukú nerozdielnú naší dobrou věrú dřeve psanej paniej Anně z Hradcě Stadekarovej i tomu, ktož tento list s její dobrou vůlí bude mieti,
termín splacení	tak na rozdielné roky, pól druhého sta kop grošův na svatého Havla, ješto nyníe najprv má přijíti, a pól druhého sta kop grošův den svatého Jiříjje opěť, jež inhed najprv potom přijde, a opěť na druhé léto na takověž roky tolikéž, točíž na svatého Havla pól druhého sta kop a na svatého Jiříie opěť inhed pól druhého sta kop grošův dáti a úplně zaplatiti hotovými penězi.

(1406, CDM XV, č. 442)

6.

DISP právní akt (stvrzení dluhu)	že smy dlužni jistého a spravedlivého dluhu
dlužná částka	šedesát kop grošův stříbrných pražského rázu, počítajíc v každú kopu šedesát grošův,
věřitel	slovutnému panoši Ješkovi z Ruského a k věrným rukám Benešovi a Tassovi bratřij z Ruského a Janovi Húsěti z Crumsína,
slib splacení	kterězto penieze my všicni (!) svrchupsaní slibujem jednú rukú spolujícij, nerozdielnú, naší dobrou čistú věrú beze vsie zlé lsti, omluvy a prodleníe dáti a zaplatiti našim věřitelóm svrchuřečeným hotovými penězi
termín splacení	na dva roky třidcěti kop grošův dřievepsaných ten úterý na masopust, ješto najprve přijde po dání tohoto lista a druhých třidcěti kop grošův těch peněz na svatého Jana Křstitele narozenie, ješto inhed potom najbližší přijde.

(1407, CDM XV, č. 457)

7.

DISP právní akt (stvrzení dluhu)	že jsmy dlužni
dlužná částka	šestdesát hřiven grošův zvodních peněz dobrých stříbrných rázu pražského a čísla moravského a poplacenie, za každú hřivnu čtyři a šedesát grošův počietajiece,
věřitel	urozenému panu Petrovi z Kravař, panu Plumlovskému a jeho erbóm a poctivému Beneškovi z Laškova i tomu, ktož by tento list jměl s jejich dobrou vuolí,
slib splacení	kterězto penieze jmáme a slibujem svú dobrou a čistú věrú, rukú naší společně nerozdielnú jim dáti a zaplatiti penězi hotovými

termín splacení den na středopostí, ješto nynie najprvé přijde, bez prodlenie a bez nesnadenstvie všelikého.
(1409, CDM XIV, č. 116)

8.

DISP právní akt (stvrzení dluhu) věřitel že smy dlužni a zavazujem se šlechetným a nábožneym kněží, knězi Bohušovi opatu kláštera Teplského, i tomu konventu téhož kláštera Teplského, a tomu, kdož by tento list měl s jich dobrú volí,
dlužná částka ve dvanácti kopách grošův, a ve čtyřiceti groších dobreych stříbrneych pražského rázu,
slib splacení kterězto penieze jim dáti a zaplatiti slibujem naší dobrú věrú rukú společnú a nerozdielnú, i s úrokem
termín splacení na svatého Havla, jezto najprv ot dání tohoto listu přijde, a dvě neděli potom.
(1410, AČ VI, s. 459–460, č. 10)

9.

DISP právní akt (stvrzení dluhu) věřitel že jsme dlužni - uroz. panošiem Ondře[j]ovi řečenému Špalek z Slatiny seděním na Zvíkovci, Livíkoví z Strašic, purkrabie na Nečtinách, i Důčovi z Vařin seděním na Březině, a tomu každému, ktož by tento liste jměl s Ondře[j]ovú s Špalkovú svrchupsaného dobrú volí,
dlužná částka čtyři sta kop gr. dobrých stříeb. rázu praž.,
slib splacení kterězto penieze jim dáti a zaplatiti jmáme a slibujeme - rukú ovšem nedielnú beze lsti
termín splacení ve dvě neděli po sv. Jiříe, jezto nynie najprve přijde v rok pořád čtúce.
(1414, AČ VII, s. 618, č. 19)

10.

DISP právní akt (stvrzení dluhu) dlužná částka věřitel slib splacení termín splacení že jsmy dlužni - čtyřidcieti kop gr. dobrých stříebr. rázu praž. slovut. panoši Janovi z Nemičevsi a Beněškovi, synu jeho odtudž. Kterězto penieze jmáme a slibujem jim dáti a zaplatiti hotovými penězi ve dvě neděli po sv. Jiří, jezto nynie najprvé jmá přijiti, beze všie omluvy i otpory.
(1415, AČ VII, s. 618–619, č. 20)

11.

DISP věřitel právní akt (stvrzení dluhu) termín splacení dlužná částka termín splacení že knězi opatovi plaskému i jeho konventu tudiez mám platiti a dlužen jsem platiti i moji budúč na každý rok dvě kopě platu, a to rozdielně: na svatého Havla, jehož den najprvé přijde čtúce od dání tohoto listu, jednu kopu grošův, a na svatého Jiříe, jehož den najprvé přijde

po svatém Havlu, druhú kopu grošův peněz dobrých stříbrných pražských králova rázu,
 slib splacení a to na každý rok slibuji jim platiti i moji budoucí za Petra z Rabštýna, ježto je platil za svého otce za Jindřicha z Rabštýna; ten plat já přijímám a přijal sem i moji budoucí na své dědiny i na zboží, kteréž mám na Přievozci neb mieti budu i moji budoucí, a to slibuji držeti a jim na ty roky svrchu jmenované platiti svú dobrou volí i moji budoucí beze vše zlé lsti.
 (1416, AČ VI, s. 34, č. 27)

12.

DISP právní akt (stvrzení dluhu) že jsme dlužni - a máme platiti
 dlužná částka dvadeceti kop gr. dobrých stříb., praž. rázu
 věřitel knězi Matějovi převorovi a jeho konventu do Plzně do Črného kláštera k sv. Duchu řádu kazatelového i jich budoucím.
 termín splacení A ty penieze máme jim dáti po smrti panie Káčě z Kladrub, sestře nebožce kněze Martinovy někdy řečeného Žídka, ihned první sv. Jiří nebo sv. Havel po její smrti najprv přísti. -
 (1430, AČ VII, s. 628, č. 36)

13.

DISP právní akt (stvrzení dluhu) že jsme dlužni -
 dlužná částka třidceti kop gr. peněz dobrých stříb. rázu starého praž.
 věřitel slovutným panošem Benešovi Robotkovi z Úhrec a Janovi, synu jeho, i tomu každému, ktož by tento list jměl s jich dobrou volí;
 slib splacení kteréžto penieze již psané jmáme dáti a slibujem splniti našim věřícím nadepsaným, -
 termín splacení a to rozdielně jmáme platiti dvě neděli po sv. Jiří po dání listu tohoto najprv přístieho pět kop gr. a potom ihned dvě neděli po sv. Havle druhých pět kop gr., a tak na každý rok jmáme platiti a plniti po pěti kopách gr. až do splnění peněz svrchupsaných. -
 (1433, AČ VII, s. 634, č. 47)

Termín splacení dluhu nemusel být v listině stanoven přesně, ale pouze relativně vzhledem k okamžiku, kdy bude dlužník věřitelem „upomenut“:

14.

DISP právní akt (stvrzení dluhu) že jsmy dlužni pravého peněžitého dluhu
 dlužná částka puol čtvrtá sta a deset hřiven grošuov peněz pražských dobrých stříbrných moravského čísla a zaplacení, za každú hřivnu čtyři a šedesát grošuov počítajíc,
 věřitel slovutnému panoši Vlčkovi z Dobročkovic řečenému z Švabenic a jeho dětóm a tomu, ktož by tento list měl s jejich dobrou volí.
 slib splacení Kterýchžto puolčtvrtá sta a deset hřiven grošuov my všichni svrchupsaní, tak jistec jako rukojmí, slibujem naš dobrou a čistú věru všichni rukú společní a nerozdílnú beze vši lsti dáti a hotovými dobrými penězi zaplatiti jim našim věřitelóm svrchupsaným, když by nás napředpsané rukojmí poluročím napřed upomanul on Vlček neb jeho děti nebo ten, ktož by tento list měl s jejich dobrou volí.

termín splacení Tehda od napomanutí v poluročí beze všeho prodlení plniti mamy slibujem pod takúto úmluvú, že na každý rok, donovadž jim těch peněz nedáme a nezaplatíme, máme a slibujem jim úročního platu vydávati šestatřiceti hřiven na však léto rozdílně, totiž na svatý Václav osmnáste hřiven groší a svatý Jiří také osmnáste.

(1403, CDM XIII, č. 282)

2.2.2.3.

Dispozice listiny mohla být dále doplněna o stanovení úroků,

15.

DISP právní akt (stvrzení dluhu) že jsme dlužni dluhu spravedlivého

dlužná částka bez jedné sto kop groší stříbrných pražského rázu a moravského čísla, za každú šedesát groší počítajíc,

slib splacení kteréžto penieze slibujem svú dobrou věrú společn rukú nerozdielnú dáti a zaplatiti

věřitel rychtářovi a konšelóm i všie obci v městě ve Zďáře (!), a k věrné ruce knězi opatovi kláštera žďárského, kteréžto penieze vzali sme již od nich hotové.

slib splacení A ty jistě penieze svrchupsané bez jedné sto kop groší slibujem naší dobrou a čistú věrú naším věřitelóm svrchupsaným hotovými penězi dáti a zaplatiti a položití je v jich moc

termín splacení ve Žďáře v klášteře naší prací a naším nákladem na svatý Václav od dání tohoto listu přes rok.

stanovení úroku A na ty jistě penieze mamy jim vydávati úrok na svatý Jiříe nynie přístie pět kop groší, a na svatý Václav potom přístie také pět kop groší.

(1419, AČ IX, s. 373–374, č. 4)

případně dalších podmínek:

16.

DISP právní akt (stvrzení dluhu) že sme dlužni pravého dluhu peněžitého

dlužná částka LXV kop

věřitel dobrému druhu Václavovi řečenému Fancza měštěninovi z Nového Města pražského, Ludmile jeho manželce i jich erbóm.

slib splacení A ty peníze jim slibujeme tímto listem dobrou věrú plniti

termín splacení nejprvé na nové léto, ježto nyní najblíž přijde XX kop a ostatek LXV kop v roce počítajíc od dnešního dne.

další ustanovení Také byli-li bychom jí co více dlužni než těch svrchupsaných LXV kop a to kněz Bernhard farář svatomichalský Starého Města pražského vyznal opatře rejstra a naše počty, to jí také budem míti v tom roce zaplatiti. Pakli bychom jí byli méně dlužni, to nám má sníti a s obú stranú máme na vyznání kněze Bernharda dosti míti.

(1401, CDM XIII, č. 93)

17.

DISP právní akt (stvrzení dluhu) že jsme dlužni spravedlivého dluhu

dlužná částka	sto kop grošův dobrých stříbrných rázu pražského, v počtu šedesát grošův za každou kopu čtúc,
věřitel	urozenej panie Elzce, někdy páně Jindřichově z Rozemberka manželce dobrej paměti, svrchupsaného páně Oldřichově mateři, i tomu, ktož by tento list měl s jejie dobrou volí;
slib splacení	kterýchžto sto kop grošův my všechny, jistec i rukojmie, slibujem naši dobrou čistú věrú rukú společnú nedielnú dáti a zaplatiti beze lsti jje panie Elzce svrchupsanej
další ustanovení	pod takú úmluvú: když by jje buoh neuchoval, tehda komuž by ona těch sto kop grošův odkázala za zdravého života aneb na smrtdnej posteli, tomu my slibujem i máme ty jistné peníze sto kop grošův dáti a splniti
termín splacení	ve čtvrti léta po jejie smrti příštíeho bez poručenie dalšíeho.

(1418, RYNEŠOVÁ I, č. 2)

18.

DISP právní akt (stvrzení dluhu)	že jsem dlužen pravého a spravedlivého dluhu
dlužná částka	čtyři a třidceti kop grošův dobrých stříbrných rázu a počtu pražského,
věřitel	múdrým mužóm purkmistru a konšelóm i vsí obci města Domažlického,
slib splacení	kteréžto peníze já jim dáti a zaplatiti slibuji dobrou věrú beze lsti
termín splacení	od dnešního dne ve čtyrech nedělích,
další ustanovení	anebo v té chvíli se jim postaviti, a se s nimi vedle jich vuole umluviti;
slib splacení	a to slibuji pod věrú a pode ctí.

(1420, AČ IV, s. 237–238, č. 3)

Byla-li dlužná částka splácena formou pravidelného platu, mohl být tento plat také zapsán do zemských desk. Textový druh dlužní úpis se tak zde do jisté míry překrývá s kupními smlouvami:

19.

DISP právní akt (stvrzení dluhu)	že jsme dlužni spravedlivého dluhu, než věnných peněz,
dlužná částka	čtyrydeseti kop grošů stříbrných pražského rázu českého čísla, za každou kopu šedesát grošů počítajíc,
věřitel	čsnej ženě panie Bonuši ženě Hartmanově z Syerkovic a k věrný rukám Jěškovi a Jilvínovi bratřím z Olešničky,
slib splacení	kteréžto peníze máme a slibujem jje Bonuši čtyry kopy platu ukázati na svobodných dědínách v věnnej zástavě v těch svrchu psaných ve čtyrydeseti kopách.
vložení do desk	A ty jisté čtyry kopy platu máme jje svrchupsanej panie Bonuši ve dsky vložiti na prvé senmu v Olomúci neb v Brně, když by dsky otevřiny byly. Pakli bychom na prvé senmu nevložili, ale beze lsti na druhém konečně máme vložiti.

(1405, CDM XV, č. 434)

20.

DISP právní akt (stvrzení dluhu)	že jsme dlužni pravého a zřízeného věnného dluhu

dlužná částka	sto kop grošův stříbrných pražského rázu
věřitel	Kamaretovi z Žirovnice a Zbyňkovi otcí jeho tudiež z Žirovnice.
slib splacení	I slibujem naší dobrou věrú, rukú společnú, nerozdielnú, beze všie zlé lsti, těch jistých předpsaných sto kop grošův deset kop grošův platu na svobodných a dobře movitých dědinách spolkem jmáme i slibujem k věnné zástavě postúpiti,
vložení do desk	a těch jistých deset kop grošův platu, když budeme upomenuti, prvě suché dni nebo druhé beze lsti nebo třetie najposlé s dobrými movitými a dosti jmajícími zprávcemi zemskými dskami jmáme utvrditi, jakož česká země za právo jmá, a nebo jinak kterakžkolivěk kromě desk svými zápisy upevniti a ujistiti, tak aby předpsaní věřitelé svého dluhu jměli jistotu.

(1418, KLIMESCH č. 136)

Spíše ojediněle se objevuje možnost pravidelného platu jako alternativa vedle splacení celé částky v určitých termínech:

21.

DISP právní akt (stvrzení dluhu)	že jsme dlužni pravého dluhu
dlužná částka	třimezdcietma kop grošův dobrých, stříbrných, pražského rázu,
věřitel	ctným kněžím převorovi a všemu konventu kláštera svatého Ducha v Novém Plzni, bratřím zákona svatého Dominika i tomu každému, ktož by tento list měl s jich dobrou volí.
slib splacení	Protož slibujem listem tiemto i dobrou věrú naší křesťanskú, rukú společnú a nerozdielnú i beze všie zlé lsti našim věřícím teprv jmenovaným penieze svrchupsané dáti a penězi hotovými zaplatiti
termín splacení	na tyto roky podepsané a úmluvy, to jest jednu kopu grošův ve dvou nedělí, první po svatém Jiří, ježto od dánie tohoto listu najsapieš přijíti má, a druhú kopu grošův ve dvou nedělí první po svatém Havle, inhed potom najprv přijítie a třetí kopu grošův na svatého Jiří ve dvou nedělí, ježto po túto dvou rokú již jmenovanú najsapieš přijíti má a na ten na poslední rok teprv jmenovaný mámy a slibujem jim těch ostatečných dvadceť kop grošův dáti a penězi hotovými zaplatiti beze všeho dalšího prodlenie
poukázání platu	anebo jim na našich na čistých a na svobodných dědinách dvou kopú grošův dobrých, stříbrných, pražského rázu, platu ročního a věčného, ale holého toliko platu beze všeho panstvie okázati a postúpiti a zapsati dobrými listy anebo aktami dvoru arcibiskupstvie pražského, tak aby oni toho platu jisti byli; kteréhožto platu jedna kopa grošův na oděv a druhá kopa grošův na pitanci těm bratřím má vycházeti na všaké léto.

(1411, STRNAD I, č. 232)

Ve třech listinách slibují vydavatelé (pravidelně se jedná o kláštery – jednou opatovický a dvakrát chotěšovský) splacení dluhu (případně úroků z dluhu) nikoli svého vlastního, ale za krále Zikmunda Lucemburského. Obě pozdější listiny ze třicátých let (č. 23 a 24) se shodují v postoupení nemovitých statků jako náhrady a záruky za splacení dluhu:

22.

NAR

že najjasněšie knieže a pán, pan Sigmund římský král vždy rozmnožil říše, král uherský a český král, pán náš milostivý, znamenav statečnú a snažnú službu od urozených pánuov, pana Puoty z Častolovic a pana Alše ze Šternberka odjinud z Holic, i dal jim i jich budúcím tři tisíce kop grošuov dobrých stříbrných rázu pražského na našem klášteře na Opatovicích i na tom na všem zboží, což k tomu našemu klášteřu příleží aneb příslušie.

DISP dlužník
právní akt
věřitel
dlužná částka
(stanovení úroku)
termín splacení

A my svrchupsaný Jan v ty časy opat i vešken konvent i naši budúcí, sľubujem jim svrchupsaným urozeným pánuom i jich budúcím z těch tří tisícúov kop grošuov úrok platiti a dávati tři sta kop grošuov dobrých stříbrných rázu pražského.

Ale to rozdielne, na s. Jiříe puol druhého sta kop, ježto nynie najprvé má přijíti, a na s. Havla puol druhého sta kop grošuov, ježto potom inhed má přijíti: a tak na každé léto máme i sľubujem jim i jich budúcím dávati a platiti v plně až do cela na ty roky bez pomčenie hotovými penězi dotud, dokudž by král Sigmund a pán náš milostivý nebo král svrchupsaný urozeným pánuom i jich budúcím, těch svrchupsaných tří tisícúv kop grošuov hotovými penězi úplně a docela nezapltil a nedal.

(1420, AČ III, s. 280–281, č. 15)

23.

DISP právní akt
(stvrzení dluhu)
dlužná částka
věřitel
postoupení majetku

že jsme dlužni za najjasné (!) knieže a krále, krále Zigmunda, římského etc. - krále, za nás i za náš konvent pravého a jistého dľuhu patnádcete set kop gr. dobrých stříeb. rázu starého praž. uroz. pánu, p. Vilémovi z Rizemberga odjinud z Švihova, v kterémžto dľuhu nynie jmenovaném zapsali jsme i stúpili jsme jemu - zbožie klášteřa našeho svrchupsaného, zejména Litice ves všicku s platy, s poplatky, s kmety etc. s poplužími, s řekami, s mlýnem, s potoky, s řekú Lhotskú, jakož jest pod Lhotú, s lesy: Chlum řečený, les Němčí dól, chřastiny rybníka Lašitovského pod tú cestú podvoznú, jakož jezdie přes hrázi rybníka řečeného Sulkov, a vo tom farářova nic nedotýkajíc izádných věcí, s luhy, s horami i s doly, s rybníkem řečeným Lašitov, i s tú se vši zvolí, se vším plným panstvím etc. - A k tomu zboží Litickému - zapisujem - zbožie klášteřa našeho svrchupsaného, zejména šest lánúv ve Vstiši ve vsi, na těchto dvořiech i lidech tuto jmenovaných: na Janovi Štěpánovic s puol třětím lánem, na Heřmanovi puol druhého lánú, Jana Nováka se dvěma lánoma i s těmi se všemi platy i s poplatky etc. -, plným panstvím, - kterézto svrchupsané zbožie jmá nadepsaný pan Vilém držeti, tiem vlásti etc. -, doňavadž bychom svrchupsaných peněz, totižto patnádcete set kop gr. dobr. stříeb. rázu svrchupsaného nedali a nesplnili a úplně nezapltili věřiteli našemu nadepsanému etc. -

(1431, AČ VII, s. 630–631, č. 41)

24.

DISP právní akt
(stvrzení dluhu)
dlužná částka

že jsme dlužni za najjasněšie knieže a krále, k. Zigmunda, římského etc. - krále, - pravého a jistého dľuhu puol páta sta kop gr. dobrých, stříeb., rázu starého praž. a měny české, na těch listech, kterézto jest KMt zapsal

věřitel	uroz. panošiem Zdeňkovi z Drštky řečenému Kolvín a Zdeňkovi z Drštky, purkrabí na Týně Horšovském, strýci jeho, v jich službách,
postoupení majetku	jménem ves Tůškov Hartmanův, kterýžto list jeden svědčí na dvě stě kop grošův a druhý list svědčí na pět set kop grošův, to jest na Staňkovy a na Tůškov Hartmanův, a na těch listech, kterýžto svědčíe na Domažlice. Summy určené jest půl páta sta kop gr. tu v Tůškově, jmenovitě na dvěcát láních; v kterémžto dluhu nyníe jmenovaném zapsali jsme i stúpili sme - zbožie kláštera našeho svrchupsaného, zejména dvadeceti lánův ve vsi naší jménem v Tůškově Hartmanově na těchto lidech nyníe jmenovaných, to jest: na Bláhovi jeden lán a třetinu lánů, na Karhanovi jeden lán, na Mašovci jeden lán, na Matějovi Kručovi jeden lán, na Ročněti puoldruhého lánů, na Jiechovi jeden lán, na Vaníkoví puoldruhého lánů, na Královi puol lánů, na Matějovi puol lánů, na Petrovi Volejíkovi jeden lán, na Ženíškoví jeden lán, na Bohuši jeden lán, na Vávrovi puoldruhého lánů, a k tomu pustá dva lány, na kterýchžto (!) sú seděli dva kmeti, na Janovi na Kleči jeden lán a Kubcovic jeden lán a třetinu, na Martasovi jeden lán, a Laška puol druhého lánů s platy, poplatky etc. -, uroz. panoši Zdeňkovi z Drštky řečenému Kolvín, a paní Margretě z Frumstajna, manželce jeho, i tomu každému, ktož by tento list jměl s jich dobrou volí. Kteréžto zbožie svrchupsané jmají věřící naši nadepsaní tiem vlásti a jeho požívati, jakž se jim bude zdáti, - doněvadž bychom svrchupsaných peněz, totižto puolpáta sta kop gr. nedali a úplně nezaplatili věřícím našim nadepsaným. -

(1432, AČ VII, s. 632–633, č. 44)

V jednom případě (v nedatované listině olomouckého biskupa Jana Mráze pro jednoho z jeho manů) byl dlužní úpis připojen k dispozici s jiným obsahem – udělení manství. K takovému jevu – spojení dvou různých právních aktů v jedné listině – docházelo jen zcela výjimečně.

25.

DISP	že sme dali a že dáváme mocí tohoto listu manstvie o padesáti hřivnách pod námi a pod naším kostelem olomuckým, kteréž najprve po smrti kteréhokoli mana našeho neboli jiným kterýmkoli kusem na nás a na náš kostel právem spadne, ctnému muži Climentovi z Mostu, našemu služebníkovi i jeho erbóm za jeho věrnú službu, ježto jji nám a kostelu našemu olomuckému věrně ukazoval po mnohé časy. A toho prvnieho manstvie, ježto by je podle toho listu Climent chtěl přijieti, kteréž na nás a na náš kostel olomucký spadne, ježto by o padesáti bylo hřivnách, jeho Climenta i jeho erby podle řádu a běhu manského činíme mocna právě a úplně, aby, když které takové manstvie spadne, když by je přijieti chtěl, jiných našich listův nebylo třeba.
PROM	Dále tiemto listem vyznáváme,
věřitel	že sme jemu, jeho erbóm i jeho panie
právní akt (stvrzení dluhu)	dlužní čistého pravého dluhu peněžitého
dlužná částka	třidceti hřiven za jeho věrnú službu a také ježto nám hotových peněz pójčil.
další ustanovení	Když bychom jemu podle toho listu k manství o padesáti hřivnách pomohli a on toho v drženie všel, tehdy máme těch třidceti hřiven od něho, od jeho ženy, od jeho erbów úplně prázdni býti. Pakli Climent zšel z tohoto světa, jehož bouh nedaj, nedosáhna manstvie podle tohoto listu, tehdy jeho panie

i jeho erbóm těch dřevěpsaných třidceti hřiven plnici budem mieti a jim je ostanem dlužni.

(1397–1403, CDM XV, č. 425)

Svou strukturou také zcela ojedinělá je listina Beneše z Benešova a z Kvasic, která v jedné dispozici spojuje opět několik právních aktů – šestnáct různých dlužních úpisů pro rozdílné příjemce. Jednotlivé položky jsou přitom formulovány maximálně úsporně:

26.

DISP	právní akt (stvrzení dluhu)	Najprve sem dlužen
	dlužná částka	šedesát hřiven grošův
	věřitel	cnému panoši Helmovi a jeho paní malžence k věrnej ruce panu Budišovi z Budišova
	termín splacení	a tym mám dáti a zaplaciti o sv. Jiří, jakož najprve přide.
	právní akt	Dlužen sem
	věřitel	Maříkovi z Trnavky
	dlužná částka	pět a čtyřicet hřiven
	termín splacení	a ty mám také dáti na sv. Jiří, jakož najprve přide, a také list můj má na ty peníze.
	právní akt	Dlužen sem
	věřitel	slovutnému panoši Malému seděním v Lechočicích a jeho dceři
	dlužná částka	třidceti hřiven,
	termín splacení	také můj list má, a to mám dáti na sv. Jiří, jakož najprve přide.
	právní akt	Dlužen sem
	věřitel	Beneškovi páně Hanušovi z Slešnej příteli jeho
	dlužná částka	třidceti hřiven
	další ustanovení	a tomu mám list obnoviti o sv. Jana,, jakož přide,
	termín splacení	a přes rok abych jemu penieze dal, než starý list svědší (!) padesát hřiven,
	splacené položky	i dalť sem Milotě dvadceti hřiven, jakož má páně Hanušovu dceru z Lešan, a to je svědomo panu Hanušovi z Lešan.
	právní akt	Dlužen sem
	dlužná částka	třidceti hřiven
	věřitel	slovutnému panoši Hrochovi a jeho ženě k věrným rukám Konečkovi z Pruss a knězi Rackovi z Kroměříže a Jakúbkovi z Rakodav,
	termín splacení	ty mám dáti o sv. Janě, jakož nynie přide.
	právní akt	Dlužen sem
	věřitel	do Czedlicz do kláštera za nebožtíka páně Jarošovu duši
	dlužná částka	dvadcet hřiven,
	termín splacení	a ty mám dáti na sv. Václav, jakož nynie přide,
	splacené položky	a třidsec (!) hřiven dal sem na ten dluh.
	právní akt	Dlužen sem
	věřitel	Oldřichovi
	dlužná částka	deset hřiven jakož nynie jest ve Zlíně,
	termín splacení	ty mám dáti na sv. Václav, jakož nynie přide.

právní akt	Dlužen sem
věřitel	Pulczovi a jeho ženě
dlužná částka	deset hřiven, ježto sem jemu po ní věno dal po paní Adličce z dobrej vuole, než ten listu nemá.
právní akt	Dlužen sem
věřitel	Foglovi městěninu z Olomúce
dlužná částka	puol deváty kopy a čtyři groší za sukno bryxlské a za jiné sukno,
termín splacení	a ty bych měl jemu dáti na svatého Jana, jakož nynie přide, a toť má můj list.
právní akt	Dlužen sem
dlužná částka	čtyři kopy
věřitel	Hanušovi kramářovi z Brna za koření,
termín splacení	to mám zaplaciti na svatý Václav, jakož nynie přide.
právní akt	Dlužen sem
věřitel	paní Michalkovej z Bařic
dlužná částka	čtyři hřiven (!), ježto mi puoščela k mým potřebám,
slib splacení	ty bych jměl zaplaciti, když mi buoh pomóz.
právní akt	Dlužen sem
věřitel	Stachovi
dlužná částka	kuoň, jakož jemu pacholek u Rabstajna ujěl po třech kopách.
právní akt	Dlužen sem
věřitel	Maršíkovi švagru svému a komorníku markrabímu
dlužná částka	čtyři hřiven, ježto za mě dal za kuoň Arnoltovi z Brna.
právní akt	Dlužen sem
dlužná částka	za dralink vína tři hřivny a tři groší
termín splacení	a to bych jměl jemu dáti o sv. Václavě.
věřitel	A opatovi knězi Janovi z Velehrad
právní akt	dlužen sem
dlužná částka	za dva drajlinky vína sedm kop,
právní akt	dlužen sem
dlužná částka	hřivnu
věřitel	kvasického kostelu za mé předky,
termín splacení	o sv. Václavě puol hřivnu dáti a o sv. Jiří puol hřivny mám dáti.
další ustanovení	Prosím urozeného pana Lacka z Kravar odjinud z Helfinstajna, aby učinil jako věrný poručník, neuchová-li mne milý buoh, aby mé dluhy zaplácil z mého zboží, aby na mej duši nestálo, a tohoť věřím milý pane i úfám, že to učiníš, nebž sem to spravedlivě dlužen dobrým lidóm, jakž jest tu napsáno.

(1410, CDM XIV, č. 139)

2.2.2.4.

Struktura středověkých dlužních úpisů byla velmi pevná, zaznamenáme u nich menší variabilitu než v případě kupních smluv. Najdeme zde opět tři obligatorní součásti dispozice – právní akt (stvrzení dluhu), dlužnou částku a věřitele. Za nimi zpravidla následuje formulace slibu splacení dluhu a termínu pro splátky, tyto části však už k povinným náležitostem nepatřily. Identifikace dlužníka (obvykle vydavatele) se opět téměř pravidelně nachází už v intitulaci,

případně, pokud se dlužník s vydavatelem neshoduje, v naráci listiny. V dispozici bývá jeho jméno opakováno jen výjimečně. Podobně další ustanovení o vložení platu do desk, stanovení úroku, postoupení majetku apod. se objevují jen zřídka.

části dispozice	Prokop: <i>List na penieze</i>	Dlužní úpisy (26 listin)
dlužník		1
právní akt (stvrzení dluhu)	•	26
dlužná částka	•	26
věřitel	•	26
slib splacení	•	21
termín splacení	•	21
vložení do desk		2
postoupení majetku		2
stanovení úroku		2
poukázání platu		1
další ustanovení		5

Tab. 21: Struktura dlužních úpisů

2.2.3. Uzavření příměří

2.2.3.1.

K dalším textovým druhům neuvádí už písař Prokop takové shrnutí jejich jednotlivých součástí, jako v případě kupních smluv a dlužních úpisů, máme tedy k dispozici jen plné vzory listin. Obsahem dalšího z nich, označeného *List příměří pod základem peněžitým a pode ctí a pod věrú* je, jak název napovídá, smlouva o uzavření příměří. V jeho názvu se odráží i jedna ze součástí této smlouvy: vydavatel slibuje zachování příměří, přičemž se zaručuje vlastní ctí a vírou nebo finanční částkou (základem), případně obojím, že příměří bude dodrženo (k postihům, které hrozily v případě porušení takového ustanovení, srov. v kapitole Sankce, odst. 2.1.3.3.4.).

Příměří je smlouvou mezi dvěma stranami, z nichž jedna vždy vystupuje jako vydavatel a druhá jako příjemce, při jedné příležitosti tedy vznikly dvě listiny, které strany vydaly sobě navzájem. Potvrzuje to i písař Prokop, který na závěr kapitoly o příměří dodává: *A také zapiš druhú stranu jako prvni bez proměny* (MAREŠ s. 27), třebaže v našem materiálu žádnou takovou dvojici dokumentů bohužel nemáme.

Součástí Prokopova vzoru pro uzavření příměří je identifikace první ze stran v intulaci a za promulgací potom výčet všech příslušníků strany, kteří vstupují do příměří. Následuje vlastní právní akt a termín, do kterého má příměří trvat. Další součástí tvoří identifikace druhé strany s výčtem všech jejích

příslušníků a na závěr slib dodržení příměří „*pode ctí a pod věrú a pod základem*“. Za tímto slibem jsou už obsaženy sankce pro případ porušení smlouvy (viz zejm. odst. 2.1.3.3.10. a předcházející v kapitole Sankce). Listinné formule náležející k eschatokolu v předloze chybí, Prokop pouze odkazuje na předcházející vzory („*ut in prima forma obstagiali usque in finem*“). Text celého vzoru *Listu příměří* zní:

		<i>List příměří pod základem peněžítým a pode ctí a pod věrú</i> (MAREŠ s. 26–27)
INT	první strana	Já Jan z Rad.
PROM		vyznávám tiemto listem etc.
DISP	příslušníci první strany	že s svými úředníky, purkrabíemi, služebníky se všemi i s svými hrady, tvrzemi, městy, vsi i se vším svým zbožím, s poručenstvími, s opravami se všemi, ktož by chtěli pro mě učiniti neb nechati beze lsti i také s těmi, kteříž by ten čas příměří ke mně se v službu prikázali, nic po sobě nezuostavuje, i také se vším zbožím služebníkuov a sedlákuov i lidí mých
	právní akt (uzavření příměří)	vstúpil sem a mocí tohoto listu vstupuji v pravé a křesťanské upřímné a bezelstné příměříe
	termín	od dáníe tohoto listu až do s. Havla a ten den, až slunce za horu zajde, najprv příštíeho
	druhá strana + příslušníci	s urozeným panem Janem z Blatné, s jeho úředníky, purkrabíemi, služebníky, s hrady, s tvrzemi, s městy, s vsi i se vším jeho zbožím, s poručenstvími, s opravami i s těmi se všemi, ktož by chtěli pro něho učiniti aneb nechati i také s těmi, kteréž by v ten (čas příměříe) on v službu svú přijal, i také se vším zbožím služebníkuov, sedlákuov a lidí jeho, nic nevymienující,
	slib dodržení příměří („ <i>pode ctí a pod věrú a pod základem</i> “)	a to příměříe já napředpsaný Jan z Rad. slibuji dobrú věrú křesťanskú jménem svým i všech těch, ktož v tom příměříe se mnú stojie, všichni ve spolek beze vsie zlé lsti napředpsanému panu Janovi i jeho všemu zboží i těm všem, ktož s ním v tom příměří stojie, do toho dne svrchupsaného zdržeti a zachovati beze všeho přerušenie v celosti a v pevnosti pode ctí, pod věrú a pod CC kopami grošuov dobrých etc.
SAN		A pakli bych já neb kto z svrchupsaných mým vědomím svrchupsané příměří napřed psanému panu Janovi, zboží jeho aneb komu z jeho, ješto v tom příměří stojie, kterakkoli přerušil a nezdržal [...] Pakli bychom toho neučinili a toho základu propadeného seznaného v ten čas nedali, tehda, kteréž by dva z nás rukojmí etc. <i>ut in prima forma obstagiali usque in finem</i> , jmenujíc svrchupsaný základ CC kop grošuov.
KOR		-
DAT		-

2.2.3.2.

Listinný materiál z konce čtrnáctého a první třetiny patnáctého století poskytuje dostatek příkladů, jak byla tato ideální forma naplňována v praxi. V našem korpusu se smluv uzavírajících příměří objevilo čtyřiaadvacet, většina z nich z pochopitelných důvodů pochází z období husitských válek, ale několika listinami je pokryto i období předcházející. Značný podíl na pozdějších listinách z dvacátých a třicátých let patnáctého století mají početná a již od

prvních let po vypuknutí válečného konfliktu uzavíraná příměří mezi jihočeským katolickým velmožem Oldřichem z Rožmberka a táborskými hejtmany a dalšími husitskými městy a vojevůdci [srov. ŠMAHEL 1996c, s. 63, 183, 205, 223, 229, 248].

Jen malý počet listin zcela odpovídá Prokopově struktuře. Patří k nim např. jedna ze starších „předhusitských“ listin – smlouva Mikuláše Zajíce z Házmburka s Otou z Bergova z roku 1414, ačkoli i ta se od Prokopova vzoru liší formulací slibu dodržení příměří pouze „*pode ctí a pod věrú*“ a neuvádí záruku finanční:

1.

DISP	právní akt (uzavření příměří)	že sem vstúpil a mocí tohoto listu vstupuji v pravé křesťanské příměrie
	druhá strana + příslušníci	s urozeným pánem Ottú z Bergova seděním na Troskách, i s jeho se všemi přáteli, služebníky i pomocníky, ktož pro něho chtějí činiti neb nechati.
	slib dodržení příměří	A to přímírie sľubuji
	příslušníci první strany	za se i za všecy své přátely, služebníky i pomocníky, ktož pro mě chtějí učiniti neb nechati,
	slib dodržení příměří („ <i>pode ctí a pod věrú</i> “)	pode ctí a pod věrú zdržeti
	termín	od dnešnieho dne od východa slunce až do té neděle, ježto po dánie listu tohoto najprv přijde, a ten celý den do západu slunečnieho.

(1414, AČ III, s. 278–279, č. 12)

Jiná listina, blížíci se svou dispozicí písari Prokopovi, je také příměří již husitských vojevůdců a měst s Oldřichem z Rožmberka a jeho spojenci z roku 1424:

2.

DISP	právní akt (uzavření příměří)	že sme vstúpili i vstupujem v pravé a upřímé přímírie křesťanské,
	termín	ot dánie listu tohoto do s. Havla najprvé přístieho a ten den celý,
	druhá strana + příslušníci	s urozenými pány, p. Oldřichem z Rosemberka, Vilémem z Potenštaina, Janem z Riseburka, Drhú z Dolan a Milostú poručníci sirotkóv i všeho zbožie Teleckého, a slovútnými Hájkem z Hodětina purkrabí ze Zvíkova, Kunatem z Sulejovic seděním na Vinterberce, Buškem z Čudic hajtmanem z Hluboké, Zdeslavem z Hertvikova hajtmanem na Bechyni, Buškem z Rovného purkrabí na Krumlově, Matějem Višní z Větrně purkrabí z Velešína, s urozeným pánem Janem z Rožmitála seděním na Blatné, s oběma hrady na Rosemberce a s hradem Vítkovým Kamenem, i s jinými jich hrady, tvrzemi, hajtmany a purkrabiemi.
	slib dodržení příměří („ <i>pode ctí a pod věrú a pod základem</i> “)	Za kteréžto příměrie my všichni nadepsaní jednostajně sľubujem pode ctí a pod věrú, a pod základem osm tisíc kop grošiev dobrých stříbrných rázu pražského,
	příslušníci první strany	za se i za všecy své vlastnie i poddané,

slib dodržení
příměří

že to přímírie věřitelóm naším svrchupsaným i jich všem bude zdržáno
a zachováno bez přerušenie věrně, ctně a křesťansky, jakož jest svrchu
psáno.

(1424, AČ III, s. 245–248, č. 32)

Tato listina ovšem ve své další části na rozdíl od Prokopova vzoru obsahuje velmi rozsáhlá sankční ujednání pro případ porušení sjednaného příměří.

2.2.3.3.

Ze součástí smlouvy o příměří uváděných písařem Prokopem nejčastěji chybí konkrétní termín pro platnost příměří, které tak bývá uzavřeno na bližší nespecifikovanou dobu. Většina listin však naopak doplňuje k již zmíněným součástem ještě další ujednání. Častým doplněním smlouvy bývá ustanovení o ubrmanech – rozhodcích, kteří měli v případě narušení příměří posoudit, k jak závažnému přechinu došlo, a navrhnout způsob nahrazení škod a případné potrestání viníků. Vydavatelé listiny se zavazují rozhodnutí ubrmanů respektovat. Smlouva o příměří se v této části stýká s jiným textovým druhem (rovněž vydávaným dvěma stranami zároveň) – obecným závazkem obrátit se ve sporu na nezávislého rozhodce a řídit se jeho rozsudkem. Písař Prokop k tomuto textovému druhu poskytuje vzor nazvaný *List na zaručenie ubrmanuov o kreruržkoli při, aby jie ubrmané byli mocni* (MAREŠ s. 27).

3.

DISP	právní akt (uzavření příměří) (I) příslušníci první strany	že slíbili smy i slibujem všickni spolu jednu a nerozdielnú rukú, jakožto praví jistci té věci, dobrú a čistú naši věrú, žádný se od druhých neděle ani sě děliti moha, jednostajně za najosvietilejšie knieže a pána, pana Václava římského krále a českého krále, pána našeho milostivého, za Jeho Milost i za nás za všechny, i za všechny jeho i za naše, i za ty, ktož by pro Jeho Milost i pro nás chtěli učiniti i nechati, bezevšie zlé lsti, za pravé i za křesťanské přímírie,
	právní akt (uzavření příměří) (II) druhá strana + příslušníci	urozeným i k urozeným pánóm, Bočkovi z Poděbrad, Janovi z Michalovic, Smilovi z Richemburka, Bergovovi mladému z Trosk, Janovi z Janovic, Benešovi z Liběšic i z Varty, Hynkovi z Vedlice, Odolenovi z Pyšel, Smilovi z Běškovic, Janovi Kabát (!), Janovi z Křence, Epikovi z Krucemburka, Jarkovi z Železnice, Zdislavovi z Záhoříe, Sigmundovi z Slivna, Václavovi Wunderwein z Radimě, Albertovi z Těchobuze, Maršovi z Vyšehněvic, Janovi z Veselice, Tupcovi z Jieřic, Janovi z Voděrad a Kunatovi z Sulejevic, i k těm ke všem, ktož sú s nimi zašli kterakkolivěk, nebo ktož s nimi stojie nebo pro ně činie nebo nechajie,
	termín	to sdržeti čistě, věrně a křesťansky, ot nynějšieho času až do Svieček, ježto nynie přijdú, ten den celý,
	slib dodržení příměří („pod základem“)	pod základem patnáct tisíc kop grošív pražských stříbrných, když by na nás nebo na naši stranu bylo dobrým svědomím dovedeno a ukázáno.

ubrmani V kterémžto přímíří sú mocní ubrmani dóstojní a urození kniežata a páni: kněz Václav patriarcha Antiochejský, kněz Wolbram arcibiskup pražský, kněz Jan biskup Lutomyšlský, Jindřich z Rozemberka, Otta starší z Bergova, Heřman a Beneš z Chusníka, a Hynek Berka z Hoensteina (!), všickni za jeden člověk a nedielně, mezi dřievepsaným pánem naším králem s jedné strany, a mezi svrchupsanými i jinými, ktož jsú s jich strany, s druhé strany: takú měřú, že ti svrchupsaní ubrmani mají den svatě Margarety, ježto nyníe přijde, spolu býti, a mají plnú moc jednati do všecko podlé listův a přísah dřievestalých, i jiné všecky věci, kterýchž jest potřebie k zemi i Králově Milosti, nic po sobě nepoostavujíc; a k tomu roku mají se sjeti do Benešova posléze ten den, a tu konečně dokonati; a bylo-li by jim třeba, tehda mají moc plnú devatého nad se voliti. A také v tom přímíří mají býti všichni s obú stranú, ktož jest pro koho zašel a ktož pro koho činí nebo nechá beze lsti, tak že země česká o ty žádné strany nemá hubena býti, a ani v zemi ani do země škozeno; pakli by odkudkoli škozeno bylo, tehda Králova Milost má toho brániti, a toho beze lsti staviti pod základem toho přímíří. A také, ač by kterú potřebnú přičinú v tej chvíli to konáno nebylo, tehdy těch osm mají moc plnú, dalšíe přímírie vložití pod týmž základem. A my za ty všecky věci slubujem i slíbili smy svrchupsaným jednostajným slibem, k dřievepsaným pánóm a mužóm a k jich straně, tak že to má pevno, tvrdo, jisto sdržáno býti bez přerušenie pod základem svrchupsaným.

(1399, VÝBOR I, s. 1040–1044, č. 13)

4.

DISP	právní akt (uzavření příměří) (I)	že sem slíbil a tiemto listem slubuji
	první strana	za najjasnější kněžnu a paní, paní Sofii králevnu českú, paní mú milostivú,
	právní akt (uzavření příměří) (II)	že jest vstúpila a vstupuje v pravé křesťanské příměrie
	druhá strana + příslušníci	s urozeným pánem Hynkem Krušinú z Lichtemberka i s jeho se všemi služebníky i pomocníky i s těmi se všemi, ktož sú podlé něho nyníe v této válce anebo pro něho zašli,
	termín	od dnešního dne až do středy ježto najprv přijde, a ten den celý až do slunečného západu.
	slib dodržení příměří („pode ctí a pod věrú a pod základem“)	A to příměrie já svrchupsaný Jan ze Zásady slíbil sem a slubuji svú dobřú a čistú věrú, beze všie zlé lsti, a pode ctí a pod věrú, a pod základem dvě tisíce kop grošiev, najprvé za svrchupsanú najjasn. kněžnu Sofii královú českú, paní mú milostivú, i za její za všecky služebníky i pomocníky, i za ty za všecky, ktož sú podlé J ^{ie} M ^{ti} v této válce anebo pro ni zašli, že to svrchupsané příměrie věrně a křesťansky bezelsti zdržáno bude i beze všeho porušenie,
	ubrmani	pod takovúto úmluvú, že svrchupsaná kněžna a králevá česká o vsechny viny, pře, závady i nechuti, kteréž jest měla anebo má s svrchupsaným p. Hynkem Krušinú, na duostojném v boze otci a knězi, knězi Konradovi arcibiskupu pražském, a na urozeném pánu Čeňkovi z Varterberka, najvyšším purkrabí pražském, dosti má a mieti bude. A tu svrchupsanú umluvu, točiz příměrie i poslušenství, já svrchupsaný Jan Kyjata ze Zásady slubuji ujistiti i zaručiti, tak jakž se svrchupsaným ubrmanóm zdáti bude, v Praze nyníe těchto dní svrchupsaných.

(1414, AČ III, s. 277–278, č. 11)

5.

DISP	právní akt (uzavření příměří) druhá strana + příslušníci	že sme vstúpili, a mocí tohoto listu vstupujeme v pravé a křesťanské příměří s přenajjasnějším kniežetem, králem Václavem římským a českým, a s knězem Kunradem arcibiskupem pražským, i s jich se všemi služebníky i pomocníky.
	termín	Kteréžto příměří mezi námi má státi od danie tohoto listu až do s. Jakuba najprv příštího, a ten den celý až slunce za horu zajde svým během, beze lsti.
	slib dodržení příměří („pode ctí a pod věrú“)	A to jistě příměří my svrchupsaní slibujem držeti pode ctí a pod věrú.
	ubrmani	A jestliže by z KM ⁿⁱ který anebo z mých v tom příměří co přerušil, jehož bože nedaj, a oni nebo jich který nechtěl jej toho zbaviti: tehda má to k roku přivedeno býti před urozeného pána p. Čeňka, a což by ten vypověděl a učinil, toho má poslušno býti, jakožto mocného ubrmana. A také byl-li by kto jat s KM ⁿⁱ anebo s kněze Kundarovy arcibiskupa pražského strany, ten má dán býti svrchupsanému pánu, p. Čeňkovi v jeho moc; a ten se má uptati viny i nevinu, a pomstíti jakožto spravedlivý popravce.
	slib dodržení příměří	A to my svrchupsaní slibujeme držeti, což svrchu psáno stojí, sami za se i za všechny naše, i za ty za všechny, kdož by pro ny chtěli učiniti nebo nechati, pod pokutú svrchupsanú.

(1416, AČ III, s. 279, č. 13)

6.

DISP	právní akt (uzavření příměří) druhá strana + příslušníci	že sme vstúpili a mocí listu tohoto vstupujem v pravé a křesťanské příměří s urozenými panošemi s Janem z Bezdědic, řečeným Řitka, hauptmanem na Domažlicích, a s Olfartem z Javora, hauptmanem na Vilštyně, i s jich se všemi služebníky i poddanými,
	termín	ot dání listu tohoto až do sv. Jiříe nynie najprvé příštího, a ten den celý až do západu slunce svým během přirozeným;
	příslušníci první strany	a v to svrchupsané příměří přijímáme k sobě své všechny služebníky a poddané.
	slib dodržení příměří („pode ctí a pod věrú a pod základem“)	Kteréžto příměří slibujeme napřed sami za se i za své služebníky a poddané věrně pode ctí a pod věrú křesťansky zdržeti a zachovati, a k tomu pod základem třmi tisíci kop grošovov dobrých stříbrných rázu pražského;
	ubrmani	pakli bychom co proti tomu příměří učinili aneb naši služebníci, jehož pane bože nedaj: tehdy to jmáme opravití pod svrchupsaným základem, jakož urozený panoše Zdeněk z Drštky, purkrabie na Týně Horšovském, a Jan z Bezdědic, hauptman na Domažlicích, řkú a káží. A to jmáme a slibujeme učiniti ve čtyřech nedělách od výpovědi svrchupsaných opravci.

(1428, AČ III, s. 267–268, č. 40)

Častou klauzulí ve smlouvě byla také možnost uzavření příměří předčasné vypovědět. Ustanovení pak vymezuje, za jakých podmínek (zpravidla s dvou- či čtyř-, někdy i se šestitýdenní výpovědní lhůtou):

7.

DISP	právní akt (uzavření příměří) (I)	že vstupuji i vstúpil sem
	příslušníci první strany	se všemi syny svými i služebníky i pomocníky i beze lsti, ktož pro mě chtí učiniti,
	právní akt (uzavření příměří) (II)	v pravé v křesťanské příměří
	druhá strana + příslušníci	s urozeným panem Oldřichem z Hradce i s jeho pomocníky i služebníky i beze lsti, ktož proň chtí učiniti, nebo nechati,
	termín	od té neděle před svatým Havlem až do svatého Václava umučení a ten den celý pod věrú a pode ctí a pod pěti sty kop grošov dobrých stříbrných,
	ubrmani	však takú úmluvú, abychom s obú stranú v tom času o vsecky věci i nechuti podlé skutkúv i líčení, což jest kto komu učinil do té chvíle mocně i konečně přišli i dali se ohledati urozenému panu Bočkovi z Poděbrad a což by on mezi námi vyřekl, abychom na tom s obú stranú dosti měli pod jmenovanú pokutú
	výpověď	a také s takú úmluvú, kázal-li by mi mój pán, král český, v tom příměří co jiného činiti, abych jemu dal napřed věděti dvě neděli jako dobrý a on mně též zase pan Oldřich svrchupsaný a to vše slibuji pod jmenovanú pokutú zdržeti.

(1404, CDM XIII, č. 331)

8.

DISP	právní akt (uzavření příměří)	že jsme vstúpili a tiemto listem vstupujem v pravé křesťanské příměříe
	druhá strana + příslušníci	s uroz. pánem p. Oldřichem z Rosenberka se všemi těmi výmluvami, kteréž svrchupsaný pan Oldřich s městem Piesek umluvil. A dále kohož by on v též příměříe k sobě přijal a nám zaň řekl a slíbil, že též máme i slibujem s ním státi.
	výpověď	Také jestliže by se nám nezdálo to příměříe nahořepsané držeti, tehdy svrchupsanému panu Oldřichovi čtyři neděle napřed máme dáti na Helfmburk nebo na Krumlov věděti.
	ubrmani	A jestliže by se co ot nás neb ot našich stalo svrchupsanému pánu, tehdy po uroz. panu Mikulášovi z Střely a Janovi z Craselova máme a slibujem po nich ve dvú neděli, což nám naleznú, straně nahořepsané opraviti.

(1426, RYNEŠOVÁ I, č. 129)

9., 10., 11., 12.

DISP	právní akt (uzavření příměří)	že sme vstúpili a mocí tohoto listu vstupujem v pravé křesťanské příměříe
	druhá strana + příslušníci	s uroz. panem Oldřichem z Rosenberka i s jeho úředníky, purgrabieři i služebníky se všemi těmi výmluvami, jakož sme s ním prve umluvili a měli.
	příslušníci první strany	A dále kohož bychom v též příměříe k sobě přijeli a pánu svrchupsanému za něho řekli a slíbili, že též má s pánem nahořepsaným státi.
	výpověď	Také jestliže by se nám nezdálo to příměříe nahořepsané držeti, tehdy pánu již psanému čtyři neděle napřed máme dáti na Crumplow věděti.
	ubrmani	Také jestliže by se co od nás nebo od našich v tom příměří stalo pánu častopsanému, tehdy po uroz. pánu Mikulášovi z Střely a Janovi z Craselova máme a slibujem po nich ve dvú neděli, což nám naleznú, straně nahořepsané opraviti;

(1426, RYNEŠOVÁ I, č. 128, 130, 132, 134)

13.

DISP	právní akt (uzavření příměří)	že sme vstúpili a mocí listu tohoto vstupujem v pravé a křesťanské příměří
	druhá strana + příslušníci	s urozeným panoším s Janem z Bezdědic, hajtmánem na Domažlicích, a s múdrymi purkmistrem a konšely i vsí obcí téhož města Domažlicského i s jich se všemi panošemi, služebníky a poddanými i s těmi se všemi panošemi, kteříž s nimi na Domažlicích přebývají, a s urozenú paní Annú z Frimburka seděním na Kasejovicích, a s opatrnými a múdrymi purkmistry a konšely měst Klatov a Sušice, i s jich se všemi služebníky a lidmi poddanými, kteréž oni, tocižto Jan z Bezdědic a purkmistr a konšelé i všeckna obec města Domažlicského k sobě sú přijeli v to příměří,
	termín	od dánie tohoto listu až do svatého Havla nynie najprvé přístieho, a ten den celý až do západu slunce svým během přirozeným.
	výpověď	Pakli by se nám v tom příměří až do toho roku svatého Havla státi nelíbilo, tehdy jmáme dvě neděli napřed věřícím našim do Domažlic listem svým, nebo po rytířském panoším dáti věděti, a tě dvě neděli, i ten den poslední tú dvě nedělí až do západu slunečného jmá mezi námi to příměří státi a trvati bez porušení všelikterakého.
	příslušníci první strany	A v to svrchupsané příměří přijímáme k sobě ctihodnú kněží, kněze Racka opata kláštera tepelského, a kněze Petra probošta kláštera chotěšovského, s jich se všemi panošemi, služebníky a lidmi poddanými, a urozené panoše Lvíka z Jivian purkrabí na Přimdě i s jeho bratřími, Zbyňka z Kocova, Břenka z Drštky, Bohuší z Tasnovic i s jich se všemi panošemi, služebníky a lidmi poddanými.
	slib dodržení příměří („pode ctí a pod věrú a pod základem“)	Kteréžto příměří slibujeme sami za se i za své panoše, služebníky a poddané, i za ty za všechny, kteréž sme v to příměří k sobě přijali, věrně, pode ctí a pod věrú, křesťansky bez přerušenie zdržeti a zachovati, a k tomu pod základem tisíce kop grošův dobrých stříbrných rázu pražského.

(1431, AČ IV, s. 238–239, č. 4)

Jinou běžnou formulí, umístěnou v listinách často do dispozice, je záruka dalších svědků – ručitelů. Někdy mohl být jejich slib zařazen až do části věnované sankcím, a tak je tomu zpravidla i u písaře Prokopa, nebo je pouhý výčet svědků obsažen v koroboraci, jindy stojí hned za vlastním jádrem smlouvy:

14.

DISP	právní akt (uzavření příměří)	že sme vstúpili v pravé křesťanské příměří a vstupujem
	termín	ot svatého Prokopa až do svatého Václava ten den celý až do západu slunce,
	druhá strana + příslušníci	s Fridřichem z Kolovrat seděním na Libštejně, i s jeho se všemi služebníky i s pomocníky, i s jeho se všemi poddanými, i s těmi, ktož by chtěli proň učiniti neb nechati;
	slib dodržení příměří	a to já svrchupsaný Oldřej (!) a Hrdoň slibujem ctně a kázaně pravé křesťanské příměří držeti,
	příslušníci první strany	i všichni naši služebníci i pomocníci i poddaní, i ti, ktož by chtěli pro nás učiniti neb nechati;
	slib dodržení příměří („pode ctí a pod věrú a pod základem“)	a to my svrchupsaní slibujem pod věrú a pode ctí, i pod základem šesti sty kop grošův dobrých stříbrných nebožce krále Václavova rázu, to příměří ctně zdržeti i zachovati až do svrchupsaného roku

příslušníci první strany ručitelé	s našimi se všemi služebníky i pomocníky i poddanými, i s těmi, ktož by chtěli pro nás učiniti neb nechati. A já Lvík z Jivňan seděním v Rovném, Vrš z Dolan řečený Slavibor, Kunat ze Štáhlav seděním na Skalce, Vrš mladší ze Všetat, Sulek z Řebečník, Boreň se Slabec, Zdeněk z Podmokl, Janek z Dubňan, rukojmě jich a za ně, vyznáváme tiemto listem i slibujem za urozené panoše za Ondřeje z Slatiny a za Hrdoně z Dubňan, i za jich všeckny služebníky i pomocníky i poddané, i za ty, ktož by chtěli pro ně učiniti neb nechati, za pravé přímířie křesťanské, že to přímířie mají zdržeti ctně a kázaně pod šesti sty kopami grošův dobrých stříbrných nebožce krále Václavova rázu. (1427, AČ VI, s. 477–479, č. 30)

Z dalších ustanovení, které se v příměřích mohou objevovat, připomeňme ještě např. glejtovní úmluvy, tedy zaručení bezpečného pohybu druhé straně (opět zde zaznamenáme styčné body s glejtem jako samostatným textovým druhem; několik vzorů pro něj najdeme i v Prokopově příručce (MAREŠ s. 28–29)).

15.

NAR	Tak jakož najjasnější kníže i pán, pan Václav, římský a český král, pán náš milostivý, s urozenými pány Herartem starším i Herartem mladším z Kunštátu o některé věci, ješto s J. M ^{sti} činiti měli, o ty věci se s nimi sjednal i s jich služebníky, ježto jsou podle nich v jich válku proti J. M ^{sti} zašli, to jim milostivě odpustil:
DISP právní akt (uzavření příměří)	těž my odpůštíme mocí tohoto listu a u pravé křesťanské příměří a u věčný mír s nimi vstupujem a vstúpili sme, že jim toho více ničímž zlým nechcme zpomínati a to slibujem svú dobrou věrú beze vsí zlé lsti,
druhá strana + příslušníci glejt	svrchupsaným Herartovi staršimu i Herartovi mladšimu i jich služebníkóm, ježto jsou podlé nich v tu válku zašli, nepřekážeti, ani překážeti dáti, kdež by se koli po všech zemích, ježto pod králevu milost slušejí, obrátili, aby bezpečni byli svých životův i statkův.
další ustanovení	Také kto by je chtěl znova obžalovati pro tyto zašlé věci svrchupsané kterakolivěk, to jim nemá k žádné škodě přijíti. (1406, CDM XIII, č. 423)

16.

DISP druhá strana + příslušníci právní akt (uzavření příměří) termín	že sme s urozeným panem Oldřichem z Rozemberga i s jeho se všemi služebníky i poddanými vnikli a vstúpili a mocí tohoto listu vníkujem vstupujem v pravé a křesťanské přímířie ot dání listu tohoto až do sv. Jiříe, od tohoto sv. Jiříe najprve příštího v rok pořád čtúce zběhlého a ten den celý až do západu slunečnieho; kterážto přímířie slibujem tiemto listem pode ctí a pod věrú naší
slib dodržení příměří („pode ctí a pod věrú“)	
příslušníci první strany slib dodržení příměří	sami za sě i za všecky služebníky a poddané naše i za ty, ktož chtie pro nás učiniti a nechati, zdržeti a v celosti zachovati do času svrchupsaného bez všeho porušeníe.

výpověď	A jestliže by se nám v tom přímíří úplně do času svrchupsaného státi nelíbilo, tehdy máme a slibujem svrchupsanému panu Oldřichovi dáti listem svým pod naší městskou pečeti aneboli po panoši rytierském na Crumplov dvě neděli napřed věděti a tě dvě neděli to přímírie máme s vobů stranů úplně a docela beze všeho přerušenie a škozenie zdržeti a zachovati.
ubrmani	Než toto je mezi námi s vobů stranů vymluveno: jestliže bychom my nebo-li služebníci a poddaní neb služebník a poddaný naši nebo náš svrchupsanému panu Oldřichovi anebo jeho služebníkuom a poddaným co v tom přímíří uškodili, o to s vobů stranů na uroz. pana Menharta z Hradce jakožto na opravci svého mocně přicházieme a vedle jeho rozkázanie straně přímírie držící odčiniti a odložiti, ač bychom co proti přímíří učinili, máme a slibujem pod základem svrchupsaným.
další ustanovení	Také jest vymieněno, když by který služebník napředpsaného pána chtěl v tom přímíří s jeho služby jinam jeti, tehdy má nám dáti listem svým, jméno jeho napíše, dvě neděli napřed věděti na rathauze na Staré Město pražské a v těch dvě nedělí nemá se nám ani našim od toho jistého žádná škoda dieti, a my též zasě máme dáti svrchupsanému pánu věděti.

(1431, RYNEŠOVÁ I, č. 179)

V husitském období najdeme potom např. v už zmiňovaných příměřích Oldřicha z Rožmberka s tábory různé závazky jihočeského velmože týkající se dodržování čtyř pražských artikulů na jeho panství a další podobné podmínky, na které Oldřich přistoupil:

17.

DISP	právní akt (uzavření příměří)	že sme vstúpili a vstupujem mocí tohoto listu u pravé křesťanské příměrie
	termín	až do masopusta, a ten den v úterý celý,
	druhá strana + příslušníci	s urozeným pánem Oldřichem z Rozmberka i s jeho se všemi.
	slib dodržení příměří	A to jisté příměrie slibujeme jemu zdržeti naší dobrou věřů křesťanskú,
	příslušníci první strany	i s našimi se všemi obcemi,
	slib dodržení příměří („pod základem“)	a pod základem deseti tisícuoov kop grošův dobrých stříbrných rázu pražského.
	ručitelé	A my svrchupsaní jistci i rukojmě i hajtmané z Pieska města, richtář, burgmistr, konšelé i všecka obec toho města, podlé nich i za ně společně jednú rukú nerozdielnú slibujem ty umluvy svrchupsané pod deseti tisícú zdržeti,
	další ustanovení	ale že svrchupsaný urozený pán Oldřich z Rozmberka má nám držeti tyto čtyry kusy na všem svém panství: aby slovo božie svobodu mělo; druhé, aby tělo božie a krev jeho svatá byla dávana všem věrným, osob nevynímajíc; třetie, aby kněžská nadanie byla rušena; čtvrté, hřiechy smrteľné na všem zboží aby stavoval což móż nejdál, a to pod základem svrchupsaným.

(1420, AČ III, s. 280, č. 14)

18.

DISP	právní akt (uzavření příměří)	že jsme vstúpili a mocí listu tohoto vstupujem v pravé a křesťanské příměříe
	druhá strana + příslušníci	s uroz. pánem p. Oldřichem z Roznberga i se všemi jeho služebníky, zámky a posádkami i s těmi se všemi, kteříž pod jeho mocí jsú,
	termín	a to od dání listu tohoto až do roka a ten den poslední celý až do západu slunce během svým
	výpověď	anebo šest neděl sobě napřed věděti dadúc,
	další ustanovení	s výmluvami vdolepsanými: Najprve že svobodě řádné slova božieho vedle písma svatého i přijímání těla a krve pána Jezu Krista na svém sboží nejma překážeti krom těch zámkuov, na kterýchž se brániti miení.
	ubrmani	Item což jsme sobě překazili v příměříe aneb uškodili s obú stranú, aby to bylo opravcemi opraveno.
	další ustanovení	Item hříechy smrtedlné, tance, hry, krčmy, neřádné kurevstvie i jiné zjevné hříechy má na svém sboží stavovati; a jestliže by toho neučinil a s tím úředníci jeho byli obesláni a toho nepopravili, tehdy jmámy plnú moc jmieti ty nahořepsané neřády nad jeho lidmi zříezené stavovati. Item kteříž by lidé s jeho sbožie s námi na vojnu chodili, nejma jim toho zpomínati ani brániti vedle úmluv dřevních. A když by táhlo naše vojsko přes jeho sbožie a vzalo ku potřebě jiedla a pitie vedle milosti, nezajímajíc dobytka, nepáléc, lidí nejímajíc ani plundrujíc, aby proto příměříe v celosti své stálo. Item vězňové, kteříž by se jemu stavěti nechtěli, na našich zámciech nejmají chováni býti kromě těch, kteříž by se z toho řádně vyvedli. Item aby nepřítelé posádek, jesto v příměří se panem z Roznberga nejsú, na zámky naše nebyli púštěni ani přijímání ke škodě jeho. Item tvrzí vypálených a hraduov zbořených pán nemá opravovati ani osazovati. Item když by koho naši jali a početl se, že by byl páně z Roznberga, máme s tím pana z Roznberga obeslati; a bude-li o takového státi, jmát propuštěn býti, leč by taková příčina byla, pro kterúžto takový by byl hoden pomsty, k takové pomstě aby od pana z Roznberga byl jeden vyslán k svědomí a k zvědění, proč by se nad takovým pomsta dála. Item knězie s obú stranú aby s posádky na posádku choditi neb jezdití mohli bez přiekazy. Item o těch sbožích, kteréž s obú stranú držíme, abychom jich vedle milosti požívali. Item úrokuov zadržaných a pomocí znova přimýšlených jmámy nechati s obú stranú krom svatojiřského nynějšieho, ten aby vedle milosti byl vybrán. Item odúmrti nejma pan z Roznberga na přiběnickém sboží bráti. Item lesuov přiběnických Tháborští máme požívatí tak, jakož na počátku požívali jsme. A lúňovských lesuov aby ižádná strana neprodávála, než ku potřebě požívala. Item holdy nové, kteréž jsme sobě s obú stranú od roku holdovali, ty jmají propuštěny býti a znova abychom v ně nevkračovali v tom příměří. Item vězňové s obú stranú aby rok jměli aniž k stavení napomínání byli, dokudž toto příměříe trvá, než v té mieře aby o ně sfracmarčeno bylo, ač móż-li býti. Item mýta v otevřených městěčkách aby nebyla brána kromě kdež jsú mostové, že tu jmají brána býti.
	ubrmani	Také jest umluveno, jestliže bychom co my nebo naši služebníci proti těmto úmluvám učinili a to uroz. pány p. Petrem z Chlumce a p. Mikulášem z Borotína, kteréž jsme sobě s obú stranú volili za opravce, ohledáno bylo, tehdy po jich obú rozkázání, když by se za jeden člověk oba svolila o to, což by se beze lsti stalo, jmámy v jednom měsieci najblížším opraviti svú dobrou věřú křesťanskú, to vše, což svrchu psáno jest, slobújice pode cti a pod věřú zachovati.

ručitelé

A my Heřmánek z Hrádku, Beneš z Křivosúdova, Diviš z Tichonic a Mikuláš z Nedrahovic, rukojmie za svrchupsané jistce, sľubujeme s nimi a za ně, že to svrchupsané příměrie s výmluvami vypsanyými zdržie a zachovají jako dobří lidé.

(1430, RYNEŠOVÁ I, č. 176)

2.2.3.4.

Některé ze smluv dochovaných v našem souboru neuzavírají příměří přímo, ale pouze doplňují již dříve dojednané úmluvy. Zpravidla se jedná o přistoupení dalších osob či celého města k již uzavřenému příměří – ten, ke komu se tito nově přistupující přidávají (v našem případě je to opět Oldřich z Rožmberka), je přijímá pod svou ochranu a sľubuje za ně dodržení všech závazků:

19.

DISP	právní akt (přijetí do příměří) (I)	že přijel sem a mocí listu tohoto přijímám k sobě, z holduov a z drzenie nevystupujíc,
	přistupující	múdré a opatrné purgmistra, conšely a obec města Budějovic
	právní akt (přijetí do příměří) (II)	v pravé křesťanské příměrie,
	druhá strana + příslušníci	kterěz máme s slovným Mathiášem z Chlumpčan, hauptmanem, a s městem pieseckým, sušickým a prachatickým
	další ustanovení	s těmi výmluvami, jakož listové hlavní svědčie, z holduov prvních a z drzenie nevystupující;
	sľib dodržení příměří („pode ctí a pod věrú a pod základem“)	kterězto příměrie svú dobřú ctí a věrú a pod tisícem kop sľubujem
	příslušníci první strany	za svrchupsané město i za všecy, kteříž by na městě byli,
	sľib dodržení příměří	že věrně, ctně a křesťansky zdržáno bude a má býti bez přerušenie všelikakého.
	výpověď	A jestliže by se nahořepsanému městu i v tom přebývačuum v tom příměří nezďalo státi, tehdy my máme na Piesek dvě neděli napřed dáti za ně věděti.

(1428, RYNEŠOVÁ I, č. 149)

Druhá strana potom zpravidla tento krok také stvrzuje svou listinou:

20.

NAR		že jakož urozený pan Oldřich z Rosembergka purgmistra, conšely a obec města Budějovic Českých i jiné všecy na tomž městě přebývatele posadcieny (!) k sobě a v své příměrie, kterěz s námi má, s těmi výmluvami, jakož listové hlavní plnějie držie a svědčie, z holduov a z drzenie nevystupující, přijel jest,
DISP	sľib dodržení příměří („pode ctí a pod věrú a pod základem“)	kterězto příměrie svú dobřú věrú i ctí a pod tisíc kop grošuov dobrých stříbrných rázu pražského sľubujem svrchupsanému pánu,

druhá strana + příslušníci
 slib dodržení příměří
 výpověď

že tomu městu Budějovic Českých i všem jich přebyvatelóm, kteří sú na miestě,
 že od nás i od našich služebníkuov věrně, ctně a křesťansky zdržáno bude a má býti bez přerušenie všelikterakého.
 A jestliže by se nám v tom příměří nezdálo státi s tím městem Budějovicemi Českými, tehdy máme napřed jmenovanému panu Oldřichovi na Crumplov dvě neděli dáti věděti.

(1432, RYNEŠOVÁ I, č. 215)

21.

NAR
 že jakož urozený pán p. Oldřich z Rozenberga přijal jest město Budějovice České v svú moc a tak dále i v přímířie křesťanské pode čtyřmi tisíci kop grošův dobrých stříbrných rázu a čísla pražského zapsané přijal je a to do sv. Jiříe nynie najprv příštíeho aneb čtyři neděle dadúce sobě napřed věděti, jestliže by která strana v tom přímíří státi nechtěla,

DISP příslušníci první strany
 druhá strana + příslušníci
 slib dodržení příměří („*pode ctí a pod věrú*“)
 další ustanovení
 ručitelé

tak my všickni nadepsaní slibuju panu Oldřichovi z Rozenberga,
 že to přímířie městu nadepsanému i s těmi, ktož v něm jsú a přebývají,
 má ctně, věrně a křesťansky zdržáno a zachováno býti i s těmi se všemi výmluvami v prvniem listu v přímířním zapsanými;
 a zvláště znamenitě vymluveno jest, že věžňové naši a posádek našich, kteří jsú zjímáni tu na Budějovice, mají tu ostaveni býti ani jinam k stavení mají napomináni býti.
 A my Mikuláš z Hořic seděním na Šelmerce, Jan ze Skopytec, Albrecht Roth z Dierného, Václav z Tučap, Jiřík z Drachova, Maynus z Březnice, Jan z Vilémovic a Ondřej z Hrádku, rukojmie a spoluslibce, slibuju všickni jednú rukú a společní (!) a nerozdielnú za svrchupsané Šimona, purgmistra, raddu a obec Hory Tábora i za Jana Pardussa s vojskem polním a i za všechny svrchu jmenované, že to přímířie zdržie a zachovají jako dobří lidé a to pod základem čtyř tisíc kop grošův dobrých stříbrných svrchupsaných.

(1432, RYNEŠOVÁ I, č. 217)

22.

NAR
 že jakož urozený pán pan Oldřich z Rozenberka přijal jest město Budějovice v svú moc, a tak i v přímířie vedle sebe, jakož ve hlavniem listu přímířním zapsáno stojí:

DISP právní akt (uzavření příměří) (I)
 druhá strana + příslušníci
 právní akt (uzavření příměří) (II)
 další ustanovení
 termín
 výpověď

protož i my k žádosti téhož pána nadepsaného v přímířie sme s městem Budějovici
 vstúpili, i mocí listu tohoto vstupujem,
 s těmi se všemi výmluvami v prvniem listu přímířním zapsanými, jenžto se pánem nadepsaným máme,
 od dánie listu tohoto až do roka, a ten den poslední celý až do západu slunečného během svým přirozeným,
 aneb pět neděl dadúce sobě napřed věděti, jestliže by která strana v tom přímíří státi nechtěla.

slib dodržení příměří („pod základem“) ručitelé	A to pod základem čtyřmi tisíci kopami grošův dobrých stříbrných rázu pražského.
	A my Jan Bleh z Těšnice, Léva z Chřenovic seděním v Martinicích, Majnuš z Březnice, Petr z Bydlína, Hendrich z Sobětic, Bohuněk z Vrhotic seděním na Janovicích a Herbort z Otradovic seděním na Mitrovicích, rukojmě, slibujuem svú dobrou čistú věrú beze všie zlé lsti, že to přimířie má ctně, věrně a křesťansky zdržáno a zachováno býti i s těmi se všemi výmluvami v prvniem listu přimířném zapsanými pod základem svrchupsaným.
další ustanovení	A zvláště vylučeno jest, že věžňové, kteří jsú tu na Budějovice zjímáni, mají tu zoustaveni býti a jinam k stavení nemají napomínáni býti. (1433, AČ VI, s. 430, č. 33)

Uzavřené příměří mohlo být také rozšířeno novou smlouvou o další ujednání,

23.

DISP	druhá strana právní akt (rozšíření smlouvy) další ustanovení	že sme s urozeným pánem panem Oldřichem z Rossebergka nad list příměřný, kterýž mezi seub máme, v takovú úmluvu vstúpili: Jestliže by se od nás aneb od kterých našich služebníkúv v tom příměří bezelstně co takového příhodně stalo, tehdy hned, když bychom pánem nadepsaným aneb jeho úředníkem, kterémuž by se co takového proti příměří stalo, upomenuti byli, slibujuem a máme v jednom téždni sami od sebe to opravití.
	ubrmani	Pakli bychom toho neučinili a nám pán napředpsaný aneb jeho úředník jménem a z moci jeho ve dvú nedělí po prvni nedělí minulé ve vsi Mladějovicích o takové opravenie rok položili, máme přietelee s plnú mocí postaviti a pán nebo jeho úředník též má učiniti a k tomu my je od své strany glejtovati a pán nás od své. A což by se společně ta dva a jednostajně nám rozkázali, to máme učiniti pod základem v hlavních listech položeným. A jestliže by se v čem dělila a smluviti se nemohla, mají, ty věci v jednom listu spíšice a jej pečeti svými zapečetiece, tudíž poslati ku panu Meinharthovi anebo sami osobně před pana Meinharta jeti a těch věcí, oč by se dělili, jeho zpraviti. A což by pan Meinharth listem aneb ústně o to nalezl a vypověděl, to vše máme učiniti pode cti a pod věrú svú křesťanskú. (1430, RYNEŠOVÁ I, č. 169)

nebo se naopak vydavatel odvolává na starší dohody:

24.

DISP	právní akt (uzavření příměří) druhá strana + příslušníci termín	že jsem vstúpil a tiemto listem vstupuji v pravé křesťanské příměříe s urozeným pánem panem Oldřichem z Rosmberka i se všemi jeho služebníky ot dáníe listu tohoto až do Vánoc najprve přístích a ten den celý do západu slunečného

další ustanovení	s těmi se všemi výmluvami, které jsem prve jměl, panem Janem z Blatné jsa umluven;
slib dodržení příměří („ <i>pode ctí a pod věrú</i> “)	kterážto příměří pode ctí a pod svú dobrou věrú křesťanskú slíbují ctně a křesťansky zdržeti,
výpověď	tak, jestliže by se nám nezdálo příměří nahoře psané držeti, tehdy osm dní napřed svrchupsanému panu Oldřichovi na Crumlow mám dáti věděti.

(1426, RYNEŠOVÁ I, č. 133)

2.2.3.5.

K tomuto textovému druhu jsme zařadili ještě několik listin, které se svou formou poněkud vymykají. Všechny pocházejí ze staršího období (do roku 1410) a spíše než o uzavření příměří v nich jde o slib určitým osobám neškodit. Většinu ze součástí dispozice obvyklých v příměří ovšem neobsahují.

25.

NAR	že pro dobré a užitečné urozené Anny, sestry naše a ženy urozeného Petra z Šternberka, a prosbu i úmluvu urozeného Ješka z Šternberka, řečeného z Lukova, věrného našeho milého,
DISP	právní akt (slib neškodit) (I) druhá strana
	slíbili jsme i slibujem tímto listem, na tom zbuoží na všem šternberském, jakož ona Anna sestra naše toho list má ot svého muže, jí i cém všem služebníkuom, ežto na tom zbuoží sedí nebo seděci budú, a také na manství, což k Šternberku přísluší, totiž Mladějovice, a což tu okolo leží, a zvláště na domastackém zbuoží, ežto příkúpil svrchopsaný Petr, také zvláště pro buoh klášteróm kartúsuom z Dolan i šternberskému klášteru, na jejich všech zbuoží, ve všech svádách i nepříních, což činiti máme nebo činiti budem míti s našim bratrem markrabí Joštem, i s našimi se všemi pomocníky právní akt (slib neškodit) (II)
	na ničemž nemáme i slibujem neškoditi ani dáti překážeci až do její života dřiveřečené Anny sestry naší (!).

(1395, CDM XII, č. 231)

26.

NAR	že sem byl csného panoši Ondřejka z Letnice jal a proto jsem byl urozeného pana Petra z Plumlova, řečeného z Kravař rozhněval, jeho sem nemilost měl a potom nemoha ani chce jeho nemilosci míti ani trpěci, i dal sem se jemu na milost v jeho vězení a potom v tom vězení jsa skrze pánuov přátel jeho prosby propuscil mě toho vězení prázdna.
DISP	první strana
	A protož já Víték dřeveřečený z Strážovic, Tíma a Pešík, synové jeho také z Strážovic, právní akt (slib neškodit) (I) druhá strana právní akt (slib neškodit) (II)
	slibujem pode ctí a pod dobrou naši věrú všichni spolní rukú nerozdílně, žádnú věcí prociv dřeveřečenému panu Petrovi, ani prociv komu jeho, nikdy nebýti, ani jich na čem hněvaci, než doníž smy živi jim rádi slúžiti, a to jistě jímání Ondřejkovi dřevpsanému podlé rozkázání pana Petra dřeveřečeného odložiti, buď kterúž kolvěk věcí, slibujem pod věrú a pode ctí.

(1398, CDM XII, č. 488)

27.

NAR		ež jsem umluven přáteli a svým milým strýcem panem Heřmanem z Hradce, ež, bylo-li by to, že by pan Heřman, strýc můj milý, z toho zboží, ješto jest mně a Oldřichovi, mému vlastnímu bratru ve dcky v Praze vložil, buď to dědinami nebo svrchním zbožím, co dal Oldřichovi z Hradce, bratru mému vlastnímu,
DISP	první strana druhá strana právní akt (slib neškodit)	na tom já Jan starší svrchuřečený z Hradce Oldřichovi, bratru svému svrchupsanému dobrú věřú slibuji a pod najvyšším základem pode ctí a pod věřú a pod tú při, oč by se mezi námi vstrčilo, nepřekážeti ani skutkem, ani radú, ani v to kteréj při upadati; než bude-li toho jemu potřebí, z desk v Praze vyložiti a s tím tak právě a věrně učiniti, jakž páně Heřmanov list na rozkázání učiněný svědčiti bude, neb rozkáže, nebo káže. (1399, CDM XII, č. 525)

28.

NAR		jakož sme spravedlivě byli vězeni (!) (od) urozeného pána pana Jana mlazšího z Hradce pro naše zavinění,
DISP	druhá strana právní akt (slib neškodit)	tak jemu svrchupsanému panu i jeho erbuom slíbili sme i tímto listem slibujem pod věřú a pode ctí a pod najvyšším právem, to jest pod hrdlem, ež proti nim, ani proti jich žádnému chudému i bohatému, svěckému i duchovnímu ani proti jich zboží žádnému, kteréž nyní mají aneb potom míti budú, nemáme žádnú věc, skutkem ani radú, ani žádnú věc nechutnú věčně býti.
	slib dodržet závazek	A nadto já svrchupsaný Janek z Tisového za svrchupsaného tovaryše svého za Pechu z Volyně svrchupsanému panu Janovi a jeho erbuom slibuji pod základem svrchupsaným, ež to vše, což jest svrchupsáno s jeho strany i s mé bude na všem věčně sdržáno. (1400, CDM XIII, č. 72)

29.

DISP	právní akt (slib neškodit) (I) druhá strana	že slibujem svú dobrú věřú a čistú beze lsti, osvícenému knížeti a pánu, panu Jostovi markrabí bramburskému, markrabí a pánu moravskému, pánu našemu milostivému, s tú tvrzi, ješto slúve (!) Nový Hrádek, ješto leží míli nad Snojmem (!) na Dyji na tej vodě, ješto jeho milost mně a mým erbóm dala ku pravému dědicství,
	právní akt (slib neškodit) (II) další ustanovení	protiv jeho milosti nebývati, doníž jeho milost živa jest a jeho milosti jmá ode mne a mých erbuov svrchu psaných vždy otevřína ta tvrze býti k jeho potřebě protiv každému živému člověku, nebo tomu každému, kohož by jeho milost svého ke mně a k mým erbóm poslala; a to bez mej škody jmá býti a mých erbuov.
	slib dodržet závazek	A to všecko, což jest svrchu psáno, já Přech svrchupsaný i moji erbové, slibujem svú dobrú čistú věřú cně beze lsti zdržeti. (1403, CDM XIII, č. 260)

30.

NAR		že sem dvakrát dřeve u vězení byl osvíceného kniežete a pána pana Jošta markrabie bramburského a moravského a tu jeho milost ke mně dobrotivě a milostivě učinila a byl mě z vězenie propustil a kázal

propustiti a já jeho milosti děkoval jako svému pánu milostivému, ale toho sem potom nezachoval.

Tu pak opět nyní třetí svú milost se mnú učiniti chce a milostivě propúšcie z toho vězenie,

DISP první strana
právní akt (slib
neškodit)

a já protiv tomu svrchupsaný Proček z Búzova
slibují svú dobrou věrú pode ctí a pod věrú hole i žádnému v zemi moravskej ani v Králevství v českém ani v Králevství uherském nepřekážeti, ani které škody ni protivensvie učiniti, a k tomu také z těch svrchupsaných zemí, totižto z moravské země, z české země a z uherské země do jiných zemí okolních slibují také pod svrchupsaným slibem pode ctí a pod věrú žádnému neškoditi, ani těch zemí zavazovati, v které nepřiezni neboli války neb nechuti. Také, což jest na mně markrabina milost neb jeho dobyli, ještě sem jeho milosti listy zasé vrátil, z toho také upomínati nejmám.

(1410, CDM XIV, č. 146)

2.2.3.6.

Struktura smluv o uzavření příměří je ve srovnání s jinými textovými druhy poměrně komplikovaná, na její složitosti má ovšem svůj podíl také to, že jsme do tohoto textového druhu zahrnuli také listiny, které striktně vzato nejsou přímo uzavřením příměří, ale spíše jeho dalším doplněním, nebo jen slibem nevystupovat nepřátelsky vůči druhé straně a neškodit jí.

části dispozice	Prokop: <i>List příměří</i>	Uzavření příměří (18 listin)	Doplnění příměří (6 listin)	Slib neškodit (6 listin)
první strana		1		3
příslušníci první strany	•	13	2	
právní akt (uzavření příměří) (přijetí do příměří) (rozšíření smlouvy) (slib neškodit)	•	18	2	
			1	
			1	
				6
termín	•	12	2	
přístupující			1	
druhá strana + příslušníci	•	18	6	5
slib dodržení („pode ctí a pod věrú“)		3	2	
příměří („pod základem“)		2	1	
(„pode ctí a pod věrú a pod základem“)	•	5	2	
slib dodržet závazek				2
ubrmani		12	1	
výpověď		9	4	
ručitelé		3	2	
glejt		1		
další ustanovení		5	5	1

Tab. 22: Struktura příměří

Z tabulky je patrné, že k obligatorním součástem smlouvy patřil jen právní akt (uzavření příměří nebo slib neškodit) a identifikace druhé strany, se kterou bylo příměří uzavíráno. Ostatní součásti uváděné písařem Prokopem se zdaleka nevyskytují ve všech listinách, a to ani příslib uzavřené příměří dodržet „*pode ctí a pod věrú*“ či „*pod základem peněžitým*“, podle nějž Prokop celý vzor pojmenoval. Naopak se zde ovšem setkáme s relativně hojně využívanými dalšími součástmi, které v Prokopově předloze chybí – je to zejména ustanovení o ubrmanech a možnost za určitých podmínek příměří ve stanovené lhůtě vypovědět.

2.2.4. Rozhodčí výrok

2.2.4.1.

Ne u všech textových druhů můžeme pozorovat takovou míru shody konkrétních dochovaných listin z konce čtrnáctého a první třetiny patnáctého století s pozdějším vzorem pro příslušný právní počín, jako tomu bylo v případě již představených textových druhů. Příkladem spíše volnějšího formulování textu může být rovněž poměrně hojně zastoupená skupina mimosoudních rozhodčích výroků, vydávaných nezávislými arbitry (ubrmany), na nichž se obě strany ve sporu shodly.

Písař Prokop nabízí pro zlistinění tohoto právního aktu vzor nazvaný *List na rozdiel bratříe*, jak ovšem sám poznamenává, nemusí se jednat pouze o rozhodnutí ve sporu bratrů či jiných příbuzných: *Forma té výpovědi tato jest, ale krátka, a hodí se k každé výpovědi. [...] Takúž formú muožeš každé ubrmanstvie psáti, proměňuje pře; ale to pomni, aby nejprve obecně psal o všecky kusy pře, zástie, a potom tu při zvláště, oč jest ubrmanstvie* (MAREŠ s. 28). Rozhodčí výrok se vydával ve dvou identických vyhotoveních, po jednom pro každou ze stran, které jej měly uchovávat společně s listinou, jejíž vydání v ideálním případě rozhodčímu výroku předcházelo: jednalo se o slib obou zúčastněných stran rozhodčímu výroku se podřídit. Písař Prokop pro tento akt nabízí zvláštní vzor, pojmenovaný *List na zaručenie ubrmanuov o kterúžkoli při, aby jie ubrmané byli mocni* (MAREŠ s. 27); v našem souboru se takových listin dochovalo jen několik a většinou pocházejí z nejstaršího období (do roku 1400) nebo z prvních let patnáctého století.

Sporné strany jsou v předloze písaře Prokopa jmenovány hned v protokolu listiny – intitulace uvádí jména rozhodčích jakožto zástupců obou stran. V dispozici jsou potom zmíněny okolnosti, za nichž bylo rozhodnutí učiněno, je uveden předmět sporu a důvody, které k příslušnému rozhodnutí vedly. Samotný právní akt (rozhodčí výrok) je tak v dispozici odsunut až na čtvrté místo před vlastní rozsudek, následovaný slibem obou stran, že budou roz-

hodnutí ubrmanů respektovat a dodržovat. Listina je dále doplněna ustanovením o sankcích v případě porušení rozsudku a zakončena nezbytnou koroborací a datací.

Vzor rozhodčího výroku prokládá písař Prokop krátkými poznámkami k textu, třebaže jeho vlastní shrnutí celé listiny k dispozici opět nemáme:

<i>List na rozdiel bratří</i> (MAREŠ S. 28)		
INT	rozhodčí sporných stran	My Bohuslav z Krče a Milboh z Týř(ova), rozdielce s strany Janovy z Rad., a Václav a Petr z Duban s strany Mikulášovy vydaní ubrmané, úmluvce a přátelší rozdielce mocní stran svrchupsaných
PROM		vznáváme a svědčíme tiemto listem před (!), ktož by jej čtli aneb čtuce slyšeli,
DISP	posouzení důvodů	že zmocnivše se stran svrchupsaných jich svolením dobrovolným, nébrž i jsúce prošení od nich s dobrým rozmyslem a střezlivým nebo s zdravým potazem, s radú opatrnú bez přijímánie osob k samé spravdливosti hlediec, slyševše obě straně s vědomiem, jich listy, duovody
	předmět sporu	o ty o všecky pře, kteréž sú mezi svrchupsanými stranami byly vznikly, a zvláště o ty meze a lúky, rybníky. <i>Pakli jest o rozdělení bratří, tehdy piš takto:</i>
	posouzení důvodů	Vzemše před se to všecko zbožie, vážili sme jeden diel proti druhému, jednu dědinu proti druhé, jednu lúku proti druhé lúce. <i>Aneb oč by koli bylo ubrmanství, to piš zejména.</i>
	právní akt (rozhodčí výrok)	<i>A pakli bude ubrmanství o které pře neb hanění, tehdy takto piš:</i> I vypověděli sme všichni jednostajně, vyřkli a usúdili,
	rozhodnutí	aby najprve strany, což sú se v tu mieru potkli řečí které, se smířily. A to sú obojí učinily na tom místě. A potom sme mocí ubrmanškú přikázali, aby sobě toho nikdy na věky izádným činěm nezdvíhaly, a o ty lúky, rybníky a meze tak vypoviedáme, a vyřiekámy, aby Bohuslav svrchupsaný tu lúku držal, jakož meze káží, jěž vysazené mámy, a rybníky aby je oba spolu nasazovala, spúšťěla, rybami se dělila.
	slib stran	A to sú obojí ihned na tom místě přijali a slíbili to naše vyrčenie pod základem v listě na ubrmanství naše zapsaném věčně držeti beze všeho přerušenie.
SAN		Pakli by který z svrchu psaných stran neb jich budící toto naše ubrmanšké vyrčenie nynie aneb potom přerušil a hnul a naše ubrmanství zavrhl, tehdy my svrchupsaní ubrmané, úmluvce, tehdyž jako nynie a nynie jako i tehdyž, že jest základ ten v listu ubrmanství jmenovaný propadl.
KOR		A na svědomie našeho vyrčenie k tomuto listu své sme pečeti přivěsili a k tomu pro lepší svědomie jiné tři pečeti slovutných A. de B., C. de D., E. de F., kteříž sú při té výpovědi byli, k tomuto listu k prosbě svrchupsaných Bohuslava a Mikuláše a naše prosbě sú přivěšeny
DAT		léta od narozenie etc.

2.2.4.2.

Mezi listinami z přelomu čtrnáctého a patnáctého století najdeme celou třicítku různých rozhodčích výroků. Zcela jednotný formulář však v této době pro tento textový druh ještě nebyl vytvořen; žádná z listin se neshoduje s pozdějším vzorem, jež nabízí příručka písaře Prokopa.

Jen ve třech listinách, rozložených však z časového hlediska v rámci sledovaného období docela rovnoměrně, se objevuje ve shodě s předlohou ubrman-
ský titul vydavatelů – rozhodčích a identifikace sporných stran už v intitulaci:

1.

INT	rozhodčí sporných stran	My Chval z Štířína a Mikeš řečený Šlechta, měštěnin Nového Města pražského, ubrmanové ot kněze Pavla opata, Petra řečeného Smolka přěvora, a ote všeho konventu kláštera slovanského v Novém Městě pražském s jedné strany, a ot sirotkóv Matějových z Důbravicé, někdy člověka úročního kláštera svrchupsaného, a ot jeho ženy - s druhé strany, o ty o všechny přě, kteréž sú byly mezi nimi o kteréžkoli věci až do dnešního dně (!) - volení,
PROM		vyznáváme, -
DISP	právní akt (rozhodčí výrok) rozhodnutí	že sme - vypověděli mezi nimi takto, aby ti sirotci Matějovi ani jich máti, ani jich poručníci, ani jich přátelé, ani jich budúci viac nikdy z ničehož a z ižádných věcí po dnešní den nenapomínali opata a konventa svrchupsaných ani jich budoucích věčně; neb jim v ničem vinni nejsou podle našeho uptání.

(1395, AČ VII, s. 607, č. 2)

2.

INT	rozhodčí sporných stran	My Jindřich z Hradce, mistr křížovníčí zákonu svatého Jana Jeruzalemského v Čechách i v Moravě etc., jakžto najvyšší ubrman, a podlé mne Jan Kočka z Miloněvic, ubrman ode pána Jana staršího z Hradce vydaný s jedné strany, a ode pána Oldřicha z Hradce, bratra mého, ubrman vydaný Jakub z Moravce, nyníie purkrabie v Hradci
PROM		vyznáváme tiemto listem obecně přede všemi, ktož tento list čísti neb čtúc slyšeti budú
DISP	žádost o rozhodnutí sporné strany předmět sporu právní akt (rozhodčí výrok) rozhodnutí	tak jakožto přišli na ny mocně i se zapsali urození páni a bratřie moji, pan Jindřich (!) z Hradce a pan Jan starší z Hradce, o ty všechny věci dole psané v tomto listu, my ubrmané společně se tázavše i radivše, [s] starými panošemi, ježto jsú těch věcí svědomí, napředpsaní páni křikují (!) takto: Najprv vypovídáme o dóm páně Janóv staršího z Hradce na dvořišti, ten má udělán býti pěti látróv nad zemí zvýš až do střechy, a nic více. Item dvór nový se vším příslušenstvím, i s lesy březinami, jakož k tomu dvoru příslušejí, má ostatici panu Oldřichovi. Item zahrada pod paicochem (!) se vším příslušenstvím má ostatici při pánu Janovi. Item lúky podlé Žáru, tyť ostavujem při panu Oldřichovi. Item lasenický les [...], jakož pan Oldřich praví, žeť sú některé meze byly, a jedna strana příslušela k Hradci, a druhá k Lasenici, ten všecek les ostavujem k Lasenici, aby žádných mezi neměl. Item les malíkovský, ten vešken má ostatici panu Oldřichovi, jako se byl dostal panu Heřmanovi po Studentovi.

Item o les o Řásu takto vypoviedáme, aby ta strana, kteráž přináleží k Čiměři a k Laclehóm, aby byla páně Janova, a druhá strana, kteráž příleží k P[...], ta strana aby byla páně Oldřichova; a ve dvů nedělí aby s obů stranů poslali tam měřiče své a své purkrabie, a rozdělili to podlé listu rozkazovacího rovně na póly.

Item o súdních penězích v Políkně vypoviedáme, aby pan Oldřich své peníze, i pan Jan své peníze, s obů stranů vydávali je na každé léto mezi chudě podlé listu rozkazovacího, a toho s obů stranů nezadržovali.

Item o berni takto vypoviedáme: aby, což má pan Oldřich od svého otce, a jemu sě na diele dostalo, i což jest pan Jan starší z Hradce dielu na úkolnicích (!) se panem Oldřichem měl, to vše panu Oldřichovi ostavujem. Proto to vypoviedáme, aby pan Oldřich sám hradeckého úkola odbýval.

Item o to, což sě jest panu Janovi po panu Heřmanovi dostalo, to má k svému úžitku vzieti, a pan Oldřich má zaň berni dáti, tak aby pan Jan Hradeckého úkolu prázden byl.

Item, což jest úkolníkův k Řečici, i berně, s tiem pan Oldřich nemá nic činiti, než pan Jan má sám odbývati svého.

Item vypoviedáme o tu zahradu u Lutové, aby pan Oldřich měl dvě čěsti (!) tej zahrady, i na včelách také dvě čěsti, a pan Jan má třetinu na zahradě i na včelách.

(1411, AČ VI, s. 461–462, č. 12)

3.

INT rozhodčí
sporných stran

My Chval z Chotče, Otík z Vřeskovic, Bartoň hajtman Brodu Českého, Sigmund hajtman města slanského, Jan řečený Velvar, Vaněk Peškovic, Václav řečený Hedvika, a Křížek z Koňského trhu, ubrmané a přátelské úmluvce od múdrých a opatrných pánuov, purgmistrův konšeluov i obci Starého i Nového Měst pražských mocně vydaní a zvolení:

DISP právní akt
(rozhodčí
výrok)
rozhodnutí

z kteréžto moci ubrmanské, nám od Vašie Milosti dané a pojčené, vypoviedáme i prikazujem a ukládáme

mezi vámi s obů stranů přímířie křesťanské s jistými výmluvami od dání tohoto listu až do svatého Jakuba Velikého, apoštola božieho, nynie najprv přístieho, a ten den celý až do západu slunečného; na kteréžto přímířie listy hlavnie s rukojmiemi, pode ctí a pod věrů a pod základem tří tisícuoov kop grošuov, abyšte sobě s obů stranů v témdni aneb konečně ve dvů nedělí dokonajíce jedni druhým položili.

Druhé, o ty trhy takto vypoviedáme: aby plné svobody řemeslníci, kupci a trhodějce v těch trzích jměli, jakožto dřievie před těmito ruoznicemi, a stávali, však vždy bez pohoršení práv a svobod obojích měst. A jestliže by který řemeslník, kupec a trhodějce na též miesto jíti nebo státi nechtěl, ale ten den jinde proti tomu trhu státi, ani překážeti nemá; a v ty dni ižádný jim nemá brániti, ani zapoviedati k trhům jíti. A jestliže by kto nechtěl na svém miestě státi anebo seděti, v tom strana strany aby nehonila, a to až do dalšího opatření.

Třetie, o tom boření, kopání a o dělání takto vypoviedáme: aby byly svobodny cesty, brány i také portny chudému i bohatému; a páni novoměstští aby ty cesty zase zrovnali, a to dřievie, kteréž jest na těch cestách, a což bude námi ubrmany ukázáno, otklidili a cesty napravili; a staroměstští páni mají brány a portny otevřieti ve dne i v noci, a ty obrtle, kteréž sú v branách a v portnách, mají vymetati, a to až do dalšího ohledání obů stranů, v jich práva vždy nesahajíc.

Dále také vypovídáme, abyste v tomto křesťanském příměří k konání dalšího zástie mezi vámi vzniklého s obú stranú jiné osoby z sebe i z hostí týmž obyčejem a počtem, jakožto nás, vydali a volili, aby počaté dobré k konci a k miestu bylo přivedeno, a to aby se stalo konečně do svatého Jiříe najprvé příštíeho.

Pak naposledy vypovídáme a přikazujem, abyste tyto všechny naše úmluvy a výpovědi ve všech kusech a artikulech svrchupsaných úplně a docela zdrželi a v skutku zachovali, pod základem u příměrných listech položeném (!).

(1429, VÝBOR II, s. 377–380, č. 5; AČ I, s. 144, č. 224)

2.2.4.3.

Vcelku ojedinělá je dvojice listin z roku 1398, které se vztahují k jednomu případu. První z nich představuje rozhodčí výrok moravského šlechtice Lacka z Kravař ve sporu Dívy z Čekyně s hradištským opatem Vikeřem, druhá listina je slibem pana Dívy Lackovo rozhodnutí respektovat (srov. výše zmíněný Prokopův vzor *List na zaručenie ubrmanuov*, reprezentující samostatný textový druh). První listina přitom byla opsána do druhé, jejíž dispozice má toto znění:

(INT)		<i>(Já Díva z Čekyně)</i>
(PROM)		<i>(vznávám tímto listem,)</i>
DISP	sporné strany	<i>že sem já z jedné strany a kněz Vikeř opat hradištský blíž Olomúce a jeho konvent z druhé strany,</i>
	právní akt (žádost o rozhodnutí)	<i>přišli jsme mocně a úplně</i>
	rozhodčí	<i>na urozeného pana Lacka z Kravař, řečeného z Helfensteina,</i>
	předmět sporu	<i>o vsícky ústrky, pře, sváry, ješto jsme spolu jměli o blato a pastvy mezi Ústínem a Libenicí a o jiné věci.</i>
	rozhodčí výrok	<i>Tuž jest dřivejmenovaný pan Lacek mezi námi s panským nálezem vyřekl takto, jakož list jeho na to vyřčení učiněný svědčí, jenž takto psán jest od slova v slovo, nic nepřičinujícíce ani opouštějící: Následuje opis celé listiny Lacka z Kravař.</i>
	slib	<i>Protož já Díva dřiveřečený chválím a věčně přijímám to svrchupsané vyřčení a nález a slibuji svú dobrou a čistú věru pode ctí i s svými potomky, svrchupsané vyřčení a nález držeti věčně, věrně, úplně a nezrušeně.</i>

(1398, CDM XII, č. 478)

Dívově slibu do značné míry odpovídá i struktura rozhodčího výroku Lacka z Kravař, ovšem z opačné perspektivy – obsahuje rovněž identifikaci sporných stran i rozhodčího a předmět sporu; formulace žádosti o rozhodnutí a samotného rozhodčího výroku plní v obou listinách opačnou funkci:

4.

(INT)		<i>(Já Lacek z Kravař, řečený z Helfensteina)</i>
(PROM)		<i>(vznávám)</i>
DISP	žádost o rozhodnutí (I)	<i>že mě pilně prosili</i>

sporné strany	kněz Vikeř opat hradištský z jedné strany a Díva z Čekyně z druhé strany,
žádost	abych se mezi nimi uvázal
o rozhodnutí (II)	
předmět sporu	ve všicky pře, ústrky i všicky věci, ješto s seub mají činiti, nic nezuostavujice;
posouzení sporu	tu sem slyšal obapolní jich listy i svědomí i vznesl sem to na urozené pany Ješka Pušku z Kunstata komorníka, Viléma z Pernsteina starostu, Herarta z Kunstata, Petra z Kravař řečeného z Plumlova, Herarta z Skal a mnoho jiných dobrých a ti jsú mě naučili podle obapolních listuov a svědomí.
rozhodčí	Protož já Lacek dřevejmenovaný
právní akt (rozh. výrok)	panským nálezem a naučením mocně takto vyříkám mezi dřevejmenovanými stranoma, najprvé:
rozhodnutí	aby kněze opatovi lidé z Ustína pásli na blatě a vůli jměli od svých břehuov až do Libenických bez Libenických škody; lidé z Libenic mají také na témž blatě vůli jmiti a pásti od svých břehuov až do Ustínských břehuov až pod samý rybník, také bez Ustínských lidí škody. Item o tě dvě luce, ješto Díva sobě byl zahájil na tom blatě, takto vyříkám: aby Díva sobě těch luk dále nehájil, než (aby) lidé z Ustína a z Libenic na tom vůli jměli a pásli jako na dřevejmenovaném blatě. Item o tom mlýně, ješto Díva od jedenásti let ustavil sobě ku držení, takto vyříkám, aby Díva ten jistý mlýn sobě svezl a ten rolím svedl, aby jeho tu nebylo a lidé z Ustína a z Libenic mají sobě pomoci to mlýnišče a příkop zadělati a na tom zvolí míti [...] ten má jíti jako byl ustaven od staradávna pod tím mlýniščem. Item ta hráze, ješto kněz opat učinil, tak má ostati k jeho užitku. Item jestliže lidé z Ustína nebo z Lidenic (!) na tom blatě co přeoralí, z toho mají pastvy býti obojím lidem volné a k užitku. Item ješto kněze opatovi lidé bili Díviny lidi z Lubenic a jich dobytek zajímali a toh díl nevrátili (a) na to Díva na tú dvě lúky, ješto sobě byl zahájil, užil a seno pobral, také co jest mlýna až do těchto časuov požil, o to takto vyříkám: aby to vše mezi nimi minulo jedno protiv druhému a víc aby sobě toho nezpomínali. Item to panské naučení a mé mocné vyřčení má Díva svú a svých pečeti knězi opatovi a jeho konventu potvrditi, aby o to více suduov a ústrkuov nebylo.

(1398, CDM XII, č. 477)

Podobný případ představuje ještě starší rozhodčí výrok Jana z Rožmberka, Jindřicha z Hradce a Sazemy z Ústí z roku 1388 ve sporu Oldřicha z Hradce a Přibíka ze Stráže s bratry Petrem a Janem ze Stráže, zapsaný opět ve slibu první ze stran toto rozhodnutí zachovávat. Na rozdíl od předcházející dvojice však v tomto případě nejde o opis celé jedné listiny (včetně všech úvodních a závěrečných formulí) do druhé (první listině by zde chyběla jak promulga-ce, tak závěrečná koroborace s datací), ale jen vlastního rozhodčího výroku a rozhodnutí, k němuž žádost o rozhodnutí představuje vlastně jakousi naraci (zdůvodnění vzniku listiny):

5.		
(INT)		<i>My Oldřich ze Hradce a Přibík ze Stráže</i>
(PROM)		<i>všem nynějším i budícím vyznáváme tiemto listem, ktož jej slyšeti nebo čísti budú,</i>
NAR	žádost	<i>že sme prosili</i>
	o rozhodnutí (I)	
	rozhodčí	<i>urozených pánův, pana Jana z Rozenberka, pana Jindřicha ze Hradce a pana Sazemy z Ústie,</i>
	předmět sporu	<i>aby se ve všecky žaloby, nechuti i pře</i>
	sporné strany	<i>mezi námi s jedné strany a mezi pány Petrem a Janem bratří ze Stráže s druhé strany do nynějšieho času jsúcie,</i>
	žádost o rozhodnutí (II)	<i>mocně uvázali.</i>
		<i>Kteřížto páni skrze našich obojich prosbu ve všecky žaloby, pře i nechuti, kteréžto do nynějšieho času mezi námi suobú (!) stranú jsú byly, mocně, mocným ubrmanstvím sú se uvázali,</i>
		<i>a my na ně toho mocně sme přišli.</i>
DISP		<i>Protož svrchupsaných ubrmanův ubrmanské vypověděnie těmito slovy se pře:</i>
	rozhodčí	<i>My Jan, Jindřich a Sazema, svrchupsaní ubrmanové,</i>
	právní akt (rozh. výrok)	<i>najprvé vypoviedáme</i>
	rozhodnutí	<i>o hradu v Stráži, i o tom, což jest tu na hradě Petrem a Janem bratří ze Stráže vzato Oldřichovi ze Hradce a Přibíkovi ze Stráže, aby Petr a Jan bratry ze Stráže toho puol hradu v Stráži, jakož jest před Petrovým a Janovým uvázání (!) Přibík držal, v Přibíkovu moc takéž postúpila se vším s tiem, což jest Petr a Jan tu na hradě zastúpil, ježto jest Přibíkovo bylo. Také všecko zbožie Přibíkovo, v kteréžto se jest ten čas Petr uvázal Přibíkovi, Petrem má navraceno býti. Také což sú Oldřichova ze Hradce tu na hradě na Stráži svrchupsaní Petr a Jan vzali, to jemu mají všecko navrátiti úplně. A byla-li by oč pře, ež by Přibík i Oldřich Petrovi a Janovi z věčšie dávali vinu, než by se oni znali, to jim mají Petr i Jan zpravití na kříži bez zmatku, ež jest více v jich moc nevešlo, ani toho co mají, ani vědie, by to jich čeled' nebo jich moc měla. Tehdy vrátiec což mají, a ukážíc čehož sú nevzali ani mají, od Přibíka i od Oldřicha i ode všech, ktož by je o tu věc našli, potom viec mají prosti býti, anebo pro nevrácenie zpravení býti týmž zprávením, jakož jest svrchu psáno.</i>
		<i>Také vypoviedáme, což jest pod základem mezi svrchu psanými Oldřichem a Přibíkem s jedné strany, Petrem a Janem s druhé strany vypověděnio, a listy nebo sliby bez listův tvrzeno, ti listové i potvrzení slibové všickni mají minúti, a jestli kterému člověku co vzati, a jménem tomu richtářovi, jemužto jest Přibík vzal nebo měl vzieti: vzal-li je Přibík, tehdy Přibík nahrad; pakli je nevzav má vzieti, ale propust' což jest měl vzieti. Neb nám všem svrchupsaným ubrmanóm, i jiným urozeným pánóm, rytieřóm i panošem, kteřížto sú při nás byli, se zdálo, ež by nebylo podobné mezi tak blízkými přátely, když každý své zase tiem svrchupsaným během jmieti bude, by který základ měl brán býti.</i>
		<i>Také vypoviedáme, jakož jest panem Oldřichem z Rozenberka vypověděnio mezi svrchupsanými Petrem a Janem, a mezi Přibíkem a Janem bratrem jeho ze Stráže a Oldřichem ze Hradce, jelikož se jeho práva dotýče některým listem ježto jest vrácen, aby Petr a Jan bratřie</i>

svrchupojmenovaná puol vsi řečené Kletce a podacie kostelnieho v Stráži s tiem se vším, což farář tudiež jsúci drží, nebo což k podací slušie, Příbíkovi postúpila. A o řeku to sobě zachováváme, ježto svrchupsaní Oldřich a Příbík vedú, by pan Oldřich z Rozenberka byl kázal připostúpiti té řeky se vsí řečenú Kletce a s podacím kostelním, na tom chceme se vzeptati, a nebudeli moci pan Oldřich z Rozenberka pamatovati, nebo ež by pro božie přepuštění nemohl toho do hromnic nynie přístích vynesti, tehdy chceme sami o to vyřieci túž moci, jakož jiné svrchupsané věci vyřiekáme. Také s druhé strany, což by bylo Petrovi a Janovi i jich čeledi nebo jich lidem, Příbíkem ze Stráže i Oldřichem ze Hradce nebo jich moci vzato, to Příbík i Oldřich jim mají navrátiti. Neb jest to námi svrchupsanými ubrmany vyneseno a vypovědieno, aby v též mieře na ten rok, kterýž my Jindřich a Sazema svrchupsaná ubrmany položiva nebo dava, jakož jest svrchu vypovědieno, což by Příbík a Oldřich přeli, ež sú nezvali tu do dobu, ježto jsú tvrze na Petrovi a na Janovi bratru jeho dobyli, to mají ukázati svrchupsaným zpravením; a což by znali, ež sú vzali, to mají vrátiti. Také vypoviedáme i nalézáme, ež Oldřich a Příbík Petrovi i Janovi ze Stráže nejníma odpoviedati o to právo neb o ten trh, ježto jest Petr kúpil od panie Elsterberské: než chceli Petr, napomínaj tu paní neb toho, od kohž je kúpil, aby jemu ty závady vyvedli.

Také vypoviedáme, ež ty všiecky věci, kusové, vypovědění i všiecky závady až do dnešnieho dne mezi nimi s obú stranú jsúcie mají minúti, a ve dsky mají vložit, ež nemají těch věcí, ani těch závad i nechutí dřieve vypověděníh ižádným právem ani ižádnú řečí, ani v které nechuti obnovovati. A to ve dsky kladenie mají učiniti na suché dni před vánoceimi nynie přístie; pakli by beze lsti nemohli obojí nebo která strana, ale na druhé suché dni ihned přístie konečně k vložení ve dsky zemské suobú stranú mají se vždy uprázdni, a od desk obojí spolu zaplatiti jménem pod tisícem kop grošiev pražských stříbrných peněz základu.

Také vypoviedáme o ty dluhy, ježto Petr Strážský počítá, by za Příbíkova otce a zaň za samého Příbíka byl vydal, ež to zbožie, což jest Petrovi na těch dluziech bylo dáno od Příbíka, i jiné rukojmě, ježto stáli za Příbíkova otce v rukojemství, přivodili se toho, aby Petr tiem Příbíkovým zbožím najprvé se odvadil, a což by ostalo nad to, to mělo mezi všiecky rukojmě rozděleno býti. A Petr praví, ež je to zpeněžil i prodal, a o to počet učinil, ež jemu nestačilo to zbožie, ež musil svého přiložiti a za ně svých dvě sté kop vlastních grošiev dáti. A druhá strana proti tomu mluví a praviec, že jest panem Oldřichem z Rozenberka vyneseno i dokonáno, ež všecko to mělo minúti, i ten list také k tomu, ježto sú měli od Příbíka a od jeho otce, a ten sú vrátili jemu, a pan Oldřich Rozemberský i za list i za ty ta všiecky věci mezi nimi jsúcie Petrovi přikázal, aby puol vsi jménem v Kletci, a což k tej polúvsí zprávně příslušie, a celého podacie v Stráži s tiem se vším, což k tomu podací slušie, Příbíkovi postúpil.

To my dréve řečení jich ubrmanové zachováváme v svej moci, neb sme toho nemohli tak brzo dojíti, která by strana pravější při držala; a když dojdem toho, ježto bychom mohli slíčnē a spravdivē vynesti a vypovědēti, túž moci, jakož jiné věci již sme vypovědēli, pod svrchupsaným základem vypovieme.

Také vypoviedáme, že Oldřich, Příbík, Petr a Jan z svrchupsaného základu nejníma sebe upomínati, jeli bych já svrchupsaný Jan vyznal, ež je ten základ propaden. A to vyznání mám učiniti se pánē Jindřichovú a Sazeminú svrchupsanú ubrmanú radú.

Pakli by mne nynie řečeného Jana z Rozenberka buoh neuchoval: tehdy svrchupsaný pan Jindřich se pánē Sazeminú radú o propadenie svrchupsaného základu má vyznati. Pakli bychva oba já Jan a Jindřich

svrchupsaná ubrmany sešla: tehdy pan Sazema sám propadenie svrchupsaného základu má vyznati na neposlušnú stranu. Též neuchoval-li by buoh kterého, pana Jindřicha nebo pana Sazema (!) prvé než mne svrchupsaného Jana z Rozemberka, tehdy já Jan s tiem, kterýž zustane (!), mám sě tázati. A nebo božím přepuštěním, ež by oba Jindřich a Sazema sešla: tehdy já Jan z Rozemberka mám sám ten základ, ež jest propaden, na neposlušnú stranu vyznati. Také neuchoval-li by mne Jana z Rozemberka buoh prvé než by to mezi svrchupsanými Oldřichem, Přibíkem, Petrem a Janem, což by mělo býti vypověděno, vypověděno nebylo: tehdy svrchupsaný pan Jindřich se páně Sazeminú radú mezi nimi, a božím přepuštěním sešel-li by pan Jindřich po mně Janovi z Rozemberka, tehdy pan Sazema sám ostatečné věci, kteréžto mezi nimi nejsú ještě vypověděny, jakož tento list svědčí, má vypověděti.

Také což by bylo bez příměrie bráno nebo uškozeno s uobú stranú, to má všecko minúti, i jiné všechny škody mají minúti, kromě toho, jakož jest svrchu vypověděno i napsáno, ježto mají vracovati, ježto jest páně Oldřichovým z Rozemberka vypověděním i naším vynesenó a vypověděno. Také bylo-li by bezelsti, ež by která strana k prvním suchým dnuom nemohla ve dsky vložití těchto svrchupsaných všech věcí, tehdy má druze straně týmdnem napřed dáti věděti.

A když vende ve dsky ta všecka svrchupsaná smlúva, tehdy mají tyto listy minúti a vrácení býti; než spisy těch listóv pro pamět obojje strana má chovati.

Také vypovídáme pod svrchupsaným základem, aby svoji dobří přietelé byli a v pravý mír vstúpili, a viec sobě dřevních věcí ve zlosti nezdvíhali.

Také vypovídáme, byla-li by která różnice mezi svrchupsanými Oldřichem, Přibíkem, Petrem a Janem, že by s sebú přietelsky nechtěli býti, a druh druhu chtěl nebo myslil uškoditi: tehdy jménem ten, ktož by mienil druhu uškoditi, týmdnem napřed svým otvořítým listem po urozeném a osedlém poslu, druhému, komuž miení uškoditi, má odpověděti.

Najposled vypovídáme pod svrchupsaným základem, aby svrchupsaní Oldřich ze Hradce, Přibík, Petr a Jan ze Stráže suobú stranú našeho nynějšého a svrchupsaného vypovědění nám ničímž zlým nezpomínali ani zdvíhali.

slib stran

Kteréžto všechny svrchu pojmenované a psané věci svrchupsanými ubrmany mezi Petrem a Janem ze Stráže, a mezi námi mocným ubrmanstvím vypověděné my svrchu pojmenovaní Oldřich a Přibík naši dobú věrú beze všje zlé lsti a pod základem tisíc kop grošiev stříbrných pražského rázu na páně Janovo z Rozemberka, a neuchoval-li by buoh pana Jana, ale na svrchupsanú ubrmanú vyznání, jakož jest svrchupsáno, zdržeti a plniti slibujem.

(1388, VÝBOR I, s. 1015–1023, č. 5)

2.2.4.4.

K dalším listinám nemáme bohužel dochovány podobné dvojice umožňující srovnání rozhodčích výroků s žádostmi o ně či následnými sliby tato rozhodnutí dodržovat, přesto však můžeme přibližně u třetiny rozhodčích výroků pozorovat analogickou strukturu jako v případě listiny Lacka z Kravař (č. 4). Jejich společným znakem je především explicitní formulace žádosti o rozhodnutí ve sporu, která v předloze písaře Prokopa chybí. Zpravidla je vyjádřena slovesnou vazbou (*mocně / dobrovolně*) *přišli na nás*:

6.	
(INT)	(A protož my farař v Bystřici a děkan tišnovský kněz Václav a kněz Petr farař v Dúbravníce)
(PROM)	(vznáváme všem nynějším i budúcím tímto listem, ktož jej čísti nebo slyšeti budú.)
DISP	sporné strany že kněz Tomáš farař v Olší za se i od svého kostela s jedné strany a ctný panoše Dětrich i jeho manželka Kačna tudyž v Olší za se i od svých herbóv s druhé strany
	žádst o rozhodnutí na nás jsú přišli, jakžto na dobrotivé smluvce s vobú stranú
	předmět sporu o pohřeb kostelní i o služby zádušní předkóv Dětrichových a jeho manželky dřéve jmenovaných.
	rozhodčí Tak že my ubrmanové a smluvce dobrotivé
	právní akt (roz. výrok) s dobrým rozmyslem a s potazem múdrych lidí tak jsme vyřkli i vypověděli,
	rozhodnutí aby ctný panoše Dětrich a jeho manželka dřéve jmenovaná ukázali a postúpili hřivny platu na lídech kostelu v Olší a knězi Tomášovi farařovi času toho i po něm budúcím farářóm věčně, a za tu hřivnu kněz Tomáš farař i po něm budúcí faráři má a jmíti budú činiti služby jednu o svatém Jiří a druhú o svatém Vaclavě takým činem: vigilie o devíti lekcjích a na zajtří jedna mše zpívaná Matky boží a druhá zádušní zpívaná a čtyři čtené zádušní. Pakli by jeden den mší tolik nemohl jmíti, ale druhý den aby naplnil. A když by ty služby svrchu psané který kolivěk farař obmeška, tehdy Dětrich a paní Kačna dřéve psaní i jich herbové moci budú ten plat staviti, dokudž ta služba naplněna nebude. A také ctný panoše Dětrich, paní Kačna i jich herbové pohřeb v kostele oleškém (!) jmíti jmají a má se za ně prosba díti jako za dobrodějce zvláští toho kostela v Olší.
	slíb stran A to naše vyřčení s vobú stranú mile a dobrotivé jsú přijeli a slíbili je držeti.
další ustanovení	Kteréhožto platu Dětrich a paní Kačna manželka jeho postúpili jsú ve vsi v Rojetíně na lídech svých na Philipovi o svatém Jiří devět grošov a o svatém Václavě puol desáta; Jakub řečený Krb jednú devět grošov a druhé puol desáta; Herša jednú čtrnáct grošov a druhé třináct holého platu, sobě panství a roboty na těch lídech, neb kteříž na těch sedlišcích sedú zachovávajíc od sebe i od svých herbóv postupují; kterýžto plat bylo-li by, že by sšel ctným panoší Dětrichem neb paní Kačnú anebo jejich herbi jich vinú kromě otvořité války v zemi, budú jmíti jinde hřivnu platu ukázati na svém zboží svobodném a farař nemá služeb proto opusti (!) zádušních, ale tímto listem toho platu dobývati. List tento má položen býti v zakrytě v klášteře dubravnickém a odtud nemá býti vydán žádně straně, bude-li jeho potřebí, než dobře zajištěn.
	(1395, CDM XII, č. 286)

7.	
(INT)	(My Petr z Kravař, pán plumlovský, najvyšší komorník olomúcký)
(PROM)	(vznávám (!) tímto listem obecně přede všemi nynějšími i budúcími, ježto tento list čísti nebo slyšeti budú)
DISP	sporné strany Tak jakož Nicek a Hnátek řečený Rybnar, bratří z Bludova, byli nařekli ctnú a šlechtnú kněži z klášteřa řečeného Krasikov
	předmět sporu o tu rychtu v Krasikové a o to se sami nemohli smluviti,

žádost o rozhodnutí	než prosili mne za to z obú stranú, abyh se v to uvázal a je o to rozdělil; a tu jistou při obě strany daly mocně v mé ruce, nic sobě obě strany nepostavujíc ani svým budúcím.
rozhodčí	A my svrchupsaný Petr
posouzení sporu	k jich prosbě v to sem se uvázal a přijal sem k sobě na pomoc toho ohledání dobrú družinu poctivého muže kněze probošta z Prostějova, kněze Jakuba faráře z Zábřeha, slovtného panoši Hanuše purkrabí z Zábřeha
právní akt (rozh. výrok)	a tak sme to rozdělili a na tom ostali i tak vyříkámý,
rozhodnutí	že ta šlechtená kněže (!) jmají dáti svrchupsaným Nickovi a Hnátkovi neboli jich erbům deset hřiven čistých dobrých grošův pražských stříbrných od toho svatého Václava, ježto nyní nejprve přijde v rok; a také že ti svrchupsaní Nícek a Hnátek ani jich ženy ani jich erbové o tu svrchupsanú rychtu věčně nemají naříkati žádným právem ani hrózú svrchupsaných kněží i také jich budoucích duchovních světských. Taký ač by co zašlo svrchupsanú kněží od kohožkolivěk právem o tu rychtu, tu mají Nícek a Hnátek a jich erbové správce býti, jakožto dědina Krasikov právo má. (1406, CDM XIII, č. 422)

8.	
(INT)	(Já Jan z Lestkova, purkrabie hradův Žebráka a Dobříšeho)
(PROM)	(vyznávám tieto listem obecně všem, ktož jej čísti nebo slyšeti budú čtúc)
DISP	sporné strany
	že k snažné prosbě poctivých nábožných lidí, kněze Divíše opata, Jana převora, Jana subpřevora, Zibřida probošta, Václava sakristana, Řehoře firmařníka i všeho konventu kláštera břevnovského vedle Prahy zákona svatého Beneše s jedné strany, a múdrých i opatrných lidí: Václava richtáře i všech služebníkův, i také Buzka, Petra, Jana, Mikuláše řečeného Pikna, Pechy, Václava ševce, Honka, Jakuba řečeného Sventla a Mikšíka Mikuláše syna jeho, Hrona Mikšíkova, Řěhy, Vítoslava, Duchoně ševce, Ondřeje tesaře, Jindry bířice, Ambrože rataje, Hostaně, Hanka, Buška ševce, Zákory tesaře, Klimenta, Hostislava řečeného Holava, Václava, Řehoře tkadlce, Jana syna jeho Mařika Vepříkova, Staňka, Synka, Svícny, Mráza, Mikše, Bělohlay, Havelky z Pěkné huory, Martina Chrta, Květoně řečeného král, Jakubce, Blažka kováře, Pecolta, konšel přísežných i vsí obce z Záhořan, také k jich snažné prosbě s druhé strany, a zvláště k prikázání najjasnějšího knížete a pána, pana Václava římského a českého krále, pána mého milostivého, uvázal sem se mezi stranami svrchu psanými ubrmansky
předmět sporu	o všechny věci a pře mezi nimi, o dědiny, o lesy, o meze i o všechny věci, což se těch mezi dotýče, do dnešního dne mezi nimi zbuzené;
žádost o rozhodnutí	kterěž strany svrchu jmenované na mě jakožto na mocného ubrmana jimi s uobú stranú zvoleného a prošeného o svrchu psané věci přišly jsou úplně, nic po sobě, co se těch mezi dotýče, nepoostavujíc,
stanovení pokuty	pod základem a pokutú dvú set kop grošův stříbrných rázu pražského skrze stranu ndržející mého vypovědění mezi nimi propadeného na mé vyznání: kteréhožto základu a pokuty propadené, puol, točičto sto kop grošuov svrchu jmenovaných do krále českého svrchu jmenovaného komory má dáno a placeno býti, a druhá polovice toho základu a pokuty propadené, točičto ostatních sto kop grošův díieve jmenovaných, má dáno a placeno býti straně držející mé vypovědění a vyřízení.
slib stran a ručitelů	Slibli jsou s obú stranú držeti úplně pod základem svrchu psaným, a to jsou na mě, jakožto na mocného a pravého ubrmana a smlúvci přátelského

	obě straně zaručily úplně rukojměmi podepsanými: najprvé kněz Diviš opat a veškeren konvent kláštera Břevnovského svrchu psaný, slovnými panoši Bořivojem z Svinař seděním v Ertěšovicích a Janem řečeným Jezovec z Rakovic, a richtář, služebníci, konšelé přísežní svrchu psaní i všecka obec z Záhořan také slovnými panošemi Předborem z Radešína seděním v Smolotylech a Vavřincem z Čep: kteréžto strany i rukojmě za ně svrchupsaní s uobů stranů slíbili jsou dubrú věrú, beze všie lsti, rukú společnú nerozdielnú, mé vypovědění a vyrčění svrchu jmenované věci držeti a skutečně učiniti a naplniti úplně pod základem svrchu psaným.
stanovení pokuty	Pakli by, čehož bože nedaj, která strana z stran svrchu psaných mého vyrčění a vypovědění o věci často jmenované úplně nebo v některém kusu nedržela anebo držeti nedbala, nebo skutečně nenaplnila: tehdy když bych já na kterou stranu nedrženie vyznal, tehdy ta strana nebo rukojmě její za ni svrchu jmenovaní mají beze vsí odpory dáti a zaplatiti základu dvě stě kop grošův svrchu psaných, sto kop do královny komory, a sto kop straně držejíci, tak jakož svrchu psáno jest, a to hotovými penězi, po mém vyznání základu ve dvě neděli, kteréž najprvé přijdú. Pakli by ta strana nebo rukojmě její za ni po mém vyznání toho základu dvě set kop grošův svrchu psaných v tu dvě neděli po mém vyznání nedali a zaplatiti nedbali: tehdy aby strana držejície sto kop grošův mohla vzieti a dobývati na škodu strany nedržející a na její rukojmě mezi křesťany nebo mezi židy plným právem; a toho základu strana držejíci i všech škod, což by jich pro neplnění toho základu vyznaného vzala, na straně nedržející a na její rukojmiech svrchu psaných aby mohla dobytí i duchovním i světským právem.
posouzení důvodů	A když sú s uobů stranů na mě přišli a zaručili pod základem svrchu psaným, a mne prosili s uobů stranů, abych mezi nimi rozdělil a rozvážil o věci svrchu jmenované po dobrém uptání, tak jakož by se mně za podobné zdálo: tu sem já k jich snažné prosbě s uobů stranů a zvláště královu kázání, pána mého svrchu psaného, uptav se na lidech, jimž jest hodno věřiti, a uradiv se s rozličnými knězi, panoši, měšťany, kmety i lidmi obecnými toho kraje, jimž dobře svědomy jsou ty věci, o kteréž byla jest pře a svár mezi stranami svrchu psanými:
právní akt (rozh. výrok) rozhodnutí	i rozvážil a rozdělil sem to, jakž najdál na pravdu mohl sem uhoditi, a rozvažují a rozdělují tiemto řádem: Najprvé, aby ony strany svrchu jmenované byly spolu dobří a beze lsti přátelé; a dále, aby ten přiekop, jenž jest mezi Záhořany a mezi Kostelcem při mně a při mých, jimž sem já poručil při tom býti, miesto pravé meze mým kázáním a ubrmanským mým vyrčěním udělán, lesy, dědiny, pole i vsechny jiné věci mezi stranami dříve psanými dělit úplně, tak aby to všecko, což jest stranů toho přiekopa od Záhořan, a také, což jest s druhé strany téhož přiekopa od Kostelce, to všecko aby bylo slušelo i slušie Kostelci a knězi opatu i klášteru Břevnovskému svrchu psanému věčně plným právem a panstvím. Kterýžto přiekop, tak jak svrchu psáno jest, mým vyrčěním ubrmanským a kázáním při mně a při mých jest udělán, počínajíc od lúky, ješto slove Hostanova lúka, až do cesty, ješto dělí dědiny Zlučinské s dědinami Radvanovskými; také aby mezi stranami vsechny náklady, práce, škody i jiné vsecky věci o meze zbuzené, a toliko jedno což se těch mezi dotýče, minuly a zhasly i umřely věčně. Také sobě moc ostavují, bylo-li by, že by kdy, čehož rač buoh uchovati, strany svrchu jmenované mezi sebou který ústrk anebo při vzbudili o věci dříve jmenované, tehdy abych já měl plnú moc a právo, jako nyní je to ohledati i rozděliti a je zpraviti a naučiti, což sem mienil tiemto mým vypověděním, a kterak sem je rozdělil o věci svrchu psané pod základem svrchu psaným.

Také vypovídám, že sobě moc poostavuji, bylo-li by, že by která strana stran dříve jmenovaných toto mé vypovědění na všem, nebo na některém kusu zrušila a držeti nechtěla i skutkem neplnila, tehdy abych já potom vždy měl moc základu propadenie vyznati na stranu ndrzející mého vyrčenie a vypovědění svrchu psaného. Pakli by v tom času buoh mne neuchoval, tehdy aby právo mělo plnú moc strany dříve řečené o to ndrzenie ohledati, rozdělití a rozsúdití, i základ vyznati na stranu kterékoli ndrzející tohoto mého vypovědění vedle řádu tohoto listu, jako já sám.

slib stran Kteréžto mé vypovědění a ubrmanské vyrčenie všeco i v každém kusu úplně tudíž jsúce obě straně osobně přijely sú, i slíbily sú držeti a skutečně naplniti pod základem svrchu psaným, i také toho mého vypovědění vděčny byly i děkovaly, a pravíc, že se těm mým vypověděním svrchu psaným dosti stalo oběma stranama o všecky věci svrchu psané.

(1407, AČ VI, s. 12–15, č. 10)

9.

(INT)

(My Vilém z Pernsteina, a my Čeněk z Lipé, probošt v Kroměříži seděním v Novém Městě)

(PROM)

(vyznáváme tímto listem obecně přede všěmi)

DISP

sporné strany

že jakož jest urozený pan Hynce z Lipé s jedné strany a opat žďárský i svým konventem s druhé strany

žádost

na nás mocně přišli i zaručili

o rozhodnutí

předmět

o to městečko, ješto slove Bělá,

sporu

posouzení

a my uslyševš s obú stranú jejich hamfesty a svědomie,

důvodů

právní akt

takto vyřikáme:

(rozh. výrok)

rozhodnutí

že pan Hynce tu v městečku v Bělé polovici má držeti i požívati svobodně bez opatovy a konventu žďárského přiekazy, a opat a jeho konvent tudíž v Bělé (!) druhú polovici také mají držeti a požívati svobodně, jakož jejich listy s obú stranú svědčie, bez přiekazy se vším panstvím a příslušenstvím, jakož toho listy jsú s obú stranú, pod těmi pokutami, jakož staří listi svědčie. A také rychtář, ježto tu v městečku sedí, má zachovati oba pány podle obyčeje starého.

(1412, AČ IX, s. 372, č. 2)

10.

(INT)

(Já Erhart z Kunina Města odjinad z Skal)

(PROM)

(vyznávám tímto listem všem, kdož jej uzří neb uslyší čtúce)

DISP

sporné strany

že jakož urozený pan Lacek z Kravař s jedné strany a nábožní kněží konvent kláštera třebického z druhé strany

na mě přišli jakožto na mocného ubrmana,

předmět

ježto bylo mezi nimi o ty rybníky Netínské, ježto je nebožtk pan Jan dobré paměti z Mezřičí dělal s povolením margrabiným a opatovým i celého konventu kláštera třebického vůlí, a za to jim měl oddati, jakž by kdo dobrý řekl;

sporu

žádost

tu pak pan Lacek jakožto spravedlivý dědic toho zboží mezřického místo pana Jana přišel na mne i s tím konventem třebickým jakožto na mocného ubrmana, abych mezi nimi vyřekl a konec učinil.

o rozhodnutí

rozhodčí

Tu pak já Erhart svrchupsaný

právní akt (rozh. výrok)	vyřikám,
rozhodnutí	aby pan Lacek tomu klášteru a konventu třebíčkému tu ves Zhoř s Lukami, s lesy i se vším příslušenstvím, nic sobě ani budoucím svým na té vsi Zhoři ani na příslušenství té vsi nepozůstává, jim ji ve dcky na prvním sněmu brněnském, když dcky zemské najprv otevřeny budou, k věčnému záduší vložil za ty rybníky, jakož je pan Jan Mezříčský založil; a za to mají obapolně pan Lacek i konvent kláštera třebíčkého královny M^{ti} prositi, aby k tomu ráčil své povolení dáti. A dále jako sem já tu hranice vyvedl, na tom mají obapolně dosti míti; najprv, že ten les, který de od první hráze až do druhé hráze pod cestú mezi rybníkoma, to buď vše páně Lackovo i jeho budoucích, až do černého lesa; a pan Lacek má sobě vodu vésti do týchž rybníkův nětinských s jich klášterské dědiny skrze jich dědinu, kdež jeho nebo jeho budoucím potřebí bude. A což by najdále rybníci zatopili, to jest a má býti věčně páně Lackovo i jeho budoucích. Než jiní lesové, ti sou a mají býti kláštera třebíčkého. (1414, AČ XVI, s. 93–94, č. 32)

11.

(INT)

(Mý Jan Puška z Kunstatu, Hašek z Valšteina, Viktorin z Kunstatu, Václav z Kravař, Hynek z Valšteina, Jan Žižka z Kalichu, Jan z Dubé Roháč, Zbyněk z Buchova, Hynčík z Holšteina, Petr z Chrastu, Diviš z Miletínka, Jan z Smiřic, Jan Valkún z Adlaru, Jiřík Kroměšín z Březovic, Bernhart z Valečova, Jiřík z Chvalkovic, Beneš z Mokrovús, Jan z Vicemilic, a Jan Rozvoda z Stakor)

(PROM)

(vyznávámy tiemto listem obecně přede všemi, ktož jej čísti budú nebo čtúce uslyšie)

DISP sporné strany

tak jakož múdíř a opatrní páni purkmistr, konšelé i všeca obec Starého Města pražského s druhými z obce Nového Města s nimi nyní v jednotu spojenými s jedné strany, a páni purkmistr, konšelé i všeca obec Nového Města pražského s druhými z obce Starého Města nyní také s nimi v jednotu spojenými s druhé strany,

předmět
sporu

o vsecky nynějšie różnice, rozstrky, nechuti, nesnáze a záštie, kteréžto mezi sebu s obú stranú až do dnešnieho dne měli sú, nic nepoostavujúce,

žádost
o rozhodnutí

na nás jakožto na mocné ubrmany s obú stranú mocně přišli sú a zapsali se, pod základem, jakožto listové jich s městskými pečetmi, kteréžto od nich s obú stranú mámy na to ubrmanstvie, plnějie ukazují:

právní akt
(rozh. výrok)

tak my mocí svého ubrmanstvie k jich prosbě a žádosti, a hnutí jsúce láskú křesťanskú, mezi nimi s obú stranú vypověděli sme a tiemto listem vypoviedámy v tato slova dolepsaná:

rozhodnutí

Najprvé, aby purkmistr, konšelé i všeca obec se všemi úředníky z Starého Města, a též purkmistr, konšelé i všeca obec se všemi úředníky Nového Města, všickni spolu se sešli a pohromadě byli, tu kdež jim miesto námi ukázáno bude, a purkmistróm, konšelóm i všem úředníkom a hauptmanóm obojích měst přikazujem, aby z obce vystúpili a do obce nechodili, dokudž obec z obojích měst sobě nových konšelóv a úředníkov po svých čtvrtech voliti nebude podlé naše výpovědi.

Také vypoviedámy a přikazujem těm, jenž sú nyní na radě na Starém Městě usazení pro potreby obecné, aby do obec šli, tak aby nižádný v tejto mieře úřad nebyl osazen až do volenie nových konšel, jakož se svrchu přise.

Viece vypoviedámy a přikazujem: aby obec Staroměstská tu inhed volila sobě konšely po svých čtvrtech, lidi rádné a bohobojné, ježto by se k tomu úřadu hodili. A jestliže by po těch čtvrtech volenie se dostalo na kterého

z těch, ježto nyní na úřadu seděli najposléze na Starém Městě pro potřeby obecné, aby ti na úřadě konšelském podlé toho volenie byli zachováni. Takéž obec z Nového Města aby také inhed tu volila sobě konšely nové po svých čtvrtech, lidi řádné a bohobojné, ježto by se k tomu úřadu hodili. Zvláště toto vynímající, kteří sú kolivěk byli konšelé na prvniem neb na druhém aneb na třetiém úřadě konšelském, aby z těch na obú městú nižádný nyní k tomu úřadu konšelskému nebyl volen.

Viece vypovídámy a příkazujem: aby ti obojí noví konšelé voleni, i staroměščí i novoměščí, z obce vyšli a v hromadu obojí se sešli a sstúpili, a dále nás poslušni byli, což jim tu rozkážem.

Takéž příkazujem obojím obcem, staroměstské i novoměstské, aby krom těch nových konšelóv také obláště spolu se sešli a sstúpili, a dále nás poslušni byli, což jim tu rozkážem.

Dále vypovídámy, příkazující všem těm konšelóm voleným staroměstským i novoměstským, i všem těm starším z obce usedlým také obojích měst, aby všichni za jeden člověk šli spolu na rathúz na Starém Městě, a tu od starších konšelóv a úředníkóv obojích měst úřady a pečeti přijali. A což se počtów neboli jiných práv městských v tom dotýče, v to jim nesahámy.

Viece příkazujem všem starým konšelóm a úředníkóm obojích měst, aby tu na rathausě na Starém Městě obcem z obojích měst všechny úřady vzdali, a pečeti jim tu obojích měst položili. Opět vypovídámy příkazující: aby ti konšelé voleni z obojích měst nebyli z toho úřadu konšelského szazeni ani štěpováni od dání tohoto lista najmén do roka.

Příkazujem vice a vyřiekámy: aby z těch konšel z Starého Města polovice seděla s polovicí novoměstskými konšely na rathausě na Novém Městě; také zase, aby z novoměstských konšel nových polovice seděla s polovicí staroměstskými na rathausě na Starém Městě, a obojí súdili a zpravovali lid k chvále božie a k obecnému dobrému za jeden člověk nerozdielně.

Viece vypovídámy, aby všelikakých požitkóv spolu poživali společně jakožto prvé za jeden člověk, a věrně to obracovali k obecnému dobrému.

Také příkazujem všem těm novým konšelóm obojích měst, aby nižádnému mistru, ani kterému knězi na nižádném rathausě, ani kde jinde, k sobě do nižádné rady nedali choditi neb vstúpiti: leč by který z nich od vás byl povolán pro zprávu z zákona božieho, a toho potřebie bylo, tehdy kněz radu svú tu učině, anebo k otázce z zákona božieho odpověda, aby inhed přeč šel.

Viece vyřiekámy a příkazujem všem hauptmanóm, purkmistróm konšelóm i jiným úředníkóm i všem obcem obojích měst: ač by který člověk světský neb duchovní, a zvláště který mistr nebo kněz z pražské obce anebo odjinud příšlý, nechtěl u Praze poslušen býti mistrów dolepaných, Jakúbka, Engliše, Kardinála a kněze Jana, a jiných světských, jenž k nim přidání budú z konšelóv a z obce ke zprávě a k ohledání duchovních věcí a k neřádóm stavení, a s nich se strhl, nebo mimo jich vůli které kusy vedl neřádě, neb bůril kterou obec neb kázal které věci, jež by písmem svatým stálým a z zákona božieho dovesti nemohl, a to od těch mistrów volených napředpsaných a od těch k nim z světských přidanych na kterého bylo ukázáno a dovedeno: takový každý má od dřievepsaných hauptmanów, purkmistrów, konšelóv a obcí tresktán býti a z obcí vyhnán, a nikoli nemá trpěn býti. Pakli by od těch mistrów a k tomu usazených v bludiech shledán byl neústupně: tehdy buď nad jeho životem popraveno, jakožto nad bludným neústupným slušie.

Také příkazujem: aby nižádných zvláštních scházení neřádých neb rotních v nižádných domiech, ani na kterém jiném miestě tajně ani zjevně nebývalo, krom na rathausiech; a ktož by chtěl na rathaus jiti pro kterou potřebu, aby šel pokojně a řádně beze všeho sbieránie v rotách.

stanovení pokuty	A ty všecy kusy a artikule svrchupsané my všickni ubrmani napředpsaní jednostajně, a mocí svého ubrmanství, všem obcem i každému obláště (!) přikazujeme tiemto listem, aby byli zdrženi, a v lásce a v svornosti zachovávaní úplně a docela. Pakli by která obec nebo strana tejto naše výpovědi nepřijala neb nedržala ve všech kusiech a artikulech, jako se svrchu píše, nebo v kterém kusu neb artikulu zvláštniem, a proti tomu se zpíčila neb búrila a rotila a poslušna nás v tom nebyla, tak jakožť sú se s obú stranú na nás zapsali: na tu stranu nebo obci neposlušnú tej naše výpovědi vyznávamy všickni ubrmané svrchupsaní za jeden člověk, žeť jest napřed ztratila češť a vieru, a straně poslušné sľubujeme a chcme se vši svú mocí na tu neposlušnú stranu pomáhati, jakožto na nehodné a bezectné. Pakli by které zvláštnie osoby z které koli obce tej naše výpovědi v kterém kusu anebo ve všem nedržali, ti všickni takoví také napřed češť svú a vieru ztratili; a přikazujem hauptmanóm, purkmistróm, konšelóm i všem úředníkóm a obcem obojích měst, aby takové z sebe vyobcovali a vyhnali, a k jich hrdlóm a statkóm toho hleděli, a zvláště aby jich statkové na obecně dobré byli obráćeni.
rozhodnutí	Také vypoviedámy mocí svého ubrmanství a přikazujeme vám všem purkmistróm, konšelóm a jiným úředníkóm a obcem obojích měst: aby ty všecy różnice, rozstrky, nechuti, nesnáze nebo záščie, kteréžto mezi vámi anebo mezi vašimi pomocníky a služebníky s obú stranú až do dnešnieho dne kterak kolivěk zašly, nic nepoostavujúce, sobě více nezpomínali ani zdvíhali skutkem ani slovem, ale aby minuly a umrtveny byly věčně v budúcích časiach, pod ztracením cti vaše a viery. A více vypoviedámy přikazujúce, aby tato naše výpověď ve všech kusiech svých a artikulech, jakož tuto slovo od slova napsána stojí, takéž v obojích knihách městských pražských na obú rathausú byla vložena a napsána pro paměť budúci. (1422, VÝBOR II, s. 369–375, č. 3; AČ I, s. 136, č. 209)

12.
(INT)
(PROM)

DISP

sporné strany	(My Menhart z Hradce a Mikuláš z Lamberka) (vyznáváme tiemto listem obecně před každým člověkem) jakož jsú na nás urozený pan Oldřich z Rosmberka a statečný rytieř pan Jan Smil z Čřemže
předmět sporu	o věci vdolepsané i o všecka záščtie mezi sebú
žádost o rozhodnutí	dobrovolně a mocně přišli,
právní akt (roz. výrok)	takto jsmy mezi nimi umluvili konečně a vypovieděli:
rozhodnutí	Najprve že jsme je spolu smieřili a mier věčný a křestánský upřiemý mezi nimi vypovieděli i mocně vypoviedáme. Dále vypovieděli jsme i mocně vypoviedáme, že pan Oldřich nadepsaný panu Janovi svrchupsanému ihned v jednom témdni najprv přišťiem na jistině, což mu jest dlužen, najprv má dáti a splniti padesáte kop groš. hotových. Dále opět že týž pan Oldřich panu Janovi Smilovi nadepsanému ve čtyřech nedělách také najprv přišťích jmá dáti a v moc naši položiti v Jindřichově Hradci dva tisíce kop groš. jistinných aneb zlatých dobrých uherských, což by za ty dva tisíce kop bylo, uherský zlatý dobrý po puolšestmezciemtu groši počítájíce. Dále že opět častopsaný pan Oldřich panu Janovi svrchupsanému vedle nadepsaných dvú tisící kop gr. v týchž čtyřech nedělách jmá také listy na

penieze ostatečne učiniti takéž a s rukojmiemi týmiž, jakož i prve, a také je v moc naši v Jindřichově Hradci položiti. Kterýchžto peněz těch

ostatečných jistiny plnění takto jsme rozdělili a vypověděli: Nejprve pět set kop gr. té jistiny pan Oldřich často jmenovaný panu Janovi Smilovi svrchupsanému má dáti a splniti na svatý Jiří najprv příští a druhých pět set kop groš. též jistiny na svatý Havel, ježto také inhed potom najprv přide. A ostatečné peníze, což se té jistiny dostane, pan Oldřich nadepsaný panu Janovi Smilovi jmá dáti a splniti opět na svatý Jiří inhed potom najprv příští; a na ty peníze již jmenované, ješto na ně listové mají býti učiněni v svrchupsaných čtyřech nedělích a v moc naši položení, pan Oldřich svrchupsaný panu Janovi Smilovi často jmenovanému má úroky vydávati a platiti rozdílně na ty časy, jakož listové na ty peníze učinění svědčiti budú. Dále že po nadepsaných čtyřech nedělích inhed ve dvě neděli svrchupsaný pan Oldřich panu Janovi Smilovi jmá dáti a splniti puol druhého sta kop gr. penězi hotovými, vše k jistině počítajíc.

Dále vypověděli jsme, aby pan Oldřich často jmenovaný panu Janovi Smilovi za všecky škody dal tři sta kop gr. a list jemu aby na ty peníze bez úrokův v svrchupsaných čtyřech nedělích učinil a v moc naši také jemu položil; kteréžto tři sta kop gr. škodných jmá jemu panu Janu Smilovi splniti na ten sv. Jiří s penězi nejposlednějšími.

Dále z druhé strany vypověděli sme, že pan Jan Smil listy, kteréž na svrchupsaného pana Oldřicha jmá na peníze, také v svrchupsaných čtyřech nedělích jmá panu Oldřichovi již jmenovanému v moc položiti též v Jindřichově Hradci.

Dále že pan Oldřich nadepsaný, kteréžkolivěk právo k Lípnici a k tomu zboží lipnickému jmá, aby panu Janu Smilovi to úplně propustil a list jemu na to učinil, jakýž my přepis vydáme. Dále že vězni s vobú stranú aby rok jměli beze všech listův a pan Oldřich svrchupsaný aby za své řekl a pan Jan Smil také za své. A když v těch čtyřech nedělích pan Jan Smil těch dvě tisíc kop gr. a listův na ostatečné peníze bude mocen a též pan Oldřich nadepsaný mocen bude v témž času ode pana Smila týchž listuov prvních na peníze, tehdy vězňové všichni s vobú stranú aby vězení byli prázdni; i Kužel že také jmá vězení též prázden býti, než za Očáska příšežlý Oldřich Podolec tehdy také též bude prázden, ale Havlík z Buděvic jmá panu Janu Smilovi vězňem ostati.

Dále že hrad Rosmberk i se vším zbožím také v témž mieru a v úmluvách vedle pana Oldřicha často jmenovaného jmá státi.

Dále vymieněno i vypověděno o služebnících obojje strany, jestliže by který odpuštění vzal, tehdy ten, od kohož by kerý (!) služebník měl odjeti, jmá družie straně listem svým pod pečeti dáti věděti týden napřed; a ten, kdož odejde, v tom času družie straně nemá škoditi i též také ten zase v tom času nemá naše pečeti jmiati.

Také ty smlúvy prvnie, kteréž jsú slovuťni Jan a Racek z Drahonice mezi nadepsaným panem Oldřichem a panem Janem Smilem učinili a zapsali, potvrzujem a vypovídáme, aby mezi stranami svrchupsanými byly také držány a zachovány, takové: najprve že pan Jan Smil na sverazském zboží jmá na každý rok padesáte kop groš. vybierati a na to jemu pan Oldřich z Rosmberka nemá překážeti a on jemu též zase do budúcieho pána.

Také jest vymluveno i též vypovídáme, jestliže by nadepsaný pan Oldřich s Králevú Milostí aneb podle své strany táhl přes zboží páně Janovo Smilovo anebo před kerým (!) cizím zámkem ležel, což by od jiedla a od pitie bylo vzato, to jemu i této smlúvě nemá škodno býti. Také jestliže by pan Oldřich svrchupsaný se panem Janem Smilem potom válel a jej kte (!) porazil, tehdy jemu panu Janovi Smilovi jmá tři vězňe dáti, kteréž by on

požádal; a zvláště jestliže by s Malovici pan Oldřich svrchupsaný válel a jal Kosoře aneb kerého (!) bratra jeho, toho má také panu Janovi Smilovi k jeho prozbě propustiti a k ležení, jestliže by nebylo splněno, také strana stranu má klajtovati.

Dále vypověděli sme, jestliže by pan Oldřich v těch čtyřech nedělích svrchupsaných neučinil toho všeho, jakož jest svrchu psáno, což by v těch čtyřech nedělích svrchupsaných jměl učiniti, tehdy pan Jan Smil jmá a muož se na též listy své i na rukojmie navrátiti a upomínati těmi listy svými bez všelikakého pohoršenie.

slib stran A ty jisté úmluvy a výpovědi svrchupsané všecky často jmenovaní pan Oldřich a pan Jan Smil slíbili jsú pode ctí a pod věrú svú dobrou a křesťanskú zdržeti a úplně zachovati i k tomu rukojmie k nám i mezi sebu na to sú pod penězi zastavili.

(1429, RYNEŠOVÁ I, č. 163)

13.

(INT)

(My Sigmund z boží milosti římský císař vždy rozmnožitel říše a uherský, český etc. král)

(PROM)

(vyznáváme tiemto listem obecně přede všemi, ktož jej uzří neb čtúce slyšeti budú:)

DISP

sporné strany

tak jakož mezi urozenými pány království našeho českého s jedné, a statečnými a slovútnými rytieři a panošemi, zemany téhož království našeho s strany druhé,

předmět sporu

byla jest puotka a nesnáзка a to, že zemané chtěli by právo mieti k súzení země a k sedění na súdiech zemských tak jakožto i páni;

žádost o rozhodnutí

o kterúžto nesnážku a puotku mocně sú na nás, jakožto na krále českého a pána svého přišli,

slib stran

a slíbili s obú stranú v tom naše vyrčenie, jakž bychom o to mezi nimi vyrkli, držeti a na tom dosti mieti i tak v skutku naplniti.

posouzení důvodů

A my slyševše jich pře s obú stranú, i dsky zemské v tu chvíli jakž sme mohli ohledavše, chtěli sme konečnú výpověď naši učiniti: ale že věc nemalá jest a věčná, a že sme přísáhli každého při jich práviech, řádích a svobodách zuostaviti, nechtiece také nižádné straně krátko učiniti, a vidúce také zemi převelmi zašlú, a toho zvláštne a veliké potřebí jest, aby súd spravedlivý šel chudému i bohatému, a tiem aby nikoli dleno nebylo:

právní akt (rozh. výrok)

protož s dobrým rozmyslem a s radú naší duchovních i světských, ne jakožto za konečnú výpověď, ale v této míře pro lepší této země zašlé, a bez pohoršenie strany obojí práv, řádův i svobod jejich, takto vypovídáme, a tak chceme mieti suobú stranú neporušitedlně zachováno:

rozhodnutí

aby najprv komorník a sudí byli z pánův, kteréž jim k tomu hodné vydáme, a zemský písař aby z zeman byl, kteréhož také vydáme hodného; a pak jiných pánův k súdu vybraných aby bylo dvanácte, a zeman osm, kteříž by se nám k tomu hodni zdáli. A tak chceme, aby tiem obyčejem a skrže ty k tomu vybrané aby bylo tak súzeno dvě létě pořáď čtúce po dáni lista tohoto najprv příštíe každé suché dni; a pakli by kteří beze lsti z pánův neb z zeman těch vydaných na těch súdiech v těch dvú létú které suché dni býti nemohli, ale ti kteříž by býti mohli, mají súditi; pakli by ti všichni nebyli, ale úředníci pražští aby súdili podlé ustanovenie otce našeho dobré paměti císaře Karla, jakož se ve dskách nalezá.

A my v této míře, jakž najdále a najlépe moci a uměti budem, chceme se lépe rozmysliti a tázati; a když dáme čtyři neděle napřed věděti obojí straně v tú dvú létú, aby před námi stáli a byli: a my tu chceme mocně a konečně vypovědieti bohda vedle spravedlnosti, nemieníc dálíbuoh žádnému krátko

učiniti. A v tom času obě straně aby sobě radny a pomocny byly tuto zemi v řád a pokoj uvesti.

(1437, AČ III, s. 451–452, č. 24)

14.		
(INT)		(Já Oldřich z Rosenberka)
(PROM)		(vyznávám tímto listem přede všemi, ktož jej uzří neb čtúce slyšeti budú,))
DISP	sporné strany	že urozený pán Děpolt z Dolan z jedné a opatrní purgmistr, rada i všeka obec města Českých Budovic (!) z druhé strany
	předmět sporu	o to jímání, kteréž se svrchupsanému pánu Děpoltovi od Buďovických a také zase Buďovickým měšťanóm ode pana Děpolta a jeho pomocníkův vzetím se stalo,
	žádost o rozhodnutí	na mě mocně pod pěti stem (!) kopama přestati uručili.
	posouzení důvodů	Tuť sem některé pány k sobě vzal, jich popsané pře přeslyšel a s těmi pány se potázav,
	právní akt (rozh. výrok)	vypověděl sem mezi svrchupsanými stranama a vypovídám mocí listu tohoto pod svrchupsaným základem:
	rozhodnutí	najprvé, aby spolu přátelsky a přiezivně bydlili; dále vypovídám o to jímání, kteréž se stalo panu Děpoltovi od Buďovických (!) a také zase o ty škody i vziety, kteréž sú se staly Buďovickým ode pana Děpolta: ty všechny záštie mají a jsú prosti a prázdni mocí listu tohoto pod svrchupsaným základem.

(1437, RYNEŠOVÁ I, č. 343)

Zvláštní a trochu komplikovaný případ rozhodčího výroku je zaznamenán v listině, jejímž vydavatelem byl opět Lacek z Kravař a olomoucký biskup Konrád z Vechty. Vystupují zde jako „nadubrmané“ ve sporu vyšehradské kapituly a staroměstského měšťana Šimonka s klášteřem dominikánek u sv. Anny na Starém Městě pražském, k vlastnímu zjištění okolností a rozhodnutí sporu jsou zde vydáni jiní rozhodčí (ubrmané). Nadubrmané jejich nález pak pouze opakují a potvrzují:

15.		
(INT)		(My Konrád, z b. m. biskup kostela olomúckého, Českého králevství v ten čas podkomoří, a Lacek z Kravař, najosviecenějšího kniežete a pána, p. Václava, z b. m. ří. a čes. krále hofmistr ty časy)
(PROM)		(vyznáváme etc. -)
DISP	sporné strany	že jakož jsú potcstivá kněží Jakub v ten čas děkan, kanovníci i všechna kapitula kostela vyšehradského podle Prahy, a Schimoněk, Starého Města pražského měščenín, s jedné strany, a nábožné u boze panny Anežka z Šternberka v ten čas převoryše i s konventem klášteřa sv. Vavřince a jinak svatej Anny v Starém pražském Městě s druhé strany,
	předmět sporu	o některaké meze, potoky, lúky a křoví na zboží křištickém nechuti, súdy, sváry i rozličné protivensství od dávných časuov měli s nemalými škodami a náklady,
	žádost o rozhodnutí	žádajíce těch súduov - umenšiti, - na dobré a múdré lidi v dole psané jakožto na ubrmany a na smlúvce pod jistú pokutú v dole psanú jsú se svolili a o všechny ty jisté věci úplně a mocně přišli:

rozhodčí	totjižto děkan a kapitula vyšehradská i tudiež Schimoněk svrchupsaný s svej strany na kněze Viléma, kanovníka tudíž z Vyšehradu, a na Prokopa Jidáše, Starého Města pražského měsčeniná, a převoryše s konventem kláštera sv. Anny dřeve řečeného na uroz. pána Albrechta z Šternberka odjinad z Konopišče a na Vikéře z Myšlína s drugej strany.
ustanovení „nadubrmanů“	A k těm jistým ubrmanóm na lepší svědomí také jsme naše dobré, aby při tom byli, vydali a vyslali, aby ti jistí ubrmanové s naučením dobrých ostaružných lidí v tom kraji známých, svědomých a zachovalých, ty dřeveřečené meze, potoky, lúky, vody i křoví i jiné všichny kusy, o kteréz jest pře mezi stranami svrchupsanými, snažně, pilně a spravedlivě ohledali, obežřeli a rozdělili, a čehož by se spravedlivého a jistého uptali a svědomím došli, aby pro budúcí časy novými hranicemi znamenali. A tak znamenajíce, obežřice a rozdělíce, na nás jakožto ubrmany toho dále zpravili, naučili, ukázali a na nás vznesli, abychme my jakožto nad nimi nadubrmanové toho nálezu ohledání a mez znamenání podle jejich zpravení a naučení vyřkli, potvrdili a konečně o to rozsúdili a rozdělili.
rozhodnutí ubrmanů	Tuť pak ti jisté (!) ubrmanové s naučením dobrých lidí starých v tom kraji svědomých, jichž jména jsou tato, ježto jsou k tomu byli přivoláni, nejprve Přemysl, Staněk, Mařík, Franěk z Křesic, Marek z Újezda a Ondrák z Jarohněva, nás nadubrmany od svrchupsaných stran dané a volané jsou takto naučili, zpravili i za jisté pověděli, žádnéj straně nepřikládajíce.
rozhodnutí	Najprve, když jsou šli ode vsi Křesic po pravej straně potoka anebo podle potoka, kterýž skrze ves teče, k lukám a křovinám, o kteréz jest mezi od svrchupsaných stran byla řeč a súdové, jest jedna klínová obec: ta má od vrchní stezky na šíř až do potoka a na dél po nové hranice i s tím dřívím stojatým na břehu potočném tak dobře lidí panenských kláštera sv. Anny jakožto kapituly vyšehradskéj a Schimonkova i též vsi obecná býti. Pak odtud dále po vodě jdúce ta prvá lúka, kterúz nyní Matěj rychtář z Křesic drží, má býti věčně panenská kláštera dřeveřečeného i jich lidí s tím se vším dřívím, ruoždím i neruoždím, suchým anebo zeleným, co ho jest anebo bude na břehu od potoka, jakž jest ta lúka vzdělí i na šíř i na dél novými hranicemi znamenána. A potom dále od tej jistéj lúky upřímo jdúce po vodě k drugej lúce, kterúz nyní Mařík drží z Křesic, ta lúka také jest i má býti věčně panenská i jich lidí, také se vším dřívím, ruoždím i neruoždím, suchým, zeleným anebo syrovým, což ho jest aneb bude na břehu potočném, jakž jest ta lúka dlúhá na šíř i na dél novými hranicemi znamenána. Pak třetí lúka, kteráž jest inhed po tej drugej lúce, kteráž se dělí od tej jistéj drugej lúky starým příkopem a vrbím, kterúz nyní drží Duchek z Křesic, ta jest i má býti kanovníčí kapitulní kostela svrchupsaného vyšehradského a Schimonkova dřeveřečeného, jich lidí i jich budúcích s tím se vším dřívím, ruoždím i neruoždím, suchým i zeleným anebo syrovým, což ho jest aneb bude okolo tej vsí lúky, jakž jest na šíř i na dél až do meze pitkovskéj; než to vynímajíce, že knězi a kapitula kostela vyšehradského ani Šimoněk, ni jich lidé ani jich budúcí nemají pannám kláštera svatej Anny svrchupsaného ani jich lidem ani poslóm brániti po tom jistém březe, což jest ta lúka třetí zastala, choditi, jezdití aneb ryb loviti. Pak dále jsou našli, že ten jistý potok svrchumenovaný od rybníka kapitulního až do pitkovskéj meze má býti i jest vešken panenský kláštera častokrát menovaného, a potom toho jistého potoka břeh

	s levej strany ode vsi Křešic se vším dřívím, ruoždím i neruoždím, suchým i zeleným anebo syrovým, má býti i jest vešken panenský a klášterní až do pitkovskej meze beze vsí překážky. Také jest nalezeno, aby to všechno, buďto lúky anebo dříví kterakéžkolvěk, což jest po tej pravej straně doluov pod potočnými hranicemi, aby to tak v svém bytu anebo stavu, jakož jest od staradáva až do sí chvilé bylo, neb o to pře mezi stranami nebylo. A to tak konec toho nalezenie ubrmanského.
rozhodčí	My pak Konrád, biskup olomúcký, a Lacek hofmistr dřiveřečený jakožto nadubrmanové podle toho uptání,
posouzení důvodů	znamenavšě těch dobrých lidí svrchumenovaných nález spravedlivý a podobné ohledání i těch všech věcí svrchupsaných, o něž súdové a protiventství bylo mezi stranami, hodné a užitečné rozdělení i rozeznání, žádajíc těm stranám podle boha a pravdy dosti učiniti, mocí naší nadubrmanskú pod stem kopami groší dobrých stříbrných
právní akt (rozh. výrok)	vyřekli jsme a přísúdili a mocí tohoto listu vyřikáme a přisuzujeme:
rozhodnutí	Na prv tu klínovatú obec, kteráž leží od stezky vrchní na šír až do potoka a na dél až po nové hranice i s tiem se vším dřívím, ruoždím i neruoždím, a na dél až po nové hranice i s tiem se vším dřívím, což ho jest anebo bude na břehu potočném, tak dobře kapitule vyšehradskej, Schimonkovi, jakžto pannám dřiveřečeným i jich lidem i vsí obci. Dále vyřikáme a podle nálezu ubrmanov svrchupsaných přisuzujeme dvě lúce, ježto pořád leží vedlé potoka se vším dřívím, ruoždím i neruoždím, i s jiným příslušenstvím, tak jakož jsú dřiveřečení ubrmanové našli a novými hranicemi znamenali, a tak úplně, jakož svrchupsáno jest, důstojnej v Boze panně Anežce nyní převoryši a konventu kláštera svatej Anny, jich lidóm i jich budúcím na věky věkoma beze vsí překážky. Také mocí naší nadubrmanskú vyřikáme a přisuzujeme lúku třetí, kterúž nyní Duchek drží a kteráž se od drugej lúce (!) panenskej, ježto ji nyní Mařík drží, starým příkopem a vrbím dělí, kapitule vyšehradskej a Schimonkovi, jich lidem i jich budúcím s tiem se vším dřívím, ruoždím i neruoždím, což ho jest aneb bude okolo tej vsí lúky až do meze pitkovskej. Dále vyřikáme a přikazujeme, aby ani kapitula ani Schimoněk svrchupsaný ani jich lidé ani budúci jich s tej strany potoka, s kteréž ta jejich lúka příležit, nepřekáželi pannám dřive řečeným ani jich lidóm ani poslóm ani budúcím po těch březích choditi, jezdití anebo ryby lovití. A potom vyřikáme a přisuzujeme pannám, toťjiž převoryši a konventu kláštera sv. Anny častokrát menovanému, jich lidem i jich budúcím vešken potok ten jistý od kapitulního rybníka až do pitkovskej meze. A více vyřikáme, že břeh s levej strany toho jistého potoka ode vsi Křešic se vším dřívím, ruoždím i neruoždím, suchým i zeleným, má býti i jest vešken panenský věčně až do meze pitkovskej bez překážky. Dále opět vyřikáme a přikazujeme, aby ani převoryše ani konvent ani jich lidé ani jich budúci věčně nepřekáželi kapitule ani Schimonkovi ani jich budúcím proto a na tom, jakož jest on Schimoněk kus obce přidělal k rybníku. Také chceme a mocí nadubrmanskú přikazujeme, aby všichni súdové, svárové, nechuti, protiventství i nákladové, kteříž jsú se mezi svrchupsanými stranami proto dáli a stali až do nynější chvilé o mnohokrát menované věci, buďto před súdcemi duchovními aneb světskými kdežkoli, umřeli a docela pomínuli, a také aby jedna strana drugej dobrého přála jako kdy dřive. -

(1410, AČ VII, s. 612–615, č. 14)

2.2.4.5.

K textovému druhu rozhodčích výroků patří také nejstarší dochovaná listina pocházející z Moravy, jejímž vydavatelem byl v roce 1386 Zdeněk ze Šternberka. Na rozdíl od výše zmíněných listin dispozitivních patří však tato k listinám deklarativním (právní akt sama nezakládá, ale pouze o něm vysvědčuje [HLAVÁČEK – KAŠPAR – NOVÝ 1997, s.175]):

16.

(INT)		(Já Zdeněk z Šternberka, řečený z Lukova,)
(PROM)		(vznávám tiemto listem všem, ktož jej uzří nebo slyšeti budú)
DISP	sporné strany	že urozený Sezema z Ústie s jedné strany, a Jindřich a Václav bratřie z Radhostovic s druhé strany měli sú při mezi suobú
	předmět sporu	o to zbožie Hobzie a o ten list, ježto jej ti bratřie jmají ot Sazemy dřieve řečeného.
	rozhodčí	A s tú jistú při byli sú mocně přišli před vysokorozené knieže pana Jošta markrabí moravského i podvolili sú se mocně suobú stranú. Tu pak dále markrabě Jošt podal toho na panský nález pánov moravských.
	posouzení důvodů	A ti jistí páni slyševše při tu, to jest list těch bratřie i odpověď proti tomu Sezeminu z Ústie, jenž se léty bráníl: ale ti jistí bratřie ukázali přede pány, že sú upomanuli, nepropustivše let.
	rozh. výrok	Tu sú páni našli,
	rozhodnutí	aby Sezema z Ústie to zbožie Hobzie i to což k tomu příslušie, otvadil inhed ot židov; a k tomu sú přistúpili suobú stranú před markrabí před pány. Ale po tom nálezu Sezema z Ústie byl prosil markrabie, aby žida nedal zvésti na to zbožie až do svatého Havla a chtě v tom času otvaditi.

(1386, CDM XI, č. 403)

Podobných vysvědčovacích listin najdeme v našem souboru ještě několik; zpravidla jsou uvedeny spojením „*stala se jest úmluva*“:

17.

(PROM)		Na vědomie dávamy všem nynějším i buducím
DISP	rozh. výrok	žeť se jest úmluva stala
	sporné strany	mezi Jechau mlynářem synem Weskowým z Ústie, a mezi knězem opatem a konventem kláštera plaského,
	předmět sporu	o mlýn pod Kaceřovem, jemuž jméno jest Ústie:
	rozhodčí	tak žeť jest byl ubrman Jan z Čijevic, seděním v Olešnej, bratr Jiříkuov z Čijevic, seděním ve Lhotě.
	rozhodnutí	I kázal dáti tomu mlynáři dřieve řečenému tři kopy grošuov a deset grošuov za ten jistý mlýn. A tak se zapisuje dřieve řečený Jecha mlynář svau dobruu volí a ubrmanským nalezením knězi opatu a všemu konventu, aby ani on sám, ani jeho bratr, ani jeho děti, ani který jeho přátel překážel tomu mlýnu prvě jmenovanému, ani jeho budaucí.

(1406, AČ VI, s. 10, č. 6)

18.

DISP	rozh. výrok	Stala se přátelská a konečná úmluva

rozhodčí +
sporné strany skrze slovuťn paneše Zachaře z Krp s strany Bernarthy, syna někdy Václava Medulanova rybářova s Pořiećie, měšťenína Nov. M. pr., a skrze Jana Bebtu z Třěboradic s strany Vaňkova, bratra předepsaného Bernartha

předmět sporu o ten mlýn v Veleni, o kterýž jsou se dále svárové a nechuti mezi nimi,

rozhodnutí takovúto měřú, že Bernartha dal Vaňkovi, bratru svému, šest k. gr. za polovici jeho toho mlýna -. Splav, kterýž jest v tom rybníce, ten máta oba spolu na jeden groš udělati a opravovati, když toho kolivěk potřebie bude. A strúhy pod rybníkem ty mají spolu cíditi rovnými náklady na jeden groš a most přes ty strúhy učiniti, aby lidé mohli přeseň bezpečně choditi, jezdití na koních i s vozy. A když by trúby potřebie bylo, aby novú oba spolu - udělali -.

(1433, AČ XXVIII, s. 327, Veleň 1)

19.

DISP rozh. výrok stala se jest umluva o Kolín

rozhodčí velebným kniežetem panem Oldřichem hrabí cílským, a urozenými pány, p. Alšem z Šternberka, p. Heincem z Pirkšteina hofmistrem, p. Kašparem kancléřem, p. Haškem z Valdšteina, p. Arnoštem z Vlašimě, p. Přibíkem z Klenového a Janem z Kunvaldu podkomořím,

sporné strany mezi najnepřemoženějším (!) kniežetem a pánem p. Sigmundem z božie milosti římským císařem vždy rozmnožitelem říše a uherským, českým etc. králem s jedné, a poctivým knězem Bedřichem z Strážnice s strany druhé.

rozhodnutí Najprvé aby JM^t knězi Bedřichovi na Kolíně a což k tomu příslušie, i na véskách tuto jmenovaných, t. j. na Milotíně, Solopisky, Břežany, Nová ves, Radovesice, v Žibohlaviech jeden člověk, ve Kbele jeden člověk, Licko dvuor, Jestřebie Lhota dvuor, Sány, Mastnice, Malenovice, Hradišćko, v Nebovidech tři kopy platu, Svaté Kateřiny, Zábořie, Libodržice, Chotúchov, Ovčáry, ves S. Jakuba, Ovčáry dvuor a což k tomu dvoru příslušie, s. Mikuláše s rybníkem, mlýny vdolepsané, mlýn v Hrobiech, dva mlýny u města u samého, vésku Třiedvoří, se vším což k těm vsem příslušie, zapsal tři tisíce kop grošov, aby JMⁿ tiem lépe mohl slúžiti; a JM^t má obmysliti, aby tiem lépe JMⁿ mohl slúžiti. A když by JM^t neb budúci jeho král český chtěl jemu dáti tři tisíce kop gr. nebo jeho budúci, a dal jim rok napřed věděti, anebo že by je převedl na jiné zboží s jich volí: tehdy mají JMⁿ neb jeho budúci postúpati města Kolína bez zmatku, a také jich mocí odtud netisknúti, leč by je splatil.

A také JMⁿ má kněz Bedřich všechny holdy jiné propustiti, kteréž k Kolínu drží. It. kněz Bedřich nemá mocí na žádného svévolně sahati, ale jestliže by k tomu měl která vínu, aby toho právem a řádem hleděl; a Cies. M^t nemá jeho dáti žádnému mocí tisknúti mimo tyto umluvy, ale ktož by jej chtěl mimo ně tisknúti, má jemu JM^t jakožto jeho pán pomocen býti a jeho brániti.

It. o Libenice umluveno jest, aby je Hynek v tej mieře držal jakož nynie drží. A jakož Smiřický k tomu se táhne, o to máta s Hynkem před Cies. Mⁿ nebo jeho radú býti, a každý z nich okázati své právo. Pakli by nikterýž práva neměl, a na Cies. M^t to přišlo: tehdy což z toho JM^t Hynkovi učiní, z toho má JMⁿ děkovati, jakožto pánu svému.

It. JM^t má Zachařovi zapsati starú vinnici, dvuor pod Kankem a Pučery ves. Pakli by v tej mieře, než kněz Bedřich zasě přijede, co sobě jiného optal Zachař k tomu podobného, ale to aby mu bylo zapsáno.

It. jest umluveno o Keřského, že kněz Bedřich slíbil jest, že Keřský má k Cies. Mⁿ přijeti a JM^t za pána přijieti, jako jiní zemané. A což by JMⁿ škody učinil, ježto se jeho díelu dotkne, to kněz Bedřich má navrátiti, když se

najprv zase vrátí; a na to má jemu od tvrze odtrženo býti, a Cies. Mⁱ má jemu svůj hněv odpustiti.

(1436, AČ VI, s. 437–438, č. 41)

20.

DISP	rozh. výrok rozhodčí	stala se jest úmluva plná, celá a dobrovolná urozenými pány, panem Hanušem z Colovrat sed. na Žebráce a panem Příbíkem z Clenového
	sporné strany	mezi uroz. pánem, p. Oldřichem z Rozenberga strany jedné a poctivým knězem Bedřichem z Strážnice a vsí obcí hradištskou aneb města Tábora strany druhé.
	rozhodnutí	Najprve umluvili jsme, aby všechna záštie, kyselosti a nechuti, kteréž sú kolí byly vznikly mezi stranami nadepsanými a lidmi i poddanými jich od počátka až do sie chvíle, to má všecko pominúti a na věky více nemají sobě toho vzpomínati, buď to z stavu duchovnieho neb z světského, a to trhem aby bylo provoláno v městech a v městečkách. Také listové a zápisové všichni přímírní i jiní, kteří jsou aneb měli by býti k škodě stranám, ti aby s vobú stranú mezi nimu minuli a úmluvami těmito aby umořeni byli. Item o Příběnicích jest umluveno, aby kněz Bedřich a táborští měšťané pánu aneb úředníkom jeho v moc jich obú hradú i s lidmi jeho opanovanými konečně na den svatého Prokopa nyní nejprv příštího bezmatku (!) zstúpili a z svého drženie propustili a na to viac aby nesahali a hradúv s vobú stranú aby neosazovali, kteříž mají zbořeni býti, jenžto sobě na to zvláštne listy zdělati mají, aby ti hradové od nižádné strany osazování nebyli; a zase pan z Rozenberga knězi Bedřichovi má pól čtvrtá sta kop gr. hotových dáti a to rozdielně na stúpení hradúv, to jest na den sv. Prokopa má pán knězi Bedřichovi sto kop gr. na Táboře u Peše písaře v jeho domu položiti a na ostatnie penieze má jemu list na sv. Jiří, aby plněny byly, udělati. A týž pán dále tábořským měšťanom má za pět set kop gr. dědin svobodných okolo Tábora s lesy a s Chrastinami odhádati a postúpiti dědicky a farářství a panství podačné v Klokotech, kteréž na tom má, postúpiti a to jim má ve dsky zemské vložit, jakož obyčej toho jest. A na to odkrajování těch dědin a lesúv svrchupsaných mají mezi sebú přátely s vobú stranú vydati; a jestliže by ti se v čem dělali a smluviti jich nemohli, tehdy pan Jiřík Drachovský má toho úplně mocen býti a což ten mezi nimi vypovie, to mají s vobú stranú bez úmluvy přijieti. Také zdi a věže o městečku v Příběnicích mají zbořiti a to má pán na svůj náklad hrady i městečko bořiti; a ti, kteří by chtěli tu v městečku neb jinde lidé býti, prvnie záštie a nechuti nemá jim zpomínáno býti ani kterých lidí pro tábořské hindrovati, kteříž by pro ně zašli. A dokud Příbenic neoboříe, táborští mohou sobě lesú (!) k své potřebie přivesti, rybníky nasazené mají sobě ještě na podzim sloviti a sobě potom mají jich stúpiti. A úroky tyto svatojiřské vedle milosti mají dobrati a setie všeckna mají sebrati, vápno mají sobě odvésti a páne lidé XXX vozúv lesú (!) z Příbenic na Tábor mají dovésti. A kněz Bedřich, což mu se bude zdáti více lesú (!) z Příbenic vzieti, to má na svůj náklad učiniti. A já Příbík svrchupsaný, což mezi nimi jest o náklady, kteréž jest kněz naložil, a škody pro zachování Příbenic vzal, mám mezi nimi, což budu moci, najspieš vypověděti.
	slib stran	Kteréžto všechny věci svrchupsané přijali sú s vobú stranú a slíbili sobě to držeti bez přerušenie.

(1437, RYNEŠOVÁ I, č. 324)

2.2.4.6.

Ve struktuře dalších listin, které jsme zařadili k textovému typu rozhodčích výroků, najdeme kromě obecného tématu už jen málo společných znaků. Dva z dokumentů (č. 21 a 23) dostaly pojmenování *List na rozdiel bratříe*, které tomuto textovému druhu přičítal písař Prokop, neboť v nich jde o rozdělení majetku mezi bratry. Listina moravského markraběte Prokopa Lucemburského (č. 22) by svou formou patřila opět mezi listiny deklarativní – markrabě v ní o výsledku svého rozhodnutí informuje úředníky zemského soudu a žádá je o zápis do desk. Rozhodčí výrok ve sporu pražského arcibiskupa Zbyňka Zajíce z Házmburka s rektorem Mistrem Janem Husem a jinými mistry pražského učení (č. 24) je specifický tím, že neobsahuje intitulaci ani promulgaci; jména vydavatelů (resp. rozhodčí) se objevují až v koroboraci listiny. Poslední z citovaných listin (č. 26), ukončující spor Oldřicha z Rožmberka s Janem Smilem z Křemže, stojí na pomezí rozhodčího výroku a uzavření mírové smlouvy.

21.

(INT)		(Já Jindřich Berka, řečený z Dubé,)
DISP	právní akt (rozh. výrok)	odděluji
	sporné strany	své syny, Hynka najstaršieho řečeného Dubský, a Jindřicha po něm najstaršieho, a Jindřicha řečeného Berka, ty tři bratry dřeveřečené,
	předmět sporu	prvé je odděluji jablonským sbožiem, najprvé město Jablonné, a k tomu Česká ves a Markvartice ves, což tu mají, a Suchá ves, což tu mají, Postřelna ves, což tu mají, i s popluziem, s dvorem, i s tiem, což k tomu příslušie, nic nepoostavujíc, a Kněžice ves, což tu mají, Petrovice ves, což tu mají, Hermanice ves, což tu mají, s mlýny se všemi, což k tomu slušejí, s řekami, s potoky, s rybníky, s lukami, i se clem, s lesy, s horami, s pastvami i se vši volí i s plným panstviem, i se všemi užitky, ižádných po sobě neostavujíc; a k tomu hrad řečený Milštejn, a městečko Cvikov a ves Cvikov, a Kunratice ves i s tvrzí a s popluziem, a k tomu Lindavy svrchnie i dolejnje, a Grina ves, Krazhart ves, Margental ves, a k tomu pustý Margental, Lichtemvaldy oba, svrchní i dolejní, ves Krumpach s mlýny se všemi což k tomu příslušie, se všemi rybníky, s řekami, s potoky, s lukami, s lesy i s horami, s pastvami i se vši zvolí, což k tomu slušie, i s plným panstvím, nic nepoostavujíc, než to sbožie jablonské i milšteinské se vším pravým i plným panstvím, nic nepoostavujíc, i s kostelním podáním, kteráž jsou v tom panství ve všem.
	slib stran	A to my tři bratříe dřeveřečení, Hynek řečený Dubský, Jindřich a Jindřich řečený Berka mlazší, přijímámy jisté sbožie od svého otce od svých bratří jiných za pravý rozdiel.
	rozhodnutí	O věno panie, že to má pán starý řečený z Dubé držeti do svého života beze vsie překážky. Pakli by buoh pána i panie neuchoval, tehdy tito tři bratříe, Hynek řečený Dubský, Jindřich a Jindřich řečený Berka mlazší, mají se v kurovodské sbožie uvázati k svému rozdielu; a oni jiná bratříe, Václav, Janek, Jindřich Hlaváč a Jindřich najmlazší, mají se uvázati v to sbožie, což k dubskému sboží slušie, to což panie věno obsáhlo. Pakli by bylo to sbožie, což k dubskému zboží příslušie, lepší než kurovodské sbožie, tehdy Václav, Janek, Hlaváč, Jindřich mlazší, těmto

třem bratřím, Hynkovi řečenému Dubský, Jindřichovi, a Jindřichovi řečenému Berka, mají přidati po tom rozdielu penězmi, nebo sbožím, po přátelské radě.

Pakli by bylo kurovodské sbožie lepší než to sbožie, což k tomu sbožie příslušie, to což panie věno obsáhlo: tehdy tito tři bratřie, Hynek Dubský, Jindřich a Jindřich Berka mlazší, mají těmto bratrům svým, Václavovi, Janovi, Jindřichovi Hlaváčovi a Jindřichovi mlazšímu, přidati potom rozdielu penězmi nebo po sbožím, po přátelské radě, k tomu sbožie, jakož k dubskému sbožie slušie.

A jiné sbožie všecko, ižádného nepoostavujíc, což k Húsce příslušie, i hrad řečený Húska, i dubské sbožie všecko, i hrádecké sbožie všecko, i s Hrádkem, i milčanské sbožie, fridlanské, i město Dubá, a k tomu všecko sbožie, ižádného nepoostavujíc, to dostalo se za pravý rozdiel Jindřichovi z Dubé řečenému Berka starý, Václavovi a Janovi a Jindřichovi řečenému Hlaváč a Jindřichovi najmlazšímu, synóm jeho z Dubé řečeným, s mlýny se všemi což k tomu slušejí, i s poplužími se všemi, což k tomu slušejí, i s tvrzemi se všemi, s rybníky, s řekami, s potoky, s lukami, s lesy, s horami i s pastvami i se vši volí, s plným panstvím i se všemi užitky, ižádných nepoostavujíc, než se vším plným panstvím i se všemi podáními kostelními, které jsou v tom panství ve všem.

slib stran A přiznali se, že ten rozdiel s uobú stranú dobrovolně přijímají; a na tom mají věčně dosti mieti, a jeden druhého z rozdielu nenapomínati, ani právem, ani skutkem; neb jsou sebe již tím skutkem úplně dielni.

(1391, VÝBOR I, s. 1026–1028, č. 7)

22.

(INT)

Prokop z boží milosti markrabě moravský

(INS)

vám úředníkóm pražským zemského úřada i dvorského od desk

(PROM)

dávámy věděti

DISP

sporné strany

že o tu při mezi knězem Ješkem, proboštem ode Všech Svatých, a Zachařem ze Stovic, purkrabí na Zvíkově,

předmět sporu

o hrad Kostelec a což Chvalova zboží bylo ze Rzávého,

rozh. výrok

o to smy královým kázáním je rozsúdili panským nalezením a s díkem jich obú stranú,

rozhodnutí

tak že což zvodón nebo ústaných (!) práv kterých pohonón, buď o škody neb o to jisté zboží, to jmá všecko mezi nimi s obú stranú minúti, a ten hrad Kostelec i se vším Chvalovým zbožím to jmá knězi Ješkovi svrchupsanému a Mikšovi z Sešlic ostati, a Zachar svrchupsaný ani jeho erbové nejmají k tomu ižádného práva a slibují pode ctí a pod věrú, a rukojmě pod pěti stem kop, poslušenství svrchupsaného vyrčení trpěti.

další

ustanovení

A toť my vyznávámy a žádámy, abyste podle tohoto listu v obojí dsky znamenali a jiná jich všecka práva pöhonná a zdržaná vymazali.

(1398, CDM XII, č. 472)

23.

(INT)

Já Dobeš z Meziříčí, já Vilém z Lúček, a já Hynek z Jevišovic, a já Jan z Lompnice a já Lídvík z Bukovíny a Já Jan Střížovec z Ruxsteina (!)

(PROM)

vyznávámy tímto listem obecně všem, ktož jej uzří, slyší nebo budú čísti

DISP

rozh. výrok

že jsme učinili díl a smlúvu

sporné strany

mezi urozenými přátali (!) našimi, bratry z Jevišovic vlastními, to jest mezi Janem a Petrem a Zikmundem a Ondřejem,

předmět sporu

o jejich puol hradu v Jevišovicích i o přední i o zadní předhradí.

rozhodnutí	Najprvé, tak ta všechna vrata i všichni mostové, jakož ot staradávna byly svobodny mezi námi, ty ještě mají svobodny býti jednomu jakožto druhému těm svrchupsaným bratróm a ižádný jeden druhého nemá hinrovati, než aby každý svú potřebu dal dolův i nahoru. A také, Jan má čtvrtý díl dáti vsí hradské potřeby i ztravy i oděvu věžnímu, vrátnému i hlásným dotud, dokavad by se jiní bratří nerozdělili o ostatek hradu. A druhé, že ti svrchupsaní bratří nemají toho hradu ižádný svého dílu prodávati ani zastavovati, ani ižádným činem odlučovati jeden bez druhého vôle, než tak: událo-li by se, že by který z nich nemohl svého dílu zachovati, ten má zněsti na druhé bratry po starších a má jemu dáti puol roka napřed věděti; chtěl-li by ten u něho kúpiti, má jemu zaplatiti tak, jakž by našli jeho starší přítelé jeden nebo dva, kteréž by oni sobě zvolili. Pakli by ti bratří jeden u druhého ižádný nechtěl kúpiti, tehdy ten, kterýž by prodati chtěl, má zněsti na urozeného Jindřicha z Jevišovic, svého strýce, a ten má v též míře zaplatiti, jakož svrchu psáno jest. Pakli by pan Jindřich nechtěl neb nemohl, ale mají zněsti na urozeného Hynka, bratra jeho, z Jevišovic v též míře jako dřeve. Pakli by ti všichni nechtěli neb nemohli, ale ten, ktož by prodati chtěl, má prodati, komuž chce. A také, událo-li by se, že by ti svrchupsaní oč se vadili neb křikovali (!), buď oč kolivěk buď, tehdy ihned mají pokoj míti a nic sobě nepřekážeti, než mají sobě voliti přítele neb dva, kteříž by se jim zdáli a ti je uslyšíc, což ti káží, mají s obú stranú na tom dosti míti. A také věže, ta má tak býti ve spolce všem čtyřem bratróm jednomu jako druhému. A kapla, ta má svobodná býti jednomu jako druhému.
slib stran	A my Jan a Petr z Jevišovic bratří slibujem pode ctí a pod věrú to vše zdržeti, jakož jest svrchu psáno. (1398, CDM XII, č. 491)

24.

DISP	sporné strany	Najprvé což kněz arcibiskup s svými kněžimi a pomocníky s jedné strany, a rektor učenie pražského a Mistr Jan Hus s jinými mistry i pomocníky s druhé strany jmají mezi sebou řeči a závady,
	slib stran	jmají s obú stranú slíbiti a slíbili jsú svú dobrou věrú, pod tú při stracení, o ty vsícky ústrky a závady přijiti,
	žádost o rozhodnutí	i přišli jsú mocně
	rozhodčí	na Královu Milost a na jeho radu s obú stranú, nic nepoostavujíce.
	další ustanovení	A jestliže by kněz saský, pan Stibor a pan hofmistr nemohli při tom býti v tej míře a čeho neskonali, tehdy Králova Milost jmá k sobě přijiti radu svú i své pány, a což by Jeho Milost, utieže se s nimi, vyřekl a rozkázal, aby to bylo s obú stranú mocně držáno a zachováno.
	právní akt (rozh. výrok)	Item takto vyřkáme,
	rozhodnutí	a zdá se nám, abychom smieřili kněze arcibiskupa s Královú Milostí, a kněz arcibiskup jmá se pokóřiti Jeho Milosti jako pánu svému, a JMst prositi, aby ráčil psáti Otcí svatému, jakož se JMst bude zdáti a jeho radě, a kněz arcibiskup také jmá psáti Otcí svatému podle Královy Milosti rozkázání a jeho rady. Item takto kněz arcibiskup jmá psáti Otcí svatému, že o ty závady mocně přišel na Královu Milost a jeho radu, a že nevie žádných bludův v téjto zemi, než což se mistři s ním zavádili, a že o ty závady přišel mocně na

Králova Milost, a JM^e jmá k sobě přijíti biskupy, doktory, mistry, preláty, kniežata, pány i jiné své zemany, a jestliže by který blud nebo neřad nalezen byl, buď to mezi duchovními nebo světskými, to JM^e jmá podle duchovních i světských rady vyčistiti i pomstiti.

Item jestliže jsú kteří buďto duchovní nebo svěští v papežově kletbě, má kněz arcibiskup psáti Jeho Svatosti, aby všichni byli rozhršeni; a jsú-li kteří súdové u dvora o ty závady, ty jmají minúti s obú stranú, a poručníky své odvolati a na tom dosti jmieti, což Králova Milost učiní se svrchupsanú radú. Také jestliže jsú kteří v kněze arcibiskupově kletbě, ty jmá kněz arcibiskup rozhršiti a interdikt zdvihnúti.

Item což jest kněžím odjato obrokúv, za to jmá kněz arcibiskup prositi Královy Milosti, a rada Králova jmá se k tomu přimlúviti, aby JM^e přikázal ty obroky jim zase postúpiti a navrátiti; a ti, kteří jsú jati, jmají toho vězení prázdni býti, rukojmě propuštěni a listy jim vráceny.

Item ty všickny svrchupsané věci jmají se konati v ty suché dni, ježto bývají před Vánoci; pakli by se v tu chvíli beze lsti skonati nemohly, tehdy na druhé suché dni, ježto v póstě budú, jmají se skonati; pakli by JM^e mohl spieše, tiem lépe.

Item Králova Milost jmá ostaviti kostel pražský, kněze arcibiskupa, preláty, kněží téjto země při těch právích a svobodách, jakož jsú byli za nebožce císaře dobréj paměti.

Item aby rektor učení pražského s svými doktory a mistry také při svých právích a svobodách ostali, kteréž jmají od papežúv i od nebožce císaře a od krále až do sie doby.

Item také páni a zemané při svých právích jmají ostati, a duchovní nejmají na ně sahati svým právem znova vymyšleným, tak jakož páni nyní na suchých dnech našli.

Item mezi knězem arcibiskupem a Pražany: tu kněz arcibiskup praví, že když jsú přišli k němu kněží, a pravili jemu, kterak Pražané sami svú mocí na ně sahají a úroky jich jim pobrali, tehdy on vydal listy na ně, mně by to tak bylo; a když se toho uptal, že se královým kázáním to stalo, tehdy ty listy zdvihl, a nemá jim toho za zlé, že jsú královo kázání učinili, aniž jim z čeho zlého vinu dáva.

A tyto všickny svrchupsané věci, zdá se nám, aby Králova Milost to učinil, a kněz arcibiskup také.

(1411, Doc. Hus, s. 437–439, č. 41)

25.

(INT)

(PROM)

DISP

právní akt
(rozh. výrok)

sporné strany

rozhodnutí

My Herart z Kunina Města, najvyšší komorník brněnský, Vilém z Pernštaina, Jan z Lomnice, Albrecht z Cimburka odjinad z Tovačova, vyznáváme tiemto listem,

že sme vypověděli a mocí tohoto listu vypovídáme, jakožto mocní ubrmanové,

mezi urozeným Hanušem z Lipej otjinud z Tempelstaina, a mezi urozeným Janem řečeným Ptaček z Pirknštaina odjinud z Polnej, takto:

Najprvé, že jmá Hanuš dřeveřečený hradu Rataj i města i toho všeho zbožie, což k tomu hradu a městu příslušie, se všiem tiem zbožiem, tak jakož dřevěpsaného Ptačka otec držal, od dnešnieho dne ve čtyřech nedělích postúpiti a mocna jej učiniti, aneb kohož by on poslal miesto sebe.

Také jmá sobě pan Hanuš s těch dvoruo svých, ježto k Ratajóm přísluší, nadbyt pobrati, a všecku spži i braň, kteráž jest na hradě Ratajích, tu jmá pan Hanuš pobrati; kromě těch pušek, ježto sú byly páně Ptačkova otce. Pakli by se s ním pan Ptaček mohl smlúviti, má jemu raději prieti, než jinému.

Také jmá jemu pan Ptaček vozuov třidceti beze lsti, kterýchž muož mieti, dáti, aby jej odscehovali.

Také pan Ptaček, jakož pan Hanuš má některá jiná zboží, ježto sú pana Ptačkova otce nebyla, v těch jemu panu Hanušovi nejmá překážeti.

Také což by úrokuov pan Hanuš na ratajském zboží do dnešního dne vybral neboli jeho úředníci, ti mají panu Hanušovi ostaci; a což by po dnešním den na tom zboží ratajském pan Hanuš nebo jeho úředníci více pobrali, to má panu Ptačkovi vráceno býti.

Také Jan řečený Ptaček za škody a za náklady, ježto pan Hanuš bráně páně Ptačkova zboží vzal, má jemu za to pan Ptaček ves svú Senohrady dáti s tím se všiem, což k tej vsi přísluší, stúpici, mocna učiniti ve dsky vložití, zprávu listem učiniti, podlé obyčeje a práva země moravskej: a to vložení na prvém panském senmu, nebo posledně na druhém, když dsky zemské v Brně otevřeny budú, má učiniti.

A na sstupování hradu Rataj má pan Ptaček panu Hanušovi padesát hřiven hotových dáti; a pan Hanuš, jestliže je které lidi zastavil v rukojemství na ratajském zboží, má je vyvaditi.

A ten plat jakož na Senohradech, ježto jej mniši nebo kněží zapsán jmají, totižto osm kop platu, a páně Ptačkua list ti mniši nebo kněží na to jmají, tak vypovídáme, aby pan Hanuš ten jistý list do veliky noci, jakož nyní přijici má, panu Ptačkovi vyvadil bez jeho škody, a jim těm jistým kněžiem svú jistotú ujistil, aby jim ten plat před se šel.

A také což jest bylo nechutí buďto pöhony nebli jiné kteréžkolivěk nechutnosti mezi pány Hanušem, Hyncí, Čeňkem a Ptačkem, ty všechny mají minúti a nikdy nezpomínány býti; neb jest pan Hanuš své bratří zastúpil.

Také což by pan Hanuš tu na zboží spravedlivých dluhů jměl, ty má vybrati; a což jest lesuov smýcil do síhož času, ten dluh také má vybrati.

(1412, AČ VI, s. 22–23, č. 17)

26.

(INT)

(PROM)

DISP

právní akt
(rozh. výrok)

sporné strany

předmět sporu

rozhodnutí

My Jan Odranec a Racek, bratří z Drahoníc
vznáváme tímto listem obecně přede všemi
že jsme úmluvu i konečnú smlúvu učinili

mezi uroz. panem Oldřichem z Rosmberka a statečným rytieřem panem
Janem Smilem z Čřemže

o ta a o všechna záštie a nechuti, kteréž jsú až do sie chvíle mezi nima
byla,

tak že sme je o to konečně smieřili i se všemi jich služebníky, kteříž jsú
podle nich zašli s obú stranú, a to aby sobě věčně zlým nezpomínali;
a věžni, kteříž jsú mezi nimi s obú stranú, aby propuštění byli, kteříž jsú
jih.

Také jsme umluvili, cožkoli pan Smil sobě holdoval na páně z Rosmberka
zboží buď na panošiech neb na sedláciech, že ty holdy pan Smil má
propustiti a kteříž jsú se panoše neb sedláci s ním umluvali a na svatého
Havla nyní přístieho penieze měli dáti, to že má předse panu Smilovi
vyplněno býti.

Také na sverazském zboží pan Smil má na vsáký rok padesát kop vybierati
a na tom jemu pán nemá překážeti až do budúcieho pána aneb až do
sjednání této země v jednotu.

A zvláště nad ten mier vypovedáme, aby pan Smil proti pánu do roka nebyl ani co na jeho zboží uškodil neb na jeho panošiech, leč s takovou měrou, jestliže by s táborskou vojskou táhl, tehdy, což by od pitíe neb od jiedla bylo, ješto by bez toho nemohl býti, nemá ničímž vinen býti; a též zase pan z Rosmberka nemá na pana Smila ani na jeho služebníky v tom roce sáhnúti, leč s takovou měrou, jestliže by králova strana táhla a pán nebo služebníci jeho s nimi, že, což by od jiedla neb od pitíe bylo, to mohú dobře vzieti; a to aby sobě do roka zdrželi, mají sobě pode ctí a pod věrú slíbíti.

Také jsme umluvili, jestliže by potom spolu váleli a pan z Rosmberka jej anebo jeho porazil, že panu Smilovi má tři vězně dáti, kteréž by on na pana z Rosmberka požádal; zvláště jestliže by pan z Rosmberka s Malovici válel a jal Kosoře neb bratra kterého, že ho má ku páně Smilově prosbě propustiti k těm třem vězňóm.

A také jsme vypověděli, jestliže by pro neplnění peněz neb úrokův rukojmie páne z Rosmberka byli napomenuti panem Smilem, aby leželi, tehdy pan Smil má rukojmie ty klejtovati před svú stranú.

slib stran

A já Jan Smil z Čremže předepsanú úmluvu a výpověď urozenému panu Oldřichovi z Rosmberka slibuji svú dobrou ctí a věrú křesťanskú zdržeti a zachovati úplně, což v tomto listu psáno stojí, bez přerušenie všelikterakého.

(1427, RYNEŠOVÁ I, č. 140)

2.2.4.7.

Rozhodčí výroky představují značně rozrůzněný textový druh, struktura jejich formuláře nebyla ve sledovaném období tak pevně ustálená jako v případě kupních smluv či dlužních úpisů. Všechny listiny pochopitelně obsahují rozhodnutí ve sporu, uvedené příslušnou realizací právního aktu, v konkrétních případech mohou však mít obě součásti dost odlišnou podobu. Podoba vlastního rozhodčího výroku bývá do značné míry závislá na tom, zda jde o listinu dispozitivní (*vypoviedám(e)* – právní počín se tímto aktem teprve naplňuje), či deklarativní (*stala se jest úmluva* – právní počín již byl založen dříve a listina o něm pouze vysvědčuje). Rozhodnutí bývá často velmi rozsáhlé, typické jsou výčty jednotlivých položek, uvedené zpravidla příslovcem *také* či jeho latinským ekvivalentem *item*. Přirozeně ve všech listinách najdeme také označení rozhodčí (ubrmanů) a sporných stran, v některých dokumentech (a podobně také ve v předloze písaře Prokopa) je však tato identifikace součástí protokolu (intitulace), zatímco jindy ji najdeme ve vlastním textu listiny (dispozici).

části dispozice	Prokop: <i>List na rozdiel bratříe</i>	Rozhodčí výroky (26 listin)
rozhodčí sporných stran	(v intitulaci)	16
sporné strany	(v intitulaci)	23
žádost o rozhodnutí		14
posouzení důvodů	•	8
předmět sporu	•	20
právní akt (rozhodčí výrok)	•	26
rozhodnutí	•	26

části dispozice	Prokop: <i>List na rozdiel bratří</i>	Rozhodčí výroky (26 listin)
slib stran	•	10
stanovení pokuty		2
další ustanovení		5

Tab. 23: Struktura rozhodčích výroků

Uvedené skutečnosti nám umožňují domnívat se, že na konkrétní formulaci rozhodčích výroků měli více než jinde vliv jednotliví písaři (popř. se na ní podíleli i samotní rozhodčí), zatímco působení ustálených vzorů zde nebylo tak silné.

2.2.5. Závěť

2.2.5.1.

Zmínku si v naší práci zaslouží ještě jeden textový druh, a tím je testament.²⁸ Počet exemplářů závětí, kterých jsme shromáždili v našem korpusu šestnáct, nedosahuje sice množství dokumentů ostatních představených textových druhů, přece však nemůžeme tuto skupinu zcela pominout. Jde totiž o nejpočetnější z těch textových druhů, které písař Prokop do své předlohy nezařadil, ač se jedná o písemnosti právě z toho prostředí, pro něž je primárně jeho příručka určena, tedy městského a šlechtického. Na rozdíl od většiny ostatních vzorů, náležejících z hlediska komunikační situace spíše do oblasti veřejného jednání, je však pro závěti typická soukromá sféra jednání [SPÁČILOVÁ 2000a, s. 28].

Zpracovávané testaments lze rozdělit na dvě skupiny podle právní situace, za které došlo k jejich zlistinění: v první skupině není zůstavitel dědictví totožný s vydavatelem listiny, mluví se o něm ve 3. osobě a listina je vydána třetí stranou (jinou osobou či institucí – typicky městskou radou). Zpravidla se tento způsob pořizování závětí týkal měšťanů či případně i nižších šlechticů, kteří nedisponovali vlastní pečeti (viz o tom podrobněji v kapitole o koroboracích, odst. 2.1.2.2.4.). Druhou skupinu závětí tvoří takové dokumenty, v nichž je zůstavitel dědictví zároveň sám vydavatelem listiny. První způsob pořizení poslední vůle byl běžnější v městském prostředí, druhý pak zhruba stejnou měrou jak mezi měšťany, tak i mezi šlechtici, toto rozlišení však neplatí zcela beze zbytku.

2.2.5.2.

Pevnější strukturu textu listiny můžeme pozorovat v první skupině závětí, v nichž jako vydavatel vystupuje třetí strana, nikoli sám zůstavitel dědictví. Běžná byla tato praxe především v městských kancelářích; o pořizení poslední

²⁸ Německojazyčným testamentům v moravském městském prostředí, konkrétně v Olomouci, se ve své studii podrobně věnuje L. SPÁČILOVÁ [2000a].

vůle svých měšťanů zde vysvědčuje rychtář a městská rada. Několik dokumentů tohoto typu se dochovalo z městské kanceláře plzeňské; zde pochopitelně má na ustálenost formuláře vliv i totožný vydavatel a relativně krátký časový úsek čtrnácti let, v němž byly tyto testamentsy pořízeny (I424 – I437).

Všechny tyto plzeňské závěti začínají (po úvodních formulích náležejících do protokolu) narací, v níž je na prvním místě jmenován zůstavitel dědictví (pocitivý / opatrný muž (žena) XY, náš spoluměšťtění), jeho způsobilost k sepsání závěti (v nemoci leže, ačkoli medl / nemocen jsa na těle, však dobrého rozumu požívaje a při plné paměti jsa) a označení svědků (nás k sobě přivolav a připrosiv).

Dispozice listiny pak začíná samotným právním aktem (toto své poslední rozkázanie učinil). Vlastní ustanovení poslední vůle běžně mívají podobu jednotlivých článků, uvedených příslovci *najprvé – ďále* (nebo častěji latinským *item*). Předmět závěti, tedy dědictví, a stejně tak dědicové nejsou vyčtení zvlášť, ale příslušné části majetku a osoby, jimž je tento majetek odkázán, jsou vyjmenovány v rámci těchto článků. Setkáme se nejen s odkázáním majetku příbuzným nebo jiným fyzickým osobám (které může být ďále různě specifikováno a podmíněno splněním nejrůznějších podmínek), ale velmi často také s ustavením pravidelné peněžní částky, která má být ročně věnována na chudé, do klášterů či na sloužení mší za zůstavitele a jeho předky a podobné duchovní účely. Bývá zde rovněž soupis dluhů (jak těch, které je dlužen zůstavitel, tak naopak těch, v nichž je sám věřitelem). Fakultativní součástí závětí je stanovení poručníků (vykonavatelů závěti), často s dodatkem, aby tito poručníci nebyli ve věci dědictví nikým upomínáni.

1.

NAR	zůstavitel dědictví	že pocitivá žena paní Žofka Maršová, naše spoluměštka,
	způsobilost k sepsání závěti	v nemoci ležící, ačkolivěk na těle nemocna, ale jsúci proto při dobrém rozumu a při celé paměti,
	svědci	před námi, nás k sobě přivolavši i připrosivši,
DISP	právní akt (poslední vůle)	poslednie své rozkázanie, ježto jest tomu chtěla, aby po jejie smrti plnú moc mělo a žádní svárové ani súdové mezi jejími přáteli aby se nedielí, učinila jest túto měru:
	ustanovení poručníků (I)	Najprvé jest učinila a posadila mocného poručníka
	dědictví	všeho svého zbožie, domu, kterýž zde v městě jmá na rohu ležením vedle Václava Košťálova domu z jedné strany, i jiného zbožie movitého i nemovitého, na hotovizně, na dluziech, kterýmž kolivěk jménem móż jmenováno býti, buď mnoho, nebo málo,
	ustanovení poručníků (II)	opatrného muže Olbrama, súseda našeho milého, jemu toho nad jiné doufajíc a poručujíc vedle rozkázanie k jeho svědomí i k jeho duši.
	<i>příspěvek na chudé + sloužení mší</i>	Z kteréhožto statku rozkázanie takto jest učinila a přikázala, aby předeepsaný Olbram poručník na každé suché dni chudým lidem v špitále zde v městě oběd podobný dal a ten den na vsáké suché dni lázni chudým zjednal, aby se zmyli,

a k tomu na každý rok jeden slad týmž chudým do toho špitála aby dal ku pivu, a to věčně aby Olbram i jeho dědici i budoucí jeho tu památku činil na ty časy bez obmeškání na vsáký rok věčně za jejíe duši i jejíe předkuov duši, a k tomu také jednu v roce vždy na každé léto ten den před svatým Jiřím mši zpíevanú zádušní ráno a u večer vigílie za jejíe duši i jejich předkuov věčně v šerém kláštere poručníky byla činěna bez obmeškávanie.

další ustanovení

A jestliže by Olbram sšel s tohoto světa, tehdy ty službu a památku věčnú jeho dědicové mají naplniti; pakli by dědici všichni jeho ssešli, ale mají to objednati, aby po nich ti, ktož v tom domu sedú, to rozkázanie vždy věčně činili a toho neopúšťeli.

příspěvek na chudé

Dále jest rozkázala, aby Mařík pekař našeho města vždy na každé léto vepř kúpil a toho choval do času, když by čas byl zabiti, a ten vepř chudým do špitála zde v městě dal a to tak dlúho činil s svědomím, až by ten dluh, který jest jje dlužen, úplně splnil.

neupomínání poručníků

Toto svrchupsaný Olbram jejíeho rúcha má rozdati najprvé Káci dievce, postelnie rúcho, na kterémž jest dievka táž léhala a k tomu plášť černý; item knězi Jindřichovi sukni černú mechlskú; item Skřeklové všední plášť a druhý sváteční černý; item knězi Moleškoví kožich beránčí; item Maretě Ovněrcu sukni černú; item deset kop grošuov dluhu u Sigmunda súkenníka, to jmá Olbram vzieti a učiniti s tiem, jakož mu jest poručila,

kteréhožto poručníka nižádný živý člověk ni svěcký ani duchovní nemá v ničemž hyndrovati ani jemu překážeti, nebo žádné moci nemá proti němu mieti v světském ani duchovním právé.

(1424, STRNAD I, č. 276)

2.

NAR zůstavitel dědictví

že opatrný muž Jakeš Kabelec, náš spoluměštěnin,

způsobilost k sepsání závěti svědci

v nemoci leže, ačkolivěk jsa medl na těle, však požívaje rozumu dobrého i při dobré paměti jsa, nás na svědečstvie přivolav i připrosiv,

DISP právní akt (poslední vůle)

toto rozkázanie poslednie své před námi učinil, chtě aby po jeho smrti plnú moc mělo a žádní výstrkové ani svárové po jeho smrti o jeho statek mezi jeho dětmi a přátely aby nebyli:

Najprve dětem a dcerám svým, točičto Katruši a Elžce, každé jejíeho dielu sto kop grošuov z svého zbožie odkázal a dal a k tomu Katruši, ženě své milé, odkázal i dal z svého zbožie sto kop grošuov a k tomu všechny klenoty kromě toho perlového věnce, Katruši odkázaného, kterěz Jakeš Kabelec napředpsaný má, i také všecko rúcho chodícíe ženské i všecko postelnie rúcho, to jí jest odkázal a dal a k tomu dědičstvie panie Katruše, ženy jeho, kterěz jest po sobě jemu dala, to jí mocně zase navrčuje a dává.

A jakož paní Katruše, žena jeho, po dietěti jest těžka, jestliže jí pán buoh pomůže, že to dietě porodí, a na svět přijde a syn bude a živ zuostane, tehdy jiné všecko zbožie tétož Jakše Kabelce mimo napředpsané rozkázanie zuostalé týž Jakeš Kabelec tomu synu odkázal, aby v tom dědil; pakli by dcera byla, tehdy té dceři vedle jiných dcer toliko sto kop grošuov z zbožie jeho Jakšova má dáno byti a z uostatku jeho zbožie mimo toto rozkázanie má dáno býti šedesát kop grošuov na kaplanstvie, a za těch šedesát kop grošuov plat kaplanu kúpen býti, a to kaplanstvie zde u fary uděláno býti, aby věčná tu památka a prosba za jeho předky i za jeho duši byla.

A jestliže by které dietě z Jakšových Kabelcových prvé, nežli by svých let došlo, s tohoto světa smrtí sešlo, tehdy diel toho umrlého dietěte na jiné děti jeho tak zuostalé živé a na paní Katruši, ženu jeho, pravým rozdíelem má připadnutí, z kteréhožto dielu toho dietěte tak sešlého paní Martě, Zbihrové

	ženě, mají napřed dvadecet kop grošuov dáti a ostatek mezi se děti s mateří rozdělití a tak z každého dietěte, ač by jich více sešlo, má tohoto dietěte tak sešlého bez let vždy na jiné děti a na jeho ženu paní katruši pravým rozdíelem připadnutí, ale na Martu Zbirohovu toliko dvadecet kop grošuov z toho dietěte, kteréž by najprve umřelo, ale z jiných nic.
ustanovení poručníků	Pakli by všichni děti téhož Jakše Kabelce prvé, nežli by svých let došly, zemřely, tehdy díelové těch dětí rozkázáním téhož Jakše Kabelce mají pravým právem připadnutí k pravému mezi se rozdělení na Ondráška a na Vavruška bratří a syny Bartle Pšeničky a na Mikulášovy Hynkovic děti a na Martu, Zbirohovu ženu, tak, aby to mezi se věrně a spravedlivě rozdělili.
dluhy	Kterýchžto dětí svých i statku svého týž Jakeš Kabelec učinil jest mocnů poručnicí paní Katruši, ženu svú, aby ona dětmi jeho i jeho statkem vládla a hospodářství spravovala a dietky k dobrému vedla, jakož jí toho nad jiné doufá, a v tom aby jí žádný živý člověk přítel ani tieže nepřekážel ani kterých závad duchovním ani svěckým právem činil.
splacení dluhů	A toto jsou dluhové, ježto jsou témuž Kabelcovi dlužní: Najprve pan Hanovec z Švamberka na listu šedesát kop grošuov, kterýžto list Vilém z Tupadl má, jakož mu jest jeho svěřil; item pan Krušina z Švamberka bez dvů třidceti kop grošuov, jakož list má; item pan Aleš z Holic čtrnacet kop grošuov, tako toho list má; item Mudrochová dvě kopě grošuov; item Václav Zbiroh dvě kopě grošuov platu; item Martin Havluov, písar, dvanadzet kop grošuov, dvě jemu odpustil a deset aby dal. Toto jest Jakeš Kabelec dlužen, jakož před námi vyznal pravě, že žádnému více nenie dlužen, to jest šestmezciatma kop grošuov jednomu kupci do Kuby.

(1426, STRNAD I, č. 287)

3.

NAR	zůstavitel dědictví	že poctivý muž Mikuláš Hynkovic, náš spoluměšténin,
	způsobilost k sepsání závěti	leže u božie kázni a v těžké nemoci, ačkolivěk jsa nemocen na těle, avšak dobrého rozumu požívaje a při celé paměti jsa,
	svědci	nás k sobě na svědomie přivolav a připrosiv,
DISP	právní akt (poslední vůle)	toto své poslednie rozkázanie učinil takúto měřú a také chce, aby po jeho smrti mezi jeho dětmi nižádní svárové ani kteří ústrkové nebyli.
	splacení dluhů	Najprve chce, aby všichni jeho dluzi, kterýmiž by spravedlivě komu povinen byl a kteréž jest on popsal, napřed z jeho statku byli dlužnícům dáni a zaplatěni, aby to na jeho duši neostalo. Item odkazuje a dává paní Kačce, ženě své, lán dědiny a čtvrt dědiny za Škvrňany vedle Cílkovských dědin se vším osením na těch dědinách i se dnem a k tomu rúcho postelnie, na kterémž Mikuláš Hynkovic léhal, a rúcho chodiecie jejie. Item Hynáčkovi, synu svému, odkazuje a dává ten duom i s městiščem, v kterémž Hynáček sedí. Item Jankovi, synu svému odkazuje a dává dvuor svůj v předměstie našeho města, řečený Kozinec s měsciščem a k tomu jemu dává puoldruhé čtvrti dědin u kříže vedle dědin Bartle Pšeničky, se vším osením i se dnem a lúku v Dudlevcích se dnem a třidceti kop grošuov, když na dlužníciech poručníci dobudú, aby Jankovi k tomu dvoru, k dědinám a k lúce bylo přidáno. Item panně Machně, dceři své, týž Mikuláš Hynkovic odkázal z svého statku dáti sto kop grošuov, když by byla za muž vdána; a ostatek všecko, což mimo toto rozkázanie zuostane, s nábýtkem a s jinými věcmi, buď toho mnoho nebo málo, odkázal i odkazuje Mikulášovi, synu svému najmlažšiemu (!), aby v tom po jeho smrti dědil.

Pakli by nynie jmenovaný Mikulášek prve, nežli by k letóm došel, s tohoto světa smrtí sšiel, tehdy to všecko, v čemž by on Mikulášek po svém otci měl děditi, a mimo to svrchupsané rozkázanie což jemu zuostalo, má na Hynáčka a na Janka a na pannu Machnu, doněvadž by pannu zuostala a za muž nebyla vdána, pravým rozdílem připadnutí.

Těž ač by panna Machna nejsúcí ještě vdána, smrtí s tohoto světa sešla, tehdy těch sto kop grošov jje otcem jejie rozkázanych a daných, na svrchupsané Hynka, Janka a Mikuláška, ač by živi všichni tři zuostali, pravým rozdílem má připadnutí.

ustanovení
poručníků

Kteréhožto všeho svého rozkázanie, což v tomto listu od nadepsaného Mikuláše Hynkovic rozkázáno a popsáno jest, učinil svého statku a svého syna Mikuláše najmlažšího mocné poručníky a správce urozeného Hřka z Nebělov, švakra svého, a opatrné Hynáčka a Janka, syny své, aby všichni tři společně a jednostajně toho jeho rozkázanie spravovali, učinili a vedli, jakož jim toho doufá, ale Hřek, švagr jeho, aby v domu Mikulášovu seděl a hospodářství spravoval a Mikuláška vedle sebe choval a jeho k dobrému vedl a dobrým mravóm učil, jakož jemu toho mimo jiné všecy doufá; kterýchžto poručníkův nižádný člověk přivuzný ani ciezie (!) v tomto poručenství nemá hyndrovati ani jim v tom kterak překážeti, ani kterého zmatku činiti, než je při tom zuostaviti, což jim jest svěřil.

(1430, STRNAD I, č. 304)

4.

NAR zůstavitel
dědictví

že opatrný muž Jan Chudoba, náš spoluměštěnin,

způsobilost
k sepsání závěti
svědci

v těžkú nemoc upad, ačkolivěk nemocen jsa na těle, však dobrého rozumu požívaje i při dobré paměti jsa, nás na svědomie k sobě přivolav i připrosviv,

DISP právní akt
(poslední vůle)
*přispěvek na
chudé*

toto své poslední rozkázanie, aby po jeho smrti nižádní svárové ani kteří ústrkové o jeho zboží se nedáli, učinil jest takúto měrú:

Najprve chce, aby dvanácte chudých na všakú neděli věčně jednu dne, to jest na obědě, krmeni byli, nebo za tu drží lúku pod Škvřňany, kterúž jest nebožčík Chudoba starý, strýc jeho, na ty chudé lidi oddal, aby těch dvanácte chudých bylo vždy krmeno.

Item předepsaný Jan Chudoba odkázal a oddal paní Anniče, ženě své milé, dvě stě kop grošov takúto měrú, jestliže by ta lúka, kteráž mu jest u věně po Anniče, ženě jeho, dána, při jeho Jana Chudoby dětech a při jeho poručnicích zuostala, o niž se paní Maretka Pabšová se paní Annú Bernartovou súdí; a těch dvě stě kop grošov mají jí poručníci postúpiti na městu Rokycanech, a listy jí v její moc na těch dvě stě kop grošov vydati. Pakli by té lúky kterak byli odsúzeni a při jeho dětech ani poručnicích ta lúka k věčnosti nezuostala, tehdy toliko sto kop grošov paní Anniče napředpsaný Jan Chudoba odkazuje, aby jí poručníci téhož Jana Chudoby na Rokycanech postúpili a nic více.

A doněvadž by předpsaná Annička, žena jeho, stavu svého vdovského neproměnila, aby v domu jeho zuostala a diecete chovala jeho dobrým mravóm učeci, jako věrná máte má učiniti a hospodářství aby spravovala s svědomím a volí i s potazem jeho poručníkův vdolepsaných. A kněze Šimona kaplana a poručníka aby poctivě konala a potřebu tělesnú dávala vedle sebe, jemu žádných příkořistí nečiniec; též i Jana stolaře, bratra Chudobova, aby vedle sebe paní Annička chovala a potřebu jemu dávala, a on jí má hospodářství pomoci spravovati a věsti, vždy se k poručníkom v svých potřebách utiekající a s jich vědomím a s volí činiec.

Pakli by paní Annička stav svůj vdovský proměnila, nebo snad bez vědomie a vůle poručníkův scestně co vedla a snad s poručníky které nesnáze vedla, tehda učiniec to, což jí jest Jan Chudoba, muž její, rozkázal postúpiti, má poručníky vdolepsanými hospodářstvie zbavena býti i odlúčena od jeho zboží a poručníci mají se v jeho sírotka i v zboží uvázati a zvláště Martin Točník má diece jeho k sobě vzieti.

Ítem odkázal Janovi stolaři, bratru svému, z svého statku šedesáte kop grošův, dvadceť kop grošův na Sezemovi Sušickém a čtyřidceť kop grošův mají poručníci jemu pod časem vydati.

Ítem odkazuje do fary našeho města na dílo pět kop grošův; a do šerého kláštera na dílo i do černého kláštera na dílo také zde v našem městě do každého kláštera po pěti kopách grošův.

Ítem do školy zákóm, ježto jsú pod kázní, odkazuje dvě kopě grošův; ítem Jakubovi, městskému písaři z pravé milosti odkazuje dvě kopě grošův; ítem Blažkovi vozataji dvě kopě grošův; ítem Lidě a mateři její každé po kopě grošův; ítem Vankovi z Štěnovic s mateři tři kopy grošův odkázal; ítem knězi Šimanovi sukni černú svú s liším kožichem; ítem Vídurkovi plášť jeho šerý, jiné rúcho své chodicé Janovi, bratru svému odkazuje.

A což mimo to rozkázanie, jakož jest svrchupsáno, zuostane, to Anničce, dceři své, mocně odkazuje a oddává, jako pravé, dědičné.

Pakli by již psaná Annička, dcera Jana Chudoby, prve umřela, nežli by svých let došla, tehdy poručníci zboží po ní zuostalé mají mezi přátely, příbuzné Jana Chudoby rozdati, jakož se jim bude zdáti, a což komu dadie, to mají za vděk přijieti.

ustanovení
poručníků

A toho všeho rozkázanie učinil jest předpsaný Jan Chudoba mocné poručníky poctivé kněze Šimona, Martina Točníka a Petra Rešovic, naše spoluměštěniný, aby oni toto poručenstvie vedli, jednali i spravovali, jakož jim toho dověřil, žádného počtu žádnému z toho nečiniec,

neupomínání
poručníků

kterýchžto poručníkův nižádný jeho přietel ani kto cizí nemá hyndrovati ani jim překážeti žádným právem; pakli by kto na ně sáhl nebo které závady činil, proti takovému ne z svého zboží, ale ze zboží Jana Chudoby mají se brániti, žádného počtu nečiniec.

Také mají mieti moc poručníci jeho miesto sebe jiného neb jiné, poručníka nebo poručníky, zdraví jsúc nebo na smrtedlné posteli, postaviti k tomu hodného, kolikrát toho bude potřebie.

dluhy

Ítem Mikuláš Hynek dlužen jemu třinádcet kop grošův; ítem Vilém z Netonic na listech devadesát kop grošův, a po těch úrokův jemu nedal, kteréžto úroky jemu odpustil, a bez listův dlužen jemu dvadceť dukátův.

(1432, STRNAD I, č. 316)

5.

NAR zůstavitel
dědictví

že poctivá paní Regina, žena Ondráška, richtáře v ty časy našeho,

způsobilost
k sepsání závěti
svědci

na smrtedlné posteli ležieci, ačkolivěk mla jsúci na těle, však dobrého rozumu požívající i při celé paměti jsúci nás na svědomie přivolavši i připrosivši

DISP právní akt
(poslední vůle)

toto své rozkázanie, kteréž chtěla mieti poslednie po své smrti tak, aby po její smrti nižádní svárové, ani které różnice, ani kteří súdové o její zboží mezi přátely jejíemi nedáli sě, učinila jest takúto mierú.

Najprve odkázala a dala, odkazuje a dáva mocně richtářstvie zdejšíe, kteréhož v drženie jest od svého otce, jako pravá dědička vedle zápisov svědčenie, kteréž otec jejíe od králův českých k věčnosti měl, tudíž i ona měla se vším plným právem i se vším k tomu richtářstvie příslušenstviem nic

nevynímajíc, slovutným Ondráškovi muži svému, tak aby Ondrášek, muž jejie, pravú polovicu toho richtářství s plným právem a příslušenstvím a Albrecht z Týnce, sestřenec jejie, druhú polovicu též s plným právem a příslušenstvím toho richtářství měli a drželi a o to se právě dělili, žádný z nich své polovice neutracuje ani prodávaje ani také zastavuje, než toho, aby společně požívali beze všech závad a súdů; a jestliže by buoh v té míře Albrechta z Týnce, sestřence panie Reginy, neuchoval smrti prve nežli Ondráška muže jejieho, a nemaje ženy ani dětí lože pravého, tehda ta polovice Albrechta nadepsaného toho richtářství s příslušenstvím pravým právem beze všie přiekazy i beze všech súdův má na Ondráška muže svrchupsané Reginy a na jeho děti pravého lože připadnutí, pakli by Ondrášek muž jejie, prve nežli Albrecht sestřenec jejie, umřel nemaje ženy ani dětí, tehdy Ondráškova polovice toho richtářství i s příslušenstvím má pravým právem na Albrechta sestřence jejieho, a na jeho děti pravého lože připadnutí; pakli by oba majíce ženy a děti v tom s tohoto světa sešli, tehdy každého z nich jeho polovice toho richtářství s příslušenstvím má na jeho děti pravým právem připadnutí, nebo každý z nich bude miati plnú moc s svú polovicí s příslušenstvím toho richtářství na smrtešné posteli učiniti, což se každému z nich bude zdáti; pakli by Albrecht ženu a děti měl a ty děti i s ženú prve zemřely nežli Albrecht, tehdy ta polovice Albrechtova toho richtářství s příslušenstvím nemá od Albrechta žádnému odkázána ani dána býti, nežli má ta polovice na Ondráška a na jeho děti pravého lože beze všech súdův a závad připadnutí a v tom má dědici svými dětmi jako pravý dědice (!); též měl-li by Ondrášek muž předepsaný Reginy ženu a děti a ty by prve zemřely nežli Ondrášek svrchupsaný a potom by Ondrášek umřel, tehdy také Ondrášek své polovice toho richtářství s příslušenstvím nemá žádnému odkázati ani dáti, než má ta polovice na Albrechta a na jeho děti lože pravého připadnutí, nebo v tom má dědici jako dědic bez přiekazy všelikterakých lidí.

Z kteréhožto richtářství předepsaná paní Regina napřed přikázala dáti paní Duře sestřenci své dvadceť kop grošův a ty jie předepsaní Ondrášek muž jejie a Albrecht sestřenec jejie mají společně ve dvú letú ote dne jejie smrti pořád čtú dáti a splniti penězi hotovými rozdielně, deset kop grošův prvního léta a druhých deset kop grošův druhého léta, aby jie dali a splnili beze všeho oddalování, a též panně Duře sestřenci své odkazuje dáti sukni svú črnú s bělišnami a plášč svuoj zelený a k tomu svuoj pás stříbrný pozlatěný na tkanici črvené s prúžkem zlatým, aby jie to bez odpory bylo vydáno.

Ítem klenoty své všiecky, kteréž svrchupsaná paní Regina má, jakožto věnec perlový, na němž jest pět zápon zlatých a šest stříbrných pozlatěných a prstenův třinadceť a k tomu perlové tovařišstvo s prsteny a sedmi záponami stříbrnými i jiné své klenoty, ty všiecky odkazuje na kaplanství, aby svrchupsaný Ondrášek muž jejie a Albrecht sestřenec jejie ty klenoty bez dlenie s dobrým svědomím prodadúc i kúpili k tomu kaplanství platu věčného pět kop grošův, aby ten plat kaplanu byl vydáván bez dlenie, aby za jejie duši i za jejich (!) předkův duše prozba věčná k milému bohu bez opuštění šla, kteréžto kaplanství oni předpsaný Ondrášek muž jejie a Albrecht sestřenec jejie i jich děti mají zpravovati a hodného kněze k tomu kaplanství zvoliti, aby prozby za ně k milému bohu byly vzdávány bez opuštění; pakli by ty klenoty na ten plat nestačily, ale mají svrchupsaný Ondrášek a Albrecht ostatek toho platu z richtářství přidati, tak aby vždy pět kop grošův platu věčného k tomu kaplanství bez opuštění bylo k věčnosti zjednáno a kúpeno, a k tomu také aby byl missal kúpen k tomu kaplanství; také chce, aby z pasu jejieho stříbrného pozlatěného, na tkanici črné o dú hřivnú, byl udělán kalich k tomu kaplanství, aby nebyl utracován, než aby k věčnosti při tom kaplanství zuostal.

A to všeccko, což svrchupsáno stojí, mají nadepsaný Ondrášek a Albrecht jednostejně a společně jednati, zpravovati a skutečně dokonati bez oddalování, což jim jest od svrchupsané Reginy svěřeno, dáno i odkázáno, v tom žádných závad, svárův, ústrkův, nečiniec, ani kterých súdův mezi sebou majíc a jiné všeccko, což mimo toto svrchupsané rozkázanie zuostane, na domovité věci, na rúše jejím postelním, chodícím i na jiném, buď toho málo nebo mnoho, to mocně Ondráškovi muži svému beze všech závad odkazuje tak, aby jemu v to Albrecht sestřenec jejie ani který přítel její nesahal ani kterého překažení činil ani nesnázi a závad nižádnú věcí, než při tom zuostali bez súdův, což jest komu z lásky a z milosti odkázala a dala; pakli by jeden druhého přes toto jejie rozkázanie chtěl kterým právem buďto duchovním nebo světským tisknúti, to žádné moci nemá proti jejíemu rozkázanie mieti.

(1435, STRNAD I, č. 345)

6.

NAR	zůstavitel dědictví	že slovutný muž Jan Miličovec, náš spoluměstěnin,
	způsobilost k sepsání závěti	u božie kázní leže, ačkolivěk medl jsa na těle, však rozumu dobrého požívaje a při celé paměti jsa,
	svědci	nás na svědomie k sobě přivolav a připrosiv,
DISP	právní akt (poslední vůle)	toto své rozkázanie, kteréž chce mieti poslednie po své smrti, aby se o jeho statek nižádní svárové mezi přátely nedáli, učinil takúto měřú: Najprve z toho dluhu, kterýž předepsaný Jan Miličovec má na vsi na Škvrňanech, ode vsí obce města Nového Plzně zapsáno, odkazuje nebožce Jana Chlupáčka z Berúna sirotkóm a dětem, když ten dluh bude dobyt od poručníkův, devadesát kop grošuov jich dluhu, nebo jim toliko dlužen byl osmdesát kop grošuov a čtyři kopy grošuov, a šest kop grošuov více jim přidal, tak aby bylo devadesát kop grošuov svrchu jmenovaných. Item z téhož dluhu odkazuje do špitála a do černého kláštera, do každého po desíti kopách grošuov, aby za ty penieze do špitála kopa grošuov platu věčného a do černého kláštera kopa grošuov platu věčného za jeho duši a za jeho předkův duše byla kúpena, aby se služby čtyři v klášteře již řečeném každého léta vigilní a mší zádušní zpíevanú na věky dály bez opuštění. Item do fary našeho města pět kop grošuov a do Šerého kláštera opět pět kop grošuov na díelo božích domův odkazuje. Panie Lídě, ženě své, z toho dluhu v Škvrňanech odkazuje padesát kop grošuov, a k tomu duom svoúj nárožní, v kterémž bydlí, vedle Pavla Kunšovic. Item obci města Nového Plzně odkazuje padesát kop grošuov, aby jim sešlo na tom dluhu, jakož jim také druhých padesát kop grošuov na listu hlavním odkázal. Item Janovi, svému pacholku, odkazuje patnáct kop grošuov, a Něce odkazuje patnáct kop grošuov, kterážto Něta má v jeho domu se paní Lídu přebývati a potřebu jí dávatí, a umře-li Něta prve nežli paní Lída, tehdy těch patnáct kop grošuov na paní Lídu má připadnúti; pakli by paní Lída prve umřela anebo spolu zuostati nemohla, tehdy mají Něce těch patnáct kop grošuov k jejie potřebě vydati. Item Káci Kulhavé odkazuje pět kop grošuov; item paní Petruši z Rokycan odkazuje na tom dluhu, když dobudú, třidceti kop grošuov a to takúto měřú, jestliže teprv jmenovaná Petruše z Rokycan sem se přiběře, a zde bydleti bude ostavši té viery, tehdy aby jie těch třidceti kop grošuov dali; pakli by v té viere tam zuostala, tehdy na Marše z Šťáhlav ty penieze mají připadnúti a jí nemá nic dáno býti.

		Item Ohryzkovým z Modřejovic dětem odkazuje z toho Škvrňanského dluhu třidceti kop grošuov; a což toho dluhu mimo toto rozkázanie tu na Škvrňanech zuostane, to Maršovi z Šťahlav mocně oddává i odkazuje i dětem jeho; kteréhožto Marše z Šťahlav tohoto všho svého rozkázanie mocného poručníka činí k doupomínanie a k rozdávanie, což komu dáno a rozkázáno jest, a také k dobývanie a k vypomínanie úrokův a platův prvňích nynějších i přišlých na lídech v Škvrňanech s vědomím paní Lídy, ženy jeho, to jest Jana Miličovce, a z toho dluhy, kterýmiž by komu co spravdlivě povinen byl, o nichž paní Lída, žena Miličovcova, dobře vie, aby byly zaplacený a zaplatiec potom ty úroky na lídech berúc, doněvadž by nebylo vyplaceno, na milosrdné skutky za Janovu Miličovcovu duši i za jeho předkův duše vydávali, sukna kupujíc, chudým rozdávajíc, mše svatě zaprošujíc, služby činiec na kostely i na jiné posvátné věci pomáhajíc a chudých nezapomínajíc.
příspěvek na chudé		Item přikázal, aby letošie (!) obilé, což žita bude, aby to paní Lída, žena Jana Miličovcova, s Maršem z Šťahlav rovně a právě rozdělili, ale jiné všecko obilé letošie aby paní Lída sobě schovala a z toho chudé krmila, chléb pekla, pivo vařila a mezi chudé a nedostatečné za Janovu Miličovcovu duši a za jeho předky bez opuštění, jakož jje doufá, rozdávala. Item list na sto kop grošuov na Plasy, na němž mu jest dvadeceti kop grošuov na jistíně dáno, kterýžto list Tuoma Náročník v penězích má, aby Harant z Vařín ten list vyplatil; pakli by toho neučinil, tehdy aby Mareš z Šťahlav k sobě vyplatil a sobě těch osmdesát kop grošuov dobyl a vypomínal. Také jakož jest byl za pana Vlka rytieře rukojmí za jedenáct kop grošuov a ty musil dáti, a v tom má jednu aksamitnú červenú sukni podšitú chřebyty a druhú černú aksamitnú též s chřebyty podšitú a plášč biely s točeníc. (1435, STRNAD I, č. 348)

7.

NAR	zůstavitel dědictví	že poctivý muž Andrlík z Nyřska, sused náš,
	způsobilost k sepsání závěti	leže na smrtdelné posteli, ačkolivěk jsa nemocen na těle, však při dobrém rozumu a při plné paměti jsa,
	svědci	nás na svědomie přivolav a připrosiv,
DISP	právní akt (poslední vůle)	toto své poslednie rozkázanie, kteréž jest chtěl, aby po jeho smrti moc a pevnost jmělo, z svého statku jemu od pána boha pójčeného tak, aby po jeho smrti dáti mezi Tomáškem, jeho synem, a jeho příbuznými ižádní svárové ani které róznicie nebyly, učinil takovúto měřú:
	sloužení mší	Najprvé rozkázal jest, aby Tomášek, syn jeho, ustavil kaplana u farniem kostele svatého Bartoloměje a dal a zpuosobil jemu osm kop grošuov platu věčného, aby ten kaplan i každý budúcí jeho budúcí náměstek prosil pána boha za Andrlíkova a jeho předkuov duše. Item dal jest a odkázal a mocí svého rozkázanie dáva a odkazuje knězi faráři, kostela našeho farnieho již psaného, kopu grošuov platu věčného; item do téhož kostela farnieho k svatému Bartoloměji kalich stříbrný pozlacený, aby věčně od toho kostela nebyl utracen. Item do kláštera svatého Ducha, bratřím zákona svatého Dominika, kopu grošuov též platu věčného; item do téhož kláštera kalich stříbrný s pozlaceným jablčkem, aby také věčně nebyl utracen. Item do kláštera Matky božie, bratřím zákona svatého Františka, kopu grošuov též platu věčného. Item do špitála chudým také kopu grošuov platu věčného. Item do školy chudým žákóm, kteříž jsú pod mistrovú rukú a bázní, také kopu grošuov platu věčného.

Item do Blovic na kostelnie dielo za Petra Kozlíka tři kopy grošuoov, k tomu jakož prvé dal jest na též dielo sedm kop grošuoov a tak jest ten dluh veškeren v cele a úplně zaplacen.

Item Zikmundovi z Domažlic, když by let dorostlých došel, deset kop grošuoov, pakli by nedojda let s tohoto světa sšel umra, tehdy těch deset kop grošuoov má zase na Tomáška, syna jeho, spadnutí.

Item Jirklovi, služebníku jeho, deset kop grošuoov. Item Petrovi, prvniemu služebníku jeho, šest kop grošuoov.

Item aby Tomášek, syn jeho, rozdělil mezi chudé příbuzné přátely deset kop grošuoov, a což kterému dá, to jeden každý má za dobré přijeti a vděčen býti.

Item to vše, což svrchu psáno stojí, Tomášek má v roce po smrti otce svého s radú a s pomocí poručníkuov vdole psaných bez prodlení všelikého dokonati.

Item do Lučima (!) k Matce boží kalich stříbrný pozlacený.

Item do Nýrského kostela farnieho kalich stříbrný pozlacený, kterýž jest z židuov vyplatil.

Item jedné ženě řečené Pepni jednu kopu grošuoov. Item němému, jestliže by s Tomáškem nechtěl ostati, aby jej Tomášek poručil někomu dobrému a dal jemu šest kop grošuoov.

Item aby postav sukna šerého za dvě kopě grošuoov na každý rok věčně byl chudým za jeho duši rozdáván.

Item rozkázal jest, aby Tomášek za jeho duši šel sám do Říma, anebo někoho zpuosobil a jemu zaplatil. Item týmž obyčejem aby do Cách k Matce boží púf učinil.

Item jiné své všecko zboží, kteréž jest měl na platích, na dluzích zde v Plzni, v Klatovách, na domích, na dědinách, i jiné všeliké zboží, kdež by kolivěk shledáno bylo, odkázal jest a mocně dal Tomáškovi, synu svému, a přikázal jemu, aby z toho zboží dluhy zaplatil vedle zapisuoov, kteréž jest na se vydal, dobrým lidem do Benátek, do Salcpurka, i jiným, kterým jest ostal dlužen.

ustanovení
poručníků

Toho všeho rozkázání svého učinil jest mocné poručníky poctivé muže Jindřicha z Hodušic a mistra Jakuba, prvnieho písáře, a pro lepší radu a pomoc přidal k nim Martina Točníka, aby jim nad jiné úfajě a věře jako svým zvláštním dobrým přátelóm, aby radni a pomocni byli nadepsanému Tomáškovi k tomu ke všemu, což jest svrchu rozkázáno, a častopsaný Tomášek aby nic nečinil bez již psaných poručníkuov rady a pomoci, aby ten statek tak jemu odkázaný byl zachován jemu a jeho dětem k užítku a ku potřebě.

Item nadepsaný Tomášek ani kšaftu ani kterého rozkázání zdráv jsa nebo nemocen nejmá učiniti bez rady již psaných svých poručníkuov a jich vědomie; pakli by učinil, tehdy to jeho rozkázání nejmá jmieti ižádné moci.

A nadepsaní poručníci každý z nich budú moci zdráv jsa aneb na smrtdlné posteli jiného poručníka na své místo voliti a postaviti; pakli by který z nich bez rozkázání umřel, jehož bože rač ostřieci, tehdy živí zuostali budú moci jiného dobrého člověka místo toho umrlého k sobě voliti a přistaviti k radě a ku pomoci všech věcí svrchupsaných, kolikrát by kolivěk toho potřebie bylo.

(1437, STRNAD I, č. 357)

2.2.5.3.

K první skupině testamentů, jejichž společným znakem je vydavatel listiny odlišný od zůstavitele dědictví, lze přiřadit ještě dva dokumenty z prostředí

šlechtického. Vydavatelem je v obou případech Oldřich z Rožmberka, potvrzující společně s některými dalšími šlechtici dvěma panošům jejich závěti místo zápisu do zemských desk, jež, jak se v listinách výslovně uvádí, nejsou kvůli válečnému stavu otevřeny (a tedy se do nich nezapisuje).

8.

NAR	zůstavitel dědictví	že jest slovutný panoše Jan z Hlasiva seděním v Těmicích
	svědci	před nás přišel a před námi dobrovolně
DISP	dědictví	své právo, kteréž má v Těmicích a v Hlasivě i také v Hoděticích třetinu podání kostela
	právní akt (poslední vůle)	vzdal
	dědicové	Anně dceři své, kteráž jest za Bohuslavem řečeným Dýmkem z Těptína, i jejím dětem a Petrovi, někdy písaři příbenickému, takově, že což by po Janově svrchupsaného ženě věna bylo, najprv jie to vydadúc, o ostatek aby se Anna s svými dětmi, s Petrem písařem rovně rozdělili.
	ustanovení nahrazující zápis do desk	Kteréžto vyznání a vzdání před námi proto se jest stalo, neb jest v tu chvíli desk ani řádu pro nepokoj v zemi nebylo; než když by dsky byly, že by to dskami chtěl ujistiti, ač neuchoval-li by ho buoh; pakli by ho buoh neuchoval, tehdy aby tak mocno bylo, jakož by dskami bylo zapsáno, a o to se po jeho smrti rozdělili, jakož jest nahoře psáno.

(1430, DVORSKÝ č. 21)

9.

NAR	zůstavitel dědictví	že slovutný panoše Bušek Holkovec z Holkova
	svědci	před nás přišel a dobrovolně vyznal,
DISP	dědictví	že to všecko, což má v Vesci a v Dobevi i jinde, kdež co má neb mieti bude, a tak jakož sám držal,
	právní akt (poslední vůle)	mocně jest vzdal, postúpil, vzdává i postupuje
	dědic	paní Kateřině z Dobeve, své ženě, tak aby ona po jeho smrti s tiem se vším mohla, což by se jie zdálo, jako s svým vlastním učiniti.
	ustanovení nahrazující zápis do desk	Kteréžto vyznání před námi proto se stalo, neb jest v tu chvíli pro bůři a pro nepokoj v zemi ke dckám přístup nemohl býti; než když by dcky otevřeny byly a k nim přístup mohl býti, že jest svrchupsaný Bušek to vyznání a vzdání nahořepsané slíbil ženě své dckami učiniti a před úředníky podle běhu země této, ač jestliže by jeho buoh neuchoval. Pakli by jeho buoh v té mieře neuchoval, tehdy aby toto vyznání tak mocno bylo, jakož by se dckami stalo před úředníky.

(1432, RYNEŠOVÁ I, č. 208)

2.2.5.4.

Druhá skupina závětí je charakterizována odlišnou právní situací při jejich vzniku: zůstavitel dědictví v nich sám figuruje zároveň jako vydavatel listiny,

nevyskytuje se zde tedy jako u testamentů první skupiny institut svědků, před nimiž by zůstavitel činil své pořízení. Svědci se objevují až teprve v eschatologu v koroboraci při spolepčetění listiny, podobně jako tomu je u jiných textových druhů (viz odst. 2.1.2.2.4. a násl.).

Coby vydavatelé vlastních posledních pořízení mohli pochopitelně nejsnáze – třebaže ne výhradně – vystupovat především vlastníci pečeti, tedy zejména příslušníci vyšší šlechty a vyšších vrstev měšťanstva. Z městského prostředí máme v našem souboru dochovány tři listiny, dvě pocházejí ze Starého Města pražského (č. 11 a 12) a jedna opět z Plzně (č. 10). Plzeňská listina je jako jediná ze zkoumaných závětí uvedena arengou, obsahující filosofické úvahy a obecné zdůvodnění pro sepsání listiny (viz kap. 2.1.3.1.). Ve svých dalších částech vykazují všechny tři testamety podobné rysy s měšťanskými závěťmi první skupiny; zvláště ve srovnání se staršími šlechtickými závěťmi (viz dále odst. 2.2.5.5.) jsou to zejména součásti jako způsobilost k sepsání závěti a ustanovení poručníků a rovněž rozčlenění testamentů na jednotlivé články.

10.

AREN		že znamenav neustavičnosť a netrvalosť sveta tohoto, váže i rozmietaje na své mysli smrteľnosť, že vždy umrieti, ale nevěda dne ani hodiny smrti, učiniv potaz sám sebu a s dobrými přátely, kterak bych měl svůj statek, kterýž mi jest na tomto světě pójčen od pána boha, po své smrti zůstavit k chvále božie a k polechčenie (!) duše mé i mých předkóv, a také aby o ten statek ižádné róznicie ani kteří svárové se nezdvihli ani byli
DISP	právní akt (poslední vůle) způsobilost k sepsání závěti sloužení mši	učinil sem i činím toto své poslednie rozkázanie v tomto listu popsané s dobrým rozmyslem, jsa zdráv a plného rozumu (!) poživaje, s mú dobrou volí, nižádným přinucením ani kterým omýlením, chtě, aby tak po mé smrti šlo: Najprve odkazují do fary knězi faráři nynějšimu i budúciemu šestdesát grošóv platu věčného, takově, aby farář nynějši i budúcie faráři věčně na každý rok čtyři služby vigilmí a mši zádušni zpíevanú bez obmeškávánie za mú duši i mých předkóv při každých suchých dnech, jakož obyčej jest, v vědomím činili a kazatel aby na každú neděli na kázanie připomínal a pána boha za mú duši i mých předkóv prosil. Item do črného kláštera k svatému Duchu odkazují sedmdesát grošóv platu věčného, bratřím kopu na potřebu a za to mají čtyři služby vždy do roka věčně vigilmí a zádušni mši zpíevanú při každých suchých dnech bez obmeškánie činiti a kazateli deset grošóv na každý rok dáti, aby na každú neděli vždy do roka připomínal a pána boha za mú duši i mých předkóv duši prosil. Item do šerého kláštera k Matce božie odkazují sedmdesát grošóv platu věčného, aby za mú duši a mých předkóv též čtyři služby každý rok při každých suchých dnech vigiljemí a mši zádušni bez obmeškávánie věčně činili a kazateli deset grošóv na každý rok dávali, aby připomínal na každú neděli a pána boha za naše duše prosil.
	příspěvek na chudé	Item do špitála chudým kopu grošóv platu věčného odkazují. Item odkazují, aby na každý rok věčně dva postavy sukna o čtyřech nebo o puol páté kopě byla kúpena a ta rozdána chudým a pracným lidem, jeden při Velicé noci a druhý při Vánocéch.

Item odkazují, aby byla kúpena kopa grošów platu věčného za mú i mých předkův duši a ta na každý rok mezi chudé rozdána.

Item do školy odkazují žákóm kopu grošów platu věčného, aby za to činili, což jim moji poručníci rozkáží.

A ten veškeren plat mají poručníci vdolepsaní do fary, do obú klášterú, do špitála, na sukno, do školy a chudým kopu grošów platu k rozdávánie kúpiti, aby to nesešlo, než věčně dáváno bylo. Pakli moji poručníci shledali by to, že by faráři nebo bratří v obú klášterú ty služby zmeškale činili aneb činiti nechtěli, anebo kazatelé také zmeškávali za naše duše každú neděli připomínati a pána boha prositi, tehdy ten plat, kdež by netbali těch služeb činiti, mají poručníci od nich odtrhnúti a vziati a jinam na jiné milosrdné skutky za naše duše, jakž se jim bude zdáti, obrátili.

Item na stupenský kostel na díelo, když by řád byl a kostel dělali, tři kopy grošów odkazují.

Item do Přievietic na kostelnie díelo, když by řád byl a kostel dělali, kopu grošów odkazují.

Item panie Káci, ženě mé, domek můj, v kterémž přebývám, i s tím, což jest v něm domovité věci, mocně odkazují a k tomu třidceti kop grošów aby jie poručníci z mého statku dali, když by dobyli na mých dlužnicích a na zápisích.

Item jedennáct kop grošów platu na městě v Novém Plzni, ješto sem a Fenclav Guldanów plat kúpil, puol šestý kopy grošów platu panie Žofie Koláčkové a jejie dětem odkazují a púl šestý kopy grošów platu sobě zóstavují.

Item Kunce a Aničce, dceři jejie z Kokota, spolu oběma deset kop grošów odkazují. Item Žofce Frickové z Manětíne (!) s jejie dvěma dceroma deset kop grošów. Item Ondřejovým dětem z Přředěnic deset kop grošów odkazují, navrátie-li se zase k vieře křesťanské a odstúpie od té bludné wíglešké a táborské viery; a doněvadž by v té vieře byly anebo v nie uměly, aby jim nic dáno nebylo. Item Kračiji, sestře Ondřejově z Přředěnic s jejieimi dětmi pět kop grošów odkazují. Item Mapce Mikulášové, mlynářce, pět kop grošów. Item Markétiným dětem, sestřenicí mé deset kop grošów odkazují. Item Markétiným dětem pět kop grošów. Item Žofce, Kračiji sestře, pět kop grošów. Item vnučatom Žofčiným z Manětíne (!) pět kop grošów. Item sirotkóm nebožce Markéty, sestřenice mé, a vnučatom Koláčkovým deset kop grošów. Item Bětce Moravce, synovkyni Ditcové pět kop grošów.

ustanovení
poručníků

Kteréhožto mého všeho rozkázanie, což v tomto listu psáno stojí, i mého všeho zboží, buďto na listech a hantfeštích, na dluzích na platech, zápisích i na všem, což jmám nic nevyjímaje a kterýmž kolivěk jménem mohlo jmenováno býti, mocného poručníka činím poctivého muže Jakuba, městského písaře z Nového Plzně, maje zvláštnie k němu doufanie jako k svému věrnému příteli, a jemu ku pomoci přidáváje poctivého Prokopa Fegala z Nového Plzně aby toto mé rozkázanie zjednali, rovnali a skutečně z mého statku k konci vedli, jako jim toho úplně dověřím.

Kterážto poručníci přátelóm mým svrchupsaným, což sem komu tuto rozkázal, po mé smrti z mého zboží mají vydati a oni mají od mých poručníkův to za dobré přijieti a mých poručníkův dále a výše přes toto mé rozkázanie sami sebú ani kterou mocnú rukú ani vyslúžením, ani kterým právem buďto světským nebo duchovniem netisknúti, než aby každý jměl každý (!) na tom dosti, což sem komu z pravé viery a lásky, nížádnú povinností rozkázal, a také nadepsaných mých poručníkův přátelé moji i žena má tak náhlým napomínáním k vydání toho, což sem komu odkázal, aby netiskli ani na ně kterak sami sebú nebo kterou mocí sáhli, ale když moji

poručníci z mého statku toho, což sem komu rozkázal, dobudú, tehdy mají přátelóm mým každému podlé rozkázanie pod časy vydati, a doněvadž by nedobyli, nemají jich ani žena má ani přítelélé moji tisknutí žádným právem ani kterých závad jim činiti ani koho jiného pro ně hyndrovati.

Pakli by z těch mých přátel který se vytrhl nebo kto jiný cieží (!) jim ku pomoci a chtěl nadepsané mé poručníky kterak tisknutí a závady jim které činiti nebo koho pro to hyndrovati buďto v sídu nebo bez sídu v světském nebo v duchovním právě, takovému nemají nic z mého statku dáti ani kterých řečí s ním mieti, nebo žádného práva proti nim k mému zboží žádným kusem, ježto by jim k škodě mělo býti, nemá mieti, než takový na všem má křiv zůstati, a oni poručníci moji mají se brániti žádnému živému člověku nižádného počtu z toho což sem jim svěřil, nečiniec, ani které odpovědi dávající; nebo což sem jim poručil, toho sem jim plnú moc dal i mocí listu tohoto dávám jednati, spravovati i činiti, jak se jim najlépe bude zdáti a v tom jim žádný nemá překážeti.

Kterížto poručníci všichni anebo každý z nich zdrav jsa anebo na smrtdelné posteli leže, můž miesto sebe jiného poručníka k tomu hodného mé rozkázanie spravovati a činiti, postaviti, ješto by se poručníkom mým líbil a k tomu hodil, kterýž túž moc má mieti, jako on sám.

(1430, STRNAD I, č. 306)

11.

NAR

že maje někaký statek pánem bohem všemohúcím mně počený, abych se mohl z něho na dlých vyměřiti a vyčistiti netoliko pánu bohu, ale i lidem, a zvláště chtě přátelóm svým a příbuzným po mé smrti příčinu súdov a svárov odjieti,

způsobilost ačkolivěk jsa nemocen a neduživ na těle, však proto s dobrým rozmyslem, k sepsání závěti a požívaje svobody zdravého rozumu, tudiež i paměti,

DISP

právní akt toto své ostatnie poručenství zjednávam, činím a zpuosobuji obyčejem (poslední vůle) tímto dolepsaným:

splacení dluhů

Najprvé chci a vuole má jest, aby dluhové, jimiž jsem vinovat zuostal, ješto by řádně a dobrým svědomím mohli dokázání býti, z statku mého napřed byli zaplacení.

Dále, duom U vola, podlé druhého domu mého, se vším, což k němu od starodávna příslušie, k mostniemu díelu odkazují.

Ítem, sedm kop platu na Alšovi z Krajnic na Zlechově obci Staroměské odkazují, kromě vsetie, a bylo-li by seno toho času, když by mne pán buoh neuchoval, to sestře své Maří odkazují.

Ítem, Radlice ves se vším, což k tomu příslušie, odkazují pannám svatoanenským, jakož sem to byl od nich kúpil, kromě dobytek všechen, koně i jiný nábytek, a jestliže by bylo víno mými náklady, aby to na Maří, sestru má svrchupsanú, a na jejie děti spadlo.

Ítem, odkazují paní Martě, manželce své, napřed všechno rúcho chodície ženské; všech peřin, polštářov, podušek, prostieradl, všech kobercov, všech koltr, všech ubruscov, všech konví, mis, všech nalévadl, všech kotlöv, hrncov měděných, všech truhel aby pravú polovici jměla, kromě stříbra a almar velikých; a k tomu aby jí sto kop grošov hotových bylo dáno, a třidceti kop gr. jí paní Martě odkazují na Vaňkovi od Pěti korun, na tom dluhu, jakož mi dlužen, a stolov polovici, kromě dlúhých.

Dále rozkazují, aby v ruce mistrově Rokycanově a mistrově Václavově z Betléma sto kop gr. hotových bylo dáno, a všechno stříbro, tak aby oni to na studenty, pakli by kaká pilnějšíe potřeba byla, obrátili a sami nad těmi poručníci byli, anebo kohož se jim zdáti bude, ustanovili.

Dále poručníka miesto sebe činím Jakúbkovi sirotku nebožce Václavovu s Malé Strany Otmara Malostranského, měšťčina Starého Města, a k tomu sirotku, i za to, ač bych mu co dlužen byl, i tak čtyřiceti kop gr. odkazují hotových, a dvacetí kop bez dvou, jakož mi Aleš dlužen. A což sem nákladův činil a puožtku bral, toť počet v knihách měscých a vruby letošnie i registra má okazují. Kteréhožto sirotka nic sem viac k sobě nevzal a nepřijal, nežli truhlu s kniehami lehkými, kteráž v mém pokoji stojí; pancieř těžký u Mikuláše sedláře, tři meče, čtvery dveře železné v sklepe; a jiné věci byly sú dány k jeho babce, a ty jest voda, jakož ona nám pravila, potopila.

Dále odkazují Velce, sestře nebožky panie Aničky, třidceti kop gr., tak aby sobě dvadceť kop vzala, a jiným přátelóm panie Aniččiným, jakož je ona zná, deset kop rozdala, bližším více a dalším méně.

Dále odkazují pět kop gr. sirotkóm nebožce Chvalovým z Úhonic, kterýž jest umořen na Libštejně, kteréhožto zná dobře Beneda, aby přátelé jich vzali a zaručili a jim k jich letóm dochovali, anebo na to k řemeslu je dali.

Potom odkazují Jilce, sestře své, dvadceť kop gr. s jejie dětmi, ale tak, aby sestře Maří na Chrasť nesáhla.

Dále odkazují Mikulášovi sedlářovi všechno své oděnie, suté i kované, s jeho ženú a s jeho dětmi, a k tomu deset kop gr. na tom dluhu na Vařkovi od Pěti korun, po těch, jimž jest svrchu odkázáno.

Dále kniehy mé aby mistr Rokycana převrhl, a což by se hodilo do libráře, to aby dal, a mým sestřencóm, což by se jim hodilo, aby ostavil, a k tomu deset kop z mého statku aby vydáno bylo na librář obecní.

Mšál nejlepší v červené kóži a ornát zlatohlavový k svatému Linhartu, k tomu kostelu, odkazují. Item, druhý mšál pod tiem do Tochovic odkazují, a jiné mšály a postilly aby byly po chudých farách do vsí rozdány.

Item, tudiež do Tochovic pět kop gr. odkazují na kostel. It. k svatému Linhartu na kostel a na školu pět kop gr. It. farářovi u svatého Linharta dvě kopě gr.

Dále odkazují Benedovi, Martinovi Dubkové zeti, a Laurinovi písari svému, jim spolu, všechno rúcho své chodicie, sukne, kabátce, kozichy, kukly i čepice, aby oni to mezi se rozdělili: kromě pláště s kunami a pláště jednoduchého postavcového, to chci aby prodáno bylo, a za to, a k tomu deset kop přičiniece, aby postavov chudým žákóm, kněžím i jiným chudým kúpeno a rozdáno bylo, a to hned a beze všeho meškánie.

It. Vítkovi u mne jakož byl starostú, odkazují pět kop gr.; a jiné mzdy všechny, což bych komu nedodal, aby zaplacený byly.

Dále odkazují všechny jiné věci, buďto peniezy hotové, duom ten u Biélého lva, dluchy všechny, jakož v registrách psáno stojí, i všechna jiná nádobie, i vsecken statek, kterým by kolí jmenem mohl jmenován býti, Maří sestře své vlastní a jejie dětem, synóm každému dva diely a dceři každé jeden diel, a jednoho do let vlastních umrlého aby na druhé živé týmž během spadlo; a to tak dětem dávám, ač by jie poslúchali a pánu bohu rádi slúžili a k čemu se dobrému vedli; pakli by toho nebylo, aby měla moc, jim dáti nebo jinam ku boží chvále odkázati;

ustanovení
poručníků

kterúžto Maří, sestru svú, činím mocnú a plnú poručnicí k uvázání v ty ve vsecky věci ku vydání všech věcí svrchu psaných, věře jí, že v tom věrně a spravedlivě učiní, a že pěkně odbude panie Marty, mé manželky, tiem během, jakož sem rozkázal. Kteréžto sestře své Maří přidávám pomocníky, k čemuž by jich žádala, svrchupsané Mikuláše sedláře, Benedu a Martina, prosě jich, aby jí radní a pomocní byli těch věcí dokonati.

Dále rozkazují, aby s toho domu u Biélého lva věčné lampa, hořicie dnem i nocí, před božie tělo k svatému Linhartu jednána byla; a tak bylo-li by kdy

potrebie ten duom prodati, aby vždy tak a v tom prodáván byl; pakli by to kdy obmeškáno bylo, ale aby kostelníci s richtářem o to mohli na ten duom sáhnúti; pakli by kostel ten sšel, ale do jiného, vždy před božie tělo.

Dále o tom sirotku Sigmundovi z Měcholup, toť má registra ukáží, po Mikulášově smrti od Vrše co sem přijal úroku, a co židům vydal, co na sirotka naložil; jestliže bych mu co ostal, aby jemu dáno bylo, a listy jeho v zvláštní škatulce jsú.

It. Benedovi odkazují kuoň svój; pakli by koně nebylo, ale pět kop gr. aby mu bylo dáno. Laurínovi písaři pět kop gr. a Martinovi pět kop gr. odkazují.

Také sem pojčil Zmrzlíkóm bez jedné dvadeceti kop gr. a pár koflíkuov pozlacený(ch).

(1433, VÝBOR II, s. 360–364, č. 8)

12.

- NAR** způsoblost k sepsání závěti dědictví
- že ačkolivěj jsa nemocen na těle, však proto s dobrým rozmyslem a požívaje svobody zdravého rozumu, tudíž i paměti, ze všeho zboží mého movitého i nemovitého, kteréhož mi pán buoh všemohúci z své nesmierné stědroty puojčiti ráčil, nechťe, by se o ně po mé smrti mezi přátely a příbuznými mými kteří svárové dáli,
- DISP** právní akt (poslední vůle) ustanovení poručníků
- toto své poslední poručenství zjednávám, činím a způsobuji obyčejem tiemto dole psaným:
- Najprvé tak jakož sem před léty za časuov pokojných dobrovolně platy své dědičné poctivému knězi Vavřincovi faráři z Petrovic a slovítnému panoši Ctiborovi ze Zhudovic i jiným přátelóm svým byl ve dsky zemské vložil a zapsal, a z těch osob toliko nadepsaný kněz Vavřinec a Ctibor zuostali jsú živi, protož tohoto svého posledního poručenství pravé a mocné poručníky činím a ustanovují kněze Vavřince a Ctibora ze Zhudovic svrchupsané, a přidávám k nim pravé poručníky poctivé mistra Petra z Sepekova, mistra Jana z Borotína, mistra Petra z Králové Hradce a Václava z Soběslavě, přátely své dobré, prose jich, aby oni toto mé poručenství tak zřídili a spůsobili, jakož jim toho dobře věřím a ufám.
- Potom pak odkazují a mocně dávám svrchujmenovaným poručníkom všecko své zboží movité i nemovité, kdež bych to kolivěk měl, a jmenovitě platy své dědičné, totižto na panu Vchynovi z Bělušic a na jeho na všem zboží tudíž v Bělušicích, v Hrádku, v Kolozrucích a v Milé, šest kop grošuov platu ročního a věčného.
- Item šest kop grošuov platu ročního a věčného na Daliborovi z Zálezlic na všem jeho zboží v Zálezlicích a v Dučicích; item šest kop grošuov platu ročního a věčného na panu Haškovi ze Zvieřetic, na všem jeho zboží u Vranovicích a v Pněvicích, v Huorkách a v Nesvačilech; item pět kop grošuov platu ročního a věčného na panu Herbortovi Kolovratovi, na jeho zboží v Črnomicích a v Třebovízkách, jakož pak ti platové ve dskách zemských šíře zapsáni jsú, k jmění, držení, vladení a dědičnému požívání, mezi ně na rovný rozdiel, bez překážky člověka všelikterakého.
- Než tomuto chci, když by se tíž poručníci těch platuov doupomínali a v drženie vešli, aby z toho ze všeho mého zboží šest kop grošuov platu ročního dědičného a věčného zjednali a spůsobili, aby placeno a vydáváno bylo věčně bez zmatku žákóm do školy u svatého Jilje v Starém Městě pražském, neb sem jim tiem povinen.
- Naposledy oznamuji, že nadepsanému knězi Vavřincovi zuostal sem dlužen puojčených peněz dvadcieti kop grošuov, ten dluh aby sobě napřed ze zboží mého vzal; a jiné dluhy ač bych komu co zuostal dlužen, ježtoby

ti dobrým svědomím podle městského práva mohli být prokázáni, aby poručníci ze zboží mého zaplatili.

(1436, AČ VI, s. 490–491, č. 43)

2.2.5.5.

Do své materiálové báze jsme zahrnuli také tři šlechtické závěti z nejstaršího období výskytu česky psaných listin (do roku 1400), shodou okolností se jedná o poslední pořízení příslušníků stejného panského rodu – moravských pánů ze Šternberka: Petra (č. 13), jeho manželky Anny (č. 14) a Smila (č. 15). Třebaže šlo o testamentsy blízkých příbuzných, navíc vydaných v krátkém časovém rozmezí dvaceti měsíců (od března 1397 do října 1398), mnoho společných rysů tyto listiny nevykazují. Zatímco závěti Petra a Anny jsou formulovány dost obecně a soustřeďují se na ustavení poručníků, kteří mají s majetkem dále nakládat, poslední vůle Smila ze Šternberka se naopak svým výčtem konkrétních osob a částek, které jim mají být z dědictví vyplaceny, mírně blíží pozdějším testamentům měšťanským.

Poslední závět (č. 16) pochází z prostředí církevního, vydal ji budějovický probošt Jiřík z Janovic.

13.

NAR

tak jakož jsem urozeným pánóm a bratřím svým milým, Petrovi z Kravař a Marquartovi ze Šternberka své zbuoží všecko, což jeho v Moravě jmám, ve dsky vložil; a oni, chtěc mně protiv tomu dosti učiniti, i učinili, dali mi list svůj s svými pečeti a hospodskými a s jiných pánov pečeti na svědomí, že s tím zbuožím jmají učiniti všecko, což bych já rozkázal, až do toho, což by to zboží stačiti mohlo, i také jakož jsem urozeným pánóm, Jindřichovi z Hradce a Zdeslavovi z Šternberka, své zbuoží dal, což v Čechách jmám, pod tůž úmluvú i pod týmiž sliby, jehož toho také jich listy jmám, že mají s tím zbuožím učiniti mé rozkázání, dokadž jeho stává;

DISP

zůstavitel
dědictví

protož já dřeveřečený Petr ze Šternberka

právní akt
(poslední vůle)

dobrú paměť a přátelských radú a svých starších rozkazuji i příkazuji,

splacení dluhů

aby ta všecka zbuoží má, kteráž od buoha jmám, nebyla roztržena, jestliže by mne buoh neuchoval, než aby byla úplně pohromadě ostavena, až by byli moji dluhové úplně splaceni, ti ježto přítel a jiní za mě stojí, a já jsem je také svědomě dlužen.

A dotad, ač bych kterému příteli co odkázal nebo kázal dáti, aby žádnému nebylo sstúpeno, také až by bylo mé rozkázání vydáno mým líduom a mým služebníkuom, i také za mú duši, což by se na koho došlo, a ten to dá, zaručí nebo zajistí, podle mých poručníkuov vědění, ežto jim svú duši poručuji, ač by mne buoh neuchoval.

Také chtě to tak jmíti, ač bych nemohl přítel při sobě jmíti, a učinil které rozkázání další listem s mú pečeti a svých starších služebníkuov, jednu nebo dvěma, aby to plnú moc jmélo a držíno bylo, když by s těch poručníkuov mocí ten list vyšel, kterýmžto svú duši poručím.

ustanovení
poručníků

A to vše, svrchupsanú věc i mú duši, porúčím najprvé ženě sestře mé, a potom urozenému pánu, panu Petrovi z Kravař, bratru mému milému, a k tomu jim na pomoc svým služebníkum, panu Heinrichovi z Šonvalda a knězi Štefanovi farařovi z Hnojic, a jiným purkrabím, kteréž bych, ač by mne buoh neuchoval, odemřel, aby ti učinili podlé jich rozkázání a rady, dokadž by byli oni toho zbuoží mocni.

Jestli pak že by se jim v tom kto protivil, ale toho jsú tak mocni ssaditi, jako já jsem byl za svého života.

(1397, CDM XII, č. 382)

14.

NAR

Tak jakož mi osvícená knížata, bratry i pány má milostivá, markrabě Jošt, markrabě a pán Moravy, a markrabě Prokop, jeho bratr, své povolení a listy s svými visutými pečetmi na svědomí dali, že mohu své věno, jakož jmám na šternberském zbuoží ve dsky zemské vloženo, komuž chci poručiti, odkázati i dáti:

DISP

zůstavitel
dědictví

protož já Anna dřeveřečená,

ustanovení
poručníka
dědictví

uznamenavši a shledavši víru a bratrskou přízeň urozeného pana Lacka z Kravař, jinde z Helfenstaina,

to jisté věno mé, jakž jmám na tom zbuoží šternberském ve dsky zemské vloženo,

poručník

dřeveřečenému panu Lackovi

právní akt
(poslední vůle)
dědictví

toho věna mého dřeveřečeného uvěřuji, porúčěji, dávám i dala jsem moci tohoto listu po mej smrti,

se vším panstvím, právem i příslušenstvím, jakož to věno dřeveřečené ve dskách jmám,

aby s tím dále dřeveřečený pan Lacey učinil mú vuoli, podlé mého rozkázání.

(1398, CDM XII, č. 481)

15.

právní akt
(poslední vůle)

ež s mým dobrým rozmyšlením a s dobrú paměť rozkazují tyto věci popsané v tomto listu, ač mne milý buoh neuchová:

najprvé Michalkovi sestřenci Beranovu 50 hřiven k tomu oltáři, ježto jsem učinil sv. Královny a u sv. Kunhuty na pravé ruce vzcházějce do kostela. Také do kláštera řečeného Krasikov 50 hřiven, a tu chci odpočinúti a dočekati buožího súdu. Knězi Jakubovi kaplanu mému 4 hřivny, knězi Nickovi farařovi 3 hřivny. Purkrabí Beranovi 100 hřiven na tom fojtství v Šilperku, jakož na to listy má; Filipovi 3 hřivny, Přibíkoví 8 hřiven, Blažkoví 4 hřivny, Čáslavovi 6 hřiven, Žibřidovi 6 hřiven, Žábovi 4 hřivny, Mikulášovi dvě hřivně, Frízovi řečenému Mates 4 hřivny, Jirglovi Friz dvě hřivně, Muškovcovi 3 hřivny, Chřapkoví 4 hřivny, Janovi Hrstka 3 hřivny, Krajsovi dvě hřivně, Smilovi z Krhova hřivnu, Petříku Slachovu puol druhé hřivny, Franclovi Poláku hřivnu, Hanuškoví Poláku, ježto v Šilperku jest, puol druhé hřivny, Nickovi pištčovi 3 hřivny, Sulkovi puol druhé hřivny, Ryskoví hřivnu, Adamkoví dvě hřivně, Matesovi klíčnickovi dvě hřivně, Petříkoví maštalěřovi dvě hřivně, Milotě s Vávru hřivnu, bratru Janovi s Václavem hřivnu, Hanzlovi s Torníkem hřivnu, hlásným, ježto na hradě hlásají, 3 hřivny, děvce řečené Anka, ježto peře na hrad, hřivnu, Svachně puol hřivny; 10 hřiven, aby mě k hrobu připravili.

ustanovení poručníků další ustanovení	A ty všechny svrchu psané peníze mají vydati strýci moji, pan Zdeněk a pan Ješek, Beranovi purkrabí mému, podlé těch úmluv, jako se staly mezi námi. A když ty peníze úplně vydadí, tehdy jim má hradu postúpiti, a s hradem má nechatí helmův, platův, pušek. A což jest od spíže na hradě a od nábytku ode všeho svrchního, od postele, i od jiného šatství, i od odění, i od koní, i ode všeho oděního ssutého, i ode všeho řádu panošského, i ode všeho svrchního nábytku na hradě i v dvořích, buď jmenované nebo nejmenované, aby to Beran purkrabí vzal sobě. A když ty věci strýci moji vyplní, tehdy mají purkrabí a tovařišóm slíbiti a zajistiti, aby purkrabí a tovařiše propustili beze všech zmatkův a beze vsí zlé lsti, aby se brali, kde by své lepší viděli, a také jej klejtovali a próvod dali; a to všecko, aby to strýci moji učinili dobrou starú věru. A pakli by strýci moji Zdeněk a Ješek a synové jich, k tomuto ke všemu svrchu psanému nechtěli přístúpiti, tehdy purkrabí Beran se všemi tovařiši, což by jich podlé sebe měl, (Petrovi a Havránkovi kuchařóm 3 hřivny) má se osvědčiti markrabí Prokopovi pánu mému a haupmanóm moravské země, i podlé toho všem pánóm i městóm, že dřívěfečení strýci moji nechtěj k tomu přístúpiti, a mají toho hledati, ktož by jim tyto svrchu psané věci vyplnil; a ktož jim vyplní podlé tohoto listu a podlé jich vôle, tehdy mají jemu hradu postúpiti, a proti strýcóm mým nemá Beran purkrabí ani tovařiši ničím vinni býti, neb jest to mé přikázání. (Kuchticovi a pastýřovi hřivnu.)

(1398, CDM XII, č. 492)

16.

NAR	právní akt (poslední vůle)	To, cožž jsem já rozkázal v své nemoci
	svědci	před Hylbrantem v tu dobu purgmistrem a před Hanú konšelem, hospodářem svým, a před Hrzkem panoší z Budkova, tohož potvrzují dnešní den za purgamistra nynějšého Rytara i za těch konšelův, kteříž jsou za něho v tu dobu byli.
PROM DISP	ustanovení poručníka	Protožž VM ^{ti} na vědomie dávám;
	další ustanovení	cožž jsem já měl, tož jsem položil u Jana zlatníka, nesměje toho provésti z města vašeho pro nebezpečensvie. Protož neuchoval-li by mne buoh v těchto mierách, jehožto buoh rač stráž býti, kdež bych kolivěk byl, tehda to prvnie rozkázanie a poručenstvie aby před se beze všech zmatkův šlo a vydáno bylo.

(1412, AČ XXI, s. 190, č. 9)

2.2.5.6.

Struktura dochovaných staročeských závětí se ustalovala postupně. Relativně stabilnější formulár je utvořen pro pozdější městské testamenty z dvacátých a třicátých let patnáctého století, zejména pro listiny vydávané městskou radou (první skupina), v menší míře i pro listiny vydávané samostatně jednotlivými měšťany (druhá skupina). U první skupiny je však podoba formuláře ovlivněna nepochybně i tím, že jde o dokumenty z jedné městské kanceláře.

O ustálenosti naopak nemůžeme mluvit u starších listin z prostředí šlechtického, jejich počet je však dost nízký na to, aby umožňoval nějaké širší srov-

nání. Nicméně ani u tří závětí příslušníků jednoho panského rodu, kde by se vzájemné ovlivnění formuláře listin dalo předpokládat, mnoho shodných rysů nenajdeme. Podoba testamentů zde pravděpodobně ve větší míře závisela na jejich jednotlivých písařích, případně zadavatelích.

Základní součásti testamentů podle prostředí, z něhož pocházely, jsou uvedeny v tabulce 24; mezi závěti městské jsme přitom vzhledem k lokalizaci (byla vydána proboštem českobudějovického kostela) zahrnuli i jedinou listinu pocházející od příslušníka církve. Jedinou obligatorní součástí testamentů je vlastní právní akt (poslední poručení), všechny ostatní údaje se objevují jen sporadicky nebo jen u některých skupin závětí. Častější výskyt napříč skupinami zaznamenáme jen u stanovení svědků a poručníků a též u zůstavitelů dědictví – ti jsou pochopitelně obligatorně uvedeni v naraci nebo dispozici listin první skupiny, ve druhé skupině jen fakultativně. Se souhrnně vyjmenovaným majetkem, který byl předmětem závěti, a s jeho dědici, se setkáme jen ojediněle; většinou jsou oba tyto údaje součástí jednotlivých článků testamentu a v tom případě jsme je do přehledu nezahrnuli.

části narace a dispozice	závěti z městského prostředí		závěti ze šlechtického prostředí	
	1. skupina (7 listin)	2. skupina (4 listiny)	1. skupina (2 listiny)	2. skupina (3 listiny)
zůstavitel dědictví	7		2	2
způsobilost k sepsání závěti	7	3		
svědci	7	1	2	
právní akt (poslední vůle)	7	4	2	3
dědictví	1	1	2	1
dědicové			2	
ustanovení poručníků	5	4		3
neupomínání poručníků	3			
ustanovení nahrazující zápis do desk			2	

Tab. 24: Struktura závětí

(1. skupina = vydavatel listiny není totožný se zůstavitelem dědictví;

2. skupina = vydavatel listiny je totožný se zůstavitelem dědictví)

2.2.6.

V předcházejících kapitolách jsme se pokusili podat rozbor pěti textových druhů, nejčastěji se vyskytujících mezi staročeskými listinami poslední třetiny čtrnáctého století a první třetiny století následujícího: kupní smlouvy (se dvěma podtypy – smlouvou pro prodej nemovitosti a smlouvou pro prodej platu), dlužního úpisu, uzavření příměří, rozhodčího výroku a závěti. Zajisté by bylo možné podobným způsobem pokračovat i v rozboru dalších, ne tak frekventovaných textových druhů (kupř. potvrzení, udělení privilegia, léna,

zástavy, uzavření spolku, udělení věna, kvitance apod.), nicméně jejich výpovědní hodnota už by nedosahovala úrovně zahrnutých skupin. Z nižší frekvence výskytu lze jednak usuzovat na pravděpodobně menší význam v relevantních komunikačních okruzích, jednak je při užší textové bázi omezenější možnost zobecnění typických rysů, a i ustálenost daných textů stojících spíše mimo centrum kancelářské produkce není tak výrazná.

Nejpevnější strukturu dispozic lze pozorovat u textových typů z oblasti majetkových vztahů – obou podtypů kupních smluv a zvláště dlužních úpisů. Tyto skupiny listin vykazují rovněž největší shody s ideálními vzory, obsaženými v příručce *Ars dictandi* novoměstského písaře Prokopa z poloviny patnáctého století. Mnoho shodných rysů s Prokopovou předlohou najdeme také ve formuláři rozhodčích výroků a smluv o uzavření příměří, tyto listiny však bývají ve svých konkrétních realizacích velice často doplněny o řadu dalších ustanovení a podmínek, které u Prokopa chybějí. Poslední ze sledovaných textových druhů – závět – je zastoupena nejmenším počtem listin. Představuje relativně heterogenní skupinu dokumentů dispozitivního i deklarativního charakteru, pro niž *Ars dictandi* neposkytuje svůj vzor. O jednotném formuláři testamentů bychom mohli mluvit jedině v případě několika listin pocházejících ze stejné městské kanceláře; při srovnání s ostatními písemnostmi je však nutno konstatovat, že pro závěti (jak měšťanské, tak šlechtické), nebyl ještě v předhusitské ani husitské době pevný formulář ustálen.